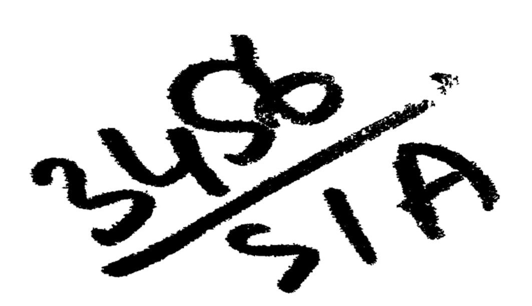
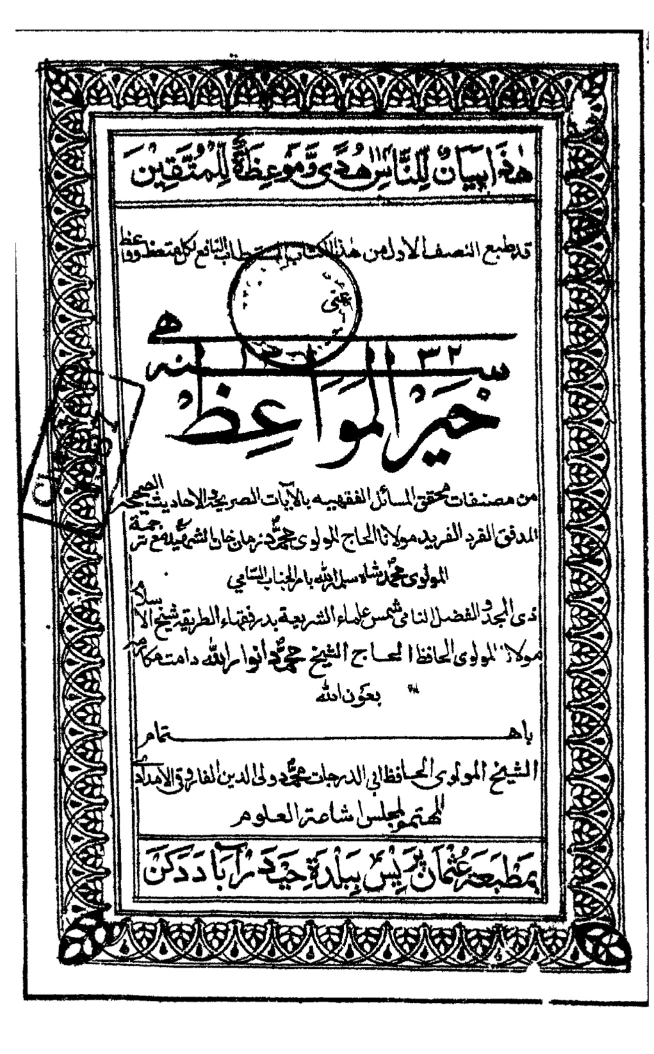

هذا بيان للناس هدى وموعظة للمتقين

قد طبع النصف الاول من هذا الكتاب المستطاب النافع لكل متعظ وواعظ

يعني

سنه ۱۳۲[illegible] ھ

خير المواعظ

من مصنفات محقق المسائل الفقهيه بالآيات الصريحة والاحاديث الصحيحة
المدقق الفرد الفريد مولانا الحاج المولوي محمد زمان خان الشهيد مع ترجمة
المولوي محمد شاه سلمه الله بامر الجناب السامي
ذي المجد والفضل المتنامي شمس علماء الشريعة بدر فقهاء الطريقة شيخ الاسلام
مولانا المولوي الحافظ الحاج الشيخ محمد انوار الله دامت بركاتهم

بعون الله

باهتمام

الشيخ المولوي الحافظ ابي الدرجات محمد ولي الدين الفاروقي الامدادي
المهتمم لمجلس اشاعة العلوم

مطبعة عثمان پريس بلدة حيدرآباد دكن

الف ۶م **بشارت**

اہل اسلام کو بشارت دیجاتی ہے کہ حضرت مولانا مولوی حاجی حافظ محمد انوار اللہ صاحب قبلہ کی تصانیف جنکی بحیثیت محققانہ نہایت سخت ضرورت ہے مندرجہ ذیل پتہ سے شائقین کی طلب سے روانہ کیجا سکتی ہیں

انوار احمدی۔ اسمیں نبی کریم صلے اللہ علیہ وسلم کے فضائل اور درود شریف کے فوائد اور صحابۂ کرام وغیرہم کے آداب اور چند ضروری مسائل پر نہایت محققانہ بیان کیا گیا ہے جنکی عموماً اہل اسلام کو ضرورت ہے جو اپنی خوبی و پسندیدگی کے باعث ہاتھوں ہاتھ تقسیم ہو چکی تھی اب پھر شائقین کے تقاضہ پر مکرر طبع کی گئی ہے قیمت ۱۲/

کتاب العقل اسمیں عقل کی حقیقت کھولدی گئی ہے کہ دینی ابواب میں کہاں تک چل سکتی ہے اور حکمت قدیمہ و فلسفۂ جدیدہ کا اثر جن مسائل پر پڑتا تھا انکے جوابات عقلی نہایت محققانہ انداز سے دیگئی ہیں قیمت کاغذ چکنا ۱۲/ کاغذ کھرہ ۸/

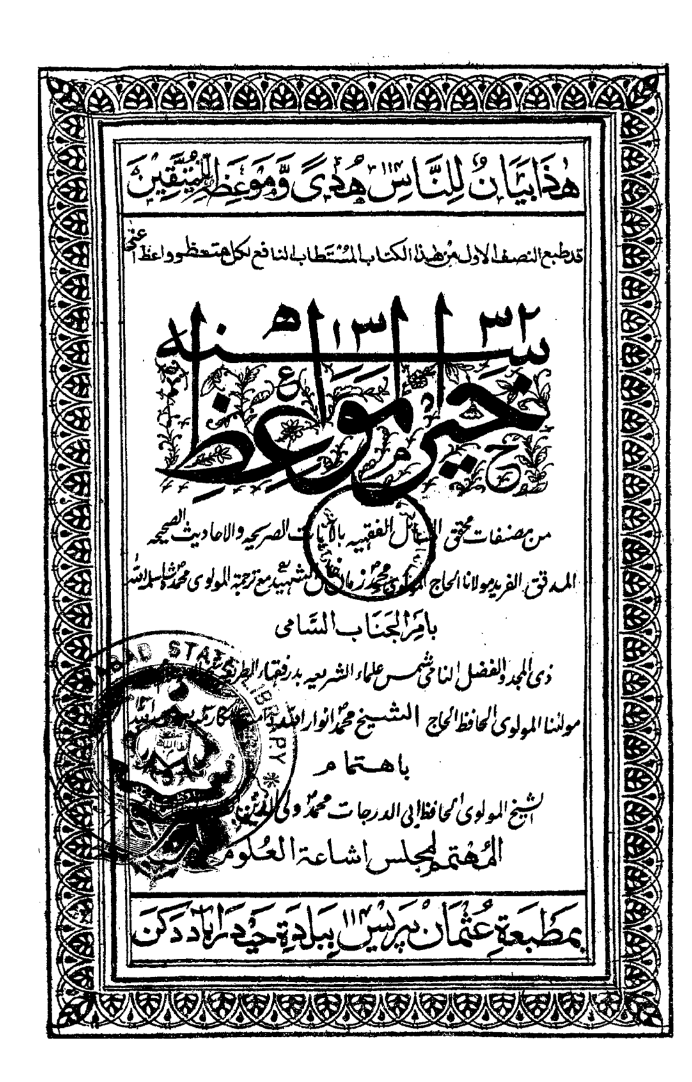
افادة الافہام ہر دو حصہ یہ کتاب مرزا غلام احمد صاحب قادیانی کے ازالۃ الاوہام کا جواب ہے نہایت ہی محققانہ اور مہذبانہ طرز سے جوابات دیئے گئے ہیں جنکے ضمن میں کئی دینی ضروری مسائل کی تحقیقات اور نیز بہت سے تاریخی حالات مندرج ہیں اس کتاب کے دیکھنے سے مذہب قادیانی کے مفاسد سے بخوبی آگاہی ہو جاتی ہے کاغذ چکنا عہ کاغذ کھرہ ۸/

مقاصد الاسلام ہر چہار حصہ جنمیں اخلاق تمدن فقہ کلام فلسفۂ اسلام اور تصوف وغیرہ وغیرہ مضامین پر نہایت محققانہ اور دلکش طرز پر بحث کی گئی ہے قیمت ... عہ ۸/

حقیقة الفقہ ہر دو حصہ اسمیں محققین و محدثین کے فرائض منصبی انکے کارنامے اور حدیث و فقہ و اجتہاد کی ضرورت نہایت مدلل طور پر ثابت کی گئی ہے خصوصاً امام اعظم رحمۃ اللہ علیہ کی جانفشانی اور فضائل جو اکابر محدثین کے اقوال سے ثابت ہیں نہایت شرح و بسط سے لکھے گئے ہیں قیمت عہ ۲/

انوار الحق مولوی حسن علی صاحب لکچرار کی تائید الحق جو مرزا صاحب قادیانی کی تائید میں لکھی گئی ہے اسکے جواب میں یہ محققانہ رسالہ لکھا گیا ہے اسکا انداز بیان دیکھنے سے معلوم ہوگا کہ کسقدر دلچسپ ہے قیمت ۶/

فہرس مضامین خیر المواعظ

هذا بيان للناس هدى وموعظة للمتقين

قد طبع النصف الاول من هذا الكتاب المستطاب النافع لكل متعظ وواعظ اعني

سنه ۱۳۱۳ھ

خير المواعظ

من مصنفات محقق المسائل الفقهيه بالآيات الصريحه والاحاديث الصحيحه

المدقق الفريد مولانا الحاج المولوی محمد زمان خان الشهيد مع ترجمة المولوی محمد شاه سلمه الله

بامر الجناب السامی

ذی المجد والفضل النامی شمس علماء الشريعه بدر فقهاء الطريقه

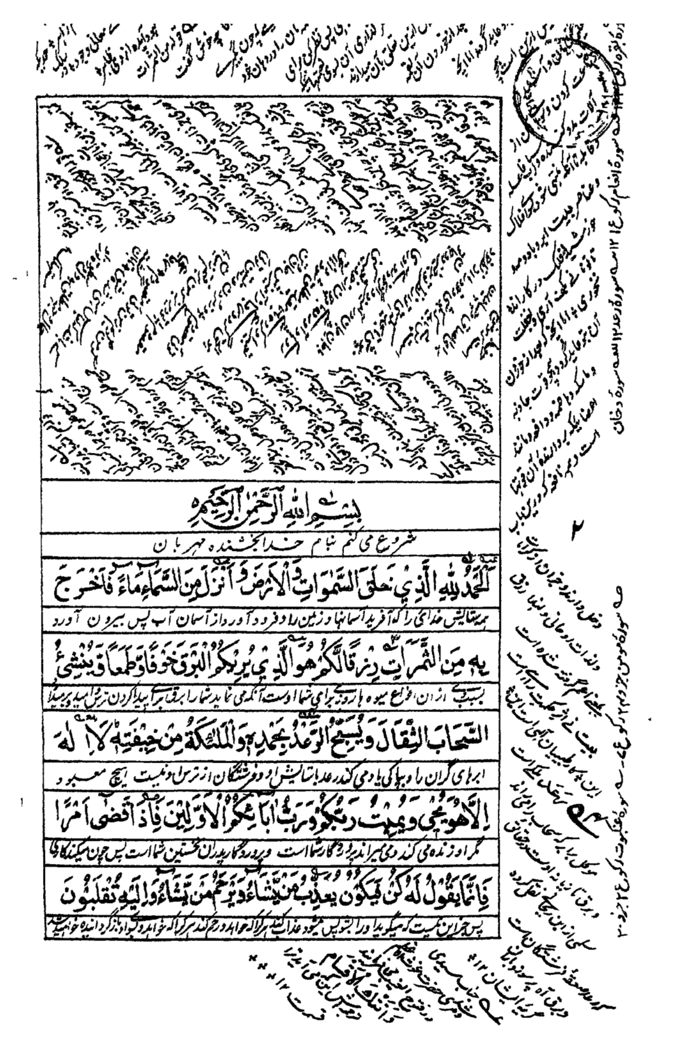
مولانا المولوی الحافظ الحاج الشيخ محمد انوار الله

باهتمام

الشيخ المولوی الحافظ ابی الدرجات محمد ولی الدين

المهتمم لمجلس اشاعة العلوم

مطبعة عثمان پریس ۱۱۴ ببلدة حيدرآباد دكن

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

شروع می کنم بنام خدا بخشنده مهربان

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ

همه ستایش خدای را که آفرید آسمانها و زمین را و فرود آورد از آسمان آب پس بیرون آورد

بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ هُوَ الَّذِيْ يُرِيْكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَّطَمَعًا وَّيُنْشِئُ

بسبب آن از انواع میوه ها روزی برای شما اوست آنکه می نماید شما را برق برای پیدا کردن ترس و امید و پیدا

السَّحَابَ الثِّقَالَ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهٖ وَالْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ خِيْفَتِهٖ لَآ اِلٰهَ

ابرهای گران را و به پاکی یاد می کند رعد با ستایش او و فرشتگان از ترس او نیست هیچ معبود

اِلَّا هُوَ يُحْيِيْ وَيُمِيْتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِيْنَ فَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا

مگر او زنده می کند و می میراند پروردگار شما است و پروردگار پدران نخستین شما است پس چون می کند کاری

فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ يُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَّشَآءُ وَاِلَيْهِ تُقْلَبُوْنَ

پس جز این نیست که میگوید او را بشو پس میشود عذاب کند هر که را خواهد و رحم کند هر که را خواهد و بسوی او بازگردانیده خواهید شد

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَّالْقَمَرَ نُورًا وَّقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا

او آنست که ساخت آفتاب را درخشنده و ماه را روشن و مقرر ساخت برای او منازل تا بدانید

عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ إِنْ يَّشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ

شمار سالها و حساب را اگر خواهد دور کند شما را ای مردمان و بوجود آرد دیگران را

وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيرًا ه تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلٰى عَبْدِهٖ

و هست خدا بر این کار توانا بسیار با برکت است آنکه فرود آورد فرقان را بر بنده خویش

لِيَكُونَ لِلْعٰلَمِينَ نَذِيرًا ه قَدْ جَاءَكُمْ مِّنَ اللّٰهِ نُورٌ وَّكِتَابٌ مُّبِينٌ ه يَهْدِي

تا باشد ترساننده عالمیان را هر آئینه آمد شما را از جانب خدا روشنی و کتابی روشن بسبب آن هدایت

بِهِ اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

می نماید خدا کسی را که طلب رضا کرد بسوی راه نجات و بیرون می آرد ایشانرا از تاریکی ها بسوی روشنی

بِإِذْنِهٖ وَيَهْدِيهِمْ إِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ه لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

بحکم خود و راه می نماید ایشان را بسوی راه راست هر آئینه نعمت فراوان داد خدا بمومنان آنگاه که فرستاد

فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهٖ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ

در میان ایشان پیغمبری از قوم ایشان میخواند بر ایشان آیتهای خود و پاک میسازد ایشانرا و می آموزاند ایشانرا

الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ه فَآمِنُوا

کتاب و علم و هر آئینه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر پس ایمان آرید

بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهٖ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ

بخدا و پیغمبر او که نبی امی است آنکه تصدیق می نماید خدا را و سخنان او را و پیروی کنید او را تا بود که

تَهْتَدُونَ ه مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللّٰهِ وَالَّذِينَ مَعَهٗ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ

راه یاب شوید محمد پیغمبر خدا است و آنانکه همراه وی اند سخت اند بر کافران مهربان اند

بَيْنَهُمْ تَرٰىهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَّبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ

در میان خود با هم بینی ایشانرا رکوع کنندگان و سجده نمایندگان می طلبند فضل را از خدا و خوشنودی ایشان

فِي وُجُوهِهِم مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ ۔ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

در روی ایشان است از اثر سجود ۔ هر آئینه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۔ وَالسّٰبِقُونَ الْأَوَّلُونَ

ای مسلمانان درود فرستید بروی و سلام سلام گفتنی ۔ و سبقت کنندگان پیشینیان

مِنَ الْمُهٰجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ

از مهاجران و انصار و آنانکه پیروی ایشان کردند به نیکوکاری خوشنود شد خدا از آن جماعت

وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِينَ فِيهَا

و خوشنود شدند ایشان از وی و آماده ساخت برای ایشان بوستانها که میروند زیر آن جویها جاوید باشند در آنجا

أَبَدًا ۔ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۔ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوٰنِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

همیشه اینست فیروزی بزرگ ۔ ای پروردگار ما بیامرز ما را و برادران ما را که سبقت کردند ما را

بِالْإِيمَانِ ۔ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

بایمان آوردن ۔ ای پروردگار ما تمام کن ما را نور ما و بیامرز ما را هر آئینه تو بر هر چیز توانا است

فِي ثَنَاءِ اللّٰهِ جَلَّ ذِكْرُهُ وَعَزَّ اسْمُهُ

در ثنای خدا که بزرگ است ذکر او و عزیز است نام او ۔

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ

همه ستایش خدا راست که بدست اوست آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است و هم او راست ستایش در آخرت

وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۔ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ

و اوست با حکمت آگاه میداند آنچه درمی آید بزمین و آنچه بیرون می آید از وی و آنچه فرود می آید

مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۔ وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ۝ بَدِيعُ السَّمٰوٰتِ

از آسمان و آنچه بالا میرود در وی و اوست مهربان آمرزنده ۔ آفریننده آسمانها

وَالْأَرْضِ ۔ وَإِذَا قَضَىٰٓ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝ وَهُوَ

و زمین است و چون میکند کاری پس جز این نیست که میگوید او را بشو پس میشود و اوست

القاهر فوق عباده وهو الحكيم الخبير وهو الذي ينزل الغيث

غالب بر بندگان خود و اوست با حکمت دانا و اوست آنکه فرود می آرد باران

من بعد ما قنطوا وينشر رحمته وهو الولي الحميد ومن آياته خلق

بعد از آنکه نا امید شدند و پراگنده میسازد رحمت خود را و اوست کارساز و ستوده کار و از نشانهای

السموات والارض وما بث فيهما من دابة وهو على جمعهم اذا يشاء

آفریدن آسمانها و زمین و آفریدن آنچه پراگنده کرده است درمیان هر دو از جانوران و او بر هم آوردن ایشان قدیر

قدير رب السموات والارض وما بينهما ان كنتم موقنين يسئله

تواناست پروردگار آسمانها و زمین است و آنچه درمیان آنهاست اگر ایمان آرنده اید سوال

من في السموات والارض كل يوم هو في شان وسخر لكم

می کند از خدا هر که در آسمانها و زمین است هر روز خدا در حالتی است و رام ساخت برای شما

الفلك لتجري في البحر بامره وسخر لكم الانهار وسخر لكم

کشتی را تا برود در دریا بحکم او و رام ساخت برای شما جویهارا و رام گردانید برای شما

الشمس والقمر دائبين وسخر لكم الليل والنهار وآتاكم من كل

آفتاب و ماهتاب همیشه روندگان و رام ساخت برای شما شب و روز و داد شما را از هر چه

ما سألتموه تبارك الذي جعل في السماء بروجا وجعل فيها سراجا

خواستید از آن بسیار بابرکت است آن خدا که ساخت در آسمان برجها را و ساخت در آنها چراغ

وقمرا منيرا ان الله لا يخفى عليه شيء في الارض ولا في

و ماه روشن هر آئنه خدا پوشیده نمی شود بروی چیزی در زمین و نه در

السماء هو الذي يصوركم في الارحام كيف يشاء لا اله الا هو

آسمان او آنست که بصورت می بندد شما را در رحمها چنانکه خواهد نیست هیچ معبودی

العزيز الحكيم والله اخرجكم من بطون

سوای او غالب استوار و خدا بیرون آورد شما را از شکم

أُمَّهٰتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَّجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ

مادران شما نمیدانستید چیزی را و ساخت برای شما شنوائی و چشمها و دلها

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ وَاِنْ تَعُدُّوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا اِنْ تَكْفُرُوْا

شاید که شما شکر کنید و اگر بشمارید نعمت خدا را احاطه نتوانید کرد آن را اگر کفران نعمت

اَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ حَمِيْدٌ اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ

کنید شما و هر که در زمین است همه پس هر آئینه خدا توانگر است ستوده شده اگر خواهد نابود

وَيَاْتِ بِخَلْقٍ جَدِيْدٍ وَّمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيْزٍ وَلَوْ شَآءَ

سازد شما را و بیارد آفرینش نو و نیست این کار بر خدا دشوار و اگر خواستی

رَبُّكَ لَاٰمَنَ مَنْ فِي الْاَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيْعًا اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ

پروردگار تو هر آئینه ایمان آوردندی آنانکه در زمین اند همه ایشان هر آئینه خدا میکند آنچه خواهد

وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُوْنَ وَمَنْ يُّهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ مُّكْرِمٍ وَاِنْ

و او دانا تر است بآنچه می کنند و هر کرا خوار کند خدا پس نیست او را هیچ گرامی دارنده و اگر

يَّمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗ اِلَّا هُوَ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ

سختی رساند بتو خدا پس هیچ دفع کننده نیست او را مگر او و اگر نعمت رساند بتو

بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ قُلِ اللّٰهُمَّ مٰلِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ

پس او بر هر چیز توانا است بگو یا خدایا یعنی ای مالک ملک میدهی تو پادشاهی

مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ

هر کرا خواهی و باز میگیری پادشاهی از هر که میخواهی و ارجمند میسازی هر کرا خواهی و خوار میسازی هر کرا

تَشَآءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ تُوْلِجُ الَّيْلَ فِي

خواهی بدست تست نیکی هر آئینه تو بر هر چیز توانا هستی در می آری شب را در

النَّهَارِ وَتُوْلِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَآءُ

روز و در می آری روز را در شب و بیرون می آری زنده را از مرده و بیرون می آری مرده را از

١ جزو ۱۳ رکوع ۵ ۱۲

٢ جزو ۱۳ رکوع ۲ ۱۲

٣ جزو ۱۳ رکوع ۳

٣ جزو ۱۱ رکوع ۱۰ سوره یونس ۱۲

٤ جزو ۱۷ سوره الحج ۱۲

٥ جزو ۲۴ سوره زمر

٦ جزو ۲۴ سوره الحج رکوع ۲

٧ سوره انعام رکوع ۳

٨ سوره آل عمران رکوع ۳

زنده و روزی میدهی هر کرا میخواهی بی شمار ۱۲

بِغَيْرِ حِسَابٍ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ

بی شمار و میفرستد صاعقه ها پس میرساند آنرا بهر که خواهد و کافران مکابره می کنند

فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ سَوَاءٌ

در باب خدا و او سخت کننده عقوبت است و داناست به پنهان و آشکارا بزرگ است بلند مرتبه

مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ

یکسانست از شما کسیکه بپوشد سخن را و کسیکه باواز بلند گوید آنرا و کسیکه وی پنهان است در شب و کسیکه

بِالنَّهَارِ لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ

او میرود بروز برای او فرشتگان از پی یکدیگر میان دو دست وی و پس پشت او نگاه میدارند او را

أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَهُوَ

بحکم خدا هر آئینه خدا بدل نمی کند حالتی را که بقوم میباشد تا وقتیکه ایشان بدل کنند آنچه در

الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ

ضمیر ایشان ست و اوست غالب بر بندگان خود و میفرستد بر شما نگاه بانان تا وقتیکه بیاید کسی را

الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ

از شما مرگ قبض روح او کنند فرشتگان ایشان تقصیری نمی کنند پس باز گردانیده شوند مردگان

الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَنْ لَمْ

ایشان که حق است بدانید مر او راست حکم و او شتاب حساب کنندگانست و روزیکه برانگیزد خدا ایشانرا

يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ

گویا درنگ نکرده بودند مگر ساعتی از روز شناسا باشند با یکدیگر و نه شناختند خدا را

حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ

حق شناختن او و حالانکه زمین همه یکجا در مشت او باشد روز قیامت و آسمانها پیچیده شوند

بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ

در دست راست و پاکی او راست و برتر است از آنکه شریک او مقرر می کنند و دمیده شود در صور

عمل سورهٔ یونس جزو ۱۱

مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَآءَ اللّٰهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيْهِ

هرکه در آسمان و هرچه که در زمین است مگر آنکه خواسته خداست باز دمیده شود در صور

اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَّنْظُرُوْنَ وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُوْرِ رَبِّهَا وَوُضِعَ

بار دیگر پس ناگهان ایشان ایستادگانند می‌نگرند و روشن می‌شود زمین بنور پروردگار خود و نهاده می‌شود

الْكِتٰبُ وَجِايْٓءَ بِالنَّبِيّٖنَ وَالشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ

نامه‌های اعمال و آورده شود پیغمبران را و گواهان را و حکم کرده شود میان آدمیان براستی و ایشان ستم کرده نمی‌شوند

عمل جزو ۲۰ رکوع اول

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُوْنَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ

و تمام داده شود هر شخصی را جزای آنچه کرده است و خدا دانا تر است بآنچه میکنند هر آئینه خدا هیچ ستم نمی‌کند

النَّاسَ شَيْـًٔا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَّ

بر مردمان ولیکن مردمان بر خویشتن ستم می‌کنند نه بلکه می‌پرسیم که ساخت زمین را قرارگاه

جَعَلَ خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا

و پیدا کرد در زمین جویها و بیافرید برای زمین کوهها و بیافرید میان دو دریا حجاب را

ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ اَمَّنْ يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ

آیا معبود دیگر است با خدا بلکه بیشترین آن را نمی‌دانند نه بلکه می‌پرسیم که قبول میکند از درمانده چون

وَيَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ قَلِيْلًا مَّا

بخواندش و بردارد سختی و بسازد شما را جانشین در زمین آیا معبودی هست دیگر با خدا اندکی

تَذَكَّرُوْنَ اَمَّنْ يَّهْدِيْكُمْ فِيْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُّرْسِلُ الرِّيٰحَ

پند می‌پذیرید نه بلکه می‌پرسیم که که راه می‌نماید شما را در تاریکی‌های بیابان و دریا و که میفرستد بادها را

بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ

مژده دهنده پیش از رحمت او آیا معبودی هست با خدا برتر است خدا از آنکه شریک میکنند

اَمَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ وَمَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ

نه بلکه می‌پرسیم که که بیافرید خلق را پس باز آرد او را و آنکه روزی میدهد شما را از آسمان و زمین

ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ ۚ وَلَوْ اَنَّ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَّالْبَحْرُ يَمُدُّهٗ

آیا معبودی است با خدا و اگر آنچه در زمین ہست از درختان قلمہا شوند و دریا سیاہی آن شدے

مِنْۢ بَعْدِهٖ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمٰتُ اللّٰهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ۝

از پس او ہفت دریای دیگر ہیایان نرسند سخنان خدا ہر آئینہ خدا غالب با حکمت است

فَسُبْحٰنَ الَّذِيْ بِيَدِهٖ مَلَكُوْتُ كُلِّ شَيْءٍ وَّاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝

پس پاکست آنکہ بدست اوست بادشاہی ہر چیز و بسوی او باز گردانیدہ شوید۔

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ اَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَّاحِدَةً بَيْنَ الْجِنِّ

وسلم مر خدا تعالی را ہست صد رحمت فرود آوردہ است از آن صد رحمت یک رحمت را میان

وَالْاِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ فَبِهَا يَتَعَاطَفُوْنَ وَبِهَا يَتَرَاحَمُوْنَ

پریان و آدمیان و میان چارپایان و حشرات الارض بان رحمت آنہا مہربانی میکنند بر یکدیگر

وَبِهَا تَعْطِفُ الْوَحْشُ عَلٰى وَلَدِهَا وَاَخَّرَ اللّٰهُ تِسْعًا وَّتِسْعِيْنَ رَحْمَةً

و بان رحمت می بخشایند بر یکدیگر و بان رحمت مہربانی در زند جانوران دشتی بر فرزندان خود و واپس گذاشتہ است خدا تعالی نود و نہ رحمت

يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ عَنْ

کہ رحم میکند بان رحمتہا بندگان خود را روز قیامت متفق علیہ ودر روایتی مر مسلم را از سلمان فارسی

سَلْمَانَ نَحْوُهٗ وَفِي اٰخِرِهٖ قَالَ فَاِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ اَكْمَلَهَا بِهٰذِهِ الرَّحْمَةِ

مانند این آمدہ است و در آخر این عبارت است کہ گفت پس چون باشد روز قیامت تمام میگرداند آنرا باین یک رحمت

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از وی رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا رحمت خدا باد بروے

وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مِنَ الْعُقُوْبَةِ مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهٖ

وسلام اگر بداند مومن چیزیرا کہ نزد خدا ہست از عذاب طمع نکند بہ بہشت خدا

اَحَدٌ وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللّٰهِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ اَحَدٌ متفق عليه

یکی از مومنان واگر بداند کافر چیزیراکه نزد خداست از رحمت ناامید نگردد از بهشت او هیچ یکی از کافران متفق علیه

وَعَنْهُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از وی رضی الله عنه گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَدُ اللّٰهِ مَلْأَى لَا تَغِيضُهَا نَفَقَةٌ سَحَّاءُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اَرَاَيْتُمْ مَا اَنْفَقَ

دست عنایت خدا پرست تهی نمیسازد اورا هیچ نفقه عطای ریزنده وسیل کننده در شب وروز خبر

مُذْ خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ فَاِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ وَكَانَ عَرْشُهُ

بدهید که چه قدر انفاق وعطا کرده است وی تعالی از آن باز که پیدا کرده است آسمان وزمین را پس بدرستی که عطای او کم نساخت چیزی که دارد

عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْمِيزَانُ يَخْفِضُ وَيَرْفَعُ متفق عليه

دست او بود در وقت پیدا کردن آسمان وزمین عرش او بر آب وبدست قدرت اوست ترازو پست میکند وبر میدارد ترازو را متفق علیه است

وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَامَ فِيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله تعالی عنه گفت استاد بیان ما پیغمبر خدا صلی الله علیه

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ فَقَالَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَنَامُ وَ

وسلم برای وعظ وتذکیر پنج سخن پس گفت آنحضرت بدرستی که خدا تعالی خواب

لَا يَنْبَغِيْ لَهُ اَنْ يَنَامَ يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ يُرْفَعُ اِلَيْهِ عَمَلُ

نمیکند ولایق سزد اورا که خواب کند پست میکند قسط را وبالا میبرد آنرا برداشته میشود بسوی درگاه وی عملهای

اللَّيْلِ قَبْلَ عَمَلِ النَّهَارِ وَعَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ عَمَلِ اللَّيْلِ حِجَابُهُ النُّوْرُ

شب پیش از عملهای روز وبرداشته میشود عمل روز پیش از عمل شب پرده حق تعالی نور است

لَوْ كَشَفَهُ لَاَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهٰى اِلَيْهِ بَصَرُهُ

اگر بردارد این پرده را هر آینه بسوزد تجلی انوار روی وی هر چیزی را که رسید بسوی آن چیز بصر خدا

مِنْ خَلْقِهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

که خلق خدا باشد رواه مسلم وروایت است از ابی ذر رض گفت فرمود پیغمبر خدا

سحاء همیشه ریزنده واین چیز قید اعتراض است وآن ضمیری باشد که راجع است بسوی ید لیل ونهار منصوب است نیت ۱۲ از حاشیه قسطلانی

یعنی اگر حق تعالی پرده بردارد از انوار وجه خود هر آن چیز را که می بیند از خلق یعنی همه چیز را واگرچه بهم گیر معنی این حدیث دیگر هم میشود با ضمیر راجع ضمیر لفظ الیه بصره الی صاحب راجع الیه بعضی را ترجیح داده وصواب گرفته است ۱۲

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ

صلی الله علیه وسلم میگوید خدای تعالی ای بندگان من همه شما گمراهید

إِلَّا مَنْ هَدَيْتُ فَاسْأَلُونِي الْهُدَى أَهْدِكُمْ وَكُلُّكُمْ فُقَرَاءُ إِلَّا

مگر آن کسی که راه نمودم من او را پس سوال کنید از من راه راست بنمایم شما را او راست و همه شما فقیرانید

مَنْ أَغْنَيْتُ فَاسْأَلُونِي أَرْزُقْكُمْ وَكُلُّكُمْ مُذْنِبٌ إِلَّا مَنْ عَافَيْتُ

مگر کسی که غنی گردانم من او را پس سوال کنید از من که رزق دهم شما را و همه شما گناهگارانید مگر کسی که عفو کردم من

فَمَنْ عَلِمَ أَنِّي ذُو قُدْرَةٍ عَلَى الْمَغْفِرَةِ فَاسْتَغْفَرَنِي غَفَرْتُ لَهُ

او را پس کسی که داند که من خداوند قدرتم بر آمرزیدن گناهان پس طلب آمرزش کند از من می آمرزم

وَلَا أُبَالِي وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ

او را باک ندارم و اگر بدرستی که اول شما و آخر شما و زنده شما و مرده شما و تر شما

وَيَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ عَبْدٍ مِنْ عِبَادِي مَا زَادَ

و خشک شما جمع شوند به ترسنده تر دل بندهٔ از بندگان من زیاده نگرداند

ذَلِكَ فِي مُلْكِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَلَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ

آن در ملک من مقدار بازوی پشه را و اگر بدرستی که اول شما و آخر شما و زنده شما

وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَشْقَى قَلْبِ عَبْدٍ

و مرده شما و تر شما و خشک شما جمع شوند بر بدبخت ترین دل بندهٔ

مِنْ عِبَادِي مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ وَلَوْ أَنَّ

از بندگان من کم نگرداند آن از ملک من مقدار بازوی پشه را و اگر بدرستی

أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَحَيَّكُمْ وَمَيِّتَكُمْ وَرَطْبَكُمْ وَيَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا

که اول شما و آخر شما و زنده شما و مرده شما و تر شما و خشک شما جمع شوند

فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْكُمْ مَا بَلَغَتْ أُمْنِيَّتُهُ

در یک روی زمین پس سوال کند هر آدمی از شما چیزی که نهایت آرزوی اوست .

فَاَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِّنْكُمْ مَا نَقَصَ ذٰلِكَ مِنْ مُلْكِي اِلَّا كَمَا

پس بدہم بر سائل را ہرچہ خواہد کم نکند آن از ملک من مگر چنانکہ اگر بگذرد

لَوْ اَنَّ اَحَدَكُمْ مَرَّ بِالْبَحْرِ فَغَمَسَ فِيْهِ اِبْرَةً ثُمَّ رَفَعَهَا ذٰلِكَ

یکی از شما در دریا پس فرو برد دران سوزنی را پستر بردارد آن سوزن را

بِاَنِّيْ جَوَادٌ مَاجِدٌ اَفْعَلُ مَا اُرِيْدُ عَطَائِيْ كَلَامٌ وَعَذَابِيْ كَلَامٌ

آن بجہت اینکہ من بخشندہ ام وبخشایش کنندہ بزرگم میکنم ہرچہ خواہم دادن من سخن ست وعذاب من سخن است

اِنَّمَا اَمْرِيْ بِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْتُ اَنْ اَقُوْلَ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ رَوَاهُ اَحْمَدُ

نیست کار من بچیزی وقتیکہ خواہم مگر اینکہ بگویم مر آنچیز را شو پس میشود آن چیز روایت کرد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا

این حدیث را احمد وترمذی وابن ماجہ وروایت است از عبد اللہ ابن عمر رضی اللہ عنہما

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَطْوِي اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بپیچد خدای تعالی آسمان را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ

روز قیامت پس میگیرد آسمانہارا بدست راست خود باز میگوید منم بادشاہ

اَيْنَ الْجَبَّارُوْنَ اَيْنَ الْمُتَكَبِّرُوْنَ ثُمَّ يَطْوِي الْاَرَضِيْنَ بِشِمَالِهٖ

کجا اند جبر کنندگان وکجا اند تکبر کنندگان بسبب پیچد زمین را بدست چپ خود

وَفِيْ رِوَايَةٍ يَاْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْاُخْرٰى ثُمَّ يَقُوْلُ اَنَا الْمَلِكُ اَيْنَ

ودر روایت دیگر است کہ میگیرد آنہارا بدست دیگر خود پستر میگوید منم بادشاہ کجا اند

الْمُتَكَبِّرُوْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ قَالَ اَتَيْتُ

تکبر کنندگان روایت کرد این حدیث را مسلم وروایت است از فرزند دیلمی گفت کہ آمدم

اُبَيَّ ابْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهٗ قَدْ وَقَعَ فِيْ نَفْسِيْ شَيْءٌ مِّنَ الْقَدَرِ

نزد ابی ابن کعب پس گفتم مر او را بہ تحقیق در افتاد در دل من چیزی شک از قضا وقدر

فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللهَ اَنْ يُّذْهِبَهٗ مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ اَنَّ اللهَ

پس حدیثی بخوان مرا شاید که خدا تعالی ببرد آن شک را از دل من پس گفت اگر هر آینه خدا تعالی

عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوٰتِهٖ وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ

عذاب میکرد تمامه آسمانهارا و زمینهارا عذاب کند ایشانرا و حال آنکه وی غیر ظالم

لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهٗ خَيْرًا لَّهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ

کننده است مر ایشانرا و اگر رحمت میکرد بر آنها میبود رحمت او بهتر مر ایشانرا از عملهای ایشان

اَلْحَدِيْثَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِي ذَرٍّ

تا آخر حدیث روایت کرد احمد وابوداود وابن ماجه روایت است از ابی ذر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْمَا يَرْوِيْ عَنِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در آنچه روایت می کند از

اللهِ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى اِنَّهٗ قَالَ يَا عِبَادِيْ اِنِّيْ حَرَّمْتُ الظُّلْمَ

خدا تعالی که تحقیق وی گفت ای بندگان من تحقیق که من حرام گردانیده ام ظلم

عَلٰى نَفْسِيْ وَجَعَلْتُهٗ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوْا يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ

در نفس خود و گردانیده ام ظلم را در میان شما حرام پس ظلم نه کنید بر یکدیگر ای بندگان من همه شما

ضَالٌّ اِلَّا مَنْ هَدَيْتُهٗ فَاسْتَهْدُوْنِيْ اَهْدِكُمْ يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ جَائِعٌ

گمراهید مگر کسیکه راه نمودم او را پس طلب هدایت کنید از من که هدایت کنم شمارا ای بندگان من همه شما گرسنه اید

اِلَّا مَنْ اَطْعَمْتُهٗ فَاسْتَطْعِمُوْنِيْ اُطْعِمْكُمْ يَا عِبَادِيْ كُلُّكُمْ عَارٍ

مگر کسیکه طعام بخورانیدم او را پس طلب طعام کنید از من که طعام دهم شمارا ای بندگان من همه شما برهنه اید

اِلَّا مَنْ كَسَوْتُهٗ فَاسْتَكْسُوْنِيْ اَكْسُكُمْ يَا عِبَادِيْ اِنَّكُمْ

مگر کسیکه جامه پوشانیدم او را پس طلب کسوت کنید از من که کسوت دهم شمارا ای بندگان من تحقیق شما

تُخْطِئُوْنَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَاَنَا اَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا

گناه میکنید شب و روز و من می آمرزم همه گناهان را

مراد آنکه بالفرض اگر همه را عذاب کند ایشانرا ظالم نباشد ۱۲

فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا

پس طلب آمرزش کنید از من که بیامرزم مر شمارا ای بندگان من تحقیق که شما هرگز نمی رسید

ضَرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي يَا عِبَادِي

گزند مرا تا که گزند رسانید مرا و هرگز نمی رسید سود مرا تا سود رسانید مرا ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى

اگر باشد اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر پرهیزگارترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما زیاده نمی کند آن در ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ

اگر باشند اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما باشند بر گناه کننده ترین

قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا يَا عِبَادِي

دل یک مرد از شما کم نکند آن از ملک من چیزی را ای بندگان من

لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ

اگر باشد اینکه اول شما و آخر شما و آدمیان شما و جنیان شما بایستند در یک روی زمین

وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا

پس سوال کنند مرا پس بدهم هر آدمی را کم نکند آن از آنچه

عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ

نزد من است مگر چندانکه کم میکرداند سوزن چون در آورده شود در دریا ای بندگان من نیست آن

أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا عَلَيْكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا

عملهای نیک و بد مگر عملهای که می شمارم بر شما پس تمام میدهم شمارا جزای آن اعمال پس کسیکه بیابد نیکی را

فَلْيَحْمَدِ اللّٰهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید که شکر کند خدا را و کسیکه بیابد غیر نیکی را پس باید که ملامت نکند مگر نفس خود را رواه مسلم

فی مدح النبی القرشی الهاشمی المکی صلوة الله وسلامه علیه وعلی آله وصحبه

لقد جاءکم رسول من انفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص

البته تحقیق آمده است بشما پیغمبری از قبیله شما دشوار است بروی مرنج شما حریص است

علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم ○ وما ینطق عن الهوی ان

بر هدایت شما بمسلمانان شفقت کننده مهربان است وسخن نمیگوید از خواهش نفس نیست

هو الا وحی یوحی ○ قال الله تعالی انا ارسلناک بالحق بشیرا

آن سخن مگر وحی که بسوی او فرستاده میشود فرمود خدا تعالی هر آئینه ما فرستادیم ترا بحق مژده دهنده

ونذیرا ولا تسئل عن اصحب الجحیم ○ وانزل الله علیک الکتب

وترساننده و پرسیده نخواهی شد از اهل دوزخ وفرود آورده است خدا بر تو کتاب

والحکمة وعلمک ما لم تکن تعلم وکان فضل الله علیک

ودانش وآموخته است ترا آنچه نمیدانستی وهست فضل خدا بر تو

عظیما ○ وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی وما کان الله

بزرگ ونه افکندی تو وقتیکه افگندی ولیکن خدا افگند ونیست خدا که عذاب کند

لیعذبهم وانت فیهم وما ارسلنک الا رحمة للعالمین ○

ایشان را وتو در میان ایشان باشی ونه فرستادیم ما ترا مگر رحمت برای عالمیان

یا ایها النبی انا ارسلنک شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا

ای پیغامبر هر آئینه ما فرستادیم ترا گواهی دهنده ومژده دهنده وترساننده وخواننده

الی الله باذنه وسراجا منیرا وبشر المؤمنین بان لهم

بسوی خدا بحکم او وچراغ روشن وبشارت ده مؤمنان را بآنکه ایشان را باشد

مِّنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبِيْرًا ه قُلْ يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ

از جانب خدا بخشایش بزرگ بگو کرای مردمان هر آینه من فرستادهٔ خدا ام بسوی

جَمِيْعَا نِ الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

همه شما آنخدائیکه او را است پادشاهی آسمانها و زمین نیست معبود مگر او زنده میکند

يُحْيٖ وَيُمِيْتُ هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيّٖنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ

و می میراند او ست آنکه برانگیخت در ناخوانندگان پیغامبر را از قوم ایشان

يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ

که میخواند بر ایشان آیات او را و پاک میکند ایشان را و می آموزد ایشان را کتاب و دانش

وَاِنْ كَانُوْا مِنْ قَبْلُ لَفِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ه اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ

و اگرچه ایشان بودند پیش ازین در گمراهی ظاهر ۔ هر آینه خدا و فرشتگان او درود

يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ه

میخوانند بر پیغامبر ای مسلمانان درود بخوانید بروی و سلام گوئید سلام گفتنی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رض که گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم

اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَوَّلُ مَنْ يَّنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ

من سردار فرزندان آدم روز قیامت و نخست کسی ام شگافته خواهد شد از وی قبر

وَاَوَّلُ شَافِعٍ وَّاَوَّلُ مُشَفَّعٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ قَالَ

و من نخستین شفاعت کننده ام و نخستین کسیکه قبول کرده شود شفاعت وی رواه مسلم روایت است از ابی سعید گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله و سلم من بهتر فرزندان آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِيْ لِوَآءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ نَّبِيٍّ يَّوْمَئِذٍ اٰدَمُ

و نمیگویم بطریق فخر و بدست من است رایت حمد و نیست فخر و نیست هیچ پیغمبری در روز قیامت چه آدم

[illegible handwritten marginal notes]

وَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ

وهرچه سواى اوست مگر آنکه در زير لواى من در آيد و من آنم که نخستين شگافته شود از وى زمين

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

و نيست فخر رواه ترمذى و روايت است از جابر که آنحضرت صلى الله عليه

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا قَائِدُ الْمُرْسَلِينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا خَاتَمُ

وسلم فرمود من پيشواى مرسلينم و نيست فخر و من خاتم

النَّبِيِّينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ

الانبيا ام و نيست فخر و من نخستين شفاعت کننده و شفاعت قبول کرده شده ام و نيست فخر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

رواه ترمذى روايت است از انس که گفت فرمود پيغامبر خدا صلى الله

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ خُرُوجًا إِذَا بُعِثُوا وَأَنَا

عليه وسلم من نخستين مردم ام از روى بيرون آمدن از قبر وقتيکه برانگيخته شوند از قبر و من

قَائِدُهُمْ إِذَا وَفَدُوا وَأَنَا خَطِيبُهُمْ إِذَا أَنْصَتُوا وَأَنَا مُسْتَشْفِعُهُمْ

پيشواى مردم وقتيکه بيايند بدرگاه خدا و من خطبه خواننده ايشانم وقتيکه خاموش شوند کرده و من طلب کرده شفاعت ام ايشان را

إِذَا حُبِسُوا وَأَنَا مُبَشِّرُهُمْ إِذَا أَيِسُوا الْكَرَامَةُ وَالْمَفَاتِيحُ

شفاعت بسوى خدا وقتيکه حبس کرده شوند و من بشارت دهنده ام مردم را وقتيکه نوميد شوند بزرگى و کليدها

يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَلِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَئِذٍ بِيَدِي وَأَنَا أَكْرَمُ وُلْدِ

آنروز بدست من باشد و لواى حمد آن روز بدست من باشد و من بزرگترين فرزندان

آدَمَ عَلَى رَبِّي يَطُوفُ عَلَيَّ أَلْفُ خَادِمٍ كَأَنَّهُمْ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

آدمم نزد پروردگار خود گرد من ميگردند هزار خادم گويا اين خادمان بيضها اند پوشيده اند

أَوْ لُؤْلُؤٌ مَنْثُورٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

يا مرواريدهاى پراگنده شده روايت کرد اين را ترمذى و الدارمى و روايت است از وى

از من

قائد

وليست فخر [illegible]

شفاعت طلب خواهند کرد

[illegible]

١٣

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَا اَوَّلُ شَفِيْعٍ فِي

گفت فرمود پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم من تحقیق کسی ام کہ شفاعت کند و

الْجَنَّةِ لَمْ يُصَدَّقْ نَبِيٌّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ مَا صُدِّقْتُ وَاِنَّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ

بہشت تصدیق کردہ نشد ہیچ پیغامبر از پیغامبران آنمقدار کہ تصدیق کردہ شدم وتحقیق از جملۂ پیغامبران

نَبِيًّا مَا صَدَّقَهُ مِنْ اُمَّتِهِ اِلَّا رَجُلٌ وَّاحِدٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پیغمبری است کہ تصدیق نکرد او را امت وی مگر یک مرد رواہ مسلم و روایت است

جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

از جبیر ابن مطعم رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ می فرمود

اِنَّ لِيْ اَسْمَاءً اَنَا مُحَمَّدٌ وَّاَنَا اَحْمَدُ وَاَنَا الْمَاحِي الَّذِيْ يَمْحُو اللّٰهُ

تحقیق کہ مرا نامہا است من محمدم و من احمدم و من ماحی ام آنکہ محو می کند خدا

بِيَ الْكُفْرَ وَاَنَا الْحَاشِرُ الَّذِيْ يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَاَنَا

بوجود من کفر را و نام من حاشر است کہ برانگیختہ شوند مردم بر قدم من و نام من

الْعَاقِبُ وَالْعَاقِبُ الَّذِيْ لَيْسَ بَعْدَهُ نَبِيٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

عاقب است و عاقب آنکہ نیست پس از وی پیغمبری متفق علیہ است و روایت است

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ اِنَّمَا اَنَا رَحْمَةٌ

از ابی ہریرہ رض از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تحقیق آنحضرت فرمود کہ جز اینست کہ من رحمت او

مُّهْدَاةٌ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَمْرِو

وراہ یافتہ شدہ رواہ الدارمی والبیہقی در شعب الایمان و روایت است از عمر

بْنِ قَيْسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَحْنُ

بن قیس تحقیق کہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ما در ظہور

الْاٰخِرُوْنَ وَنَحْنُ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاِنِّيْ قَائِلٌ قَوْلًا غَيْرَ فَخْرٍ

بستر اٰیدیم و در مرتبہ سابق ہستیم روز قیامت و تحقیق من گوینده ام گفتاری بے مفاخرت

اِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ اللّٰهِ وَمُوْسٰى صَفِيُّ اللّٰهِ وَاَنَا حَبِيْبُ اللّٰهِ وَمَعِيْ

که ابراهیم خلیل الله است وموسی برگزیده خدا است ومن محبوب خدا ام وبامن باشد

لِوَاءُ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاِنَّ اللّٰهَ وَعَدَنِيْ فِيْ اُمَّتِيْ وَاَجَارَهُمْ

لوای حمد روز قیامت وبتحقیق که خدا تعالی وعده کرد مرا در باب امت من امان داد ایشان را

مِنْ ثَلٰثٍ لَا يَعُمُّهُمْ بِسَنَةٍ وَلَا يَسْتَاْصِلُهُمْ عَدُوٌّ وَلَا يَجْمَعُهُمْ

از سه چیز در نمیگرد ایشان را بقحط سالی وهلاک نمیگرداند ایشان را دشمنان وجمع نمی کند

عَلٰى ضَلَالَةٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

ایشان را بر گمراهی رواه دارمی روایت است از ابن عباس رض گفت تحقیق که خدا تعالی

فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ وَعَلٰى اَهْلِ السَّمَاءِ

تفضیل داد آنحضرت صلی الله علیه وسلم را بر پیغمبران وبر اهل آسمان

فَقَالُوْا يَا اَبَا عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلٰى اَهْلِ السَّمَاءِ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

گفتند ای ابا عباس بچه چیز فضل داد خدا آنحضرت را بر اهل آسمان گفت تحقیق که خدای تعالی

قَالَ لِاَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَّقُلْ مِنْهُمْ اِنِّيْ اِلٰهٌ مِّنْ دُوْنِهٖ فَذٰلِكَ

فرمود فرشتگان را این کلام وکسی که گوید از فرشتگان که من خدا ام جز خدا پس آنکس پاداش

نَجْزِيْهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ

میدهیم او را دوزخ، همچنین پاداش میدهیم ظالمان را وفرمود خدا تعالی مر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِيْنًا لِّيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ

صلی الله علیه وسلم را تحقیق که فتح دادیم ترا فتح ظاهر تا بیامرزد مر خدا تعالی

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ قَالُوْا وَمَا فَضْلُهٗ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ

هرچه پیش رفته از گناه تو وهرچیزیکه پس آید گفتند وچیست فضل محمد بر انبیا

قَالَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ

گفت فرمود خدای تعالی ونفرستادیم ما هیچ پیغامبر را مگر بزبان قوم او

لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَّشَاءُ الْآيَة وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

تا آنکه بیان کند برای قوم خود پس گمراه میگرداند خدا هر کرا میخواهد تمام آیته و گفت خدا تعالی مر محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ فَاَرْسَلَهُ اِلَى الْجِنِّ

علیه وسلم را و نفرستادیم ما ترا مگر برای کافه آدمیان پس فرستاد خدا تعالی او را سوی پریان

وَالْاِنْسِ رَوَاهُ الدَّارِمِى وَعَنِ الْعَبَّاسِ رض اَنَّهُ جَاءَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

و آدمیان رواه دارمی و روایت است از عباس رض که وی آمد بسوی آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَاَنَّهُ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ

علیه وسلم پس گویا که عباس شنیده بود چیزیرا پس ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم بر سر منبر

فَقَالَ مَنْ اَنَا فَقَالُوْا اَنْتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا

پس فرمود که من کیستم پس گفتند صحابه تو پیغمبر خدائی صلی الله علیه وسلم فرمود که من

مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فَجَعَلَنِىْ فِىْ

محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ام تحقیق که خدای تعالی پیدا کرد خلق را پس گردانید

خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ فَجَعَلَنِىْ فِىْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ

مرا در بهترین ایشان پستر گردانید آدمیان را دو گروه پس گردانید مرا در بهترین فرقه ایشان پستر گردانید آنها را

قَبَائِلَ فَجَعَلَنِىْ فِىْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا فَجَعَلَنِىْ

قبیله پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روی قبیله پستر گردانید ایشانرا خانها پس گردانید مرا

فِىْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَاَنَا خَيْرُهُمْ نَفْسًا وَخَيْرُهُمْ بَيْتًا رَوَاهُ التِّرْمِذِىْ

در بهترین خانهای ایشان پس من بهترین ایشانم از روی نفس و بهترین ایشانم از روی خانه رواه ترمذی

وَعَنْ اَبِىْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِىْ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرموده پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مثال من

وَمَثَلُ الْاَنْبِيَاءِ كَمَثَلِ قَصْرٍ اُحْسِنَ بُنْيَانُهُ تُرِكَ مِنْهُ مَوْضِعُ

و مثل پیغمبران سابق همچو مثل کوشکی است که نیک کرده شد بنای او گذاشته شد از آن جائے

لَبِنَةٍ فَطَافَ بِهِ النُّظَّارُ يَتَعَجَّبُوْنَ مِنْ حُسْنِ بُنْيَانِهِ اِلَّا مَوْضِعَ

خشت پس گرد اگرد آن گشتند نظر کنندگان درحالیکه تعجب میکردند از خوبی بنائے آن مگر جائے

تِلْكَ اللَّبِنَةِ فَكُنْتُ اَنَا سَدَدْتُ مَوْضِعَ اللَّبِنَةِ خُتِمَ بِيَ

آن خشت که خالی مانده پس بودم من که بستم جائے آن خشت را ختم کرده شد بمن

الْبُنْيَانُ وَخُتِمَ بِيَ الرُّسُلُ وَفِيْ رِوَايَةٍ فَاَنَا اللَّبِنَةُ وَاَنَا خَاتَمُ

بنا وختم کرده شد بمن پیغمبران ودر روایت دیگر پس منم مثل آن خشت ومن ختم کننده

النَّبِيِّيْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

پیغمبران ام متفق علیه است وروایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰتِيْ بَابَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَسْتَفْتِحُ

صلی الله علیه وسلم می آیم در بهشت را روز قیامت پس طلب کنم کشادن در را

فَيَقُوْلُ الْخَازِنُ مَنْ اَنْتَ فَاَقُوْلُ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُوْلُ

پس میگوید داروغه بهشت که تو هستی پس میگویم من محمد ام صلی الله علیه وسلم پس میگوید آن داروغه

بِكَ اُمِرْتُ اَنْ لَّا اَفْتَحَ لِاَحَدٍ قَبْلَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ

بسبب تو امر کرده شدم که نکشایم برای کسی پیش از تو رواه مسلم وروایت است از عرباض

ابْنِ سَارِيَةَ رض عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهٗ قَالَ

ابن ساریه رض از پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم تحقیق آنحضرت فرمود

اِنِّيْ عِنْدَ اللّٰهِ مَكْتُوْبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَاِنَّ اٰدَمَ لَمُنْجَدِلٌ

که تحقیق من نزد خدا نوشته شده ام خاتم پیغمبران حال آنکه آدم بر آینه افتاده بود

فِيْ طِيْنَتِهٖ وَسَاُخْبِرُكُمْ بِاَوَّلِ اَمْرِيْ دَعْوَةُ اِبْرَاهِيْمَ وَبِشَارَةُ

در گل خود قریب است که خبر دهم شما را به نخست کار خود دعائے ابراهیم است وخوشخبرے

عِيْسٰى وَرُؤْيَا اُمِّيَ الَّتِيْ رَاَتْ حِيْنَ وَضَعَتْنِيْ وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُوْرٌ

عیسی است وخواب مادر من است که دید وقتیکه زائیده مرا وتحقیق بر آمد مر آن مادر را روشنی

اَضَاءَ لَهَا مِنْهُ قُصُوْرُ الشَّامِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ

که ظاهر شد برای آمدن ازان نور کوشکهای شام روایت کرده آنرا در شرح سنة و روایت کرده

اَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهٖ سَاُخْبِرُكُمْ اِلَخ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

احمد از ابی امامه از قول او که ساخبرکم است تا آخر و روایت است از ابی هریره

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَاُكْسٰى حُلَّةً مِّنْ حُلَلِ

از پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت پس پوشانیده میشوم من حله از حله ها ے

الْجَنَّةِ ثُمَّ اَقُوْمُ عَنْ يَمِيْنِ الْعَرْشِ لَيْسَ اَحَدٌ مِّنَ الْخَلَائِقِ

بهشت پستر می ایستم من از جانب راست عرش نیست کسے از خلق

يَقُوْمُ ذٰلِكَ الْمَقَامَ غَيْرِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَفِيْ رِوَايَةِ

که باستد دران مقام جز من رواه ترمذی و در روایة

جَامِعِ الْاُصُوْلِ عَنْهُ اَنَا اَوَّلُ مَنْ يَّنْشَقُّ عَنْهُ الْاَرْضُ فَاُكْسٰى

جامع وصول اینست که من آنکسم ام شگافته میگردد ازوی زمین پس پوشانیده میشوم

وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا

و روایت است از ابی ابن کعب از پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ كُنْتُ اِمَامَ النَّبِيِّيْنَ وَخَطِيْبَهُمْ وَصَاحِبَ

باشد روز قیامت باشم پیشوا ے پیغمبران و باشم خطیب ایشان و خداوند

شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

شفاعت میان ایشان بے آنکه فخر کنم رواه ترمذی و روایت است از نبی صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

الله علیه وسلم فرمود بخواهید از خدا برای من وسیله گفتند ای پیغمبر خدا

وَمَا الْوَسِيْلَةُ قَالَ اَعْلٰى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا اِلَّا رَجُلٌ

و چیست وسیله فرمود وسیله بلند ترین پایا ایست در بهشت نمی یابد آنرا مگر یک مرد

وَاحِدٌ اَرْجُوْا اَنْ اَكُوْنَ اَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

امید میدارم که باشم من آن مرد رواه ترمذی در روایت است از

وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واثله بن اسقع رض گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را

يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى كِنَانَةَ مِنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِيْلَ وَاصْطَفٰى

که میگفت که به تحقیق که خدا برگزید کنانه را از اولاد اسمعیل ، و برگزید

قُرَيْشًا مِّنْ كِنَانَةَ وَاصْطَفٰى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِيْ هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِيْ

قریش را از کنانه و برگزید از قریش بنی هاشم را و برگزید مرا

مِنْ بَنِيْ هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى

از بنی هاشم رواه مسلم و در روایت ترمذی این قدر زیاده کرده به تحقیق خدا برگزیده

مِنْ وُّلْدِ اِبْرَاهِيْمَ اِسْمٰعِيْلَ وَاصْطَفٰى مِنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِيْلَ بَنِيْ كِنَانَةَ

از فرزندان ابراهیم اسمعیل را و برگزید از اولاد اسمعیل بنی کنانه را

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنَ الْاَنْبِيَاءِ

در روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست از پیغمبران

مِنْ نَّبِيٍّ اِلَّا قَدْ اُعْطِيَ مِنَ الْاٰيَاتِ مَا مِثْلُهٗ اٰمَنَ عَلَيْهِ الْبَشَرُ

هیچ پیغمبری مگر به تحقیق داده شد از معجزات معجزه که مثل وی در اعجاز ایمان آورده اند بر آن آدمیان

وَاِنَّمَا كَانَ الَّذِيْ اُوْتِيْتُ وَحْيًا اَوْحَى اللّٰهُ اِلَيَّ فَاَرْجُوْا اَنْ

و جز این نیست معجزه که داده شده ام من وحی است که فرستاده است خدا بسوی من پس امید میدارم که

اَكُوْنَ اَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

باشم من اکثر پیغمبران از روی تابعان روز قیامت متفق علیه در روایت است از وی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ

تحقیق پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود فضیلت داده شدم من بر پیغمبران

بِسِتٍّ أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ وَأُحِلَّتْ

بخشش چیز داده شدم کلمات جامع را ونصرت داده شدم برعب و حلال کرده شد

لِيَ الْغَنَائِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَّطَهُورًا وَأُرْسِلْتُ

برای من غنیمت ها وگردانیده شد برای من همه زمین مسجد وپاکی وفرستاده شده ام من

إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ النَّبِيُّونَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بسوی تمام خلق وختم کرده شدند بمن پیغمبران رواه مسلم وروایتست از

ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

ثوبان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بتحقیق خدا

زَوٰى لِيَ الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَأَنَّ أُمَّتِي

جمع آورد برای من زمین را پس دیدم من بلاد مشرق ومغرب را وبر آینه است من

سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ

نزدیک است که رسد بادشاهی ایشان آنقدر که فراهم آورده شد برای من از زمین داده شد مرا دو گنج

الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ الْحَدِيثَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوا يَا

سرخ وسفید تا آخر حدیث وروایت است از ابی هریره رض گفت گفتند صحابه ای

رَسُولَ اللّٰهِ مَتٰى وَجَبَتْ لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَآدَمُ بَيْنَ الرُّوحِ

پیغمبر خدا کی لازم شد ترا نبوت فرمود در آنحال که آدم میان روح

وَالْجَسَدِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ

وجسد بود رواه ترمذی وروایت است از عطاء بن یسار گفت ملاقات کردم

عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ

عبد الله ابن عمرو بن عاص را گفتم خبر ده مرا از بعضی صفات

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرٰىةِ قَالَ أَجَلْ وَاللّٰهِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که در توریت است گفت آری سوگند بخدا

اِنَّهٗ لَمَوْصُوْفٌ فِی التَّوْرٰىةِ بِبَعْضِ صِفَتِهٖ فِی الْقُرْاٰنِ

تحقیق که آنحضرت صلی الله علیه وسلم وصف کرده شده است در توریت ببعض صفات وے که در قرآن است

يٰۤاَيُّهَا النَّبِیُّ اِنَّاۤ اَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّمُبَشِّرًا وَّنَذِيْرًا وَّحِرْزًا

ای پیغمبر ما فرستادیم ترا گواهی دهنده و بشارت دهنده و بیم کننده و پناه

لِّلْاُمِّيِّيْنَ اَنْتَ عَبْدِیْ وَرَسُوْلِیْ سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ

مر عرب را تو بنده خاص من و پیغمبر من هستی نام نهاده ام ترا متوکل که نیست درشت خو

وَّلَا غَلِيْظٍ وَّلَا صَخَّابٍ فِی الْاَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

و نه درشت سخن و نه آواز بلند کننده در بازار و نه دور کند به بدے

السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَّعْفُوْ وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَّقْبِضَهُ اللّٰهُ حَتّٰى يُقِيْمَ

بدے را و لیکن در گذ میکند و می پوشد و هرگز قبض نمیکند خدا تعالے اورا تا آنکه راست گرداند

بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَآءَ بِاَنْ يَّقُوْلُوْا لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَيُفْتَحُ بِهَا اَعْيُنًا

بوجود وے دین قوم کج را که بگویند لا اله الا الله و تا گشاده شود بدین کلمه چشمهائے

عُمْيًا وَّاٰذَانًا صُمًّا وَّقُلُوْبًا غُلْفًا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَكَذَا الدَّارِمِیُّ

کور را و گوشهائے کر را و دلهای را که نمی فهمد رواه بخارے و همچنین روایت کرد دارمے

عَنْ عَطَآءٍ عَنِ ابْنِ سَلَامٍ نَحْوَهٗ وَعَنْ جَابِرٍ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّى اللّٰهُ

از عطا بن سلام مانند آن و روایت است از جابر رض بتحقیق که پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِیْ لِتَمَامِ مَكَارِمِ الْاَخْلَاقِ

علیه وسلم فرمود هر آئینه خدا فرستاده است مرا برای اتمام خو-لی هائے نیک

وَكَمَالِ مَحَاسِنِ الْاَفْعَالِ رَوَاهُ فِیْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

و برای کامل گردانیدن نیک اعمال رواه فی شرح السنة و روایت است از

كَعْبٍ يَّحْكِیْ عَنِ التَّوْرٰىةِ قَالَ نَجِدُ مَكْتُوْبًا مُّحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ

کعب رض حکایت میکند از توریت گفت که یافتم من نوشته که محمد رسول الله

عَبْدِي الْمُخْتَارُ لَا فَظٌّ وَلَا غَلِيظٌ وَلَا صَخَّابٌ فِي الْأَسْوَاقِ

بندہ برگزیدہ من است نہ سخت خو است ونہ درشت سخن ونہ آواز بلند کنندہ در بازار

وَلَا يَجْزِي بِالسَّيِّئَةِ السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ مَوْلِدُهُ

و پاداش نمیدہد بدی را ببدی را و لیکن محو میکند و می آمرزد ولادت او

بِمَكَّةَ وَهِجْرَتُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ وَأُمَّتُهُ الْحَمَّادُونَ

در مکہ است و ہجرت او بمدینہ و پادشاہی او در شام وامت وے بسیار حمد گویان اند

يَحْمَدُونَ اللّٰهَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ يَحْمَدُونَ اللّٰهَ فِي كُلِّ

کہ حمد میگویند مر خدارا در شادی و غمی حمد میگویند مر خدارا در ہر

مَنْزِلَةٍ وَيُكَبِّرُونَهُ عَلٰى كُلِّ شَرَفٍ رُعَاةٌ لِلشَّمْسِ يُصَلُّونَ

منزل و تکبیر میگویند خدارا در ہر جائے بلند رعایت کنندگان آفتاب را میگزارند

الصَّلٰوةَ إِذَا جَاءَ وَقْتُهَا يَتَأَزَّرُونَ عَلٰى أَنْصَافِهِمْ

نماز چون آید وقت نماز ازار می بندند بر میانہائے خود

وَيَتَوَضَّؤُونَ عَلٰى أَطْرَافِهِمْ مُنَادِيهِمْ يُنَادِي فِي جَوِّ

و وضو میکنند بر اطراف خود آواز کنندہ ایشان آواز میکند درمیان

السَّمَاءِ صَفُّهُمْ فِي الْقِتَالِ وَصَفُّهُمْ فِي الصَّلٰوةِ سَوَاءٌ لَهُمْ

آسمان و صف بستن ایشان در کارزار و صف بستن ایشان در نماز برابر است مر ایشان را

بِاللَّيْلِ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيحِ

در شب آوازیست مانند آواز مگس شہد این لفظ مصابیح است

وَرَوَى الدَّارِمِيُّ مَعَ تَغْيِيرٍ يَسِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ

و روایت کرد دارمی باند کے تغیر از عبداللہ بن سلام

قَالَ مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَاةِ صِفَةُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نوشتہ است در توریت صفت محمد صلی اللہ علیہ وسلم

یعنی جیسا حکم ہے ویسا ہی ازار باندھتے ہیں نہ کہ ٹخنوں سے نیچے اور نماز کے وقت آفتاب کا لحاظ رکھتے ہیں

وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يُدْفَنُ مَعَهُ قَالَ اَبُو مَوْدُوْدٍ وَقَدْ بَقِيَ

وانیکہ عیسی بن مریم دفن خواہد شد با آنحضرت صلعم گفت ابومودود بتحقیق باقیماندہ است

فِي الْبَيْتِ مَوْضِعُ قَبْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

درخانہ آنحضرت جاے یک قبر رواہ ترمذی وروایت است از ابن عباس رض

قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت نشستہ بودند مردمان از یاران رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فَخَرَجَ حَتّٰى اِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ يَتَذَاكَرُوْنَ قَالَ بَعْضُهُمْ

پس بیرون آمد آنحضرت صلعم تا آنکہ چون نزدیک شد آنحضرت ایشانرا شنید اصحاب را کہ تذکرہ میکردند گفت بعض ایشان

اِنَّ اللّٰهَ اتَّخَذَ اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلًا وَقَالَ اٰخَرُ مُوْسٰى

بتحقیق کہ خداتعالی گرفت ابراہیم را دوست وگفت دیگر کہ موسی

كَلَّمَهُ تَكْلِيْمًا وَقَالَ اٰخَرُ عِيْسٰى كَلِمَةُ اللّٰهِ وَرُوْحُهُ

سخن کرد خدا او را سخن کردنی وگفت دیگر کہ عیسی کلمہ خدا وروح خداست

وَقَالَ اٰخَرُ اٰدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ رَسُوْلُ

وگفت دیگر کہ آدم برگزید ویرا خدا پس ناگاہ بیرون آمد بر ایشان پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ

خدا صلی اللہ علیہ وسلم وفرمود بتحقیق شنیدم من سخن شمارا

وَعَجَبَكُمْ اِنَّ اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلُ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَمُوْسٰى

وتعجب آوردن شما کہ ابراہیم دوست خداست ووی ہمچنین است وموسی

نَجِيُّ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَعِيْسٰى رُوْحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ

ہمراز خداست ووی ہمچنین است وعیسی روح خدا وکلمہ خداست ووی

كَذٰلِكَ وَاٰدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ وَهُوَ كَذٰلِكَ اَلَا وَاَنَا حَبِيْبُ اللّٰهِ

ہمچنین است وآدم برگزیدہ خداست ووی ہمچنین است آگاہ باشید من دوست خدا ام

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

ونیست فخر ومن بردارنده لوائے حمد روز قیامت ام

تَحْتَهُ آدَمُ فَمَنْ دُوْنَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ

زیر آن لواء حمد آدم است وہر کہ فرو است ونیست فخر ومن اول

شَافِعٍ وَّأَوَّلُ مُشَفَّعٍ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا

شفاعت کننده واول شفاعت قبول کرده شده ام روز قیامت ونیست فخر ومن

أَوَّلُ مَنْ يُّحَرِّكُ حِلَقَ الْجَنَّةِ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ لِيْ

اول آنکم که جنبانند حلقهائے بہشت را پس بکشاید خدا برای من

فَيُدْخِلُنِيْهَا وَمَعِيَ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا فَخْرَ

پس آورد مرا در بہشت حال آنکہ با من باشند درویشان مسلمانان ونیست فخر

وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا

ومن بزرگترین اولین وآخرین ایشانم برخدا ونیست

فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ كِتَابُ الْإِيْمَانِ

فخر رواه ترمذی ودارمی

جزو بست و هشتم رکوع ۶

هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر او داننده نهان و آشکار

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ۝ هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا

اوست بخشاینده مهربان اوست خدا آنکه نیست هیچ معبود مگر

هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ

او بادشاه نهایت پاک سلامت از همه عیبها امن دهنده

الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ

نگاهبان غالب خود اختیار بزرگوار پاکی

اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ۝ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ

خدا راست از شریک مقرر کردن ایشان اوست خدا آفریننده پیدا آرنده

الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاۗءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ لَهٗ مَا

صورت سازنده او راست نامهای نیک پاکی یاد میکند او را هرچه

فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝

در آسمانها و زمین است و اوست غالب با حکمت

جزو بست و هشتم رکوع ششم

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَى أَجَلًا

اوست آنکه آفرید شمارا از گل باز مقرر کرد وقت مرگ

وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ۝ وَهُوَ

و مدتی معین است نزدیک او باز شما شک میکنید واوست

الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

آنکه بیافرید برای شما شنوائی و دیدها و دلها

قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ

اندکی شکرگزاری میکنید واوست آنکه پیدا کرد شمارا

فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝ وَهُوَ الَّذِي

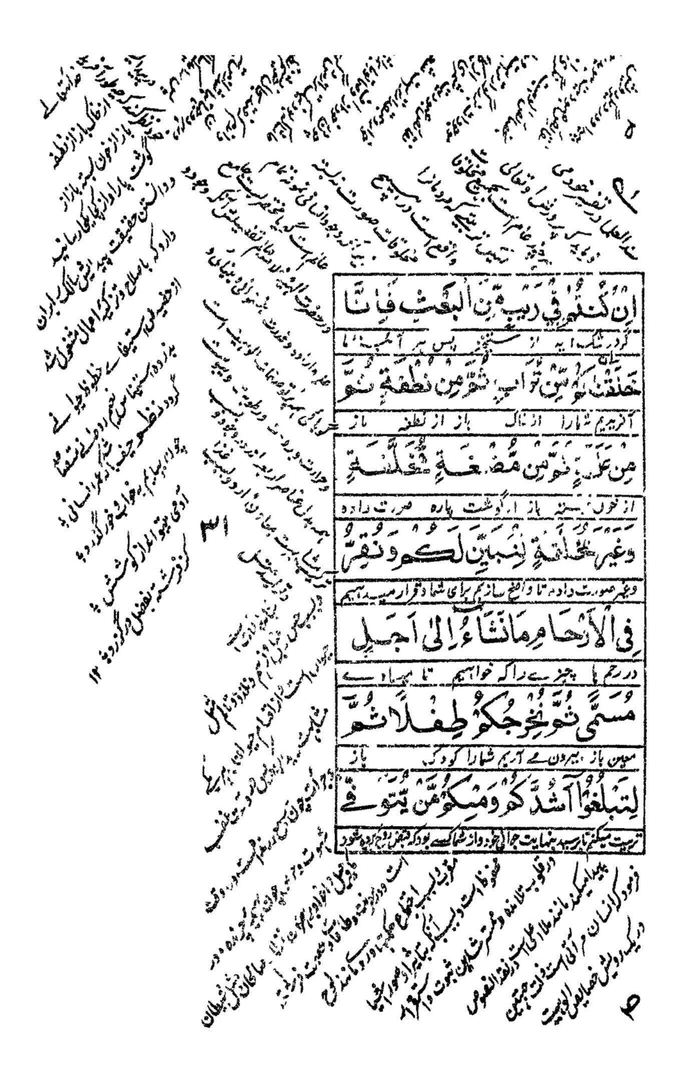
در زمین و بسوی او برانگیخته خواهید شد واوست آنکه

يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

زنده میکند و میمیراند واوراست آمد وشد شب و روز

أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَا أَيُّهَا النَّاسُ

آیا نمی فهمید فرمود حق تعالی ای مردمان

إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا

گر در شک اید از برخاستن پس ما

خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ

آفریدیم شما را از خاک باز از نطفه باز

مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ

از خون بسته باز از گوشت پاره صورت داده

وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ

و غیر صورت داده تا واضح سازیم برای شما و قرار میدهیم

فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ

در رحم ها چیزے را که خواهیم تا میعادے

مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ

معین باز بیرون مے آریم شما را کودک باز

لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ

تربیت میکنیم تا رسید بنهایت جوانی خود و از شما کسے بود که قبض روح کرده شود

۳۱

وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا

واز شما کسی بود که باز گردانیده شود طرف بدترین عمر تا نه

يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ

داند چیزی را بعد از آنکه میدانست بگو که ایمان آوردیم بخدا

وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

و آنچه فرود آورده شده است بر ما و آنچه فرود آورده شده است بر ابراهیم

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ

و اسمعیل و اسحاق و یعقوب و نبیره گان وے

وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ

و آنچه داده شد موسی و عیسی و پیغمبران را

مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ

از پروردگار ایشان فرق نمی کنیم میان هیچ یکے از ایشان

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ

و ما خدا را منقادیم سوال میکنند ترا از قیامت

أَيَّانَ مُرْسٰهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي

که کی باشد استقرار وے بگو جز این نیست که علم قیامت نزدیک پروردگار من است

لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰتِ

پدید نه آرد اورا در وقت او مگر او گران شده است در آسمانها

وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً إِنَّمَا

و زمین نیاید بشما مگر ناگهان جز این نیست

الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ

که مومنان آنانند که چون یاد کرده شود خدای

وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ

بترسد دل ایشان و چون خوانده شود بر ایشان

آيٰتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلٰى رَبِّهِمْ

آیات خدا زیاده سازد آن آیات ایمان را بر پروردگار خویش

يَتَوَكَّلُونَ ۝ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا

توکل میکنند آنانکه برپا میدارند نماز را و از آنچه

رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ ۝ أُولٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا

روزی داده ایم ایشانرا خرج می کنند این جماعت ایشانند مومنان به تحقیق

لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

ایشان راست مرتبه ها نزدیک پروردگار ایشان و آمرزش و روزی نیک

وعن عمر بن الخطاب قال بينما نحن

روایت است از عمر بن الخطاب گفت در اثنای آنکه ما نزد

عند رسول الله صلى الله عليه وسلم ذات

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بودیم

يوم إذ طلع علينا رجل شديد بياض الثياب

روزی ناگاه پیدا گشت بر ما مردی سخت سفید جامه

شديد سواد الشعر لا يرى عليه أثر السفر ولا يعرفه

سخت سیاه موی دیده نمی شد بر وی نشان سفر حال آنکه نمی شناخت او را

منا أحد حتى جلس إلى النبي صلى الله عليه

از ما هیچ یکی تا آنکه نشست پیش آنحضرت صلی الله علیه

وسلم فأسند ركبتيه إلى ركبتيه ووضع كفيه

وسلم پس تکیه کرد هر دو زانوی خود را به هر دو زانوی آنحضرت و نهاد آن مرد هر دو کف دست

على فخذيه وقال يا محمد أخبرني عن الإسلام

بر هر دو ران آن حضرت و گفت ای محمد خبر ده مرا از حقیقت اسلام

قَالَ اَلْاِسْلَامُ اَنْ تَشْهَدَ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاَنَّ

فرمود آنحضرت صلعم اسلام اینست که گواهی دہی تو که نیست ہیچ معبود بحق مگر خدا و بہ تحقیق

مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللهِ وَتُقِيْمَ الصَّلٰوةَ وَتُؤْتِيَ

محمد فرستادہ خداست و برپا دارید نماز را و بدہید

الزَّكٰوةَ وَتَصُوْمَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ اِنِ

زکوٰۃ را و روزہ داری بماہ رمضان و بگذاری مناسک حج را اگر

اسْتَطَعْتَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا قَالَ صَدَقْتَ فَعَجِبْنَا

میتوانی بسوی وی راہ گفت اگر راست گفتی پس شگفت داشتیم ما

لَهٗ يَسْئَلُهٗ وَيُصَدِّقُهٗ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِيْمَانِ

حال آنمرد را که میپرسد آنحضرت صلعم را و تصدیق میکند او را گفت آنمرد پس خبر دہ ما را از ایمان

تعجب بود بر لفظ صدقت
بود که آن دلالت می کند
بر علم سابق و سوال
منافی آنست ۱۲

۳۵

قَالَ اَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ

فرمود که بگروی بخدا و بفرشتگان وی و به کتب‌های وی و پیغمبران او

وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ

و بروز پسین و ایمان آری باخدا که همه چیز را از نیک و بد در ازل دانسته و تقدیر کرده است

قَالَ صَدَقْتَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ الْاِحْسَانِ قَالَ

گفت راست گفتی گفت پس خبر ده مرا از احسان فرمود احسان

اَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَاَنَّكَ تَرَاهُ فَاِنْ لَّمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَاِنَّهٗ

آنست که عبادت کنی خدا را گویا که تو می بینی او را پس اگر نیستی تو بایں حال که می بینی او را پس

يَرَاكَ قَالَ فَاَخْبِرْنِيْ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ مَا الْمَسْئُوْلُ

عبادت کن که وی می بیند ترا گفت آنرد که خبر ده مرا از وقت قیامت فرمود نیست آنکس

۳۶

عنها باعلم من السائل قال فاخبرني

ازقیامت داناتر از کسی که پرسنده است گفت پس خبرده مرا

عن امارتها قال ان تلد الامة ربتها

از علامتهای قیامت فرمود اینکه بزاید کنیزک مربی خودرا

وان ترى الحفاة العراة العالة رعاء

و به بینی برهنه پایان برهنه تنان فقرای چرانندگان

الشاء يتطاولون في البنيان قال ثم

گوسفندانرا زیادتی کنندگان بر یکدیگر در بنا گفت عمر رض پستر

انطلق فلبثت مليا ثم قال لي يا عمر

روان شد پس درنگ کردم من زمانه دراز بازو فرمود آنحضرت صلعم مرا ای عمر رض

اتدري من السائل قلت الله ورسوله

آیا درمی یابی که بود سائل گفتم خدا و رسول خدا

اعلم قال فانه جبرئيل اتاكم يعلمكم

داناتر است فرمود پس این سائل جبرئیل بود آمد شمارا درحالیکه تعلیم میکند

دينكم رواه مسلم ورواه ابوهريرة مع

بشمادین شمارا روایت کرد آنرا مسلم و روایت کرد اینحدیث را ابوهریره با

اختلاف وفيه اذا رأيت الحفاة العراة

اختلافی که با حدیث عمر دارد و در حدیث ابوهریره است که چون ببینی تو برهنه

هر که را این آفتاب اینجا بتافت به الحمد اینجا وعده بود اینجا تافت ۱۲ منه

ترجمه مشکوة

الصم البكم ملوك الارض في خمس

کران وگنکان را صاحب ملک و جاه علم قیامت در ان پنج گنجینه است

لا يعلمهن الا الله ثم قرء ان الله عنده

که نمیداند آنها را بجز خدا پس تر خواند آنحضرت بدرستیکه نزد خداست

علم الساعة وينزل الغيث ويعلم ما في

علم قیامت و علم باران و علم آنچه که در

الارحام الاية متفق عليه وعن ابن عمر

شکم زنان حاملات تا آخر آیت متفق علیه است و روایت است از ابن عمر رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

بني الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الا الله

بنا کرده شده است خانه مسلمانی بر پنج چیز اول گواهی دادن است بخدا تعالی

وان محمدا عبده ورسوله واقام الصلوة

و پیغامبری محمد صلی الله علیه وسلم دوم برپا کردن نماز

٣٩

وَاِيْتَاءِ الزَّكٰوةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

وسوم دادن زکوة چهارم حج وپنجم روزه ماه رمضان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

متفق علیه است وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلْاِيْمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُوْنَ شُعْبَةً فَاَفْضَلُهَا

ایمان ہفتاد و دو چند شاخ است پس فاضلترین شعبهای ایمان

قَوْلُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَدْنَاهَا اِمَاطَةُ الْاَذٰى

گفتن لا اله الا الله کلمه طیبه و فروترین شعبها دور کردن ایذا کند مردم را

عَنِ الطَّرِيْقِ وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِّنَ الْاِيْمَانِ

از راه وشرم داشتن شعبه عظیمه است از ایمان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

متفق علیه است وروایت است از عبد الله بن

عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عمر رض که گفت فرمود رسول الله صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُوْنَ

علیه وسلم مسلمان کامل کسی هست که سلامت مانند مسلمانان

اِنَّ الَّذِيْنَ قَالُوْا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوْا

ودر حدیث آمده قُلْ آمَنْتُ بِاللّٰهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ

لا اله الا الله وادناها اماطة الاذى

مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى

از زبان وی و از دست وی و هجرت کننده کسی هست که ترک کند چیزی را که نهی کرده است

اللهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ

خدا از آن روایت کرد بخاری این حدیث را از انس است گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم ایمان نمی آرد

أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ

یکی از شما تا آنکه باشم من دوست داشته تر بسوی او از پدر وی

وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

و فرزند اوش و همه مردم متفق علیه است در روایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ

الله علیه وسلم سوگند بخدائی که بقائی ذات محمد

بيده لا يسمع بي احد من هذه الامة يهودي ولا نصراني

در دست اوست نشنود مرا ہیچ یکی ازین امت یہودی باشد یا نصرانی

ثم يموت ولم يؤمن بالذي ارسلت به الا كان من

پستر بمیرد آنکس وحال آنکه ایمان نیاورد بدین وشریعتی که فرستاده شده ام من بآن مگر آنکه باشد

اصحب النار رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال

آنکس از دوزخیان روایت کرد مسلم وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الله تعالى يؤذيني

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت خدا تعالی میرنجاند مرا

ابن ادم يسب الدهر وانا الدهر بيدي الامر اقلب

فرزند آدم دشنام میدہد ابن آدم روزگار را وحال آنکه منم وہر بدست من است کار که میگردانم

الليل والنهار متفق عليه وعن ابي موسى الاشعري رض

شب وروز را متفق علیہ است روایت است از ابی موسی اشعری رضی اللہ عنہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما احد اصبر على

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ کس صابر تراز خدا بر

اذى يسمعه من الله يدعون له الولد ثم يعافيهم ويرزقهم

کروہی که میشنود آنرا میخوانند برای وی فرزند پستر تندرست میدارد وروزی میرساند ایشانرا

متفق عليه وعن ابي ذر رض قال اتيت النبي صلى الله عليه

متفق علیه وروایت است از ابی ذر رض گفت آمدم پیغمبر را صلی اللہ علیہ وسلم

وسلم وعليه ثوب ابيض وهو نائم ثم اتيته وقد

وحال آنکه بود برآنحضرت جامۂ سفید وآنحضرت درخواب بود پستر باز آمدم وحال آنکه بتحقیق

استيقظ فقال ما من عبد قال لا اله الا الله ثم مات

بیدار شده بود پس گفت نیست ہیچ بنده که گفت لا اله الا الله پستر مرا

عَلٰى ذٰلِكَ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى

برای کلمه مگر آنکه درمی آید آن بنده بهشت را گفتم اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

ودزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد

قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ قَالَ وَاِنْ زَنٰى

گفتم اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد گفت اگرچه زنا کرده باشد

وَاِنْ سَرَقَ قُلْتُ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ

واگرچه دزدی کرده باشد گفتم من اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد

قَالَ وَاِنْ زَنٰى وَاِنْ سَرَقَ عَلٰى رَغْمِ اَنْفِ

گفت اگرچه زنا کرده باشد واگرچه دزدی کرده باشد اگرچه شود برخاک آلودگی بینی

اَبِيْ ذَرٍّ وَكَانَ اَبُوْ ذَرٍّ اِذَا حَدَّثَ بِهٰذَا

ابی ذر وبود ابوذر در وقتی که بیان میکرد این حدیث را

قَالَ وَاِنْ رَغِمَ اَنْفُ اَبِيْ ذَرٍّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

میگفت اگرچه خاک آلوده شود بینی ابوذر رض متفق علیه است

وَعَنْ أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحَبَّ لِلّٰهِ وَأَبْغَضَ لِلّٰهِ وَأَعْطَى

علیه و سلم کسیکه دوست دارد کسی را برای خدا و کسیکه دشمنی دارد برای خدا و بدهد

لِلّٰهِ وَمَنَعَ لِلّٰهِ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْإِيْمَانَ رَوَاهُ

برای خدا و ندهد برای خدا پس بتحقیق کامل گردانید ایمان خود را روا ه

أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

ابوداود و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم فاضل ترین

الْأَعْمَالِ الْحُبُّ فِي اللّٰهِ وَالْبُغْضُ فِي اللّٰهِ رَوَاهُ

عملها دوست داشتن است کسی را از جهت خدا و دشمن داشتن از جهت خدا روایت کرد این حدیث را

أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ابوداود و روایت است از جابر گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَانِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم دو خصلت

مُوْجِبَتَانِ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُوْجِبَتَانِ

واجب گردانیده اند گفت مردی ای پیغمبر خدا چیست معنی موجبتان

قَالَ مَنْ مَّاتَ يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ

فرمود کسیکه مرد در حالیکه شریک میگرداند با خدا چیزی را می درآید بآتش دوزخ

وَمَنْ مَّاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللّٰهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ

وکسیکه بمیرد در حالیکه شریک نمیگرداند بخدا چیزی را میدرآید به بهشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

رواه مسلم وروایت است از معاذ ابن جبل

قَالَ قَالَ لِي رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت فرمود مرا پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَفَاتِيْحُ الْجَنَّةِ شَهَادَةُ أَنْ لَّا إِلٰهَ

وسلم کلید ہای بہشت گواہی دادن است باین کلمہ کہ لا الہ

إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ وَهَبِ بْنِ

الا اللہ است رواہ احمد روایت است از وہب ابن

مُنَبِّهٍ رض قِيْلَ لَهُ أَلَيْسَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ مِفْتَاحُ

منبہ رض گفتہ شد او را آیا نیست لا الہ الا اللہ کلید

الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لَيْسَ مِفْتَاحٌ إِلَّا وَلَهُ أَسْنَانٌ

بهشت گفت آری ولیکن نیست کلید مگر آنکه مر او را دندانها ست

فَإِنْ جِئْتَ بِمِفْتَاحٍ لَهُ أَسْنَانٌ فُتِحَ لَكَ وَإِلَّا لَمْ يُفْتَحْ لَكَ

پس اگر آری تو کلید یرا که مر او را دندانها است گشاده میشود برائی تو و گرنه گشاده نمیشود برای تو

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ تَرْجَمَةِ بَابٍ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

رواه بخاری در ترجمهٔ باب روایت است از ابی هریرة رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَحْسَنَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم چون نیک گرداند

أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ بِعَشْرِ

یکی از شما اسلام خودرا پس هر کار نیک که میکند او را نوشته می شود

أَمْثَالِهَا إِلٰى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا

برابر چندش تا هفت صد زیادتی و هر بدی که می کند

تُكْتَبُ بِمِثْلِهَا حَتّٰى لَقِيَ اللّٰهَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

نوشته می شود یکی بیکی تا دم مرگ و لقاے خدا متفق علیه و روایت است از

أَبِيْ أُمَامَةَ رض أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی امامه رض بدرستیکه مردی پرسید پیغامبر خدا را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا الْإِيْمَانُ قَالَ إِذَا سَرَّتْكَ

علیه وسلم چیست نشان ایمان فرمود چون شاد گرداند ترا

حَسَنَتُكَ وَسَاءَتْكَ سَيِّئَتُكَ فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ

و عمل نیک تو و اندوهگین گرداند ترا بدی تو پس تو مومن درست ایمانی

قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَمَا الْإِثْمُ قَالَ

گفت ای پیغامبر خدا پس چیست گناه گفت

إِذَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ فَدَعْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

چو بخلد در سینهٔ تو چیزی پس بگذار آنکار را روایت کرد آنرا احمد

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از عباس ابن مطلب رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاقَ طَعْمَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چشید ذائقه

الْإِيمَانَ مَنْ رَضِيَ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

ایمان آنکس که راضی باشد بخدا از روی پروردگار و باسلام از روی دین

وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَسُولًا

و با محمد صلی الله علیه وسلم از روی نبی

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْكَبَائِرِ وَعَلَامَاتِ النِّفَاقِ

رواه مسلم این باب در بیان گناهان کبیره و نشانهای نفاق است

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ

ای پیغامبر چون بیایند نزدیک تو زنان با ایمان که بیعت کنند با تو

عَلٰٓی اَنْ لَّا یُشْرِکْنَ بِاللّٰہِ شَیْـًٔا وَّلَا یَسْرِقْنَ وَلَا یَزْنِیْنَ

باین شرط که نکنند شریک با خدا چیزی را و نکنند دزدی و نکنند زنا

وَلَا یَقْتُلْنَ اَوْلَادَھُنَّ وَلَا یَاْتِیْنَ بِبُھْتَانٍ

و نکشند اولاد خود را و پیش نیارند سخن دروغ

یَّفْتَرِیْنَہٗ بَیْنَ اَیْدِیْھِنَّ وَاَرْجُلِھِنَّ وَلَا یَعْصِیْنَکَ

که بربندند آنرا در میان دستهای خویش و پاهای خویش نافرمانی نکنند ترا

فِیْ مَعْرُوْفٍ فَبَایِعْھُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَھُنَّ اللّٰہَ

در کار نیک پس بیعت قبول کن از ایشان و طلب آمرزش کن برای ایشان از خدا

اِنَّ اللّٰہَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ اِنَّ اللّٰہَ لَا یَغْفِرُ اَنْ

هر آئینه خدا آمرزگار مهربان است هر آئینه خدا نمی آمرزد آنرا

یُّشْرَکَ بِہٖ وَیَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِکَ لِمَنْ یَّشَآءُ

که شریک آرد بخدای و می آمرزد و بغیر شریک را هر که را خواهد

وَمَنْ یُّشْرِکْ بِاللّٰہِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِیْدًا

و هر که شریک مقرر کند با خدا هر آئینه گمراه شد از حق گمراهی دور یعنی در نهایت ضلالت

عَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوْبِقَاتِ

صلی الله علیه وسلم پرهیز کنید از هفت خصلت که هلاک کننده گناه اند

قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ

گفتند صحابه ای پیغمبر خدا چه چیز اند آن هفت فرمود شرک آوردن

بِاللّٰهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ

با خدا و جادو کردن و کشتن ذاتیکه حرام کرده است

اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَكْلُ الرِّبٰوا وَاَكْلُ مَالِ الْيَتِيْمِ

خدا مگر بحق و خوردن ربا و خوردن مال یتیم

وَالتَّوَلِّيْ يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنٰتِ

و پشت دادن روز جنگ دشنام دادن بزنان پارسا

الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

مسلمان غافل از بدکرداری مسلمانان متفق علیه است و مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِيْنَ يَزْنِيْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

زنا نمی کند زنا کننده در هنگامی که زنا میکند و حال آنکه وی مومن است

وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِيْنَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ

و دزدی نمیکند دزدی کننده هنگامے که دزدی میکند و حال آنکه مومن است و نمی نوشد شراب انگور

حِيْنَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً يَرْفَعُ النَّاسُ اِلَيْهِ

هنگامی که می نوشد و حال آنکه وی مومن است و غارت نمیکند کسے غارت کردنے که بر میدارند مردم بسوے

فِيْهَا اَبْصَارَهُمْ حِيْنَ يَنْتَهِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ

آن غارت کننده دران غارت کردن چشمها را هنگامیکه غارت میکند و حال آنکه وی مومن است خیانت نمیکند

اَحَدُكُمْ حِيْنَ يَغُلُّ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاِيَّاكُمْ اِيَّاكُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

یکے از شما از غنیمت هنگامیکه خیانت میکند و حال آنکه وی مومن است پس دور دارید خود را ازین گناه متفق علیه است

وَفِيْ رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَلَا يَقْتُلُ حِيْنَ يَقْتُلُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ

و در روایت ابن عباس است و نمیکشد هیچکس هنگامیکه میکشد و حال آنکه وی مومن است

قَالَ عِكْرِمَةُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ يُنْزَعُ الْاِيْمَانُ مِنْهُ

گفت عکرمه گفتم من مر ابن عباس را چگونه کشیده میشود ایمان ازین شخص

قَالَ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ ثُمَّ اَخْرَجَهَا فَاِنْ تَابَ

گفت این چنین و تشبیک کرد میان انگشتان خود باز از هم بیرون آورد انگشتان را پس

عَادَ اِلَيْهِ هٰكَذَا وَشَبَّكَ بَيْنَ اَصَابِعِهٖ وَقَالَ

اگر توبه کرد برگشت از آن معصیت باز میگردد ایمان بسوے وی تشبیک کرد میان انگشتان خود و گفت

اَبُوْ عَبْدِ اللّٰهِ لَا يَكُوْنُ هٰذَا مُؤْمِنًا تَامًّا وَلَا يَكُوْنُ

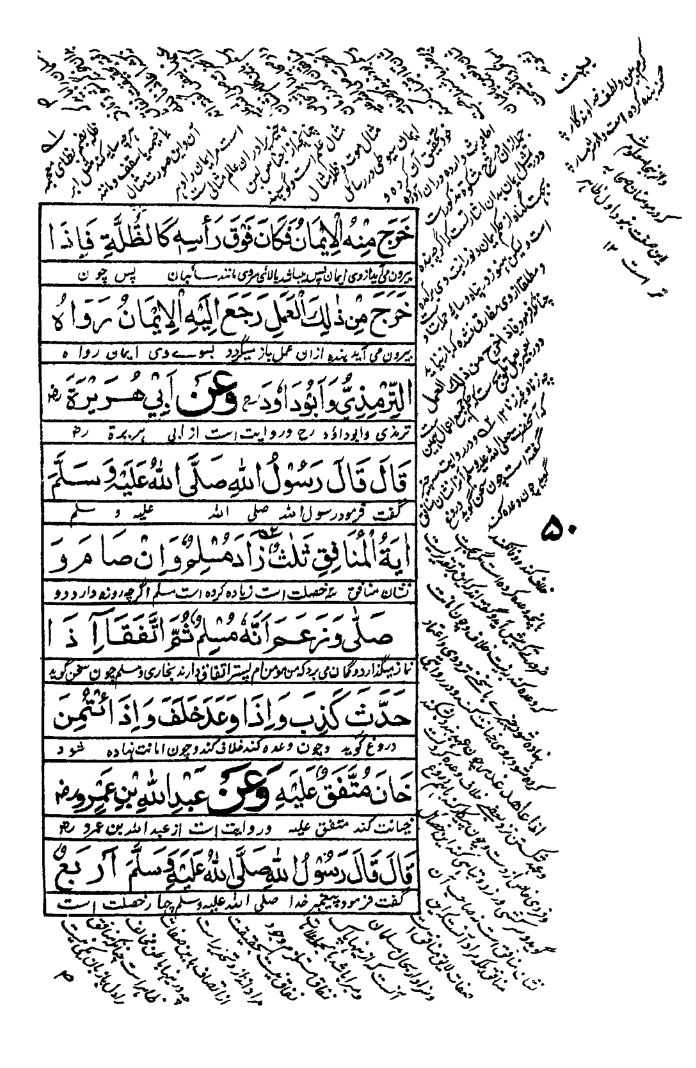
ابو عبد الله بخاری نمی باشد این شخص مومن کامل و نمی باشد

لَهٗ نُوْرُ الْاِيْمَانِ هٰذَا لَفْظُ الْبُخَارِيِّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

مر او را نور ایمان این عبارت بخاری است و روایت است از ابو هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا زَنَى الْعَبْدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون زنا میکند بنده

خرج منه الایمان فکان فوق رأسه کالظلة فاذا

بیرون می آید از وی ایمان پس میباشد بالای سروی مانند سایبان پس چون

خرج من ذلک العمل رجع الیه الایمان رواه

بیرون می آید بنده ازان عمل باز میگردد بسوے وی ایمان رواه

الترمذی وابوداؤد رح وعن ابی هریرة رض

ترمذی وابوداؤد رح و روایت است از ابی هریرة رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم

گفت فرمود رسول الله صلی الله علیه وسلم

اٰیة المنافق ثلث زاد مسلم وان صام و

نشان منافق سه خصلت است زیاده کرده است مسلم اگرچه روزه دارد و

صلی وزعم انه مسلم ثم اتفقا اذا

نماز بگذارد و گمان می برد که من مومنم پس اتفاق دارند بخاری و مسلم چون سخن گوید

حدث کذب واذا وعد اخلف واذا اؤتمن

دروغ گوید وچون وعده کند خلاف کند وچون امانت نهاده شود

خان متفق علیه وعن عبدالله بن عمرو رض

خیانت کند متفق علیه و روایت است از عبدالله بن عمرو رض

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم اربع

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چهار خصلت است

مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ

هر کس که باشند این چهار در وی باشد آنکس منافق خالص و هر که باشد در وی

خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ

یک خصلت ازین چهار باشد در وی یک خصلت از نفاق

حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ

تا آنکه بگذارد آنرا چون امانت سپرده شود خیانت کند و چون سخن گوید دروغ گوید

وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و چون عهد بندد بشکند و چون پیکار کند سرکشی ورزد متفق علیه

بَابٌ فِي الْوَسْوَسَةِ وَلَقَدْ خَلَقْنَا

این باب در بیان وسوسه است و هر آئینه آفریدیم

الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ

آدمی را و میدانیم چیزیکه بخاطر میگذارد اندیشه نفس او

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ بِسْمِ اللَّهِ

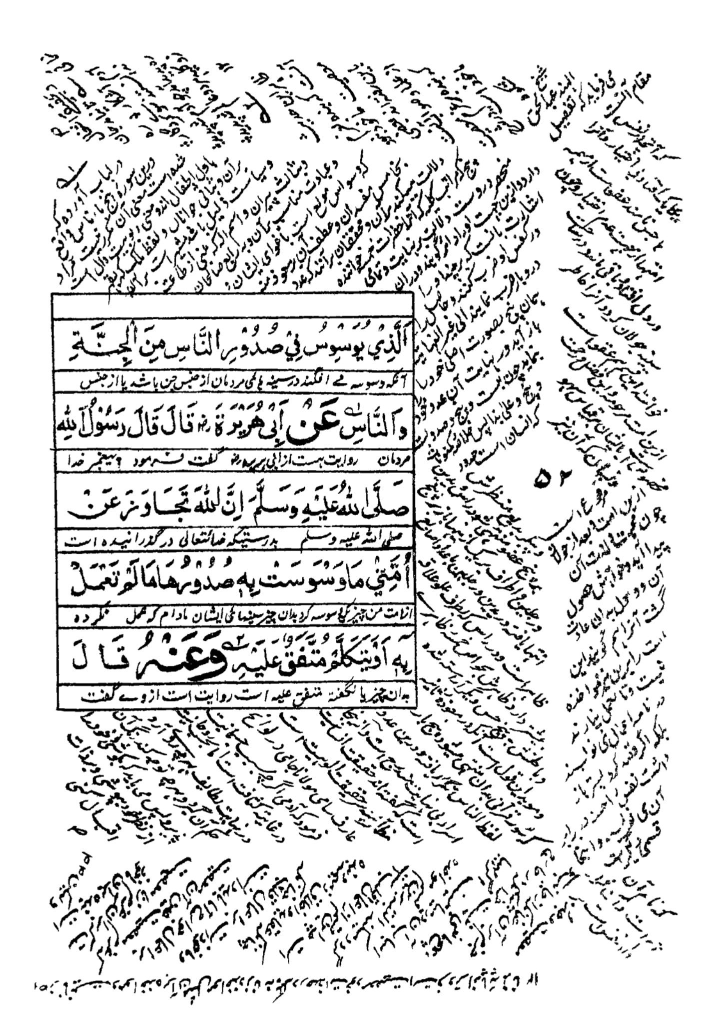
و نزدیکتریم بآدمی از رگ جان بنام خدای بزرگ

الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مَلِكِ

بخشاینده مهربان بگو پناه میگیرم به پروردگار مردمان پادشاه

النَّاسِ إِلٰهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ

مردمان معبود مردمان از شر وسوسه اندازنده پس رونده

الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ

آنکه وسوسه مے افگند در سینه های مردمان از جنس جن باشد یا از جنس

وَالنَّاسِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مردمان روایت هست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ عَنْ

صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدائتعالی در گذرانیده است

أُمَّتِي مَا وَسْوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ

از امت من چیزیکه وسوسه کرد بدان چیز سینهای ایشان مادام که عمل نکرده

بِهِ أَوْ تَتَكَلَّمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

بدان چیز یا نگفته متفق علیه است روایت است از وے گفت

جَاءَ نَاسٌ مِنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمدند جماعت از یاران پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَاَلُوْهُ

وسلم بسوی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسیدند آنحضرت را

اِنَّا نَجِدُ فِيْ اَنْفُسِنَا مَا يَتَعَاظَمُ اَحَدُنَا اَنْ يَّتَكَلَّمَ

بتحقیق مییابیم در ذاتهای خود ما از وسواس چیزی که سخت بزرگ میداند هر یکی از ما که گوید

بِهٖ قَالَ اَوَقَدْ وَجَدْتُمُوْهُ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ ذَاكَ

آنرا گفت آیا بتحقیق یافتید شما آنرا گفتند آری گفت این

صَرِيْحُ الْاِيْمَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

محض ایمان است روایت کرد مسلم و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا وَقَدْ وُكِّلَ بِهٖ قَرِيْنُهٗ

نیست از شما کسی یکی مگر آنکه بتحقیق گماشته شده است بروی قرین وی

مِنَ الْجِنِّ وَقَرِيْنُهٗ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ قَالُوْا وَاِيَّاكَ

از جنیان و قرین وی از فرشتگان گفتند صحابه و خود را اراده میکنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ وَاِيَّايَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَعَانَنِيْ

ای پیغمبر خدا فرمود و خود را نیز داخل این حکم میدارم لیکن خدا یاری داد مرا

٥٣

عَلَيْهِ فَاَسْلَمَ فَلَا يَأْمُرُنِي اِلَّا بِخَيْرٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بروی پس اسلام آورد پس امر نمیکند مرا به هیچ چیز مگر به نیکی رواه مسلم

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي

الله علیه وسلم بدرستیکه شیطان میرود

مِنَ الْاِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

در آدمی مانند رفتن خون در بدن متفق علیه است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اِبْلِيْسَ يَضَعُ عَرْشَهٗ

الله علیه وسلم بدرستیکه ابلیس می نهد تخت خود را

عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ يُفْتِنُوْنَ النَّاسَ

بر آب پس تر می فرستد فوجهای خود را که در فتنه می اندازند مردم را

فَاَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً اَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيْءُ

پس نزدیک تر ایشان از روی مرتبه بزرگترین ایشانست از روی فتنه می آید

اَحَدُهُمْ فَيَقُوْلُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا فَيَقُوْلُ

یکی از شیاطین پس میگوید کردم من چنین و چنین پس میگوید ابلیس

مَا صَنَعْتَ شَيْئًا قَالَ ثُمَّ يَجِيْءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُوْلُ

نکردی چیزی را گفت جابر پس تر می آید یکی از لشکریان او پس می گوید

مَا تَرَكْتُهُ حَتّٰى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهٖ قَالَ

نگذاشتم فرزند آدم را تا آنکه جدائی افگندم میان وی و میان زن وے وگفت

فَيُدْنِيْهِ مِنْهُ فَيَقُوْلُ نِعْمَ أَنْتَ قَالَ الْأَعْمَشُ

پس نزدیک میگرداند او را پس می گوید نیکو یار منی تو گفت اعمش

أُرَاهُ قَالَ فَيَلْتَزِمُهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

که گمان میبرم من جابر را که گفت پس بکنار میگیرد او را روایت کرد این حدیث را مسلم و روایت است

عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ رض قَالَ قُلْتُ يَا

از عثمان ابن ابی العاص رضی الله عنه گفت گفتم اے

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه

الشَّيْطَانَ قَدْ حَالَ بَيْنِيْ وَبَيْنَ صَلٰوتِيْ وَ

شیطان حائل میگردد میان من و میان نماز من و

بَيْنَ قِرَاءَتِيْ يَلْبِسُهَا عَلَيَّ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

میان قراءة من و تخلیط میکند قراءة را بر من پس گفت پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ

الله علیه وسلم آنکه حائل میشود شیطانے است که گفته میشود مر او را

خِنْزَبٌ فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللّٰهِ مِنْهُ وَاتْفُلْ

خنزب پس چون دریابی این وسواس را پس پناه جو بخدا ازان شیطان و تف کن

عَلٰى يَسَارِكَ ثَلٰثًا فَفَعَلْتُ ذٰلِكَ فَأَذْهَبَهُ اللّٰهُ

بر جانب چپ خود سه بار پس کردم آنرا پس دور گردانید او را خدا تعالی

عَنِّي رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ

از من رواه مسلم این باب ایمان بقدر است

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ط

ونزدیک اوست کلیدهای غیب نمیداند آنرا مگر او

وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ

ومیداند آنچه در بیابان و دریاست ونمی افتد هیچ

وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ

برگ مگر میداند آنرا ونمی افتد هیچ دانه در تاریکیهای زمین

وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝ ط

ونه هیچ تری ونه هیچ خشکی مگر ثبت است در کتاب روشن

عہ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا

نیست هیچ جنبنده در زمین مگر بر خدا است روزی

وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ

ومیداند جای ماندن اورا و جای نگاه داشتن اورا هر یکی در کتاب

٥٦

عہ جز ۷ رکوع ۱۳ عہ جز ۱۲ رکوع ۱

مُبِيْنٌ ه وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

روشن است وروایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نوشت خدا تعالی

مَقَادِيْرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ اَنْ يَّخْلُقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

اقدار خلائق را پیش از پیدا کردن آسمانہا وزمین

بِخَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ قَالَ وَكَانَ عَرْشُهٗ عَلَى الْمَاءِ

پنجاہ ہزار سال گفت وبود عرش خدا بر آب

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

رواه مسلم وروایت است از ابی ہریرۃ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِحْتَجَّ اٰدَمُ وَ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم مباحثہ کردند بایکدیگر آدم و

مُوْسٰى عِنْدَ رَبِّهِمَا فَحَجَّ اٰدَمُ مُوْسٰى قَالَ مُوْسٰى اَنْتَ اٰدَمُ

موسی نزدیک پروردگار شان پس غالب آمد بحجت آدم بر موسی گفت موسی تو آن آدمی

الَّذِيْ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ

کہ پیدا کرد خدا ترا از دست قدرت خود ودمید در تو از روح خود

وَاَسْجَدَ لَكَ مَلٰٓئِكَتَهٗ وَاَسْكَنَكَ فِيْ جَنَّتِهٖ

وساجد گردانید مر ترا فرشتگان خود را وسکونت داد ترا در بہشت

ثُمَّ اَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيْئَتِكَ اِلَى الْاَرْضِ قَالَ

پس فرود آوردی تو مردم را بسبب گناهی که کردی برزمین گفت

اٰدَمُ اَنْتَ مُوْسَى الَّذِي اصْطَفٰكَ اللّٰهُ بِرِسَالَتِهٖ

آدم تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدا تعالی به پیغمبری خود

وَبِكَلَامِهٖ وَاَعْطَاكَ الْاَلْوَاحَ فِيْهَا تِبْيَانُ كُلِّ شَيْءٍ

وبکلام و داد ترا الواح که در آن بیان هر چیز است

وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا فَبِكَمْ وَجَدْتَ اللّٰهَ كَتَبَ التَّوْرٰىةَ

و نزدیک گردانید ترا راز گوینده پس بچند مدت یافتی خدا را که نوشت توریت را

قَبْلَ اَنْ اُخْلَقَ قَالَ مُوْسٰى بِاَرْبَعِيْنَ عَامًا قَالَ

پیش از آنکه پیدا کرده شوم گفت موسی بچهل سال گفت

اٰدَمُ فَهَلْ وَجَدْتَ فِيْهَا وَعَصٰى اٰدَمُ رَبَّهٗ

آدم پس آیا یافتی تو در توریت وگناه کرده آدم پروردگار خود را

فَغَوٰى قَالَ نَعَمْ اَفَتَلُوْمُنِيْ عَلٰى اَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا

پس گم کرد راه را گفت موسی آری یا نعم گفت آدم آیا پس ملامت میکنی مرا بر اینکه کردم کاری که

گفت آدم در جواب موسی علیهما السلام که تو آن موسی هستی که برگزید ترا خدا به پیغمبری خود و بکلام خود ... که کلام حق تعالی ... است بکلام ازلی ... نه حروف نه اصوات ... که آن صفت ذات است ... او بی سمع او نتوان شنید ... نتوان دید الذی یبصر به ... الذی یسمع به و یبصره ... کلام از صفات فعل است و قرآن مخلوق ... و حروف و اصوات مستحیل است ... متکلم بحروف و اصوات بتعض و تکرر و انفراف و انقطاع ... قدیم جایز نه پس کلام صفت ذات ... کلام معنی قایم است و حروف و اصوات آلات ... جنانی جعل اللسان علی الفؤاد دلیلا ...

كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيَّ أَنْ أَعْمَلَهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي بِأَرْبَعِينَ

نوشت خدا برمن که بکنم آن را پیش از آنکه پیدا کند مرا چهل

سَنَةً قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

سال فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وسلم پس غالب آمد آدم برموسی رواه مسلم وروایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابی هریرة رضا گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ

وسلم نیست هیچ زائیده شده مگر آنکه زائیده میشود برفطرت پس مادر و پدر وی

يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ

یهودی میکردانند او را یا نصرانی یا مجوسی سازند او را چنانکه زایانیده می شود

الْبَهِيمَةُ بَهِيمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ

چارپایه چارپایه را کامل در اعضاے آیا می بینید شما در آن بہایم بہیمه بینی

جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ فِطْرَةَ اللّٰهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ

گوش بریده را سپس گفت و خواند این آیة را لازم گیرید خلقت خدا که پیدا کرده است

عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللّٰهِ ذٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ

آدمیان را بر آن نیست تغیر پیدایش خدا را این مقتضای دین درست است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ

متفق علیه و روایت است از عباده بن صامت رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که نخستین چیزیکه پیدا کرد

الْقَلَمُ فَقَالَ لَهُ اكْتُبْ قَالَ مَا اَكْتُبُ قَالَ اكْتُبِ الْقَدَرَ

خدا قلم است پس گفت مراورا بنویس گفت چه نویسم گفت بنویس هر چیز یرا

فَكَتَبَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنٌ اِلَى الْاَبَدِ رَوَاهُ

که تقدیر کرده شده است پس نوشت آنچه بود و آنچه خواهد بود تا ابد رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي خِزَامَةَ عَنْ اَبِيهِ قَالَ قُلْتُ

ترمذی وروایت است از ابی خزامه داد از پدر خود گفت گفتم من

يَا رَسُولَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ رُقًى نَسْتَرْقِيهَا وَدَوَاءً

ای پیغمبر خدا خبر ده مارا از حال افسون که افسون گری میکنیم آنها واز دوائیکه

نَتَدَاوِي بِهِ وَتُقَاةً نَتَّقِيهَا هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ

تداوی میکنیم بان و بپاهی که پناه میجوئیم بدان آیا باز می گرداند آنها

اللّٰهِ شَيْئًا قَالَ هِيَ مِنْ قَدَرِ اللّٰهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از قضا وقدر خدا تعالی چیزیرا گفت این چیزها از قضا وقدر خدا است رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

وترمذی وابن ماجه وروایت است از ابی هریره رض گفت

٦١

خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

برآمد از خانه بر ما پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وَنَحْنُ نَتَنَازَعُ فِي الْقَدَرِ فَغَضِبَ حَتّٰى احْمَرَّ

و ما بحث و نزاع میکردیم در مسئلهٔ قضا و قدر پس خشم کرد آنحضرت تا آنکه سرخ شد

وَجْهُهٗ حَتّٰى كَاَنَّمَا فُقِئَ فِيْ وَجْنَتَيْهِ حَبُّ

روی مبارک وی گویا شکسته شده است در هر دو رخساره وے دانهاے

الرُّمَّانِ فَقَالَ اَبِهٰذَا اُمِرْتُمْ اَمْ بِهٰذَا

انار پس گفت آیا باین امر کرده شده است شما را یا باین

اُرْسِلْتُ اِلَيْكُمْ اِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

فرستاده شده ام من بسوے شما هلاک نشدند کسانیکه بودند پیش از شما

حِيْنَ تَنَازَعُوْا فِيْ هٰذَا الْاَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ

مگر هنگامیکه بحث کردند در قضا و قدر واجب میگردانم بر شما

عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ اَلَّا تَنَازَعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ

واجب میگردانم بر شما که نزاع نکنید درین امر رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ

ترمذی و روایت است از عبدالله ابن عمر رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شنیدم من پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم

يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ خَلْقَهٗ فِيْ ظُلْمَةٍ

که میگفت بدرستی که خدا تعالی پیدا کرد خلق خود را در تاریکی

فَاَلْقٰى عَلَيْهِمْ مِنْ نُوْرِهٖ فَمَنْ اَصَابَهٗ

پس بینداخت بر خلق از نور خود پس کسیکه رسید او را

مِنْ ذٰلِكَ النُّوْرِ اهْتَدٰى وَمَنْ اَخْطَاَهٗ

ازان نور راه راست یافت و کسیکه نرسید

ضَلَّ فَلِذٰلِكَ اَقُوْلُ جَفَّ الْقَلَمُ

گمراه شد پس ازین جهت میگویم خشک شد قلم

عَلٰى عِلْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

برانچه دانست خدا رواه ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةٌ لَعَنْتُهُمْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ

صلی الله علیه وسلم شش کس اند که لعنت کردم من ایشان را لعنت کنا و ایشان را خدا

[illegible]

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ

٦٣

[illegible]

وَكُلُّ نَبِيٍّ يُجَابُ الزَّائِدُ فِي كِتَابِ
و هر پیغمبری قبول کرده شده است دعای او یکی از آن زیاده کننده در کتاب
اللهِ وَالْمُكَذِّبُ بِقَدَرِ اللهِ وَالْمُتَسَلِّطُ
دوم تکذیب کننده بتقدیر آلهی سوم غلبه نماینده بر مردم
بِالْجَبَرُوتِ لِيُعِزَّ مَنْ أَذَلَّهُ اللهُ وَ
بتکبر تا گرامی وارجمند گرداند کسی را که خار گرداننده است خدا و
يُذِلَّ مَنْ أَعَزَّهُ اللهُ وَالْمُسْتَحِلُّ لِحُرَمِ
خوار گرداند کسی را که عزیز گردانده است او را خدا چهارم استحلال کننده مر حرم
اللهِ وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِتْرَتِي مَا حَرَّمَ اللهُ
خدا را پنجم حلال داننده از اهل قرابت من چیزی را که حرام گرداننده است خدا

وَالتَّارِكُ لِسُنَّتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الْمَدْخَلِ

دشمنم ترک کننده سنت مرا روایت کرده بیہقی در مدخل

وَعَنْ مَطَرِ بْنِ عُكَامِسٍ رض وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ

ورزین در کتاب خود و روایت است از مطر بن عکامس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ چون

قَضَى اللهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ

حکم کند خدا برائے بنده که بمیرد در زمین بگرداند مر آن بنده را

إِلَيْهَا حَاجَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بسوے آن زمین حاجتے رواه احمد والترمذی روایت است

أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

از ابی درداء رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ فَرَغَ إِلَى كُلِّ عَبْدٍ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ فارغ شده بسوی ہر بنده

آن کسانی اند کہ سنت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را ضایع نموده اند پس بکمال محنت از آن سوراخ کوه بر آمدم و بانواع خرابی بوطن رسیدم ۱۲

مِنْ خَلْقِهِ مِنْ خَمْسٍ مِنْ اَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَمَضْجِعِهِ

که از مخلوق اوست از پنج چیز از اجل او و از عمل هر بنده و از سکون

وَاَثَرِهِ وَرِزْقِهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ رض

و حرکت و رزق هر بنده رواه احمد و روایت است از ابن دیلمی رض

قَالَ اَتَيْتُ اُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رض فَقُلْتُ لَهُ قَدْ وَقَعَ

گفت آمدم من نزد ابی بن کعب رض پس گفتم من او را تحقیق که افتاد

فِي نَفْسِي مِنَ الْقَدَرِ فَحَدِّثْنِي لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يُذْهِبَهُ

در دل من چیزی شک از قضا و قدر پس حدیثی بخوان مرا تا بود که خدا تعالی ببرد آن شک

مِنْ قَلْبِي فَقَالَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ عَذَّبَ اَهْلَ سَمٰوَاتِهِ

از دل من پس گفت اگر هر آئینه خدا عذاب کرد تمامه آسمانیان را

وَاَهْلَ اَرْضِهٖ عَذَّبَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ وَلَوْ رَحِمَهُمْ

وزمینیان را عذاب میکرد ایشان را حال آنکه وی غیر ظالم است مر ایشان را و اگر رحمت میکرد

كَانَتْ رَحْمَتُهٗ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ اَعْمَالِهِمْ وَلَوْ اَنْفَقْتَ مِثْلَ اُحُدٍ

بیبود رحمت او بهتر مر ایشان را از عملهای ایشان و اگر خرج کنی مانند کوه احد

ذَهَبًا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَا قَبِلَهُ اللّٰهُ مِنْكَ حَتّٰى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ

طلا را در راه خدا قبول نکند خدا او را از تو تا آنکه ایمان آری بتقدیر و قدر

وَتَعْلَمَ اَنَّ مَا اَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ وَاَنَّ مَا اَخْطَاَكَ

و تا آنکه بدانی که آنچه رسیده است ترا نبود که نرسد ترا و بدانی که آنچه نرسیده است ترا

لَمْ يَكُنْ لِيُصِيْبَكَ وَلَوْ مُتَّ عَلٰى غَيْرِ هٰذَا لَدَخَلْتَ النَّارَ

نبود آنکه برسد ترا و اگر بمیری تو بر غیر این حال هر آئینه درآئی بآتش دوزخ

قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ مَسْعُوْدٍ فَقَالَ مِثْلَ

گفت پستر آمدم من نزد عبد الله ابن مسعود رض پس گفت مانند

ذٰلِكَ قَالَ ثُمَّ اَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ فَقَالَ

این سخن پستر آمدم من نزد حذیفه بن یمان پس گفت

مِثْلَ ذٰلِكَ ثُمَّ اَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ فَحَدَّثَنِيْ

مانند این سخن پستر آمدم من نزد زید بن ثابت پس حدیث کرد

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ ذٰلِكَ

مرا از پیغمبر صلی الله علیه وسلم مانند آن

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه احمد و ابو داؤد و ابن ماجه

بَابُ الْاِعْتِصَامِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ

این باب در چنگ زدن بکتاب و سنت است

فی اللغات الاعتصام چنگ زدن و چنگ در زدن بکتاب و سنت و اعتقاد بحقیقت آن و عمل کردن است بآنچه در آن واقع شده و دور بودن از بدعت و مذاهب اهل هوا و مراد بکتاب قرآن مجید است و سنت یعنی سیرت و طریقه مسلوک که در دین آمده و یعنی آنچه مواظبت کرده بر آن حضرت پیغمبر صلی الله

٦٦

علیه و سلم بوجه وجوب یا ندب و ترک آنرا امر و نهی کرده است بدان در این باب و سنت و نیت ترغیب است در باب سنت و جماعت و اهل سنت و جماعت

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُوْنِيْ يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

بگو اگر دوست میدارید خدا را پس پیروی من کنید تا دوست دارد شما را خدا

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوْبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝ قُلْ

و بیامرزد شما را گناهان شما و خدا آمرزنده مهربان است بگو

اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ

فرمان برید خدا را و پیغمبر را پس اگر روگردانیدند هر آئینه خدا دوست ندارد

الْكٰفِرِيْنَ ۝ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ

کافران را هرکه فرمان برد خدا و رسول را پس این جماعت

مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَ

همراه کسانند که انعام کرده است خدا بر ایشان از پیغمبران و

الصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ وَحَسُنَ

صدیقان و شهیدان و صالحان و نیکو رفیق اند

اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ۝ ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ وَكَفٰى بِاللّٰهِ

ایشان این بخشایش از خدا است و بس است خدا

عَلِيمٍ ۝ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

دانا ونیافریدم جن و انس را

لِيَعْبُدُونِ ۝ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ

مگر تا که پرستند مرا نمیخواهم از ایشان رزق را

وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ

که مرا طعام دهند هر آئینه خدا همونست رزق دهنده

ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ

خداوند توانائی استوار و هرچه بدهد شمارا پیغمبر

فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ

بگیرید آنرا و هرچه منع کند شمارا از آن بازایستید و بترسید از خدا

إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

هر آئینه خدا سخت عقوبت کننده است و فرمان برداری کنید خدا را و فرمان برداری

الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ ع

کنید رسول را پس اگر رو گردانیدید پس جز این نیست که بر پیغمبر پیغام رسانیدن

الْمُبِينُ ۝ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ

آشکارا است ای مسلمانان بترسید از خدا و باید که تامل کند

نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ

هر شخص چه چیز پیش فرستاده است برای فردا و بترسید از خدا هر آئینه خدا خبر دار است

بِمَا تَعْمَلُونَ ۝ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ

با نچه میکنید هر آئینه ما پیش آوردیم امانت را بر آسمان ها

وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ

و بر زمین و بر کوه ها پس قبول نکردند که بردارند آنرا و ترسیدند

مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۝

ازان و برداشت آنرا آدمی هر آئینه وی هست ستمگار نادان

سـ جز ۲۸ رکوع ۶ سـ جز ۲۲ رکوع ۵

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
در روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیہ
وَسَلَّمَ لَتَتَّبِعُنَّ سُنَنَ مَنْ قَبْلَكُمْ شِبْرًا بِشِبْرٍ وَذِرَاعًا
و سلم ہر آئینہ پیروی خواہید کرد شما طریقہ پیشینیان را شبر بشبر و دست
بِذِرَاعٍ حَتّٰى لَوْ دَخَلُوْا جُحْرَ ضَبٍّ تَبِعْتُمُوْهُمْ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
بدست تا آنکہ اگر د اخل شوند ایشان سوراخ سوسمار را پیروی خواہید کرد شما ایشان را گفتند ای پیغمبر خدا
اَلْيَهُوْدُ وَالنَّصَارٰى قَالَ فَمَنْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
ارادہ میکنی یہود و نصاری را فرمود پس کیستند متفق علیہ و در روایت است
عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
از عائشہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیہ و سلم
مَنْ اَحْدَثَ فِيْ اَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
کسیکہ نو پیدا کرد در دین ما چیزے را کہ نیست از ین دین پس آنچیز مردود است متفق علیہ
وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و در روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیہ و سلم
اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّ خَيْرَ الْحَدِيْثِ كِتَابُ اللّٰهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ
در خطبہ بعد از حمد و نعت پس بہترین سخنان کتاب خدا است و بہترین طریقہ
هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرَّ الْاُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا
طریقہ محمد است صلی الله علیہ و سلم و بدترین چیز ہا آنست کہ نو پیدا کردہ شدہ است
وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض
و ہر بدعت سبب گمراہی است رواہ مسلم و در روایت است از ابن عباس رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَبْغَضُ النَّاسِ اِلَى اللّٰهِ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیہ و سلم دشمن داشتہ شدہ ترین مردم بسوے خدا

ثَلٰثَةٌ مُلْحِدٌ فِي الْحَرَمِ وَمُبْتَغٍ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ

سه کس اند الحاد کننده در زمین حرم وطلب کننده در اسلام طریقه جاهلیت را

وَمُطَّلِبُ دَمِ امْرِءٍ بِغَيْرِ حَقٍّ لِيُهَرِيقَ دَمَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

وطلب کننده خون مردیرا بنا حق برائے آنکه بریزد او را رواه بخاری

وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللّٰهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ

وسلم جز این نیست که قصه من وقصه چیزی که فرستاده است مرا پروردگار بدان چیز مانند قصه مردیکه

أَتَى قَوْمًا فَقَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا

آمد قومی را پس گفت ای قوم بدرستی که من دیده ام لشکر را بدو چشم خود بدرستیکه من

النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ فَالنَّجَا النَّجَا فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ

خبر خوف رساننده ام برهنه شتابی کنید شتابی کنید پس فرمانبرداری کردند او را بعض از قوم او

فَأَدْلَجُوا فَانْطَلَقُوا عَلٰى مَهْلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ

پس رفتند شبا شب پس رفتند براهستگی خود پس رستگاری یافتند وتکذیب کردند بعضی

مِنْهُمْ فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ

از قوم وی پس صبح کردند وبایستادند بر مکان خود پس صبح کرد آمدند بر ایشان لشکر در آمد ایشانرا پس هلاک گردانید ایشانرا

وَاجْتَاحَهُمْ فَذٰلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ مَا جِئْتُ بِهِ

واز بیخ برکند ایشانرا پس این قصه کسی است که فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد چیزیرا که آورده ام آنرا

وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ مَا جِئْتُ بِهِ مِنَ الْحَقِّ

وحال کسیکه نافرمانی کرد مرا ودروغ داشت چیزے راکه آورده ام من آنرا از نزد خدا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

متفق علیه وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا

صلی الله علیه وسلم حال من بچو حال مردی است که افروخت آتشی را

فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهَا جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ

پس هرگاه که روشن کرد آن آتش آنچه که گرد اوست گردید پروانه ها و این جنبندگان و کرمهائے

الَّتِي تَقَعُ فِي النَّارِ يَقَعْنَ فِيهَا وَجَعَلَ يَحْجُزُهُنَّ وَيَغْلِبْنَهُ

که عادت ایشان ست که می افتند در آتش در افتادند و که منع میکند ایشان را و غالب آمدند آن دواب بر آنکس

فَيَتَقَحَّمْنَ فِيهَا فَاَنَا اٰخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَاَنْتُمْ

پس از ام کردند در آتش پس من گیرنده ام جائے بند ازار شما را که باز دارم شما را از آتش و شما

تَقَحَّمُوْنَ فِيهَا هٰذِهِ رِوَايَةُ الْبُخَارِيِّ وَلِمُسْلِمٍ نَحْوُهَا

از وهم میکنید دران آتش این روایت بخاری است مر مسلم را مانند این روایت است

وَقَالَ فِي اٰخِرِهَا قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ اَنَا اٰخِذٌ

و گفته است مسلم در پایان روایت خود گفت پس آن مذکور حالی من و حال شماست و من گیرنده ام

بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ فَتَغْلِبُوْنِي

جائے بندهای ازار شما را از آتش بیائید بسوی من از آتش پس غالب می آئید مرا

تَقَحَّمُوْنَ فِيهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض

می افتید در آتش متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَكُوْنُ فِي اٰخِرِ الزَّمَانِ دَجَّالُوْنَ كَذَّابُوْنَ يَاْتُوْنَكُمْ

می باشند در آخر الزمان تلبیس کنندگان دروغ گویان می آرند شما را

مِنَ الْاَحَادِيْثِ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوْا اَنْتُمْ وَلَا اٰبَاؤُكُمْ

از احادیث آنچه نشنیده آید شما و نه پدران شما

فَإِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّونَكُمْ وَلَا يَفْتِنُونَكُمْ

دور دارید خود را ایشان را از خود گمراه نگردانند و در فتنه نیندازند شما را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایة مسلم و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا

صلی الله علیه وسلم بس است مرد را از روی دروغ گفتن

أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

اینکه حدیث کند هر چیز را که شنیده است روایة مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ

و روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ

کسیکه بخواند بسوی راه راست باشد او را اجر مقدار

أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ

مزدهای کسانیکه پیروی میکنند او را کم میکند این از

أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ

اجرهای ایشان چیزی را و کسیکه بخواند کسی را بگمراهی

بودن وارد از دین مردود و مخالفان

ترجمه ۳

ص ۴ و بعد از توبه و رجوع اقرار بدان می کردند والله اعلم کذا قال شیخ الهند در مقدمه شرح مشکوة ۱۲

كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ

باشد بر وے از بزه مقدار بزه‌های کسانیکه پیروی کنند او را

لَا يُنْقِصُ ذٰلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا رَوَاهُ

کم نمی کند این از آثام ایشان چیزیرا روایه

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مسلم و روایت است از وی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَأَ الْإِسْلَامُ غَرِيْبًا

صلی الله علیه و سلم پیدا شد اسلام در آغاز کار غریب

وَسَيَعُوْدُ كَمَا بَدَأَ فَطُوْبٰى لِلْغُرَبَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و قریب است که باز گردد غریب چنانکه در ابتدا بود پس خوشی باد مر غریبان را روایه مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم بدرستیکه

الْاِیْمَانَ لَیَارِزُ اِلَى الْمَدِیْنَةِ كَمَا تَارِزُ الْحَیَّةُ اِلٰى جُحْرِهَا

ایمان گرد می آید بسوی مدینه چنانکه باز می گردد مار بسوی سوراخ خود

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِیَةَ قَالَ فِیْ

متفق علیه است و روایت است از عرباض ابن ساریه رض گفت در

حَدِیْثِهٖ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَیْكُمْ بِسُنَّتِیْ

حدیث خود از پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم پس لازم گیرید بر خود سنت من

وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِیْنَ الْمَهْدِیِّیْنَ تَمَسَّكُوْا بِهَا

و سنت خلفاء راشدین که راه یافتگان اند چنگ در زنید بسنت من

وَعَضُّوْا عَلَیْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَاِیَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْاُمُوْرِ

و بگزید برسنت و دندانها را و دور دارید خود را از کارهای نو پیدا

فَاِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ

پس بدرستیکه هر خصلت که احداث کرده شد بدعت است و هر بدعت ضلالت است روایت

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِیُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو

و ابوداود و ترمذی و ابن ماجه و روایت است از عبدالله ابن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ لَا یُؤْمِنُ ٣

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم ایمان نمی آرد

أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ

یکے از شما تا آنکہ باشد هوای نفس او تابع مر چیزے را کہ آوردم من آنرا

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ بِلَالِ ابْنِ الْحَارِثِ

روایت کرد در شرح سنة این حدیث را و روایت است از بلال ابن حارث

الْمُزَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مزنی رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَحْيَى سُنَّةً مِنْ سُنَّتِي

علیه وسلم کسیکه زنده گرداند سنتی از سنتهائے مرا

قَدْ أُمِيتَتْ بَعْدِي فَإِنَّ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ أُجُورِ

کہ بہ تحقیق میرا ینده شده است پس از من بدرستی کہ مراو راست از مزد مانند مزدهای

مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمْ

کسانیکه کار میکنند بآن سنت بی آنکه کم کرده شود از مزد ایشان

شَيْئًا وَمَنِ ابْتَدَعَ بِدْعَةً ضَلَالَةً لَا يَرْضَاهَا اللّٰهُ

چیزے و کسیکه بدعت پیدا کرد بدعت ضلالت که راضی نیست از آن بدعت خدا

رسوله كان عليه من الاثم مثل آثام من عمل بها

پیغمبر خدا باشد بر وی گناه مقدار گناهای کسانیکه پیروی کرده اند

لا ينقص ذلك من اوزارهم شيئا رواه الترمذي وعن

ادراکم نمیکند ازین از آثام ایشان چیزیرا رواه ترمذی و روایت است

عمرو بن عوف رضه قال قال رسول الله صلى الله عليه

از عمرو بن عوف رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم ان الدين ليأرز الى الحجاز كما تأرز الحية

وسلم بدرستیکه اسلام گرد می آید بسوی حجاز چنانچه باز میگردد مار

الى جحرها وليعقلن الدين من الحجاز معقل الاروية

بسوی سوراخ خود هر آئینه پناه بجوید دین از زمین حجاز بجو پناه جستن بز کوهی

من رأس الجبل ان الدين بدأ غريبا وسيعود كما بدأ

از سر کوهی بدرستیکه پیدا شده است غریب تنها و قریب است که باز گردد چنانکه

فطوبى للغرباء وهم الذين يصلحون ما افسد الناس

بود پس خوشی خبری باد مر غریبان را و غریبان آن کسان اند که نیکوی سازند چیزیرا که بد ساخته اند

من بعدي من سنتي رواه الترمذي وعن عبد الله

بعد از من از سنت من رواه ترمذی و روایت است از عبد الله

ابن عمرو قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

ابن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

ليأتين على امتي كما اتى على بني اسرائيل حذو النعل

هر آئینه بیاید بر امت من مانند آنچه آمده بر بنی اسرائیل مطابق یکدیگر

بالنعل حتى ان كان منهم من اتى امه علانية لكان

تا آنکه اگر بود از بنی اسرائیل کسیکه آمده باشد مادر خود را آشکارا هر آئینه باشد

فِي أُمَّتِي مَنْ يَصْنَعُ ذٰلِكَ وَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ

در امت من کسیکه میکند آں فعل شنیع را و هر آئینه بنی اسرائیل

تَفَرَّقَتْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَتَفْتَرِقُ

جدا شدند بر هفتاد و دو ملت و جدا خواهد شد

أُمَّتِي عَلَى ثَلٰثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهُمْ

امت من بر هفتاد و سه مذهب همه ایشان

فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً قَالُوا مَنْ هِيَ يَا

مستحق در آمدن دوزخ باشند مگر یک ملت گفتند کیست آں ایک ملت اے

رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي رَوَاهُ

پیغمبر خدا فرمود آں ملت که من بر آنم و صحابه من بر آنند رواه

التِّرْمِذِيُّ وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ وَأَبِي دَاوُدَ

ترمذی و در روایت است احمد و ابی داود

عَنْ مُعَاوِيَةَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ

از معاویه آمده که اهل هفتاد و دو ملت در آتش آیند

وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ وَإِنَّهُ سَيَخْرُجُ

و اہل یک ملت در بہشت و آن مسمی بہ جماعت است بدرستی کہ شان اینست کہ بیرون آید

فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ تَتَجَارَى بِهِمْ تِلْكَ الْأَهْوَاءُ

در امت من گروہ ہای کہ روان میشود با ایشان آن اہوا

كَمَا يَتَجَارَى الْكَلْبُ بِصَاحِبِهِ لَا يَبْقَى مِنْهُ عِرْقٌ

چنانکہ سرایت می کند گزیدن سگ صاحب خود را باقی نماند از صاحب او بیچ رگی

وَلَا مَفْصِلٌ إِلَّا دَخَلَهُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ

و بندی مگر در می آید در آن و روایت است از ابن عمر رضی اللہ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَجْمَعُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی کہ گرد نمی آرد خدا

أُمَّتِي أَوْ قَالَ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امت مرا یا گفت امت محمد صلی اللہ علیہ وسلم

عَلَى ضَلَالَةٍ وَيَدُ اللّٰهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَذَّ شَذَّ

بر گمراہی و دست احسان خدا بر جماعت است و کسیکہ تنہا افتد از جماعت انداختہ شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

در آتش رواه ترمذی و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِتَّبِعُوا السَّوَادَ الْاَعْظَمَ فَاِنَّهُ مَنْ شَذَّ شُذَّ

الله علیه وسلم پیروی کنید جمهور را بدرستیکه شان اینست که کسیکه تنها افتاد از جماعت انداخته شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ لِي

در آتش رواه ابن ماجه و روایت است از انس رض گفت فرمود مرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بُنَيَّ اِنْ قَدَرْتَ اَنْ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اے پسرک من اگر توانی که

تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ وَلَيْسَ فِي قَلْبِكَ غِشٌّ لِاَحَدٍ فَافْعَلْ

صبح کنی و شام کنی و حال آنکه نیست در دل تو کینه با هیچ یکے پس بکن

ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ وَذٰلِكَ مِنْ سُنَّتِي وَمَنْ اَحَبَّ سُنَّتِي فَقَدْ

پستر گفت اے پسرک من وان کار از سنت من است و کسیکه دوست داشت سنت مرا پس تحقیق

اَحَبَّنِي وَمَنْ اَحَبَّنِي كَانَ مَعِي فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دوست داشت مرا کسیکه دوست دارد مرا باشد با من در بهشت رواه ترمذی

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ اُمَّتِي فَلَهُ

علیه وسلم کسیکه چنگ در زند به سنت من نزد فساد امت من پس او راست

أجر مائة شهيد رواه البيهقي في كتاب الزهد له من

مزد و ثواب صد شهید رواه بیهقی در کتاب الزهد لفظ له بغیر ازفا

حديث ابن عباس رض وعن أبي هريرة رض قال قال رسول الله

از حدیث ابن عباس رض و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم إنكم في زمان من ترك منكم عشر

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه شما در زمانی هستید که هرکه بکند از شما دهم حصه

ما أمر به هلك ثم يأتي زمان من عمل منهم بعشر

آنچه امر کرده شده است بدان هلاک شود پستر می آید زمانیکه هرکه بکند از ایشان دهم حصه

ما أمر به نجا رواه الترمذي وعن معاذ بن جبل رض

آنچه امر کرده شده است بدان نجات یابد رواه ترمذی و روایت است از معاذ ابن جبل رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الشيطان

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه شیطان

ذئب الإنسان كذئب الغنم يأخذ الشاذة والقاصية

گرگ آدمی است مانند گرگ گوسفند که بگیرد گوسفند برا که انس ناگیرنده است بگله

والناحية وإياكم والشعاب وعليكم بالجماعة

و دور رونده از گله و یک جانب افتاده است و دور دارید خود را از راهها ے میان کوه

والعامة رواه أحمد وعن أبي ذر رض قال قال

و کثیر را رواه احمد و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم من فارق الجماعة

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه جدائی کرد جماعت را

شبرا فقد خلع ربقة الإسلام من عنقه رواه أحمد

مقدار یک شبر پس بتحقیق برکشید ربقه اسلام را از گردن خود رواه احمد

وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ مَيْسَرَةَ رض

دابوداؤد ورروایت است از ابراہیم ابن میسرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ وَقَّرَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ تعظیم کرد

صَاحِبَ بِدْعَةٍ فَقَدْ اَعَانَ عَلٰى هَدْمِ الْاِسْلَامِ

خداوند بدعت را پس تحقیق مدد کرد بر ویران کردن دین اسلام

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ مُرْسَلًا وَعَنْ

رواہ بیہقی در شعب الایمان مرسل ورروایت است از

اِبْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ مَنْ كَانَ مُسْتَنًّا فَلْيَسْتَنَّ بِمَنْ

ابن مسعود رض گفت کسیکہ میخواہد کہ برود راہ راست پس باید کہ برود راہ

قَدْ مَاتَ فَاِنَّ الْحَيَّ لَا تُؤْمَنُ عَلَيْهِ الْفِتْنَةُ اُولٰئِكَ

کسے کہ بتحقیق از عالم گذشتہ اند پس بدرستیکہ زندگان ایمنی کردہ نمیشود برایشان از فتنہ آنگروہ

اَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانُوْا اَفْضَلَ

یاران محمد صلے اللہ علیہ وسلم اند کہ بودند فاضل تر

هٰذِهِ الْاُمَّةِ اَبَرَّهَا قُلُوْبًا وَاَعْمَقَهَا عِلْمًا وَاَقَلَّهَا

ازہمہ کہ جزاینان است درین امت ونیکترین آن امت دلہا و دور رسندہ ترآن از روے علم وکمتر ایشان

تَكَلُّفًا اِخْتَارَهُمُ اللّٰهُ لِصُحْبَةِ نَبِيِّهٖ وَلِاِقَامَةِ دِيْنِهٖ

از روے تکلف برگزید ایشان را خدا از براے صحبت پیغمبر خود و براے برپا داشتن دین وے

فَاعْرِفُوا لَهُمْ فَضْلَهُمْ وَاتَّبِعُوهُمْ عَلَى آثَرِهِمْ وَتَمَسَّكُوا

پس بشناسید برائے ایشان فضل ایشان و پیروی کنید ایشان را بر اثر پاہائے ایشان و چنگ زنید

بِمَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ أَخْلَاقِهِمْ وَسِيَرِهِمْ فَإِنَّهُمْ كَانُوا

بآنچہ توانید از خوہائے ایشان و روشہائے ایشان کہ بتحقیق بودند

عَلَى الْهُدَى الْمُسْتَقِيمِ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ

بر راہ راست رواه رزین و روایت است از

أَنَسٍ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

انس بدرستیکہ وے گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ

وسلم ایمان نمی آرد یکے از شما تا آنکہ باشم دوست داشتہ تر بسوئے او

مِنْ نَفْسِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

از جانش و از مالش و از فرزندش و پدرش و مردمان ہمہ

رَوَاهُ الشَّيْخَانِ وَأَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

رواه شیخان و احمد و نسائی و ابن ماجہ

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى أَكُونُ

و گفته شد مر پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کے باشم

مُؤْمِنًا وَفِي لَفْظٍ آخَرَ مُؤْمِنًا صَادِقًا قَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ

مومن و در لفظ آخر مومن صادق گفت چون دوست داشته باشی

اللهَ فَقِيلَ وَمَتَى أُحِبُّ اللهَ فَقَالَ إِذَا أَحْبَبْتَ رَسُولَهُ

خدا را پس گفته شد کی باشم که دوست دارم خدا را پس فرمود چون دوست داری [illegible]

فَقِيلَ وَمَتَى أُحِبُّ رَسُولَهُ قَالَ إِذَا اتَّبَعْتَ طَرِيقَتَهُ

پس گفته شد کے دوست دارم پیغمبر او را فرمود چون پیروی کنی طریقهٔ او را

وَاسْتَعْمَلْتَ سُنَّتَهُ وَأَحْبَبْتَ بِحُبِّهِ وَأَبْغَضْتَ بِبُغْضِهِ

و عمل کنی سنت او را و دوستی [illegible] کسی را بسبب دوستی وے و دشمن داری کسے را بسبب دشمنی وی

وَوَالَيْتَ بِوِلَايَتِهِ وَعَادَيْتَ بِعَدَاوَتِهِ وَيَتَفَاوَتُ

و دوست شوی بدوستی وے و عداوت کنی بعداوت وے و متفاوت اند

النَّاسُ فِي الْإِيمَانِ عَلَى قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي مَحَبَّتِي

مردان در ایمان بمقدار تفاوت ایشان در محبت من

وَيَتَفَاوَتُونَ فِي الْكُفْرِ عَلَىٰ قَدْرِ تَفَاوُتِهِمْ فِي بُغْضِي أَلَا

و متفاوت میشوند در کفر باندازهٔ تفاوت ایشان در بغض من آگاه باشی

لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ أَلَا لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ

نیست ایمان مر آن شخص را که نیست محبت مر ویرا آگاه باش نیست ایمان مر آنکس را که نیست محبت مر او را

أَلَا لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقِيلَ

آگاه باش نیست ایمان مر آنکس را که نیست محبت آنرا چنین است در دلائل خیرات و گفته شد

لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَرَىٰ مُؤْمِنًا يَخْشَعُ وَ

مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را می بینیم مومنے را که خوف میکند

مُؤْمِنًا لَا يَخْشَعُ مَا السَّبَبُ فِي ذٰلِكَ فَقَالَ مَنْ وَجَدَ لِإِيمَانِهِ

و مومنے را که خوف نمیکند چیست سبب دران میان پس گفت که هر که می یابد برائے ایمان خود

حَلَاوَةً خَشَعَ وَمَنْ لَمْ يَجِدْهَا لَمْ يَخْشَعْ فَقِيلَ بِمَ تُوجَدُ

ذائقه خوف میکند و کسیکه نیافت آنرا خوف نمی کند پس گفته شد بچه یافته میشود آن حلاوت

أَوْ بِمَ تُنَالُ أَوْ بِمَا تُكْتَسَبُ قَالَ بِصِدْقِ الْحُبِّ فِي اللهِ فَقِيلَ

یا بچه حاصل کرده میشود و باچه کسب کرده میشود گفت براستی محبت در مقدمه خدا پس گفته شد

وَبِمَ يُوجَدُ حُبُّ اللهِ أَوْ بِمَ يُكْتَسَبُ فَقَالَ بِحُبِّ رَسُولِهِ

و بچه یافته میشود محبت خدا یا بچه کسب کرده میشود پس گفت بسبب محبت پیغمبرش

فَالْتَمِسُوا رِضَاءَ اللهِ وَرِضَاءَ رَسُولِهِ فِي حُبِّهِمَا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ

پس بجوئید رضائے خدا و رضائے پیغمبر او در محبت هر دو چنانست در دلائل الخیرات

وَقِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ آلُ مُحَمَّدٍ

و گفته شد مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را کیستند آل محمد

اَلَّذِينَ أُمِرْنَا بِحُبِّهِمْ وَإِكْرَامِهِمْ وَالْبِرِّ بِهِمْ فَقَالَ

که امر کرده شده ایم به محبت ایشان و گرامی کردن ایشان و نیکوکاری کردن با ایشان پس گفت

أَهْلُ الصَّفَاءِ وَالْوَفَاءِ مَنْ آمَنَ وَأَخْلَصَ قِيلَ وَمَا عَلَامَاتُهُمْ

صاحب صفا و وفا آنکسان که ایمان آوردند و خالص کردند پس گفته شد چیست نشانهای ایشان

فَقَالَ إِيثَارُ مَحَبَّتِي عَلَى كُلِّ مَحْبُوبٍ وَاشْتِغَالُ الْبَاطِنِ

پس گفت اختیار کردن محبت من بر همه دوست داشته شده و مشغول داشتن باطن خود را

بِذِكْرِي بَعْدَ ذِكْرِ اللهِ وَفِي أُخْرَى عَلَامَتُهُمْ إِدْمَانُ

بذکر من بعد از ذکر خدا و در روایت دیگر نشان ایشان دوام کردن

ذِكْرِي وَالْإِكْثَارُ مِنَ الصَّلَوَاتِ عَلَيَّ د لائل وَقِيلَ

ذکر من و بسیار درود فرستادن بر من است و گفته شد

لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ الْقَوِيُّ فِي الْإِيمَانِ

مر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کیست قوی در ایمان آوردن

بِكَ فَقَالَ مَنْ آمَنَ بِي وَلَمْ يَرَنِي فَإِنَّهُ مُؤْمِنٌ بِي عَلَى

بتو پس فرمود کسیکه ایمان آرد بمن و ندید مرا پس بدرستیکه وی مومن است بمن بر

شَوْقٍ مِنْهُ وَصِدْقٍ فِي مَحَبَّتِي وَعَلَامَةُ ذٰلِكَ مِنْهُ أَنَّهُ

شوقیکه او راست و بر صدق که در محبت من است و نشان اینکار از او آنست که او

يَوَدُّ رُؤْيَتِي بِجَمِيعِ مَا يَمْلِكُ وَفِي أُخْرَى مِلْءَ الْأَرْضِ

دوست میدارد دیدار مرا با تمام آنچیکه مالک شده است و در روایت دیگر لفظ ملا الارض

ذَهَبًا ذٰلِكَ الْمُؤْمِنُ بِي حَقًّا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ

و طلا است آنکس مومن است بمن حقیقة چنین است در دلایل و گفته است

صاحب المطالع في هذه الأحاديث الأربعة ٧

صاحب المطالع درين چهار حديث كه

اعرفها ولم اجدها كتب العلم انما يخشى الله

مى شناسم ايشانرا ونيافتم اين هر چهار را جز اين نيست ميترسند از خدا

من عباده العلماء ولا تعجل بالقرآن من قبل

عالمان از بندگان او و شتابى مكن بخواندن قرآن پيش از آنكه

ان يقضى اليك وحيه وقل رب زدني علما

انجام رسانيده شود بسوى تو وحى او را و بگو اے پروردگار من بيفزا مرا دانش

باب ما جاء في فضل العلم

وَالْعُلَمَاءِ وَعَنْ كَثِيْرِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ كُنْتُ

و روایت است از کثیر ابن قیس رض گفت بودم من

جَالِسًا مَعَ اَبِي الدَّرْدَاءِ فِيْ مَسْجِدِ دِمَشْقَ فَجَاءَهُ رَجُلٌ

نشسته با ابودرداء رض در مسجد دمشق پس آمد او را مردے

فَقَالَ يَا اَبَا الدَّرْدَاءِ اِنِّيْ جِئْتُكَ مِنْ مَدِيْنَةِ الرَّسُوْلِ

پس گفت اے ابودرداء بدرستیکه من آمدم ترا از مدینه پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَدِيْثٍ بَلَغَنِيْ اَنَّكَ تُحَدِّثُهُ

صلی الله علیه وسلم جهت شنیدن حدیثے که رسیده است مرا که تو خبر میدهی از آن

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا جِئْتُ لِحَاجَةٍ

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیامده ام از جهت حاجتے دیگر

قَالَ فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت پس بدرستیکه من شنیده ام پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را

يَقُوْلُ مَنْ سَلَكَ طَرِيْقًا يَطْلُبُ فِيْهِ عِلْمًا سَلَكَ اللّٰهُ بِهٖ

گفت کسیکه برود راه را که طلب کند در وے علمے ببرد خدا او را

طَرِيْقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَاِنَّ الْمَلٰئِكَةَ لَتَضَعُ اَجْنِحَتَهَا

براہے از راه هاے بهشت و بدرستیکه فرشتگان هرآئینه می نهند بازوهای خود را

رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَاِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهٗ مَنْ

بجهت رضامندی طالب علم و بدرستیکه عالم هرآئینه آمرزش میخواهد برای او هرکه

فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْاَرْضِ وَالْحِيْتَانُ فِيْ جَوْفِ الْمَاءِ

در آسمان است و ہر کہ در زمین است و ماہیان در میان آب

وَاِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ

و بدرستیکہ فضیلت عالم بر عابد ہمچو فضل ماہ شب

الْبَدْرِ عَلٰى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ وَاِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ

چاردہم است بر باقی ہمہ کواکب و بدرستیکہ عالمان وارثان

الْاَنْبِيَاءِ وَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوْا دِيْنَارًا وَلَا دِرْهَمًا

پیغمبران اند و بدرستیکہ پیغمبران وارث نگردانیدند دینار را و نہ درہم را

وَاِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ اَخَذَهٗ اَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ رَوَاهُ

و گذاشتہ اند ارث مگر علم را پس کسیکہ گرفت علم را گرفت نصیبے تمام روایت کرد

اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

احمد و ترمذی و ابو داؤد و ابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَسَمَّاهُ التِّرْمِذِيُّ قَيْسَ بْنَ كَثِيْرٍ

و دارمی و نام داشتند راوی را ترمذی بہ قیس ابن کثیر

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ اِنْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهٗ

علیہ وسلم چون بمیرد آدمی بریدہ می شود از وے ہر عملے کہ میکند

إِلَّا مِنْ ثَلٰثَةٍ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ

مگر از سہ عمل یکے ازان صدقۂ جاریہ ویا علمے کہ نفع گرفتہ شود

بِهٖ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُوْ لَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بان یا فرزند نیکو کردار کہ دعا کند اورا رواہ مسلم و روایت است

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از ابن مسعود رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي الْاِثْنَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

وسلم نیست حسد کردن روا مگر در دو کس مردیکہ داد اورا خدا

مَالًا فَسَلَّطَهٗ عَلٰى هَلَكَتِهٖ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللّٰهُ

مال پس برگماشت وے تعالے آن مرد را بر ہلاک کردن آن مال در طاعت حق و مردیکہ داد اورا خدا

الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِيْ بِهَا وَيُعَلِّمُهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

حکمت پس آن مرد عمل میکند بدان و تعلیم میکند آنرا متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَلِّغُوْا عَنِّيْ وَلَوْ آيَةً

صلی اللہ علیہ وسلم برسانید از من گرچہ آیتے باشد

وَحَدِّثُوْا عَنْ بَنِيْ إِسْرَائِيْلَ وَلَا حَرَجَ

و حکایت کنید از بنی اسرائیل و نیست گناہے

وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

هر كه دروغ بر بندد بر من قصدا پس بايد كه بگيرد جاے نشست خود را از آتش

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

روايت كرد او را بخارى و هم از وے روايت است گفت فرمود پيغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً

صلى الله عليه وسلم كسيكه رهائش دهد و دور گرداند بلائى اندوهى را

مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ

از اندوه هاے دنيا رهائش دهد و دور گرداند خدا تعالى از آنكس اندوه را از

كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ

اندوه هاے روز قيامت و كسيكه آسان گرداند كار شخصے كه در دشوارى افتاده است آسان گرداند

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللهُ فِي

بر وے حق تعالى در دنيا و آخرت و كسيكه بپوشد عيب مسلمانى را بپوشد خدا تعالے

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ

در دنيا و آخرت و خدا تعالے در يارى كردن بنده است تا دام كه بنده

فِي عَوْنِ أَخِيهِ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللهُ

در يارى كردن برادر خود است و كسيكه رود براهى كه طلب ميكند در آن علمى را آسان گرداند حق تعالى

لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ

مر آنكس را بسبب آن طريق راهے به بهشت و فراهم نيايند گروهے در خانه از خانهاے خدا

يَتْلُوْنَ كِتَابَ اللّٰهِ وَيَتَدَارَسُوْنَهٗ بَيْنَهُمْ اِلَّا نَزَلَتْ

کہ بخوانند قرآن را و در میان خود تعلیم کنند آنرا با یکدیگر مگر آن کہ فرود آید بر ایشان

عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ

آرام باطن و بپوشد ایشان را رحمت و گرد گیرند ایشان را

الْمَلٰٓئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ وَمَنْ بَطَّاَ

فرشتگان و یاد میکند ایشان را خدا تعالی در میان جمعی کہ نزد او یند و کسیکہ

بِهٖ عَمَلُهٗ لَمْ يُسْرِعْ بِهٖ نَسَبُهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس انداخت در عمل او پیش نمی آرد او را نسب او روایت کرده مسلم

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ ذُكِرَ

روایت است از ابی امامہ باہلی رض گفت ذکر کرده شد برائے

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ

رسول خدا صلی الله علیہ وسلم دو مرد یکے

اَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْاٰخَرُ عَالِمٌ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از دو عابد و دیگر عالم پس فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ

صلی الله علیہ وسلم فضل عالم بر عابد

كَفَضْلِيْ عَلٰى اَدْنَاكُمْ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ہمچو فضل من است بر ادنائے شما پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمٰوَاتِ

عليه وسلم بدرستيكه خداى تعالى وفرشتگان او واسمانيان

وَالْأَرْضِ حَتَّى النَّمْلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوتَ لَيُصَلُّونَ

وزمينيان تا مورچه در سوراخ خود وتا ماهى هر آئينه درود ميفرستند

عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بر تعليم كننده خير مردم را رواه ترمذى وروايت است

أَبِي هُرَيْرَةَ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابى هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم

اَلْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْحَكِيمِ فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ

سخن علم وحكمت چيز گم شده حكيم است پس هر جا كه يافت آن كلمه را پس آن حكيم

أَحَقُّ بِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

سزاوارتر است بآن كلمه رواه ترمذى وابن ماجه وروايت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عباس رض گفت فرمود پيغامبر خدا صلى الله عليه

وَسَلَّمَ فَقِيهٌ وَاحِدٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ

وسلم يكى فقيه سخت تر است بر شيطان از هزار

عَابِدٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رضه

عابد رواه ترمذى وابن ماجه وروايت است از انس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَبُ الْعِلْمِ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم طلب علم

فَرِيضَةٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ وَوَاضِعُ الْعِلْمِ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ

فرض است بر ہر مسلم ونہندۂ علم نزد کسیکہ اہل آن نیست

كَمُقَلِّدِ الْخَنَازِيرِ الْجَوْهَرَ وَاللُّؤْلُؤَ وَالذَّهَبَ

ہمچو اندازندہ است گردن خوکان قلادہ جواہر ومروارید وطلا

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رواہ ابن ماجہ ودر روایت بیہقی در شعب ایمان

إِلَى قَوْلِهِ مُسْلِمٍ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ مَتْنُهُ مَشْهُورٌ

تا قول او کہ مسلم است وگفت این حدیث حدیثی است کہ مشہور شدہ است

وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ أَوْجُهٍ كُلُّهَا ضَعِيفٌ

درمیان مردم واسناد او ضعیف است وبتحقیق روایت کردہ شدہ است بوجوہ کہ ہمہ ضعیف است

وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از انس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِي سَبِيلِ

علیه وسلم کسیکہ بیرون آمد برای طلب علم پس وی در راہ

اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

خدا است تا ہنگام باز گشتن رواہ ترمذی ودارمی

وعن سخبرة الأزدي قال قال رسول الله

روایت است از سخبره ازدی رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم من طلب العلم كان كفارة

صلی الله علیه وسلم هرکه طلب کند علم را باشد این طلب او کفارت

لما مضى رواه الترمذي والدارمي وعن أبي سعيد

گناهان را که گذشته است رواه ترمذی و دارمی و روایت است از ابی سعید

الخدري قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لن يشبع المؤمن من خير يسمعه حتى يكون منتهاه

هرگز سیر نمیگردد مومن از شنیدن سخن نیک تا آنکه بباشد عاقبت کار وی

الجنة رواه الترمذي وعن ابن مسعود قال سمعت

بهشت رواه ترمذی و روایت است از ابن مسعود رض گفت شنیدم

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول نضر الله

پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت تر و تازه گرداند خدای

٩٦

إِمْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى لَهُ مِنْ

مرد را که شنید از ما چیزے را پس برسانید آنرا همچنانکه شنید آنرا پس بسا کسیکه رسانیده شود گاه از نگاه

سَامِعٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رض

شنونده رواه ترمذی و روایت است از عوف ابن مالک اشجعی رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقُصُّ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم وعظ نمیگوید

إِلَّا أَمِيرٌ أَوْ مَأْمُورٌ أَوْ مُخْتَالٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

مگر حاکم یا کسیکه امر کرده است او را حاکم یا مرد متکبر رواه ابوداود و روایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه

أُفْتِيَ بِغَيْرِ عِلْمٍ كَانَ إِثْمُهُ عَلَى مَنْ أَفْتَاهُ وَمَنْ أَشَارَ عَلَى

فتوے دهد بے دانش باشد گناه او بر کسیکه استفتا نمود او را و کسیکه اشاره کرد

أَخِيهِ بِأَمْرٍ يَعْلَمُ أَنَّ الرُّشْدَ فِي غَيْرِهِ فَقَدْ خَانَهُ رَوَاهُ

برادر خود را بکارے که میداند که صلاح کار در غیر آن است پس بتحقیق خیانت کرد او را

٩٧

أبو داود وعن معاوية قال إن النبي صلى الله عليه

ابوداود و روایت است از معاویه رض گفت بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم نهى عن الأغلوطات رواه أبو داود وعن

وسلم نهی کرد از اغلوطات یعنی از مغالطات رواه ابوداود و روایت است

أبي هريرة رض رواية يوشك أن يضرب الناس أكباد

از ابی هریره رض بطریق روایت نزدیکست که بزنند مردم جگرهاے

الإبل يطلبون العلم فلا يجدون أحدا أعلم

شتران را یعنی طلب می کنند علم را پس نیابند هیچ یکے را داناتر

من عالم المدينة رواه الترمذي

از عالم مدینه مطهره رواه ترمذی

٩٨

وَعَنْهُ فِيمَا اَعْلَمُ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از وے در آنچہ میدانم از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم اینحدیث

قَالَ اِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبْعَثُ لِهٰذِهِ الْاُمَّةِ عَلٰى رَاْسِ كُلِّ

پیغمبر خدا تحقیق خدا برانگیزد برائے نفع این امت بر سر ہر

مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُّجَدِّدُ لَهَا دِيْنَهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنِ

صد سالے کسے را کہ نو می گرداند برائے امت دین او را رواہ ابوداؤد و در روایت

الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حسن رض از وے مرسل گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْاِسْلَامَ

کسیکہ بیاید موت او را حال آنکہ وے طلب می کند علم را تا زندہ گرداند بآں علم دین اسلام

فَبَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّبِيِّيْنَ دَرَجَةٌ وَّاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

پس میان او و میان پیغمبران یکپایہ تفاوت است در جنت رواہ

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

دارمی و روایت است از واثلہ بن اسقع رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ فَاَدْرَكَهُ كَانَ لَهُ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بجوید علم دین را پس دریابد آنرا باشد مر او را

كِفْلَانِ مِنَ الْاَجْرِ فَاِنْ لَمْ يُدْرِكْهُ كَانَ لَهُ كِفْلٌ مِّنَ الْاَجْرِ

دو نصیب از ثواب پس اگر در نیافت آن علم را باشد مر او را یک ثواب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

روايت دارمي و روايت است از ابي هريره رض گفت فرمود پيغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ

صلى الله عليه وسلم بدرستيكه از آنچه ميرسد مسلمان را از ثواب كردار وے

وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ وَوَلَدًا

واز نيكيهاے وے بعد از مرگ وے علميست كه دانست اورا و پراگنده كرد آن را و فرزند

صَالِحًا تَرَكَهُ أَوْ مُصْحَفًا وَرَّثَهُ أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا

نيك كردار كه گذاشت اورا يا مصحفے كه بارث گذاشت اورا يا مسجدے كه بنا كرد اورا يا خانه

لِابْنِ السَّبِيْلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا

كه براے مسافران بنا كرده است يا نهرے كه روان ساخت آنرا يا صدقه كه بيرون آورد آن

مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَوتِهِ تَلْحَقُهُ بَعْدَ مَوْتِهِ

از مال خود در تندرستي خود و در حيوة خود ميرسد ثواب اين چيزها آن مسلمان را پس مرگ او

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

رواه ابن ماجه و بيهقي در شعب الايمان

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ

روايت است از عائشه رض بدرستيكه گفت شنيدم من آنحضرت را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ أَوْحَى إِلَيَّ

صلى الله عليه وسلم ميگفت بدرستيكه خدا تعالے وحي كرد بسوے من

إِنَّهُ مَنْ سَلَكَ مَسْلَكًا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ سَهَّلْتُ لَهُ طَرِيقَ

هر که برود راهی در طلب علم آسان گردانم مر او را راه

الْجَنَّةِ وَمَنْ سَلَبْتُ كَرِيمَتَيْهِ أَثَبْتُهُ عَلَيْهِمَا الْجَنَّةَ وَفَضْلٌ

بهشت و کسیکه بربایم من هر دو چشم او را ثواب میدهم او را در مقابله دو چشم بهشت و زیادتی

فِي عِلْمٍ خَيْرٌ مِنْ فَضْلٍ فِي عِبَادَةٍ وَمِلَاكُ الدِّينِ الْوَرَعُ

در علم بهتر است از زیادتی در عبادت و سبب استحکام دین پرهیزگاری است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

روایت کرده بیهقی در شعب الایمان و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ تَدَارُسُ الْعِلْمِ سَاعَةً مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنْ إِحْيَائِهَا

گفت درس گفتن علم یک ساعت از شب بهتر است از زنده گردانیدن تمام شب

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض أَنَّ

روایت کرده دارمی و روایت است از عبد الله بن عمرو رض که بدرستیکه

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ فِي مَسْجِدِهِ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گذشت بدو مجلس که در مسجد شریف وی بود

فَقَالَ كِلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ أَمَّا

پس فرمود آنحضرت هر دو مجلس ثابت اند بر نیکی و یکی از آن دو مجلس افضل است از دیگر اما

هٰؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ

اینجماعت مشغول اند به دعا پس میخوانند خدا را و رغبت می کنند بسوی او پس اگر بخواهد

أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ وَأَمَّا هٰؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ

میدهد ایشان را و اگر بخواهد منع کند ایشان را و اما این طایفه که مشغول اند بعلم آموختن

الْفِقْهَ أَوِ الْعِلْمَ وَيُعَلِّمُونَ الْجَاهِلَ فَهُمْ أَفْضَلُ

فقه را یا علم را و می آموزند نادان را پس ایشان فاضلتر اند

وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي

بنده فرستاده شده‌ام من مگر آموزنده علم را پس نشست آنحضرت درمیان این قوم روایه دارمی و روایت است از ابی

الدَّرْدَاءِ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَدُّ الْعِلْمِ الَّذِي

دردار رض گفت پرسیده شد ازان حضرت صلے اللہ علیہ وسلم که چیست نهایت علمی که

إِذَا بَلَغَهُ الرَّجُلُ كَانَ فَقِيهًا فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چون برسد مرد آنمرتبه را باشد دانندا و فقیه پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ حَفِظَ عَلَى أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا فِي أَمْرِ دِينِهَا بَعَثَهُ اللّٰهُ فَقِيهًا

کسیکه یاد کرد و برسانید برامت من چهل حدیث از کار دین ایشان برانگیزد خدا تعالی او را در زمرہ فقہا

وَكُنْتُ لَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ شَافِعًا وَشَهِيدًا وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

و باشم من او را روز قیامت شفاعت کننده و گواهی دهنده و روایت است از انس ابن مالک رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ تَدْرُونَ مَنْ أَجْوَدُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا می دریابید که کیست زیاده تر

جُودًا قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى أَجْوَدُ جُودًا ثُمَّ أَنَا

از روے جود و کرم گفتند صحابه خدا و رسول خدا داناتر است گفت کامل تر از روے جود خدا تعالی است پس من

أَجْوَدُ بَنِي آدَمَ وَأَجْوَدُهُمْ مِنْ بَعْدِي رَجُلٌ عَلِمَ عِلْمًا فَنَشَرَهُ

جوادترم از میان آدمیان و جوادترین نوع انسان بعد از من مردیست که حاصل کند علم را پس نشر کرد علم را

يَأْتِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَمِيرًا وَحْدَهُ أَوْ قَالَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَعَنْهُ

می آید روز قیامت تنها مانند امیرے که همراه او تابعان باشند یا گفت راوی مانند است واحده و روایت است از نه

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْهُومَانِ لَا يَشْبَعَانِ

بدرستیکه پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دو حریص سیر نمی شوند

مَنْهُومٌ فِي الْعِلْمِ لَا يَشْبَعُ مِنْهُ وَمَنْهُومٌ فِي الدُّنْيَا لَا يَشْبَعُ

یکے حریص در علم سیر نمی شود از تحصیل علم و حریص در دنیا سیر نمی شود

مِنْهَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ

ازان روایت کرد بیهقی این سه احادیث را در شعب الایمان و گفت

قَالَ الْاِمَامُ اَحْمَدُ فِيْ حَدِيْثِ اَبِي الدَّرْدَاءِ هٰذَا مَتْنٌ مَشْهُوْرٌ فِيْمَا

که گفت امام احمد در حدیث ابی درداء متن این حدیث مشهور است در میان

بَيْنَ النَّاسِ لَيْسَ لَهٗ اِسْنَادٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ عَوْنٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

مردم و نیست مر ویرا اسناد صحیح و در روایتست از عون گفت گفت عبد الله

ابْنُ مَسْعُوْدٍ رض مَنْهُوْمَانِ لَا يَشْبَعَانِ صَاحِبُ الْعِلْمِ وَصَاحِبُ الدُّنْيَا

ابن مسعود رض دو حریص سیر نمی شوند اہل علم و اہل دنیا

وَلَا يَسْتَوِيَانِ اَمَّا صَاحِبُ الْعِلْمِ فَيَزْدَادُ رِضًا لِلرَّحْمٰنِ وَاَمَّا

و برابر نیستند این هر دو اما صاحب علم پس زیاده میکند خوشنودی خدای مهربان را ولیکن

صَاحِبُ الدُّنْيَا فَيَتَمَادٰى فِي الطُّغْيَانِ ثُمَّ قَرَأَ عَبْدُ اللّٰهِ كَلَّا اِنَّ

صاحب دنیا پس نهایت میرود در سرکشی باز خواند عبد الله این آیه را کلا ان

الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى قَالَ وَقَالَ الْاٰخَرُ

آدمی از حد میگذرد وقتیکه می بیند خود را توانگر شده گفت و گفت بار دیگر

اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْهُ

جز این نیست که می ترسند از خدا عالمان از بندگان او رواه دارمی و در روایتست از وی

مُرْسَلًا قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ رَجُلَيْنِ

از روی مرسل گفت پرسیده شد پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم از حال دو مرد

كَانَا فِيْ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ اَحَدُهُمَا كَانَ عَالِمًا يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ

که بودند در فرزندان یعقوب یکی از ان دو مرد بود عالم که میگزارد نماز فرض را پستر

يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَالْاٰخَرُ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ

می نشست پس می آموخت مردم را علم و مرد دیگر روزه میداشت بروز و نماز میگذارد

اللَّيْلَ اَيُّهُمَا اَفْضَلُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضْلُ هٰذَا

در شب کدام یکے ازین دو مرد فاضلتر است فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم زیادتی تو اب این

الْعَالِمِ الَّذِيْ يُصَلِّي الْمَكْتُوْبَةَ ثُمَّ يَجْلِسُ فَيُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ عَلَى

عالم کہ صفتش اینست کہ میگذارد نماز فرض را پستر می نشست و تعلیم میکرد مردم را علم بر آن

الْعَابِدِ الَّذِيْ يَصُوْمُ النَّهَارَ وَيَقُوْمُ اللَّيْلَ كَفَضْلِيْ عَلَى اَدْنَاكُمْ

مرد عابد کہ روزہ میداشت بروز و نماز میگذارد بشب ہمچو فضل من است بر مردیکہ پست پایہ تر از

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ بَابُ مَا جَاءَ فِيْ عِلْمٍ بِلَا عَمَلٍ وَشِرَارِ الْعُلَمَاءِ

رواہ دارمی باب احادیثے کہ وارد شدہ است در علم بلا عمل و بدترین علماء

اَفَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهٗ هَوٰهُ وَاَضَلَّهُ اللّٰهُ عَلٰى عِلْمٍ وَخَتَمَ

آیا دیدی کسے را کہ معبود خود گرفتہ است خواہش نفس خود را و گمراہ کرد او را خدا با وجود دانش و مہر نہاد

عَلٰى سَمْعِهٖ وَقَلْبِهٖ وَجَعَلَ عَلٰى بَصَرِهٖ غِشَاوَةً فَمَنْ يَّهْدِيْهِ مِنْ

بر گوش او و دل او و پیدا کرد بر چشم او پردہ پس کیست کہ راہ نماید او را

مِنْ بَعْدِ اللّٰهِ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ اَتَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ

بعد از خدا آیا پند نمیگیرید آیا میفرمائید مردمان را بنیکو کارے و فراموش میکنید

اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُوْنَ الْكِتٰبَ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

خویشتن را و شما میخوانید کتاب آیا نمی فہمید و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ عِلْمٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهٖ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مثال علمے کہ نفع گرفتہ نمی شود بوے

كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ مِنْهُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ

ہمچو حال گنجے است کہ دادہ نمی شود از وے در راہ خدا رواہ احمد و دارمی

وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوْشِكُ

و روایت است از علی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزدیک است

اَنْ يَّأْتِيَ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يَبْقَى مِنَ الْاِسْلَامِ اِلَّا اسْمُهٗ

کہ بیاید بر مردم روزگارے کہ باقی نماند از دین مگر نام او

وَلَا يَبْقٰى مِنَ الْقُرْاٰنِ اِلَّا رَسْمُهٗ مَسَاجِدُهُمْ عَامِرَةٌ وَّهِيَ خَرَابٌ

وباقی نماند از قرآن مگر آئین وے مسجدہائے ایشان آبادان است وحال آنکہ مسجدہا ویران است

مِنَ الْهُدٰى عُلَمَاءُهُمْ شَرُّ مَنْ تَحْتَ اَدِيْمِ السَّمَاءِ مِنْ عِنْدِهِمْ

از ہدایت دانشمندان ایشان بدترین مردم اندکہ زیر آسمان اند از نزد ایشان

تَخْرُجُ الْفِتْنَةُ وَفِيْهِمْ تَعُوْدُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

بیرون می آید فتنہ وباز ہم در ایشان باز میگردد روایت کرد بیہقی در شعب ایمان این حدیث را

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ومروی است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

تَعَوَّذُوْا بِاللّٰهِ مِنْ جُبِّ الْحُزْنِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پناہ جوئید بخدا از جب حزن گفتند اے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَمَا جُبُّ الْحُزْنِ قَالَ وَادٍ فِيْ جَهَنَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ

وسلم چیست جب حزن فرمود وادی است در دوزخ پناہ میجوید از وے دوزخ

يَوْمٍ اَرْبَعَ مِائَةِ مَرَّةٍ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَنْ يَّدْخُلُهَا قَالَ

ہر روز چہار صد مرتبہ گفتہ شد اے پیغمبر خدا کہ سے در آید آن را فرمود

اَلْقُرَّاءُ الْمُرَاءُوْنَ بِاَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَكَذَا ابْنُ مَاجَةَ

قرآن خوانندگان ریاکنندگان بعلہائے خود رواہ ترمذی وہمچنین ابن ماجہ

وَزَادَ فِيْهِ وَاِنَّ مِنْ اَبْغَضِ الْقُرَّاءِ اِلَى اللّٰهِ الَّذِيْنَ يَزُوْرُوْنَ الْاُمَرَاءَ

وزیادہ کرد در آن حدیث این کلام را و بدرستیکہ از جملہ دشمن داشتہ شدہ ترین قراء بسوی خدا آن کسان اندکہ ملاقات میکنند امرا را

قَالَ الْمُحَارِبِيُّ يَعْنِي الْجَوَرَةَ وَعَنِ الْحَسَنِ رض قَالَ الْعِلْمُ عِلْمَانِ

گفت محاربی مراد با امراء جابر انند وروایت است از حسن رض گفت علم دو علم است

فَعِلْمٌ فِي الْقَلْبِ فَذَاكَ الْعِلْمُ النَّافِعُ وَعِلْمٌ عَلَى اللِّسَانِ فَذَاكَ حُجَّةُ

پس یک علم علمی است که در دل است پس آن علمی است سود مند و دیگر علمی است که بر سر زبانست پس این علم حجت

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى ابْنِ اٰدَمَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ زِيَادِ بْنِ

خدا است بر آدمیان که بدان الزام خواهد داد ابن آدم را رواه الدارمی و روایت است از زیاد بن

حُدَيْرٍ قَالَ لِي عُمَرُ رض هَلْ تَعْرِفُ مَا يَهْدِمُ الْإِسْلَامَ قُلْتُ لَا قَالَ

حدیر که گفت مرا عمر رض آیا می شناسی چه چیز مے شکند بنای اسلام را گفتم من نمی شناسم گفت عمر رض

يَهْدِمُهُ زَلَّةُ الْعَالِمِ وَجِدَالُ الْمُنَافِقِ بِالْكِتَابِ وَحُكْمُ الْأَئِمَّةِ

می شکند بنای اسلام را لغزیدن عالم ونزاع منافقان بکتاب خدا وحکم کردن امراء جور

الْمُضِلِّيْنَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ إِنَّ مِنْ

که گمراه کنندگان خلق اند رواه دارمی ومرویست از ابی درداء گفت بدرستیکه از جمله

أَشَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَالِمٌ لَا يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ رَوَاهُ

بدترین مردمان نزد خدا تعالیٰ از روی مرتبه روز قیامت عالمی است که فائده نمیگیرد از علم خود رواه

الدَّارِمِيُّ وَعَنِ الْأَحْوَصِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ

دارمی و روایت است از احوص بن حکیم از پدر خود رض گفت پرسید مردی پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشَّرِّ فَقَالَ لَا تَسْأَلُونِي عَنِ الشَّرِّ وَسَلُونِي

صلی اللہ علیہ وسلم از بدی پس فرمود مپرسید مرا از شر و بپرسید مرا

عَنِ الْخَيْرِ يَقُولُهَا ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ شَرَّ الشَّرِّ شِرَارُ الْعُلَمَاءِ وَإِنَّ

از خیر فرمود این کلمہ را سہ بار پیشتر فرمود بدانید که بدرستی بدترین بدان علما اند و بدرستی که

خَيْرَ الْخَيْرِ خِيَارُ الْعُلَمَاءِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ سُفْيَانَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ

نیکترین نیکان نیکان علما اند رواه دارمی ومرویست از سفیان بدرستی که عمر بن

الْخَطَّابِ رض قَالَ لِكَعْبٍ مَنْ أَرْبَابُ الْعِلْمِ قَالَ الَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ بِمَا يَعْلَمُوْنَ

خطاب رض گفت مر کعب را که کیستند خداوندان علم گفت آنکسان اند که عمل میکنند بآنچه علم دارند

قَالَ فَمَا اَخْرَجَ الْعِلْمَ مِنْ قُلُوْبِ الْعُلَمَآءِ قَالَ الطَّمَعُ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

گفت پس چه چیز بیرون میکشد نور علم را از دلهائے علماء گفت طمع بیرون می کشد رواه الدارمی

وَعَنِ الْاَعْمَشِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰفَةُ الْعِلْمِ

و روایت است از اعمش رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آفت علم

النِّسْيَانُ وَاِضَاعَتُهٗ اَنْ تُحَدِّثَ بِهٖ غَيْرَ اَهْلِهٖ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

فراموشی است وضائع گردانیدن علم اینست که حدیث کنی علم را بغیر اہل علم رواه دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ لَوْ اَنَّ اَهْلَ الْعِلْمِ صَانُوا الْعِلْمَ

و روایت است از عبد الله بن مسعود رض گفت بودے که اہل علم نگاه میداشتند علم را

وَوَضَعُوْهُ عِنْدَ اَهْلِهٖ لَسَادُوْا بِهٖ اَهْلَ زَمَانِهِمْ وَلٰكِنَّهُمْ بَذَلُوْهُ

و می نهادند علم را نزد اہل آن ہر آئینه مہتر می شدند بسبب علم اہل زمان خود را ولیکن اہل علم دریافتند علم را

لِاَهْلِ الدُّنْيَا لِيَنَالُوْا بِهٖ مِنْ دُنْيَاهُمْ فَهَانُوْا عَلَيْهِمْ سَمِعْتُ نَبِيَّكُمْ

مر اہل دنیا را تا بیابند بدان علم چیزے از دنیاے ایشان پس خوار شدند نزد اہل دنیا شنیدم پیغمبر شما را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ جَعَلَ الْهُمُوْمَ هَمًّا وَّاحِدًا هَمَّ اٰخِرَتِهٖ

صلی الله علیه وسلم میفرمود کسیکه بگرداند قصدہا ے خود یک قصد که قصد آخرت است

كَفَاهُ اللّٰهُ هَمَّ دُنْيَاهُ وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُوْمُ اَحْوَالُ الدُّنْيَا

بسند کند او را خدا تعالی مقصود دنیاے وی را کسی که پریشان گرداند او را قصدہاے او لاحوال دنیا است

لَمْ يُبَالِ اللّٰهُ فِيْ اَيِّ اَوْدِيَتِهَا هَلَكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

باک و پروا ندارد خدا که در کدام یکے از وادیہاے دنیا ہلاک گردد رواه ابن ماجه و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُنَاسًا

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه بعض مردم

مِنْ اُمَّتِيْ سَيَتَفَقَّهُوْنَ فِي الدِّيْنِ وَيَقْرَءُوْنَ الْقُرْاٰنَ وَيَقُوْلُوْنَ

از امت من نزدیک باشد که فقیه شوند در دین و خوانند قران را و گویند

نَاتِی الْاُمَرَاءَ فَنُصِیْبُ مِنْ دُنْیَاهُمْ وَنَعْتَزِلُهُمْ بِدِیْنِنَا وَلَا یَکُوْنُ

می آییم امرا را پس می‌رسیم به چیزے از دنیاے ایشان و گوشه میگیریم از ایشان با دین خود نمی شود

ذٰلِكَ كَمَا لَا یُجْتَنٰی مِنَ الْقَتَادِ اِلَّا الشَّوْكُ كَذٰلِكَ لَا یُجْتَنٰی مِنْ قُرْبِهِمْ

آن چنانکه چیده نمی شود از درخت خار دار مگر خار همچنین حاصل نمی شود از قرب امرا

اِلَّا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ كَاَنَّهٗ یَعْنِی الْخَطَایَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

مگر گفت محمد بن صباح گویا میخواهد از آن گناهان را رواه ابن ماجه و روایتست از وے

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَوَّلَ النَّاسِ یُقْضٰی عَلَیْهِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه نخستین مردیکه حکم کرده شود بروے

یَوْمَ الْقِیٰمَةِ رَجُلٌ اُسْتُشْهِدَ فَاُتِیَ بِهٖ فَعَرَّفَهٗ نِعْمَتَهٗ فَعَرَفَهَا فَقَالَ

روز قیامت مردیست کہ کشته شده در راه خدا پس آورده میشود پس می شناساند خدا مر او را نعمت‌های خود پس شناسد نعمت‌ها را پس میگوید

فَمَا عَمِلْتَ فِیْهَا قَالَ قَاتَلْتُ فِیْكَ حَتّٰی اسْتُشْهِدْتُ قَالَ كَذَبْتَ

با آنها پس چه عمل کردی در شکر این نعمت گوید آنمرد کارزار کردم برای تو تا آنکه کشته شدم میگوید خدا دروغ گفتی

وَلٰكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِاَنْ یُّقَالَ جَرِیْءٌ فَقَدْ قِیْلَ ثُمَّ اُمِرَ بِهٖ فَسُحِبَ

ولیکن تو کارزار کردی برای اینکه گفته شود که فلان دلیر است پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت وے پس کشیده شود

عَلٰی وَجْهِهٖ حَتّٰی اُلْقِیَ فِی النَّارِ وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهٗ وَقَرَاَ

بر روے خود تا آنکه انداخته شود در آتش دوزخ و دیگر مردیکه آموخت علم را و آموزانید آنرا و خواند

الْقُرْاٰنَ فَاُتِیَ بِهٖ فَعَرَّفَهٗ نِعَمَهٗ فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِیْهَا قَالَ

قرآن را پس آورده شود او را پس شناساند او را خدا نعمتهاے خود پس شناسد آن نعمت‌ها را بگوید خدا پس چه کار کردی در شکر این نعمتها میگوید

تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهٗ وَقَرَاْتُ فِیْكَ الْقُرْاٰنَ قَالَ كَذَبْتَ وَلٰكِنَّكَ

آموختم علم را و آموزانیدم آنرا و خواندم قرآن را در رضاے تو میگوید خدا تعالی دروغ گفتی ولیکن تو

تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِیُقَالَ اِنَّكَ عَالِمٌ وَقَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ لِیُقَالَ هُوَ قَارِیٌ

علم آموختی تا اینکه گفته شود بتحقیق که تو عالمی و خواندی قرآن را تا بگویند مردم که فلان خواننده قرآن است

فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ وَسَّعَ
پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت وی پس کشیده شود بر روی وی تا آنکه انداخته شود در دوزخ و دیگر مرد یکه فراخ کرده بود است

اللّٰهُ عَلَيْهِ الرِّزْقَ وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ كُلِّهِ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ
خدا بر وی روزی داده است او را گونه از گونه های مال همه پس آورده شود او را پس شناساند خدا او را نعمتهای خود

فَعَرَفَهَا قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا قَالَ مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ
پس شناسد آن نعمت ها را میگوید پس چه عمل کردی در شکر این نعمت میگوید آنمرد نگذاشتم هیچ راهی را که دوست داری تو که خرج کرده شود

فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ قَالَ كَذَبْتَ وَلٰكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ هُوَ
در ان مگر آنکه صرف کردم در ان برضای تو میگوید خدا تعالی دروغ گفتی و لیکن کردی این کار تا که گفته شود که او

جَوَادٌ فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ رَوَاهُ
سخی است پس تحقیق گفته شد پس امر کرده شود بجهت وی پس کشیده شود بر روی خود پس انداخته شود در دوزخ

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
مسلم و روایت است از عبد الله ابن عمرو رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ وَلٰكِنْ يَقْبِضُ
وسلم بدرستیکه خدا نمی گیرد علم را بطریق کشیدن که بکشد آنرا از دست بندگان و لیکن باز میگیرد

الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا
علم را بمیرانیدن علماء تا آنکه چون باقی نگذارد هیچ عالمی را میگیرند مردم سران

جُهَّالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
قوم جاهلان را پس پرسیده پس فتوی بدهند بی علم پس خود هم گمراه میشوند هم دیگرانرا گمراه میکنند متفق علیه و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ
ابی هریرة رض گفت فرمود رسول خدا صلے الله علیه وسلم کسیکه پرسیده شود از علمی

عَلِمَهُ ثُمَّ كَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ
که میداند آنرا پس پوشید آنرا لگام کرده شود در دهان او روز قیامت از آتش دوزخ رواه احمد

وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ أَنَسٍ رض وَعَنْ كَعْبِ بْنِ

وابو داود وترمذی ورواه ابن ماجه از انس رض وروایت از کعب ابن

مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيُجَارِيَ بِهِ

مالک رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللّٰه علیه وسلم کسیکه طلب کند علم را تاکه همراهی کند علما را

الْعُلَمَاءَ أَوْ لِيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ أَدْخَلَهُ

یا آنکه جدال کند بآن علم جاهلان را یا بگرداند بآن علم روے های مردم بسوی خود درآورد او را

اللّٰهُ النَّارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض وَعَنِ

خدا در آتش دوزخ رواه ترمذی و روایت کرد ابن ماجه از ابن عمر رض و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ فِي الْقُرْآنِ

ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللّٰه علیه وسلم هرکه بگوید در قرآن تفسیر

بِرَأْيِهِ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

از قیاس خود پس باید که بگیرد جای نشست خود را از آتش رواه ترمذی و روایت است از ابی هریره

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ

گفت فرمود رسول خدا صلی اللّٰه علیه وسلم کسیکه بیاموزد علمی را از جنس علمی که طلب کرده شود بدان علم

وَجْهُ اللّٰهِ لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا لَمْ يَجِدْ عَرْفَ

ذات الهی نیاموزد آن علم را مگر آنکه برسد بسبب آن علم متاعی را از دنیا نیابد آنکس بوے

الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَعْنِي رِيحَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

بهشت روز قیامت رواه احمد وابو داود وابن ماجه

وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ومرویست از اسامه بن زید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللّٰه علیه وسلم

يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ

آورده شود مردے روز قیامت پس انداخته شود در آتش پس بیرون آید بسرعت روده هاے او در آتش

فَيَطْحَنُ فِيْهَا كَطَحْنِ الْحِمَارِ بِرَحَاهُ فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُوْلُوْنَ أَيْ

پس آس میکند گرد روده خود همچو آس کردن خر بآسیا خود پس گرد ایند اهل دوزخ بر آن مرد پس بگویند ای

فُلَانُ مَا شَانُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوْفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ

فلان چه حال تست آیا نبود که تو که امر میکردی ما را بمعروف و نهی میکردی ما را از منکر

قَالَ كُنْتُ اٰمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوْفِ وَلَا اٰتِيْهِ وَاَنْهٰكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاٰتِيْهِ

میگوید آن مرد بودم من که امر میکردم شمارا بمعروف و خود نمیکردم آنرا و نهی میکردم شمارا از منکر و خود میکردم آنرا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

متفق علیه وروایتست از انس رض بدرستی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت

رَاَيْتُ لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ رِجَالًا تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِيْضَ مِنْ نَارٍ

دیدم من شبیکه سیر کنانیده شدم مردمانی را که بریده میشد لبهای ایشان از مقراضهای آتش

قُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا جِبْرِيْلُ قَالَ هٰؤُلَاءِ خُطَبَاءُ مِنْ اُمَّتِكَ

گفتم من کیستند ایشان ای جبرئیل گفت ایشان خطیبانند از امت تو که

يَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ اَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

بودند امر کنندگان مردم را بنیکی و فراموش میکردند ذات های خود را روا ه در شرح سنه

كِتَابُ الطَّهَارَةِ

این کتاب طهارت است ع ج ۹ ع ۶

يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوْا وُجُوْهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ

ای مسلمانان چون برخیزید بسوی نماز پس بشوئید رویهای خود را و دستهای خود را

اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوْا بِرُءُوْسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى الْكَعْبَيْنِ وَاِنْ كُنْتُمْ

تا آرنج و مسح کنید سرهای خود را و بشوئید پاهای خود را تا شتالنگ واگر باشید

جُنُبًا فَاطَّهَّرُوْا وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَاءَ اَحَدٌ مِّنْكُمْ

باجنابت پس غسل کنید واگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید یکی از شما

مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوْا مَاءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا

از خلاجاے یا مساس کردہ باشید زنان را پس نیابید آب را پس قصد کنید خاک

طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ

پاک را پس مسح کنید بر رو ہائے خود و دست ہائے خود از آن خاک نہ میخواہد خدا تعالیٰ کہ مقرر کند بر شما

مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ

سختی ولیکن میخواہد کہ پاک سازد شمارا و تمام کند نعمت خود را بر شما تا شود کہ

تَشْكُرُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شکر کنید و روایتست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَا يَمْحُو اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ قَالُوْا بَلٰى

آیا راہ ننمائیم شمارا بر عملی کہ محو میکند خدا تعالیٰ بسبب آن گناہان را و بلند میگرداند بسبب آن مرتبہ ہا را گفتند آری

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطٰى اِلَى

راہ بنما ای پیغمبر خدا فرمود تمام و کمال کردن وضو در ہنگام مشقت و بسیاری گامہاے در رفتن بسوے

الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

مسجد ہا و انتظار نماز بعد از نماز پس اینست رباط رواہ مسلم

وَعَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و مروی است از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَوَضَّاَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ

وضو کند و نیک کند وضو را می بر آیند گناہان او از بدن او تا آنکہ می بر آیند از

تَحْتِ اَظْفَارِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

زیر ناخنہاے او متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ اَوِ الْمُسْلِمُ فَغَسَلَ وَجْهَهٗ

صلی اللہ علیہ وسلم چون وضو میکند بندہ مومن یا مسلم پس میشوید روے خود را

خَرَجَ مِنْ وَجْهِهٖ كُلُّ خَطِيْئَةٍ نَظَرَ اِلَيْهَا بِعَيْنَيْهِ مَعَ الْمَاءِ اَوْمَعَ اٰخِرِ

بیرون می آید از روی وی ہر گناہ کہ نظر کردہ است بسوی آن گناہ بہر دو چشم خود ہمراہ آب یا با آخر

قَطْرِ الْمَاءِ فَاِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَ مِنْ يَدَيْهِ كُلُّ خَطِيْئَةٍ بَطَشَتْهَا

قطرہ از قطرہ ہائے آب پس چو می شوید ہر دو دست خود را بیرون می آید از دست وے ہر گناہی کہ میگرفت آن گناہ را

يَدَاهُ مَعَ الْمَاءِ اَوْمَعَ اٰخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ فَاِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَ كُلُّ

ہر دو دست او ہمراہ آب یا ہمراہ آخر قطرہ از قطرہ ہای آب پس چون می شوید ہر دو پائے خود بیرون می آید ہر

خَطِيْئَةٍ مَشَتْهَا رِجْلَاهُ مَعَ الْمَاءِ اَوْمَعَ اٰخِرِ قَطْرِ الْمَاءِ حَتّٰى يَخْرُجَ

گناہیکہ رفتہ است بسوی آن ہر دو پائے او ہمراہ آب یا با آخر قطرہ از قطرہ ہائے آب تا بیرون می آید

نَقِيًّا مِنَ الذُّنُوْبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

از جائے وضو پاک از گناہان رواہ مسلم و در روایت از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهٗ صَلٰوةٌ مَكْتُوْبَةٌ

صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردے مسلمان کہ حاضر میشود او را وقت نماز فرض

فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهَا وَخُشُوْعَهَا وَرُكُوْعَهَا اِلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِّمَا قَبْلَهَا

پس نیک میکند وضو نماز را و نیک میکند خشوع نماز را و نیک کند رکوع نماز را مگر باشد این نماز کفارہ مر آنچیز را کہ پیش

مِنَ الذُّنُوْبِ مَا لَمْ يُؤْتِ كَبِيْرَةً وَذٰلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از وی کردہ است از گناہان مادام کہ بوجود نیارد گناہ کبیرہ را و این کفارہ بودن ہمیشہ است رواہ مسلم

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عقبہ ابن عامر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوْءَهٗ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيُصَلِّيْ رَكْعَتَيْنِ

نیست ہیچ مسلمانے کہ وضو کند پس نیک سازد وضوء خود را پس برخیزد باستد پس بگذارد دو رکعت

مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهٖ وَوَجْهِهٖ اِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

در حالیکہ وی پیش آیندہ است بدان دو رکعت بدل خود و بروی خود مگر آنکہ واجب گردد مر وی را بہشت رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُمَّتِيْ
وروايت است از ابي هريرة رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم بدرستيكه امت من
يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ غُرًّا مُّحَجَّلِيْنَ مِنْ اٰثَارِ الْوُضُوْءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ
خوانده شود در محشر غر محجلين از آثار وضو پس كسيكه مى تواند از شما
اَنْ يُّطِيْلَ غُرَّتَهٗ فَلْيَفْعَلْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
كه دراز كند غره خود را بايد كه بكند متفق عليه واز وى روايتست گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَبْلُغُ الْحِلْيَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَبْلُغُ الْوُضُوْءُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
عليه وسلم ميرسد سيما ونشان وضو در دست وپاى مؤمن تا آنجا كه ميرسد آب وضو رواه مسلم
وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّاَ
وروايت است از ابن عمر رض گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم كسيكه وضو سازد
عَلٰى طُهْرٍ كُتِبَ لَهٗ عَشْرُ حَسَنَاتٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض
بر طهارت نوشته شود براى وى ده نيكى رواه ترمذى روايت است از جابر رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلٰوةُ وَمِفْتَاحُ
گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم كليد بهشت ومقدمه در آمدن آن نماز است وكليد
الصَّلٰوةِ الطُّهُوْرُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ الصُّنَابِحِيِّ رض قَالَ
نماز ومقدمه او طهارت است رواه احمد وروايت است از عبد الله صنابحي رض گفت
قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَوَضَّاَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ فَمَضْمَضَ
فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم چون وضو سازد بنده مسلمان پس آب در دهن ميكند
خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ فِيْهِ وَاِذَا اسْتَنْثَرَ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ
بيرون مى آيند گناهان از دهن وى وچون بينى مى افشاند بيرون مى آيند گناهان از
اَنْفِهٖ وَاِذَا غَسَلَ وَجْهَهٗ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ وَجْهِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ
بينى وى وچون مى شويد روى خود را بيرون مى آيند گناهان از روى وى تا آنكه بيرون مى آيند از زير

أَشْفَارِ عَيْنَيْهِ فَإِذَا غَسَلَ يَدَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ يَدَيْهِ حَتَّى تَخْرُجَ

موی پلک دو چشم او پس چون می شوید هر دو دست خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو دست وی تا آنکه بیرون می آیند

مِنْ أَظْفَارِ يَدَيْهِ فَإِذَا مَسَحَ بِرَأْسِهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رَأْسِهِ حَتَّى

از ناخن های هر دو دست وی پس چون مسح میکند به سر خود بیرون می آیند گناهان از سر وی تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ أُذُنَيْهِ فَإِذَا غَسَلَ رِجْلَيْهِ خَرَجَتِ الْخَطَايَا مِنْ رِجْلَيْهِ حَتَّى

بیرون می آیند از هر دو گوش وی پس چون می شوید هر دو پای خود را بیرون می آیند گناهان از هر دو پای وی تا آنکه

تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِ رِجْلَيْهِ ثُمَّ مَشْيُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ وَصَلَوٰتُهُ

بیرون می آیند از زیر ناخنهای هر دو پای او پستر میباشد رفتن او بسوی مسجد و نماز گذاردن او

نَافِلَةً لَهُ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ أُهْدِيَتْ

زیادتی بر پاک شدن از گناهان مر او را روایت کرده مالک و نسائی و مرویست از ابی رافع رضی الله عنه گفت هدیه فرستاده شد

لَهُ شَاةٌ فَجَعَلَهَا فِي الْقِدْرِ فَدَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

مر او را گوسفندی پس گردانید آن گوسفند را ابو رافع در دیگ پس درآمد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس فرمود

مَا هٰذَا يَا أَبَا رَافِعٍ فَقَالَ شَاةٌ أُهْدِيَتْ لَنَا يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَطَبَخْتُهَا فِي

آنحضرت چیست این که در دیگ است ای ابا رافع پس گفت این گوشت گوسفندیست که بهدیه فرستاده شده است به ما ای پیغمبر خدا پس پختم آن را

الْقِدْرِ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ يَا أَبَا رَافِعٍ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي

در بین دیگ فرمود آنحضرت بده مرا دست ای ابا رافع پس دادم آنحضرت را ذراع پستر فرمود بده مرا

الذِّرَاعَ الْآخَرَ فَنَاوَلْتُهُ الذِّرَاعَ الْآخَرَ ثُمَّ قَالَ نَاوِلْنِي الذِّرَاعَ الْآخَرَ

ذراع دیگر پس دادم آنحضرت را ذراع دیگر پستر فرمود بده مرا ذراع دیگر

فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّمَا لِلشَّاةِ ذِرَاعَانِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت ای پیغمبر خدا نمی باشد گوسفند را مگر دو ذراع پس فرمود مر او را پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَا إِنَّكَ لَوْ سَكَتَّ لَنَاوَلْتَنِي ذِرَاعًا فَذِرَاعًا مَا سَكَتَّ

علیه وسلم آگاه باش بدرستیکه اگر خاموش میماندی هر آیینه میدادی مرا ذراعی بعد از ذراعی مادام که خاموش می بودی

ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَتَمَضْمَضَ فَاهُ وَغَسَلَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى

پستر طلبید آنحضرت آب را پس مضمضه کرد دهان مبارک خود را وشست کرانهای انگشتان خود را پستر بایستاد پس بگذارد نماز را

ثُمَّ عَادَ إِلَى أَهْلِهِ فَوَجَدَ عِنْدَهُمْ لَحْمًا بَارِدًا فَأَكَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ

پستر بازگشت بسوی اهل و عیال ابی رافع پس یافت نزد ایشان گوشت سرد را پس بخورد آنحضرت پستر در آمد مسجد را

فَصَلَّى وَلَمْ يَمَسَّ مَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ

پس بگذارد نماز را و مس نکرد آب را رواه احمد و روایت از انس رضه گفت بود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَوَضَّأُ بِرَطْلَيْنِ وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

صلی الله علیه وسلم که وضو میکرد از دو رطل وغسل میکرد از یک صاع مرویست در جمع الجوامع

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی درداء رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

أَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ لَهُ بِالسُّجُودِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يُؤْذَنُ

من اول کسی ام که دستوری داده شود مر او را بسجده روز قیامت و من نخستین کسی ام که اذن کرده شود

لَهُ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ فَأَنْظُرُ إِلَى مَا بَيْنَ يَدَيَّ فَأَعْرِفُ أُمَّتِي مِنْ بَيْنِ

مر او را که بردارد سر خود را پس نگاه کنم بسوی خلقی که ایستاده اند پیش دو دست من پس شناسم امت خود را از میان

الْأُمَمِ وَمِنْ خَلْفِي مِثْلَ ذٰلِكَ وَعَنْ يَمِينِي مِثْلَ ذٰلِكَ وَعَنْ شِمَالِي

امتهای دیگر و بینم از جانب پس پشت خود مانند آن و بینم از جانب راست مانند آن و از جانب چپ

مِثْلَ ذٰلِكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ تَعْرِفُ أُمَّتَكَ مِنْ بَيْنِ

مانند آن پس گفت مردے ای پیغمبر خدا چگونه شناسی امت خود را از میان

الْأُمَمِ فِيمَا بَيْنَ نُوحٍ إِلَى أُمَّتِكَ قَالَ هُمْ غُرٌّ مُحَجَّلُونَ مِنْ أَثَرِ

امتها در میان مدتے مدید که در میان نوح است تا امت تو گفت امت من نورانی پیشانی اند از نشان

الْوُضُوءِ لَيْسَ أَحَدٌ كَذٰلِكَ غَيْرُهُمْ وَأَعْرِفُهُمْ أَنَّهُمْ يُؤْتَوْنَ كُتُبَهُمْ

وضو نیست هیچکس باین صفت غیر ایشان و شناسم ایشانرا باینکه داده شود ایشانرا نامهای اعمال ایشان

بِاَيْمَانِهِمْ وَاَعْرِفُهُمْ تَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ ذُرِّيَّتُهُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بدست راست ایشان و شناسم ایشانرا باینکه برود پیش پیش ایشان فرزندان ایشان رواہ احمد

بَابُ آدَابِ الْخَلَاءِ

این باب در آداب بیت الخلا است

عَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ الْاَنْصَارِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا

مرویست از ابی ایوب انصاری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون

اَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوْهَا وَلٰكِنْ شَرِّقُوْا

بیائید شما قضای حاجت را پس رو مکنید بسوے قبله و پشت دہید بجانب آن و لیکن رو بجانب شرق کنید

اَوْ غَرِّبُوْا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ نَهَانَا يَعْنِيْ رَسُوْلَ اللّٰهِ

یا جانب غرب متفق علیه و مرویست از سلمان رض گفت نهی کرد مارا یعنے پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ نَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ لِغَائِطٍ اَوْ بَوْلٍ اَوْ اَنْ نَسْتَنْجِيَ

صلی الله علیه وسلم از روی آوردن بقبله برائے پائخانه و شاشه و از استنجا کردن ما

بِالْيَمِيْنِ اَوْ اَنْ نَسْتَنْجِيَ بِاَقَلَّ مِنْ ثَلٰثَةِ اَحْجَارٍ اَوْ اَنْ نَسْتَنْجِيَ بِرَجِيْعٍ

بدست راست و از استنجا کردن به کمتر از سه سنگ و نهی کرد از استنجا کردن بسرگین

اَوْ بِعَظْمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

یا باستخوان رواہ مسلم و مرویست از انس رض گفت انس که بود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ يَقُوْلُ اللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ

الله علیه وسلم چون در می آمد پاے خانه را میگفت اللهم انی اعوذ بک من

الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

الخبث والخبائث و مرویست از ابن عباس رض گفت گذشت پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ اِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِيْ كَبِيْرٍ

علیه وسلم بدو گور پس فرمود به درستیکه صاحب این دو گور هر آئینه عذاب کرده میشوند و عذاب کرده نمیشوند بسبب

ف: واین مخصوص است بمدینه منوره و بجائیکه قبله جنوب یا شمال است و بر ما که قبله مغرب است شرق و غرب جائز نیست ۱۲

ف: حدیث بلفظ مکروہ است و بداست که بعضی استنجا ازین سه سنگ کنند و نیز بدانکه صاحب مذهب مالک استنجا بسرگین و استخوان جائز میدانند و حدیث مذکور برایشان حجت است ۱۲

أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ لَا يَسْتَنْزِهُ

اما یکی ازان دو حال اُش این بود که پرده نمیگرفت در بول و در روایت دیگر مسلم راست که طلب نزاهت نمیکرد

مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً

از بول و اما دیگر پس بود که میرفت بسوی مردم بسخن چینی پس گرفت شاخی از خرما که تر بود

فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ

پس باز کرد آن شاخ را بدو پاره پس فرو برد در هر قبری یکی ازان دو پاره را پس گفتند ای پیغامبر خدا

لِمَ صَنَعْتَ هٰذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چرا کردی تو این فعل را پس گفت کردم بامید آنکه سبک گردانیده شود عذاب ازان دو قبر تا آنکه تر باشند متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقُوا

و مروی است از ابی هریرة گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بپرهیزید

اللَّاعِنَيْنِ قَالُوا وَمَا اللَّاعِنَانِ يَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از دو کار که سبب لعنت میشوند گفتند چیست آن دو کار ای پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

قَالَ الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

فرمود آنکه قضاء حاجت میکند در راه مردم یا در سایه ایشان رواه مسلم و روایت است از

أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ

انس رض گفت بود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چون میخواست که در آید در متوضا

نَزَعَ خَاتَمَهُ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ هٰذَا

می کشید انگشتری خود را رواه ابوداود و نسائی و ترمذی و گفت ابوداود این

حَدِيثٌ مُنْكَرٌ وَفِي رِوَايَةٍ وَضَعَ بَدَلَ نَزَعَ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ رض قَالَ

حدیث منکر است و در روایت دیگر وضع آمده است در بدل نزع و مروی است از زید بن ارقم رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ هٰذِهِ الْحُشُوشَ مُحْتَضَرَةٌ فَإِذَا أَتَى

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستی که این جاها جای حاضر شدن جن و شیاطین اند پس چون بیاید

اَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ فَلْيَقُلْ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

یکی از شما پاخانه را باید که پناه بجوید وبگوید این کلمه را که اعوذ باللہ من الخبث والخبائث رواه ابوداود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وابن ماجه ومرویست از علی رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

سِتْرُ مَا بَيْنَ اَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِيْ اٰدَمَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْخَلَاءَ اَنْ

پرده درمیان چشمهای جن واندام شرم آدمیان چون درآید یکے از شما محل قضای حاجت را اینست

يَقُوْلَ بِسْمِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ لَمَّا قَدِمَ

که بگوید بسم اللہ رواه ترمذی وروایت است از ابن مسعود رضی اللہ عنہ گفت هرگاه که آمدند

وَفْدُ الْجِنِّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنْهَ اُمَّتَكَ

ایلچیان پریان بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفتند اے پیغامبر خدا نہی کن امت خود را

اَنْ يَسْتَنْجُوْا بِعَظْمٍ اَوْ رَوْثَةٍ اَوْ حُمَمَةٍ فَاِنَّ اللّٰهَ جَعَلَ لَنَا فِيْهَا رِزْقًا

از استنجا کردن ایشان با استخوان یا سرگین یا انگشت زیرا که خدا تعالی گردانیده برای ما در این سه چیز روزی

فَنَهَانَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

پس نہی کرد ما را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم از ان رواه ابوداود

بَابُ السِّوَاكِ

این باب دربیان مسواک کردن است

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرٌ

روایت است از عائشہ رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ده خصلت

مِّنَ الْفِطْرَةِ قَصُّ الشَّارِبِ وَاِعْفَاءُ اللِّحْيَةِ وَالسِّوَاكُ وَاسْتِنْشَاقُ

از فطرت است کوتاه کردن سبلت وفرو گذاشتن ریش ومسواک کردن وآب در بینی

الْمَاءِ وَقَصُّ الْاَظْفَارِ وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ وَنَتْفُ الْاِبْطِ وَحَلْقُ الْعَانَةِ

کردن وگرفتن ناخنها وشستن بندهای انگشتان وبرکندن موی بغل وستردن موے زهار

وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ يَعْنِي الْاِسْتِنْجَاءَ قَالَ الرَّاوِي وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ اِلَّا اَنْ

ذکر کردن آبست یعنی راوی گوید مراد استنجا باشد گفت راوی حدیث فراموش کردم خصلت دہم را مگر اینکہ

تَكُوْنَ الْمَضْمَضَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

باشد مضمضہ رواہ مسلم ومرویست از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِّلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِّلرَّبِّ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم مسواک پاک کنندہ است مردہن را ورا منی کنندہ پروردگار را رواہ

الشَّافِعِيُّ وَاَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ بِلَا اِسْنَادٍ

الشافعی واحمد والدارمی والنسائی وروایت کرد بخاری در صحیح خود بغیر از اسناد

وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرْبَعٌ

ومرویست از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چہار خصلت اند

مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِيْنَ الْحَيَاءُ وَيُرْوَى الْخِتَانُ وَالتَّعَطُّرُ وَالسِّوَاكُ

از سنتہای پیغمبران سابق یکی حیا است و روایت کردہ می‌شود ختان بجائی حیا دوم استعمال بوی خوش نمودن سوم مسواک

وَالنِّكَاحُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

وچہارم نکاح کردن است رواہ ترمذی و روایت است از ابی امامہ رض بدرستیکہ پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا جَاءَنِيْ جِبْرَئِيْلُ قَطُّ اِلَّا اَمَرَنِيْ بِالسِّوَاكِ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت نیامد جبرئیل ہرگز مگر آنکہ امر کرد مرا بمسواک کردن

لَقَدْ خَشِيْتُ اَنْ اُحْفِيَ مُقَدَّمَ فِيَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ

ہر آئینہ ترسیدم از بس مبالغہ کہ پست کنم پیش دہان خود را رواہ احمد ومرویست از انس رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ اَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق بسیار کردم بر شما سخن از جہت مسواک رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَفْضُلُ الصَّلٰوةُ

وروایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم زیادہ می‌شود در ثواب نماز یکہ

الَّتِي يَسْتَاكُ لَهَا عَلَى الصَّلٰوةِ الَّتِي لَا يُسْتَاكُ لَهَا سَبْعِيْنَ ضِعْفًا رَوَاهُ

مسواک کرده شد بہ آن بر نمازی که مسواک کرده نمیشود برابر وی هفتاد چند روایت کرد

الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ رض قَالَ قُلْتُ

بیهقی در شعب ایمان و مروی است از محمد بن یحیی بن حبان رض گفت گفتم

لِعُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ اَرَأَيْتَ وُضُوْءَ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض

من مر عبید الله بن عبد الله بن عمر را خبر ده مرا از وضو ر عبد الله بن عمر

لِكُلِّ صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ اَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ عَمَّنْ اَخَذَهٗ فَقَالَ حَدَّثَتْهُ اَسْمَاءُ

برای هر نماز با وضو باشد یا بے وضو از که گرفته است پس گفت که حدیث کرد اسمار

بِنْتُ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ حَنْظَلَةَ بْنِ اَبِي عَامِرِ الْغَسِيْلِ

دختر زید بن خطاب بدرستیکه عبد الله بن حنظله بن ابی عامر غسیل

حَدَّثَهَا اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اُمِرَ بِالْوُضُوْءِ لِكُلِّ

حدیث کرد اسما بنت زید را بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم بود امر کرده شده بوضو برای هر

صَلٰوةٍ طَاهِرًا كَانَ اَوْ غَيْرَ طَاهِرٍ فَلَمَّا شَقَّ ذٰلِكَ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نماز با وضو باشد یا بے وضو پس هرگاه که سخت آمد آن بر پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُمِرَ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ وَوُضِعَ عَنْهُ الْوُضُوْءُ اِلَّا مِنْ

علیه وسلم امر کرده شد بمسواک کردن نزدیک هر نماز و نهاده شد از ذمه شریف آنحضرت وضو مگر

حَدَثٍ قَالَ فَكَانَ عَبْدُ اللّٰهِ يَرٰى اَنَّ بِهٖ قُوَّةً عَلٰى ذٰلِكَ فَفَعَلَهٗ حَتّٰى

از جهت بیوضوئے گفت عبید الله پس بود عبد الله که اعتقاد میکرد که مر ویرا قوت است برین پس میکرد انکار را تا آنکه

مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ | كِتَابُ الصَّلٰوةِ | وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ

مرد روایه احمد | این کتاب صلوة است | و بر پا دارید نماز را

وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۝ وَاسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ

و بدهید زکوة را و فرمان برداری کنید پیغامبر را بود که بر شما رحم کرده شود و مدد طلبید بشکیبایی

وَالصَّلٰوةِ وَاِنَّهَا لَكَبِيْرَةٌ اِلَّا عَلَى الْخَاشِعِيْنَ الَّذِيْنَ يَظُنُّوْنَ اَنَّهُمْ مُلَاقُوْ

ونماز و ہر آئینہ نماز دشوار است مگر بر فروتنی کنندگان آنانکہ میدانند کہ ایشان ملاقات خواہند کرد

جزء ۲ رکوع ۱۵

رَبِّهِمْ وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوٰتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى

با پروردگار خویش و آنانکہ ایشان بسوے وی باز خواہند گشت محافظت کنید بر ہمہ نماز ہا و بر نماز میانہ

جزء ۲۶ رکوع ۱۷

وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قَانِتِيْنَ فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوْعِ

و بایستید برای خدا فرمان بردار شدہ پس صبر کن بر آنچہ میگویید و بپاکی یاد کن ہمراہ ستایش پروردگار خود پیش از بر آمدن

الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوْبِ ۝ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُوْدِ

آفتاب و پیش از فرو شدن و در بعضے اوقات شب پس بپاکی یاد کن خدا را و عقب نماز نیز

بَابُ مَا جَاءَ فِى التَّرْغِيْبِ فِيْهَا

باب احادیثے کہ در ترغیب آن وارد شدند

جزء ۳ رکوع ۶

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ

ہر آئینہ کسانیکہ ایمان آوردند و کردند کارہای شائستہ و برپا داشتند نماز را و دادند زکوۃ را مر ایشان را است

جزء ۱۵ رکوع ۹

اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ اَقِمِ الصَّلٰوةَ

مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و نہ ایشان اندوہگین شوند برپا دار نماز را

لِدُلُوْكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ

وقت زوال آفتاب تا ہجوم تاریکی شب و لازم گیر قرآن خواندن فجر را ہر آئینہ قرآن خواندن فجر را

مَشْهُوْدًا ۝ عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ

حاضر میشوند فرشتگان و روایت است از ابن مسعود رضی اللہ تعالی عنہ گفت پرسیدم پیغامبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ قَالَ الصَّلٰوةُ لِوَقْتِهَا

صلی اللہ علیہ وسلم کدام عمل از عملہا محبوب تر است نزد خدا گفت نماز گزاردن در وقتش

قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قُلْتُ ثُمَّ اَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

گفتم پس کدام گفت نیکی کردن بمادر و پدر گفتم پس کدام فرمود کار زار کردن با کافران در راہ خدا

قَالَ حَدِّثْنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض

گفت ابن مسعود رض حدیث کرد مرا آنحضرت باین اعمال و اگر طلب زیاده میکردم از آنحضرت هر آئینه زیاده میکرد متفق علیه و مرویست از ابی ذر رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ زَمَنَ الشِّتَاءِ وَالْوَرَقُ تَهَافَتُ

بدرستی که پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بیرون آمد در زمستان و حال آنکه برگهای درختان می افتاد پیاپی

فَأَخَذَ بِغُصْنَيْنِ مِنْ شَجَرَةٍ قَالَ فَجَعَلَ ذٰلِكَ الْوَرَقُ تَهَافَتُ وَقَالَ

پس گرفت آنحضرت دو شاخ را از درختی گفت ابوذر رض پس افتادن گرفت برگهای آن درخت و بیشتر از اینکه بطور خود می افتاد و گفت ابوذر رض

فَقَالَ يَا أَبَا ذَرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ

پس فرمود آنحضرت ای ابوذر گفتم بخدمت استاده ام ای رسول خدا فرمود بدرستیکه هر بنده مسلمان

لَيُصَلِّي الصَّلٰوةَ يُرِيدُ بِهَا وَجْهَ اللهِ تَعَالٰى فَتَهَافَتُ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا

هر آئینه میگذارد نماز را در حالیکه میخواهد بآن نماز ذات خدا تعالی پس پیاپی می افتد از بنده گناهان او چنانکه

تَهَافَتُ هٰذَا الْوَرَقُ عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ

می افتد این برگها از این درخت روایه احمد و مرویست از زید بن

خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى

خالد جهنی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد

سَجْدَتَيْنِ لَا يَسْهُو فِيهِمَا غَفَرَ اللهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ رَوَاهُ

دو رکعت را که سهو و غفلت نکند در آن بیامرزد خدا مر او را هرچه گذشته است از گناه وے رواه

أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلصَّلٰوةُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانُ إِلٰى رَمَضَانَ

نمازهای پنجگانه و نماز جمعه تا جمعه دیگر و روزه رمضان تا رمضان دیگر

مُكَفِّرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ

محو کننده اند گناهان را که واقع شده اند میان آنها وقتیکه پرهیز کنی از گناهان کبیره رواه مسلم و هم از ابی هریره است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَاَيْتُمْ لَوْ اَنَّ نَهْرًا بِبَابِ اَحَدِكُمْ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم خبر دهید مرا اگر ثابت شود که جوی روانست بر در خانه یکے از شما

يَغْتَسِلُ فِيْهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا هَلْ يَبْقٰى مِنْ دَرَنِهٖ شَيْءٌ قَالُوْا لَا يَبْقٰى مِنْ

که غسل میکند وی در آن جوی هر روز پنج وقت آیا باقی می ماند از چرک وی هیچ گفتند باقی نمی ماند

دَرَنِهٖ شَيْءٌ قَالَ فَذٰلِكَ مَثَلُ الصَّلَوٰتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللّٰهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا

از چرک وی چیزے فرمود پس آنحال نمازهای پنجگانه است که محو میکند خدا تعالی بآنها گناهان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیه وروایت است از عبادة بن صامت رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمْسُ صَلَوَاتٍ اِفْتَرَضَهُنَّ اللّٰهُ تَعَالٰى مَنْ اَحْسَنَ

صلی الله علیه وسلم پنج نماز است که فرض گردانیده است آنهارا خدا تعالی کسیکه نیک کند

وُضُوْءَهُنَّ وَصَلَّاهُنَّ لِوَقْتِهِنَّ وَاَتَمَّ رُكُوْعَهُنَّ وَخُشُوْعَهُنَّ كَانَ

وضوء آن نمازها و بگزارد آنهارا در وقت شان و بتمام بجا آرد رکوعشان خشوع و خضوع شان باشد

لَهٗ عَلَى اللّٰهِ عَهْدٌ اَنْ يَغْفِرَ لَهٗ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهٗ عَلَى اللّٰهِ

مر او را بر خدا تعالی عهد که بیامرزد مر او را و کسیکه نکند آنرا و گزارد نماز بر آن وجه نیست مر او را بر خدا

عَهْدٌ اِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهٗ وَاِنْ شَاءَ عَذَّبَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَرَوٰى

عهد لازم اگر بخواهد آمرزد او را و اگر بخواهد عذاب کند او را روایت کرد احمد و ابوداود و روایت کرد

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ نَحْوَهٗ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

مالک و نسائی مانند آن و روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلُّوْا خَمْسَكُمْ وَصُوْمُوْا شَهْرَكُمْ وَاَدُّوْا زَكٰوةَ

صلی الله علیه وسلم بگذارید پنج نماز خودرا و روزه دارید ماه خودرا که رمضان است و بدهید زکوة

اَمْوَالِكُمْ وَاَطِيْعُوْا ذَا اَمْرِكُمْ تَدْخُلُوْا جَنَّةَ رَبِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

مالهای خودرا و فرمانبرداری کنید خداوند امر خود را در آئید به بهشت پروردگار خود روایت کرد احمد و الترمذی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضی قَالَ اِنَّ رَجُلًا اَصَابَ مِنِ امْرَاَةٍ قُبْلَةً فَاَتَى

وروایت از ابن مسعود رضی گفت بدرستی که مردی رسید از زنی بوسه را پس آمد

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهٗ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ

پیغمبر را صلی الله علیه وسلم پس خبر داد آنحضرت را پس فرمود فرستاد خدا تعالی این آیة را و برپا دار نماز را

طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ اللَّيْلِ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

در هر دو طرف روز و بگذار نماز در چند ساعت که نزدیک بروز اند بدرستیکه نیکیها می برند بدی ها را

فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلِيْ هٰذَا قَالَ لِجَمِيْعِ اُمَّتِيْ كُلِّهِمْ وَفِيْ رِوَايَةٍ

پس گفت آن مرد ای پیغامبر خدا آیا مر است این حکم فرمود آنحضرت همه امت مرا است و در روایت دیگر این چنین است

لِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ اُمَّتِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَارَةَ بْنِ رُوَيْبَةَ

مر هر کس را که عمل کند بحسنات از امت من متفق علیه و مروایت از عمارة بن رویبه

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَنْ يَّلِجَ النَّارَ اَحَدٌ

گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت البته در نیاید آتش دوزخ را کسیکه

صَلّٰى قَبْلَ طُلُوْعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوْبِهَا يَعْنِي الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

نماز گذارد است پیش از طلوع آفتاب و پیش از غروب آفتاب یعنی نماز فجر و نماز عصر را رواه مسلم

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریرة رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَتَعَاقَبُوْنَ فِيْكُمْ مَلٰٓئِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلٰٓئِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُوْنَ فِيْ

در پی یکدیگر فرود می آیند در میان شما جماعت فرشتگان در شب و جماعت از فرشتگان در روز و جمع میشوند این جماعت در

صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَصَلٰوةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِيْنَ بَاتُوْا فِيْكُمْ فَيَسْئَلُهُمْ

نماز فجر و در نماز عصر پس بالا میروند آن کسانیکه شب کردند در میان شما پس می پرسد ایشان را

رَبُّهُمْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِيْ فَيَقُوْلُوْنَ تَرَكْنَاهُمْ

پروردگار شان و حال آنکه وی تعالی داناتر است باحوال بندگان چگونه گذاشته اید بندگان مرا پس میگویند گذاشتیم ایشان را

وَهُمْ يُصَلُّوْنَ وَ اَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

درحالتیکه ایشان نماز میکردند وآمدیم درحالتیکه ایشان نماز میکردند متفق علیه ومرویست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَآءِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر بدانند مردم ثوابی که در اذان گفتن است

وَالصَّفِّ الْاَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوْا اِلَّا اَنْ يَّسْتَهِمُوْا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوْا وَ لَوْ

ودریافتن صف اول پس نیابند مگر آنکه قرعه بینهند ازند بر آن هرآینه قرعه می اندازند و اگر

يَعْلَمُوْنَ مَا فِي التَّهْجِيْرِ لَاسْتَبَقُوْا اِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُوْنَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَ الصُّبْحِ

بدانند فضیلتی که در نیم روز رفتن است هرآینه پیشی میجویند بسوی آن واگر بدانند فضیلتی که در گزاردن نماز عشا و صبح

لَاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

هرآینه بیایند آنرا رونده بر سر و دست وسینه متفق علیه ومرویست از وی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ صَلٰوةٌ اَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِيْنَ مِنَ الْفَجْرِ وَ الْعِشَآءِ وَ لَوْ

علیه وسلم نیست هیچ نمازی گران تر بر منافقان از نماز بامداد و نماز خفتن و اگر

يَعْلَمُوْنَ مَا فِيْهِمَا لَاَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ رض

بدانند ثوابی که درین دو نماز است هرآینه می آمدند این دو نماز را اگرچه بطریق حبو باشد ومرویست از عثمان رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْعِشَآءَ فِيْ جَمَاعَةٍ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز عشا را بجماعت

فَكَاَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِيْ جَمَاعَةٍ فَكَاَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ

پس چنانکه نماز گذارد نیم شب وکسیکه گذارد نماز فجر بجماعت پس گویا نماز گذارد

كُلَّهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

تمام شب رواه مسلم ومرویست از سلمان رض گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ غَدَا اِلٰى صَلٰوةِ الصُّبْحِ غَدَا بِرَايَةِ الْاِيْمَانِ وَمَنْ غَدَا

وسلم که میگفت کسیکه بامداد میرود بسوی نماز بامداد میرود برایت ایمان وکسیکه بامداد برود

إِلَى السُّوقِ غَدَا بِرَايَةِ إِبْلِيسَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

بسوی بازار میرود برایت ابلیس رواه ابن ماجه و مرویست از ابن عمر رضی الله عنه گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلٰوتِكُمْ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بگردانید در خانهاے خود چیزے از نماز هار شما

وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

ومگردید خانها می خودرا مانند گور متفق علیه و مرویست از ابی هریرة رضی الله عنه گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کہ نزدیک ترین بودن بنده از آفریدگار خود حاصل است درحالیکه بنده

سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

سجده کننده است پس زیاده کنید دعا درحال سجده رواه مسلم و مرویست از وی رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ

صلی الله علیه وسلم چون میخواند آدمی زاد کہ آیة سجده را پس سجده میکند گوشه میگیرد دیو لعین

يَبْكِي يَقُولُ يَا وَيْلَتٰى أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ وَأُمِرْتُ

درحالیکه میگریست میگوید وای اندوه امر کرده شد آدمی زاد بسجده پس سجده کرد پس او را بهشت روزی باشد و امر کرده شدم من

بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فَلِيَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ رَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ رض

بسجده پس سر باز زدم از سجده پس روزی شد مرا آتش رواه مسلم و روایت است از ربیعه بن کعب رض

قَالَ كُنْتُ أَبِيتُ مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوئِهِ

گفت بودم من کہ شب میگذارندم با آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس می آوردم برای آنحضرت آب وضو را

وَحَاجَتِهِ فَقَالَ لِي سَلْ فَقُلْتُ أَسْئَلُكَ مُرَافَقَتَكَ فِي الْجَنَّةِ قَالَ أَوَغَيْرَ

ومیکردم خدمتهای دیگر او را پس فرموده بخواه گفتم میخواهم از تو همراه تو بودن در بهشت فرمود چیزی دیگر بخواه

ذٰلِكَ قُلْتُ هُوَ ذَاكَ قَالَ فَأَعِنِّي عَلٰى نَفْسِكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

کہ این مرتبه پس عظیمت گفتم مقصود من همانست فرمود پس یاری ده مدد کن مرا بر نفس خود به بسیار کردن سجده

(حاشیه) یعنی حالیکه بنده نزدیکترین باشد باعتبار اتصال حالت سجده است ۱۲

وَعَنْ مَعْدَانَ بْنِ طَلْحَةَ قَالَ لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

وروایت از معدان بن طلحه رض گفت پیش آمدم ثوبان را که آزاد کردهٔ آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ أَعْمَلُهُ يُدْخِلُنِي اللهُ بِهِ الْجَنَّةَ فَسَكَتَ

علیه وسلم بود پس گفتم خبر ده مرا از کاری که کنم آن کار را تا در آرد مرا خدا تعالی بسبب آن کار بهشت را پس خاموش ماند

ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَسَكَتَ ثُمَّ سَأَلْتُهُ الثَّالِثَةَ فَقَالَ سَأَلْتُ عَنْ ذٰلِكَ رَسُولَ اللهِ

باز پرسیدم او را پس خاموش ماند باز پرسیدم او را بار سوم پس گفت پرسیدم من ازین عمل پیغامبر خدا را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلّٰهِ

صلی الله علیه وسلم پس فرمود بر تو باد که بسیار سجده کنی پس بدرستیکه تو نمی کنی مر خدا را

سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَكَ اللهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً قَالَ

سجده مگر آنکه بر میدارد ترا خدا تعالی بسبب آن سجده پایهٔ بزرگ و کم میکند از تو بسبب آن سجده گناه را گفت

مَعْدَانُ ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ لِي مِثْلَ مَا قَالَ لِي ثَوْبَانُ

معدان پس تر ملاقات کردم ابو درداء را پس پرسیدم او را نیز پس گفت مرا مانند آنچه که گفته بود مرا ثوبان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ كَانَتِ الصَّلٰوةُ خَمْسِينَ وَالْغُسْلُ

رواه مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت بوده است نماز پنجاه گانه و غسل

مِنَ الْجَنَابَةِ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَغَسْلُ الْبَوْلِ مِنَ الثَّوْبِ سَبْعَ مَرَّاتٍ فَلَمْ يَزَلْ

از جنابت هفت مرتبه و شستن پیشاب از پارچه هفت بار پس همیشه بود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْأَلُ حَتَّى جُعِلَتِ الصَّلٰوةُ خَمْسًا وَغُسْلُ

رسول خدا صلی الله علیه وسلم که سوال میکرد تا آنکه گردانیده شد نماز پنجگانه و غسل

الْجَنَابَةِ مَرَّةً وَغَسْلُ الثَّوْبِ مِنَ الْبَوْلِ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

از جنابت یک مرتبه و شستن ثیاب از بول یکمرتبه رواه ابوداود

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِثْمِ تَارِكِ الصَّلٰوةِ

باب احادیثی که وارد شده است در گناه ترک کنندهٔ نماز

وعن ابي هريرة رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان

و مرویست از ابی هریرة رض گفت شنیدم از پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه

اول ما يحاسب به العبد يوم القيمة من عمله صلوته فان صلحت

نخستین چیزیکه محاسبه کرده شود بسبب آن چیز بنده روز قیامت از عمل او نماز اوست پس اگر درست آمد نماز

فقد افلح وانجح وان فسدت فقد خاب وخسر فان انتقص من فريضته شيء

پس بتحقیق فلاح و نجات یافت آن مرد و اگر فاسد شد آن نماز پس بتحقیق نا امید و خاسر شد آن مرد پس اگر ناقص شود از فریضه

قال الرب تبارك وتعالى انظروا هل لعبدي من تطوع فيكمل بها ما انتقص

بگوید پروردگار تبارک و تعالی به بینید آیا هست مر بنده مرا چیزی از نفل تا کامل کرده شود بسبب آن نفل آنچه که ناقص شده است

من الفريضة ثم يكون سائر عمله على ذلك وفي رواية ثم الزكوة

از فرض او پستر می باشد باقی عمل او برابر این طور و در روایت دیگر همچنین است پستر زکوة

مثل ذلك ثم تؤخذ الاعمال على حسب ذلك رواه ابوداود ورواه

مانند آن پستر مواخذه کرده شود اعمال برابر این طریق رواه ابوداود و رواه

احمد عن رجل وعن طلق بن علي الحنفي رض قال قال رسول الله صلى

احمد از مردی و روایت است از طلق بن علی حنفی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

الله عليه وسلم لا ينظر الله عزوجل الى صلوة عبد لا يقيم فيها صلبه

الله علیه وسلم قبول نمی کند خدای بر نماز بنده را که راست نمی کند استخوان پشت خود را

بين خشوعها وسجودها رواه احمد وعن ابن عمر رض قال قال رسول الله

در رکوع و سجود نماز رواه احمد و مرویست از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صلى الله عليه وسلم الذي تفوته صلوة العصر فكانما وتر اهله

صلی الله علیه وسلم آن کسی که فوت شود و اورا نماز عصر گویا نقصان کرده شد اهل خانه او

وماله متفق عليه وعن بريدة رض قال قال رسول الله صلى الله

و مال آنکس متفق علیه و از بریده رض روایت است که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ صَلٰوةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

عليه وسلم کسیکه ترک کند نماز عصر دیده و دانسته پس تحقیق باطل شود تمام عمل او روا ه بخاری

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ اَوْصَانِيْ خَلِيْلِيْ اَنْ لَّا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ شَيْئًا

و روایت است از ابی ذر گفت وصیت کرد مرا دوست من که شریک مگردان بخدا چیزے را

وَاِنْ قُطِّعْتَ وَحُرِّقْتَ وَلَا تَتْرُكْ صَلٰوةً مَّكْتُوْبَةً مُّتَعَمِّدًا فَمَنْ تَرَكَهَا

اگر پاره پاره شوی و سوخته شوی و ترک مکن نماز فرض را دیده و دانسته پس هر که ترک کند نماز فرض را

مُتَعَمِّدًا فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ الذِّمَّةُ وَلَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ فَاِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ

دیده و دانسته پس بیزار شد از وی عهد مسلمانی و منوش شراب را پس بدرستیکه آن کلید همه

شَرٍّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ شَقِيْقٍ رض قَالَ كَانَ اَصْحَابُ

بدی است رواه ابن ماجه و روایت است از عبد الله بن شقیق رض گفت بودند یاران

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ شَيْئًا مِّنَ الْاَعْمَالِ تَرْكُهٗ كُفْرٌ اِ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم اعتقاد نمیکردند هیچ عملے را که ترک وے کفر باشد

غَيْرَ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض

جز نماز رواه ترمذی و روایت است از عبد الله بن عمرو بن عاص رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ ذَكَرَ الصَّلٰوةَ يَوْمًا فَقَالَ مَنْ حَافَظَ

از پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم که آنحضرت ذکر کرد نماز را روزے پس فرمود کسیکه نگاهبانی کند

عَلَيْهَا كَانَتْ لَهٗ نُوْرًا وَّبُرْهَانًا وَّنَجَاةً يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ لَّمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا

بر نماز باشد مر او را نماز سبب نور ایمان و حجت قوی و نجات روز قیامت و کسیکه محافظت نکند بر نماز

لَمْ تَكُنْ لَّهٗ نُوْرًا وَّلَا بُرْهَانًا وَّلَا نَجَاةً وَّكَانَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَعَ قَارُوْنَ وَ

نباشد مر او را نور و نه حجت و نه سبب رستگاری و باشد آنکس روز قیامت با کافران که قارون و

فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَاُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

فرعون و هامان است و ابی ابن خلف که اشقی این امت است روایت کرد آنرا احمد و دارمی و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ مف

در شعب الایمان و روایت است از عمرو بن شعیب و او از پدر خود و او از جد او رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوْا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلٰوةِ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم امر فرزندان خود را بہ نماز گزاردن

وَهُمْ أَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِيْنَ وَاضْرِبُوْهُمْ عَلَيْهَا وَهُمْ أَبْنَاءُ عَشْرِ سِنِيْنَ وَ

حال آنکہ ایشان ہفت سالہ باشند و بزنید فرزندان خود را بہ گزاردن نماز چون ده سالہ شوند و

فَرِّقُوْا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَكَذَا رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ عَنْهُ

جدائی کنید میان فرزندان در خوابگاه روایت کرد این حدیث را ابوداؤد و ہمچنین روایت کرده است در شرح السنہ از عمر بن شعیب

وَفِي الْمَصَابِيْحِ عَنْ سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ وَعَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در مصابیح روایت کرد از سبره بن معبد و روایت است از بریده رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَهْدُ الَّذِيْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلٰوةُ مَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ

صلی اللہ علیہ وسلم عہد و امانتیکہ در میان ما و میان منافقان است نماز است پس کسیکہ نگذارد نماز را

فَقَدْ كَفَرَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ ❊

پس بتحقیق ظاہر شد کفر او روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجہ

وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلٰوةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

حدیکہ واقع شده است میان بنده و میان کفر ہمین نماز است روایت کرد این حدیث را مسلم

بَابُ تَعْجِيْلِ الصَّلٰوةِ

باب احادیثی کہ در فضیلت عجلت نماز وارد شده اند

حَافِظُوْا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ الْوُسْطٰى وَقُوْمُوْا لِلّٰهِ قَانِتِيْنَ ۝

نگہبانی کنید بر ہمہ نماز ہا و بر نماز میانہ کہ نماز عصر است بالیستید برای خدا فرمان بردار شده

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْوَقْتُ الْاَوَّلُ

وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم اول وقت

مِنَ الصَّلٰوةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ وَالْوَقْتُ الْاٰخِرُ عَفْوُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از نماز سبب رضائے خدا تعالی است وگذاردن نماز در آخر وقت عفو خدا است رواه ترمذی و روایت است

عَلِيٍّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَا عَلِيُّ ثَلٰثٌ لَا تُؤَخِّرْهَا الصَّلٰوةُ

از علی رض بدرستیکه پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ای علی سہ خصلت است تاخیر مکن در ان یکے نماز

اِذَا اَتَتْ وَالْجَنَازَةُ اِذَا حَضَرَتْ وَالْاَيِّمُ اِذَا وَجَدْتَ لَهَا كُفْوًا رَوَاهُ

چو بیاید دوم جنازه وقتیکه حاضر شود سوم زنے بے شوہر وقتیکه بیابی مر او را کفو رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ رض قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ

ترمذی و روایت است از رافع بن خدیج رض گفت بودیم ما که میگذاردیم نماز مغرب را با پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَنْصَرِفُ اَحَدُنَا وَاِنَّهٗ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهٖ مُتَّفَقٌ

صلی اللہ علیہ وسلم پس میگشت یکے از ما و حال آنکہ وی ہر آئینہ میدید جا ہائے افتادن تیرہای خود را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علیہ و مروایت از ابی ایوب رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ اُمَّتِيْ بِخَيْرٍ اَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخِّرُوا الْمَغْرِبَ اِلٰى اَنْ

ہمیشہ اند امت من پیوستہ بہ نیکی یا گفت ہمیشہ اند بر اکر بینش اسلام مادام کہ تاخیر نکنند نماز مغرب را

تَشْتَبِكَ النُّجُوْمُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ

مختلط شوند ستارہا رواه ابو داود و مروایت از نعمان بن بشیر رض گفت

اَنَا اَعْلَمُ بِوَقْتِ هٰذِهِ الصَّلٰوةِ صَلٰوةِ الْعِشَاءِ الْاٰخِرَةِ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

من داناترم بوقت این نماز کہ نماز خفتن پسین باشد میگذارد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّيْهَا لِسُقُوْطِ الْقَمَرِ لِثَالِثَةٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم آنرا در وقت افتادن ماه یعنی قریب دسے در شب سوم رواه ابو داود و دارمی

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
در روایت است از رافع بن خدیج رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَسْفِرُوْا بِالْفَجْرِ فَاِنَّهٗ اَعْظَمُ لِلْاَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ
اسفار کنید در فجر و در روشنی بگذارید آنرا پس بدرستیکه اسفار بزرگ تر است از جهت مزد و ثواب روایت کرد او ترمذی و ابوداود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اشْتَدَّ
و مروایت از ابی ہریرۃ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم وقتیکه سخت شود

الْحَرُّ فَاَبْرِدُوْا بِالصَّلٰوةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ بِالظُّهْرِ
گرمی پس سرد کنید بنماز در روایت بخاری از ابی سعید لفظ بالظهر واقع شده

فَاِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ اِلٰى رَبِّهَا فَقَالَتْ
زیرا که سختی گرمی از جوشیدن دوزخ است و گله کرد آتش بسوی پروردگار خود پس گفت

يَا رَبِّ اَكَلَ بَعْضِيْ بَعْضًا فَاَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ
پروردگار من خورد اجزاء من بعضی مر بعض را پس دستوری داد پروردگار مر آتش را بدو نفس برآوردن یکی در زمستان

وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ اَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْحَرِّ وَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ
و دمی دیگر در تابستان سخت تر آنچه می یابید شما از گرمی و سخت تر آنچه می یابید شما

مِنَ الزَّمْهَرِيْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ فَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ
از سردی از آن دو نفس است متفق علیه در روایت دیگر بخاری را چنین آمده است پس سخت تر آنچه می یابید شما

مِنَ الْحَرِّ فَمِنْ سَمُوْمِهَا وَاَشَدُّ مَا تَجِدُوْنَ مِنَ الْبَرْدِ فَمِنْ زَمْهَرِيْرِهَا
از گرمی پس از دم گرم آتش است و سخت تر آنچه که می یابید شما از سردی پس از دم سرد او ست

بَابُ فَضْلِ الْاَذَانِ وَاِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ

باب احادیثی که در فضیلت اذان و اجابت مؤذن وارد شده اند

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
روایت است از ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

یعنی نماز فجر را در وقت روشنی بخوانید
یعنی تابستان و زمستان پدید می آید بسبب این دو نفس

وَسَلَّمَ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ

وسلم نمی شنوند غایت آواز موذن را نه جن و نه انس و نه هیچ شئ مگر آنکه گواهی میدهد برا ئے

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى

روز قیامت رواه البخاری و مرویست از معاویه رضی الله عنه گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْمُؤَذِّنُ أَطْوَلُ النَّاسِ أَعْنَاقًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

الله علیه وسلم که میگفت موذنان گردن دراز ترند از مردمان روز قیامت رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا نُوْدِيَ

ومرویست از ابی هریره رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم وقتیکه آواز کرده می شود

لِلصَّلٰوةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطٌ حَتّٰى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِيْنَ فَإِذَا قُضِيَ

برای نماز پشت میدهد شیطان در حالیکه تیز میزند تا نشنود اذان را پس چون تمام کرده شود

النِّدَاءُ أَقْبَلَ حَتّٰى إِذَا ثُوِّبَ بِالصَّلٰوةِ أَدْبَرَ حَتّٰى إِذَا قُضِيَ التَّثْوِيْبُ أَقْبَلَ

اذان پیش آمد تا آنکه وقتیکه اقامت گفته شود برای نماز پشت میدهد تا آنکه چون تمام کرده شد اقامت پیش می آمد

حَتّٰى يَخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُوْلُ اذْكُرْ كَذَا اذْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ

تا آنکه وسوسه می اندازد در میان مرد و میان نفس وی میگوید یاد کن چنین و یاد کن چنان یاد میدهد چیزی را که نبود یاد

حَتّٰى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَدْرِي كَمْ صَلّٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

تا آنکه میگردد مرد چنانکه درنمی یابد که چند رکعت گذارده است متفق علیه و مرویست از ابی هریره رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِمَامُ ضَامِنٌ وَالْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ

فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم امام بر خود گیرنده است کار و بار و موذن امانت دار است

اَللّٰهُمَّ أَرْشِدِ الْأَئِمَّةَ وَاغْفِرْ لِلْمُؤَذِّنِيْنَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

خداوندا راه راست نما امامان را و بیامرز موذنان را رواه احمد و ابوداود و ترمذی

وَالشَّافِعِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و شافعی و روایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

یعنی اذان و اقامت مشوش کرد

مَنْ اَذَّنَ سَبْعَ سِنِيْنَ مُحْتَسِبًا كُتِبَ لَهٗ بَرَآءَةٌ مِّنَ النَّارِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

کسیکه اذان گوید هفت سالی برای طلب اجر نوشته شود برای او بیزاری از آتش دوزخ روایت کرده ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجه و روایت است از عقبه بن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِيْ غَنَمٍ فِيْ رَأْسِ شَظِيَّةٍ لِلْجَبَلِ يُؤَذِّنُ

علیه وسلم عجب دارد پروردگار تو از چرانندهٔ گوسفندان در سر بلندی کوه که اذان میگوید

بِالصَّلٰوةِ وَيُصَلِّيْ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اُنْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ هٰذَا يُؤَذِّنُ

برای نماز و بگذارد نماز را پس میگوید خدای بزرگ بفرشتگان نظر کنید بسوی بنده من که اینست اذان میگوید

وَيُقِيْمُ الصَّلٰوةَ يَخَافُ مِنِّيْ قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِيْ وَاَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ

و برپای دارد نماز را میترسد از من بتحقیق آمرزیدم این بندهٔ خود را و درآوردم او را در بهشت روایت

اَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابوداؤد و نسائی و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ عَلٰى كُثْبَانِ الْمِسْكِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَبْدٌ اَدّٰى حَقَّ اللّٰهِ

علیه وسلم سه کس بر طبهای مشک اند روز قیامت یکی بنده که گذارد حق خدا را

وَحَقَّ مَوْلَاهُ وَرَجُلٌ اَمَّ قَوْمًا وَهُمْ بِهٖ رَاضُوْنَ وَرَجُلٌ يُنَادِيْ بِالصَّلَوٰتِ

و حق خداوند خود را دوم مردیکه امامت کرد گروهی را و ایشان بازوی راضی اند و دیگر مردیکه اذان میگوید پنج وقت

الْخَمْسِ كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ

نماز را هر روز و شب روایت کرده ترمذی و گفت این حدیث غریب است و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهٗ مَدٰى

ابی هریرة رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بانگ نماز گوینده آمرزیده شود در او را تا غایه

صَوْتِهٖ وَيَشْهَدُ لَهٗ كُلُّ رَطْبٍ وَّيَابِسٍ وَّشَاهِدُ الصَّلٰوةِ يُكْتَبُ لَهٗ خَمْسٌ

آواز او و گواهی میدهد برای او هر تر و خشک و حاضر آینده نماز را نوشته میشود بیست و پنج

(حاشیه:) شظیه قطعه مرتفع — فی راس الجبل ...

(حاشیه:) ... آمرزیده شود ... غایت آواز او ...

وَعَشْرُوْنَ صَلوٰةً وَيُكَفِّرُ عَنْهُ مَا بَيْنَهُمَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ
نماز وبخشیده میشود از وی گناهان که واقع میشوند میان هر دو نماز روایت احمد و ابوداؤد و روایت است از
عُثْمَانَ بْنِ اَبِي الْعَاصِ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجْعَلْنِي
از عثمان بن ابی العاص رض گفت گفتم ای پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بگردان مرا
اِمَامَ قَوْمِي قَالَ اَنْتَ اِمَامُهُمْ وَاقْتَدِ بِاَضْعَفِهِمْ وَاتَّخِذْ مُؤَذِّنًا لَا يَاْخُذُ
امام قوم من فرمود توامام قومی واقتدا کن بضعیف ترین ایشان و بگیر موذنی را که نگیرد
عَلَى اَذَانِهِ اَجْرًا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى
بر اذان خود اجرت روایت احمد و ابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض بدرستیکه پیغامبر خدا صلی
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَذَّنَ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَ
الله علیه وسلم فرمود کسیکه اذان گوید دوازده سال واجب گردد مر او را بهشت و
كُتِبَ لَهُ بِتَاْذِيْنِهِ فِي كُلِّ يَوْمٍ سِتُّوْنَ حَسَنَةً وَلِكُلِّ اِقَامَةٍ ثَلٰثُوْنَ
و نوشته میشود مر او را بجزا اذان گفتن وی هر روز هر بار شصت نیکی و مر هر اقامت را سی
حَسَنَةً رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
نیکی روایت ابن ماجه و روایت است از سهل ابن سعد رض گفت فرمود پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثِنْتَانِ لَا تُرَدَّانِ الدُّعَاءُ عِنْدَ النِّدَاءِ وَعِنْدَ
صلی الله علیه وسلم دو چیز است که رد کرده نمی شود دعا نزد بانگ نماز و نزد جنگ
الْبَاسِ حِيْنَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَفِي رِوَايَةٍ تَحْتَ الْمَطَرِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ
خنک کافران وقتیکه میکشند بعضی ایشان بعض را و در روایتی آمده که زیر باران مقبول است روایت ابوداؤد
وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ عَلَّمَنِي رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ام سلمه رضی الله عنها گفت که تعلیم کرد مرا رسول الله صلی الله علیه وسلم
اَنْ اَقُوْلَ عِنْدَ اَذَانِ الْمَغْرِبِ اَللّٰهُمَّ هٰذَا اِقْبَالُ لَيْلِكَ وَاِدْبَارُ نَهَارِكَ
اینکه بخوانم نزد بانگ نماز شام این دعا را خداوندا اینوقت پیش آمدن شب تست و وقت پشت دادن روز تست

[Margin notes:]
۲ — یعنی است رعایت حال ضعیفان و بیماران و سبکی کن که در ایشان پیر و بیمار و حاجتمند ضعیفان اند و بیک ۱۲
۳ — یلحم بفتح الیا و الحا یعنی بعضهم بعضا ۱۲

وَاَصْوَاتُ دُعَاتِكَ فَاغْفِرْلِيْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْر
و این آواز خوانندگان تست بعبادت پس بیامرز مرا روایت کرد ابوداؤد و روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر

وَعَنْ عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از عبداللہ بن عمرو بن العاص گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اِذَا سَمِعْتُمُ الْمُؤَذِّنَ فَقُوْلُوْا مِثْلَ مَا يَقُوْلُ ثُمَّ صَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّهُ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ
چون بشنوید موذن را که اذان میگوید پس بگوئید مانند آنچه وی میگوید پس تر درود بفرستید بر من زیرا که هر کسیکه یکبار درود بفرستد بر ما

صَلٰوةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا ثُمَّ سَلُوا اللّٰهَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ فَاِنَّهَا مَنْزِلَةٌ
یکبار درود بفرستد خدا تعالی بروے بجزای آن ده بار پس سوال کنید خدا را از برای من وسیلہ زیرا که وسیلہ درجہ ایست

فِي الْجَنَّةِ لَا يَنْبَغِيْ اِلَّا لِعَبْدٍ مِّنْ عِبَادِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَاَرْجُوْا اَنْ اَكُوْنَ اَنَا
در بہشت نمی سزد آن منزلت مگر برای یک بندہ از بندگان خدا تعالی و امید میدارم که باشم من آن بندہ

فَمَنْ سَئَلَ لِيَ الْوَسِيْلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفَاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ
پس هر که سوال کند برای من وسیلہ فرود آمد بروے شفاعت رواه مسلم و روایت است از

جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ
جابر گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید ہنگام شنیدن اذان

اَللّٰهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَائِمَةِ اٰتِ مُحَمَّدَا
خداوندا اے پروردگار این دعا تامہ و صلوۃ قائمہ بدہ محمد صلعم را

لْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا اِلَّذِيْ وَعَدْتَّهُ حَلَّتْ لَهُ
وسیلہ و فضیلت و استادہ کن محمد را در مقام محمود آن مقام کہ وعدہ کردہ او را فرود می آید مراو را

شَفَاعَتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ رض
شفاعت من روز قیامت رواه البخاری و روایت است از سعد بن ابی وقاص رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ
گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید ہنگام شنیدن اذان

أَشْهَدُ أَنْ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ

اینکه گواهی میدهم که نیست هیچ معبودی بحق مگر خدای احد لا شریک له است و گواهی میدهم بدرستیکه محمد بنده او و رسول او اند

رَضِيْتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُوْلًا وَبِالْإِسْلَامِ دِيْنًا غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ رَوَاهُ

راضی شدم تا خدا تعالی از روی رب با محمد از روی رسول و با اسلام از روی دین آمرزیده شوند مر او را گناهان صغار روایه

مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ

مسلم و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دو خصلت

مُعَلَّقَتَانِ فِيْ أَعْنَاقِ الْمُؤَذِّنِيْنَ لِلْمُسْلِمِيْنَ صِيَامُهُمْ وَصَلٰوتُهُمْ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

آویخته شده اند در گردنهای بانگ نماز گویندگان برای مسلمانان روزه شان و نماز ایشان روایه ابن ماجه

بَابُ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب فضیلت درود بر نبی صلی الله علیه وسلم

إِنَّ اللهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يَآ أَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ

بدرستیکه خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر پیغامبر ای آن کسانیکه ایمان آورده اند درود فرستید

وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و سلام گوئید سلام گفتنی و روایت است از انس رض گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً وَاحِدَةً صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ

وسلم کسیکه درود بفرستد بر من یکبار بفرستد خدا تعالی بروی ده بار درود و افگنده شود

عَنْهُ عَشْرُ خَطِيْئَاتٍ وَرُفِعَتْ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

از وی ده گناه و برداشته شود مر او را ده پایه در قرب حق روایه نسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْلَى

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیک ترین

النَّاسِ بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم بمن روز رستخیز بیشترین ایشانست بر من درود گوینده روایه ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً

واز وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مر خدائے را فرشتگانند

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِي السَّلَامَ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

روندہ در زمین کہ میرسانند مرا از امت من سلامی کہ میگویند بر من رواه نسائی و دارمی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ

در روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست ہیچ یکے

يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

کہ سلام میفرستد بر من مگر آنکہ باز میفرستد خدا تعالی بر من روح مرا تا آنکہ جواب گویم بر وی سلام را رواه ابو داؤد

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وبیہقی روایت کرد در دعوات کبیر و مرویست از وی گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

علیه وسلم را میگفت مگردانید خانہائے خود را مانند قبرہا و مگردانید قبر مرا عیدگاه

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْهُ

درود فرستید بر من زیرا کہ درود شما میرسد مرا ہر جا کہ باشید رواه نسائی و در روایت است از وے

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم خاک آلوده باد بینی مردی کہ ذکر کرده شوم نزد آن مرد

فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ انْسَلَخَ قَبْلَ

پس درود نہ فرستد بر من ہلاک باد مردیکہ در آید بر وے ماه رمضان بس بگذرد آن ماه پیش از آنکہ

اَنْ يُغْفَرَ لَهُ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ اَدْرَكَ عِنْدَهُ اَبَوَاهُ الْكِبَرَ اَوْ

آمرزیده شود آن مرد و خوار باد مردیکہ دریابد نزد وی مادر و پدر وی بزرگ سالے را یا

اَحَدُهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ طَلْحَةَ رض اَنَّ

یکی از مادر و پدر رش پیار شدند پدر و مادر را در اور بہشت رواه ترمذی و در روایت است از ابی طلحہ رض بدرستیکہ

رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ جَاءَ ذَاتَ یَوْمٍ وَالْبِشْرُ فِیْ وَجْھِہٖ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد بیرون یک روز در حالیکه خوشی در روی مبارک او بود پس فرمود

اِنَّہٗ جَاءَنِیْ جِبْرِیْلُ فَقَالَ اِنَّ رَبَّکَ یَقُوْلُ اَمَا یُرْضِیْکَ یَا مُحَمَّدُ اَنْ لَّا یُصَلِّیَ

که آمد جبرئیل مرا پس گفت بدرستیکه پروردگار تو میگوید آیا راضی نمیسازد ترا ای محمد آنکه یک درود نفرستد

عَلَیْکَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِکَ اِلَّا صَلَّیْتُ عَلَیْہِ عَشْرًا وَّلَا یُسَلِّمُ عَلَیْکَ اَحَدٌ مِّنْ

بر تو هیچ یکی از امت تو مگر درود نفرستم بر وی ده بار و سلام نفرستد بر تو هیچ یکی از

اُمَّتِکَ اِلَّا سَلَّمْتُ عَلَیْہِ عَشْرًا رَوَاہُ النَّسَائِیُّ وَعَنْ اُبَیِّ بْنِ کَعْبٍ رض

امت تو مگر آنکه سلام بفرستم بر وی ده بار روایت کرده نسائی و روایت است از ابی بن کعب رض

قَالَ قُلْتُ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنِّیْ اُکْثِرُ الصَّلٰوۃَ عَلَیْکَ فَکَمْ

گفت گفتم ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه من بسیار میفرستم درود بر تو پس چه مقدار

اَجْعَلُ لَکَ مِنْ صَلٰوتِیْ فَقَالَ مَا شِئْتَ قُلْتُ الرُّبُعَ قَالَ مَا شِئْتَ فَاِنْ

زمان معین گردانم برای درود فرستادن بر تو پس فرمود بر مقداریکه میخواهی گفتم چهار یک زمان فرمود بر قدریکه میخواهی پس اگر

زِدْتَ فَھُوَ خَیْرٌ لَّکَ قُلْتُ النِّصْفَ قَالَ مَا شِئْتَ فَاِنْ زِدْتَ فَھُوَ خَیْرٌ

زیاده کنی از ربع پس آن بهتر است ترا گفتم نصف زمان را بگردانم فرمود بر چه میخواهی پس اگر زیاده کنی پس آن بهتر است

لَّکَ قُلْتُ فَالثُّلُثَیْنِ قَالَ مَا شِئْتَ فَاِنْ زِدْتَ فَھُوَ خَیْرٌ لَّکَ قُلْتُ

ترا گفتم پس دو ثلث کنم فرمود بر چه میخواهی پس اگر زیاده کنی آن بهتر است مر ترا گفتم

اَجْعَلُ لَکَ صَلٰوتِیْ کُلَّھَا قَالَ اِذًا یُکْفٰی ھَمُّکَ وَیُکَفَّرُ لَکَ ذَنْبُکَ رَوَاہُ

میگردانم برای تو زمان دعای خود را همه فرمود آنگاه کفایت کرده شود همه مقصود تو و پوشیده کرده شود همه گناهان تو

التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ عَلِیٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

رواه ترمذی و روایت است از علی رض گفت فرمود رسول خدا صلی الله علیه وسلم

اَلْبَخِیْلُ الَّذِیْ مَنْ ذُکِرْتُ عِنْدَہٗ فَلَمْ یُصَلِّ عَلَیَّ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

بخیل سخت کسیکه ذکر کرده شوم من نزدی پس او درود نفرستد بر من رواه ترمذی

وَرَوَاهُ اَحْمَدُ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ رض وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

وروایت است از ابی ہریرۃ رض گفت فرمود
وروایت احمد از حسین بن علی رض

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِيْ سَمِعْتُهٗ وَمَنْ صَلَّى

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من نزد قبر من می شنوم درود او را وکسیکہ درود بفرستد

عَلَيَّ نَائِيًا اُبْلِغْتُهٗ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

بر من از دور رسانیدہ شود درود او را روایت بیہقی در شعب الایمان وروایت است از عبد اللہ

بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدَةً صَلَّى

بن عمرو رض گفت کسیکہ درود بفرستد بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم یکبار درود فرستد

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلٰئِكَتُهٗ سَبْعِيْنَ صَلٰوةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ رُوَيْفِعٍ اَنَّ

خدا تعالیٰ بر وے و فرشتگان وی ہفتاد بار درود روایت احمد وروایت است از رویفع بدرستیکہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلٰى مُحَمَّدٍ وَقَالَ اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْهُ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ درود فرستد بر محمد صلی اللہ علیہ وسلم و بگوید خدا وندا در آر محمد را

الْمَقْعَدَ الْمُقَرَّبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجَبَتْ لَهٗ شَفَاعَتِيْ رَوَاهُ اَحْمَدُ

در نشستگاہ کہ نزدیک گردانیدہ شدہ نزد تو در روز رستخیز واجب گردد باو شفاعت من روایت احمد

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ اِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ

وروایت است از عمر بن الخطاب رض گفت بدرستیکہ دعا ایستادہ گردانیدہ شود میان آسمان

وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهَا شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و زمین بر نرود و بالا بردہ نشود از دعا چیزی تا آنکہ درود بفرستی بر نبی خود روایت ترمذی

وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَّتْ عَلَيْهِ الْمَلٰئِكَةُ مَا دَامَ

و فرمود صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من درود میفرستند بر وے فرشتگان تا وقتیکہ آن

يُصَلِّيْ عَلَيَّ فَلْيُقَلِّلْ عِنْدَ ذٰلِكَ اَوْ لِيُكْثِرْ اَخْرَجَهُ ابْنُ حِبَّانَ بِسَنَدٍ ضَعِيْفٍ

درود میفرستد بر من پس باید کہ کم کند نزد چنین یا زیادہ کند آن بندہ روایت کرد ابن حبان بسند ضعیف

وَالطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ بِسَنَدٍ حَسَنٍ وَّالْاِمَامُ اَحْمَدُ وَسَعِيْدُ بْنُ مَنْصُوْرٍ
وطبرانی در اوسط بسند حسن وامام احمد وسعید ابن منصور

وَاَبُوْ نُعَيْمٍ كُلُّهُمْ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيْعَةَ كَذَا فِي مَطَالِعِ الْمَسَرَّاتِ شَرْحِ
وابونعیم ہمہ ایشان از عامر بن ربیعہ ہمچنین است در مطالع مسرات کہ شرح

دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ اَفْضَلِ اَيَّامِكُمْ يَوْمَ
دلائل خیرات است وفرمود صلی اللہ علیہ وسلم فاضل ترین روز ہای شما روز

الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ اٰدَمُ وَفِيْهِ قُبِضَ وَفِيْهِ النَّفْخَةُ وَفِيْهِ الصَّعْقَةُ
جمعہ است دروی آفریدہ شد آدم ودروی وفات یافت ودروی نفخہ است ودروی صعقہ است

فَاَكْثِرُوْا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ فِيْهِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوْضَةٌ عَلَيَّ قَالُوْا
پس زیادہ کنید برمن از درود در روز جمعہ پس بدرستیکہ درود شما عرض کردہ شود برمن گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلٰوتُنَا وَقَدْ اَرِمْتَ اَيْ بَلِيْتَ اَيْ
یارسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وچہ طور عرض کردہ شود برتو درود تا حال اینکہ جسد شما در قبر کہنہ شدہ باشد یعنے

صِرْتَ رَمِيْمًا قَالَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى حَرَّمَ عَلَى الْاَرْضِ اَنْ تَاْكُلَ اَجْسَادَ
خاک شدہ باشد فرمود بدرستیکہ خدائیتعالی حرام کردہ است برزمین اینکہ بخورد اجساد

الْاَنْبِيَاءِ اَخْرَجَهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بِاَسَانِيْدَ صَحِيْحَةٍ وَّابْنُ
پیغمبران را روایت کرد ابوداود ونسائی وابن ماجہ بسند ہائے صحیح وابن

حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ وَقَالَ صَحِيْحٌ عَلٰى شَرْطِ الْبُخَارِيِّ مِنْ حَدِيْثِ اَوْسِ
حبان وحاکم وگفت این حدیث صحیح است برشرط بخاری از حدیث اوس

ابْنِ اَوْسٍ الثَّقَفِيِّ فِي مَطَالِعِ وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ
ابن اوس الثقفی رضی اللہ عنہ ہمچنین در مطالع است وفرمود صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود نوشت برمن

فِيْ كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الْمَلٰٓئِكَةُ تُصَلِّيْ عَلَيْهِ مَادَامَ اسْمِيْ فِيْ ذٰلِكَ الْكِتَابِ
در کتاب ہمیشہ اینست کہ فرشتگان درود میفرستند بروی تا وقتیکہ نام من دران کتاب باقی باشد

قَالَ الْعِرَاقِيُّ رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَاَبُو الشَّيْخِ فِي الثَّوَابِ وَالْمُسْتَغْفِرِيُّ

گفت عراقی روایت کرده طبرانی در اوسط و ابو شیخ در ثواب والمستغفری

فِي الدَّعَوَاتِ مِنْ حَدِيْثِ اَبِي هُرَيْرَةَ بِسَنَدٍ ضَعِيْفٍ مَطَالِع وَقَالَ

در دعوات از حدیث ابی هریرة رضی بسند ضعیف این حدیث در مطالع است و گفت

اَبُوْ سُلَيْمَانَ الدَّارَانِيُّ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَّسْئَلَ حَاجَةً فَلْيُكْثِرْ بِالصَّلٰوةِ عَلَى

ابو سلیمان دارانی کسیکه خواهد که سوال کند حاجت خود را پس باید که زیاده بفرستد درود را بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ يَسْئَلُ اللّٰهَ حَاجَتَهُ وَلْيَخْتِمْ بِالصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

نبی صلی الله علیه وسلم پستر سوال کند از خدا تعالی حاجت خود را باید که تمام کند دعا بر درود شریف فرستادن

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَقْبَلُ الصَّلٰوتَيْنِ وَهُوَ اَكْرَمُ مِنْ اَنْ يَّدَعَ

بر نبی صلی الله علیه وسلم پس بدرستیکه خدا قبول میکند هر دو درود را و او آنخدا بزرگتر است از بینکه ترک کند دعائی را

مَا بَيْنَهُمَا كَذَا فِي دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَرُوِيَ عَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که میان هر دو درود است و چنین است در دلائل الخیرات و روایت است از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَنَّهُ قَالَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِائَةَ مَرَّةٍ غُفِرَتْ لَهُ خَطِيْئَةُ

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه درود فرستد بر من روز جمعه یکصد مرتبه آمرزیده شود برای وی گناه

ثَمَانِيْنَ سَنَةً اَخْرَجَهُ الدَّيْلَمِيُّ عَنْ اَنَسٍ رض مَطَالِع وَفِيْ رِوَايَةٍ

هشتاد ساله تخریج کرد این حدیث را دیلمی از انس رض از مطالع نقل کرده شد و در روایت

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنِيْ جِبْرَئِيْلُ

عبد الرحمن بن عوف گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آمد نزد من جبرئیل

عَلَيْهِ السَّلَامُ وَقَالَ يَا مُحَمَّدُ لَا يُصَلِّيْ عَلَيْكَ اَحَدٌ اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ

علیه السلام و گفت ای محمد صلی الله علیه وسلم درود نمی فرستد بر تو کسی یک کرت درود مگر برسد بر وی هفتاد

اَلْفَ مَلَكٍ وَمَنْ صَلَّتْ عَلَيْهِ مَلٰئِكَةٌ كَانَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ هٰكَذَا ذَكَرَهُ

هزار فرشتگان و کسیکه درود میفرستند بروی فرشتگان می باشد آن شخص از اهل بهشت، همچنین ذکر کرده آن را

بِهٰذَا اللَّفْظِ ابْنُ فَرْحُوْنَ مَطَالِع وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْثَرُكُمْ

باین الفاظ ابن فرحون از مطالع و فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بیشترین شما

عَلَيَّ صَلٰوةً اَكْثَرُكُمْ اَزْوَاجًا فِي الْجَنَّةِ ذَكَرَهُ ابْنُ وَدَاعَةَ بِهٰذَا اللَّفْظِ

بر من از روے درود بسیار ترین شما از روی ازواج است در جنت ذکر کرد این حدیث را ابن وداعہ باین لفظ

وَنَقَلَهُ السَّخَاوِيُّ عَنْ صَاحِبِ الدُّرِّ الْمُنْتَظِمِ مَطَالِع وَعَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ونقل کرد این حدیث را سخاوی از صاحب در المنتظم از مطالع و از وے صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً تَعْظِيْمًا لِحَقِّي خَلَقَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ ذٰلِكَ

وسلم مرویست بدرستیکہ فرمود کسیکہ درود فرستد بر من یکبار برائے تعظیم حق من آفریند خدائے بزرگ و بلند از ین

الْقَوْلِ مَلَكًا لَهُ جَنَاحٌ بِالْمَشْرِقِ وَالْاٰخَرُ بِالْمَغْرِبِ وَرِجْلَاهُ مَقْرُوْرَتَانِ

قول یک فرشتہ کہ مر ویرا باشد یک بازو در مشرق و دیگر در مغرب و ہر دو پائے او قرار یافتہ

فِي الْاَرْضِ السَّابِعَةِ السُّفْلٰى وَعُنُقُهُ مُلْتَوِيَةٌ تَحْتَ الْعَرْشِ يَقُوْلُ اللّٰهُ

در زمین ہفتمی تحتانی و گردن وے متصل زیر عرش میگوید خدا تعالی

عَزَّ وَجَلَّ لَهُ صَلِّ عَلٰى عَبْدِيْ كَمَا صَلّٰى عَلٰى نَبِيِّيْ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عز وجل مر ویرا درود فرستد بر بندۂ من چنانکہ درود فرستادہ است آن بندہ بر پیغامبر من صلی اللہ علیہ وسلم

فَهُوَ يُصَلِّيْ عَلَيْهِ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ الْحَدِيْثَ ذَكَرَهُ ابْنُ سَبُعٍ مِنْ دُوْنِ

پس آن فرشتہ درود میفرستد بروی تا روز قیامت تا آخر حدیث ذکر کرد این حدیث را ابن سبع بغیر

ذِكْرِ صَحَابِيٍّ وَلَا مُخَرِّجٍ وَذَكَرَهُ ابْنُ جُبَيْرٍ عَنْ اَنَسٍ وَلَمْ يَعْزُهُ وَكَذَا

ذکر صحابی و بغیر ذکر صاحب تخریج و ذکر کرد این حدیث جبیر از انس و نسبت نکرد بطرف او چنان ذکر کرد

ابْنُ وَدَاعَةَ وَاَسْنَدَهُ ابْنُ بَشْكُوَالَ عَنْ اَنَسٍ اِلَّا اَنِّيْ لَمْ اَجِدْ عِنْدَهُ قَوْلَهُ

ابن وداعہ و باسناد رسانید این حدیث را ابن بشکوال از انس مگر این لفظ نیز گفت کہ بدرستیکہ من نیافتہ ام نزد وی قول او

وَرِجْلَاهُ اِلٰى تَحْتِ الْعَرْشِ مَطَالِع وَرُوِيَ عَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ ورجلاہ تا لفظ تحت عرش است از مطالع و روایت است از وی صلی اللہ علیہ وسلم

یعنی کسیکہ زیادہ تر از ازواج من درود زیادہ تر باشند از دیگران ۱۲

اَنَّهٗ قَالَ لَيَرِدَنَّ عَلَى الْحَوْضِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَقْوَامٌ مَا اَعْرِفُهُمْ اِلَّا بِكَثْرَةِ
پدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ وارد شوند بر حوض کوثر روز رستخیز قومہا کہ نمی شناسم من ایشانرا مگر بسبب زیادتی

الصَّلٰوةِ عَلَىَّ ذَكَرَهُ الْقَاضِىْ عِيَاضٌ فِى الشِّفَاءِ وَعَنْهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
درود کہ بر من فرستادہ اند ذکر کردہ است قاضی عیاض در کتاب شفا فی حقوق مصطفیٰ و روایتست از آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ مَنْ صَلّٰى عَلَىَّ مَرَّةً وَّاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ مَرَّاتٍ وَمَنْ
وسلم بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ درود فرستاد بر من یکبار درود میفرستد خدا تعالی بروے دہ بار و کسیکہ

صَلّٰى عَلَىَّ عَشْرَ مَرَّاتٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ مِائَةً وَمَنْ صَلّٰى عَلَىَّ مِائَةً صَلَّى
درود فرستد بر من دہ مرتبہ درود میفرستد خدا تعالی بروی صد مرتبہ و کسیکہ درود فرستد بر من صد بار درود میفرستد

اللّٰهُ عَلَيْهِ اَلْفَ مَرَّةٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَىَّ اَلْفَ مَرَّةٍ حَرَّمَ اللّٰهُ جَسَدَهٗ عَلَى النَّارِ
بروی خدا تعالی ہزار مرتبہ و کسیکہ درود فرستد بر من ہزار مرتبہ حرام گرداند خدا تعالی جسد ویرا بر آتش دوزخ

وَثَبَّتَهٗ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ عِنْدَ الْمَسْئَلَةِ
و ثابت میدارد ویرا بقول ثابت کہ توحید است در حیات دنیا و در آخرت نزدیک سوال

وَاَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ وَجَاءَتْ صَلٰوتُهٗ عَلَىَّ نُوْرًا لَّهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَلَى الصِّرَاطِ
و داخل کند خدا تعالی آن بندہ را در بہشت و آید درود وے بر من نور ویرا روز رستخیز بر پل صراط

مَسِيْرَةَ خَمْسِمِائَةِ عَامٍ وَّاَعْطَاهُ اللّٰهُ بِكُلِّ صَلٰوةٍ صَلَّاهَا قَصْرًا فِى
کہ راہ وی پنج صد سالہ است و میدہد اورا خدا تعالی بسبب ہر درود کہ خواندہ است آنرا یک محل در

الْجَنَّةِ قَلَّ ذٰلِكَ اَوْ كَثُرَ ذَكَرَهُ ابْنُ وَدَاعَةَ كُلَّهٗ مِنْ غَيْرِ نِسْبَةٍ
بہشت کم کند آن بندہ یا زیادہ کند ذکر کرد ابن وداعہ ہمہ اینرا بغیر نسبت

وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ يُّصَلِّىْ عَلَىَّ اِلَّا خَرَجَتِ الصَّلٰوةُ
و فرمود صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ یکی بندہ کہ درود میفرستد بر من مگر آنکہ بیرون می آید آن درود

مُسْرِعَةً مِّنْ فِيْهِ فَلَا يَبْقٰى بَرٌّ وَّلَا بَحْرٌ وَّلَا شَرْقٌ وَّلَا غَرْبٌ اِلَّا وَتَمُرُّ
بسرعت از دہن آن بندہ پس باقی نمی ماند ہیچ یک بیابان و نہ دریا و نہ شرق و نہ غرب مگر اینکہ گذر میکند آن درود

به تقول أنا صلاة فلان بن فلان صلى على محمد المختار خير خلق الله

بدان و میگوید که درود فلان بن فلان ام که درود فرستاده بود بر محمد که برگزیده و بهترین مخلوق خدا است

فلا يبقى شيء إلا وصلى عليه ويخلق من تلك الصلوة طائر له

پس باقی نمیماند هیچ شی مگر حال اینکه درود میفرستد بروی و آفریده میشود ازین درود یک طایر که میباشد مروی را

سبعون ألف جناح في كل جناح سبعون ألف ريشة في كل ريشة

هفتاد هزار بازو و در هر بازو هفتاد هزار پر در هر پر

سبعون ألف رأس في كل رأس سبعون ألف وجه في كل وجه

هفتاد هزار سر در هر سر هفتاد هزار روی در هر روی

سبعون ألف فم في كل فم سبعون ألف لسان كل لسان يسبح الله

هفتاد هزار دهان در هر دهان هفتاد هزار زبان هر زبان تسبیح می کند خدای

تعالى بسبعين ألف لغات ويكتب الله تعالى له ثواب ذلك كله كذا

تعالی را به هفتاد هزار لغت و می نویسد خدا تعالی مر ویرا ثواب اینهمه چنین است

في دلائل الخيرات وقال صاحب مطالع المسرات هذا الحديث

در دلائل الخیرات و گفت صاحب مطالع مسرات این لفظ را بعینه ... روایت است از

علي بن أبي طالب أنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من صلى

علی بن ابی طالب رضی بدرستیکه علی گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه درود میفرستد

علي يوم الجمعة مائة جاء يوم القيمة ومعه نور لو قسم ذلك النور بين

بر من روز جمعه صد بار بیاید روز رستخیز حال آنکه همراه او نوری باشد که اگر تقسیم کرده شود این نور میان

الخلق كلهم لوسعهم أخرجه أبو نعيم في الحلية وفي شرح

مخلوق همه ایشان هر آئینه گنجایش دارد ایشان را روایت کرد آنرا ابو نعیم در حلیه و در شرح

للحصن الحصين ما جلس قوم مجلسا لم يذكروا الله فيه ولم يصلوا

شرح حصن حصین مذکور است نه نشیند قومی در مجلسی که نه یاد کنند خدا تعالی را در آن ...

عَلٰى نَبِيِّهِمْ اِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ لِلثَّوَابِ

بر نبی خود مگر باشد برایشان حسرتی در روز رستخیز اگرچه که داخل شوند در بهشت برای ثواب

رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَاَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاؤُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَالْحَاكِمُ كُلُّهُمْ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

رواه ابن حبان واحمد وابوداود ونسائی وحاکم همه ایشان روایت است کرده اند از ابی هریره

اَكْثِرُوْا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوْضَةٌ عَلَيَّ رَوَاهُ

زیاده کنید بسیار بر من درود شریف روز جمعه پس بدرستیکه درود شما عرض کرده میشود بر من رواه

اَبُوْ دَاؤُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَابْنُ حِبَّانَ كُلُّهُمْ مِنْ حَدِيْثِ اَوْسِ بْنِ

ابوداود ونسائی وابن ماجه وابن حبان همه ایشان از حدیث اوس ابن

اَوْسِ الثَّقَفِيِّ مَا مِنْ اَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى

اوس ثقفی نیست هیچ کسیکه سلام کند بر من مگر باز پس میفرستد خدا تعالی بر من روح من تا آنکه

اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ اَيْضًا

رد میکنم بروی سلام را رواه ابوداود از ابی هریره و روایت کرد احمد نیز

اَوْلَى النَّاسِ بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

نزدیکترین مردمان با من روز قیامت درود فرستنده تر از آنها بر من اند رواه ترمذی وابن

حِبَّانَ وَكِلَاهُمَا عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ اَلْبَخِيْلُ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ

حبان هر دو از ابن مسعود بخیل کسی است که ذکر کرده شوم من نزد او پس درود نفرستد

عَلَيَّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ عَنْ عَلِيٍّ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ عَنْ حُسَيْنٍ

بر من روایت کرد ترمذی ونسائی از علی [illegible] وابن حبان وحاکم از حسین

عَنْ عَلِيٍّ اَكْثِرُوا الصَّلٰوةَ عَلَيَّ فَاِنَّهَا زَكٰوةٌ لَكُمْ رَوَاهُ اَبُوْ يَعْلٰى عَنْ

[illegible] بسیار کنید درود بر من پس بدرستیکه [illegible] رواه ابو یعلی از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ اِنِّيْ اَتَانِيْ جِبْرِيْلُ فَبَشَّرَنِيْ فَقَالَ اِنَّ رَبَّكَ يَقُوْلُ مَنْ صَلّٰى

[illegible]

عَلَيْكَ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا وَمَنْ سَلَّمَ عَلَيْكَ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَسَجَدْتُ لِلّٰهِ

بر تو درود بیفرستم بر وی ده بار و کسیکه سلام کند بر تو سلام بیفرستم بر وی پس سجده شکر کردم مر خدا تعالی را

شُكْرًا رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَاَحْمَدُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ مَنْ صَلّٰى عَلَى النَّبِيِّ وَاحِدَةً

روایت کرد حاکم و احمد از عبد الرحمن بن عوف رض کسیکه درود بفرستد بر نبی یکبار

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَمَلَائِكَتُهُ سَبْعِيْنَ صَلٰوةً رَوَاهُ اَحْمَدُ عَنِ ابْنِ عَمْرٍو

درود بفرستد خدا تعالی بر وی و فرشتگان وی هفتاد درود روایت کرد احمد از ابن عمرو رض

قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ كُلُّ دُعَاءٍ مَحْجُوْبٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ

گفت علی رضی الله عنه هر دعا محجوب است تا آنکه درود فرستی تو بر محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ فِي الْاَوْسَطِ وَعَنْ عُمَرَ اَنَّ الدُّعَاءَ

علیه وسلم و بر آل محمد روایت کرد طبرانی در اوسط و مرویست از عمر رض بدرستیکه دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ

موقوف میماند میان آسمان و زمین بالا نمیرود از آن دعا چیزی تا آنکه درود فرستی بر نبی خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ اِنْتَهٰى وَفِيْ بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّهُ مَكْتُوْبٌ عَلٰى سَاقِ

روایت کرد ترمذی آخر شد مذکور است در بعض اخبارات بدرستیکه شان اینست که نوشته است بر ساق

الْعَرْشِ مَنِ اشْتَاقَ اِلٰى رَحْمَتِهِ وَمَنْ سَاَلَنِيْ اَعْطَيْتُهُ وَمَنْ تَقَرَّبَ اِلَيَّ

عرش کسیکه مشتاق است بسوی من رحم میکنم او را و کسیکه سوال کرد مرا میدهم او را هرچه خواسته است و کسیکه تقرب

بِالصَّلٰوةِ عَلٰى مُحَمَّدٍ غَفَرْتُ لَهُ ذُنُوْبَهُ وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ ذَكَرَهُ

یا درود فرستاد بر محمد آمرزیدم مر او را گناهان او را اگرچه باشد مانند کف دریا ذکر کرد این حدیث را

ابْنُ سَبُعٍ وَرُوِيَ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ رِضْوَانُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ

ابن سبع و روایت کرده شده است از بعض صحابه رضوان الله علیهم اجمعین

اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ مَجْلِسٍ يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَّا قَامَتْ

بدرستیکه گفت نیست مجلسیکه درود فرستاده شود در وی بر محمد صلی الله علیه وسلم مگر آنکه بر میخیزد

مِنْ رَائِحَةٍ طَيِّبَةٍ حَتّٰى تَبْلُغَ عَنَانَ السَّمَاءِ فَتَقُوْلُ الْمَلٰئِكَةُ هٰذَا مَجْلِسٌ

از آن مجلس بوی خوش تا آنکه میرسد آن بوی ابر را پس میگویند فرشتگان این مجلسی هست

يُصَلّٰى فِيْهِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَذَا فِيْ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ قَالَ الشَّيْخُ

که درود فرستاده شده است دران مجلس بر محمد صلی الله علیه وسلم همچنین است در دلائل الخیرات گفت شیخ

اَبُوْ جَعْفَرِ ابْنُ وَدَاعَةَ رَحِمَهُ اللّٰهُ فِي الْحَدِيْثِ عَنْ بَعْضِ الصَّحَابَةِ اَنَّهُ قَالَ مَا مِنْ

ابو جعفر ابن وداعه رحمه الله در حدیثی که مرویست از صحابه رض بدرستیکه گفت نیست هیچ

مَوْضِعٍ يُذْكَرُ فِيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُصَلّٰى عَلَيْهِ فِيْهِ اِلَّا نَمَتْ مِنْهُ

جائی که ذکر کرده میشود در آن جای اسم نبی صلی الله علیه وسلم درود فرستاده شود برو در آن جا مگر میخیزد از ان جای

رَائِحَةٌ تَخْرِقُ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ حَتّٰى تَنْتَهِيَ اِلَى الْعَرْشِ يَجِدُ رِيْحَهَا كُلُّ مَنْ

بوی که میشگافد آسمانهای هفت را تا آنکه میرسد تا عرش برین می یابد آن بوی را هر آنکس که

خَلَقَ اللّٰهُ فِي الْاَرْضِ اِلَّا الْاِنْسَ وَالْجِنَّ فَاِنَّهُمْ لَوْ وَجَدُوْا رِيْحَهَا يَشْتَغِلُ كُلُّ وَاحِدٍ

آفریده است خدا تعالی در زمین سوای انسان و پریان بدرستیکه ایشان اگر می یافتند بوی آن را هر آینه باز میماند

مِنْهُمْ بِلَذَّتِهَا عَنْ مَعِيْشَتِهِ وَلَا يَجِدُ تِلْكَ الرَّائِحَةَ مَلَكٌ وَلَا خَلْقٌ مِنْ

از ایشان بسبب لذت آن از معیشت خود و نمی یابد بوی خوش را هیچ فرشته و نه هیچ مخلوق از

خَلْقِ اللّٰهِ تَعَالٰى اِلَّا اسْتَغْفَرَ لِاَهْلِ الْمَجْلِسِ وَيُكْتَبُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ حَسَنَاتٌ

مخلوق خدا تعالی مگر مغفرت میخواهد برای اهل مجلس و نوشته میشود مر ایشان را بشمار ایشان نیکی ها

وَتُرْفَعُ لَهُمْ بِعَدَدِهِمْ دَرَجَاتٌ سَوَاءٌ كَانَ فِي الْمَجْلِسِ وَاحِدٌ اَوْ مِائَةُ اَلْفٍ

و بلند کرده میشود ایشان را بشمار ایشان پایه ها برابر است که باشد در مجلس واحد یا صد هزار

يَاْخُذُ مِنَ الْاَجْرِ هٰذَا الْعَدَدَ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَّاَجْزَلُ كَذَا فِي الْمَطَالِعِ

میگیرد از ثواب این قدر شمار را و آنچه که نزد خداست از نیکی بهتر است و عطا نیکو تر است همچنین است در مطالع

وَذُكِرَ فِيْ بَعْضِ الْاَخْبَارِ اَنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ وَالْاَمَةَ الْمُؤْمِنَةَ اِذَا بَدَاَ

و ذکر کرده شد در بعض اخبار بدرستیکه بنده مومن یا زن مومنه چون شروع میکند

بِالصَّلٰوةِ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فُتِحَتْ لَهُ اَبْوَابُ السَّمَآءِ

درود فرستادن بر محمد صلی اللہ علیہ وسلم کشادہ می شود مر وی را بابہاے آسمان

وَالسُّرَادِقَاتُ حَتّٰى اِلَى الْعَرْشِ فَلَا يَبْقٰى مَلَكٌ فِى السَّمٰوٰتِ اِلَّا صَلّٰى عَلٰى

و پردہ ہا تا آنکہ تا عرش پس باقی نمی ماند ہیچ فرشتہ در آسمانہا مگر درود میفرستد بر

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِذٰلِكَ الْعَبْدِ اَوِ الْاَمَةِ مَاشَآءَ

محمد صلی اللہ علیہ وسلم و مغفرت میخواہند مر این مرد یا زن را آنقدر کہ خواستہ است

اللّٰهُ كَذَا فِى الدَّلَائِلِ وَعَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

خدا تعالی چنین است در دلائل و از جابر بن عبد اللہ رضی مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَىَّ فِىْ كُلِّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ قُضِيَتْ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ درود فرستد بر من در ہر روز صد مرتبہ روا کردہ شود

لَهُ مِائَةُ حَاجَةٍ مِنْهَا ثَلٰثُوْنَ لِلدُّنْيَا وَسَائِرُهَا لِلْاٰخِرَةِ اَخْرَجَهُ

مر وی را صد حاجت از ان صد سی حاجت دنیاوی و باقی شان اخروی باشد روایت کرد این حدیث را

الْمُسْتَغْفِرِىُّ كَذَا فِى الْمَطَالِعِ وَعَنْ بَعْضِ الصَّالِحِيْنَ اَنَّهُ

مستغفری در مطالع است چنین و از بعض صالحین مرویست کہ بدرستیکہ

قَالَ كَانَ لِىْ جَارٌ نَسَّاخٌ فَمَاتَ فَرَاَيْتُهُ فِى الْمَنَامِ فَقُلْتُ لَهُ مَا فَعَلَ

گفت کہ بود مرا ہمسایہ کاتب پس مرد آن پس دیدم من او را در خواب پس گفتم مر او را چہ معاملہ کرد

اللّٰهُ بِكَ فَقَالَ غَفَرَ لِىْ فَقُلْتُ لَهُ فِيْمَ ذٰلِكَ فَقَالَ كُنْتُ اِذَا كَتَبْتُ

خدا با تو پس گفت آمرزید مرا پس گفتم مر او را پس بچہ چیز حاصل شد این آمرزش پس گفت بودم من چون میںوشتم

اِسْمَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِىْ كِتَابٍ صَلَّيْتُ عَلَيْهِ فَاَعْطَانِىْ رَبِّىْ

اسم مبارک محمد صلی اللہ علیہ وسلم در کتاب درود میفرستادم بر آنحضرت پس داد پروردگار من

مَالَا عَيْنٌ رَاَتْ وَلَا اُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلٰى قَلْبِ بَشَرٍ كَذَا

آنچہ کہ نہ چشمی دیدہ است و نہ گوشے شنیدہ است و نہ خطرہ گذشت بر دل کسی بشر چنین است

فِيْ دَلَائِلِ الْخَيْرَاتِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ الْمُرَادُ بِهٰذَا الْبَعْضِ هٰهُنَا عُبَيْدُ اللّٰهِ

در دلائل الخیرات وگفت صاحب مطالع مراد باین بعض درینجا عبید اللہ

بِالتَّصْغِيْرِ ابْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيْرِيْ بِفَتْحِ الْقَافِ رَحِمَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى وَقَالَ

بصیغہ تصغیر ابن عمر قواریری است بفتح قاف رحم کناد خدا تعالی اورا ونیز گفت

اَيْضًا وَحِكَايَتُهُ هٰذِهٖ ذَكَرَهَا غَيْرُ وَاحِدٍ مِّنْهُمْ اِبْنُ سَبُعٍ وَابْنُ بَشْكُوَالٍ

حکایت این کاتب کہ اینست ذکر کردہ انرا بسیار کسان بعض از ایشان ابن سبع وابن بشکوال

وَجَبْرٌ وَابْنُ وَدَاعَةَ وَابْنُ الْفَاكِهَانِيْ وَقِيْلَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وجبر وابن وداعہ وابن فاکہانی است وگفتہ شد مر رسول صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَرَاَيْتَ صَلٰوةَ الْمُصَلِّيْنَ عَلَيْكَ مِمَّنْ غَابَ عَنْكَ وَمَنْ يَّاْتِيْ

وسلم را چہ میفرمایند در حق فرستادگان درود بر تو ازان کسان کہ غایب اند از تو ودر حق انکہ می آیند

بَعْدَكَ مَا حَالُهُمَا عِنْدَكَ فَقَالَ اَسْمَعُ صَلٰوةَ اَهْلِ مَحَبَّتِيْ وَاَعْرِفُهُمْ

بعد تو چہ مرتبہ دارند نزد تو این ہر دو پس فرمود میشنوم درود اہل محبت من ومیشناسم ایشان را

وَتُعْرَضُ عَلَيَّ صَلٰوةُ غَيْرِهِمْ عَرْضًا كَذَا فِي الدَّلَائِلِ وَقَالَ صَاحِبُ الْمَطَالِعِ

وعرض کردہ میشود برمن درود غیر انہا نوع عرض کردنی چنین است در دلائل وگفت صاحب مطالع

لَا اَعْرِفُهُ وَلَمْ اَجِدْهُ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ ارْتَقٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

نمیشناسم من آنرا ونیافتم آنرا واز انس مرویست کہ گفت بر منبر آمد پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ اٰمِيْنَ ثُمَّ ارْتَقٰى ثَانِيَةً فَقَالَ اٰمِيْنَ ثُمَّ

علیہ وسلم پس گفت آمین پس تر بر منبر آمد آنحضرت دوبارہ پس گفت آنحضرت آمین بستر

ارْتَقٰى ثَالِثَةً فَقَالَ اٰمِيْنَ ثُمَّ اسْتَوٰى فَقَالَ اٰمِيْنَ فَقَالَ اَصْحَابُهٗ

سوم بار بر منبر آمد پس فرمود آمین پس تر برابر شد بر منبر پس فرمود آمین پس گفتند یاران آنحضرت

مَا اٰمَنْتَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ اَتَانِيْ جِبْرَئِيْلُ فَقَالَ لِيْ يَا مُحَمَّدُ

چہ چیز گویا آمین گردانیدہ اے پیغامبر خدا پس فرمود آمد مرا جبرئیل علیہ السلام پس گفت مرا ای محمد

رَغِمَ اَنْفُ امْرِئٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَقُلْتُ اٰمِيْنَ وَقَالَ

خوار باد آنمرد که تو ذکر کرده شدی نزد وی پس درود نفرستاد بر تو پس گفتم آمین و گفت

رَغِمَ اَنْفُ امْرِئٍ اَدْرَكَ وَالِدَيْهِ اَوْ اَحَدَهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ فَقُلْتُ

خوار باد مردیکه یافت والدین را یا یکی ازان ها پس داخل نکردند آنها ویرا در بهشت پس گفتم

اٰمِيْنَ وَقَالَ رَغِمَ اَنْفُ امْرِئٍ اَدْرَكَ شَهْرَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهٗ

آمین و گفت خوار باد مردیکه یافت ماه رمضان مبارک پس آمرزیده نشود مردے را

فَقُلْتُ اٰمِيْنَ ابْنُ النَّجَّارِ فِيْ جَمْعِ الْجَوَامِعِ

پس گفتم آمین روایة کرد ابن نجار در جمع الجوامع

بَابُ الذِّكْرِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ

این باب در فضیلت ذکر بعد نماز است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ اِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِيْنَ اَتَوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایة است از ابی هریرة گفت بدرستیکه فقراء مهاجرین آمدند پیش پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا قَدْ ذَهَبَ اَهْلُ الدُّثُوْرِ بِالدَّرَجٰتِ الْعُلٰى وَالنَّعِيْمِ

الله علیه وسلم پس گفتند بتحقیق بردند خداوندان اموال بسیار پایهای بلند و نعمت

الْمُقِيْمِ فَقَالَ مَاذَاكَ قَالُوْا يُصَلُّوْنَ كَمَا نُصَلِّيْ وَيَصُوْمُوْنَ كَمَا

پاینده را پس فرمود و چیست این سخن گفتند ایشان نماز میگذارند چنانکه نماز میگذاریم ما و روزه میدارند

نَصُوْمُ وَيَتَصَدَّقُوْنَ وَلَا نَتَصَدَّقُ وَيُعْتِقُوْنَ وَلَا نُعْتِقُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روزه میداریم و صدقه میدهند ایشان و صدقه نمیدهیم و برده آزاد میکنند ایشان آزاد نمی کنیم پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفَلَا اُعَلِّمُكُمْ شَيْئًا تُدْرِكُوْنَ بِهٖ مَنْ سَبَقَكُمْ

صلی الله علیه وسلم آیا نیاموزم شما را عملے که دریابید بسبب آن در فضل کسانی را که پیشینی کردند

وَتَسْبِقُوْنَ بِهٖ مَنْ بَعْدَكُمْ وَلَا يَكُوْنُ اَحَدٌ اَفْضَلَ مِنْكُمْ اِلَّا مَنْ صَنَعَ

و پیشینی کنید بسبب آن عمل کسانی را که بعد از شما باشند و نباشد هیچ کس از شما زیاده تر از شما مگر کسی که کند از شما

مِثْلَ مَا صَنَعْتُمْ قَالُوا بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ تُسَبِّحُوْنَ وَ تُكَبِّرُوْنَ وَ

مانند آنچه عمل کردید شما گفتند آری تعلیم کن ای پیغامبر خدا فرمود تسبیح کنید و تکبیر گویید و

تَحْمَدُوْنَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَّ ثَلٰثِيْنَ مَرَّةً قَالَ اَبُوْ صَالِحٍ فَرَجَعَ فُقَرَاءُ

حمد خوانید پس هر نماز سی و سه بار گفت ابو صالح راوی پس باز گشتند فقرای

الْمُهَاجِرِيْنَ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا سَمِعَ اِخْوَانُنَا

مهاجرین بسوی آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفتند که شنیدند برادران ما

اَهْلُ الْاَمْوَالِ بِمَا فَعَلْنَا فَفَعَلُوْا مِثْلَهٗ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که مالها دارند عملی را که کردیم ما پس ... پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ يَّشَاءُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَيْسَ قَوْلُ

وسلم این افزونی اغنیا بر شما فضل خداست که میدهد فضل خود را بهر که میخواهد متفق علیه نیست قول

اَبِيْ صَالِحٍ اِلٰى اٰخِرِهٖ اِلَّا عِنْدَ مُسْلِمٍ وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ

ابی صالح تا آخر مگر نزد مسلم و مرویست از کعب ابن عجره گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعَقِّبَاتٌ لَا يَخِيْبُ قَائِلُهُنَّ اَوْ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کلماتی که بعضی عقب بعضی آینده اند که نومید گردانیده نمیشود گوینده آن کلمات

فَاعِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ مَكْتُوْبَةٍ ثَلٰثٌ وَّ ثَلٰثُوْنَ تَسْبِيْحَةً وَّ ثَلٰثٌ

یا کننده آن در پس هر نماز فریضه سی و سه بار سبحان الله گفتن و سی

وَّ ثَلٰثُوْنَ تَحْمِيْدَةً وَّ اَرْبَعٌ وَّ ثَلٰثُوْنَ تَكْبِيْرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و سه بار الحمد لله گفتن و سی و چهار بار الله اکبر گفتن رواه مسلم و مرویست از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه سبحان الله

اللّٰهَ دُبُرَ كُلِّ صَلٰوةٍ ثَلٰثًا وَّ ثَلٰثِيْنَ وَحَمِدَ اللّٰهَ ثَلٰثًا وَّ ثَلٰثِيْنَ وَكَبَّرَ

بگوید در پس هر نماز فریضه سی و سه بار و الحمد لله بگوید سی و سه بار و الله اکبر بگوید

اللهُ ثَلٰثًا وَّثَلٰثِيْنَ فَتِلْكَ تِسْعَةٌ وَّتِسْعُوْنَ وَقَالَ تَمَامَ الْمِائَةِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ

سی وسه بار پس این مجموعه نود و نه بار میشود و بگوید برای تمام کردن عدد صد این کلمه لا اله الا الله

وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ غُفِرَتْ

وحده لا شریک له له الملک وله الحمد وهو علی کل شیء قدیر آمرزیده شود

خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ قَالَ

گناهانش اگرچه باشد گناهانش مانند کف دریا رواه مسلم و از ابی امامه روایت گفت

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ اَيُّ الدُّعَاءِ اَسْمَعُ قَالَ جَوْفَ اللَّيْلِ الْاٰخِرِ وَدُبُرَ الصَّلَوٰتِ

گفته شد ای پیغمبر خدا کدام دعا مسموع تر است فرمود دعاء میانه شب آخر و عقب نمازهای

الْمَكْتُوْبَاتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

فرض رواه ترمذی و روایت از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَاَنْ اَقْعُدَ مَعَ قَوْمٍ يَذْكُرُوْنَ اللهَ مِنْ صَلٰوةِ الْغَدَاةِ حَتّٰى تَطْلُعَ

علیه وسلم که هر آینه نشستن من با گروهی که ذکر میکنند خدا تعالی را بعد از نماز بامداد تا بر آمدن

الشَّمْسُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ اَنْ اُعْتِقَ اَرْبَعَةً مِّنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِيْلَ وَلَاَنْ اَقْعُدَ مَعَ

آفتاب محبوب تر است بسوی من از آزاد کردن من چهار مرد را از اولاد اسمعیل و هر آینه نشستن من با

قَوْمٍ يَّذْكُرُوْنَ اللهَ مِنْ صَلٰوةِ الْعَصْرِ اِلٰى اَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنْ

گروهی که ذکر میکنند خدا را بعد از نماز عصر تا غروب آفتاب محبوب تر است بسوے من از

اَنْ اُعْتِقَ اَرْبَعَةً رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

آزاد کردن من چهار مرد را رواه ابوداؤد و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِيْ جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللهَ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ

علیه وسلم کسیکه بگذارد نماز بامداد بجماعت پس بنشیند در حالیکه یاد میکند خدا را تا آنکه بر آید آفتاب

ثُمَّ صَلّٰى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ لَهٗ كَاَجْرِ حَجَّةٍ وَّعُمْرَةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ تَامَّةٍ

پس بگذارد دو رکعت باشد مر او را مانند اجر حج و اجر عمره برای تاکید سه بار فرمود تامه تامه تامه

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت کرده است او را ترمذی و روایت است از علی رضی الله عنه گفت شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم

عَلٰى أَعْوَادِ هٰذَا الْمِنْبَرِ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلٰوةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ

بر چوبهای این منبر که میگفت هر کسیکه بخواند آیة الکرسی را در پس هر نماز باز نمیدارد او را از در آمدن

مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يَأْخُذُ مَضْجَعَهُ آمَنَهُ اللّٰهُ

بهشت مگر مرگ و هر که بخواند آیة الکرسی را وقتیکه میگیرد خوابگاه خود را ایمن گرداند او را خدا تعالی

عَلٰى دَارِهِ وَدَارِ جَارِهِ وَأَهْلِ دُوَيْرَاتٍ حَوْلَهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

بر سرای او و سرای همسایه او و اهل چند سرایها که گرد او بند رواه بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ غَنْمٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَالَ

و روایت است از عبد الرحمن بن غنم و او از نبی صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت کسیکه گفت

قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ وَيَثْنِيَ رِجْلَيْهِ مِنْ صَلٰوةِ الْمَغْرِبِ وَالصُّبْحِ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ

پیش از آنکه برگردد از نماز و دو تا گرداند پایهای خود را از نماز شام و بامداد لا اله الا الله

وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلٰى

وحده لا شریک له له الملک وله الحمد بیده الخیر یحیی و یمیت وهو علی

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ عَشْرَ مَرَّاتٍ كُتِبَ لَهُ بِكُلِّ وَاحِدَةٍ عَشْرُ حَسَنَاتٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ

کل شیء قدیر ده مرتبه نوشته شود مر آنکس را بهر یکی از این کلمات ده نیکی و محو کرده شود از وے

عَشْرُ سَيِّئَاتٍ وَرُفِعَ لَهُ عَشْرُ دَرَجَاتٍ وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنْ كُلِّ مَكْرُوهٍ

ده بدی و بلند گردانیده شود مر او را ده پایه و باشد هر یک اینکلمه برا ے او امان از هر ناخوش

وَحِرْزًا مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ وَلَمْ يَحِلَّ لِذَنْبٍ أَنْ يُدْرِكَهُ إِلَّا الشِّرْكَ

و پناه از شر شیطان سنگسار کرده شده و روا نیست هیچ گناهی را که دریابد او را مگر کفر

وَكَانَ مِنْ أَفْضَلِ النَّاسِ عَمَلًا إِلَّا رَجُلًا يَفْضُلُهُ يَقُولُ أَفْضَلَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ أَحْمَدُ

و باشد گوینده کلمات از بهترین مردم از روی عمل مگر مردیکه زیاده شود او را که گوید فاضلتر از آنچه که گفته است رواه احمد

بَابُ تَعْمِيْرِ الْمَسَاجِدِ

باب در فضیلت تعمیر مساجد

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ أَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ وَسَعٰى فِيْ خَرَابِهَا

وکیست ستمگارتر از آنکه منع کرد مسجدهای خدارا از آنکه یاد کرده شود نام خدا در وے و کوشش کرد در ویرانی آنها

أُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَّدْخُلُوْهَا إِلَّا خَآئِفِيْنَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَّلَهُمْ

این گروه نمی سزد ایشان را که در آیند بمسجدها مگر هراسان ایشان راست در دنیا خواری و ایشان راست

فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

در آخرت عذاب بزرگ جز این نیست که عمارت میکند مسجدهای خدا را کسیکه ایمان آورده است بخدا و بروز آخر

وَأَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللّٰهَ فَعَسٰٓى أُولٰٓئِكَ أَنْ يَّكُوْنُوْا

و برپا داشته است نماز را و داده است زکوٰة را و نترسیده است مگر از خدا پس توقع است که این جماعه

مِنَ الْمُهْتَدِيْنَ فِيْ بُيُوْتٍ أَذِنَ اللّٰهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ يُسَبِّحُ

از راه یافتگان باشند در خانهای که دستوری داده است خدا که بلند کرده شود و آنرا یاد کرده شود آنجا نام او و بپاکی یاد میکنند

لَهٗ فِيْهَا بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ رِجَالٌ لَّا تُلْهِيْهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ

خدا را آنجا صبح و شام مردانیکه باز ندارد ایشان را سوداگری و نه خرید و فروخت از

ذِكْرِ اللّٰهِ وَإِقَامِ الصَّلٰوةِ وَإِيْتَآءِ الزَّكٰوةِ يَخَافُوْنَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيْهِ

یاد کردن خدا و برپا داشتن نماز و دادن زکوٰة میترسند از آن روز که مضطرب شوند در آن

الْقُلُوْبُ وَالْأَبْصَارُ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوْا وَيَزِيْدَهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ

دلها و دیدها تا جزا دهد ایشان را خدا بهترین آنچه کردند و زیاده کند ایشان را خدا از فضل خویش

وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و خدا روزی میدهد هر کرا خواهد بغیر حساب یعنی بسیار روایت است از ابی هریرة رضه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللّٰهِ مَسَاجِدُهَا وَأَبْغَضُ الْبِلَادِ

صلی الله علیه وسلم دوست ترین جایها از شهرها بسوی خدا مسجدهای آن شهرهاست ناپسند ترین جایها از شهرها

اِلَى اللّٰهِ اَسْوَاقُهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بسوی خدا بازارهای آن شهرست روایت کرده مسلم و مرویست از عثمان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ بَنٰى لِلّٰهِ مَسْجِدًا بَنَى اللّٰهُ لَهٗ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

علیه وسلم کسیکه بنا کند برای خدا مسجد را بنا کند خدا تعالی مر ویرا خانه در بهشت متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَدَا اِلَى

و مرویست از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه برود در اول روز بسوی

الْمَسْجِدِ اَوْ رَاحَ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهٗ نُزُلَهٗ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا اَوْ رَاحَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مسجد یا برود در آخر روز آماده گرداند خدا تعالی برای وی طعام مهمانی او در بهشت هربار داد و شبانگاه متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَعْظَمُ النَّاسِ اَجْرًا

و روایت است از ابی موسی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بزرگترین مردم از روی ثواب

فِي الصَّلٰوةِ اَبْعَدُهُمْ فَاَبْعَدُهُمْ مَمْشًى وَالَّذِيْ يَنْتَظِرُ الصَّلٰوةَ حَتّٰى يُصَلِّيَهَا

در نماز دورترین پس دورترین ایشانست در راه و آن کسیکه نشسته است در مسجد انتظار میکند تا آنکه بگذارد

مَعَ الْاِمَامِ اَعْظَمُ اَجْرًا مِنَ الَّذِيْ يُصَلِّيْ ثُمَّ يَنَامُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

با امام بزرگترست از روی اجر از کسیکه بگذارد تنها پس بخواب میرود متفق علیه است و از

جَابِرٍ قَالَ خَلَتِ الْبِقَاعُ حَوْلَ الْمَسْجِدِ فَاَرَادَ بَنُوْ سَلِمَةَ اَنْ يَّنْتَقِلُوْا قُرْبَ

جابر مرویست گفت خالی شد جاهها گرد مسجد آنحضرت پس خواستند بنو سلمه که بیایند از منازل خود نزد مسجد

الْمَسْجِدِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُمْ بَلَغَنِيْ اَنَّكُمْ تُرِيْدُوْنَ

پس رسید این خبر پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را پس گفت مر ایشان را که رسید مرا که شما میخواهید

اَنْ تَنْتَقِلُوْا قُرْبَ الْمَسْجِدِ قَالُوْا نَعَمْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَدْ اَرَدْنَا ذٰلِكَ فَقَالَ

منتقل شدن از منازل خود در قرب مسجد گفتند آری ای پیغمبر خدا بتحقیق خواسته ایم این را پس فرمود

يَا بَنِيْ سَلِمَةَ دِيَارَكُمْ تُكْتَبْ اٰثَارُكُمْ دِيَارَكُمْ تُكْتَبْ اٰثَارُكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ای بنی سلمه لازم گیرید جاهای خود را نوشته میشود آثار شما مکرر فرمود برای تاکید رواه مسلم

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَةٌ

واز ابی ہریرہ روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہفت قوم اند از مردم

يُظِلُّهُمُ اللّٰهُ فِيْ ظِلِّهٖ يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّهٗ اِمَامٌ عَادِلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِيْ عِبَادَةِ

که میدارد ایشانرا خدا تعالی در پناه خود روزیکه نیست ہیچ پناہی جز پناہ وی یکی بادشاہ عادل است دوم جوانیکه نشو ونما یافته در پرستش

اللّٰهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهٗ مُعَلَّقٌ بِالْمَسْجِدِ اِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتّٰى يَعُوْدَ اِلَيْهِ

خدا و سوم مردیکه دلش متعلق است بمسجد ومی که بیرون آید از ان تا آنکه باز گردد بسوی مسجد

وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللّٰهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللّٰهَ

و چارم ہریکی از دو مرد که دوستدارند یکدیگر را از جہته خدا فراہم آمدند بر محبت خدا و جدا شدند بر محبت خدا و پنجم مردیکه یاد کرد خدارا

خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَاَةٌ ذَاتُ حَسَبٍ وَّجَمَالٍ

تنہا پس اشک ریخت ہر دو چشم وی و ششم مردیکه خواند او را زنی صاحب جاه و جمال

فَقَالَ اِنِّيْ اَخَافُ اللّٰهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَاَخْفَاهَا حَتّٰى لَا تَعْلَمَ

پس گفت آنمرد بدرستیکه من میترسم خدارا و ہفتم مردیکه صدقه کرد بنوعی از صدقه پس پنہان کرد صدقه را تا آنکه نداند

شِمَالُهٗ مَا تُنْفِقُ يَمِيْنُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

دست چپ وی آنچه میدہد دست راست وی متفق علیه و از وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلٰى صَلٰوتِهٖ فِيْ

اللہ علیہ وسلم نماز مردیکه میگذارد در مسجد بجماعت زیاده گردانیده میشود ثواب آن بر نماز او که میکند تنہا در

بَيْتِهٖ وَفِيْ سُوْقِهٖ خَمْسًا وَّعِشْرِيْنَ ضِعْفًا وَذٰلِكَ اَنَّهٗ اِذَا تَوَضَّأَ

خانه خود و در بازار خود بیست و پنج درجه دران تضعیف ثواب بسبب آنست که چون وضو کند

فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ ثُمَّ خَرَجَ اِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهٗ اِلَّا الصَّلٰوةُ لَمْ يَخْطُ

پس نیک کرد وضو را بستر بیرون آمد بسوی مسجد در حالتیکه بیرون نمی آرد او را مگر نماز نمی نہد

خُطْوَةً اِلَّا رُفِعَتْ لَهٗ بِهَا دَرَجَةٌ وَّحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيْئَةٌ فَاِذَا صَلّٰى

ہیچ گامی مگر بلند گردانیده میشود مر او را بآن گام پایه و ثواب و کم کرده میشود از وی بآن گناہی پس چون نماز گذارد

لَمْ تَزَلِ الْمَلٰئِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَادَامَ فِي مُصَلَّاهُ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اَللّٰهُمَّ

همیشه باشند فرشتگان که درود میفرستند بروی تا آنکه نشسته است وی در جای نماز خود باین صیغه که خداوندا درود رحمت بروی خداوندا

ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ اَحَدُكُمْ فِي صَلٰوةٍ مَا يَنْتَظِرُ الصَّلٰوةَ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ اِذَا

رحمت کن او را و همیشه است از شما در نماز تا آنکه انتظار میکند نماز را و در روایتی این چنین آمده است که گفت آنحضرت چون

دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَتِ الصَّلٰوةُ تَحْبِسُهُ وَزَادَ فِي دُعَاءِ الْمَلٰئِكَةِ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ

در آمد مسجد را در حالیکه نماز که منع کند او را از بیرون آمدن و زیاده کرده است در این روایة دعای فرشتگان این عبارت را خداوندا بیامرز

لَهُ اَللّٰهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ مَا لَمْ يُؤْذِ فِيْهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

مر او را خداوندا رجوع کن برحمت بروی مادام که در آنجا اند در مسجد بهیچ مسلمانی ایذا مادام که حدث نکند در مسجد متفق علیه است

وَعَنْ اَبِي اُسَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی اسید رضی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلْ اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِي اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاِذَا خَرَجَ

چون آید یکی از شما مسجد را پس باید که بگوید خداوندا بکشا برای من درهای رحمت خود را و چون بر آید از مسجد

فَلْيَقُلْ اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي قَتَادَةَ

پس باید که بگوید خداوندا من سوال میکنم ترا از فزونی بخشش تو رواه مسلم و روایت است از ابی قتاده رضی

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ

بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم فرمود چون در آید یکی از شما مسجد را

فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ اَنْ يَجْلِسَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ ابْنِ

پس باید که بگذارد دو رکعت پیش از آنکه می نشیند متفق علیه و از معاویه ابن

قُرَّةَ عَنْ اَبِيْهِ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ هَاتَيْنِ

قره مرویست او روایت میکند از پدر خود که بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم نهی کرد از خوردن این

الشَّجَرَتَيْنِ يَعْنِي الْبَصَلَ وَالثُّوْمَ وَقَالَ مَنْ اَكَلَهُمَا فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا

دو درخت یعنی پیاز و سیر بود و فرمود آنحضرت کسیکه بخورد این دو درخت را پس قریب نشود مسجد ما را

وَقَالَ اِنْ كُنْتُمْ لَابُدَّ اٰكِلِيْهِمَا فَاَمِيْتُوْهُمَا طَبْخًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

وگفت اگر هستید شما که ناچار خورندگان این دو درخت را پس بمیرانید و دور کنید بوی آنها را به پختن رواه ابو داود و مرویست از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَكَلَ مِنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ

جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بخورد این درخت ناخوشبو پیاز یا سیر را

الْمُنْتِنَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ تَتَاَذّٰى مِمَّا يَتَاَذّٰى مِنْهُ

پس باید که قریب نشود و نیاید مسجد ما را زیرا که فرشتگان آزار میکشند از آن چیزی که آزار میکشند از وی

الْاِنْسُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ اَمَرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

آدمیان متفق علیه است و مرویست از عایشه رض گفت امر کرد پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ فِي الدُّوْرِ وَاَنْ يُّنَظَّفَ وَيُطَيَّبَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

علیه وسلم به بنا کردن مسجد در سراها و محلها و امر کرد که پاکیزه و شسته شوند مسجدها و خوشبو کرده شوند رواه ابو داود و

وَالتِّرْمِذِيُّ اَيِ الْمَحَلَّاتِ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وترمذی مراد بسته است از دور محلات را و ابن ماجه و از وی مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرِضَتْ عَلَيَّ اُجُوْرُ اُمَّتِيْ حَتَّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ

علیه وسلم عرض کرده شد بر من عملهای امت من که به آن ثواب میابند تا آنکه خس و خاشاک و چرک که بیرون می آرد او را مرد از

الْمَسْجِدِ وَعُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوْبُ اُمَّتِيْ فَلَمْ اَرَ ذَنْبًا اَعْظَمَ مِنْ سُوْرَةٍ مِّنَ

مسجد عرض کرده شد بر من گناهان امت من پس ندیدم هیچ گناهی بزرگتر از فراموش کردن سوره از

الْقُرْاٰنِ اَوْ اٰيَةٍ اُوْتِيْهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ

قرآن یا آیتی که داده شد آن را مرد پس فراموش کرد آن را رواه ترمذی و ابو داود و از

بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشِّرِ الْمَشَّائِيْنَ فِي الظُّلَمِ

بریده رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بشارت ده مر روندگان را در تاریکی ها

اِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّوْرِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ

بمسجد به روشنی تمام در روز رستخیز رواه ترمذی و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ وَأَنَسٍ رض وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رض
وابن ماجه از سهل ابن سعد و از انس رض و از ابی سعید خدری مرویست رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَتَعَاهَدُ الْمَسْجِدَ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم چون ببینید مرد را که عهد برای مسجد میکند

فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ فَإِنَّ اللّٰهَ يَقُولُ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ
پس گواهی دهید حکم کنید مر او را که او مومن است زیرا که خدا تعالی میفرماید معمور کنید او مسجدهای خدا را مگر کسیکه

آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ
ایمان آورده است بخدا و بروز آخرت رواه ترمذی وابن ماجه والدارمی و روایت است

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ مِنْ
از ابی امامه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیرون آید از

بَيْتِهِ مُتَطَهِّرًا إِلَى صَلٰوةٍ مَكْتُوبَةٍ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْحَاجِّ الْمُحْرِمِ
خانه خود با وضو بسوی نماز فرض پس اجر او همچو اجر کسیکه حج برآینده است احرام بسته

وَمَنْ خَرَجَ إِلَى تَسْبِيحِ الضُّحٰى لَا يَنْصِبُهُ إِلَّا إِيَّاهُ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْمُعْتَمِرِ
و کسیکه بیرون آید بسوی نماز چاشت نه در آرد او را مگر تسبیح ضحی پس ثواب او همچو کسیکه عمره می آرد

وَصَلٰوةٌ عَلَى أَثَرِ الصَّلٰوةِ لَا لَغْوَ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عِلِّيِّينَ رَوَاهُ أَحْمَدُ
و نماز بر نمازی دیگر که نیست کلامی بیهوده درمیان آن هر دو عملیست که نوشته شود در اعلی مراتب رواه احمد

وَأَبُودَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وابوداؤد و از ابی هریره رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وقتیکه گذر کنید شما به باغ های بهشت پس چرید گفته شد ای پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ قَالَ الْمَسَاجِدُ قِيلَ وَمَا الرَّتْعُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ
وسلم چیست ریاض الجنه فرمود مساجد گفته شد و چیست چریدن ای پیغمبر خدا

قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

فرمود این کلمه است سبحان الله والحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر روایه ترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتَى الْمَسْجِدَ

و مرویست از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاید مسجد را

لِشَيْءٍ فَهُوَ حَظُّهُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ قَالَ اِنَّ حَبْرًا

برای چیزی پس همان چیز بهره اوست روایه ابوداود و مرویست از ابی امامه رضه گفت بدرستیکه عالمی

مِنَ الْيَهُوْدِ سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْبِقَاعِ خَيْرٌ فَسَكَتَ عَنْهُ

از یهود پرسید پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم کدامی از جاها بهتر است پس خاموش ماند آنحضرت از جواب آن

وَقَالَ اَسْكُتُ حَتّٰى يَجِيْءَ جِبْرَئِيْلُ فَسَكَتَ وَجَاءَ جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ

و گفت خاموش میباشم تا آنکه بیاید جبرئیل پس خاموش ماند آنحضرت و آمد جبرئیل علیه السلام پس پرسید آنحضرت

فَقَالَ مَا الْمَسْئُوْلُ عَنْهَا بِاَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَلٰكِنْ اَسْاَلُ رَبِّيْ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى

پس گفت جبرئیل نیست سوال کرده شده ازان داناتر از سوال کننده ولیکن می‌پرسم من پروردگار خود را تبارک و تعالی

ثُمَّ قَالَ جِبْرَئِيْلُ يَا مُحَمَّدُ اِنِّيْ دَنَوْتُ مِنَ اللّٰهِ دُنُوًّا مَا دَنَوْتُ مِنْهُ قَطُّ قَالَ

پستر گفت جبرئیل ای محمد بدرستیکه من نزدیک شدم از درگاه خدا نزدیک شدنی که نزدیک شده بودم در مدة عمر از آنجناب هرگز فرمود چگونه

وَكَيْفَ كَانَ يَا جِبْرَئِيْلُ قَالَ كَانَ بَيْنِيْ وَبَيْنَهُ سَبْعُوْنَ اَلْفَ حِجَابٍ

بود ای جبرئیل آن نزدیک شدن تو با خدا گفت جبرئیل بود میان من و خدا هفتاد هزار پرده

مِنْ نُوْرٍ فَقَالَ شَرُّ الْبِقَاعِ اَسْوَاقُهَا وَخَيْرُ الْبِقَاعِ مَسَاجِدُهَا رَوَاهُ ابْنُ

از نور گفت پس فرمود حق تعالی بدترین جاها بازارهاست و بهترین جاها مسجدهاست روایه ابن

حِبَّانَ مس وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضه قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

حبان و روایت است از ابی هریره رضه گفت شنیدم من پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ جَاءَ مَسْجِدِيْ هٰذَا لَمْ يَاْتِهِ اِلَّا لِخَيْرٍ يَتَعَلَّمُهُ اَوْ يُعَلِّمُهُ

الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه بیاید مسجد من که این مسجد است نیاید مگر برای کار نیک که خود بیاموزد یا بیاموزاند دیگر را

فهو بمنزلة المجاهد في سبيل الله ومن جاء لغير ذلك فهو بمنزلة

پس وی را اجر و ثواب همچو کسیکه جهاد میکند در راه خدا و کسیکه بیاید برای کار دیگر پس آنکس همچو

الرجل ينظر الى متاع غيره رواه ابن حبان والبيهقي في شعب الايمان

مردیکه می نگرد بجانب متاع دیگری رواه ابن حبان و بیهقی در شعب الایمان

وعن الحسن مرسلا قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يأتي على

و مرویست از حسن بصری از روی مرسل گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم می آید بر

الناس زمان يكون حديثهم في مساجدهم في امر دنياهم فلا تجالسوهم

مردمان زمانیکه میباشد گفت وگوی ایشان در مسجدهای ایشان در کار دنیا وی ایشان پس همنشینی مکنید ایشانرا

فليس لله فيهم حاجة رواه البيهقي في شعب الايمان وعن انس

پس نیست مر خدا را در ایشان حاجتے رواه بیهقی در شعب ایمان و از انس رض

ابن مالك قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم صلوة الرجل في

مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز مردی در

بيته بصلوة وصلوته في مسجد القبائل بخمس وعشرين صلوة

خانه وی بمنزله یک نماز است و نماز وی در مسجد قبیله وی بمنزله بست و پنج نماز است

وصلوته في المسجد الذي يجمع فيه بخمس مائة صلوة وصلوته

و نماز وی در مسجدیکه جمعه ادا کرده شود دران مسجد بمنزله پانصد نماز است و نماز وی

في المسجد الاقصى بخمسين الف صلوة وصلوته في مسجدي بخمسين

در مسجد اقصی پنجاه هزار نماز است و نماز وی در مسجد من بمنزله پنجاه

الف صلوة وصلوته في المسجد الحرام بمائة الف صلوة رواه ابن

هزار نماز است و نماز وے در مسجد حرام بمنزله صد هزار نماز است رواه ابن

ماجة وعن ابي ذر رض قال قلت يا رسول الله اي مسجد وضع في

ماجه و روایت است از ابی ذر رض گفت گفتم ای پیغمبر خدا کدام مسجد است که بنا کرده شد در

الارض اول قال المسجد الحرام قلت ثم ای قال ثم المسجد الاقصى

زمین نخست فرمود مسجد حرام گفتم پستر کدام فرمود پستر مسجد اقصی است

قلت کم بینهما قال اربعون عاما ثم الارض لک مسجد فحیث ما

گفتم چند مدت است درمیان این هردو مسجد فرمود چهل سال پستر زمین تمام ترا مسجد است پس هرکجا که

ادرکتک الصلوة فصل متفق علیه وعن عبد الله بن عمرو بن

دریابد ترا نماز پس بگذار متفق علیه و روایت از عبدالله بن عمرو بن

العاص قال کان رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول اذا دخل المسجد

عاص رض گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم میگفت در وقت در آمدن مسجد

اعوذ بالله العظیم وبوجهه الکریم وسلطانه القدیم من الشیطن

پناه میجویم بخدای بزرگ وبذات پاک وی و بسلطنت و فرمان وی که قدیم است از شیطان

الرجیم قال فاذا قال ذلک قال الشیطان حفظ منی سائر الیوم رواه

سنگسار کرده شده فرمود آنحضرت چون بگوید کسی این کلمات را میگوید شیطان نگاه داشته شد این بنده از من تمام روز روایت کرده

ابوداود وعن معاذ بن جبل قال احتبس عنا رسول الله صلی الله

ابوداؤد و روایت از معاذ بن جبل رض گفت باز داشته شد از ما پیغمبر خدا صلی الله

علیه وسلم ذات غداة عن صلوة الصبح حتی کدنا نترای عین الشمس

علیه وسلم بیک بامداد از نماز صبح تا آنکه نزدیک بودیم که ببینیم آفتاب را طلوع کرده

فخرج سریعا فثوب بالصلوة فصلی رسول الله صلی الله علیه وسلم

پس بیرون آمد از غایت شتابی پس تکبیر گفته شد برای نماز پس نماز گذارد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وتجوز فی صلوته فلما سلم دعا بصوته فقال لنا علی مصافکم کما

ومختصر کرد نماز را برخلاف عادت پس بعد از سلام خواند باواز بلند پس فرمود ما را بنشینید بر صفها چنانکه

انتم ثم انفتل الینا ثم قال اما انی ساحدثکم ما حبسنی عنکم

هستید پس متوجه گشت آنحضرت بجانب ما پستر فرمود آگاه باشید بدرستی من خبر دهم شما را که چه چیز باز داشت مرا از شما در این

الْغَدَاةِ إِنِّي قُمْتُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَوَضَّأْتُ وَصَلَّيْتُ مَا قُدِّرَ لِي فَنَعَسْتُ فِي

بامداد که بدرستی من برخاستم از شب پس وضو کردم وبگذاردم از نماز آنچه که تقدیر کرده شد بود برای من پس غنودم

صَلَوتِي حَتَّى اسْتَثْقَلْتُ فَإِذَا أَنَا بِرَبِّي تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ

نماز تا آنکه ثقیل شدم پس ناگاه می بینم که با پروردگار خودم تبارک وتعالی در نیکوترین صفت وحالت

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ قُلْتُ لَبَّيْكَ رَبِّ قَالَ فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلَأُ الْأَعْلَى قُلْتُ

پس گفت حق تعالی ای محمد گفتم السلام در خدمت توای رب فرمود در چه بحث ونزاع میکنند فرشتگان ملا اعلی گفتم

لَا أَدْرِي قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ فَرَأَيْتُهُ وَضَعَ كَفَّهُ بَيْنَ كَتِفَيَّ حَتَّى وَجَدْتُ

ندانم گفت حق تعالی این کلمه را سه بار پس گفت آنحضرت دیدم حق تعالی را که نهاده دست خود را در میان دو شانه من تا آنکه یافتم

بَرْدَ أَنَامِلِهِ بَيْنَ ثَدْيَيَّ فَتَجَلَّى لِي كُلُّ شَيْءٍ وَعَرَفْتُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ

سردی انگشتان او را میان بر دو پستان خود پس ظاهر شد مرا هر چیز از علوم وشناختم همه را پس فرمود حق تعالی ای محمد

قُلْتُ لَبَّيْكَ رَبِّ قَالَ فِيمَ يَخْتَصِمُ الْمَلَأُ الْأَعْلَى قُلْتُ فِي الْكَفَّارَاتِ

گفتم ایستاده ام در خدمت توای پروردگار من فرمود در چه چیز نزاع میکنند فرشتگان ملا اعلی گفتم بحث میکنند در کفارات

قَالَ وَمَا هُنَّ قُلْتُ مَشْيُ الْأَقْدَامِ إِلَى الْجَمَاعَاتِ وَالْجُلُوسُ فِي الْمَسَاجِدِ

فرمود چه چیز اند کفارات گفتم یکی رفتن بپاها بسوی جماعتهای نماز دوم نشستن در مسجد

بَعْدَ الصَّلَوةِ وَإِسْبَاغُ الْوُضُوءِ حِينَ الْكَرِيهَاتِ قَالَ ثُمَّ فِيمَ قُلْتُ

بعد از نماز سوم کامل وسیراب کردن وضو در حالتهای که ناخوش دارد طبیعت استعمال آب را گفت باز در چه چیز بحث میکنند گفتم

فِي الدَّرَجَاتِ قَالَ وَمَا هُنَّ قُلْتُ إِطْعَامُ الطَّعَامِ وَلِينُ الْكَلَامِ وَالصَّلَوةُ

در درجات فرمود و چه چیز هستند درجات گفتم درجات خورانیدن طعام بمسکینان ونرمی کردن در سخن ونماز گذاردن

بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ ثُمَّ قَالَ سَلْ قَالَ قُلْتُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ فِعْلَ

در شب حال اینکه مردم در خواب باشند پس فرمود حق تعالی بخواه از خیرات گفتم ودعا کردم بارخدایا بدرستیکه من سوال میکنم ترا کردن

الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي

نیکیها وگذاشتن کارهای بد را که ناشناخته اند وسوال میکنم دوستی مسکینان را واینکه بیامرزی مرا ورحم کنی مرا

وَاِذَا اَرَدْتَ فِتْنَةً فِي قَوْمٍ فَتَوَفَّنِي غَيْرَ مَفْتُوْنٍ وَاَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ

وچون خواهی فتنه در قومی پس بمیران مرا پیش از آنکه گرفتار فتنه شوم وسوال میکنم از تو دوستی ترا و دوستی

مَنْ يُّحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُّقَرِّبُنِيْ اِلٰى حُبِّكَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

کسی را که دوست دارد ترا و دوستی کاری که مرا نزدیک گرداند بسوی دوستی تو پس فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّهَا حَقٌّ فَادْرُسُوْهَا ثُمَّ تَعَلَّمُوْهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

الله علیه وسلم این واقعه که دیدم حق است پس بخوانید آنرا پس تعلیم کنید آنرا رواه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَسَاَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ اِسْمٰعِيْلَ

و ترمذی و گفت که این حدیث حسن صحیح است و پرسیدم محمد بن اسمعیل

عَنْ هٰذَا الْحَدِيْثِ فَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ صَحِيْحٌ

یعنی بخاری را ازین حدیث که چه حال دارد پس گفت که این حدیث صحیح است

بَابُ فَضِيْلَةِ الْجَمَاعَةِ

باب در فضیلت نماز با جماعت

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوْا مَعَ الرَّاكِعِيْنَ

و برپا دارید نماز را و بدهید زکوة را و رکوع کنید همراه رکوع کنندگان

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ

مرویست از ابن عمر که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نماز بجماعت

الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَّعِشْرِيْنَ دَرَجَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بجماعت بگذارند زیاده میشود در ثواب بر نماز یکه تنها گذارند به بست و هفت درجه متفق علیه است

وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ قَالَ صَلّٰى بِنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی بن کعب که گفت نماز کرد با ما آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يَوْمًا الصُّبْحَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ اَشَاهِدٌ فُلَانٌ قَالُوْا لَا قَالَ اَشَاهِدٌ

روزی نماز بامداد پس هرگاه که سلام داد فرمود که آیا حاضر است فلان کس گفتند حاضر نیست فرمود آیا حاضر

فُلَانٌ قَالُوْا لَا قَالَ إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلٰوتَيْنِ أَثْقَلُ الصَّلَوَاتِ عَلَى الْمُنَافِقِيْنَ

فلان شخص گفتند که حاضر نیست فرمود آنحضرت که این دو نماز صبح وشام گرانترین نمازهاست بر منافقین

وَلَوْ تَعْلَمُوْنَ مَا فِيْهِمَا لَأَتَيْتُمُوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا عَلَى الرُّكَبِ وَإِنَّ الصَّفَّ الْأَوَّلَ

اگر میدانستید ثواب را که در گذاردن این دو نماز است هر آینه می آمدید این دو نماز را بر زانو رونده و بدرستیکه صف اول

عَلٰى مِثْلِ صَفِّ الْمَلٰئِكَةِ وَلَوْ عَلِمْتُمْ مَا فَضِيْلَتُهُ لَابْتَدَرْتُمُوْهُ وَإِنَّ صَلٰوةَ

بمانند صف فرشتگان است در فضل و اگر میدانستید که چیست فضیلت صف اول هر آینه شتابی میکردید به پیش گرفتن آن بدرستیکه

الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكٰى مِنْ صَلٰوتِهِ وَحْدَهُ وَصَلٰوتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكٰى مِنْ

مرد با یکمرد بهتر و پاکیزه تر است از گذاردن نمازش تنها و نماز وی با دو مرد پاکیزه تر است

صَلٰوتِهِ مَعَ الرَّجُلِ وَمَا كَثُرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

از نماز گذاردنش با یکمرد و هرچه بسیار است از جماعت پس آن محبوب تر است بسوی خدا روایه ابو داود و نسائی

وَعَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ مُغْضَبٌ فَقُلْتُ

و روایت است از ام درداء گفت در آمد بر من ابو درداء و حال آنکه وی بغضب در آورده شده بود پس گفتم من

مَا أَغْضَبَكَ قَالَ وَاللّٰهِ مَا أَعْرِفُ مِنْ أَمْرِ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

چه چیز در غضب آورد ترا گفت بخدا که نمیشناسم من از کار امت محمد صلی الله علیه وسلم

شَيْئًا إِلَّا أَنَّهُمْ يُصَلُّوْنَ جَمِيْعًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِيْ بَكْرِ

چیزی بر اگر مگر آنکه نماز میگزارند بجماعت رواه بخاری و از ابی بکر

ابْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِيْ حَثْمَةَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقَدَ سُلَيْمَانَ بْنَ

بن سلیمان بن ابی حثمه مرویست که بدرستی عمر بن الخطاب رضی الله عنه گم کرد سلیمان بن

أَبِيْ حَثْمَةَ فِيْ صَلٰوةِ الصُّبْحِ وَأَنَّ عُمَرَ غَدَا إِلَى السُّوْقِ وَمَسْكَنُ سُلَيْمَانَ

ابی حثمه را در نماز بامداد و بدرستیکه عمر رفته بود بامداد بجانب بازار و خانه سلیمان

بَيْنَ الْمَسْجِدِ وَالسُّوْقِ فَمَرَّ عَلَى الشِّفَاءِ أُمِّ سُلَيْمَانَ فَقَالَ لَهَا لَمْ أَرَ

در میان مسجد و بازار بود پس گذشت بر شفا که مادر سلیمان است پس گفت عمر شفا را که ندیدم

سُلَيْمَانَ فِي الصُّبْحِ قَالَتْ إِنَّهُ بَاتَ يُصَلِّي فَغَلَبَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ عُمَرُ رض

سلیمان را در نماز صبح پس گفت شفا بدرستیکه سلیمان شب نماز میگذارد پس غالب آمد او را دو چشم او پس فرمود عمر رض

لَأَنْ أَشْهَدَ صَلوٰةَ الصُّبْحِ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُوْمَ لَيْلَةً

هر آئینه حاضر شدن من نماز بامداد را در جماعت محبوب تر است بسوی من از آنکه قیام کنم شبے

رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

رواه مالک و روایت است از ابی موسی اشعری رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ

الله علیه وسلم دو کس و آنچه زیاده از آنها است جماعت است رواه ابن ماجه و روایت از وے رض

قَالَ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ أَعْمٰى فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنَّهُ

گفت آمد آنحضرت را صلی الله علیه وسلم مردی نابینا پس گفت ای پیغمبر خدا بدرستیکه شان اینست

لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُوْدُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ فَسَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که نیست مرا کشنده که دست مرا بگیرد و بکشد مرا بسوی مسجد پس سوال کرده خواست از آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ أَنْ يُّرَخِّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ فَرَخَّصَ لَهُ فَلَمَّا وَلّٰى دَعَاهُ

وسلم که رخصت دهد او را تا بگزارد آن مرد نماز در خانه خود پس رخصت داد مر او را پس هرگاه که بازگشت خواند او را

فَقَالَ هَلْ تَسْمَعُ النِّدَاءَ بِالصَّلوٰةِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَجِبْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس فرمود آیا می شنوی آواز اذان را برای نماز گفت آری میشنوم فرمود پس اجابت کن بمسجد بیا رواه مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از عائشه رض روایت بدرستیکه عائشه گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که

يَقُوْلُ لَا صَلوٰةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ رَوَاهُ

میگفت نیک نیست نماز در حضور طعام و نه در حالیکه با مصلی کشاکشی کنند بول و غائط رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسلم و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلوٰةُ فَلَا صَلوٰةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ

چو اقامت کرده شود نماز پس جائز نیست نماز غیر از نماز فرض روواه مسلم در روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ

ابن عمر رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله وسلم منع نکنید زنان خود را

الْمَسَاجِدَ وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ

از رفتن مساجد و خانه ایشان بهتر است مر ایشان را رواه ابو داؤد روایت است از ابی هریره رضـ گفت

أَمَرَنَا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْمَسْجِدِ فَنُودِيَ بِالصَّلوٰةِ

امر فرمود ما را رسول الله صلی الله علیه وسلم کرد وقتیکه باشید در مسجد پس اذان گفته شد

فَلَا يَخْرُجْ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أُمِّ

پس باید که بیرون نرود کسی از شما تا آنکه نماز گزارده شود رواه احمد و مرویست از عبد الله ابن ام

مَكْتُومٍ رضـ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِّ

مکتوم رضـ گفت ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه در مدینه بسیار است گزندها

وَالسِّبَاعِ وَأَنَا ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَهَلْ تَجِدُ لِي مِنْ رُخْصَةٍ قَالَ هَلْ تَسْمَعُ حَيَّ

و درندها و من نابینا ام پس آیا رخصت می یابی برای من فرمود میشنوی این کلمات را که حی

عَلَى الصَّلوٰةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَحَيَّ هَلًا وَلَمْ يُرَخِّصْ رَوَاهُ

علی الصلوٰة حی علی الفلاح است گفت عبد الله آری میشنوم فرمود اجابت کن و بیا و رخصت نداد رواه

أَبُو دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابو داؤد و نسائی و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا

علیه وسلم کسیکه وضو کرد پس نیک کرد وضوی خود را پس رفت بسوی مسجد پس یافت مردم را که نماز گذاردند

أَعْطَاهُ اللّٰهُ مِثْلَ أَجْرِ مَنْ صَلَّاهَا وَحَضَرَهَا لَا يَنْقُصُ ذٰلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ

میدهد او را خدای بزرگ مانند ثواب کسیکه گذارده آن نماز را با جماعت و حاضر شده است در نماز کم نمی کند این دادن از ثواب های ایشان

شَيْئًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ مس ايضًا وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

چیزے رواه ابوداؤد ونسائی روایت است از انس رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى لِلّٰهِ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا فِيْ جَمَاعَةٍ يُدْرِكُ التَّكْبِيْرَةَ

صلی الله علیه وسلم کسیکه نماز گذارد برائے خدا چهل روز در جماعت در حالیکه دریابد تکبیر

الْاُوْلٰى كُتِبَ لَهٗ بَرَاءَتَانِ بَرَاءَةٌ مِّنَ النَّارِ وَبَرَاءَةٌ مِّنَ النِّفَاقِ رَوَاهُ

اولی را نوشته میشود مرویرا دو خط بیزاری یکی بیزاری از آتش دوزخ ودوم بیزاری نفاق روه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ ثِقَةٍ اِبْنِيْ مَسْعُوْدٍ عَنْ

ترمذی وروایت است از عبدالله بن وهب واو روایت میکند از ثقه بن مسعود از بکه

حَدَّثَهٗ عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ تُوُفِّيَ ابْنٌ لِعُثْمَانَ بْنِ مَظْعُوْنٍ فَاشْتَدَّ

روایت کرده است از انس بن مالک رض گفت وفات کرد فرزند عثمان بن مظعون پس زیاده شد

حُزْنُهٗ عَلَيْهِ حَتّٰى اتَّخَذَ فِيْ دَارِهٖ مَسْجِدًا يَتَعَبَّدُ فِيْهِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

غم او بر عثمان تا آنکه گرفت در خانه خود مسجد که عبادت میکرد در آن مسجد پس رسید آن خبر

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا عُثْمَانُ اِنَّ اللهَ لَمْ يَكْتُبْ عَلَيْنَا

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را پس فرمود اے عثمان بدرستیکه خدا نه نوشت بما

الرُّهْبَانِيَّةَ اِنَّمَا رُهْبَانِيَّةُ اُمَّتِي الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ يَا عُثْمَانَ ابْنَ

رهبانیت را جز این نیست که رهبانیت امت من جهاد است در راه خدا ای عثمان بن

مَظْعُوْنٍ اِنَّ لِلْجَنَّةِ ثَمَانِيَةَ اَبْوَابٍ وَلِلنَّارِ سَبْعَةَ اَبْوَابٍ فَمَا يَسُرُّكَ

مظعون بدرستیکه بهشت را هشت دروازه است ودوزخ را هفت دروازه است پس خوش نمی آید ترا

اِلَّا تَاتِيْ بَابًا مِنْهَا اِلَّا وَجَدْتَ ابْنَكَ اِلٰى جَنْبِكَ اٰخِذٌ بِحُجْزَتِكَ

اینکه بیائی دری را از درهای آن مگر آنکه بیابی تو که فرزند تو بپهلوی تو گیرنده است کمر بند ترا

يَسْتَشْفِعُ لَكَ اِلٰى رَبِّكَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ بَلٰى قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ

طلب شفاعت کند مر ترا بسوی پروردگار تو که بزرگ عزاسمه است گفت آری گفتند یاران ای پیغمبر خدا

وَكُنَّا فِي فَرَطِنَا مَا لِعُثْمَانَ قَالَ نَعَمْ لِمَنْ صَبَرَ مِنْكُمْ وَاحْتَسَبَ ثُمَّ قَالَ

درین بشارت ما ہم داخل ایم یا ہم عثمان فرمود آری شما ہم داخل درین بشارت ایکسی کہ صبر کرد از شما و چشم ثواب داشت پستر فرمود آنحضرت

لَهُ يَا عُثْمَانَ بْنَ مَظْعُونٍ مَنْ صَلَّى صَلٰوةَ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ جَلَسَ يَذْكُرُ

مرعثمان را ای عثمان بن مظعون کسیکہ نماز ادا کرد نماز بامداد را در جماعت پستر نشست تا کہ ذکر میکند

اللّٰهَ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كَانَ لَهُ فِي الْفِرْدَوْسِ سَبْعُوْنَ دَرَجَةً بَيْنَ كُلِّ

خدا را تا آنکہ طلوع شود آفتاب باشد مرو یرا در فردوس ہفتاد درجہ مسافت میان

دَرَجَتَيْنِ كَرَكْضِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ الْمُضَمَّرِ سَبْعِيْنَ سَنَةً وَمَنْ صَلَّى الظُّهْرَ

ہر دو درجہ مانند رفتار اسپ تیز رو تضمیر کردہ شدہ ہفتاد سال راہ و کسیکہ نماز ظہر خواند

فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ خَمْسُوْنَ دَرَجَةً كَرَكْضِ الْفَرَسِ الْجَوَادِ

در جماعت باشد مرو یرا در جنت عدن پنجاہ درجہ مانند رفتار اسپ تیز رو

الْمُضَمَّرِ خَمْسِيْنَ سَنَةً وَمَنْ صَلَّى الْعَصْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَأَجْرِ ثَمَانِيَةٍ

تضمیر کردہ شدہ پنجاہ سالہ راہ و کسیکہ ادا کرد نماز عصر در جماعت باشد مر او را مانند ثواب ہشت کس

مِنْ وُلْدِ إِسْمٰعِيْلَ كُلُّهُمْ رَبُّ بَيْتٍ أَعْتَقَهُمْ وَمَنْ صَلَّى الْمَغْرِبَ فِي

از اولاد اسمعیل ہمہ ایشان را مالک شان آزاد کرد ایشانرا و کسیکہ نماز مغرب ادا کرد

جَمَاعَةٍ كَانَ كَحَجَّةٍ مَبْرُوْرَةٍ وَعُمْرَةٍ مُتَقَبَّلَةٍ وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي

بجماعت باشد آن مانند حج مبرور و عمرۂ مقبول و کسیکہ ادا کرد نماز عشا را

جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ رَهب جَمْعُ الْجَوَامِعِ

بجماعت باشد مرو یرا مانند قیام و زندہ داشتن شب قدر از جمع الجوامع

بَابُ إِثْمِ تَرْكِ الْجَمَاعَةِ

این باب در معصیت ترک جماعت است

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ أَنَّهُ كَانَ يَقُوْلُ مَنْ أَدْرَكَ الرَّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ

روایت است از ابی ہریرۃ رضـ بدرستیکہ او بود کہ میگفت کسیکہ یافت رکوع را پس تحقیق یافت

ع تضمیر [illegible] از جمع البحار ۱۲

السَّجْدَةَ وَمَنْ فَاتَتْهُ قِرَاءَةُ أُمِّ الْقُرْآنِ فَقَدْ فَاتَهُ خَيْرٌ رَوَاهُ مَالِكٌ

سجده را یعنے رکعت را وکسیکه فوت شد او را خواندن فاتحة الکتاب پس تحقیق فوت شد از و نیکی بسیار رواه مالک

وَعَنْهُ أَنَّهُ قَالَ الَّذِي يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَيَخْفِضُهُ قَبْلَ الْإِمَامِ فَإِنَّمَا

و روایت است از وی بدرستیکه او گفت کسیکه بر دارد سر خود را و پست کند سر را پیش از امام پس جز این نیست

نَاصِيَتُهُ بِيَدِ الشَّيْطٰنِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

موی پیشانی او گر بدست شیطان رواه مالک و روایت است از ابی هریرة رضی الله عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا مَا فِي الْبُيُوْتِ مِنَ النِّسَاءِ

از نبی صلی الله علیه وسلم فرمود اگر نبی بود چیزیکه در خانه است از زنان

وَالذُّرِّيَّةِ أَقَمْتُ صَلٰوةَ الْعِشَاءِ وَأَمَرْتُ فِتْيَانِي يُحَرِّقُوْنَ مَا فِي

واطفال برپا میکردم نماز عشارا و میفرمودم خادمان خود را که بمبالغه بسوزند چیزیرا که در

الْبُيُوْتِ بِالنَّارِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ قَالَ خَرَجَ رَجُلٌ مِنَ

خانهاست بآتش رواه احمد و روایت است از ابو شعثا گفت بیرون آمد مردے از

الْمَسْجِدِ بَعْدَ مَا أُذِّنَ فِيهِ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَمَّا هٰذَا فَقَدْ عَصٰى

مسجد بعد از انکه اذان گفته شد در مسجد پس گفت ابو هریرة رض اما این مرد بتحقیق گناه کرد

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُثْمَانَ

ابا القاسم راکه کنیت آنحضرت است صلی الله علیه وسلم رواه مسلم واز عثمان

بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

بن عفان رضی الله عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه

أَدْرَكَهُ الْأَذَانُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ خَرَجَ لَمْ يَخْرُجْ لِحَاجَةٍ وَهُوَ لَا يُرِيْدُ الرَّجْعَةَ

کور یابد او را بانگ نماز در مسجد پس بیرون آمد آنجا لیکن بیرون نیامده برای حاجت ضروری او نمیخواهد باز آمدن

فَهُوَ مُنَافِقٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُ

پس او منافق است رواه ابن ماجه روایت است از ابن عباس رضی الله تعالی عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَمِعَ النِّدَآءَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَا صَلٰوةَ

از نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بشنود بانگ نماز را پس اجابت نکرد و برای نماز در مسجد نیامد پس نیست نماز

لَهٗ اِلَّا مِنْ عُذْرٍ رَوَاهُ الدَّارُقُطْنِيُّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ

مر اورا مگر از جہت عذری روایت کرد دار قطنی و روایت است از مجاہد و او از عبد اللہ بن عمر

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ رَجُلٌ اَهْلَهٗ

رضی اللہ عنہما بدرستیکہ نبی صلی اللہ علیہ وسلم فرمود منع نکند ہیچ مردے کسان خود را

اَنْ يَّاْتُوا الْمَسَاجِدَ فَقَالَ ابْنٌ لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ فَاِنَّا نَمْنَعُهُنَّ فَقَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

از آمدن مسجد ہا پس گفت پسری کہ مر عبد اللہ بن عمر را بود کہ ما البتہ منع میکنیم پس گفت عبد اللہ

اُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَقُوْلُ هٰذَا قَالَ فَمَا كَلَّمَهٗ

حدیث میکنم مر ترا از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و تو میگوئی این کلمہ گفت راوی پس کلام

عَبْدُ اللّٰهِ حَتّٰى مَاتَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ

نکرد با آن فرزند عبد اللہ بن عمر تا آنکہ مرد روایت کرد احمد و مرویست از عبد اللہ بن مسعود رضـ گفت

لَقَدْ رَاَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنِ الصَّلٰوةِ اِلَّا مُنَافِقٌ قَدْ عُلِمَ نِفَاقُهٗ اَوْ مَرِيْضٌ

بتحقیق دانستیم خود و صحابہ دیگر را کہ حکم میکردیم با نیکو او پس نیماند از جماعت نماز مگر منافقی کہ بتحقیق معلوم بود نفاق او یا بیماری کہ اصلا طاقت ندارد

وَاِنْ كَانَ الْمَرِيْضُ لَيَمْشِيْ بَيْنَ رَجُلَيْنِ حَتّٰى يَاْتِيَ الصَّلٰوةَ وَقَالَ اِنَّ

و بتحقیق بود بیمار کہ راہ میرفت میان دو مرد تکیہ کردہ بر ایشان تا آنکہ می آمد در مسجد برای نماز و گفت ابن مسعود بدرستیکہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدٰى وَاِنَّ مِنْ سُنَنِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تعلیم کرد ما را سنتہا را کہ عمل کردن آن موجب ہدایت است و بدرستیکہ از جملہ سنن ہدی

الْهُدَى الصَّلٰوةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِيْ يُؤَذَّنُ فِيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ قَالَ مَنْ سَرَّهٗ

نماز است در مسجدیکہ اذان گفتہ شود در آن مسجد و در روایت آمدہ است کہ ابن مسعود گفت کسیکہ خوشحال میگرداند اورا

اَنْ يَّلْقَى اللّٰهَ غَدًا مُسْلِمًا فَلْيُحَافِظْ عَلٰى هٰذِهِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

اینکہ ملاقات کند خدا را فردا مسلمان کامل پس باید کہ نگہبانی کند بر نمازہای پنجگانہ

حيث ينادى بهن فان الله شرع لنبيكم سنن الهدى وانهن من

درجائیکه ندا کرده شود برای آنها پس بدرستیکه خدا تعالی شروع کرد برای پیغامبر شما طریقهای هدایت را و بدرستی این پنج نماز از

سنن الهدى ولو انكم صليتم في بيوتكم كما يصلي هذا المتخلف في

جمله آن طریقهای است و اگر ثابت شود آنکه شما گذارید نماز را در خانهای خود چنانکه میگذارد این شخص باز مانده در

بيته لتركتم سنة نبيكم ولو تركتم سنة نبيكم لضللتم وما من

خانه خود هر آینه ترک کرده باشید طریقه پیغامبر خود را و اگر ترک کنید طریقه پیغمبر خود را هر آینه گمراه شوید و نیست هیچ

رجل يتطهر فيحسن الطهور ثم يعمد الى مسجد من هذه المساجد الا

مردیکه طهارت کند پس نیک کند طهارت را پیشتر قصد رفتن کند بسوی مسجدی ازین مساجد مگر آنکه

كتب الله له بكل خطوة يخطوها حسنة ورفعه بها درجة وحط عنه

بنویسد خدا تعالی برای او بهر گامیکه میزند نیکی و ثواب بلند گرداند برای او پایه ارجمندی و کم گرداند از و

بها سيئة ولقد رأيتنا وما يتخلف عنها الا منافق معلوم النفاق

بسبب آن بدی او بتحقیق دانستیم ما صحابه رضه همه که تخلف نمیکرد از جماعت مگر منافق که نفاق او ظاهر بود

ولقد كان الرجل يؤتى به يهادى بين الرجلين حتى يقام في الصف

وبتحقیق بود مرد بیماری که آورده می شد درحالیکه تکیه میکرد از غایت ضعف میان دو مرد تا آنکه ایستاده کرده میشد در صف نماز

رواه مسلم وعن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه

رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رضه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم من سمع المنادى فلم يمنعه من اتباعه عذر قالوا وما

وسلم کسیکه بشنود بانگ نماز پس باز ندارد او را از پیروی کردن آن هیچ بهانه گفتند صحابه که چیست عذر

العذر قال خوف او مرض لم تقبل منه الصلوة التي صلى رواه

فرمود ترس هلاک یا بیماری پذیرفته نمی شود از وی نمازیکه گذارده است رواه

ابوداود والدارقطني وعن ابي الدرداء قال قال رسول الله

ابوداود و دارقطنی و روایت است از ابی درداء رضه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ما من ثلثة في قرية ولا بدو لا تقام فيهم الصلوة

صلی الله علیه وسلم نیست سه مرد در دیهی و یا در بادیه که برپا کرده نمیشود در میان ایشان نماز بجماعت

الا قد استحوذ عليهم الشيطان فعليك بالجماعة فانما يأكل الذئب

مگر آنکه غالب آمد بر ایشان شیطان پس بر تو باد که لازم گیری جماعت را زیرا که میخورد گرگ مگر گوسفند یرا

القاصية رواه احمد وابو داود والنسائي وعن ابي هريرة رضي

که دور افتاده است روایت کرد احمد و ابوداود و نسائی و روایت است از ابی هریرة رضی

الله تعالى عنه صلوة الجماعة تفضل صلوة الفذ بسبع وعشرين درجة

الله تعالی عنه نماز یکه بجماعت گذارند زیادتی میکند بر نماز یکه تنها بگذارد به بست و هفت درجه

متفق عليه وعنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

متفق علیه و روایت است از ابی هریرة رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

والذي نفسي بيده لقد هممت ان امر بحطب فيحطب ثم امر

بخدای که بقای ذات من بدست قدرت اوست بتحقیق آهنگ کردم که امر کنم بجمع کردن هیزم پس جمع کرده شود

بالصلوة فيؤذن لها ثم امر رجلا فيؤم الناس ثم اخالف الى

باذان گفتن برای نماز پس اذان گفته شود برای نماز پس امر کنم مردی را تا امامت کند مردم دیگر بروم بسوی

رجال وفي رواية لا يشهدون الصلوة فاحرق عليهم بيوتهم

مردمانیکه و در روایتی آمده است حاضر نشوند برای نماز پس بسوزانم بر ایشان خانهای ایشان را

والذي نفسي بيده لو يعلم احدهم انه يجد عرقا سمينا او مرماتين

بخدا سوگند اگر بداند یکی از ایشان که او می یابد استخوان فربه یا دو سم گاو

حسنتين لشهد العشاء رواه البخاري ولمسلم نحوه

وگوسفند که نیکو در آید در نظر مردم و زن بر آینه حاضر میگردد نماز عشا را روایت کرد بخاری و مسلم را مانند اوست

باب تسوية الصف

باب در برابر کردن صف وقت نماز

عَنِ النُّعْمَانِ ابْنِ الْبَشِيرِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالیٰ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی

وروایت است از نعمان ابن بشیر رضی اللہ تعالی عنہ گفت نعمان کہ بود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَوِّي صُفُوْفَنَا حَتّٰى كَاَنَّمَا يُسَوِّي بِهَا الْقِدَاحَ حَتّٰى رَاٰى

اللہ علیہ وسلم کہ برابر میکرد صفہای ما را در نماز تا آنکہ گویا برابر میکرد بآن صفوف قداح را یعنی چوب تیر تا آنکہ دید آنحضرت

اَنَّا قَدْ عَقَلْنَا عَنْهُ ثُمَّ خَرَجَ يَوْمًا فَقَامَ حَتّٰى كَادَ اَنْ يُّكَبِّرَ فَرَاٰى رَجُلًا

کہ ما بتحقیق فہمیدیم از قول و فعلش پس تر بیرون آمد آنحضرت روزی پس ایستاد تا آنکہ قریب شد کہ اللہ اکبر گوید پس دید مردی را

بَادِيًا صَدْرُهٗ مِنَ الصَّفِّ فَقَالَ عِبَادَ اللّٰهِ لَتُسَوُّنَّ صُفُوْفَكُمْ اَوْ

کہ بیرون ست سینۂ او از صف پس گفت ای بندگان خدا ہر آئینہ باید کہ برابر کنید شما صفہای خود را یا آنکہ

لَيُخَالِفَنَّ اللّٰهُ بَيْنَ وُجُوْهِكُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ

بتحقیق مخالفت می اندازد خدا تعالی در میان ذاتہائے شما رواہ مسلم و روایت است از عائشہ

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلٰى مَيَامِنِ الصُّفُوْفِ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

و فرشتگان او درود میفرستند بر جانبہای دست راست از صفوف و از ابی امامہ مرویست

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالے

وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى

و فرشتگان او درود می فرستند بر صف اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر

الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ الْاَوَّلِ قَالُوْا يَا

صف دوم نیز فرمود بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود میفرستند بر صف اول گفتند ای

رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلَى الثَّانِيْ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى الصَّفِّ

پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا و فرشتگان او درود می فرستند بر صف

الاول قالوا یا رسول الله وعلی الصف الثاني قال وعلی الثاني وقال

اول گفتند ای پیغمبر خدا و بر صف دوم نیز فرمود آنحضرت و بر صف دوم و فرمود

رسول الله صلی الله علیه وسلم سوّوا صفوفکم وحاذوا بین

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم برابر سازید صفهای خود را و برابر می کنید میان

مناکبکم ولینوا في أیدي إخوانکم وسدّوا الخلل فإنّ الشیطن

دوشهای خود و نرمی کنید در پیش دستهای برادران خود و بندید فرجها می صف خود زیرا که شیطان

یدخل فیما بینکم بمنزلة الحذف یعني أولاد الضأن الصغار

می درآید در میان شما در رنگ حذف خواست راوی بلفظ حذف بچهای میش که خورد باشند

رواه أحمد وعن ابن عمر رضي الله تعالی عنه قال قال رسول الله

رواه احمد و از ابن عمر روایت رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا

صلی الله علیه وسلم أقیموا الصفوف وحاذوا بین المناکب وسدّوا

صلی الله علیه وسلم بر پا کنید صفوف را و برابری کنید در میان دوشهای مناکب خود و بندید

الخلل ولینوا بأیدي إخوانکم ولا تذروا فرجات للشیطن ومن

فرجهای صف را و نرمی کنید در پیش دستهای برادران شما و مگذارید فرجها شیطان را و کسیکه

وصل صفّا وصله الله ومن قطعه قطعه الله رواه أبو داود

وصل کند صف را وصل کند او را خدا تعالی و کسیکه ببرد و رخنه کند صف را ببرد و در اندازد او را خدا تعالی رواه ابوداود

وعن عائشة رضي الله تعالی عنها قالت قال رسول الله صلی الله

و روایت است از عائشه رضی الله تعالی عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

علیه وسلم لا یزال قوم یتأخرون عن الصف الأول حتی یؤخرهم

علیه وسلم همیشه اند گروهی که پس می افتند از صف اول تا آنکه پس اندازد ایشان را

الله في النار رواه أبو داود وعن أبي هریرة رضي الله تعالی عنه

خدا تعالی در آتش رواه ابوداود و روایت است از ابی هریرة رضی الله تعالی عنه

ع٥ یعنی بمقصود رساند

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَمَا یَخْشَی الَّذِیْ یَرْفَعُ رَأْسَہٗ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ایا نمی ترسد آنکس کہ برمیدارد سر خود را
قَبْلَ الْاِمَامِ اَنْ یُّحَوِّلَ اللّٰہُ رَأْسَہٗ رَأْسَ حِمَارٍ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ اَنَسٍ
پیش از امام ازینکہ بگرداند خدا تعالی سر اورا ہمچو سر خر متفق علیہ است واز انس رضی اللہ عنہ مروی است
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ رُصُّوْا صُفُوْفَکُمْ وَقَارِبُوْا
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پیوستہ دارید واستوار کنید صفہای خود را ونزدیکی کنید
بَیْنَہَا وَحَاذُوْا بِالْاَعْنَاقِ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِہٖ اِنِّیْ لَاَرَی الشَّیْطٰنَ
میان صفہا وبرابر کنید گردنہا را پس سوگند بخدا ایکہ بقای ذات من بدست او ست بدرستیکہ من ہر آئینہ می بینم شیطانرا
یَدْخُلُ مِنْ خَلَلِ الصَّفِّ کَاَنَّہَا الْحَذَفُ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ
کہ در می آید از رخنہ صف گویا آن شیطان بچہ میش است رواہ ابو داود وروایت است از
اَبِیْ ہُرَیْرَۃَ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ خَیْرُ
ابی ہریرۃ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بہترین
صُفُوْفِ الرِّجَالِ اَوَّلُہَا وَشَرُّہَا اٰخِرُہَا وَخَیْرُ صُفُوْفِ النِّسَآءِ اٰخِرُہَا
صفہا مردان اولین انہاست وبدترین صفہای مردان پسین انہاست وبہترین صفہای زنان پسین آنہاست
وَشَرُّہَا اَوَّلُہَا رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ نِ الْخُدْرِیِّ
وبدترین صفہای زنان پیشین انہا رواہ مسلم واز ابی سعید الخدری
رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ رَاٰی رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ فِیْ اَصْحَابِہٖ تَاَخُّرًا
رضی اللہ عنہ مروی است دید پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم در یاران خود پس ماندنی در صف نماز
فَقَالَ لَہُمْ تَقَدَّمُوْا وَائْتَمُّوْا بِیْ وَلْیَاْتَمَّ بِکُمْ مَنْ بَعْدَکُمْ لَا یَزَالُ
پس گفت مر ایشانرا پیش آئید واقتدا کنید بمن وباید کہ اقتدا کند بشما کسیکہ پس ایستادہ است وہمیشہ اند
قَوْمٌ یَتَاَخَّرُوْنَ حَتّٰی یُؤَخِّرَہُمُ اللّٰہُ رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ مَسْعُوْدٍ
قومی کہ پس می ایستند تا آنکہ پس می افگند ایشانرا خدا تعالی از ثواب عظیم رواہ مسلم وروایت است از ابی مسعود

الانصاري رضي الله تعالى عنه قال كان رسول الله صلى الله عليه وسلم

الانصاری رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يمسح مناكبنا في الصلوة ويقول استووا ولا تختلفوا فتختلف

که مسح میکرد کتفهای ما را در نماز ومیفرمود که برابر شوید واختلاف مکنید پس مختلف گردد

قلوبكم ليلني منكم اولوا الاحلام والنهى ثم الذين يلونهم

دلهای شما باید که متصل شوند مرا از شما خداوندان بلوغ وعقل در صف اول پس آنکسانیکه قریب اند بایشان در رتبه

ثم الذين يلونهم قال ابو مسعود فانتم اليوم اشد اختلافا

پس آنکسانیکه قریب اند بایشان گفت ابو مسعود انصاری رض پس شما امروز سخت ترایید از روی اختلاف

رواه مسلم وعن البراء بن عازب رضي الله تعالى عنه قال كان

رواه مسلم وروایت است از براء ابن عازب رضی الله عنه گفت بود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان الله وملئكته يصلون

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که میفرمود بدرستیکه خدا وفرشتگان او درود میفرستند

على الذين يلون الصفوف الاولى وما من خطوة احب

برآنانکه متصل اند صفهای پیشین را ونیست هیچ گامی محبوب تر

الى الله من خطوة يمشيها يصل بها صفا رواه ابو داود

بسوی خدا از گامی که میرود بوی که بپیوندد بوی صف را رواه ابوداود

باب السترة واثم المرور بين يدي المصلي

باب در احادیثی که وارد است در بیان ستره وگناه گذشتن از روبروی مصلی

عن طلحة بن عبيد الله قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

وروایت است از طلحه ابن عبید الله گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اذا وضع احدكم بين يديه مثل مؤخرة الرحل فليصل ولا يبال

وقتیکه نهد یکی از شما پیش خود مانند پس پالان شتر پس باید که نماز بگذارد وباک ندارد کسی را که بگذرد

مَنْ مَرَّ وَرَاءَ ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي جُهَيْمٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

پس ان ستره رواه مسلم و روایت است از ابی جهیم رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّيْ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر میدانست گذرنده پیش مصلی

مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِيْنَ خَيْرًا لَّهُ مِنْ أَنْ يَّمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ

که چه گناه است بروی هر آئینه باشد ایستادن او تا چهل بهتر مر او را از گذشتن وی از پیش مصلی گفت

أَبُو النَّضْرِ لَا أَدْرِيْ قَالَ أَرْبَعِيْنَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ابو نضر که یکی از راویان است که درنمی یابم که گفت چهل روز یا چهل ماه یا چهل سال متفق علیه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِذَا صَلّٰى أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ تِلْقَاءَ وَجْهِهِ شَيْئًا فَإِنْ لَّمْ يَجِدْ فَلْيَنْصِبْ

وسلم چون نماز گذارد یکی از شما پس باید که بگرداند مقابل روی خود چیزی را پس اگر نیابد چیزی را پس باید که ایستاده کند

عَصَاهُ فَإِنْ لَّمْ يَكُنْ مَّعَهُ عَصًا فَلْيَخْطُطْ خَطًّا ثُمَّ لَا يَضُرُّهُ مَا مَرَّ

عصای خود را پس اگر نباشد با وی عصا پس باید که بکشد خطی را در زمین پس زیان ندارد او را چیزیکه بگذرد

أَمَامَهُ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَهْ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ

پیش او رواه ابوداود و ابن ماجه روایت است از ابی سعید رضی الله

تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَقْطَعُ الصَّلٰوةَ شَيْءٌ

تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم باطل نمیگرداند نماز را چیزیکه

وَادْرَءُوْا مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

پیش مصلی بگذرد و دفع کنید بقدریکه توانید زیرا که آن گذرنده شیطانست رواه ابوداود و روایت است

أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُكُمْ

از ابی هریره رضی الله تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اگر میدانست یکی از شما آنچه مر او را

مَا لَهُ فِي أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَخِيهِ مُعْتَرِضًا فِي الصَّلٰوةِ كَانَ لِأَنْ يُقِيمَ

او ایستادن هر آئینه باشد در نماز از مقابل برادر مسلمان از پیش وی از گذشتن از گناه

مِائَةَ عَامٍ خَيْرًا لَهُ مِنَ الْخُطْوَةِ الَّتِي خَطَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

واز ابن ماجه رواه آنرا کرده زند می گام از صد سال بهتر مراو را

كَعْبِ الْأَحْبَارِ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا

کعب احبار مرویست گفت اگر بدانستے گذرنده از پیش مصلی انچه براو ست

عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يُخْسَفَ بِهِ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ

از پیش وی از گذشتن او در زمین فرو برده شدن بهتر بود هر آئینه از گناه

يَدَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ أَهْوَنُ عَلَيْهِ رَوَاهُ مَالِكٌ

مصلی و در روایتی است این لفظ یعنی آسان تر است بروی رواه مالک

بَابُ السُّنَنِ

این باب در بیان سنت ها است

عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ام حبیبه رضی الله تعالیٰ عنها گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ

علیه وسلم کسیکه گذارد در روز و شب دوازده رکعت بنا کرده شود برائی وی خانه

فِي الْجَنَّةِ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ

در بهشت چهار رکعت سنت پیش از نماز پیشین و دو رکعت پس از ظهر و دو رکعت نماز بعد از نماز شام

وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلٰوةِ الْفَجْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و دو رکعت نماز بعد از نماز خفتن و دو رکعت پیش از نماز فجر رواه ترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز عایشه رضی الله عنها مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

علیہ وسلم دو رکعت سنت فجر بہتر است از عالم سفلی و ہرچہ در ویست رواہ مسلم و از

ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ

ابن عمر رضی اللہ عنہما مرویست گفت کہ بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ نمیگزارد بعد از نماز

الْجُمُعَةِ حَتّٰى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

جمعہ تا آنکہ برمیگشت از نماز پس میگزارد دو رکعت در خانہ خود متفق علیہ و مرویست از

أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ

ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ہست

مِنْكُمْ مُصَلِّيًا بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

از شما نماز گزارندہ بعد از جمعہ پس باید کہ بگذارد چہار رکعت رواہ مسلم و از ابن عمر رضی اللہ

تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللّٰهُ امْرَءًا صَلّٰى

تعالی عنہ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم رحمت کند خدا تعالی مردی را کہ بگذارد

قَبْلَ الْعَصْرِ أَرْبَعًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ

پیش از نماز عصر چہار رکعت رواہ احمد و ترمذی و ابوداود و روایت است از عائشہ رضی

اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى بَعْدَ الْمَغْرِبِ

اللہ تعالی عنہا گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگذارد بعد نماز مغرب

عِشْرِيْنَ رَكْعَةً بَنَى اللّٰهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بست رکعت را بنا کند خدا برائی وی خانہ در بہشت رواہ ترمذی و روایت است از

مَكْحُوْلٍ يَبْلُغُ بِهِ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلّٰى بَعْدَ الْمَغْرِبِ

مکحول میرساند حدیث را با نحضرت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ فرمود پیغمبر خدا صلعم کسیکہ بگذارد بعد از مغرب

قَبْلَ أَنْ يَتَكَلَّمَ رَكْعَتَيْنِ وَفِيْ رِوَايَةٍ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ رُفِعَتْ صَلٰوتُهُ

پیش از آنکہ تکلم کند دو رکعت و در روایتی آمدہ است کہ بگذارد چہار رکعت بردا شتہ شود نماز او

فِي عِلِّيِّينَ مُرْسَلًا وَعَنْ حُذَيْفَةَ نَحْوَهُ وَزَادَ فَكَانَ يَقُولُ

درعلیین از روی مرسل واز حذیفه رض مانند این حدیث وزیاده کرده است این عبارت پس بود که میگفت آن حضرت

عَجِّلُوا الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فَإِنَّهُمَا تُرْفَعَانِ مَعَ الْمَكْتُوبَةِ رَوَاهُمَا

شتابی کنید دو رکعت را که بعد مغرب اند زیرا که این دو رکعت برداشته میشوند بعلیین با فرض روایهما

رَزِينٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ الزِّيَادَةَ عَنْهُ نَحْوَهَا فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

رزین وروایت کرد بیهقی زیادت را از حذیفه مانند آن در شعب ایمان

بَابُ صَلٰوةِ التَّهَجُّدِ وَالتَّحْرِيْضِ عَلٰى قِيَامِ اللَّيْلِ

باب در بیان احادیثیکه در باب فضیلت نماز تهجد و تحریص برقیام شب واقع شده

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسٰى أَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

و بعضی شب بیدار باش بقرآن شب چیزی زیاده برای تو قریب است که ایستاده کند ترا پروردگار تو بمقامی

مَّحْمُوْدًا تَتَجَافٰى جُنُوْبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَّطَمَعًا

پسندیده دوری میکند پهلوهای ایشان از خوابگاه میخوانند پروردگار خود را بترس و امید دارے

وَّمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ

وانچه روزی داده ایم ایشانرا خرج میکنند پس نمیداند هیچ نفس چه چیز نهان کرده شد برای ایشان از خنکی چشم

جَزَاءًۢ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ

پاداش داده شد بانچه میکردند و روایت است از اسما بنت یزید رض از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُحْشَرُ النَّاسُ فِي صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلی الله علیه وسلم فرمود فراهم آورده میشود مردم بر صعید واحد روز قیامت

فَيُنَادِيْ مُنَادٍ فَيَقُوْلُ أَيْنَ الَّذِيْنَ كَانَتْ تَتَجَافٰى جُنُوْبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

پس آواز میدید آواز دهنده پس میگوید کجا اند آنکسانیکه دور وجدا میبود پهلوهای ایشان از خوابگاه های ایشان

فَيَقُوْمُوْنَ وَهُمْ قَلِيْلٌ فَيَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ثُمَّ يُؤْمَرُ

پس می خیزند و حال آنکه ایشان کم باشند پس میگذرند در بهشت بغیر آنکه حساب گرفته شوند پس امر کرده میشود

خزانه ۱۵ رکوع ۱۵

خزانه ۱۰ رکوع ۱۰

بِسَائِرِ النَّاسِ اِلَى الْحِسَابِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ بَابُ الْحِسَابِ

سائر مردم را بحساب گرفتن رواه البیهقی در شعب الایمان باب حساب

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ رَبُّنَا

و مرویست از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرود آید پروردگار ما

تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ اِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حَتّٰى يَبْقٰى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْاٰخِرِ

که بزرگ بلند است ہر شب بآسمانیکه فرو تر و پایاں تر است وقتیکه باقی ماند ثلث حصه که شب آخر است

يَقُوْلُ مَنْ يَّدْعُوْنِيْ فَاَسْتَجِيْبَ لَهٗ مَنْ يَّسْأَلُنِيْ فَاُعْطِيَهٗ لَهٗ مَنْ يَّسْتَغْفِرُ

میفرماید حق تعالی کیست که دعا کند مرا تا قبول کنم دعا او را کیست که درخواست کند از من تا دہم او را کیست آمرزش خواہد

لِيْ فَاَغْفِرَ لَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ ثُمَّ يَبْسُطُ يَدَيْهِ يَقُوْلُ

از من پس بیامرزم او را متفق علیه است و در روایت مسلم آمده پس فراخ میکند پروردگار ہر دو دست خود را میگوید پروردگار

مَنْ يُّقْرِضُ غَيْرَ عَدُوْمٍ وَّلَا ظَلُوْمٍ حَتّٰى يَنْفَجِرَ الْفَجْرُ وَعَنْ جَابِرٍ

کیست که قرض دہد کسیرا که نه فقیر است و نه ظلم کننده میگوید خدا تا میکشاید فجر و از جابر رضی اللہ عنه مرویست

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ

گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی اللہ علیه وسلم را که میگفت بدرستیکه

فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُّسْلِمٌ يَّسْأَلُ اللّٰهَ خَيْرًا مِّنْ اَمْرِ الدُّنْيَا

در شب ہر آئینه ساعتی است که موافق نیفتد آنرا مرد مسلمان در حالیکه سوال میکند خدا را نیکی از کار دنیا

وَالْاٰخِرَةِ اِلَّا اَعْطَاهُ اللّٰهُ اِيَّاهُ وَذٰلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و آخرت مگر آنکه میدہد خدا تعالی آن امر را و ایں ساعت در ہر شب است رواه مسلم و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن عمر رضی اللہ تعالی عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیه

وَسَلَّمَ اَحَبُّ الصَّلٰوةِ اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى صَلٰوةُ دَاوٗدَ وَاَحَبُّ الصِّيَامِ اِلَى اللّٰهِ

وسلم دوست داشته شده ترین نماز با بسوی خدا تعالی نماز داؤد علیه السلام است و دوست داشته ترین روزه با بسوی خدا تعالی

صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ

روزه داود است و داود علیه السلام خواب میکرد نصف شب را و برمیخاست دو دانگ و خواب میکرد بازیکدانگ و روزه میداشت

يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى

یکروز روزه میکشاد روز دیگر متفق علیه است واز ابی امامه رضی الله تعالی

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ

عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بر شما باد برخاستن شب برای نماز زیراکه شب خیزی

دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ وَهُوَ قُرْبَةٌ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ وَمُكَفِّرَةٌ لِلسَّيِّئَاتِ

عادت نیکو کارانست که پیش از شما بودند قیام لیل سبب نزدیکیست مر شما را بسوی پروردگار شما و سبب پوشیدنست مر بدیها را

وَمَنْهَاةٌ عَنِ الْإِثْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

وباز دارنده است از گناهان رواه ترمذی واز ابی سعید الخدری

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ يَضْحَكُ

رضی الله تعالی عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سه کس اند که میخندد

اللّٰهُ تَعَالَى إِلَيْهِمُ الرَّجُلُ إِذَا قَامَ بِاللَّيْلِ يُصَلِّي وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي

خدا تعالی برای ایشان یکی مردیکه چون برخیزد برای نماز شب و دوم قوم چون صف بندند در

الصَّلٰوةِ وَالْقَوْمُ إِذَا صَفُّوا فِي قِتَالِ الْعَدُوِّ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

نماز سوم قومیکه چون صف بندند در کشتن دشمنان دین رواه در شرح سنة

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضی الله تعالی عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلٰثَ

وسلم گره می بندد شیطان بر پس سر یکی از شما وقتیکه او خواب میکند سه

عُقَدٍ يَضْرِبُ عَلَى كُلِّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ

گره میزند بر گره ای لازم گیر بر خود خواب را که شب دراز است پس خواب کن پس اگر بیدار شود

فَذَكَرَ اللّٰهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَاِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَاِنْ صَلّٰى انْحَلَّتْ

پس اگر یاد خدا را کشاده شود گرہی پس اگر وضو کند کشاده شود گرہی پس اگر نماز کند کشاده شود

عُقْدَةٌ فَاَصْبَحَ نَشِيْطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَاِلَّا اَصْبَحَ خَبِيْثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ

گرہی پس صبح کند شادمان پاک نفس و اگر بیدار نشود و ذکر نکند صبح میکند پلید نفس کاہل

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ رض قَالَ قَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى

متفق علیه است و روایت است از مغیره رض گفت ایستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نماز شب

تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ فَقِيْلَ لَهٗ لِمَ تَصْنَعُ هٰذَا وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ

تا آنکه اماسید قدم مبارک پس گفته شد مر آنحضرت را که برای چه میکنی این همه ریاضت را و حال آنکه آمرزیده شد مر ترا گناهان تو

ذَنْبِكَ وَمَا تَاَخَّرَ قَالَ اَفَلَا اَكُوْنُ عَبْدًا شَكُوْرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

آنچه پیش رفته و آنچه پس خواهد آمد فرمود آنحضرت آیا پس نباشم من بنده سپاس گذار متفق علیه است و از

ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رضی الله عنه گفت ذکر کرده شد نزدیک پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

رَجُلٌ فَقِيْلَ لَهٗ مَا زَالَ نَائِمًا حَتّٰى اَصْبَحَ مَا قَامَ اِلَى الصَّلٰوةِ قَالَ ذٰلِكَ رَجُلٌ

مردی پس گفته شد مر او را که مستمر ماند خواب کننده تا آنکه صبح کرد و نایستاد برای نماز شب فرمود آن مردیست

بَالَ الشَّيْطَانُ فِيْ اُذُنِهٖ اَوْ قَالَ فِيْ اُذُنَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ

که شاشید شیطان در گوش او یا گفت آنحضرت در دو گوش او متفق علیه و از عمرو ابن

عَبَسَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَقْرَبُ مَا يَكُوْنُ الرَّبُّ مِنَ

عبسه رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نزدیک تر بودن پروردگار از بنده

الْعَبْدِ فِيْ جَوْفِ اللَّيْلِ الْاٰخِرِ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تَكُوْنَ مِمَّنْ يَّذْكُرُ اللّٰهَ

میانه شب است در جانب آخر پس اگر میتوانی که باشی تو ای عمرو از ان جماعت که یاد میکنند خدا را

فِيْ تِلْكَ السَّاعَةِ فَكُنْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

در آن ساعت پس باش تو از ان رواه ترمذی و از ابی هریره رضی الله عنه گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم رحم الله رجلا قام من الليل فصلى وايقظ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ببخشاد خدا تعالی مردی را که برخواست بنماز شب پس گذارد نماز را و بیدار کرد

امرأته فصلت فان ابت نضح في وجهها الماء رحم الله امرأة قامت

زن خود را پس نماز گزارد آن زن نیز پس اگر انکار کند بپاشد در روی آن زن آب را ببخشاید خدا تعالی زن را که برخاست

من الليل فصلت وايقظت زوجها فصلى فان ابى نضحت في وجهه

از شب پس نماز گذارد و بیدار کرد مرد خود را پس نماز گذارد آن مرد پس اگر سر باز زند آن مرد بپاشد آن زن در روی او

الماء رواه ابوداود والنسائي وعن ابي امامة رضي الله تعالى عنه

آب را رواه ابوداود والنسائی واز ابی امامه رضی الله تعالی عنه مرویست

قال قيل يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اي الدعاء اسمع قال جوف الليل

گفت گفته شد ای پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کدامین دعا مسموع تر است باجابت فرمود دعائیکه درون شب

الآخر ودبر الصلوة المكتوبات رواه الترمذي وعن ابي مالك

آخر واقع شد و پس نمازهای فرض که شامل است دعا را در آخر تشهد رواه ترمذی واز ابی مالک

الاشعري رضي الله تعالى عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

اشعری رضی الله تعالی عنه مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

ان في الجنة غرفا يرى ظاهرها من باطنها وباطنها من ظاهرها اعدها

بدرستیکه در بهشت غرفهاست که دیده میشود ظاهرش از باطنش و باطنش از ظاهرش از غایت لطافت و صفا آماده ساخته است

الله لمن الان الكلام واطعم الطعام وتابع الصيام وصلى بالليل

خدا آنها را برای کسیکه نرم گوید سخن را و بخوراند طعام را و پیاپی دارد روزه را و نماز گذارد بشب

والناس نيام رواه البيهقي في شعب الايمان وروى الترمذي

و حال آنکه مردم در خواب باشند روایت کرد بیهقی در شعب ایمان و روایت کرد ترمذی

عن علي نحوه وفي رواية لمن اطاب الكلام وعن عبد الله

از علی رض مانند آن و در روایتی آمده است طیب کلام بجای لین کلام واز عبد الله

ابْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ لِي رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن عمرو بن عاص رضی الله تعالی عنه مروایت فرمود مرا پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَا عَبْدَ اللّٰهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُوْمُ مِنَ اللَّيْلِ فَتَرَكَ قِيَامَ

وسلم ای عبد الله مباش مانند فلان بود وی که برمیخواست بنماز شب پس بگذاشت

اللَّيْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ اَبِي الْعَاصِ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ

شب خیزیرا متفق علیه و روایت است از عثمان بن ابی العاص رضی الله تعالی عنه

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كَانَ لِدَاوُدَ عَلَيْهِ

گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را می فرمود بود داؤد علیه

السَّلَامُ مِنَ اللَّيْلِ سَاعَةٌ يُوْقِظُ فِيْهَا اَهْلَهُ يَقُوْلُ يَا اٰلَ دَاوُدَ قُوْمُوْا فَصَلُّوْا

السلام را از شب ساعتی که بیدار میکرد در آن ساعت اہل خود را میگفت ای اہل عیال داؤد برخیزید پس نماز کنید

فَاِنَّ هٰذِهٖ سَاعَةٌ يَسْتَجِيْبُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيْهَا الدُّعَاءَ اِلَّا لِسَاحِرٍ اَوْ

زیراکه تحقیق این ساعتے است که قبول میکند خدا تعالی درو ـ دعا را مگر ساحر را

عَشَّارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ

وعشر ستاننده را رواه احمد از ابی ہریرہ رضی الله تعالی عنه مروایت گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ صَلٰوةٌ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میفرمود افزون ترین نماز در ثواب بعد از نماز فرض

فِي جَوْفِ اللَّيْلِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

درون شب است رواه احمد واز وی مروایت گفت آمد مردی نزدیک آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ فُلَانًا يُصَلِّيْ بِاللَّيْلِ فَاِذَا اَصْبَحَ سَرَقَ فَقَالَ اِنَّهُ

علیه وسلم پس گفت که تحقیق فلان شخص نماز میکند بشب پس چون صبح میکند دزدی میکند پس گفت آنحضرت بدرستیکه

سَتَنْهَاهُ مَا تَقُوْلُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

باز دارد آن نماز اورا از دزدی رواه احمد وبیهقی در شعب الایمان واز

أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ابی سعید و ابی ہریرہ رضی اللہ عنہما گفتند ہر دو کہ فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَيْقَظَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّيَا أَوْ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَمِيعًا

علیہ وسلم چون بیدار کند مرد زن خود را پارۂ شب پس بگذارند دو رکعت ہر دو یا ہر ہر واحد دو رکعت را ہم

كُتِبَا فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

نوشتہ میشوند ہر دو در حلقہ مردان ذاکرین و زنان ذاکرات رواہ ابوداود و ابن ماجہ و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشْرَافُ أُمَّتِي

ابن عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بزرگ قدران امت من

حَمَلَةُ الْقُرْآنِ وَأَصْحَابُ اللَّيْلِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بردارندگان قرآنند یعنی حافظان و اہل شب خوانندگان آن در نماز رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ أَبَاهُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللهُ

ابن عمر رضی اللہ عنہما بدرستیکہ پدر او عمر بن الخطاب بود نماز شب میکرد از مقدار شب آنچہ خواستہ بود خدا

حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ أَيْقَظَ أَهْلَهُ لِلصَّلٰوةِ يَقُولُ لَهُ الصَّلٰوةَ ثُمَّ

تا آنکہ چون می شد آخر شب بیدار میکرد اہل خود را برای نماز شب میگفت اہل خود را کہ وقت نماز است بگذارید نماز را پستر

يَتْلُو هٰذِهِ الْآيَةَ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ

میخواند این آیۃ را بفرما اہل خود را بنماز و مبالغہ کن در صبر کردن بر نماز نمی طلبیم ما از تو

رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوٰى رَوَاهُ مَالِكٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

رزق و اما روزی میرسانیم ترا و خوبی عاقبت کار مرمتقیان راست رواہ مالک و از عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ رَجُلَيْنِ

ابن مسعود رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم عجب دارد پروردگار ما از دو مرد

رَجُلٌ ثَارَ عَنْ وِطَائِهِ وَلِحَافِهِ مِنْ بَيْنِ حِبِّهِ وَأَهْلِهِ إِلَى صَلٰوتِهِ فَيَقُولُ

مردیکہ برجست از فرش نرم خود و از لحاف خود برجست از میان محبوب و اہل خود بسوی نماز پس میگوید

اللهُ لِمَلٰئِكَتِهٖ اُنْظُرُوْا اِلٰى عَبْدِيْ ثَارَ عَنْ فِرَاشِهٖ وَوِطَائِهٖ مِنْ بَيْنِ

خدا تعالی بفرشتگان خود گاه کنید بسوی بنده من که برجست از فراش خود واز لحاف خود از میان

حِبِّهٖ وَاَهْلِهٖ اِلٰى صَلٰوتِهٖ رَغْبَةً فِيْمَا عِنْدِيْ وَشَفَقًا مِّمَّا عِنْدِيْ وَرَجُلٌ غَزَا

محبوب خود و اہل خود بسوی نماز خود از جہت رغبت نمودن در ثوابیکہ نزد منست واز جہت خوف ہراس از عقابیکہ نزد منست ومرد یکہ جنگ کرد با کفار

فِيْ سَبِيْلِ اللهِ فَانْهَزَمَ مَعَ اَصْحَابِهٖ فَعَلِمَ مَا عَلَيْهِ فِي الْاِنْهِزَامِ وَمَا

در راہ خدا پس شکست خورد با یاران خود پس فہمید آنچہ لازم ست او را در شکست خوردن و نفعی کہ

لَهٗ فِي الرُّجُوْعِ فَرَجَعَ حَتّٰى اُهْرِيْقَ دَمُهٗ فَيَقُوْلُ اللهُ لِمَلٰئِكَتِهٖ اُنْظُرُوْا

مر او راست در بازگشتن پس برگشت تا آنکہ ریختہ شد خون او پس میگوید خدا تعالی بفرشتگان خود نظر کنید

اِلٰى عَبْدِيْ رَجَعَ رَغْبَةً فِيْمَا عِنْدِيْ وَشَفَقًا مِّمَّا عِنْدِيْ حَتّٰى اُهْرِيْقَ دَمُهٗ

بسوئی بندہ من کہ برگشت از جہت خواہش در ثوابیکہ نزد منست واز جہت ترسیدن عقابیکہ نزد منست تا آنکہ ریختہ شد خون

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

بَابُ صَلٰوةِ الضُّحٰى

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضه

روایت کرد در شرح سنت

باب نماز چاشت

روایت است از ابی ذر رضه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصْبِحُ عَلٰى كُلِّ سُلَامٰى مِنْ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ثابت میگردد بر ہر بند استخوان اندام

اَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيْحَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيْدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيْلَةٍ

یکی از شما صدقہ پس ہر بار سبحان اللہ گفتن صدقہ ایست و ہر بار الحمد للہ گفتن صدقہ ایست و ہر بار لا الہ الا اللہ گفتن

صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيْرَةٍ صَدَقَةٌ وَاَمْرٌ بِالْمَعْرُوْفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ

صدقہ ایست و ہر بار اللہ اکبر گفتن صدقہ ایست و فرمودن کسی را بکار مشروع صدقہ ایست و باز داشتن کسی را از

الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَتُجْزِئُ مِنْ ذٰلِكَ رَكْعَتَانِ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الضُّحٰى

کار نامشروع صدقہ ایست و کفایت میکند از شکرانہ سلامی و صدقہ آن دو رکعت کہ بگذارد آن دو رکعت را از چاشت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ وَاَبِيْ ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ تَعَالٰى عَنْهُمَا

روایت کرد مسلم و روایت است از ابی درداء و ابی ذر رضی اللہ تعالی عنہما

فَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ اللّٰهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى اِنَّهُ

گفتند بردوکه فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم از خدا تعالے

قَالَ يَا ابْنَ اٰدَمَ ارْكَعْ لِيْ اَرْبَعَ رَكَعَاتٍ مِّنْ اَوَّلِ النَّهَارِ اَكْفِكَ اٰخِرَهُ

که فرمود اے آدمی زاد بگذار برای من چهار رکعت را در اول روز پس کارگذاری کنم ترا در آخر روز

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ هَمَّارٍ

رواه ترمذی و رواه ابو داؤد و الدارمی از نعیم بن ہمار

الْغَطَفَانِيِّ وَاَحْمَدُ عَنْهُمْ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ

غطفانی و احمد از ہمہ و در روایت است از بریدہ رضی اللہ تعالے گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ فِي الْاِنْسَانِ ثَلٰثُ مِائَةٍ

شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت در آدمے سه صد

وَسِتُّوْنَ مَفْصَلًا فَعَلَيْهِ اَنْ يَّتَصَدَّقَ عَنْ كُلِّ مَفْصَلٍ مِّنْهُ بِصَدَقَةٍ

و شصت بند ست پس بر او سے باو که تصدق کند از هر بند سے از خود بصدقه

قَالُوْا وَمَنْ يُّطِيْقُ ذٰلِكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ قَالَ النُّخَاعَةُ فِي الْمَسْجِدِ تَدْفِنُهَا

گفتند صحابه و که طاقت دارد و اترا ای پیغمبر خدا فرمود آنحضرت آب دهن افتاده در مسجد دفن کنی آنرا

وَالشَّيْءُ تُنَحِّيْهِ عَنِ الطَّرِيْقِ فَاِنْ لَّمْ تَجِدْ فَرَكْعَتَا الضُّحٰى تُجْزِئُكَ

و چیزی یکسو کنی آنرا از راه مردم پس اگر نیابی آنرا پس اگر نیابی دو رکعت نماز چاشت لپسند میکند ترا

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه ابو داود و روایت است از انس رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلَّى الضُّحٰى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بَنَى اللّٰهُ لَهُ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ ہر کہ بگذارد نماز ضحی را دوازده رکعت بنا کند خدا تعالی برای او

قَصْرًا مِّنْ ذَهَبٍ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

کوشکے از طلا در بہشت رواه ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از

مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ الْجُهَنِيِّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

معاذ بن انس جہنی رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم ہر کہ

قَعَدَ فِيْ مُصَلَّاهُ حِيْنَ يَنْصَرِفُ مِنْ صَلٰوةِ الصُّبْحِ حَتّٰى يُسَبِّحَ رَكْعَتَيِ

بنشیند در جای نماز وقتیکہ برگردد از نماز بامداد تا آنکہ بگذارد دو رکعت

الضُّحٰى لَا يَقُوْلُ اِلَّا خَيْرًا غُفِرَ لَهٗ خَطَايَاهُ وَاِنْ كَانَتْ اَكْثَرَ مِنْ زَبَدِ الْبَحْرِ

چاشت را نگوید مگر سخن نیک را امرزیده شود مر اورا گناہان او و اگر چہ باشد مانند کف دریا در بسیاری

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ

رواہ ابو داود و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَافَظَ عَلٰى شُفْعَةِ الضُّحٰى غُفِرَتْ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم کسیکہ محافظت کند بر دو رکعت ضحیٰ امرزیدہ شود

لَهٗ ذُنُوْبُهٗ وَاِنْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

مر اورا گناہان او و اگرچہ باشد مانند کف دریا رواہ احمد والترمذی وابن

مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهَا اَنَّهَا كَانَتْ تُصَلِّي الضُّحٰى

ماجہ در روایت است از عائشہ رضی اللہ تعالےٰ عنہا کہ حضرت عائشہ میگذارد نماز چاشت را

ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ تَقُوْلُ لَوْ نُشِرَ لِيْ اَبَوَايَ مَا تَرَكْتُهَا رَوَاهُ مَالِكٌ

ہشت رکعت پس میگفت اگر زندہ کردانیدہ شوند برای من پدر و مادر من ترک نمیکنم رواہ مالک

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی سعید رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي الضُّحٰى حَتّٰى نَقُوْلَ لَا يَدَعُهَا وَيَدَعُهَا حَتّٰى نَقُوْلَ

علیہ و سلم کہ میگذارد وچند گاہ نماز ضحیٰ را تا آنکہ میگفتیم ہرگز ترک نخواہد کرد و آنرا ترک میکرد تا آنکہ میگفتیم

لَا يُصَلِّيْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہرگز نخواہد گذارد آنرا رواہ ترمذی

بَابُ التَّطَوُّعِ

بابِ در احادیثی که در نوافل وارد اند

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از جابر رضی الله تعالی عنه گفت بود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يُعَلِّمُنَا الْاِسْتِخَارَةَ فِي الْاُمُوْرِ كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّوْرَةَ مِنَ الْقُرْاٰنِ

وسلم تعلیم میکرد ما را دعاء استخاره و نماز در کارهای مقصود چنانکه تعلیم میکرد ما را سوره از قرآن

يَقُوْلُ اِذَا هَمَّ اَحَدُكُمْ بِالْاَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيْضَةِ

میگفت چون قصد کند یکی از شما بکاری پس باید که بگذارد دو رکعت را غیر نماز فرض

ثُمَّ لْيَقُلْ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ

پستر باید که بخواند این دعا را اخداوندا من طلب میکنم خیر از تو باستعانت علم تو و طلب قدرت میکنم بر دریافت خیر بوسیله قدرت تو

وَاَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا اَقْدِرُ وَتَعْلَمُ

وسوال میکنم از تو چیزی فضل تو که بزرگ است پس بدرستیکه تو قادری و من قدرت ندارم و تو میدانی

وَلَا اَعْلَمُ وَاَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا

و من نمیدانم و تو داننده غیب ها را خداوندا اگر هستی تو که میدانی که این

الْاَمْرَ خَيْرٌ لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ اَوْ قَالَ فِيْ عَاجِلِ

کار من بهتر است مرا در دین من و در زندگانی من و پایان کار من یا گفت آنحضرت بجای

اَمْرِيْ وَاٰجِلِهٖ فَاقْدُرْهُ لِيْ وَيَسِّرْهُ لِيْ ثُمَّ بَارِكْ لِيْ فِيْهِ وَاِنْ كُنْتَ

فی معاشی در این جهان و در آنجهان پس تقدیر کن انرا برای من پستر برکت ده مرا بدان کار و اگر

تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ شَرٌّ لِّيْ فِيْ دِيْنِيْ وَمَعَاشِيْ وَعَاقِبَةِ اَمْرِيْ اَوْ قَالَ

میدانی تو که این کار بد است مرا در دین و زندگانی من و در پایان کار من یا گفت

فِيْ عَاجِلِ اَمْرِيْ وَاٰجِلِهٖ فَاصْرِفْهُ عَنِّيْ وَاصْرِفْنِيْ عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ

در این جهان و در آنجهان پس برگردان انرا از من و برگردان مرا از وی و تقدیر کن مرا نیکی را

حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

هرجاکه باشد پستر راضی گرداں مرا بداں گفت آنحضرت و نام برد حاجت را رواه البخاری و روایت است از

عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَقَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

علی رضی اللہ عنہ گفت حدیث کرد مرا ابو بکر رض و راست گفت ابو بکر رضی اللہ عنہ گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا

شنیدم من پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم که میگفت نیست هیچ مردی که بکند گناهے را

ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ ثُمَّ يُصَلِّي ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ إِلَّا غَفَرَ اللّٰهُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ

پستر برخیزد پس طهارت کند پستر نماز بگذارد پستر آمرزش خواهد از خدا مگر آنکه بیامرزد خدا تعالی مر او را پستر خواند

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا

آنحضرت این آیه را و آنکسانیکه چوں میکنند کار بد را یا ظلم کنند بر جانهای خود یاد میکنند خدا تعالی را پس طلب مغفرت کنند

لِذُنُوبِهِمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ إِلَّا أَنَّ ابْنَ مَاجَةَ لَمْ يَذْكُرِ الْآيَةَ

مر گناهان ایشان را رواه ترمذی و ابن ماجه مگر اینکه ابن ماجه ذکر نکرد آیت را

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از بریده رضی اللہ تعالی عنہ گفت صبح کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَدَعَا بِلَالًا فَقَالَ بِمَا سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ مَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَطُّ إِلَّا سَمِعْتُ

پس خواند بلال را رض پس گفت بچه عمل پیشینی کردی تو مرا بسوی بهشت نه درآمدم بهشت را هرگز مگر شنیدم

خَشْخَشَتَكَ أَمَامِي قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَذَّنْتُ قَطُّ

آواز نعلین ترا گفت بلال ای فرستادهٔ خدا صلے اللہ علیہ وسلم اذان نگفتم هرگز

إِلَّا صَلَّيْتُ رَكْعَتَيْنِ وَمَا أَصَابَنِي حَدَثٌ قَطُّ إِلَّا تَوَضَّأْتُ عِنْدَهُ وَرَأَيْتُ

مگر آنکه گذاردم دو رکعت را بعد از آں و نرسید مرا هیچ حدثی هرگز مگر آنکه وضو ساختم نزد آں اعتقاد کردم

أَنَّ لِلّٰهِ عَلَيَّ رَكْعَتَيْنِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهِمَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

که مر خدای راست دو رکعت بر من پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بسبب این دو رکعت یافتی این درجه را رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِلْعَبَّاسِ ابْنِ

روایت است از ابن عباس رض بدرستیکه نبی صلی الله علیه وسلم فرمود مر عباس ابن

عَبْدِ الْمُطَّلِبِ يَا عَبَّاسُ يَا عَمَّاهُ أَلَا أُعْطِيكَ أَلَا أَمْنَحُكَ أَلَا أُخْبِرُكَ

عبد المطلب را ای عباس ای عم من آیا ندهم ترا آیا نه بخشم ترا آیا خبر ندهم ترا

أَلَا أَفْعَلُ بِكَ عَشْرَ خِصَالٍ إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ ذٰلِكَ غَفَرَ اللهُ لَكَ ذَنْبَكَ أَوَّلَهُ

آیا نکنم با تو ده خصلت چون تو بکنی آنرا بیامرزد خدا تعالی ترا گناه ترا که پیش از آن کردی

وَاٰخِرَهُ قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ خَطَأَهُ وَعَمْدَهُ صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ سِرَّهُ وَعَلَانِيَتَهُ

و پس از این خواهی کرد گناه کهنه و نو گناهان که بقصد کرده و بقصد کرده و گناهان خرد و کلان پوشیده و آشکاره

أَنْ تُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَسُورَةً فَإِذَا

بگذاری تو چهار رکعت نماز را بخوانی در هر رکعت سورهٔ فاتحه و سورهٔ از قرآن پس چون

فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي أَوَّلِ رَكْعَةٍ وَأَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

فارغ شوی از قراءت در اول رکعت و حالانکه تو ایستاده بگوئی این کلمهٔ تمجید را

وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً ثُمَّ تَرْكَعُ فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ رَاكِعٌ

پانزده بار پس تر بگوئی تو این کلمات را و حالانکه تو راکع باشی

عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا

ده بار بعد از سبحان ربی العظیم پستر بر داری سر خود را از رکوع پس بگوئی تو این کلمات را ده بار بعد از سمع الله لمن حمده ربنا لک الحمد پستر بیائی برای سجده

فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ سَاجِدٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا

پس بگوئی آنرا و حالانکه تو در سجده باشی ده بار پستر بر داری سر خود را از سجده و بگوئی آنرا

عَشْرًا ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا

ده بار پستر سجده بکنی پس بگوئی آنرا ده بار پستر بر داری سر خود را پس بگوئی آنرا ده بار

فَذٰلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ تَفْعَلُ ذٰلِكَ فِي أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ

پس مجموع آن هفتاد و پنج بار میشود در هر رکعت بکنی آنرا در چهار رکعت

إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

اگر میتوانے بگذاری این نماز را در ہر روز یکبار پس بکن پس اگر نکنے تو در ہر روز

فَفِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي كُلِّ شَهْرٍ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ

پس بکن در ہر جمعہ یکبار پس اگر نکنے در ہر جمعہ پس بکن در ہر ماہ پس اگر نکنی در ہر ماہ

فَفِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَفِي عُمُرِكَ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکن در ہر سال یکبار پس اگر نکنے در ہر سال بکن در عمر خود یکبار روایت ابوداود و ابن ماجہ

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعَوَاتِ الْكَبِيرِ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنْ أَبِي رَافِعٍ نَحْوَهُ وَعَنْ

و بیہقے در دعوات کبیر و روایت کرد ترمذے از ابی رافع رض مانند آن و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَذِنَ اللهُ لِعَبْدٍ فِي

ابی امامہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گوش ننہد خدا تعالی مر بندہ را در

شَيْءٍ أَفْضَلَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ يُصَلِّيهِمَا وَإِنَّ الْبِرَّ لَيُذَرُّ عَلَى رَأْسِ الْعَبْدِ

چیزی کہ فاضل تر است از دو رکعت کہ میگذارد آنہارا و بدرستے کہ نیکی و رحمت نثار کردہ شود بر سر بندہ

مَا دَامَ فِي صَلَوتِهِ وَمَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللهِ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ

مادام کہ بندہ در نماز خود است و نزدیکی نجستند بندگان بسوے خدا بمانند چیزے کہ بیرون آمدہ از خدا تعالی

يَعْنِي الْقُرْآنَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

کہ قرآن است روایت احمد و ترمذے

بَابُ الْجُمُعَةِ

باب در بیان جمعہ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلوٰةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى

ای مسلمانان چون اذان دادہ شود برای نماز در روز جمعہ پس سعی کنید بسوے

ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ فَإِذَا قُضِيَتِ

یاد کردن خدا و بگذارید خرید و فروخت را این بہتر است شمارا اگر شمائی دانید پس چون تمام کردہ شود

اَلصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوْا فِي الْاَرْضِ وَابْتَغُوْا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا

نماز پس متفرق شوید در زمین و طلب کنید از فضل خدا و یاد کنید خدارا بسیار

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

تا شما رستگار شوید و روایت است از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالی عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْنُ الْاٰخِرُوْنَ السَّابِقُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بَيْدَ اَنَّهُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم ما پسینانیم در دنیا پیشینانیم در آخرت در شرف مگر که اہل کتاب

اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِنَا وَاُوْتِيْنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ ثُمَّ هٰذَا يَوْمُهُمُ الَّذِيْ فُرِضَ

داده شدند کتاب را پیش از ما و داده شدیم ما کتاب را پس از ایشان پس این روز یهود و نصاری است که فرض کرده شده

عَلَيْهِمْ يَعْنِيْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَاخْتَلَفُوْا فِيْهِ فَهَدَانَا اللّٰهُ لَهُ وَالنَّاسُ لَنَا فِيْهِ

برایشان مراد بایں روز جمعه است پس اختلاف کردند ایشان در وے پس راه نمود ما را خدا تعالی از روز او مردم یعنی یهود و نصاری ما را در

تَبَعٌ اَلْيَهُوْدُ غَدًا وَالنَّصَارٰى بَعْدَ غَدٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

یهود فردا گرفتند که شنبه است و نصاری پس فردا که یکشنبه است متفق علیه و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بهترین روزیکه برآمد بروے آفتاب

يَوْمُ الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ اٰدَمُ وَفِيْهِ اُدْخِلَ الْجَنَّةَ وَفِيْهِ اُخْرِجَ مِنْهَا وَلَا تَقُوْمُ

روز جمعه است در وے پیدا کرده شد آدم علیه السلام در این و در آورده شد آدم در بهشت و در وے و در برآورده شد آدم از بهشت و برپا نشود

السَّاعَةُ اِلَّا فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مس وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

قیامت مگر در روز جمعه و مرویست از وے رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ فِي الْجُمُعَةِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه در روز جمعه هر آئینه ساعتی است که موافق نیفتد او را بنده مسلمان

يَسْاَلُ اللّٰهَ فِيْهَا خَيْرًا اِلَّا اَعْطَاهُ اِيَّاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَزَادَ مُسْلِمٌ قَالَ وَهِيَ

در حالیکه سوال میکند خدا را در آن ساعت نیکی را مگر آنکه میدهد خدا تعالی آن بنده را آن نیکی متفق علیه و زیاده کرده است مسلم

سَاعَةً خَفِيفَةً وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ خَرَجْتُ إِلَى الطُّوْرِ

ساعتے سبکست یعنی کوتاہست ودروایتست از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ گفت بیروں آمدم بسوئے کوہ طور

فَلَقِيتُ كَعْبَ الْأَحْبَارِ فَجَلَسْتُ مَعَهُ فَحَدَّثَنِي عَنِ التَّوْرٰةِ وَحَدَّثْتُهُ

پس دریافتم کعب احبار را پس نشستم با او پس حدیث کرد مرا از توریت وحدیث کردم اورا

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ فِيمَا حَدَّثْتُهُ أَنْ قُلْتُ قَالَ

از رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس بود از جملہ آنچہ حدیث کردم اورا اینکہ گفتم فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمُ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بہترین روزیکہ تافت بروے آفتاب روز

الْجُمُعَةِ فِيهِ خُلِقَ اٰدَمُ وَفِيهِ أُهْبِطَ وَفِيهِ تِيبَ عَلَيْهِ وَفِيهِ مَاتَ

جمعہ است دراں پیدا کردہ شد آدم ودریں روز فرود آوردہ شد ودرایں روز رجوع برحمت کردہ شد برئے ودرآں روز مرد

وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا وَهِيَ مُصِيخَةٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

ودریں روز برپا شود قیامت ونیست ہیچ جنبندہ بر زمیں مگر آنکہ وی گوش نہندہ انتظار برندہ است در روز جمعہ

مِنْ حِينَ تُصْبِحُ حَتّٰى تَطْلُعَ الشَّمْسُ شَفَقًا مِنَ السَّاعَةِ إِلَّا الْجِنَّ وَ

از وقتیکہ صبح میکند تا آنکہ بر آید آفتاب از جہتہ ترسیدن از قیامت مگر پریاں

الْإِنْسَ وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يُصَادِفُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ يُصَلِّي يَسْأَلُ

وآدمیاں ودریں روز جمعہ ساعتی است کہ نمی یابد آنرا بندہ مسلم وحالانکہ او نماز دعا میکند میخواہد

اللّٰهَ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَقَالَ كَعْبٌ ذٰلِكَ فِي كُلِّ سَنَةٍ يَوْمٌ

از خدا چیزیرا مگر آنکہ عطا کند آں بندہ را آنچیز گفت کعب احبار آں ساعت در ہر سالی روزے از روزہائے جمعہ است

فَقُلْتُ بَلْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَقَرَأَ كَعْبٌ التَّوْرٰةَ فَقَالَ صَدَقَ

پس گفتم بلکہ در ہر جمعہ است پس خواند کعب تورات را پس گفت کعب راست گفتہ است

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَدِيثَ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُوْ دَاوٗدَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم تا آخر حدیث رواہ مالک وابو داؤد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَاَحْمَدُ اِلٰى قَوْلِهٖ صَدَقَ كَعْبٌ وَعَنْ اَنَسٍ

وترمذے ونسائی واحمد وروایت است از انس

رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلْتَمِسُوْا

رضے اللہ تعالےٰ عنہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم طلب کنید

السَّاعَةَ الَّتِيْ تُرْجٰى فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ بَعْدَ الْعَصْرِ اِلٰى غَيْبُوْبَةِ الشَّمْسِ

ساعتی را کہ امید داشتہ میشود اجابت دعا را در روز جمعہ بعد از نماز عصر تا غائب شدن آفتاب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَوْسِ بْنِ اَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ ترمذے واز اوس بن اوس مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ اَفْضَلِ اَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِيْهِ خُلِقَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از فاضل ترین روز ہاشما روز جمعہ است کہ در وے پیدا کردہ شد

اٰدَمُ وَفِيْهِ قُبِضَ وَفِيْهِ النَّفْخَةُ وَفِيْهِ الصَّعْقَةُ فَاَكْثِرُوْا عَلَيَّ

آدم ودر وے قبض کردہ شد جان او ودر وے نفخہ است ودر وے صعقہ است پس بسیار کنید بر من

مِنَ الصَّلٰوةِ فِيْهِ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ مَعْرُوْضَةٌ عَلَيَّ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

درود فرستادن درین روز زیرا کہ بدرستیکہ درود شما عرض کردہ شود بر من گفتند ای پیغمبر خدا

وَكَيْفَ تُعْرَضُ صَلٰوتُنَا عَلَيْكَ وَقَدْ اَرِمْتَ قَالَ يَقُوْلُوْنَ بَلِيْتَ

وچگونہ عرض کردہ شود درود ما بر تو وحالانکہ بوسیدہ شدہ تو گفت راوی میگویند صحابہ لفظ ارمت میخواہند بلیت یعنی کہنہ شدے

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ عَلَى الْاَرْضِ اَجْسَادَ الْاَنْبِيَاءِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

گفت آنحضرت کہ خدا تعالیٰ حرام گردانید بر زمین جسدہای پیغمبران را رواہ ابو داؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ

ونسائی وابن ماجہ ودارمے وبیہقے در دعوات کبیر وروایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَوْمُ الْمَوْعُوْدُ يَوْمُ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کہ مراد بیوم موعود روز

الْقِيَامَةِ وَالْيَوْمُ الْمَشْهُودُ يَوْمُ عَرَفَةَ وَالشَّاهِدُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَمَا طَلَعَتِ

قیامت است ومراد بیوم مشهود عرفه است ومراد بشاهد روز جمعه است ونه طلوع کرد

الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ عَلٰى يَوْمٍ أَفْضَلَ مِنْهُ فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ

آفتاب ونه غروب کرد بر روزی که فاضل تر از روز جمعه باشد درین روز ساعتیست که موافق نیفتد آنرا بنده

مُؤْمِنٌ يَدْعُو اللّٰهَ بِخَيْرٍ إِلَّا اسْتَجَابَ اللّٰهُ لَهُ وَلَا يَسْتَعِيذُ مِنْ شَيْءٍ

مومن که دعا کند خدا را بخیر مگر آنکه قبول کند خدا تعالی دعای اورا پناه نجوید از چیزی بد

إِلَّا أَعَاذَهُ مِنْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي لُبَابَةَ ابْنِ

مگر آنکه پناه دهد اورا ازاں رواه احمد وترمذی وروایت است از ابی لبابه ابن

عَبْدِ الْمُنْذِرِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

عبدالمنذر گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم بدرستیکه روز جمعه

سَيِّدُ الْأَيَّامِ وَأَعْظَمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَهُوَ أَعْظَمُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ يَوْمِ الْأَضْحٰى

بهتر روزها است وبزرگترین روزهاست نزد خدا تعالی وروز جمعه بزرگتر است نزد خدا از روز عید قربان

وَيَوْمِ الْفِطْرِ فِيهِ خَمْسُ خِلَالٍ خَلَقَ اللّٰهُ فِيهِ آدَمَ وَأَهْبَطَ اللّٰهُ فِيهِ

وعید رمضان ودر روز جمعه پنج خصلت است پیدا کرد خدا درو آدم را وفرود آورد خدا در این روز

آدَمَ إِلَى الْأَرْضِ وَفِيهِ تَوَفَّى اللّٰهُ آدَمَ وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يَسْأَلُ

آدم را بسوی زمین ودروی بمیرانید خدا تعالی آدم را ودروی ساعتی است که نطلبد

الْعَبْدُ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ مَا لَمْ يَسْأَلْ حَرَامًا وَفِيهِ تَقُومُ السَّاعَةُ

بنده دروی چیزی را مگر آنکه بدهد خدا اورا مادام که نطلبد چیزی را که حرام است ودر روز جمعه باشد قیامت

مَا مِنْ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ وَلَا سَمَاءٍ وَلَا أَرْضٍ وَلَا رِيَاحٍ وَلَا جِبَالٍ

نیست هیچ فرشته نزدیک گردانیده شده ونه آسمانی ونه زمینی ونه بادها ونه کوهها

وَلَا بَحْرٍ إِلَّا هُوَ مُشْفِقٌ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

ونه دریاها مگر آنکه وی ترسنده است از روز جمعه رواه ابن ماجه وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَيِّ شَيْءٍ سُمِّيَ يَوْمُ

ابی ہریرہ رض گفت گفتہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ از چہ چیز نامیدہ شد روز

الْجُمُعَةِ قَالَ لِأَنَّ فِيهَا طُبِعَتْ طِينَةُ أَبِيكَ آدَمَ وَفِيهِ الصَّعْقَةُ

جمعہ بجمعہ فرمود آنحضرت از جہتہ آنکہ در جمعہ ساختہ شد گل پدر تو کہ آدم است و در روز جمعہ ہلاک شدن جانوران است

وَالْبَعْثَةُ وَفِيهَا الْبَطْشَةُ وَفِي آخِرِ ثَلٰثِ سَاعَاتٍ مِنْهَا سَاعَةٌ

و برانگیختن ایشان و دروی بطشہ است یعنے گرفت قوی و شدید و در آخر سہ ساعت از ساعات جمعہ ساعتی است

مَنْ دَعَا اللهَ فِيهَا اسْتُجِيبَ لَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض

کہ کسیکہ دعا کند خدا را درآن ساعت بقبول کردہ شود دعای او رواہ احمد و روایت است از عبداللہ بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوتُ يَوْمَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مسلمانے کہ بمیرد روز

الْجُمُعَةِ أَوْ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ إِلَّا وَقَاهُ اللهُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

جمعہ یا شب جمعہ مگر آنکہ نگاہ دارد او را خدا تعالی از عذاب قبر رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَرَأَ الْيَوْمَ

والترمذی و روایت است از ابن عباس رضی اللہ عنہ بدرستیکہ وی خواند این ایت را

أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ الْآيَةَ وَعِنْدَهُ يَهُودِيٌّ فَقَالَ لَوْ نَزَلَتْ هٰذِهِ

کہ امروز کامل گردانیدم دین شما را تا آخر آیت و نزد ابن عباس یہودی بود پس گفت یہودی اگر فرود می آمد این

الْآيَةُ عَلَيْنَا لَاتَّخَذْنَاهَا عِيدًا فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَإِنَّهَا نَزَلَتْ فِي

آیت برما ہر آئینہ میگرفتیم نزول این آیت را و روز نزول را عید گفت ابن عباس پس بدرستیکہ این آیت فرود آمدہ است در

يَوْمِ عِيدَيْنِ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ وَيَوْمِ عَرَفَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

روز دو عید در روز جمعہ و در روز عرفہ رواہ ترمذی و روایت است از

أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس رضی اللہ عنہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا دَخَلَ رَجَبُ قَالَ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ وَبَلِّغْنَا

چون می در آمد ماه رجب میگفت خداوندا افزونی ده ماه را در خیر و رحمت در ماه رجب و شعبان و برسان ما را

رَمَضَانَ قَالَ وَكَانَ يَقُولُ لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ أَغَرُّ وَيَوْمُ الْجُمُعَةِ

برمضان گفت انس رضی اللہ عنہ و بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت شب جمعه شبی است سفید. و روز جمعه

يَوْمٌ أَزْهَرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيرِ عَنْ سَلْمَانَ

روزیست سفید و روشن روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از سلمان

رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغْتَسِلُ

رضی الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم غسل نه کند

رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ

مردی روز جمعه برای نماز جمعه و مبالغه نکند در پاکی آنقدر که تواند پاکی آنکه بدرجه وسواس برسد و روغن بمالد از روغن خود

أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي

یا بساید از خوشبوئی هرچه در خانه وی باشد پس بیرون آید بسوی مسجد پس جدائی نیفگند میان دو کس پس نماز گذارد

مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

آنچه تقدیر کرده است برای آدمی از نوافل پس خاموش نشیند وقتیکه خطبه خواند امام مگر آنکه آمرزیده شود مر او را در گناهان که میان

بَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ

و میان جمعه دیگر گذشت روایت کرد البخاری و روایت است از ابی هریره رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ

الله عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه وضو کند

فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَ

پس نیک کند وضو را پس بیاید جمعه را پس بشنود و خاموش نشیند آمرزیده شود آنچه گذشت میان او

بَيْنَ الْجُمُعَةِ وَزِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ وَمَنْ مَسَّ الْحَصَا فَقَدْ لَغَا

و میان جمعه و زیاده سه روز و کسیکه مساس کند سنگریزه را پس تحقیق لغو کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت کرد او را مسلم و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلٰئِكَةُ عَلٰى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُوْنَ

چون میباشد روز جمعہ می ایستند فرشتگان بر در مسجد می نویسند نام

الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ وَمَثَلُ الْمُهَجِّرِ كَمَثَلِ الَّذِيْ يُهْدِيْ بَدَنَةً ثُمَّ

هر کہ پیشتر آمد بترتیب و قصہ و حال آنکہ اول وقت آید همچو حال کسیکہ می فرستد شتر یرا بمکہ سبب قربانی پستر

كَالَّذِيْ يُهْدِيْ بَقَرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ

حال آنکس کہ پس از وی آید همچو گاو فرستندہ است پستر شاہ پستر بیضہ تصدق کنندہ پس چون بیرون می آید

الْإِمَامُ طَوَوْا صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُوْنَ الذِّكْرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

امام می پیچید صحیفہ ہائے خود را و استماع میکنند ذکر خطبہ را متفق علیہ است و روایت است از

أَبِيْ سَعِيْدٍ وَأَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید و از ابی ہریرہ رض گفتند ہر دو کہ فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَبِسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهٖ وَمَسَّ مِنْ طِيْبٍ

کسے کہ غسل کند روز جمعہ و بپوشد از نیکترین جامہا خود و مس کند از خوشبوئی

إِنْ كَانَ عِنْدَهٗ ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَتَخَطَّ أَعْنَاقَ النَّاسِ ثُمَّ صَلّٰى

اگر باشد نزد وی پستر بیاید جمعہ را پس نگذارد پای خود بر گردن مردمان پستر نماز بگذارد

مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ ثُمَّ أَنْصَتَ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهٗ حَتّٰى يَفْرُغَ مِنْ صَلٰوتِهٖ

آنچہ نوشتہ است خدا برای وی پستر خاموش شود وقتیکہ بیرون آمد امام وی تا آنکہ فارغ شود از نماز خود

كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِيْ قَبْلَهَا رَوَاهُ أَبُوْ دَاوٗدَ

باشند این اعمال پوشندہ مران گناہان را کہ میان اینجمعہ و آن جمعہ کہ پیش ازین جمعہ بود روایت کرد او را ابوداود

وَعَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از اوس بن اوس گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ غَسَّلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْتَسَلَ وَبَكَّرَ وَابْتَكَرَ وَمَشٰى وَلَمْ يَرْكَبْ وَدَنَا

کسیکه غسل کناند روز جمعه و خود غسل کند و باید نماز را در اول وقت دادراک کند اول خطبه و بیاید رفتن سوار نشد و نزدیک شد

مِنَ الْاِمَامِ وَاسْتَمَعَ وَلَمْ يَلْغُ كَانَ لَهٗ بِكُلِّ خُطْوَةٍ عَمَلُ سَنَةٍ اَجْرُ

از امام پس شنید خطبه را و لغو نکرد باشد او را هر گام ثواب عبادت یک سال جزای

صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

روزهٔ یکسال و نماز شب های یکسال رواه ترمذی و ابوداود و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ سَلَامٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبداللہ بن سلام رضی اللہ عنه گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا عَلٰى اَحَدِكُمْ اِنْ وَجَدَ اَنْ يَتَّخِذَ ثَوْبَيْنِ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ

الله علیه وسلم نیست بر یکے از شما باکی و نقصی اگر یابد و تواند که بگیرد و بسازد دو جامه برای روز جمعه

سِوٰى ثَوْبَيْ مِهْنَتِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى

سوی دو جامه خدمت خود رواه ابن ماجه و روایت کرد این حدیث را مالک از یحیی

ابْنِ سَعِيْدٍ وَعَنْ عُبَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ابن سعید و روایت است از عبید الله بن سباق از روی مرسل گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ جُمُعَةٍ مِنَ الْجُمَعِ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِيْنَ اِنَّ هٰذَا

صلی الله علیه وسلم در روز جمعه از جمعه ها اے گروه مسلمانان تحقیق این

يَوْمٌ جَعَلَهُ اللّٰهُ عِيْدًا فَاغْتَسِلُوْا وَمَنْ كَانَ عِنْدَهٗ طِيْبٌ فَلَا يَضُرُّهٗ

روزیست که گردانیده است او را خدا تعالی روز جشن و اجتماع پس غسل کنید و کسیکه باشد نزد وے خوشبوی پس زیان ندارد او را

اَنْ يَّمَسَّ مِنْهُ وَعَلَيْكُمْ بِالسِّوَاكِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

که مساس کند از آن و بر شما باد که مسواک کنید رواه مالک و روایت کرده ابن ماجه

عَنْهُ وَهُوَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مُتَّصِلًا وَعَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

از وے و او از ابن عباس متصل و روایت است از براء رضی الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَقًّا عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ اَنْ يَغْتَسِلُوْا

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم حق و ثابت است بر مسلمانان که غسل کنند

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلْيَمَسَّ اَحَدُهُمْ مِنْ طِيْبِ اَهْلِهٖ فَاِنْ لَّمْ يَجِدْ فَالْمَاءُ لَهٗ

روز جمعه و باید که مساس کند یکے از ایشان از بوی خوش زن خود پس اگر نیابد طیب پس آب برای او

طِيْبٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ

طیب است رواه احمد وترمذی و روایت از سهل بن سعد رضی

اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ مَا كُنَّا نَقِيْلُ وَلَا نَتَغَدّٰى اِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

الله عنه گفت نبودیم ما که قیلوله میکردیم و نه طعام چاشت میخوردیم بعد از نماز جمعه متفق است

وَعَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيْدَ قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اَوَّلُهٗ

و روایت است از سایب بن یزید گفت بود اذان روز جمعه اول وے

اِذَا جَلَسَ الْاِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلٰى عَهْدِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وقتیکه می نشست امام بر منبر در زمان پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَاَبِيْ بَكْرٍ رض وَعُمَرَ رض فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رض وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ

وسلم وابی بکر رض وعمر رض پس هرگاه که موجود شد زمان عثمان رض و بسیار شدند مردم زیاده کرد اذان

الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ

سیوم را بر مقام زورا و روایت کرد این حدیث را بخاری و از ابن عمر رضی الله

عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ كَانَ يَجْلِسُ اِذَا

عنه مرویست گفت که بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم خطبه میخواند دو خطبه و بود که می نشست چون بر می آمد

صَعِدَ الْمِنْبَرَ حَتّٰى يَفْرَغَ اَرَاهُ الْمُؤَذِّنُ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ ثُمَّ يَجْلِسُ وَلَا يَتَكَلَّمُ ثُمَّ

بر منبر تا آنکه فارغ میشد گفت راوی گمانی برم که گفت ابن عمر حتی یفرغ المؤذن پس بر میخاست پس خطبه میخواند پس می نشست و تکلم نمیکرد پس

يَقُوْمُ فَيَخْطُبُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ

می ایستاد پس خطبه میخواند دوم را رواه ابوداود و روایت است از ابی هریره رضی الله عنه

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْجُمُعَةُ عَلٰى مَنْ اٰوَاهُ اللَّيْلُ اِلٰى اَهْلِهٖ

از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود جمعہ فرض است بر کسیکہ تا بکشد او را شب بجانب اہل او

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت کرد ترمذی و روایت است از طارق بن شہاب گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ فِيْ جَمَاعَةٍ اِلَّا

اللہ علیہ وسلم جمعہ حق واجب است بر ہر مسلمان در جماعت مگر

عَلٰى اَرْبَعَةٍ عَبْدٍ مَمْلُوْكٍ اَوِ امْرَاَةٍ اَوْ صَبِيٍّ اَوْ مَرِيْضٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

بر چہار گروہ یکے بندہ کہ در ملک کسی است دوم زن سوم کودک چہارم بیمار روایت کرد ابو داؤد

بَابُ بَيَانِ اِثْمِ تَرْكِ الْجُمُعَةِ

باب در بیان گناہ ترک جمعہ

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِقَوْمٍ

و روایت است از ابن مسعود رض بدرستیکہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود مر گروہے را کہ

يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ لَقَدْ هَمَمْتُ اَنْ اٰمُرَ رَجُلًا يُصَلِّيْ بِالنَّاسِ

پس ماندند از نماز جمعہ ہر آئینہ بتحقیق قصد کردم من کہ بفرمایم مردے را کہ بگذارد نماز جمعہ را با مردم باز ایشان را

ثُمَّ اُحَرِّقَ عَلٰى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُوْنَ عَنِ الْجُمُعَةِ بُيُوْتَهُمْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پستر بسوزم بر سر مردانی کہ حاضر نمیشوند نماز جمعہ را خانہائے ایشان را روایت کرد مسلم و

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَرَكَ

روایت است از ابن عباس رض بدرستیکہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ترک کند

الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ ضَرُوْرَةٍ كُتِبَ مُنَافِقًا فِيْ كِتَابٍ لَا يُمْحٰى وَلَا يُبَدَّلُ

نماز جمعہ را بے ضرورت نوشتہ میشود از جملہ منافقان در کتابے کہ سودہ نمیشود و تغییر دادہ نشود

وَفِيْ بَعْضِ الرِّوَايَاتِ ثَلٰثًا رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و در بعض روایات واقع شدہ است سہ کرت یعنی سہ بار ترک کند جمعہ را روایت کرد شافعی و از جابر رض بدرستیکہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَعَلَيْهِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد بخدا و بروز قیامت پس فرض است بروے

الْجُمُعَةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اِلَّا مَرِيْضٌ اَوْ مُسَافِرٌ اَوِ امْرَأَةٌ اَوْ صَبِيٌّ اَوْ مَمْلُوْكٌ

نماز جمعہ در روز جمعہ مگر بیمار و مسافر و زن و کودک و بندہ

فَمَنِ اسْتَغْنٰى بِلَهْوٍ اَوْ تِجَارَةٍ اِسْتَغْنَى اللّٰهُ عَنْهُ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَمِيْدٌ

پس کسیکہ بی نیاز شود از نماز جمعہ بازی کردن یا بازرگانی کردن بے نیاز گرداند خدا تعالی خدا تعالی بی نیاز است ستودہ

رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواہ دارقطنی و روایت است از وی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اَنْصِتْ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَغَوْتَ

وقتیکہ بگوئی مر یار خود را کہ با تو نشستہ است روز جمعہ خاموش باش حالانکہ امام خطبہ میخواند پس تحقیق تو لغو گفتی

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يُقِيْمَنَّ اَحَدُكُمْ اَخَاهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ يُخَالِفُ اِلٰى مَقْعَدِهٖ فَيَقْعُدُ

باید کہ بر نخیزاند یکی از شما برادر خود را روز جمعہ پس برابر یہ بگوشہ کہ اوست پس بنشیند۔

فِيْهِ وَلٰكِنْ يَقُوْلُ اَفْسِحُوْا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رض

در وے و لیکن بگوید کشادہ کنید جای یار رواہ مسلم و از سمرہ بن جندب رض روایت

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُحْضُرُوا الذِّكْرَ وَادْنُوْا مِنَ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم حاضر شوید ذکر را یعنی خطبہ او نزدیک شوید از

الْاِمَامِ فَاِنَّ الرَّجُلَ لَا يَزَالُ يَتَبَاعَدُ حَتّٰى يُؤَخَّرَ فِي الْجَنَّةِ وَاِنْ دَخَلَهَا

امام زیرا کہ مرد ہمیشہ دور می شود از موضع فضائل تا آنکہ پس افگندہ میشود در بہشت اگرچہ در آید بہشت

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ سَهْلِ ابْنِ مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ الْجُهَنِيِّ عَنْ اَبِيْهِ

رواہ ابو داؤد و روایت است از سہل بن معاذ بن انس جہنی از پدر خود

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ تَخَطّٰی رِقَابَ النَّاسِ یَوْمَ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی علیہ وسلم کسیکہ میگذرد بر گردنہائے مردم روز
الْجُمُعَۃِ اتُّخِذَ جِسْرًا اِلٰی جَھَنَّمَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ
جمعہ گرفتہ میشود آنکس پل بسوی دوزخ رواہ ترمذی وروایت است از معاذ بن
اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ نَھٰی عَنِ الْحَبْوَۃِ یَوْمَ الْجُمُعَۃِ
انس رض مرویست بدرستیکہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم منع کرد از احتباء یعنے تکیہ زدہ نشستن روز جمعہ
وَالْاِمَامُ یَخْطُبُ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِیَ اللّٰہُ
وحالانکہ امام خطبہ میخواند رواہ الترمذی وابوداؤد وروایت است از ابن عمر رضی اللہ عنہما
عَنْھُمَا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا نَعَسَ اَحَدُکُمْ یَوْمَ الْجُمُعَۃِ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم چون بغنود وزند یکے از شما روز جمعہ
فَلْیَتَحَوَّلْ مِنْ مَجْلِسِہٖ ذٰلِکَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ نَافِعٍ رض قَالَ
پس باید کہ بگردد از نشستگاہ خود کہ در انجا نشستہ است رواہ ترمذی روایت است از نافع رض گفت
سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رض یَقُوْلُ نَھٰی رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَنْ یُّقِیْمَ
شنیدم ابن عمر رض را کہ میگفت نہی کرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم از برخیزانیدن
الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَقْعَدِہٖ وَیَجْلِسُ فِیْہِ قِیْلَ لِنَافِعٍ فِی الْجُمُعَۃِ قَالَ
مردی مردی را از جای نشستن وی و نشستن خود در انجا گفتہ شد مر نافع را این نہی در روز جمعہ گفت
فِی الْجُمُعَۃِ وَغَیْرِھَا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو رض
در جمعہ وغیر جمعہ است متفق علیہ وروایت است از عبد اللہ بن عمرو رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَحْضُرُ الْجُمُعَۃَ ثَلٰثَۃُ نَفَرٍ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم حاضر میشوند جمعہ را سہ نفر
فَرَجُلٌ حَضَرَھَا یَلْغُوْ فَذٰلِکَ حَظُّہٗ وَرَجُلٌ حَضَرَھَا بِدُعَاءٍ فَھُوَ
پس مردیست کہ حاضر میشود جمعہ را بلغو پس آن لغو حصہ اوست ومردیست کہ حاضر میشود آنرا بدعا پس آن مرد

رَجُلٌ دَعَا اللّٰهَ إِنْ شَاءَ أَعْطَاهُ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُ وَرَجُلٌ حَضَرَهَا

کہ دعا کردہ است خدارا اگر خواہد خدا تعالیٰ دہد مطلوب او را و اگر خواہد نمیدہد و دیگر مرد یست کہ حاضر میشود

بِإِنْصَاتٍ وَسُكُوتٍ وَلَمْ يَتَخَطَّ رَقَبَةَ مُسْلِمٍ وَلَمْ يُؤْذِ أَحَدًا فَهِيَ

جمعہ را با استماع و خاموشی و لگد نزدہ بر گردن مسلمان و نہ ایذا دادہ کسے را پس این

كَفَّارَةٌ إِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا وَزِيَادَةُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ وَذٰلِكَ بِأَنَّ

کفارہ است تا جمعہ دیگر کہ متصل است باینجمعہ و زیادتی سہ روز و این بسبب این است

اللّٰهَ يَقُولُ مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

کہ خدا تعالیٰ میگوید کہ کسیکہ بیارد نیکی را پس او راست دہ مانند آن رواہ ابوداود

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عباس رضی گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَكَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ

کسے کہ سخن کند روز جمعہ و حالانکہ امام خطبہ میخواند پس آنکس ہمچون خر است و کہ بر میدارد

أَسْفَارًا وَالَّذِي يَقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَيْسَ لَهُ جُمُعَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ

کتابہا بر پشت و آنکس کہ گوید مرا و را خاموش باش نیست مر او را ثواب جمعہ رواہ احمد

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضی أَنَّهُمَا قَالَا سَمِعْنَا رَسُولَ اللّٰهِ

و روایت است از ابن عمر رضی و ابی ہریرہ رضی بدرستیکہ آن ہر دو گفتند کہ شنیدیم پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى أَعْوَادِ مِنْبَرِهِ لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ

صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بر چوبہای منبر خود باید کہ البتہ باز آیند گروہہا سلمانان

عَنْ وَدْعِهِمُ الْجُمُعَاتِ أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُونُنَّ

از ترک کردن مردم ایشان جمعہہا را ہر آئینہ مہر میکند خدا تعالیٰ بر دلہای ایشان پس ہر آئینہ باشند

مِنَ الْغَافِلِينَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمِيرِيِّ رضی

از غافلین رواہ مسلم و روایت است از ابی جعد ضمیری رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ ثَلٰثَ جُمَعٍ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند سہ جمعہ را

تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قَلْبِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از جہت آسان و حقیر پنداشتن آنرا مہر میکند خدا تعالی بر دل آن رواہ ابوداؤد و ترمذی و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ

وابن ماجہ و دارمی و روایت کرد آنرا مالک از صفوان بن سلیم

وَاَحْمَدُ عَنْ اَبِي قَتَادَةَ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ

و احمد از ابی قتادہ و روایت است از سمرة بن جندب رضی اللہ عنہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ مِنْ غَيْرِ

فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ترک کند جمعہ را واکتفا بظہر کند

عُذْرٍ فَلْيَتَصَدَّقْ بِدِيْنَارٍ فَاِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِنِصْفِ دِيْنَارٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بیعذر شرعی پس باید کہ تصدق کند بیک دینار پس اگر دینار نیابد پس بنصف دینار تصدق کند رواہ احمد

وَاَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ صَالِحِ بْنِ اِبْرَاهِيْمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

و ابوداؤد و ابن ماجہ و از صالح بن ابراہیم بن عبد الرحمن

ابْنِ عَوْفٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا اَنَسٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْاِمَامُ يَخْطُبُ

ابن عوف مرویست گفت درآمد بما انس رض روز جمعہ در حالیکہ امام خطبہ میخواند

وَنَحْنُ نَتَحَدَّثُ فَقَالَ مَهْ فَلَمَّا اُقِيْمَتِ الصَّلٰوةُ قَالَ اِنِّيْ لَاَخَافُ

و ما سخن میکردیم پس گفت انس رض خاموش باشید پس هرگاه تکبیر نماز گفته شد گفت تحقیق کہ من خوف

اَنْ اَكُوْنَ قَدْ اَبْطَلْتُ جُمُعَتِيْ بِقَوْلِيْ لَكُمْ مَهْ ابْنُ سَعْدٍ كَرِ

میکنم باینکہ باشم من بدرستیکہ باطل کردہ شود جمعہ من بسبب گفتن من برای شما مہ ای باز ایست

جَمْعُ الْجَوَامِعِ

بَابُ الْعِيْدَيْنِ

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

از جمع الجوامع

این باب بیان احکام عید الفطر و عید اضحی است

و روایت است از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ

الخدری رض گفت بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ بیروں می آمد در روز عید فطر

وَالْاَضْحٰى اِلَى الْمُصَلّٰى فَاَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَءُ بِهِ الصَّلٰوةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ

ودر روز اضحی بسوئے مصلے پس نخست چیزیکہ آغاز میکرد انحضرت باں چیز نماز بود و پس تر برمیگشت

ثُمَّ يَقُوْمُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوْسٌ عَلٰى صُفُوْفِهِمْ فَيَعِظُهُمْ

از نماز پس می ایستاد روبروئے مردم وحالانکہ مردم نشستہ بودند پس پند میکرد

وَيُوْصِيْهِمْ وَيَاْمُرُهُمْ وَاِنْ كَانَ يُرِيْدُ اَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ

مردم را واندرز میکرد بخیر وامر میکرد ایشاں را واگر میخواست کہ جدا کند و بفرستد لشکر را جدا میکرد آنرا

اَوْ يَاْمُرَ بِشَيْءٍ اَمَرَ بِهٖ ثُمَّ يَنْصَرِفُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ

یا اگر میخواست کہ بفرماید کارے را بفرمود آنرا پس تر برمیگشت متفق علیہ و روایت است از ابن

عَبَّاسٍ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَيَّامٍ

عباس رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ از روزہا

الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيْهِنَّ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذِهِ الْاَيَّامِ الْعَشْرِ قَالُوْا

کہ کار نیک در وے دوست داشتہ تر باشد نزد خدا ازیں دہ روز کہ دہ ذیحجہ است گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَلَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ وَلَا الْجِهَادُ فِيْ

ای پیغمبر خدا و نہ کارزار کردن در راہ خدا فرمود انحضرت و نہ جہاد در

سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهٖ وَمَالِهٖ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذٰلِكَ

راہ خدا مگر جہاد آں مرد یکہ بیروں آید بنفس خود ومال خود پس بازگشت از نفس و نہ مال خود

بِشَيْءٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بہیچ چیزے رواہ بخاری واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَيَّامٍ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ اَنْ يُتَعَبَّدَ لَهٗ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ روزے از روزہا کہ دوست داشتہ تر است نزد خدا عبادت کردن خدا را

فيهما من عشر ذي الحجة يعدل صيام كل يوم منها بصيام سنة

در آن روزها از ده ذی الحجه برابر است روزه هر روز در آن روزها برابر روزه یکسال

وقيام كل ليلة منها بقيام ليلة القدر رواه الترمذي وابن

و برابر است برخاستن هر شب از شبهای آن روزها بنماز شب قدر روایت کرد ترمذی و ابن

ماجة وعن عائشة رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه

ماجه و روایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم ما عمل ابن آدم من عمل يوم النحر احب الى الله من

وسلم نکرد آدمی هیچ کارے روز نحر دوست داشته شده تر بسوی خدا تعالی از

اهراق الدم وانه ليأتي يوم القيمة بقرونها واشعارها

ریختن خون و بدرستیکه آن جانور مے آید روز قیامت با شاخهاے خود و موهاے خود

واظلافها وان الدم ليقع من الله بمكان قبل ان يقع

و سمهای خود و بدرستیکه خون هر آئینه مے افتد نزد خدا بمرتبه قبول پیش از آنکه افتد

بالارض فطيبوا بها نفسا رواه الترمذي وابن ماجة

بزمین پس خوشحال گردانید بدان نفس را روایت کرد ترمذی و ابن ماجه

وعن زيد بن ارقم قال قال اصحاب رسول الله صلى الله

و روایت است از زید بن ارقم گفت گفتند یاران پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم يا رسول الله ما هذه الاضاحي قال سنة ابيكم

علیه وسلم اے پیغمبر خدا چیست این قربانیها چیست اصل این قربانی فرمود این قربانی سنت پدر شما

ابراهيم قالوا فما لنا فيها يا رسول الله قال بكل شعرة حسنة

ابراهیم است گفتند صحابه پس چیست ما را در آن از جزاء و ثواب ای رسول خدا فرمود در مقابل هر موی نیکی است

قالوا فالصوف يا رسول الله قال بكل شعرة من الصوف حسنة

گفتند پس ثواب پشم دارد چنانکه ضان چیست یا رسول الله فرمود بمقابله هر موی از پشم حسنه است

---

۲ و علما را اختلاف است در فضیلت عشره ذی الحجه و عشره رمضان مختار آنست که روزهای عشره ذی الحجه افضل است از روزهای عشره رمضان و شبهای عشره رمضان افضل است بسبب بودن شب قدر در آن

۳ در این روز تضحیه افضل است از تصدق ...

۴ ...

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

رواه احمد و ابن ماجه و روایت است از عبد اللہ

ابْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بن عمرو رضؓ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ أُمِرْتُ بِيَوْمِ الْأَضْحٰى عِيْدًا جَعَلَهُ اللّٰهُ لِهٰذِهِ

وسلم امر کردہ شدہ ام بروز اضحی درحالیکہ این عیدی است کہ گردانید از خدا تعالیٰ برائے

الْأُمَّةِ قَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَرَأَيْتَ

این امت گفت آنحضرت را مردے ای پیغمبر خدا کہ خبر دہ مرا

إِنْ لَّمْ أَجِدْ إِلَّا مَنِيْحَةً أُنْثٰى أَفَأُضَحِّيْ

کہ اگر نیابم مگر منیحہ انثی کہ مراست آیا پس قربانی کنم

بِهَا قَالَ لَا وَلٰكِنْ خُذْ مِنْ شَعْرِكَ

بداں فرمود مکن ولیکن بگیر از موئے خود

وَأَظْفَارِكَ وَتَقُصُّ شَارِبَكَ وَتَحْلِقُ عَانَتَكَ

وناخنہائے خود و ببرے بروتہای خود را و بستری موی زیر ناف خود

فَذٰلِكَ تَمَامُ أُضْحِيَّتِكَ عِنْدَ اللّٰهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس آن افعال از تمام قربانی تست نزد خدا تعالیٰ روایت کرد اورا ابو داؤد و نسائی

كِتَابُ الْجَنَائِزِ

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ

هر نفسے چشنده موت است وجز این نیست که تمام داده خواهید مزد خویش را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ

روز قیامت وبهر گروهے میعادی هست پس چون می آید

لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۝

میعاد ایشان توقف نکنند ساعتے ونه سبقت کنند

بَابُ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ

باب در بیمار پرسی

عَنْ أَبِي مُوسٰى قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَطْعِمُوا الْجَائِعَ وَعُودُوا الْمَرِيضَ وَفُكُّوا الْعَانِيَ

علیه وسلم طعام بدهید گرسنه را و عیادت کنید بیمار را و خلاص کنید اسیر را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواه بخاری و روایت است از ثوبان رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ

علیه وسلم بدرستیکه مسلمان چون عیادت میکند برادر خود مسلمان را همیشه میباشد در چیدن میوه

الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضه

بهشت تا آنوقت که بازگردد رواه مسلم و روایت است از براء بن عازب رض

قَالَ أَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ

گفت امر کرد ما را آنحضرت صلی الله علیه و سلم از هفت چیز و نهی کرد ما را از هفت چیز

أَمَرَنَا بِعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

امر کرد به بیمارپرسی پس روی کردن جنازه‌ها و دعا کردن عطسه زننده را

وَرَدِّ السَّلَامِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَإِبْرَارِ الْمُقْسِمِ وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ

و جواب سلام دادن و قبول کردن دعوت طعام و براست گردانیدن سوگند خورنده را و یاری کردن مظلوم

وَنَهَانَا عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الْحَرِيرِ وَالْإِسْتَبْرَقِ وَالدِّيبَاجِ

و نهی کرد ما را از انگشتری طلا از پوشیدن جامه حریر و از پوشیدن استبرق و دیبا

وَالْمِيثَرَةِ الْحَمْرَاءِ وَالْقَسِّيِّ وَآنِيَةِ الْفِضَّةِ وَفِي رِوَايَةٍ

و نهی کرد از میثره سرخ و نهی کرد از قسی و از آوندهای نقره و در روایت دیگر

وَعَنِ الشُّرْبِ فِي الْفِضَّةِ فَإِنَّهُ مَنْ شَرِبَ فِيهَا فِي الدُّنْيَا

و از نوشیدن در نقره پس بدرستیکه کسیکه بنوشد در آوند نقره در دنیا

لَمْ يَشْرَبْ فِيهَا فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضه

ننوشد در آن در آخرة متفق علیه است و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَی الْمُسْلِمِ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم حق مسلمان بر مسلمان

خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِیَادَۃُ الْمَرِیْضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَاِجَابَۃُ
پنج است جواب سلام دادن است و بیمار پرسی کردن است و پس روی کردن جناز است و قبول کردن

الدَّعْوَۃِ وَتَشْمِیْتُ الْعَاطِسِ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْہُ قَالَ قَالَ
دعوت بطعام و دعا کردن است عطسہ زننده را متفق علیہ و روایت است از وی گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَی الْمُسْلِمِ سِتٌّ
پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم حق مسلمان بر مسلمان شش است

قِیْلَ مَا ھُنَّ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ قَالَ اِذَا لَقِیْتَہٗ فَسَلِّمْ عَلَیْہِ وَاِذَا
گفته شد چه چیز است آن شش اے پیغمبر خدا فرمود چوں پیش آئی مسلمان را پس سلام کن بر وے و چوں

دَعَاکَ فَاَجِبْہُ وَاِذَا اسْتَنْصَحَکَ فَانْصَحْ لَہٗ وَاِذَا عَطَسَ
بخواند ترا بطعام پس اجابت کن او را و چوں نصیحت طلب کند از تو پس نصیحت کن مر او را و چوں عطسہ زند مسلمان

فَحَمِدَ اللّٰہَ فَشَمِّتْہُ وَاِذَا مَرِضَ فَعُدْہُ وَاِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْہُ
پس حمد گوید خدا را پس تشمیت کن او را و چوں بیمار شود پس عیادت کن او را و چوں بمیرد پس پس روی کن جنازہ او را

رَوَاہُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ
رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰہَ تَعَالٰی یَقُوْلُ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ
صلی اللہ علیہ وسلم بدرستے خدایتعالی میفرماید در روز قیامت

یَا ابْنَ اٰدَمَ مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِیْ قَالَ یَا رَبِّ کَیْفَ اَعُوْدُکَ
ای پسر آدم بیمار شدم من پس نکردی باز پرس مرا گوید آے پروردگار من چگونہ عیادت کنم ترا

وَاَنْتَ رَبُّ الْعٰلَمِیْنَ قَالَ اَمَا عَلِمْتَ اَنَّ عَبْدِیْ فُلَانًا مَرِضَ
و تو پروردگار جہانیانی گوید خدا آیا ندانستی تو بدرستیکہ بندہ من فلانے بیمار شد

---

۱ و سلام بر دانستن از ایشان حقوق اسلام است چنانکہ در حدیث است و تخصیص آمدہ است اہتمام است
پس کلمہ جواب است بر بعض کفایہ نیز
کہ تقریباً است بجا آوردن
۲ اگر دعوت بشرع ناقص باشد و الا مراد دعوت بر طعام و اجابت
۳ یعنی بطلب نصیحت و مراد از اجابت
بیان کند نافع است و حق کرده
دعوت است شده ۱۲
۴ مرا تشبیہ است ۱۲
۵ الیہم اللہ ۱۲
۶ در رضا زجنا زه
گذاردن نیز داخل است
۱۲

فَلَمْ تَعُدْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ يَا ابْنَ آدَمَ

پس نپرسیدے او را آیا ندانستے تو که عیادت میکردے آن بنده را هر آئینه یافتی مرا نزد وے یعنی رحمت مرا میگوید ای آدم

اسْتَطْعَمْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ

طلب طعام کردم از تو پس ندادی طعام مرا گوید آدمی اے پروردگار طعام دهم ترا و تو

رَبُّ الْعَالَمِينَ قَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطْعَمَكَ عَبْدِي فُلَانٌ

پروردگار عالمیانے گوید حق تعالی آیا ندانستے تو که طعام طلبید از تو بندهٔ من فلان

فَلَمْ تُطْعِمْهُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي

پس ندادی تو او را طعام آیا ندانستے تو که اگر طعام میدادی او را می یافتی تو ثواب و اجر آن طعام را نزد من

يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتُكَ فَلَمْ تَسْقِنِي قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَسْقِيكَ

ای فرزند آدم طلبیدم از تو آب پس ندادی تو مرا آب گوید آدمی ای پروردگار من چگونه آب دهم ترا

وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ قَالَ اسْتَسْقَاكَ عَبْدِي فُلَانٌ فَلَمْ تَسْقِهِ

و تو پروردگار عالمے و منزه هستی از آب خوردن بگوید حق تعالی آب طلبید از تو بندهٔ من فلان پس ندادی آب تو او را

أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ وَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي رَوَاهُ

آیا ندانستے تو که اگر آب میدادے او را مے یافتی جزائے آن را نزد من روایت کرد او را

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

مسلم و روایت است از عائشه رض گفت بود پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اشْتَكَى مِنَّا إِنْسَانٌ مَسَحَهُ بِيَمِينِهِ ثُمَّ قَالَ

علیه و سلم چون بیمار میشد از ما آدمی مسح میکرد او را بدست راست خود پس میفرمود این کلمات را

أَذْهِبِ الْبَأْسَ رَبَّ النَّاسِ وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ

ببر این درد را ای پروردگار آدمیان و تندرستی ده تو ئی تندرستی دهنده نیست شفاء

إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض

مگر شفای تو شفائی که نگذارد بیماری را متفق علیه است و روایت است از علی رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ

گفت علی شنیدم پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم را که میگفت نیست هیچ مسلمانے

يَعُوْدُ مُسْلِمًا غُدْوَةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ حَتّٰى

که بیمار پرسی کند مسلمانے را در وقت بامداد مگر آنکه صلوٰة بفرستند برو‌ے هفتاد هزار فرشته تا آنکه

يُمْسِيَ وَاِنْ عَادَهٗ عَشِيَّةً اِلَّا صَلّٰى عَلَيْهِ سَبْعُوْنَ اَلْفَ مَلَكٍ

شام کند واگر عیادت کرد اورا بوقت شام مگر دعا رحمت کنند بروی هفتاد هزار فرشته

حَتّٰى يُصْبِحَ وَكَانَ لَهٗ خَرِيْفٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوُدَ

تا آنکه صبح کند وباشد مرویرا بستانی در بهشت رواه ترمذی و ابوداود

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ تَوَضَّأَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ وَعَادَ اَخَاهُ الْمُسْلِمَ مُحْتَسِبًا

کسیکه وضو کند پس نیک کند وضورا وبیمار پرسی کند برادر مسلمان را بقصد ثواب

بُوْعِدَ مِنْ جَهَنَّمَ مَسِيْرَةَ سِتِّيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ

دور کرده شود از دوزخ مقدار راه شصت سال رواه ابوداود

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَعُوْدُ مُسْلِمًا فَيَقُوْلُ سَبْعَ مَرَّاتٍ اَسْئَلُ

وسلم نیست هیچ مسلمانے که عیادت کند مسلمانے را پس بگوید هفت کرت سوال میکنم

اللهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَنْ يَشْفِيَكَ اِلَّا شُفِيَ

خدائے بزرگ راکه پروردگار عرش بزرگ است که تندرستی دهد ترا مگر آنکه تندرستی داده شود

اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ قَدْ حَضَرَ اَجَلُهٗ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

آن مسلمان مگر آنکه باشد که بتحقیق حاضر شده وقت موت او رواه ابوداود و ترمذی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَنَفِّسُوا لَهُ فِي أَجَلِهِ فَإِنَّ ذَٰلِكَ
و سلم چوں در آئید بر بیمار برائے عیادت پس کشادہ و امید دہید او را در آمدن اجل
لَا يَرُدُّ شَيْئًا وَيُطَيِّبُ بِنَفْسِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
زیراکہ تنفیس باز نمیگرداند چیزی را کہ مقدر است و خوش میگرداند نفس او را روایت کرد ترمذی و ابن ماجہ
وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض
و گفت ترمذی این حدیث غریب است و روایت است از ابن عباس رض
قَالَ إِنَّ عَلِيًّا رض خَرَجَ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
گفت کہ علی رض برآمد از نزد آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم
فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَقَالَ النَّاسُ يَا أَبَا الْحَسَنِ كَيْفَ
در بیماری وے کہ وفات کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در آں پس گفتند مردم ای ابا الحسن چگونہ
أَصْبَحَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللهِ
صبح کرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم گفت شکر کردہ شد بخدا
بَارِئًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ
بہ شوندہ از بیماری روایت کرد بخاری و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغمبر خدا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَزَلْ يَخُوضُ الرَّحْمَةَ
صلے اللہ علیہ و سلم کسیکہ بپرسد بیماری را ہمیشہ در آید در دریای رحمت را
حَتَّى يَجْلِسَ فَإِذَا جَلَسَ اغْتَمَسَ فِيهَا رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَحْمَدُ
تا آنکہ می نشیند پس چون بنشیند فرو بردہ شد در آن روایت کرد مالک و احمد
وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ مِنَ السُّنَّةِ تَخْفِيفُ الْجُلُوسِ
و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس از سنت است سبکی کردن در نشستن

بیمہ چوں رفتاست بیمار کے پوچھنے کو جائیگا
جہیں دیں عمر بیماری کی درازی کا مژدہ یعنی تسلی دیوے تو بہتر ہے
تہ میں وارد ہے کہ اعلی تنفیس
ر ۱ فی العلل تنفیس
سے آرام بخش دل دونوں بہتر ہیں ان
ر بفہم
۳ یعنی اس بیماری میں
سے روز وفات آنحضرت کے جس
ر ۲ حال بیماری سے اچھا ہے
صبح کی فضیلت
۵ فضیلت بیمار پرسی کی بیان
جب رحمت میں غوطہ
جب ایک کہ بیٹھنے کا ثواب
جانا ہے کہ بیماری کے پاس جلدی
بیمار پرسی کے بیٹھنے کا بیان

وَقِلَّةُ الصَّخَبِ فِي الْعِيَادَةِ عِنْدَ الْمَرِيضِ قَالَ وَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

وکم کردن بانگ وفریاد در عیادت نزد بیمار گفت ابن عباس وفرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا كَثُرَ لَغَطُهُمْ وَاخْتِلَافُهُمْ قُومُوا عَنِّي

صلی الله علیه وسلم هرگاه که بسیار شد آواز اصحاب آنحضرت واختلاف شان برخیزید از نزدم

رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایه رزین وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَادَ مَرِيضًا نَادَى مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بپرسد بیماری را آواز میدهد آواز دهنده از آسمان

طِبْتَ وَطَابَ مَمْشَاكَ وَتَبَوَّأْتَ مِنَ الْجَنَّةِ مَنْزِلًا رَوَاهُ

یعنی فرشته خوشی باد ترا در دنیا وخوش باد برای رفتن تو وجای گیری تو در آخرت وبگیری تو از بهشت منزل را

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

روایه ابن ماجه وروایت است از عمر ابن الخطاب رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى مَرِيضٍ فَمُرْهُ يَدْعُو

صلی الله علیه وسلم چون درآئی بر بیماری پس بفرما او را که دعا کند

لَكَ فَإِنَّ دُعَاءَهُ كَدُعَاءِ الْمَلَائِكَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

ترا زیراکه بدرستی دعای او یعنی بیمار مانند دعای فرشتگان است روایه ابن ماجه

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَجْرِ الْمَصَائِبِ لِمَنْ صَبَرَ عَلَيْهَا

باب حادیثی که وارد شده در اجر مصائب وقتی که صبر بر آن کند

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ يُرِدِ اللّٰهُ بِهِ خَيْرًا يُصِبْ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

کسیکه بخواهد خدا تعالی به آنکس نیکی را گرفته میشود یا میگیرد حق از وی روایه بخاری واز وی

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

وازابی سعید خدری مرویست از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا يُصِيْبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ

علیہ و سلم فرمود نمیرسد مسلمان را از ہیچ رنج و تعب

وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا اَذًى وَلَا

و بیماری درد و نہ اندوہ و نہ غم و نہ آزار و نہ

غَمٍّ حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا اِلَّا كَفَّرَ اللّٰهُ بِهَا

اندوہ تا آنکہ خلانیدہ میشود آدمیرا خاری مگر آنکہ محو کند خدا تعالی

مِنْ خَطَايَاهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

باین کورات از مصائب گناہان کہ صغایر باشند متفق علیہ و روایتست از عبد اللہ

ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

بن مسعود رض گفت در آمدم برآنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوْعَكُ فَمَسِسْتُهُ بِيَدِيْ

علیہ وسلم درحالیکہ وے تپ زدہ شدہ بود پس بسودم آنحضرت را بدست خود

فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّكَ لَتُوْعَكُ وَعْكًا

پس گفتم اے پیغامبر خدا بدرستیکہ ہر آئینہ تپ زدہ میشوی تپ زدہ شدنی

شَدِيْدًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سخت پس فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم

۲۲۰

أَجَلْ إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلَانِ مِنْكُمْ قَالَ فَقُلْتُ

آرے تپ زده میشود چنانکه تپ زده میشوند دو مرد از شما ابن مسعود گوید پس گفتم من

ذٰلِكَ لِأَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ فَقَالَ أَجَلْ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ

آں یعنے شدت تپ بسبب آنست که ترا دو اجر است پس گفت آنحضرت آرے پس گفت آنحضرت نیست

مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذًى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِوَاهُ إِلَّا حَطَّ اللّٰهُ

هیچ مسلمانے که برسد اورا آزارے از بیماری پس چیزیکه جز بیماریست مگر انکه فرو می افگند خدا تعالے

بِهِ سَيِّئَاتِهِ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بدیہائے اورا چنانکه فرو افگند درخت برگ ہائے خود را متفق علیه است

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت درآمد پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ عَلٰى أُمِّ السَّائِبِ فَقَالَ مَا لَكِ تُزَفْزِفِيْنَ

وسلم بر مادر سائب پس گفت آنحضرتؐ چه شده است ترا که میلرزے

قَالَتِ الْحُمّٰى لَا بَارَكَ اللّٰهُ فِيهَا فَقَالَ لَا تَسُبِّي الْحُمّٰى

گفت ام سائب سبب لرزیدن من تپ است برکت نکند خدا در وے پس گفت مکن دشنام تپ را

فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيْرُ خَبَثَ

زیراکه تپ می برد گناہان بنی آدم را چنانکه می برد دمه آهنگران چرک پلید می

الْحَدِيدِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي مُوسٰى رض قَالَ قَالَ

آهن را رواه مسلم و روایت است از ابی موسی رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ

رسول الله صلے الله علیه وسلم چون بیمار شود بنده

أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ بِمِثْلِ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا

یا سفر کند نوشته میشود برائے آں بنده انچه بود عمل میکرد در حالیکه مقیم و تندرست بود

رواه البخاري وعن كعب بن مالك قال قال

رواه البخاری و در روایت است از کعب بن مالک گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن كمثل

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم حال مومن همچو حال

الخامة من الزرع تفيئها الرياح تصرعها مرة

شاخ تر و نرم از کشت است مایل و راجع میگرداند آنرا بادها که می افگنند آنرا یکبارگی

وتعدلها أخرى حتى يأتيه أجله ومثل المنافق

و راست میگرداند آنرا بار دیگر تا آنکه می آید او را وقت موت و حال منافق

كمثل الأرزة المجذية التي لا يصيبها شيء حتى يكون

همچو حال درخت صنوبر است که محکم و ثابت است آن درختی که نمیرسد آنرا چیزی از بادها تا آنکه

انجعافها مرة واحدة متفق عليه وعن أبي هريرة رض

می باشد افتادن آن درخت یکبارگی متفق علیه و در روایت است از ابی هریره رض

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم مثل المؤمن

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم حال مومن

كمثل الزرع لا يزال الريح تميله ولا يزال المؤمن

همچو حال کشت است که همیشه باد مایل میگرداند و همیشه است مومن

يصيبه البلاء ومثل المنافق كشجرة الأرزة لا تهتز

که میرسد او را بلا و حال منافق همچو حال درخت صنوبر است که نمی جنبد

حتى تستحصد متفق عليه وعن أسامة بن زيد رض

تا آنکه بریده شود و بریده شود متفق علیه و در روایت است از اسامه بن زید

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الطاعون

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم طاعون

رِجْزٌ اُرْسِلَ عَلٰی طَائِفَةٍ مِنْ بَنِیْ اِسْرَائِیْلَ اَوْ عَلٰی مَنْ

عذابی است که فرستاده شده است بر گروهی از بنی اسرائیل یا بر کسانیکه

کَانَ قَبْلَکُمْ فَاِذَا سَمِعْتُمْ بِهٖ بِاَرْضٍ فَلَا تَقْدِمُوْا عَلَیْهِ

بودند پیش از شما پس چون بشنوید شما طاعون را در زمینی پس پیش نیائید بران زمین

وَاِذَا وَقَعَ بِاَرْضٍ وَّاَنْتُمْ بِهَا فَلَا تَخْرُجُوْا فِرَارًا مِّنْهُ

و چون بیفتد طاعون در زمینی حالانکه شما دران زمین باشید پس بیرون نیائید بجهت گریختن از طاعون

مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِیَّ

متفق علیه است و روایت است از انس رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ قَالَ اللّٰهُ سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰی

صلی الله علیه وسلم را که میگفت میگوید الله سبحانه وتعالی

اِذَا ابْتَلَیْتُ عَبْدِیْ بِحَبِیْبَتَیْهِ ثُمَّ صَبَرَ عَوَّضْتُهٗ مِنْهُمَا

چون مبتلا گردانم بنده خود را بدو محبوب وی پس صبر کرد آن بنده عوض دهم آن

الْجَنَّةَ یُرِیْدُ عَیْنَیْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنْ عَلِیِّ بْنِ

بنده را از آن حبیبتین جنت را که میخواهد دو چشم وی روایت کرد بخاری و روایت است از علی بن

زَیْدٍ عَنْ اُمَیَّةَ اَنَّهَا سَأَلَتْ عَائِشَةَ عَنْ قَوْلِ اللّٰهِ عَزَّ

زید از امیه بدرستیکه امیه پرسید از عائشه رض از حقیقت معنی قول حق جل وعلا

وَجَلَّ اِنْ تُبْدُوْا مَا فِیْ اَنْفُسِکُمْ اَوْ تُخْفُوْهُ یُحَاسِبْکُمْ

که اگر ظاهر کنید چیزی را که در دلهای شما است یا پنهان دارید حساب کند شما را

بِهِ اللّٰهُ وَعَنْ قَوْلِهٖ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ یَّعْمَلْ سُوْٓءًا یُّجْزَ بِهٖ

آن خدا تعالی و پرسید از قول وی تعالی در هر که کند بدی را پاداش داده شود بدی

فَقَالَتْ مَا سَأَلَنِیْ عَنْهَا اَحَدٌ مُنْذُ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس گفت عائشه سوال نکرد مرا ازین محاسبه و مجازات هیچ یکی از آنگاه که پرسیدم پیغامبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ هٰذِهٖ مُعَاتَبَةُ اللّٰهِ الْعَبْدَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت ؐ این معاتبہ یعنی عتاب کردن خدا است بندہ را

بِمَا يُصِيْبُهٗ مِنَ الْحُمّٰى وَالنَّكْبَةِ حَتَّى الْبِضَاعَةِ

بانچہ میرسد بندہ را از تپ و از نکبت تا آنکہ این مصیبت کہ پارۂ از مال

يَضَعُهَا فِيْ يَدِ قَمِيْصِهٖ فَيَفْقِدُهَا فَيَفْزَعُ لَهَا حَتّٰى

می نہد بندہ آنرا در دست پیراہن خود پس گم میکند آن بضاعت را پس می ترسد آن بضاعت را تا آنکہ

اَنَّ الْعَبْدَ لَيَخْرُجُ مِنْ ذُنُوْبِهٖ كَمَا يَخْرُجُ التِّبْرُ

بندہ ہر آئینہ بیروں می آید از گناہان خود چنانکہ بیروں می آید زر

الْاَحْمَرُ مِنَ الْكِيْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

سرخ از بوتہ روایت ترمذے و در روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رضـ بدرستیکہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

قَالَ لَا يُصِيْبُ عَبْدًا نَكْبَةٌ فَمَا فَوْقَهَا اَوْ دُوْنَهَا

فرمود نمیرسد ہیچ بندہ را مصیبتے حقیر یا آنچہ بالائے اوست یا فرود اوست

اِلَّا بِذَنْبٍ وَمَا يَعْفُوا اللّٰهُ عَنْهُ اَكْثَرُ وَقَرَاَ

مگر بسبب گناہی کہ کردہ است و آنچہ عفو و محو میکند خدا تعالی ازو بیشتر است و خواند آنحضرت این آیت

وَمَا اَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيْبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْدِيْكُمْ

کہ و ہر چہ میرسد شما را از مصیبت پس بسبب چیزیست کہ کردہ است آنرا دستہای شما یعنی آنچہ

وَيَعْفُوْ عَنْ كَثِيْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و عفو میکند خدا تعالی از بسیاری از آن روایت ترمذی و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عبداللہ بن عمرو رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ

ف: شیخ گفت یعنی عقوبت میکند خدا بندہ را بسبب گناہان وی در دنیا ...

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا كَانَ عَلٰى طَرِيْقَةٍ حَسَنَةٍ مِّنَ

علیه و سلم بدرستیکه بنده چون باشد بر حالت نیک از

الْعِبَادَةِ ثُمَّ مَرِضَ قِيْلَ لِلْمَلَكِ الْمُوَكَّلِ بِهٖ اُكْتُبْ لَهٗ

عبادت پستر بیمار شود گفته میشود مر فرشته را که گماشته شده است بر وی بنویس

مِثْلَ عَمَلِهٖ اِذَا كَانَ طَلِيْقًا حَتّٰى اُطْلِقَهٗ اَوْ اَكْفِتَهٗ

برای وی مانند عمل وی که وقتیکه بود رها غیر مقید باین بیماری تا آنکه رها کنم او را یا وگیرم او را

اِلَيَّ وَعَنْ اَنَسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بسوی خود و روایت است از انس رض بدرستیکه رسول الله صلی الله علیه و سلم

قَالَ اِذَا ابْتُلِيَ الْمُسْلِمُ بِبَلَاءٍ فِيْ جَسَدِهٖ قِيْلَ لِلْمَلَكِ اُكْتُبْ لَهٗ

گفت چون مبتلا گردانیده می شود مسلمان ببلای در تن او گفته می شود فرشته را بنویس برای وی

صَالِحَ عَمَلِهِ الَّذِيْ كَانَ يَعْمَلُ فَاِنْ شَفَاهُ غَسَلَهٗ وَطَهَّرَهٗ

عمل نیک وی را که می کرد پس اگر شفا دهد او را می شوید او را و پاک میگرداند

وَاِنْ قَبَضَهٗ غَفَرَ لَهٗ وَرَحِمَهٗ رَوَاهُمَا فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

و اگر قبض میکند او را می آمرزد و رحمت میکند او را روایت کرد این دو حدیث را در شرح سنت

۲۲۵

وَعَنْ سَعْدٍ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ النَّاسِ

روایت است از سعد ابی وقاص گفت که پرسیده شد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ ام از آدمیان

اَشَدُّ بَلَاءً قَالَ الْاَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْاَمْثَلُ فَالْاَمْثَلُ وَيُبْتَلَى الرَّجُلُ

سخت تراست از روی بلا و آزمایش فرمود سخت ترین آدمیان در بلا پیغامبران اند پس هر که فاضل تر از دیگران باشد

عَلَى حَسَبِ دِيْنِهِ فَاِنْ كَانَ فِي دِيْنِهِ صُلْبًا اِشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَاِنْ كَانَ

و مبتلا گردانیده می شود مرد بر اندازهٔ دین وی پس اگر باشد در دین سخت سخت می شود بلای او

فِي دِيْنِهِ رِقَّةٌ هُوِّنَ عَلَيْهِ فَمَا زَالَ كَذٰلِكَ حَتّٰى يَمْشِيَ مَا لَهُ

در دین وی نرمی و تنگی سبک کرده می شود بر وی پس همیشه چنین حال است تا آنکه میرود و بر زمین حال آنکه نیست

ذَنْبٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ

مراورا گناهی روایت کرد ترمذی و ابن ماجه و الدارمی و گفت ترمذی

هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

این حدیث حسن صحیح است و روایت از انس گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستی که بزرگی جزا با بزرگی

الْبَلَاءِ وَاِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ اِذَا اَحَبَّ قَوْمًا

بلاست و بدرستی که خدای بزرگ و برتر چون دوست میدارد گروهی را

اِبْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضٰى وَمَنْ سَخِطَ

مبتلا گرداند ایشانرا پس کسیکه خوشنود بود از خدا و بلا پس مراو راست خوشنودی و کسیکه

فَلَهُ السَّخَطُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ

پس مراو راست خشم روایت کرد ترمذی و ابن

مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

ماجه و از وی روایت است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

زیرا که وی صاحب یقین است و بر بلا صبر کند پس بر وی آسان گردد و این اشاره است به آنکه الطاف الٰهی بر بندگان خاص بیشتر باشد و بلایای ایشان نیز بیشتر چون ایمان قوی می گردد و بلا بر ایشان سخت تر می گردد و وی را گناهی نماند و چون بر آن صبر کند پاک گردد از گناهان و بر زمین چنان رود که گویا گناه ندارد و یقین ایمان یقین است و این معنی در شرح سنت مذکور است و هر که صبر کند از اولیاء و علماء با بلیات و مصائب پس آن دلیل است بر کمال ایمان او

و

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَرَادَ اللهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ

عليه وسلم چون خواهد خدا تعالى به بنده خود نيكى را شتاب و بدهد او را

الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَاِذَا اَرَادَ اللهُ بِعَبْدِهِ شَرًّا

سزاى گناهان او را در دنيا و چون خواهد خدا تعالى به بنده خود بدى را

اَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتّٰى يُوَافِيَهُ بِهِ يَوْمَ

نگاه دارد و باز دارد از وى عقوبت را مى گذارد او را با گناه وى تا آنكه تمام مى دهد بوى بنده را

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

آنچه مستحق است روز قيامت روايت كرد ترمذى و روايت است از ابى هريره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ

گفت فرمود پيغامبر خدا صلى الله عليه وسلم هميشه مى باشد

الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِيْ نَفْسِهٖ وَمَالِهٖ وَوَلَدِهٖ

بلا بمرد مسلمان و بزن مسلمان در ذات هر يكى و در مال هر يكى و در اولاد هر يكى

حَتّٰى يَلْقَى اللهَ وَمَا عَلَيْهِ مِنْ خَطِيْئَةٍ رَوَاهُ

تا آنكه مى آيد پيش خدا در روز جزا حال آنكه نيست بر وى هيچ گناهى

التِّرْمِذِيُّ وَرَوٰى مَالِكٌ نَحْوَهُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدِ

روايت كرد ترمذى و روايت كرد مالك مانند وى و روايت است از محمد بن

السُّلَمِيِّ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

خالد سلمى از پدرش از جدش گفت فرمود پيغمبر خدا صلى الله عليه

وَسَلَّمَ اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللهِ مَنْزِلَةٌ لَمْ

وسلم بدرستى كه بنده چون گذشته باشد براى وى از خدا مرتبه و درجه بلند

يَبْلُغْهَا بِعَمَلِهٖ ابْتَلَاهُ اللهُ فِيْ جَسَدِهٖ اَوْ فِيْ مَالِهٖ اَوْ فِيْ وَلَدِهٖ ثُمَّ صَبَّرَهُ

كه نمى تواند رسيد بدان بنده بعمل صالح خود مبتلا گرداند خدا تعالى در بدن وى يا در تن وى

عَلَى ذٰلِكَ حَتّٰى يُبَلِّغَهُ الْمَنْزِلَةَ الَّتِيْ سَبَقَتْ لَهُ مِنَ اللهِ

بر آں بلا تا آنکہ میرساند ایں بلا بندہ را بمرتبہ کہ گذشتہ است مر او را از خدا تعالیٰ

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ شِخِّيْرٍ

روایہ احمد و ابو داؤد و روایت است از عبد اللہ بن شخیر

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُثِّلَ ابْنُ اٰدَمَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تصویر کردہ شد فرزند آدم

وَاِلٰى جَنْبِهٖ تِسْعٌ وَّتِسْعُوْنَ مَنِيَّةً اِنْ اَخْطَاَتْهُ الْمَنَايَا وَقَعَ فِي

وحال آنکہ بجانب پہلوی او ست نود و نہ مرگ اگر خطا میکند او را مرگہا و اسباب آں می افتد در

الْهَرَمِ حَتّٰى يَمُوْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

پیری تا آنکہ بمیرد روایہ ترمذی وگفت ایں حدیث غریب است

وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوَدُّ اَهْلُ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حِيْنَ يُعْطٰى اَهْلُ

وسلم دوست میدارند اہل عافیت در روز قیامت وقتیکہ دادہ شوند اہل

الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ اَنَّ جُلُوْدَهُمْ كَانَتْ قُرِضَتْ فِي الدُّنْيَا

بلا ثواب آں را کاشکے پوستہائے ایشاں بریدہ و پارہ کردہ شد در دنیا

بِالْمَقَارِيْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ

بکاردہا روایہ ترمذی وگفت کہ ایں حدیث غریب است

وَعَنْ عَامِرِ الرَّامِ قَالَ ذَكَرَ رَسُوْلُ اللهِ الْاَسْقَامَ

و روایت است از عامر رام مخفف رامی گفت ذکر کرد پیغامبر خدا بیماریہا را

فَقَالَ اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا اَصَابَهُ السَّقَمُ

پس فرمود کہ مسلمان چون میرسد بیماری

بیعنی نزدیک و متصل او ست
بیعنی آفات و بلایا
و نود و نہ مرگ و بلاکہا اندا گر خطا
کرد اسباب مرگ و بلا اسباب آں خطا مند
و کنایہ از کثرت مرگ ست و بیعنی مشغول
و پیری تا آنکہ بمیرد و بسیار اند ازو
خلاصہ آنست و مصائب و اسباب
کہ تلاقی بدار دارد آں اسباب
یا در آنہا ہر یافت و بازان می
افتد در پیری کہ بلا و درد است از
بر و ہلاکت و التبہ می یابد
مرد ان حادثہ ہلاکت ۱۲

ثُمَّ عَافَاهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ كَانَ كَفَّارَةً لِمَا مَضَى مِنْ

پس صحت می بخشد اورا خدا تعالی ازآں می باشد پوشنده مرگناهان گذشته را

ذُنُوبِهِ وَمَوْعِظَةً لَهُ فِيمَا يَسْتَقْبِلُ وَإِنَّ الْمُنَافِقَ

می باشد نصیحت وپند مر او را در آنچه پیش می آید از زمان وبدرستی که منافق

إِذَا مَرِضَ ثُمَّ أُعْفِيَ كَانَ كَالْبَعِيرِ عَقَلَهُ أَهْلُهُ ثُمَّ

چوں بیمار شود پس عافیت داده شود می باشد مانند شتر که ببندند او را کساں او پس

أَرْسَلُوهُ فَلَمْ يَدْرِ لِمَ عَقَلُوهُ وَلِمَ أَرْسَلُوهُ فَقَالَ

رہا کردند او را پس در نیافت آں شتر بجهت عدم تمیز که چرا ببستند او را و چرا کشادند او را پس گفت

رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا الْأَسْقَامُ وَاللهِ مَا مَرِضْتُ

مردے اے پیغمبر خدا چه چیز است بیماریها بخدا سوگند بیمار نشدم من

قَطُّ فَقَالَ قُمْ عَنَّا فَلَسْتَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

هرگز پس فرمود آنحضرت برخیز از پیش ما پس نیستی تو از ما روایت کرده ابو داؤد رح و روایت است از

عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ رضـ أَلَا أُرِيكَ

عطاء بن ابی رباح گفت فرمود مرا ابن عباس آیا ننمایم ترا

امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ قُلْتُ بَلَى قَالَ هَذِهِ

زنے از اہل بہشت گفتم بلے بنمای گفت ایں

الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زن سیاه که نام وی سعدیه است آمد نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أُصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ

پس گفت اے پیغامبر خدا بدرستیکه من صرع زده میشوم وبدرستی که من برهنه میشوم

فَادْعُ اللهَ لِي فَقَالَ إِنْ شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ

پس دعا کن خدا را برای من پس فرمود آنحضرت اگر خواهی صبر کنی و باشد مر ترا بهشت

---

۱ یعنی حال منافق چوں حال شتر مذکور است بخلاف مومن که وی بیمار کردن وی را برائے تادیب و تہذیب وسکون و عافیت برائے تنبیه و بیدار شدن و قدر نعمت حق است ۱۲

۲ ظاہر آنست که آں مرد منافق بود کذا فی شرح الشیخ ۱۲ و درشتی فرمودند ۱۲

۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲ ۱۲

وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللّٰهَ أَنْ يُعَافِيَكِ فَقَالَتْ

واگر خواهی دعا کنم خدای را که عافیت دهد ترا پس گفت آن زن

أَصْبِرُ فَقَالَتْ إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللّٰهَ أَنْ لَا

صبر می کنم پس گفت آن زن که من برهنه میشوم پس دعا کن خدای را که

أَتَكَشَّفَ فَدَعَا لَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ يَحْيَى

برهنه نشوم پس دعا فرمود آنحضرت مر آن زن را متفق علیه و روایت است از یحیی

ابْنِ سَعِيدٍ قَالَ إِنَّ رَجُلًا جَاءَهُ الْمَوْتُ فِي زَمَنِ

ابن سعید رضی الله عنه گفت مردی آمد او را موت در زمان

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَجُلٌ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم پس گفت مردی دیگر

هَنِيئًا لَهُ مَاتَ وَلَمْ يُبْتَلَ بِمَرَضٍ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

که مبارک بادی باد مر او را که بمرد و مبتلا نگردانید خدا بمرضی پس فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْحَكَ مَا يُدْرِيكَ لَوْ أَنَّ

صلی الله علیه وسلم وای بر تو عجب از تو چه چیز دانا نید ترا اگر چه بود که

اللّٰهَ ابْتَلَاهُ بِمَرَضٍ فَكَفَّرَ عَنْهُ مِنْ سَيِّئَاتِهِ رَوَاهُ

خدا تعالی می بیازماید او را بیماری پس کفاره میکرد از وی از بدیهای او روایت کرده

مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ

مالک از وی مرسل و روایت است از شداد ابن اوس

وَالصُّنَابِحِيِّ أَنَّهُمَا دَخَلَا عَلَى رَجُلٍ مَرِيضٍ يَعُودَانِهِ فَقَالَا

والصنابحی بدرستیکه ایشان درآمدند بر مردے بیمار درحالیکه عیادت کنند پس گفتند

لَهُ كَيْفَ أَصْبَحْتَ قَالَ أَصْبَحْتُ بِنِعْمَةٍ قَالَ شَدَّادٌ أَبْشِرْ

مر آنمرد را که چگونه صبح کردی گفت صبح کردم ملتبس بنعمت گفت شداد خوش خبر و خوشحال باش

بِكَفَّارَاتِ السَّيِّئَاتِ وَحَطِّ الْخَطَايَا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ

بخصلتهای که پوشنده است بدیها را و بفرو وافگندن گناها را بدرستیکه شنیدم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ إِذَا

صلی الله علیه وسلم که می گفت که خدای تعالی می گوید وقتیکه

أَنَا ابْتَلَيْتُ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنًا فَحَمِدَنِي عَلَى مَا

من مبتلا میگردانم بندهٔ را از بندگان خود که مومن است پس ثنا کند آن بنده مرا بر

ابْتَلَيْتُهُ فَإِنَّهُ يَقُومُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذٰلِكَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ

مبتلا گردانیدن من او را پس بدرستیکه آن بنده برمیخیزد از خوابگاه خود همچون روز زائیدن او را

أُمُّهُ مِنَ الْخَطَايَا وَيَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا

مادر او از گناهان و میگوید پروردگار تبارک و تعالی من

قَيَّدْتُ عَبْدِي وَابْتَلَيْتُهُ فَأَجْرُوا لَهُ مَا كُنْتُمْ تُجْرُونَ لَهُ

بند کردم بندهٔ خود را و مبتلا گردانیدم او را پس اجر کنید برای او از اعمال چیزیکه می بود که اجر میکردید برای

وَهُوَ صَحِيحٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

درحالیکه تندرست بود رواه احمد و روایت است از ابی هریره رض گفت ابوهریره

ذُكِرَتِ الْحُمَّى عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّهَا

ذکر کرده شد تپ نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس دشنام کرد آنرا

رَجُلٌ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبَّهَا فَإِنَّهَا تَنْفِي

مردے پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دشنام مگو تپ را زیرا که آن دور میکند

الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خَبَثَ الْحَدِيدِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گناہان را چنانکہ دور میکند آتش چرک آہن را رواہ ابن ماجہ

وَعَنْهُ قَالَ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ

وہم از ابی ہریرہ رض گفت بدرستیکہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ و سلم عیادت کرد

مَرِيْضًا فَقَالَ اَبْشِرْ فَاِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ هِيَ نَارِيْ

بیماری را کہ تپ زدہ بود پس فرمود خوش باش زیرا کہ بدرستیکہ حق تعالی میفرماید تپ آتش من است

اُسَلِّطُهَا عَلٰى عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ فِي الدُّنْيَا لِتَكُوْنَ حَظَّهٗ مِنَ

می گمارم آنرا بر بندۂ خود کہ مومن است در دنیا تا باشد تپ بخش آن بندہ از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ

آتش دوزخ روز قیامت رواہ احمد و ابن ماجہ و بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان و روایت است از انس رض آن حضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الرَّبَّ سُبْحَانَهٗ وَتَعَالٰى يَقُوْلُ

اللہ علیہ و سلم گفت کہ پروردگار سبحانہ و تعالی میفرماید

وَعِزَّتِيْ وَجَلَالِيْ لَا اُخْرِجُ اَحَدًا مِّنَ الدُّنْيَا اُرِيْدُ اَغْفِرُ

سوگند بعزت ذات من و جلال صفت من بیرون نمی آرم ہیچ یکے را از دنیا کہ میخواہم بیامرزم

لَهٗ حَتّٰى اَسْتَوْفِيَ كُلَّ خَطِيْئَةٍ فِيْ عُنُقِهٖ بِسُقْمٍ فِيْ بَدَنِهٖ

مر او را تا آنکہ میگیرم جزاے ہر گناہے کہ در گردن اوست بسبب بیماری در تن وے

وَاِقْتَارٍ فِيْ رِزْقِهٖ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ شَقِيْقٍ قَالَ

و تنگی در رزق وے رواہ رزین و روایت است از شقیق گفت

مَرِضَ عَبْدُ اللّٰهِ فَعُدْنَاهُ فَجَعَلَ يَبْكِيْ فَعُوْتِبَ فَقَالَ اِنِّيْ

بیمار شد عبداللہ بن مسعود رض پس عیادت کردیم او را پس گریستن گرفت پس ملامت کردہ شد پس گفت بدرستیکہ من

ام گفتہ اند در وظیفہ ولہذا مشائخ ... نعمت در بلا شکر است چنانکہ در ... از جہت لطف ... مراد الطاف و غضب داو لیکن چون بندہ ضعیف است و ناتوان صبر را بجاے شکر ساختہ اند ۱۲

لَا اَبْكِي لِاَجْلِ الْمَرَضِ لِاَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

من نمی گریم از بهر بیماری زیرا که من شنیدم پیغامبر خدا را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْمَرَضُ كَفَّارَةٌ وَاِنَّمَا اَبْكِي اَنَّهُ اَصَابَنِي عَلٰى

وسلم که می فرمود بیماری کفارہ است گناہان را و می گریم مگر از جہت آنکه رسید بیماری

حَالِ فَتْرَةٍ وَلَمْ يُصِبْنِي فِي حَالِ اجْتِهَادٍ لِاَنَّهُ يُكْتَبُ لِلْعَبْدِ

بر حال فتور و ضعف و پیری و نرسید مرا مرض در حال قوت و کوشش زیرا که نوشته میشود مر بنده را

مِنَ الْاَجْرِ اِذَا مَرِضَ مَا كَانَ يُكْتَبُ لَهُ قَبْلَ اَنْ يَّمْرَضَ فَمَنَعَهُ

از مزد وقتیکه بیمار می شود چیزے که نوشته میشود مراد را پیش از آنکه بیمار گردد پس باز داشت مزد را

مِنْهُ الْمَرَضُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از ان عمل بیماری روایت کرد رزین و روایت است از انس رض شنیدم من پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَيُّمَا رَجُلٍ عَادَ مَرِيْضًا فَاِنَّمَا يَخُوْضُ

صلی الله علیه وسلم که میفرمود هر مردیکه بپرسد بیمار را پس جز این نیست که می در آید

فِي الرَّحْمَةِ فَاِذَا قَعَدَ عِنْدَ الْمَرِيْضِ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ هٰذَا لِلصَّحِيْحِ

دریاے رحمت را پس چوں بنشیند نزد بیمار غرق میسازد آنرا رحمت الٰہی این ثواب برائے صحیح است

فَمَا لِلْمَرِيْضِ قَالَ تُحَطُّ ذُنُوْبُهُ هب وَعَنْ اَنَسٍ رض

پس چه قدر ثواب باشد بیمار را گفت ساقط میشود گناہاں او و روایت است از انس رض

قَالَ عَطِشَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رض عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت تشنه شد عثمان بن عفان نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا اُبَشِّرُكَ فَقَالَ بَلٰى

پس فرموده آنحضرت صلی الله علیه وسلم آیا خوشخبری ندهم ترا پس گفت عثمان رض آری بده

بِاَبِيْ اَنْتَ وَاُمِّيْ قَالَ هٰذَا جِبْرَئِيْلُ يُخْبِرُنِيْ عَنِ اللّٰهِ تَعَالٰى

فدای تو باد مادر و پدر من فرمود این جبرئیل است که خبر میدهد مرا از جانب خدا تعالی

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ عَطِشَ ثَلٰثَ عَطَشَاتٍ مُتَوَالِيَاتٍ إِلَّا كَانَ

نمی ماند مومن تشنه بسه تشنگیهاے پیاپے مگر آنکه می باشد

الإِيمَانُ ثَابِتًا فِي قَلْبِهِ الدَّيْلَمِي

ایمان او ثابت دوے در دل وے دیلمی

بَابُ تَمَنِّي الْمَوْتِ وَذِكْرِهٖ

باب در آرزو کردن موت و ذکر آن

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهٗ أَنْ يَّزْدَادَ خَيْرًا

آرزو نمی کند یکے از شما مرگ را یا او نیکوکار باشد پس شاید که زیادہ کند نیکی را بزیادتی حیات

وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهٗ أَنْ يَّسْتَعْتِبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

و یا آنکه می باشد بدکار پس شاید که وے طلب کند رضاء حق را بتوبه و تلافی مافات رواه بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وے روایت است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَتَمَنَّى أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ وَلَا يَدْعُ بِهٖ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَّأْتِيَهٗ

که آرزو نکند یکے از شما موت را و دعا نکند بمردن پیش از انکه بیاید مرگ او را

أَنَّهٗ إِذَا مَاتَ انْقَطَعَ أَمَلُهٗ وَإِنَّهٗ لَا يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمْرُهٗ

بدرستیکه او وقتیکه بمیرد بریده میشود امید او و بدرستی که شان آنست که زیادہ نمیکند مسلمان را عمر وی

إِلَّا خَيْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

مگر نیکی را رواه مسلم و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ

صلی اللہ علیہ وسلم باید که آرزو نکند یکے از شما مرگ را از گزند دنیا

اَصَابَهُ فَاِنْ كَانَ لَابُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ

که رسیده است او را پس اگر هست البته آرزو کننده پس باید که گوید خداوندا

اَحْيِنِي مَا كَانَتِ الْحَيٰوةُ خَيْرًا لِّي وَتَوَفَّنِي

زنده دار مرا تا آن زمانیکه باشد زندگی بهتر مرا و بمیران مرا

اِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وقتیکه باشد مردن بهتر مرا متفق علیه

وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از عباده بن الصامت رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَحَبَّ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کسیکه دوست دارد

لِقَاءَ اللّٰهِ اَحَبَّ اللّٰهُ لِقَاءَهُ وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ

لقای خدا را دوست دارد خدایتعالی لقای او را و کسیکه ناخوش دارد لقای

اللّٰهِ كَرِهَ اللّٰهُ لِقَاءَهُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رض

خدا را ناخوش دارد خدایتعالی لقای او را پس گفت عائشه صدیقه رض

اَوْ بَعْضُ اَزْوَاجِهِ اِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ قَالَ

یا گفت بعضی از ازواج مطهرهٔ آنحضرت صلعم بدرستیکه ما البته کرده میداریم موت را فرمود آنحضرت

لَيْسَ ذٰلِكِ وَلٰكِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ

که نیست آنچه تو فهمیدی ولیکن مسلمان وقتیکه نزدیک شود او را مرگ

بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللّٰهِ وَكَرَامَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِمَّا

بشارت دادہ شود برضائے خدا تعالیٰ وکرامت او پس نیست ہیچ چیزے محبوب تر بسوے وے از چیزے

اَمَامَهٗ فَاَحَبَّ لِقَآءَ اللّٰهِ وَاَحَبَّ اللّٰهُ لِقَآءَهٗ وَاِنَّ الْكَافِرَ

کہ پیش اوست پس دوست دارد مومن لقائے خدا را و دوست دارد خدا لقائے او را بدرستیکہ کافر

اِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللّٰهِ وَعُقُوْبَتِهٖ فَلَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَهَ

چوں حاضر کردہ شود موت او را خبر دادہ شود بعذاب خدا و سزا دادن وے پس نیست ہیچ چیز مکروہ تر

اِلَيْهِ مِمَّا اَمَامَهٗ فَكَرِهَ لِقَآءَ اللّٰهِ وَكَرِهَ اللّٰهُ لِقَآءَهٗ

بسوے وے از چیزے کہ پیش اوست پس ناخوش دارد کافر لقائے خدا را و ناخوش میدارد خدا تعالیٰ لقای او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةِ عَائِشَةَ وَالْمَوْتُ قَبْلَ لِقَآءِ اللّٰهِ

متفق علیہ و در روایت عائشہ صدیقہ رض است وموت پیش از لقائے خداست ومقدمہ وے است

وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رض اَنَّهٗ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

واز ابی قتادہ رض مرویست کہ وے بود کہ حدیث میکرد کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرَّ عَلَيْهِ بِجَنَازَةٍ فَقَالَ مُسْتَرِيْحٌ

صلی اللہ علیہ وسلم گذرانیدہ شد بروے جنازہ پس فرمود آنحضرت ﷺ این مردہ یا راحت

اَوْ مُسْتَرَاحٌ مِنْهُ فَقَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْمُسْتَرِيْحُ

یا راحت یافتہ شدہ است از وے پس گفتند صحابہ اے پیغامبر خدا ﷺ چیست معنی مستریح

وَمَا الْمُسْتَرَاحُ مِنْهُ فَقَالَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ يَسْتَرِيْحُ مِنْ

و مستراح منہ پس فرمود آنحضرت ﷺ کہ بندہ مومن صالح راحت می یابد از مرگ از

نَصَبِ الدُّنْيَا وَاَذَاهَا اِلٰى رَحْمَةِ اللّٰهِ وَالْعَبْدُ الْفَاجِرُ

تعب ورنج دنیا وآزار دنیا بسوے رحمت خدا وبندۂ فاسق

يَسْتَرِيْحُ مِنْهُ الْعِبَادُ وَالْبِلَادُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَآبُّ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

راحت می یابند از وے بندگان وشہرہا و درختان وجنبندگان زمین متفق علیہ است

وَعَنْ جَابِرٍ رضؓ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از جابر رضؓ گفت شنیدم من پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَبْلَ مَوْتِهٖ بِثَلَاثَةِ اَيَّامٍ يَقُوْلُ لَا يَمُوْتَنَّ اَحَدُكُمْ

وسلم پیش از موت او بسہ روز که میگفت باید نمیرد یکے از شما

اِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

مگر آنکه نیک دارد گمان خود را بخدا رواه مسلم وروایت از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اَكْثِرُوْا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَّاتِ الْمَوْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بسیار کنید یاد ویران کننده وقطع کننده لذتہا را که موت است رواه ترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رضؓ اَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ

ونسائی وابن ماجه وروایت است از ابن مسعود رضؓ بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ لِاَصْحَابِهٖ اسْتَحْيُوْا

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود روزے بیاران خود شرم دارید

مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ قَالُوْا اِنَّا نَسْتَحْيِيْ مِنَ اللّٰهِ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ

از خدا چنانکه باید شرم داشتن گفتند صحابه که ما شرم میداریم از خدا اے پیغمبر خدا وحمد سپاس

لِلّٰهِ قَالَ لَيْسَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ مَنِ اسْتَحْيٰى مِنَ اللّٰهِ حَقَّ الْحَيَاءِ

مر خدا را بر توفیق دادن وے فرمود نیست این حق حیا ولیکن کسے که شرم دارد از خدا حق شرم داشتن

فَلْيَحْفَظِ الرَّاْسَ وَمَا وَعٰى وَلْيَحْفَظِ الْبَطْنَ وَمَا حَوٰى

پس باید که نگاه دارد سر را ونگاه دارد چیز را که جمع کرده است آن سر وباید که نگاه دارد شکم را از اکل حرام چیز که

وَلْيَذْكُرِ الْمَوْتَ وَالْبِلٰى وَمَنْ اَرَادَ الْاٰخِرَةَ تَرَكَ زِيْنَةَ

وباید که یاد دارد مرگ را وپوسیده شدن استخوان را وکسے که خواهد ثواب آخرت ترک کند آرایش

الدُّنیا فمن فعل ذٰلک فقد استحیٰی من اللہ حق الحیاء رواہ

دنیا را پس کسے کہ بکند این مذکور را پس بتحقیق شرم داشت از خدا حق شرم داشتن رواہ

احمد والترمذی وعن عبد اللہ بن عمرو رض قال قال

احمد و ترمذی درروایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم تحفۃ المؤمن الموت

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم تحفہ و ہدیہ مسلمان مرگ است

رواہ البیہقی فی شعب الایمان وعن عبید اللہ

یعنی موصل بجنت وقرب اوست رواہ بیہقی در شعب الایمان درروایت است از عبید اللہ

ابن خالد رض قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

بن خالد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

موت الفجاءۃ اخذۃ الاسف رواہ ابوداؤد وزاد

موت ناگہانی گرفتن خشم است رواہ ابو داود وزیادہ کرد

البیہقی فی شعب الایمان ورزین فی کتابہ اخذۃ اسف

بیہقی در شعب الایمان ورزین در کتاب خود این لفظ را کہ گرفتن غضب است

للکافر ورحمۃ للمؤمنین وعن جابر رض قال قال

مر کافران را و مہربانی حق تعالےٰ مر مومنان را درروایت است از جابر رض گفت فرمود

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم لا تمنوا الموت فان ھول

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آرزو مکنید مرگ را زیرا کہ بدرستی ترس

المطلع شدید وان من السعادۃ ان یطول عمر العبد

مطلع سخت است و بدرستی کہ از نیک بختی است کہ دراز شود عمر بندہ

ویرزقہ اللہ عزوجل الانابۃ رواہ احمد وعن

و روزی گرداند او را خدا تعالیٰ رجوع و توجہ بجناب خود رواہ احمد و درروایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رض قَالَ جَلَسْنَا إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَّرَنَا

ابی امامہ رض گفت کہ نشستیم روبروے پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس یاد داد ما را

وَرَقَّقَنَا فَبَكَى سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ رض فَأَكْثَرَ الْبُكَاءَ فَقَالَ يَا لَيْتَنِي

احوال آخرت و نرم گردانید دلہا را پس گریہ کرد سعد ابن ابی وقاص رض پس بسیار گریہ کرد پس گفت اے کاشکے

مُتُّ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا سَعْدُ أَعِنْدِي تَتَمَنَّى

بمردمے پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم اے سعد آیا نزد من آرزو میکنی

الْمَوْتَ فَرَدَّدَ ذٰلِكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنْ كُنْتَ

موت را کہ نا مرضی حق است پس تکرار کرد آنحضرت صلعم این لفظ را سہ بار پستر فرمود اے سعد اگر ہستی تو

خُلِقْتَ لِلْجَنَّةِ فَمَا طَالَ عُمُرُكَ أَوْ حَسُنَ مِنْ عَمَلِكَ فَهُوَ خَيْرٌ

کہ پیدا کردہ شدی براے بہشت پس آنچہ دراز شود عمر تو و نیک باشد عمل تو پس آن بہتر است

لَّكَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ مُضَرِّبٍ رض قَالَ دَخَلْتُ

مر ترا رواہ احمد و روایت است از حارثہ بن مضرب رض گفت در آمدم من

عَلٰى خَبَّابٍ وَقَدِ اكْتَوٰى سَبْعًا فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ

بر خباب و حال آنکہ داغ سوختہ بود خباب بر بدن ہفت جا پس گفت خباب اگر نمی بود کہ شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ

پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت باید کہ تمنا نکند یکے از شما

الْمَوْتَ لَتَمَنَّيْتُهُ وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرگ را ہر آئینہ آرزو میکردم او را و بتحقیق دیدم و دانستم خود را با پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَمْلِكُ دِرْهَمًا وَإِنَّ فِي جَانِبِ بَيْتِي

علیہ وسلم کہ مالک نبودم یک درہم را و بدرستی در گوشہ خانہ من

الْآنَ لَأَرْبَعِينَ أَلْفَ دِرْهَمٍ ثُمَّ أُتِيَ بِكَفَنِهِ فَلَمَّا رَآهُ بَكٰى

اکنون ہر آئینہ چہل ہزار درہم است پستر آوردہ شد نزد خباب کفن او پس ہرگاہ کہ دید او را گریہ کرد

قَالَ وَلٰكِنْ حَمْزَةُ لَمْ يُوجَدْ لَهٗ كَفَنٌ اِلَّا بُرْدَةٌ مَلْحَاءُ اِذَا جُعِلَتْ

گفت ولیکن حمزه بن عبدالمطلب یافته نشد برائے وے کفن مگر چادریکه در وے خطوط سیاه سفید بود چون گردانیده می شد

عَلٰى رَأْسِهٖ قَلَصَتْ عَنْ قَدَمَيْهِ وَاِذَا جُعِلَتْ عَلٰى قَدَمَيْهِ

بر سر وے کوتاه می آمد از پایهائے وے و چون گردانیده می شد بر پایهائے وے

قَلَصَتْ عَنْ رَأْسِهٖ حَتّٰى مُدَّتْ عَلٰى رَأْسِهٖ وَجُعِلَ عَلٰى

کوتاه می آمد از سر وے تا آنکه کشیده شد آن برده بر سر حمزه ؓ و گردانیده شد بر

قَدَمَيْهِ الْاِذْخِرُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ اِلَّا اَنَّهٗ لَمْ يَذْكُرْ

پایهائے حمزه ؓ گیاه که مشهور است در مکه معظمه رواه احمد و ترمذی مگر ترمذی ذکر نکرد

ثُمَّ اُتِيَ بِكَفَنِهٖ الخ

ثم اتی بکفنه تا آخر

بَابُ مَا يُقَالُ عِنْدَ مَنْ حَضَرَهُ الْمَوْتُ

باب در بیان چیزیکه گفته میشود نزد کسے که حاضر شده او را موت

عَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ وَاَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت است از ابی سعید و ابی هریره رضـ گفتند این هر دو که فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوْا مَوْتَاكُمْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ

صلے الله علیه وسلم تلقین کنید مردہائے خود را کلمه طیبه را که لا اله الا الله محمد رسول الله

مُسْلِمٌ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

رواه مسلم و روایت است از ام سلمه رضـ گفت فرمود پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيْضَ اَوِ الْمَيِّتَ فَقُوْلُوْا

الله علیه وسلم وقتیکه حاضر شوید شما بیمار را یا میتے را که نزدیک موت رسیده پس بگوئید

خَيْرًا فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ يُؤَمِّنُوْنَ عَلٰى مَا تَقُوْلُوْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خیرے را زیرا که فرشتگان آمین میگویند بر آنچه میگوئید شما و دعا کنید رواه مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

وہم از ام سلمہ است گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ

مُسْلِمٍ تُصِيْبُهُ مُصِيْبَةٌ فَيَقُوْلُ مَا اَمَرَهُ اللّٰهُ بِهٖ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا

مسلمان کہ برسد او را مصیبتے پس بگوید چیزے را کہ امر کردہ است خدا تعالی گفتن آن را آن کلمہ

اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ اَللّٰهُمَّ اْجُرْنِيْ فِيْ مُصِيْبَتِيْ وَاَخْلِفْ لِيْ خَيْرًا

استرجاع است سلہ واین کلمہ تا آخر یعنی بار خدایا اجر دہ مرا در مصیبت من وبدل گردان مرا بہتر

مِنْهَا اِلَّا اَخْلَفَ اللّٰهُ لَهٗ خَيْرًا مِنْهَا فَلَمَّا مَاتَ اَبُوْ سَلَمَةَ قُلْتُ

ازان مگر آنکہ بدل میگرداند خدا برای وی بہتر ازان پس چون فوت شد ابو سلمہ پس گفتم

اَيُّ الْمُسْلِمِيْنَ خَيْرٌ مِنْ اَبِيْ سَلَمَةَ اَوَّلُ اَهْلِ بَيْتٍ هَاجَرَ

کہ کدام یکے از مسلمانان بہتر است از ابی سلمہ کہ بدل او بمن آید کہ اول اہل خانہ بود کہ ہجرت کرد

اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ اِنِّيْ قُلْتُهَا فَاَخْلَفَ

بسوے پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس بدرستی من باوجود این استبعاد کلمہ اللہم اجرنی تا آخر

اللّٰهُ لِيْ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

خدا تعالی برای من رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم را رواہ مسلم

وَعَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از ام سلمہ رضہ است گفت درآمد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

عَلٰى اَبِيْ سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصَرُهٗ فَاَغْمَضَهٗ ثُمَّ قَالَ اِنَّ الرُّوْحَ

بر ابو سلمہ حال آنکہ بتحقیق باز ماندہ بود چشم ابی سلمہ پس فرو خوابانید آنحضرت بصر او را باز فرمود

اِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ فَضَجَّ نَاسٌ مِنْ اَهْلِهٖ فَقَالَ

کہ جان چون قبض کردہ میشود پیروی میکند او را بصر پس بانگ و فریاد کردند مردمان اہل خانہ ابی سلمہ

لَا تَدْعُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا بِخَيْرٍ فَاِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ

آن حضرت دعا مکنید بر ذاتہاے خود مگر بہ نیکی زیرا کہ فرشتگان

يُؤَمِّنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ

آمین میگویند بر چیزیکہ میگوئید شما پس گفت آنحضرت خداوندا بیامرز ابی سلمہ را

وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي

و بلند گردان پایہ او را در کسانیکہ راہ راست نمودہ شدہ اند و خلیفہ شو در پس وے در

الْغَابِرِينَ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَافْسَحْ لَهُ

باقی ماندگان وے و بیامرز ما را و مر او را ای پروردگار جہانیان و فراخی کن مر او را

فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

در قبر او و روشن گردان مر او را در قبرش رواہ مسلم و روایت است از عائشہ صدیقہ رض

قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُوُفِّيَ

کہ گفت بدرستیکہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم وقتیکہ وفات یافت

سُجِّيَ بِبُرْدٍ حِبَرَةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ

پوشیدہ شد بجامہ حبری یعنے بردیمانی مخطط متفق علیہ روایت است از معاذ بن جبل رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ آخِرُ

گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم کسیکہ باشد آخر

كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

سخن او لا الہ الا اللہ می در آید بہشت را روایت کرد آنرا ابوداؤد

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

و روایت است از معقل بن یسار رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْرَءُوا سُورَةَ يٰسٓ عَلَى مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ

علیہ و سلم بخوانید سورہ یٰس بر مردہ ہائے شما یعنے کسیکہ بموت قریب است رواہ

أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

احمد و ابوداؤد و ابن ماجہ و روایت است از عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا

در این حدیث اشارہ است بتلقین کہ آن مستحب است ۱۲ (marginal note, partly legible)

قَالَتْ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبَّلَ عُثْمَانَ

گفت بدرستیکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بوسہ داد عثمان

ابْنَ مَظْعُوْنٍ وَهُوَ مَيِّتٌ وَهُوَ يَبْكِيْ حَتّٰى سَالَ دُمُوْعُ

ابن مظعون را و حال آنکہ وی مردہ بود و آنحضرت گریہ می کرد تا آنکہ روان شد اشکہائے

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى وَجْهِ عُثْمَانَ رَوَاهُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بروی عثمان رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهَا قَالَتْ

ترمذی و ابوداود و ابن ماجہ وہم از عائشہ رضہ مرویست کہ گفت

اِنَّ اَبَا بَكْرٍ رضہ قَبَّلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ

بدرستی کہ ابوبکر رضہ بوسہ داد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را وحال آنکہ

مَيِّتٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ حُصَيْنِ بْنِ وَحْوَحٍ

آنحضرت مردہ بود رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایتست از حصین بن وحوح

اَنَّ طَلْحَةَ بْنَ الْبَرَاءِ مَرِضَ فَاَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بدرستی کہ طلحہ بن براء انصاری بیمار شد پس آمد اورا پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعُوْدُهُ فَقَالَ اِنِّيْ لَا اُرٰى طَلْحَةَ اِلَّا قَدْ حَدَثَ بِهِ

وسلم در حالیکہ عیادت می کند او را پس فرمود بدرستی کہ من گمان نمی برم طلحہ را مگر آنکہ تحقیق

الْمَوْتُ فَاٰذِنُوْنِيْ وَعَجِّلُوْا فَاِنَّهُ لَا يَنْبَغِيْ لِجِيْفَةِ

مرگ پس خبر کنید مرا بموت وے و شتابی کنید در تجہیز و تکفین زیرا کہ سزاوار نیست مردہ

مُسْلِمٍ اَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانِيْ اَهْلِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

مسلمانی را کہ بند داشتہ شود میان اہلہ و کہ مبادا گند پدہ شود رواہ ابوداود

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایتست از عبداللہ بن جعفر رضہ گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ

(حاشیہ: انصاری … [illegible])

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيْمُ الْكَرِيْمُ

علیه و سلم تلقین کنید مردهاے شما را این کلمه و توصیف باین صفت و بشارت بعفو و کرم الٰهی است تا که امید ارجاں دهد

سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ

اشارت بعظمت و کبریائی حق است تا شوق حضور درگاه و نعمت و عظمت عزت بیفزاید تا رفتن از زین جهت آباد شاد و راضی باشد بحضور معنی بو یسته

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ لِلْأَحْيَاءِ قَالَ أَجْوَدُ وَأَجْوَدُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفتند صحابه ای پیغمبر خدا چگونه است از بس اذکار مر زندگان را اگر بیاد زنیم تلقین کنیم فرمود بهتر و نیکو تر است رواه ابن ماجه

بَابُ سَكْرَةِ الْمَوْتِ وَمَا يَلْحَقُ الْمَيِّتَ بَعْدَ مَوْتِهِ

باب در بیان سکرات موت و آنچه که لاحق می شود مرده را بعد از موت وے

وَلَوْ تَرٰى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِيْنَ كَفَرُوا الْمَلٰئِكَةُ يَضْرِبُوْنَ وُجُوْهَهُمْ

و تعجب می کردے اگر می دیدے چوں قبض ارواح کافران میکنند فرشتگان میزنند بر روے ایشان

وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِيْقِ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيْكُمْ

و بر پشت ایشان و میگویند بچشید عذاب سوزان این بسبب آن کردار است که پیش فرستاده است دستها

وَأَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ وَلَوْ تَرٰى إِذِ الظّٰلِمُوْنَ

و تحقیق که خدا ی ظلم کننده نیست بر بندگان و تعجب کنی چوں بنگری وقتیکه ظالماں

فِيْ غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰئِكَةُ بَاسِطُوْا أَيْدِيْهِمْ أَخْرِجُوْا

در شدائد مرگ باشند و فرشتگان دست خود دراز می کنند میگویند بیروں آرید

أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُوْنِ بِمَا كُنْتُمْ

روحهائی خود را امروز جزا داده خواهید شد عذاب رسوا کننده بسبب آں که

تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيٰتِهٖ تَسْتَكْبِرُوْنَ

می گفتید بر خدا ناحق و بسبب آنکه از تصدیق آیات او سرکشی می کردید

وَلَقَدْ جِئْتُمُوْنَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنٰكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَّتَرَكْتُمْ

و گوئیم هر آئینه آمدید پیش ما تنها چنانکه آفریده بودیم شما را اول بار و بگذاشتید

سورۂ انفال رکوع ۷

سورۂ انعام رکوع ۱۱

مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَآءَ ظُهُوْرِكُمْ اِنَّ الَّذِيْنَ تَوَفّٰهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ

آنچه داده بودیم شمارا پس پشت خویش   هر آئینه آنانکه فرشتگان قبض ارواح ایشان کردند

ظَالِمِيْٓ اَنْفُسِهِمْ قَالُوْا فِيْمَ كُنْتُمْ قَالُوْا كُنَّا مُسْتَضْعَفِيْنَ

درحالیکه ستمگار بودند بر خویشتن فرشتگان گفتند در چه حال بودید شما گفتند بودیم بیچارگان

فِي الْاَرْضِ قَالُوْٓا اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوْا فِيْهَا

در زمین گفتند   آیا فراخ نبود زمین خدا   تا هجرت میکردید در آن

فَاُولٰٓئِكَ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ وَسَآءَتْ مَصِيْرًا اِلَّا

پس این جماعت جای ایشان   جهنم است و بد جائیست   مگر

الْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ

آنانکه   بیچاره اند از مردان و زنان و کودکان هیچ چاره نمی توانند

حِيْلَةً وَّلَا يَهْتَدُوْنَ سَبِيْلًا فَاُولٰٓئِكَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ

و هیچ راه   نمی یابند   پس آن جماعت   نزدیک است که خدا

يَّعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا غَفُوْرًا ٥ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ

عفو کند از ایشان و هست خدا عفو کننده و آمرزنده و می فرستد بر شما

حَفَظَةً حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا

ملائکه نگاهبان تا وقتیکه بیاید یکی از شما مرگ قبض روح او کنند فرستادگان ما

وَهُمْ لَا يُفَرِّطُوْنَ ٥ ثُمَّ رُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ

وایشان تقصیر نمیکنند   باز گردانیده شوند مردگان بسوی خداوند ایشان که حق است

اَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحَاسِبِيْنَ ٥ اَللّٰهُ يَتَوَفَّى

مر او راست حکم و او شتاب ترین حساب کنندگان است خدا تعالی قبض می کند

الْاَنْفُسَ حِيْنَ مَوْتِهَا وَالَّتِيْ لَمْ تَمُتْ فِيْ مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ

ارواح را نزدیک موت آن و آن روح که نه مرده است قبض آن می کند در میان خواب آن پس نگاه میدارد

الَّتِي قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰى اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى

آنرا کہ حکم موت کردہ است بر وی و امی گذارد آن دیگر را تا وقتی معین

اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

ہر آئینہ دریں مقدمہ نشانہاست برای قومیکہ تامل می کنند و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَيِّتُ تَحْضُرُهُ

گفت فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و سلم شخصی کہ میمیرد حاضر میشوند اورا

الْمَلٰئِكَةُ فَاِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَالِحًا قَالُوْا اخْرُجِيْ اَيَّتُهَا

فرشتگان پس چون میباشد مرد میرندہ نیکوکار میگویند فرشتگان بیرون آی ای

النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ اخْرُجِيْ حَمِيْدَةً

جان پاک کہ بودہ است در تن پاک بیرون آی ستودہ نزد خدا

وَاَبْشِرِيْ بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا يَزَالُ

و خوش باش براحت و رزق پاک در بہشت و پروردگار خشم ناکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس

يُقَالُ لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا اِلَى السَّمَآءِ

کہ گفتہ میشود مر اورا آن کلام مذکور از مدح و بشارت تا آنکہ بیرون می آید پس بر داشتہ می شود اورا بسوی آسمان

فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ هٰذَا فَيَقُوْلُوْنَ فُلَانٌ فَيُقَالُ مَرْحَبًا

پس کشادہ میشود برای وی در آسمان پس گفتہ می شود کیست این پس می گویند ملائکہ کہ او فلان بن فلان است پس گفتہ میشود فراخی جای باد

بِالنَّفْسِ الطَّيِّبَةِ كَانَتْ فِي الْجَسَدِ الطَّيِّبِ حَمِيْدَةً وَّاَبْشِرِيْ

جان پاک را کہ بود در تن پاک در آ ای ستودہ و خوش باش

بِرَوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَلَا تَزَالُ يُقَالُ لَهَا

براحت و رزق و پروردگار خشم نکنندہ پس ہمیشہ است آن نفس کہ گفتہ می شود مر اورا

ذٰلِكَ حَتّٰى تَنْتَهِيَ اِلَى السَّمَآءِ الَّتِيْ فِيْهَا اللّٰهُ فَاِذَا كَانَ

آن کلام ... می شود از آسمانی بہ آسمان دیگر تا آنکہ میرسد بآسمانیکہ در وی خدا است یعنی رحمت خاص حق پس چون میباشد

الرَّجُلُ السُّوْءِ قَالَ اُخْرُجِيْ اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيْثَةُ كَانَتْ

مرد بد می گوید یکے از فرشتگان حاضر بیرون آئی ای جان پلید که بودی

فِي الْجَسَدِ الْخَبِيْثِ اُخْرُجِيْ ذَمِيْمَةً وَّ اَبْشِرِيْ بِحَمِيْمٍ

در تن پلید بیرون آئی نکوهیده وخوش باش بآب گرم

وَّ غَسَّاقٍ وَّ اٰخَرَ مِنْ شَكْلِهٖ اَزْوَاجٌ فَمَا تَزَالُ يُقَالُ

دریم و بعذاب دیگر که تشابه عذاب مذکور اند طرح بطرح پس همیشه است که گفته می شود

لَهَا ذٰلِكَ حَتّٰى تَخْرُجَ ثُمَّ يُعْرَجُ بِهَا اِلَى السَّمَاءِ فَيُفْتَحُ لَهَا فَيُقَالُ مَنْ

نفس را این کلمه تا آنکه بیرون می آید پستر برداشته میشود او بسوی آسمان پس کشاده میشود و پرسیده می در آسمان پس گفته میشود که

هٰذَا فَيُقَالُ فُلَانٌ فَيُقَالُ لَا مَرْحَبًا بِالنَّفْسِ الْخَبِيْثَةِ كَانَتْ فِي

این پس گفته میشود که فلان بن فلان است پس گفته میشود که مباد فراخی جای جان پلید را که بود در

الْجَسَدِ الْخَبِيْثِ اِرْجِعِيْ ذَمِيْمَةً فَاِنَّهَا لَا تُفْتَحُ لَكِ

تن پلید بگرد نکوهیده زیرا که کشاده نشود برای تو

اَبْوَابُ السَّمَاءِ فَتُرْسَلُ مِنَ السَّمَاءِ ثُمَّ تَصِيْرُ اِلَى الْقَبْرِ

درهای آسمان پس فرستاده وانداخته میشود بر زمین از آسمان پستر باز میگردد بسوی قبر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواه ابن ماجه وهم از ابی هریره روایت است بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا خَرَجَتْ رُوْحُ الْمُؤْمِنِ تَلَقَّاهَا

علیه وسلم فرمود چون بیرون می آید جان مسلمان پیش می آیند او را

مَلَكَانِ يُصْعِدَانِهَا قَالَ حَمَّادٌ فَذَكَرَ مِنْ طِيْبِ رِيْحِهَا

دو فرشته که بالا میبرند آنرا گفت حماد که یکی از راویان حدیث است پس ذکر کرده ابوهریره یا آنحضرت از خوشبوئی روح

وَذَكَرَ الْمِسْكَ قَالَ وَيَقُوْلُ اَهْلُ السَّمَاءِ رُوْحٌ طَيِّبَةٌ

و ذکر کرده مشک را گفت ابوهریره یا آنحضرت و میگویند آسمانیان جانیست پاک

جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْاَرْضِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكِ وَعَلٰى جَسَدٍ

که آمده است از جانب زمین درود فرستد خدا تعالی بر تو و بر تنے

كُنْتِ تَعْمُرِيْنَهٗ فَيُنْطَلَقُ بِهٖ اِلٰى رَبِّهٖ ثُمَّ يَقُوْلُ انْطَلِقُوْا

که آباد داشتی و زنده میداشتی تو آنرا پس پیش برده میشود او را بسوی پروردگار وی بعد از آن میگوید ببرید

بِهٖ اِلٰى اٰخِرِ الْاَجَلِ قَالَ وَاِنَّ الْكَافِرَ اِذَا خَرَجَتْ رُوْحُهٗ

اورا بسوی آخرت که مراد از آن قیامت است فرمود آنحضرت و بدرستیکه کافر چون بیرون می آید روح او

قَالَ حَمَّادٌ وَذَكَرَ مِنْ نَتْنِهَا وَذَكَرَ لَعْنًا وَيَقُوْلُ اَهْلُ

گفت حماد و ذکر کرد ابوهریره یا آنحضرت از بدی ناخوشی آن روح و ذکر کرد لعنت را و می گویند

السَّمَآءِ رُوْحٌ خَبِيْثَةٌ جَاءَتْ مِنْ قِبَلِ الْاَرْضِ فَيُقَالُ

آسمانیان جانیست پلید که آمده است از جانب زمین پس گفته میشود

انْطَلِقُوْا بِهٖ اِلٰى اٰخِرِ الْاَجَلِ قَالَ اَبُوْهُرَيْرَةَ رضـ فَرَدَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ببرید اورا بسوی آخرت که مراد بآن قیامت است گفت ابوهریره رضـ پس باز گردانید آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَيْطَةً كَانَتْ عَلَيْهِ عَلٰى اَنْفِهٖ

صلی الله علیه و سلم چادری که بود بروی بر بینی خود

هٰكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

همچنین روایت کرده مسلم و هم از ابی هریره رضـ مرویست گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا حُضِرَ الْمُؤْمِنُ اَتَتْ مَلٰٓئِكَةُ

الله علیه و سلم چون حاضر کرده میشود مومن یعنی حاضر میشود او را موت می آیند ملائکه

الرَّحْمَةِ بِحَرِيْرَةٍ بَيْضَاءَ فَيَقُوْلُوْنَ اُخْرُجِيْ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

رحمت با بریشم پاره سفید پس میگویند فرشتگان بیرون آی خوشنود از خدا و خوشنودی کرده شده

عَنْكِ اِلٰى رَوْحِ اللّٰهِ وَرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ فَتَخْرُجُ

از تو بسوی راحت که از جانب خدا است و بسوی رزق روحانی و پروردگار خشم نکننده پس بیرون می آید

له قوله بتمسیس اشاره است
بفعل که ابوهریره رضـ کرد و چادر
خود بر بینی خود نهاد و به
نمودن صورت نهادن
آنحضرت صلی الله علیه وسلم
ریطه را بر الف ۱۲

كَأَطْيَبِ رِيْحِ الْمِسْكِ حَتّٰى أَنَّهُ لَيُنَاوِلُهُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا

روح ہمچو بہترین بوئے مشک تا آنکہ ہر آئینہ میدہند آں روح را بعضے از فرشتگان بعضے را یعنی دست بدست

حَتّٰى يَأْتُوْا بِهٖ أَبْوَابَ السَّمَاءِ فَيَقُوْلُوْنَ مَا أَطْيَبَ هٰذِهِ الرِّيْحَ الَّتِيْ

تا آنکہ می آرند او را نزد درہائے آسمان پس می گویند ملائکہ چہ خوش است ایں بوئے کہ

جَاءَتْكُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَيَأْتُوْنَ بِهٖ أَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فَلَهُمْ

آمدہ است شمارا از زمین پس می آرند او را نزد ارواح مومناں پس ہر آئینہ ارواح مومناں را

أَشَدُّ فَرَحًا مِنْ أَحَدِكُمْ بِغَائِبِهٖ يَقْدَمُ عَلَيْهِ فَيَسْأَلُوْنَهُ

سخت تر اند از روی شادمانی از یکے از شما بغایب خود کہ باز می آید از سفر بروی پس میپرسند او را

مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ مَاذَا فَعَلَ فُلَانٌ فَيَقُوْلُوْنَ دَعُوْهُ فَإِنَّهٗ

چہ شد و چہ حال دارد فلاں و فلاں نام آنہاسے برند حال ایشاں می پرسند پس میگویند کہ بگذارید

فِيْ غَمِّ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ قَدْ مَاتَ أَمَا أَتَاكُمْ فَيَقُوْلُوْنَ قَدْ

در غم دنیا است پس میگوید بہ تحقیق مردہ است آں آیا نیامدہ است پیش شما پس میگویند بہ تحقیق

ذُهِبَ بِهٖ إِلٰى أُمِّهِ الْهَاوِيَةِ وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا احْتُضِرَ

بردہ شدہ او را بسوئے مادرِ وے کہ آتش دوزخ است و بدرستیکہ کافر وقتیکہ حاضر می شود او را موت

أَتَتْهُ مَلٰئِكَةُ الْعَذَابِ بِمِسْحٍ فَيَقُوْلُوْنَ اخْرُجِيْ سَاخِطَةً

می آیند او را ملائکہ عذاب بپلاس درشت پس میگویند بروح کافر بیروں آئی ناخوشنود

مَسْخُوْطًا عَلَيْكِ إِلٰى عَذَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ فَتَخْرُجُ كَأَنْتَنِ

و ناخوشنودی کردہ شدہ بر تو بسوئے عذاب خدائے بزرگ پس بیروں می آید روح بوئے ناخوش ہمچو گندہ ترین

رِيْحِ جِيْفَةٍ حَتّٰى يَأْتُوْنَ بِهٖ إِلٰى بَابِ الْأَرْضِ فَيَقُوْلُوْنَ

بوئے مردہ تا آنکہ می آرند او را نزد در زمین پس می گویند

مَا أَنْتَنَ هٰذِهِ الرِّيْحَ حَتّٰى يَأْتُوْنَ بِهٖ أَرْوَاحَ الْكُفَّارِ رَوَاهُ

چہ گندہ است ایں بوئے تا آنکہ می آرند او را نزد ارواح کافراں رواہ

أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ

احمد والنسائی در روایت است از براء ابن عازب رض گفت بیرون آمدیم ما

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي جَنَازَةِ رَجُلٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ

با آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در جنازہ مردے از انصار

فَانْتَهَيْنَا إِلَى الْقَبْرِ وَلَمْ يُلْحَدْ فَجَلَسَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس آخر رسیدیم تا قبر و لحد کردہ نہ شدہ بود پس نشست پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَلَسْنَا حَوْلَهٗ كَأَنَّ عَلٰى رُءُوْسِنَا الطَّيْرُ

علیہ وسلم و نشستیم ما گرد آں حضرت سر فرو بردہ گویا بر سر ما پرند نشستہ است

وَفِيْ يَدِهٖ عُوْدٌ يَنْكُتُ بِهٖ فِي الْأَرْضِ فَرَفَعَ رَأْسَهٗ فَقَالَ

و در دست آں حضرت چوبی بود کہ می کاوید و خطی می کشید باں چوب از زمیں پس برداشت سر خود را پس

اسْتَعِيْذُوْا بِاللّٰهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلٰثًا ثُمَّ قَالَ

پناہ جوئید بخدا از عذاب قبر دو بار گفت این سخن را یا سہ بار پس گفت آنحضرت

إِنَّ الْعَبْدَ الْمُؤْمِنَ إِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِّنَ الدُّنْيَا وَإِقْبَالٍ

بدرستیکہ بندہ مسلمان وقتی کہ می باشد در بریدگی از دنیا و میباشد در رو آوردن

مِّنَ الْاٰخِرَةِ نَزَلَ إِلَيْهِ مَلٰٓئِكَةٌ مِّنَ السَّمَآءِ بِيْضُ الْوُجُوْهِ

با آخرت فرود می آیند بسوے وی فرشتگاں از آسمان کہ رویہای ایشاں سفید است

كَأَنَّ وُجُوْهَهُمُ الشَّمْسُ مَعَهُمْ كَفَنٌ مِّنْ أَكْفَانِ الْجَنَّةِ

گویا کہ رویہای ایشاں آفتاب است با ایشاں کفنی است از کفنہاے بہشت

وَحَنُوْطٌ مِّنْ حَنُوْطِ الْجَنَّةِ حَتّٰى يَجْلِسُوْا مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

و حنوط است از حنوطہاے بہشت تا آنکہ می نشینند این فرشتگان از میت دور تا درازی بصر

ثُمَّ يَجِيْءُ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتّٰى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهٖ فَيَقُوْلُ

باز می آید فرشتہ موت کہ عزرائیل است تا آنکہ می نشیند نزد سر میت پس می گوید

عذاب قبر

أَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ اخْرُجِي إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّنَ اللهِ وَرِضْوَانٍ

ای جان پاک بیرون آی بسوے آمرزش از خدا و رضا ے عظیم از وے فرمود

قَالَ فَتَخْرُجُ تَسِيلُ كَمَا تَسِيلُ الْقَطْرَةُ مِنَ السِّقَاءِ فَيَأْخُذُهَا

آں حضرت پس بیروں آید روح در حالیکہ رواں باشد و چنانکہ رواں میگردد آب از مشک پس میگیرد ملک الموت

فَإِذَا أَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوهَا فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَأْخُذُوهَا

پس چوں میگیرد ملک الموت آنرا نمیگذارند فرشتگاں آں روح را در دست ملک الموت یک زدن تا آنکہ میگیرند فرشتگاں

فَيَجْعَلُوهَا فِي ذَلِكَ الْكَفَنِ وَفِي ذَلِكَ الْحَنُوطِ وَتَخْرُجُ مِنْهَا

پس میکنند آں روح را در آں کفن و در آں حنوط و بیروں آید ازاں روح رایحہ کہ

كَأَطْيَبِ نَفْحَةِ مِسْكٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ قَالَ

ہمچو خوشبو ترین دمیدن بوئے مشک کہ یافتہ شدہ است بر روے زمین فرمود آں حضرت

فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ يَعْنِي بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِّنَ

پس بالا می برند فرشتگان آنرا پس نمیگذرند فرشتگاں یعنے با آں روح بر ہیچ جماعتے از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هَذَا الرُّوحُ الطَّيِّبُ فَيَقُولُونَ فُلَانُ

فرشتگاں مگر آنکہ میگویند چیست ایں روح پاک پس میگویند فلاں

ابْنُ فُلَانٍ بِأَحْسَنِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانُوا يُسَمُّونَهُ بِهَا فِي

ابن فلان است بہ بہترین نامہاے وے کہ می خواندند اورا بداں نامہا در

الدُّنْيَا حَتَّى يَنْتَهُوا بِهَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَسْتَفْتِحُونَ

دنیا تا آنکہ میرسند با وے تا آسمان کہ فرود ترین آسمانہا است پس طلب در کشادن میکنند

لَهُ فَيُفْتَحُ لَهُمْ فَيُشَيِّعُهُ مِنْ كُلِّ سَمَاءٍ مُقَرَّبُوهَا إِلَى السَّمَاءِ

براے وے پس کشادہ می شود در برائے ایشاں پس متابعت میکنند اورا از ہر آسمان مقربان

الَّتِي تَلِيهَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ السَّابِعَةِ فَيَقُولُ اللهُ

کہ متصل است تا آنکہ بآخر رسیدہ می شود باں روح تا آسمان ہفتم پس میگوید خدا تعالی

عَزَّ وَجَلَّ اكْتُبُوا كِتَابَ عَبْدِي فِي عِلِّيِّينَ وَأَعِيدُوهُ إِلَى

بنويسيد نامهٔ بندهٔ مرا در عليين كه نام موضعي است در آسمان و باز گردانيد او را

الْأَرْضِ فَإِنِّي مِنْهَا خَلَقْتُهُمْ وَفِيهَا أُعِيدُهُمْ وَمِنْهَا أُخْرِجُهُمْ

بسوے زمین زیراکہ من از زمین پیدہ کردہ ام آدمیاں را و در زمین باز میگردانم ایشان را

تَارَةً أُخْرَى قَالَ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ فَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ

بار دگر فرمود آنحضرت پس باز گردانیده میشود روح وے در تن وے پس می آیند میت را دو فرشته

فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ رَبِّيَ اللَّهُ

پس می نشانند او را پس می گویند او را کیست پروردگار تو پس میگوید بنده پروردگار من خدا است

فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ

پس میگویند او را چیست دین تو پس میگوید دین من اسلام است پس میگویند

لَهُ مَا هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ

او را چیست این مردے که برانگیخته شده است در شما پس میگوید میت وے پیغمبر خدا است

فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا عِلْمُكَ فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللَّهِ فَآمَنْتُ

پس میگویند او را و چیست دلیل دانستن تو رسالت وے را پس میگوید میت خواندم کتاب خدا را که قرآن است

بِهِ وَصَدَّقْتُ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ صَدَقَ عَبْدِي

باو گرویدم و راست گو دانستم پس آواز می دهد آواز دهنده از آسمان که راست گفت بندهٔ من

فَافْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا

پس فرش گسترانید بندهٔ مرا از بهشت و پوشانید او را لباسی از بهشت و بکشائید برای وی درے

إِلَى الْجَنَّةِ قَالَ فَيَأْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيبِهَا وَيُفْسَحُ لَهُ فِي

بسوے بهشت فرمود آنحضرت پس می آید او را از راحت بهشت و خوشبوی بهشت پس کشاده میشود برای وی

قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ قَالَ وَيَأْتِيهِ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الثِّيَابِ

در قبر وے تا دراز ی بصر فرمود آنحضرت و می آید او را مردے نیک روے نیکو جامه

رواه احمد ... ایمان

... ل ...

طِيبُ الرِّيحِ فَيَقُولُ اَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُرُّكَ هٰذَا يَوْمُكَ

خوشبوی پس میگوید آنمرد که مژده باد ترا بانچه شادمان گرداند ترا این روز تست

الَّذِي كُنْتَ تُوْعَدُ فَيَقُولُ لَهُ مَنْ اَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ

که وعده کرده میشدی تو پس میگوید مرده مر آنمرد را که چه کسے تو پس روی تو روی کامل درخت است

يَجِيْئُ بِالْخَيْرِ فَيَقُولُ اَنَا عَمَلُكَ الصَّالِحُ فَيَقُولُ رَبِّ اَقِمِ

که می آرد نیکی را پس میگوید آنمرد که من عمل نیک توام پس می گوید اے پروردگار برپا کن

السَّاعَةَ اَقِمِ السَّاعَةَ حَتّٰى اَرْجِعَ اِلٰى اَهْلِي وَمَالِي قَالَ

قیامت که کنایت از احیا تا آنکه باز برگردم بسوے اہلی نه خود و بسوے مال خود فرمود آنحضرت

وَاِنَّ الْعَبْدَ الْكَافِرَ اِذَا كَانَ فِي انْقِطَاعٍ مِّنَ الدُّنْيَا

بدرستیکه بنده کافر وقتے که می باشد در بریدگی از دنیا

وَاِقْبَالٍ مِّنَ الْاٰخِرَةِ نَزَلَ اِلَيْهِ مِنَ السَّمَاءِ مَلٰئِكَةٌ سُوْدُ

وروے آوردن از آخرت فرود می آیند بسوے وی از آسمان فرشتگان سیاه

الْوُجُوْهِ وَمَعَهُمُ الْمُسُوْحُ وَيَجْلِسُوْنَ مِنْهُ مَدَّ الْبَصَرِ

روے و بایشان پلاس سیاه است و می نشینند از میت تا آنجا که نظر کار می کند

ثُمَّ يَجِيْئُ مَلَكُ الْمَوْتِ حَتّٰى يَجْلِسَ عِنْدَ رَأْسِهٖ فَيَقُوْلُ

پستر می آید ملک الموت تا آنکه می نشیند نزد سر او پس می گوید

اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِيْثَةُ اُخْرُجِي اِلٰى سَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ قَالَ

ای جان خبیث بیرون آی بسوی خشم و ناخشنودی از خدا فرمود آنحضرت

فَتَفَرَّقُ فِي جَسَدِهٖ فَيَنْتَزِعُهَا كَمَا يُنْتَزَعُ السَّفُّوْدُ مِنَ

پس پریشان می شود روح در جسد کافر پس میکشد آن روح را ملک الموت چنانکه کشیده میشود سیخ گرم از

الصُّوْفِ الْمَبْلُوْلِ فَيَاْخُذُهَا فَاِذَا اَخَذَهَا لَمْ يَدَعُوْهَا

پشم تر پس میگیرد ملک الموت آن روح را پس چون میگیرد ملک الموت آن روح را نمیگذارند فرشتگان آن روح را

فِي يَدِهِ طَرْفَةَ عَيْنٍ حَتَّى يَجْعَلُوهَا فِي تِلْكَ الْمُسُوحِ

در دست او چشم زدن تا آنکه می کنند فرشتگان آن روح را درین مسوح

وَيَخْرُجُ مِنْهَا كَأَنْتَنِ رِيحِ جِيفَةٍ وُجِدَتْ عَلَى وَجْهِ

و بیرون می آید از آن روح رایحه بد بوے ترین مردارے که یافته می شود بروے

الْأَرْضِ فَيَصْعَدُونَ بِهَا فَلَا يَمُرُّونَ بِهَا عَلَى مَلَإٍ مِنَ

زمین پس بالا می برند فرشتگان او را پس نمی گذرند فرشتگان باو بر جماعتے از

الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا مَا هٰذَا الرُّوحُ الْخَبِيثَةُ فَيَقُولُونَ

فرشتگان مگر آنکه می گویند چیست این روح خبیث پس می گویند فرشتگان همراهیان که

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ بِأَقْبَحِ أَسْمَائِهِ الَّتِي كَانَ يُسَمَّى بِهَا فِي

فلان بن فلان است میخوانند آن را به بدترین نامهاے که میخواندند او را بدین نامها در

الدُّنْيَا حَتَّى يُنْتَهَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُسْتَفْتَحُ لَهُ

دنیا با مذمت تا آنکه میرسند باوی تا آسمان دنیا پس طلب در کشادن میکنند برائے وے

فَلَا يُفْتَحُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس کشاده نمی شود در برائے وی پستر خواند پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم

لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى

کشاده نمی شود برائے کافران درهاے آسمان و در نمی آیند کافران در بهشت تا آنکه

يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ فَيَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

در آید شتر با آن ضخامت در سوراخ سوزن پس میگوید حق تعالی بزرگ و بلند

اكْتُبُوا كِتَابَهُ فِي سِجِّينٍ فِي الْأَرْضِ السُّفْلَى فَتُطْرَحُ

بنویسید نامه او را در سجین که نام جاے است در تحت زمین پایین ترین پس انداخته میشود

رُوحُهُ طَرْحًا ثُمَّ قَرَأَ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ

روح کافر انداختنی سخت پستر خواند آنحضرت این آیت را که هرکه شرک کرد با خدا پس گویا بر وی افت

مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ

از آسمان پس میربایند اورا پرندگان یا می اندازد اورا باد در جاے

سَحِيقٍ فَتُعَادُ رُوحُهُ فِي جَسَدِهِ وَيَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ

دور پس عود کرده میشود روح او درتن او و می آید اورا دو فرشته پس می نشانند او

فَيَقُولَانِ لَهُ مَنْ رَبُّكَ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ

پس میگویند اورا کیست پروردگار تو پس میگوید کافر باه باه که کلمه تحسر و تحیر است نمی دانم

لَهُ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ فِيكُمْ فَيَقُولُ هَاهْ هَاهْ لَا أَدْرِي

مر اورا چیست حال این مرد که برانگیخته شده است در شما پس میگوید کافر باه باه در نیافتم کیست

فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ كَذَبَ فَافْرِشُوهُ مِنَ النَّارِ

پس آواز می دهد آواز دهنده از آسمان که دروغ گفت پس فرش گردانید برای وی از آتش

وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى النَّارِ فَيَأْتِيهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُومِهَا

و بگشائید برای او دری بسوی آتش پس می آید وی را از حرارت دوزخ و باد گرم از آتش

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهُ حَتَّى تَخْتَلِفَ فِيهِ أَضْلَاعُهُ وَيَأْتِيهِ

و تنگ گردانیده میشود بر کافر قبر او تا آنکه در هم شکند در وے استخوان هاے پهلوی وی و می آید اورا

رَجُلٌ قَبِيحُ الْوَجْهِ قَبِيحُ الثِّيَابِ مُنْتِنُ الرِّيحِ فَيَقُولُ

مردے بدشکل و بد جامه گنده بوے پس می گوید آن مرد

أَبْشِرْ بِالَّذِي يَسُوءُكَ هٰذَا يَوْمُكَ الَّذِي كُنْتَ تُوعَدُ

مژده باد ترا با آنچه که غمگین گرداند ترا این روز تست که وعده کرده می شدی تو

فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَوَجْهُكَ الْوَجْهُ يَجِيءُ بِالشَّرِّ فَيَقُولُ

پس می گوید میت کافر کیستی تو پس روے تو روے کامل است در زشتی که می آرد شر را پس می

أَنَا عَمَلُكَ الْخَبِيثُ فَيَقُولُ رَبِّ لَا تُقِمِ السَّاعَةَ وَفِي رِوَايَةٍ

گوید من عمل بد توام پس میگوید میت کافر ای پروردگار من قائم مکن قیامت را و در روایتی دیگر

نحوه وزاد فيه إذا خرج روحه صلى عليه كل ملك بين

مانند آنچه که مذکور شده است و زیاده کرد در وی که چون بیرون آید جان مومن درود می فرستد بر وی هر

السماء والأرض وكل ملك في السماء وفتحت أبواب السماء

آسمان و زمین است و هر فرشته که در آسمان است و گشاده شود برای او درهای آسمان

ليس من أهل باب إلا وهم يدعون الله أن يعرج بروحه

نیست هیچ جماعت از اهل هیچ دروازه از درهای آسمان مگر آنکه ایشان میخواهند خدا را و دعا میکنند که برده شود

من قبلهم وتنزع نفسه يعني الكافر مع العروق

از جانب ایشان و کشیده میشود جان وی یعنی جان کافر با رگهای وی او

فيلعنه كل ملك بين السماء والأرض وكل ملك في

پس لعنت می کنند او را هر فرشته که میان آسمان و زمین است و هر فرشته که درمیان

السماء وتغلق أبواب السماء ليس من أهل باب إلا وهم

آسمان است و بسته می شود درهای آسمان نیستند از اهل هر در مگر آنکه ایشان

يدعون الله أن لا يعرج روحه من قبلهم رواه أحمد

میخواهند خدا را و دعا کنند که نه برده شود روح او از جانب ایشان رواه احمد

وعن عبد الرحمن بن كعب عن أبيه قال لما حضرت

و روایت است از عبد الرحمن بن کعب از پدر خود گفت هرگاه که حاضر شد

كعبا الوفاة أتته أم بشر بنت البراء بن معرور

کعب را وفات آمد او را ام بشر بنت براء بن معرور

فقالت يا أبا عبد الرحمن إن لقيت فلانا فاقرأ عليه

پس گفت ای ابا عبد الرحمن اگر ملاقات بکنی فلان را پس بخوان بروی

مني السلام فقال غفر الله لك يا أم بشر نحن أشغل

از جانب من سلام پس گفت کعب بن مالک بیامرزد ترا خدا تعالی ای ام بشر ما مشغول تریم

وگفته اند که علامت استغفارست [illegible]

مِنْ ذٰلِكَ فَقَالَتْ يَا اَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ اَمَا سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ

ازینکه سلام وپیام میرسانم پس گفت ام بشر اے ابو عبد الرحمن آیا نشنیدی تو آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اَرْوَاحَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِيْ طَيْرٍ

صلے الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه ارواح مومنان نهاده شوند درون پرندگان

خُضْرٍ تَعْلُقُ بِشَجَرِ الْجَنَّةِ قَالَ بَلٰى قَالَتْ فَهُوَ ذٰلِكَ رَوَاهُ

سبز که میچرند در درختان بهشت را گفت آرے شنیدم گفت ام بشر پس این آن منقول کرم است روایه

ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ابن ماجه وبیهقی در کتاب بعث ونشور

وَعَنْ اَبِيْهِ اَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از پدر وے بدرستیکه او بود که حدیث میکرد بدرستیکه پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُؤْمِنِ طَيْرٌ تَعْلُقُ فِيْ شَجَرِ الْجَنَّةِ

علیه وسلم فرمود نیست روح مومن مگر پرندهٔ که می چرد در درختان بهشت

حَتّٰى يَرْجِعَهُ اللّٰهُ فِيْ جَسَدِهٖ يَوْمَ يَبْعَثُهٗ رَوَاهُ مَالِكٌ

تا آنکه از میگرداند او را خدا تعالے در تن او روزے که برانگیزد او را از خاک رواه مالک

وَالنَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُوْرِ

ونسائی وبیهقی در کتاب بعث ونشور

وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى جَابِرِ بْنِ

وروایت است از محمد بن منکدر گفت درآمدم بر جابر بن

عَبْدِ اللّٰهِ رض وَهُوَ يَمُوْتُ فَقُلْتُ اقْرَءْ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

عبد الله رض حال آنکه وے میمرد پس گفتم بخوان بر آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

صلے الله علیه وسلم سلام را رواه ابن ماجه

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از بریدہ رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ الْمُؤْمِنُ يَمُوْتُ بِعَرَقِ الْجَبِيْنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَ

وسلم مومن بمیرد با عرق پیشانی رواه ترمذی و

النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

نسائی و ابن ماجه وروایت است از عبدالله بن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَحَدَكُمْ اِذَا مَاتَ عُرِضَ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بدرستیکه یکے از شما چون بمیرد ظاهر کرده شود

عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ اِنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ

بروے نشست گاه او بامداد و شبانگاه اگر باشد آن شخص از اهل بهشت

فَمِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاِنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ النَّارِ فَمِنْ اَهْلِ النَّارِ

پس باشد جاے او از بهشت و اگر باشد آنکس از اهل دوزخ پس باشد جاے نشست او از دوزخ

هٰذَا مَقْعَدُكَ حَتّٰى يَبْعَثَكَ اللّٰهُ اِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ

گفته شود که این جاے نشست تو است تا آنکه برانگیزد ترا خدا تعالی بسوے خود روز قیامت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

علیه است وروایت کرده شده است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا قُبِرَ الْمَيِّتُ اَتَاهُ مَلَكَانِ اَسْوَدَانِ

صلے الله علیه وسلم چون نهاده میشود میت در قبر می آیند او را دو فرشته در صورت آدمی سیاه رنگ

اَزْرَقَانِ يُقَالُ لِاَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَلِلْاٰخَرِ النَّكِيْرُ فَيَقُوْلَانِ

کبود چشم گفته میشود مر یکے را از ایشان منکر و دیگرے را نکیر پس میگویند آن هر دو

وَمَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِيْ هٰذَا الرَّجُلِ فَيَقُوْلُ هُوَ عَبْدُ اللّٰهِ وَرَسُوْلُهُ

چه بود تو که میگفتی در حال این مرد پس میگوید میت که آنمرد بندهٔ خدا و پیغمبر او ست

اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ فَيَقُوْلَانِ

گواہی میدہم باینکہ نیست ہیچ معبود مگر خدا ے و گواہی میدہم کہ محمد بندہ خدا و رسول است پس میگویند ہر دو فرشتہ

قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُوْلُ هٰذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهٗ فِيْ قَبْرِهٖ سَبْعُوْنَ

کہ بدرستیکہ بودیم بدانستن کہ تحقیق تو میگوید این لپس فراخ کردہ میشود برا ے وے در قبر وے ہفتاد

ذِرَاعًا فِيْ سَبْعِيْنَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهٗ فِيْهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهٗ نَمْ ثُمَّ

ذراع در ہفتاد ذراع پستر روشن کردہ شود در قبر او پستر گفتہ میشود برا ے وے کہ خواب کن پستر

يَقُوْلُ اَرْجِعُ اِلٰى اَهْلِيْ فَاُخْبِرُهُمْ فَيَقُوْلَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوْسِ

میگوید کہ باز میروم بسوے اہل خانہ من پس خبر میدہم ایشان را پس میگویند ہر دو فرشتہ خواب کن ہمچو خواب عروس

الَّذِيْ لَا يُوْقِظُهٗ اِلَّا اَحَبُّ اَهْلِهٖ اِلَيْهِ حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ

کہ بیدار نمی کند او را مگر محبوب ترین از اہل وے بسوے وے یعنی زوج تا آنکہ برخیزاند او را خدا ے تعالیٰ از

مَضْجَعِهٖ ذٰلِكَ وَاِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُوْلُوْنَ

جا ے آرام او کہ اینست و اگر باشد آن میت منافق میگوید در جواب فرشتہ کہ شنیدم من مردمان را کہ میگفتند

قَوْلًا فَقُلْتُ مِثْلَهٗ لَا اَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ اَنَّكَ

قولے پس گفتم من مثل آن قول نمیدانم از واقعیت پس میگویند بتحقیق ما دانستیم کہ تو

تَقُوْلُ ذٰلِكَ فَيُقَالُ لِلْاَرْضِ الْتَئِمِيْ عَلَيْهِ فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ

میگوئی ہمچنین پس گفتہ میشود مر زمین را کہ بر ہم آ بر وے پس با ہم بر می آید و می پیچد زمین برو پس مختلف میشود

اَضْلَاعُهٗ فَلَا يَزَالُ فِيْهَا مُعَذَّبًا حَتّٰى يَبْعَثَهُ اللّٰهُ مِنْ مَضْجَعِهٖ

پہلو ے وے پس ہمیشہ باشد آن میت در آن قبر عذاب کردہ شدہ تا آنکہ برانگیزد او را خدا از آن جا

ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضـ

وے رواہ ترمذی و روایت است از براء بن عازب رضـ

عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ

از پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون بمیرد مرد مومن

يَاتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا دِينُكَ فَيَقُولُ

می آید آن را دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند مر آن میت را که چیست دین تو پس میگوید آن میت

دِينِيَ الْإِسْلَامُ فَيَقُولَانِ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِي بُعِثَ

دین من اسلام است پس میگویند چیست حال آن مرد که برانگیخته شده است

فِيكُمْ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللّٰهِ فَيَقُولَانِ لَهُ وَمَا يُدْرِيكَ

در شما پس میگوید مومن که وی فرستادهٔ خدا است پس میگویند مر او را چه دریابید ترا که رسول خدا است

فَيَقُولُ قَرَأْتُ كِتَابَ اللّٰهِ فَآمَنْتُ بِهِ وَصَدَّقْتُ فَذٰلِكَ

پس میگوید مومن خواندم کتاب خدا را پس ایمان آوردم بوے و گرویدم پس این است مراد

قَوْلُهُ تَعَالٰى يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِيْنَ آمَنُوْا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي

بقول خداوند تعالی مراد تثبیت درین قول جواب فرشتگان است در قبر

الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا الْآيَه قَالَ فَيُنَادِي مُنَادٍ مِّنَ السَّمَآءِ

بر آن وجه که مذکور شده فرمود آنحضرت پس آواز میدهد آواز دهنده از آسمان

أَنْ صَدَقَ عَبْدِي فَافْرِشُوْهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَأَلْبِسُوْهُ مِنَ

که راست گفت بندهٔ من گسترانید برای بنده فرشے از فرشهای بهشت و پوشانید او را از

الْجَنَّةِ وَافْتَحُوْا لَهُ بَابًا إِلَى الْجَنَّةِ فَيُفْتَحُ لَهُ قَالَ فَيَأْتِيهِ

پوششهای جنت و بکشائید برای وے درے بسوے بهشت پس گشاده میشود برای وے درے پس فرمود آنحضرت پس

مِنْ رَوْحِهَا وَطِيْبِهَا وَيُفْسَحُ لَهُ فِيْهَا مَدَّ بَصَرِهِ وَأَمَّا

از راحت بهشت و نسیم آن فراخ کرده میشود او را در جانب بهشت تا غایتے که میرسد نظر وے ولیکن

الْكَافِرُ فَذَكَرَ مَوْتَهُ قَالَ وَيُعَادُ رُوْحُهُ فِي جَسَدِهِ وَ

کافر پس ذکر کرد آنحضرت مرگ او را فرمود و باز آورده میشود روح او در تن وے و

يَاتِيهِ مَلَكَانِ فَيُجْلِسَانِهِ فَيَقُوْلَانِ مَنْ رَّبُّكَ فَيَقُوْلُ

می آیند وے را دو فرشته پس می نشانند او را پس میگویند کیست پروردگار تو پس میگوید کافر

ترجمہ
یعنی ثابت میدارد خدای تعالی آن کسان را که ایمان آوردند بقول ثابت در زندگانی دنیا و در آخرت ۱۲

هَاهْ هَاهْ لَا اَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ لَهٗ مَا دِيْنُكَ فَيَقُوْلُ هَاهْ

آه آه نمی دانم و در نمی یابم پس میگویند مر او را چیست دین تو پس میگوید آه

هَاهْ لَا اَدْرِيْ فَيَقُوْلَانِ مَا هٰذَا الرَّجُلُ الَّذِيْ بُعِثَ فِيْكُمْ

آه نمی دانم و در نمی یابم پس میگویند چیست حال این مرد که برانگیخته شده است در میان شما

فَيَقُوْلُ هَاهْ هَاهْ لَا اَدْرِيْ فَيُنَادِيْ مُنَادٍ مِّنَ السَّمَآءِ اَنْ

پس میگوید آه آه نمی دانم و در نمی یابم پس آواز میدهد آواز دهنده از آسمان که

كَذَبَ فَافْرِشُوْهُ مِنَ النَّارِ وَاَلْبِسُوْهُ مِنَ النَّارِ وَافْتَحُوْا لَهٗ

دروغ گفت این کافر پس بگسترانید فرشی برای وی از آتش و بپوشانید او را از پوششهای دوزخ و بگشائید برای وی

بَابًا اِلَى النَّارِ قَالَ فَيَاْتِيْهِ مِنْ حَرِّهَا وَسَمُوْمِهَا قَالَ

دری بسوی دوزخ فرمود آنحضرت پس می آید او را از گرمی و تاب آتش و باد گرم آن گفت آنحضرت

وَيُضَيَّقُ عَلَيْهِ قَبْرُهٗ حَتّٰى تَخْتَلِفَ فِيْهِ اَضْلَاعُهٗ ثُمَّ

و تنگ کرده میشود بر کافر گور او تا آنکه مختلف و متبدل گردد در قبر وی استخوانهای او پس تر

يُقَيَّضُ لَهٗ اَعْمٰى وَاَصَمُّ مَعَهٗ مِرْزَبَةٌ مِّنْ حَدِيْدٍ

مسلط گردانیده میشود بر وی کور و کر که نمی شنود و گوش نمی دهد با وی گرزی است از آهن

لَوْ ضُرِبَ بِهَا جَبَلٌ لَصَارَ تُرَابًا فَيَضْرِبُهٗ بِهَا ضَرْبَةً

اگر زده شود بر کوهی هر آئینه میگردد خاک پس میزند او را بآن زدنی

يَسْمَعُهَا مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اِلَّا الثَّقَلَيْنِ فَيَصِيْرُ

میشود آواز زدن را هر چه در میان مشرق و مغرب است مگر جن و انس پس میگردد کافر

تُرَابًا ثُمَّ يُعَادُ فِيْهِ الرُّوْحُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

خاک پس باز آورده میشود روح در بدن او رواه احمد و ابوداؤد و روایت است

عُثْمَانَ رضه اَنَّهٗ كَانَ اِذَا وَقَفَ عَلٰى قَبْرٍ بَكٰى حَتّٰى يَبُلَّ لِحْيَتَهٗ

از عثمان رضه که بود وی رضه چون می ایستاد بر سر گوری میگریست تا آنکه تر میساخت ریش خود را

فَقِيْلَ لَهُ تُذْكَرُ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَلَا تَبْكِيْ وَتَبْكِيْ مِنْ هٰذَا

پس گفته شد او را که ذکر میکنی بهشت را و دوزخ را پس نمیگریی و گریه میکنی ازین یعنی از استادن بر قبر

فَقَالَ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْقَبْرَ

پس گفت بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ قبر

اَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْاٰخِرَةِ فَاِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ

نخستین منزل است از منزلہاے آخرت پس اگر کسے برست از عذاب قبر پس چیزیکہ پس از وے است از منزلہا

اَيْسَرُ مِنْهُ وَاِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ اَشَدُّ مِنْهُ وَقَالَ

آسان تر است و اگر نرست از عذاب قبر پس آنچہ بعد از دست سخت تر است ازان وگفت عثمان رض

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَاَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ندیدہ ام ہیچ نظرگاہ ہرگز زشت

اِلَّا وَالْقَبْرُ اَفْظَعُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

مگر آنکہ گور زشت تر است ازان رواہ ترمذی وابن ماجہ وروایت است از

اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلَّطُ عَلَى الْكَافِرِ فِيْ قَبْرِهٖ تِسْعَةٌ وَتِسْعُوْنَ

علیہ وسلم بر آئینہ گماشتہ میشود بر کافر در گور او نود و نہ

تِنِّيْنًا تَنْهَسُهٗ وَتَلْدَغُهٗ حَتّٰى تَقُوْمَ السَّاعَةُ لَوْ اَنَّ تِنِّيْنًا

اژدہا میگزد کافر را ومیگزد او را تا آنکہ برپا شود قیامت اگر اژدہاے

مِنْهَا نَفَخَ فِي الْاَرْضِ مَا اَنْبَتَتْ خَضِرًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

ازان دم زند در زمین نمی رویاند زمین ہیچ سبزہ را رواہ دارمی

وَالتِّرْمِذِيُّ نَحْوَهٗ وَقَالَ سَبْعُوْنَ بَدَلَ تِسْعَةٍ وَتِسْعُوْنَ

وترمذی مانند وے وگفت ہفتاد بجاے نود و نہ

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از جابر رض گفت بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اِلٰى سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ رض حِيْنَ تُوُفِّيَ فَلَمَّا صَلّٰى عَلَيْهِ

وسلم بسوے سعد بن معاذ رض ہنگامے کہ وفات یافت پس ہرگاہ کہ نماز گذارد برد وے

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَوُضِعَ فِيْ قَبْرِهٖ وَسُوِّيَ

پیغمبر خدا صلی الله علیہ وسلم ونہادہ شدہ معاذ در قبرش و برابر کردہ شد خاک

عَلَيْهِ سَبَّحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَبَّحْنَا طَوِيْلًا

بروے تسبیح کرد پیغامبر خدا وگفت سبحان الله صلی الله علیہ وسلم پس تسبیح کردیم ما نیز تسبیح دراز

ثُمَّ كَبَّرَ فَكَبَّرْنَا فَقِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لِمَ سَبَّحْتَ ثُمَّ

پستر تکبیر گفت پس تکبیر گفتیم الپس گفتہ شد اے پیغمبر خدا برائے چہ تسبیح کردی پستر

كَبَّرْتَ قَالَ لَقَدْ تَضَايَقَ عَلٰى هٰذَا الْعَبْدِ الصَّالِحِ قَبْرُهٗ

تکبیر برآوردی فرمود آنحضرت بتحقیق تنگ گردید برایں بندہ نیک قبر وے

حَتّٰى فَرَّجَهُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

تا آنکہ کشادہ و بیرون آورد او را خدا تعالیٰ ازاں دشواری رواہ احمد و روایت است از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هٰذَا الَّذِيْ تَحَرَّكَ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیہ وسلم در حق سعد بن معاذ ایں آنکسے است کہ

لَهُ الْعَرْشُ وَفُتِحَتْ لَهٗ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَشَهِدَهٗ سَبْعُوْنَ

بجہت وے عرش و کشادہ کشادہ شد برائے وے درہا آسمان بجہت نزول رحمت و حاضر گردید او را ہفتاد

اَلْفًا مِّنَ الْمَلٰٓئِكَةِ لَقَدْ ضُمَّ ضَمَّةً ثُمَّ فُرِّجَ عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہزار فرشتہ بتحقیق تنگ کردہ شد تنگ کردنی سخت پستر آسان کردہ شد از وے رواہ ترمذی

وَعَنْ جَابِرٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از جابر رض از آنحضرت صلی الله علیہ وسلم گفت

إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مُثِّلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا

چون درآورده میشود مرده درگور متمثل گرده میشود مراو را آفتاب چنانکه در وقت غروب میباشد یعنے زرد

فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَيَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس نشیند میت در حالیکه میمالد هر دو چشم خود را و میگوید بگذارید مرا که نماز شام بگذارم رواه ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی هریره رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ يَصِيرُ إِلَى الْقَبْرِ فَيَجْلِسُ الرَّجُلُ فِي قَبْرِهِ

گفت بدرستیکه میت میرود بسوے قبر پس می نشیند مرد در گورش در حالتیکه

غَيْرَ فَزِعٍ وَلَا مَشْغُوبٍ ثُمَّ يُقَالُ فِيمَ كُنْتَ فَيَقُولُ كُنْتُ

ترسنده نیست و حیران و مفتون نیست گفته میشود که در چه دین و ملت بوده تو پس میگوید مرده که بودم من

فِي الْإِسْلَامِ فَيُقَالُ مَا هٰذَا الرَّجُلُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ

در دین اسلام پس گفته میشود که چیست صفت این مرد پس میگوید این که محمد فرستاده خدا است

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ عِنْدِ اللهِ فَصَدَّقْنَاهُ

صلی الله علیه وسلم که آورد ما را معجزات ظاهره و باهره از نزد خداے پس تصدیق کردیم ما او را

فَيُقَالُ لَهُ هَلْ رَأَيْتَ اللهَ فَيَقُولُ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَرَى

پس گفته میشود او را آیا دیده تو خدا را پس می گوید که نمی رسد و نمی سزد مر کسے را که ببیند

اللهَ فَيُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ قِبَلَ النَّارِ فَيَنْظُرُ إِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا

خدا تعالے را پس کشاده میشود مر او را شگافے بجانب آتش دوزخ پس نگاه میکند بجانب آتش که می شکند و پامال

بَعْضًا فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَا وَقَاكَ اللهُ ثُمَّ يُفْرَجُ لَهُ فُرْجَةٌ

بعض مر بعض را پس گفته میشود مر او را که بنگر بجانب چیزے که نگاه داشت ترا خدا تعالی پس کشاده میشود مر او را

قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ إِلَى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيهَا فَيُقَالُ لَهُ هٰذَا

بجانب بهشت پس نگاه میکند بجانب خوبی و تازگی بهشت و آنچه در بهشت است پس گفته میشود مر او را این

مَقْعَدُكَ عَلَى الْيَقِيْنِ كُنْتَ وَعَلَيْهِ مُتَّ وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ اِنْ شَاءَ

جائے نشست تواست زیرا کہ بر یقین و ایمان بودہ تو در حیات و ہمبرین یقین مردہ تو و ہمبرین ایمان و یقین برانگیختہ بشوی از قبر اگر

اللّٰهُ تَعَالٰى وَيُجْلَسُ الرَّجُلُ السُّوْءُ فِيْ قَبْرِهٖ فَزِعًا مَشْغُوْبًا فَيُقَالُ

خدائے تعالیٰ و نشاندہ می شود مرد بد در قبرش ترس ناک و شفتون و تباہ پس گفتہ میشود

لَهٗ فِيْمَ كُنْتَ فَيَقُوْلُ لَا اَدْرِيْ فَيُقَالُ لَهٗ مَا هٰذَا الرَّجُلُ فَيَقُوْلُ

مرا اورا در چہ دین بودہ پس میگوید نمی دانم و درئی یا بم پس گفتہ میشود مراد را چیست صفت این مرد پس میگوید

سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُوْلُوْنَ قَوْلًا فَقُلْتُهٗ فَيُفْرَجُ لَهٗ قِبَلَ الْجَنَّةِ فَيَنْظُرُ

شنیدم مردم را کہ میگفتند سخنے را پس گفتم من نیز آنرا پس کشادہ کردہ میشود مرا در اشگافی در بہشت پس نگاہ میکند

اِلٰى زَهْرَتِهَا وَمَا فِيْهَا فَيُقَالُ لَهٗ اُنْظُرْ اِلٰى مَا صَرَفَ اللّٰهُ عَنْكَ

بسوے خوبی و نازگی بہشت و انچہ در بہشت است پس گفتہ میشود مرا او را بنگر بسوے انچہ کہ باز داشت خدایتعالےٰ از تو

ثُمَّ يُفْرَجُ لَهٗ فُرْجَةٌ اِلَى النَّارِ فَيَنْظُرُ اِلَيْهَا يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا

پستر کشادہ میشود مرا او را شگافی بسوئے آتش دوزخ پس نگاہ میکند بسوئے آتش دوزخ کہ می شکند و پامال میکند بعض بعض را

فَيُقَالُ لَهٗ هٰذَا مَقْعَدُكَ عَلَى الشَّكِّ كُنْتَ وَعَلَيْهِ مُتَّ

پس گفتہ میشود مرا او را کہ اینست جاے نشست تو کہ بودی تو بر شک در حیات تو و ہمبرین شک مردہ تو

وَعَلَيْهِ تُبْعَثُ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰى رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

و ہمبرین شک برانگیختہ میشوی از قبر اگر خواہد خدایتعالےٰ رواہ ابن ماجہ درروایت است از

قَتَادَةَ عَنْ اَنَسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا

قتادہ رضا از انس بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اگر نمی بود ترس

اَنْ لَا تَدَافَنُوْا لَدَعَوْتُ اللّٰهَ اَنْ يُسْمِعَكُمْ عَذَابَ الْقَبْرِ

و ملاحظہ آنکہ نگور نکنید شما مرد ہاے خود را ہر آئینہ دعا میکردم خدا را کہ بشنواند شمارا عذاب قبر

فِيْ كِتَابِ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَنْ شَيْبَةَ بْنِ مُسَاوِرٍ

در کتاب عذاب قبر درروایت است از شیبہ بن مساور

عَنْ اَنَسٍ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَبْرٍ

از انس رض گفت گذر کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم بگورے

فَنَفَرَتْ بَغْلَتُهُ الشَّهْبَاءُ فَاَخَذَ الْقَوْمُ فَقَالَ خَلُّوْا عَنْهَا فَاِنَّ

پس فرار گرفت مرکب آنحضرت پس گرفتند قوم پس فرمود بگذارید ازان بدرستیکہ

صَاحِبَ الْقَبْرِ يُعَذَّبُ فَاِنَّهُ لَا يَسْتَنْزِهُ مِنَ الْبَوْلِ (ق، فيه)

صاحب آن قبر عذاب کردہ مے شود پس بدرستیکہ وے واطلب نمیکرد ترتب را و پاکی نمیکرد از بول

وَعَنْ اَنَسٍ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

در روایت است از انس رض از پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى وَكَّلَ لِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مَلَكَيْنِ يَكْتُبَانِ عَمَلَهُ

بدرستیکہ خدا تعالے گماشتہ است برای بندہ مومن خود دو فرشتہ را کہ می نویسند عمل آن بندہ

فَاِذَا مَاتَ قَالَ الْمَلَكَانِ الَّذَانِ وُكِّلَا بِهِ قَدْ مَاتَ فَائْذَنْ

پس چون بمیرد آن مومن میگویند آن دو فرشتہ کہ گماشتہ شدہ بودند بدان بندہ بتحقیق کہ مرد پس اذن دہ

لَنَا اَنْ نَصْعَدَ اِلَى السَّمَاءِ فَيَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ سَمَائِيْ

مارا کہ بالا بر ویم بسوے آسمان پس میگوید خدا تعالے آسمان من

مَمْلُوْءَةٌ مِنْ مَلَائِكَتِيْ يُسَبِّحُوْنَ فَيَقُوْلَانِ اَفَنُقِيْمُ فِي الْاَرْضِ

پر است از فرشتگان من کہ تسبیح میگنند پس میگویند آن دو فرشتہ آیا پس اقامت کنیم ما در زمین

فَيَقُوْلُ اللّٰهُ اَرْضِيْ مَمْلُوْءَةٌ مِنْ خَلْقِيْ يُسَبِّحُوْنِيْ فَيَقُوْلَانِ

پس میگوید خدا تعالے زمین من پر است از مخلوق من کہ تسبیح میکنند مرا پس می گویند

فَاَيْنَ فَيَقُوْلُ قُوْمَا عَلٰى قَبْرِ عَبْدِيْ فَسَبِّحَانِيْ وَاحْمَدَانِيْ

پس کجا نشینیم پس میفرماید بنشینید شما بر قبر بندہ من پس تسبیح کنید مرا و حمد گوئید مرا

وَكَبِّرَانِيْ وَهَلِّلَانِيْ وَاكْتُبَا ذٰلِكَ لِعَبْدِيْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

تکبیر گوئید مرا و تہلیل گوئید مرا و بنویسید ثواب این برائے بندہ من تا روز قیامت

اَلْمَرْوِيُّ فِي الْجَنَائِزِ وَ اَبُوْبَكْرٍ الشَّافِعِيُّ فِي الْغَيْلَانِيَاتِ

روایت کرده شده در جنائز و ابوبکر شافعی در غیلانیات

وَ اَبُو الشَّيْخِ فِي الْعَظْمَةِ هب وَ الدَّيْلَمِيُّ وَ اَوْرَدَهُ

وابو الشیخ در عظمت این علامات جمع الجوامع است والدیلمی و وارد کرد او را

ابْنُ الْجَوْزِيِّ فِي الْمَوْضُوْعَاتِ فَلَمْ يُصِبْ جَمْعُ الْجَوَامِعِ

ابن جوزی در موضوعات پس بصواب نرسید جمع الجوامع

بَابُ غُسْلِ الْمَيِّتِ وَ تَكْفِيْنِهِ

باب در بیان غسل میت و در کفن در آوردن آن

عَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از جابر رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا كَفَّنَ اَحَدُكُمْ اَخَاهُ فَلْيُحَسِّنْ كَفَنَهُ

علیه وسلم چون تکفین کند یکے از شما برادر خود را پس باید نیک کند کفن او را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضـ

رواه مسلم واز عبد اللہ بن عباس رضـ مرویست

قَالَ اِنَّ رَجُلًا كَانَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که فرمود بدرستیکه مردے بود با پیغمبر صلے اللہ علیه وسلم

فَوَقَصَتْهُ نَاقَتُهُ وَ هُوَ مُحْرِمٌ فَمَاتَ فَقَالَ

پس انداخت او را ناقهٔ او وحال آنکه وے محرم بود پس مرد آنمرد پس فرمود

۲۶۷

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِغْتَسِلُوْا بِمَاءٍ وَّسِدْرٍ
پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بشوئید او را بآب و برگ درخت کنار
وَکَفِّنُوْہُ فِیْ ثَوْبَیْہِ وَلَا تَمَسُّوْہُ بِطِیْبٍ وَّلَا تُخَمِّرُوْا
و تکفین کنید او را در دو جامۂ او و نسائید او را بوی خوش و نپوشید
رَاْسَہٗ فَاِنَّہٗ یُبْعَثُ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ مُلَبِّیًا مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ
سر او را چنانکہ محرم است پس بدرستیکہ وے برانگیختہ شود در روز قیامت از قبر لبیک گویان متفق علیہ
وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ
و از ابن عباس مرویست رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ اَلْبِسُوْا مِنْ ثِیَابِکُمُ الْبَیَاضَ فَاِنَّہَا مِنْ خَیْرِ ثِیَابِکُمْ
وسلم بپوشید جامہ ہائے سفید خود را زیرا کہ جامہائے سفید از جملہ بہترین جامہائے شما است
وَکَفِّنُوْا فِیْہَا مَوْتَاکُمْ وَمِنْ خَیْرِ اَکْحَالِکُمُ الْاِثْمِدُ فَاِنَّہٗ یُنْبِتُ
و تکفین کنید در آن مردہ ہای شما را و از بہترین سرمہائی شما اثمد است زیرا کہ آن میرویاند
الشَّعْرَ وَیَجْلُو الْبَصَرَ رَوَاہُ اَبُوْدَاؤدَ وَالتِّرْمِذِیُّ وَرَوٰی
موئی مژگان را و روشن میکند بینائی را رواہ ابو داؤد والترمذی و روایت کرد
ابْنُ مَاجَۃَ اِلٰی مَوْتَاکُمْ وَعَنْ عَلِیٍّ رض قَالَ قَالَ
ابن ماجہ تا لفظ موتاکم و روایت است از علی رض گفت فرمود
رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَا تَغَالُوْا فِی الْکَفَنِ فَاِنَّہٗ
پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گران بہا مکنید در کفن زیرا کہ کفن
یُسْلَبُ سَلْبًا سَرِیْعًا رَوَاہُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ
ربودہ میشود در بودنی شتاب رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی سعید
نِ الْخُدْرِیِّ رض اَنَّہٗ لَمَّا حَضَرَہُ الْمَوْتُ دَعَا بِثِیَابٍ جُدُدٍ
خدری رض ہنگامیکہ حاضر شد او را موت طلبید جامہ ہای نو را

فَلْيَسْهَا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

پس پوشید آنها را پستر گفت شنیدم پیغامبر خدا را صلے الله علیه وسلم که می گفت

اَلْمَيِّتُ يُبْعَثُ فِيْ ثِيَابِهِ الَّتِيْ يَمُوْتُ فِيْهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

مرده برانگیخته شود در جامه های خود که میرد در وے رواه ابو داود

بَابُ الْمَشْيِ بِالْجَنَازَةِ وَالصَّلٰوةِ عَلَيْهَا

باب در رفتن همراه جنازه ونماز گذاردن بر آن

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

اَسْرِعُوْا بِالْجَنَازَةِ فَاِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُوْنَهَا

شتابی کنید بجنازه یعنے بر داشتن او بسوئے قبر پس اگر باشد میت نیکوکار پس شتابی کردن

اِلَيْهِ وَاِنْ تَكُ سِوٰى ذٰلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُوْنَهٗ عَنْ رِقَابِكُمْ مُتَّفَقٌ

واگر باشد میت غیر صالح پس زود بردن سبب دفع شری است که می نهید آنرا از گردنهای

عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

علیه است و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ اِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلٰى اَعْنَاقِهِمْ

وسلم وقتی که نهاده می شود جنازه بر نعش پس بردارند ویرا مردان بر گردنها می خود

فَاِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُوْنِيْ وَاِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ

پس اگر باشد مرده نکوکار میگوید پیش فرستید مرا بسوے ثواب واگر باشد بدکار

قَالَتْ لِاَهْلِهَا يَا وَيْلَهَا اَيْنَ تَذْهَبُوْنَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا

مے گوید بکسان خود اے وای کجا سے برید اورا می شنود آواز اورا

كُلُّ شَيْءٍ اِلَّا الْاِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَ الْاِنْسَانُ لَصَعِقَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

هر چیز از جمادات وحیوانات وغیره مگر انسان که اگر شنید آدمی هر آئینه هلاک شود بجهت دهشت رواه البخاری

٢٦٩

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاَيْتُمُ

وهم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم وقتیکه ببینید

الْجَنَازَةَ فَقُوْمُوْا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتّٰى تُوْضَعَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

جنازه را پس بایستید از برائے تکریم میت پس کسیکه پیروی کند جنازه را پس باید که نه نشیند تا آنکه به نهاده شود

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

در روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا وَّكَانَ مَعَهُ

علیه وسلم که کسیکه پیروی کند جنازه مسلمانے را از روی ایمان وطلب کردن ثواب و باشد با وے

حَتّٰى يُصَلّٰى عَلَيْهِ وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا فَاِنَّهٗ يَرْجِعُ مِنَ الْاَجْرِ

تا آنکه بگزارده نماز بروے وتا آنکه فارغ گردد از دفن وے پس بدرستیکه باز گردد از اجر

بِقِيْرَاطَيْنِ كُلُّ قِيْرَاطٍ مِثْلُ اُحُدٍ وَمَنْ صَلّٰى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ

بدو قیراط هر قیراط آنجهان مانند کوه احد هست وکسیکه نماز گذارد بر وے پس باز گردد

قَبْلَ اَنْ تُدْفَنَ فَاِنَّهٗ يَرْجِعُ بِقِيْرَاطٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پیش از آنکه دفن کرده شود پس بدرستیکه وے برمیگردد بیک قیراط متفق علیه ودر روایت است از

عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ صَلّٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عوف بن مالک رض گفت نماز کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم

عَلٰى جَنَازَةٍ فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهٖ وَهُوَ يَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهٗ وَارْحَمْهُ

بر جنازه پس یاد گرفتم من از دعائے آن حضرت و وے میگفت بار خدایا بیامرز مر او را و بر

وَعَافِهٖ وَاعْفُ عَنْهُ وَاَكْرِمْ نُزُلَهٗ وَوَسِّعْ مُدْخَلَهٗ وَاغْسِلْهُ

وعافیت ده او را وسلامت بخش وعفو کن از وی وگرامی دار مهمانی او را وکشاده گردان جای در

بِالْمَاۤءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّهٖ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ

باب و برف و ژاله وپاکیزه گردان او را از گناهان چنانکه پاکیزه گردانیدی تو جامه

الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ وَأَهْلًا

سفید را از چرک وبدل کن او را سرائے بہتر از سرائے او که در انجہان بود واہل خانه را

خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ

بہتر از اہل خانه او وجفتے بہتر از جفت وے ودر آر او را در بہشت

وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ أَوْ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَفِي رِوَايَةٍ

وپناه ده او را از عذاب گور یا گفت آنحضرت پناه ده از عذاب آتش ودر روایتی آمده

وَقِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَ النَّارِ قَالَ حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنْ

ونگهدار او را از فتنه گور واز عذاب آتش گفت راوی تا آنکه شک بردم وآرزو کردم که

أَكُونَ أَنَا ذَلِكَ الْمَيِّتَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

کاشکے من بودمی آن مرد که آنحضرت این دعا در حق من میکرد رواه مسلم وروایت است از ابی هریره

أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَتْ تَقُمُّ الْمَسْجِدَ أَوْ شَابٌّ فَفَقَدَهَا

بدرستیکه زنی سیاه بود که جاروب میزد او مسجد را یا جوانے بود پس گم کردان زن را

أَوْ فَقَدَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَ عَنْهَا أَوْ عَنْهُ

یا آن جوان را پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم پس پرسید آنحضرت از حال آن زن

فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي قَالَ فَكَأَنَّهُمْ

پس گفتند مرد وی فرمود آنحضرت آیا پس چرا خبر نکردید مرا گفت ابوهریره پس گویا که صحابه خرد

صَغَّرُوا أَمْرَهَا أَوْ أَمْرَهُ فَقَالَ دُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ فَدَلُّوهُ فَصَلَّى

پنداشتند شان آن زن را یا شان آن مرد را پس فرمود آن حضرت که راه نمایید مرا بر گور آن

عَلَيْهَا ثُمَّ قَالَ إِنَّ هَذِهِ الْقُبُورَ مَمْلُوءَةٌ ظُلْمَةً عَلَى أَهْلِهَا وَإِنَّ

بر قبر وے پس فرمود بدرستیکه این قبرها پر کرده شده اند تاریکی بر اهل خود وبدرستیکه

اللهَ يُنَوِّرُهَا لَهُمْ بِصَلَاتِي عَلَيْهِمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَفْظُهُ لِمُسْلِمٍ

خداوند تعالی منور میگرداند گورها را برای ایشان به سبب نماز کردن من برایشان متفق علیه ولفظ مر مسلم راست

وَعَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبَّاسٍ رض

روایت است از کریب که مولی ابن عباس است رض از عبد اللہ ابن عباس رض

اَنَّهٗ مَاتَ لَهٗ ابْنٌ بِقُدَيْدٍ اَوْ بِعُسْفَانَ فَقَالَ يَا كُرَيْبُ انْظُرْ

که مرد پسری مر ابن عباس را در موضع قدید یا در موضع عسفان پس گفت ابن عباس ای کریب نظر کن

مَا اجْتَمَعَ لَهٗ مِنَ النَّاسِ قَالَ فَخَرَجْتُ فَاِذَا نَاسٌ قَدِ اجْتَمَعُوْا

آنچه فراهم آمدند برای نماز وی از مردمان گفت کریب پس بیرون آمدم پس ناگاه مردمان بتحقیق جمع شده اند از جهت نماز

لَهٗ فَاَخْبَرْتُهٗ فَقَالَ تَقُوْلُ هُمْ اَرْبَعُوْنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ اَخْرِجُوْهُ

وی پس خبر دادم ابن عباس را پس گفت ابن عباس که میگوئی تو ایشان چهل اند گفت آری گفت بیرون آرید جنازه را

فَاِنِّیْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ

پس بدرستیکه من شنیده ام رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم را که می گفت نیست هیچ

رَجُلٍ مُّسْلِمٍ يَّمُوْتُ فَيَقُوْمُ عَلٰى جَنَازَتِهٖ اَرْبَعُوْنَ رَجُلًا

مرد مسلمانی که بمیرد پس بایستند بر جنازه وی چهل مرد

لَا يُشْرِكُوْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا اِلَّا شَفَّعَهُمُ اللّٰهُ فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

که شریک نمی گردانند آن چهل مرد بخدا چیزی را مگر آنکه قبول کند شفاعت ایشان را خدا در حق وی روایت کرده آن را مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنِ النَّبِیِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ

در روایت است از عائشه رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که نیست هیچ

مَيِّتٍ تُصَلِّیْ عَلَيْهِ اُمَّةٌ مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ يَبْلُغُوْنَ مِائَةً كُلُّهُمْ

مرده که نماز بگذارند بر وی گروهی از مسلمانان که برسند عدد صد را همه ایشان

يَشْفَعُوْنَ لَهٗ اِلَّا شُفِّعُوْا فِيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رض

شفاعت و دعا کنند او را بمغفرت مگر آنکه شفاعت ایشان قبول کرده شود در وی روایت کرده آن را مسلم در روایت است از انس

قَالَ مَرُّوْا بِجَنَازَةٍ فَاَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت انس رض گذشتند جماعتی بجنازه پس ثنا کردند بر وی به نیکی پس فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوْا بِاُخْرٰى فَاَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا

علیہ وسلم واجب شد پس گذشتند بجنازهٔ دیگر پس ذکر کردند بروے بدی را

فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ عُمَرُ مَا وَجَبَتْ فَقَالَ هٰذَا اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ

پس فرمود واجب شد پس گفت عمر که چه چیز واجب شد پس فرمود آنحضرت که این مرده که یاد کردید اورا

خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهٰذَا اَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ

به نیکی پس واجب شد برای وی بہشت واین مرده که یاد کردید اورا به بدی پس واجب شد

لَهُ النَّارُ اَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ

برای وے آتش شما گواہان خدائید در زمین متفق علیہ است و در روایتی آمده است

اَلْمُؤْمِنُوْنَ شُهَدَاءُ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ

مسلمانان گواہان خداتعالی اند در زمین و روایت است از عمر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیہ وسلم ہر مسلمانے که گواہی دہند او را

اَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ الْجَنَّةَ فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ

چہار مرد به نیکی درآرد اورا خداتعالی به بہشت پس گفتیم واگر گواہی دہد سه کس فرمود اگر سه کس

قُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْاَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ رَوَاهُ

گفتیم واگر دو کس گواہی دہند فرمود واگر دو کس گواہی دہند نیز داخل شود پس تر سوال نکردیم از آنحضرت

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

روایت بخاری واز عبد الله بن مسعود مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجَنَازَةُ مَتْبُوْعَةٌ وَلَا تَتْبَعُ

پیغامبر خدا صلی الله علیہ وسلم که جنازه پس روی کرده شد وجنازه پس روی نمی کند

لَيْسَ مَعَهَا مَنْ تَقَدَّمَهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

نیست ہمراه جنازه ونمی یابد ثواب ہمراہی آں کسے که پیش رود جنازه را روایت ابوداود والترمذی وابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وازابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَبِعَ جَنَازَةً وَحَمَلَهَا ثَلٰثَ مِرَارٍ فَقَدْ قَضٰى مَا عَلَيْهِ مِنْ
کسیکه پس روی کند جنازه را وبردارد آنرا سه بار پس بتحقیق پرداخت چیزیرا که براوست از

حَقِّهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ
حق جنازه رواه ترمذی وازثوبانؓ مرویست که گفت بیرون آمدیم باهمراه آن حضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ جَنَازَةٍ فَرَاٰى نَاسًا رُكْبَانًا فَقَالَ
صلی اللہ علیہ وسلم بجهت متابعت جنازه پس دید آنحضرت مردمانرا سوار پس فرمود که

اَلَا تَسْتَحْيُوْنَ اِنَّ مَلٰٓئِكَةَ اللّٰهِ عَلٰى اَقْدَامِهِمْ وَاَنْتُمْ عَلٰى
شرم نمیدارید که فرشتگان خدا تعالی بر پایهاے خود میروند وشما بر

ظُهُوْرِ الدَّوَابِّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى اَبُوْدَاؤُدَ
پشتهاے چارپایان میروید رواه ترمذی وابن ماجه وروایت کرد ابوداؤد

نَحْوَهٗ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
مانند آن ودروایت است از ابی هریره رضـ گفت که بود رسول الله صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا صَلّٰى عَلَى الْجَنَازَةِ قَالَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا
علیہ وسلم چون می گذارد نماز بر جنازه می گفت خداوندا بیامرز زندهاے مارا

وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا وَذَكَرِنَا
ومردهاے مارا وحاضر مارا وغائب مارا وخرد مارا وبزرگ مارا ونرینه مارا

وَاُنْثَانَا اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهٗ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَى الْاِسْلَامِ
ومادینه مارا خداوندا کسیکه زنده داری تو اورا از ما پس زنده دار اورا بر مسلمانی

وَمَنْ تَوَفَّيْتَهٗ مِنَّا فَتَوَفَّهٗ عَلَى الْاِيْمَانِ اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا
وکسیکه بمیرانی اورا از ما پس بمیران اورا برایمان خداوندا ناامید مگردان مارا

أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

از مزد او و در فتنه میندازمارا پس از وے رواه احمد وابوداؤد وترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

وابن ماجه ودروایت است از عائشه رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلٰى

الله علیه و سلم کہ دشنام مکنید و بدمگوئید مردہا را زیرا کہ ایشان تحقیق رسیدند بسوئے جزا

مَا قَدَّمُوْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

کہ پیش فرستادند رواه البخاری ودروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُذْكُرُوْا مَحَاسِنَ مَوْتَاكُمْ

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم یاد کنید و بگوئید نیکیهائے مردہائے خود را

وَكُفُّوْا عَنْ مَسَاوِيْهِمْ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

وباز ایستید از ذکر کردن بدیہائے ایشان رواه ابوداود والترمذی

وَعَنْ مَالِكِ بْنِ هُبَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

ودروایت است از مالک بن ہبیرہ گفت شنیدم پیغامبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَمُوْتُ فَيُصَلِّيْ عَلَيْهِ

الله علیه وسلم را می گفت نیست مسلمانی کہ بمیرد پس نماز گذارند بر وے

ثَلٰثَةُ صُفُوْفٍ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ إِلَّا أَوْجَبَ فَكَانَ مَالِكٌ

سہ صف از مسلمانان مگر واجب گرداند خدا او را بہشت پس بود مالک بن ہبیرہ

إِذَا اسْتَقَلَّ أَهْلَ الْجَنَازَةِ جَزَّأَهُمْ ثَلٰثَةَ صُفُوْفٍ

وقتی کہ کم می دید اہل جنازہ یعنے مردمرا کہ حاضر آمدہ بودند بخش می کرد ومیساخت سہ صف

بِهٰذَا الْحَدِيْثِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

بسبب این حدیث رواه ابوداود

باب دفن الميت

باب دفن الميت

عن سفيان التمار انه رأى قبر النبي صلى الله

وروایت است از سفیان تمار بدرستیکه وے دید قبر آنحضرت صلی الله

عليه وسلم مسنما رواه البخاري وعن ابي هريرة رضـ

علیه وسلم اسنم یعنی برشکل کوہان شتر رواه البخاری وروایت است از ابی ہریرہ

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لأن يجلس

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم ہر آئینه اگر بنشیند

احدكم على جمرة فتحرق ثيابه فتخلص الى جلده

یکے از شما بر اخگر سوزاں پس بسوزاند جامہاے اوراپس برسد آں جمرہ تاپوست وے

خير له عن ان يجلس على قبر رواه مسلم وعن

بہتر است مراورا از نشستن وے برقبر روایت کرد ایں حدیث را مسلم واز

ابن عمر رضـ ان النبي صلى الله عليه وسلم كان

ابن عمر رضـ مرویست که بدرستیکه پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم بود

اذا ادخل الميت القبر قال بسم الله وبالله وعلى ملة

که چوں می درآورد مرده را در قبر میگفت بسم الله وبالله وعلی ملة

رسول الله وفي رواية وعلى سنة رسول الله رواه

رسول الله ودرروایتے وبرسنت پیغامبر خدا رواه

احمد والترمذي وابن ماجة وروى ابو داود الثانية

احمد والترمذی وابن ماجه وروایت کرد ابوداود روایت ثانی را

وعن جعفر بن محمد عن ابيه مرسلا ان النبي

وروایت است از جعفر بن محمد از پدر او از روے مرسل بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَثَى عَلَى الْمَيِّتِ ثَلٰثَ حَثَيَاتٍ بِيَدَيْهِ

صلی اللہ علیہ و سلم خاک انداخت برمردہ ۳ بار خاک انداختن ہر دو دست خود

جَمِيْعًا وَاَنَّهٗ رَشَّ عَلٰى قَبْرِ ابْنِهٖ اِبْرَاهِيْمَ وَوَضَعَ عَلَيْهِ حَصْبَاءَ

و بدرستیکہ آب پاشید بر گور پسر خود ابراہیم ونہاد بر قبر وے سنگریزہ ہا را

رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

روایت کردہ این حدیث را در شرح سنۃ و روایت است از جابر رض گفت جابر نہی کردہ است پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يُّجَصَّصَ الْقُبُوْرُ وَاَنْ يُّكْتَبَ عَلَيْهَا

صلی اللہ علیہ وسلم از گچکاری کردن قبرہا و از آنکہ نوشتہ شود بر قبور

وَاَنْ يُّبْنٰى عَلَيْهَا وَاَنْ تُوْطَاَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

و نہی کرد از آنکہ بنا کردہ شود بر قبور و از آنکہ پامال کردہ شود قبور روا ترمذی و ہم از وے مرویست گفت جابر

رُشَّ قَبْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الَّذِيْ رَشَّ الْمَاءَ

کہ آب پاشیدہ شد قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم و بود آن کس کہ پاشید آب را

عَلٰى قَبْرِهٖ بِلَالُ بْنُ رَبَاحٍ بِقِرْبَةٍ بَدَأَ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهٖ

بر قبر آنحضرت بلال ابن رباح از مشک کہ شروع کرد از جانب سر آنحضرت

حَتّٰى انْتَهٰى اِلٰى رِجْلَيْهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

تا آنکہ رسید بہر دو پائے مبارک آنحضرت رواہ بیہقی در دلائل نبوۃ

وَعَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلٰى عَائِشَةَ رض

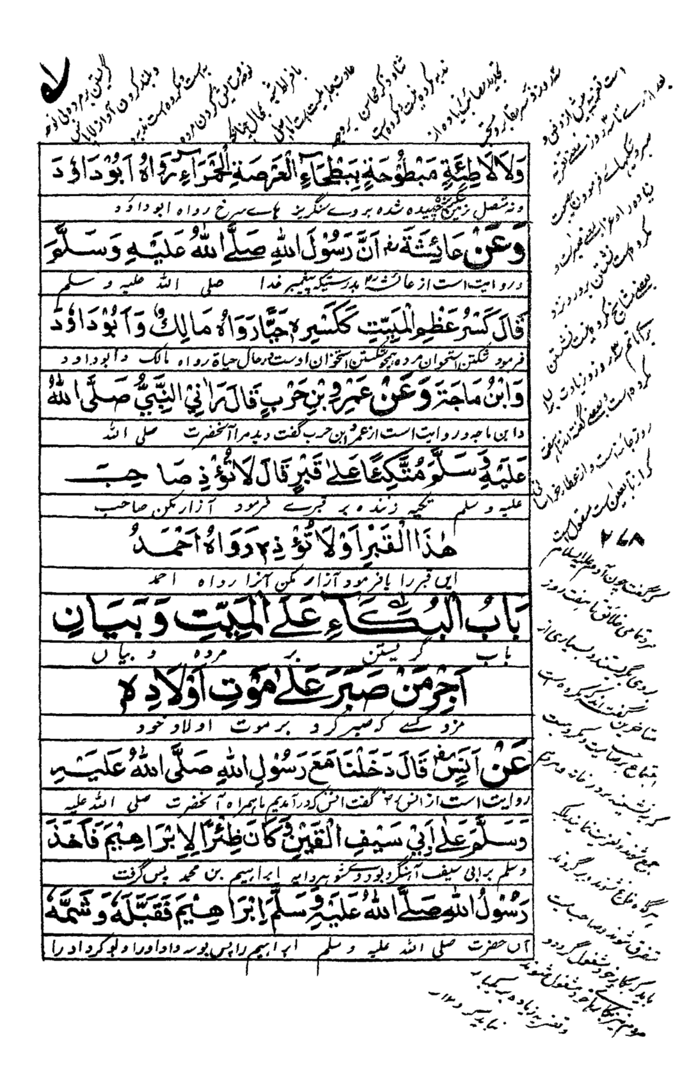
و روایت است از قاسم بن محمد گفت کہ در آمدم بر عائشہ رض

فَقُلْتُ يَا اُمَّاهُ اكْشِفِيْ لِيْ عَنْ قَبْرِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس گفتم اے مادر من بکشائے و یدہ بردار برآمن از قبر آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَصَاحِبَيْهِ فَكَشَفَتْ لِيْ عَنْ ثَلٰثَةِ قُبُوْرٍ لَا مُشْرِفَةٍ

وسلم و ہر دو یار وے پس پردہ برداشت برآمن از ۳ قبر کہ نہ بلند بود

وَلَا لَاطِئَةٍ مَبْطُوحَةٍ بِبَطْحَاءِ الْعَرْصَةِ الْحَمْرَاءِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

و نه متصل زمین خپیده شده بروے سنگریزہاے سرخ رواه ابو داود

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشہ رض بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

قَالَ كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهِ حَيًّا رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُو دَاوُدَ

فرمود شکستن استخوان مرده ہمچو شکستن استخوان اوست در حال حیاة رواه مالک و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ رَآنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

و ابن ماجه و روایت است از عمرو بن حزم گفت دید مرا آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلَى قَبْرٍ فَقَالَ لَا تُؤْذِ صَاحِبَ

علیه و سلم تکیه زنده بر قبرے فرمود آزار مکن صاحب

هٰذَا الْقَبْرِ أَوْ لَا تُؤْذِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ

این قبر را یا فرمود آزار مکن آنرا رواه احمد

بَابُ الْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ وَبَيَانِ

باب گریستن بر مرده و بیان

أَجْرِ مَنْ صَبَرَ عَلَى مَوْتِ أَوْلَادِهِ

مزد کسے که صبر کرد بر موت اولاد خود

عَنْ أَنَسٍ رض قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از انس رض گفت انس که در آمدیم ما همراه آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِإِبْرَاهِيمَ فَأَخَذَ

و سلم بر ابی سیف آهنگر و بود و شوہر دایه ابراہیم بن محمد پس گرفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ

آنحضرت صلی الله علیه و سلم ابراہیم را پس بوسه داد اورا و بو کرد اورا

ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذٰلِكَ وَاِبْرَاهِيْمُ يَجُوْدُ بِنَفْسِهٖ

پستر درآمدیم ما بر وے بعد از آن یعنی همراه آنحضرت و حال آنکه ابراهیم جود و سخاوت میکرد بجان خود

فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس در آیا دهر دو چشم آن حضرت صلی الله علیه و سلم

تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهٗ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ ابْنُ عَوْفٍ وَاَنْتَ

کرد ان شد اشکها از ان پس گفت با آنحضرت عبد الرحمن ابن عوف و تو گریه می کنی

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ اِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ

ای پیغمبر خدا با این معرفت پس فرمود ای فرزند عوف این اشکها اثر رحمت است پستر

اَتْبَعَهَا بِاُخْرٰى فَقَالَ اِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ

پس روگردانید آن اشکبار ابا اشکهای دیگر پس فرمود بدرستیکه چشم اشک میریزد و دل

يَحْزَنُ وَلَا نَقُوْلُ اِلَّا مَا يَرْضٰى رَبُّنَا وَاِنَّا بِفِرَاقِكَ

اندوهگین میگردد و نمیگوییم مگر آنچه که خوشنود است پروردگار ما و بدرستیکه ما بجدائی تو

يَا اِبْرَاهِيْمُ لَمَحْزُوْنُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ای ابراهیم هر آینه اندوهگینیم متفق علیه است و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

عبد الله ابن مسعود رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُوْدَ

الله علیه و سلم نیست از اهل طریقه ما کسے که بزند رخسارها را

موگنج مخفی چو بباز ازظهور آمده است ؛ عارف آن به که زخلوت سوی بازار شود ؛ پرده آب و گل از روی دل جان بدرد تا بهمه طلعت هستی

وَشَقَّ الْجُيُوْبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

و پاره کند گریبان ها را و بخواند بخواندن جاهلیة چنانکه نوحه و دعا بویل وغیره متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ بُرْدَةَ قَالَ اُغْمِيَ عَلٰى اَبِيْ مُوْسٰى فَاَقْبَلَتْ

و روایت است از ابی برده گفت که بیهوش شد ابو موسی اشعری پس پیش آمد

امْرَأَتُهٗ اُمُّ عَبْدِ اللّٰهِ تَصِيْحُ بِرَنَّةٍ ثُمَّ اَفَاقَ فَقَالَ

زن وے که کنیت او ام عبد الله است در حالتیکه آواز می کرد به بکا پس بہ بیہوش آمد پس گفت

اَلَمْ تَعْلَمِيْ وَكَانَ يُحَدِّثُهَا اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

آیا نمیدانی تو و بود ابو موسی که خبر میداد که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَنَا بَرِيْءٌ مِّمَّنْ حَلَقَ وَصَلَقَ وَخَرَقَ

علیه و سلم فرمود که من بیزارم از کسے که بتراشد موے سر را و بلند کند آواز را و پاره کند گریبان را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَلَفْظُهٗ لِمُسْلِمٍ وَعَنْ اَبِيْ مَالِكٍ

متفق علیه و لفظ این مر مسلم راست و روایت است از ابی مالک

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

اَرْبَعٌ فِيْ اُمَّتِيْ مِنْ اَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَتْرُكُوْنَهُنَّ اَلْفَخْرُ

چهار خصلت است در امت من از کار جاهلیت که نمی گذارند آنها را یکے ناز یدن

فِي الْاَحْسَابِ وَالطَّعْنُ فِي الْاَنْسَابِ وَالْاِسْتِسْقَاءُ بِالنُّجُوْمِ

در حسبها و دوم طعن کردن در نسبهای مردم و سوم طلب باران کردن بستاره ها و چهارم

وَالنِّيَاحَةُ وَقَالَ النَّائِحَةُ اِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ

نوحه کردن در ماتم و فرمود آنحضرت که زن نوحه گر چون توبه نکند پیش از مرگ خود استاده کرده شود

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِّنْ قَطِرَانٍ وَّدِرْعٌ مِّنْ جَرَبٍ

در روز قیامت و حال آنکه بر آن زن پیراهنے است از قطران و پیراهنے از جرب

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت کرده مسلم و روایت است از انس رضـ گفت گذشت آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ اتَّقِي اللّٰهَ وَاصْبِرِي

وسلم بزنیکه گریه میکرد نزد گور است پس فرمود آنحضرت که بترس ای زن خدا را و شکیبائی کن

قَالَتْ إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ

گفت آن زن با آنحضرت که یکسو شو از من زیراکه تو مصیبت زده نشده بمصیبت من و نشناخت آن زن حضرت را

فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ

پس گفته شد آنرا که آنکه این سخن گفت پیغامبر بود صلی الله علیه وسلم پس آمد آن زن بر در پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَتْ

صلی الله علیه وسلم پس نیافت آن زن نزد آنحضرت دربانان را پس گفت آن زن

لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

که من نشناختم ترا پس فرمود آنحضرت جز این نیست که صبر نزد کوفتن تحقیق است

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضـ قَالَ

متفق علیه و روایت است از ابی سعید خدری رضـ گفت

لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ

لعنت کرده است پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم زن نوحه کننده را و زن گوش دارنده نوحه را

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضـ قَالَ قَالَ

روایت کرده ابو داؤد و روایت است از سعد بن ابی وقاص رضـ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجَبٌ لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم عجب است مر مسلمان را اگر برسد او را

خَيْرٌ حَمِدَ اللّٰهَ وَشَكَرَ وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ حَمِدَ اللّٰهَ وَصَبَرَ

نیکی از نعمت ستایش میکند خدا را و سپاس میگوید و اگر برسد او را سختی داند و ستایش میگوید خدا را و

فَالْمُؤْمِنُ يُؤْجَرُ فِي كُلِّ أَمْرِهِ حَتّٰى فِي اللُّقْمَةِ يَرْفَعُهَا إِلٰى

پس مسلمان مزد داده می شود در همه کار وے تا آنکه در لقمه که بر می دارد آنرا

فِي امْرَأَتِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَنَسٍ رضـ

در دہن زن خود رواه بیہقی در شعب ایمان و روایت است از انس رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم که نیست ہیچ مومن مگر آنکه

وَلَهُ بَابَانِ بَابٌ يَصْعَدُ مِنْهُ عَمَلُهُ وَبَابٌ يَنْزِلُ مِنْهُ

اورا دو دراست دریکه که بالا میرود ازان عمل او و دریست که فرود می آید ازان در

رِزْقُهُ فَإِذَا مَاتَ بَكَيَا عَلَيْهِ فَذٰلِكَ قَوْلُهُ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ

رزق او پس چون بمیرد مسلمان بگریند آن هر دو در بروے پس آن مراد است بقول حق تعالی که پس نگریست

السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ

آسمان و زمین رواه ترمذی و روایت است از عبد اللہ بن

مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ عَزّٰى

مسعود رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسے که تعزیت کند وتسلی دہد

مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

مصیبت زده را پس مر اوراست مانند اجر وے رواه الترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی برزه گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ عَزّٰى ثَكْلٰى كُسِيَ بُرْدًا فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم کسیکه تعزیت کند وصبر فرماید ثکلی را پوشانیده شود چادر اجامه در بہشت رواه ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ جَعْفَرٍ رضـ قَالَ لَمَّا جَاءَ نَعْيُ جَعْفَرٍ

و روایت است از عبد اللہ بن جعفر رضـ گفت ہرگاه که آمد خبر موت جعفر رضـ

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِصْنَعُوْا لِاٰلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَقَدْ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کہ سازید برای آل اولاد جعفر طعامے را پس تحقیق

اَتَاهُمْ مَا يَشْغَلُهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

آمده است ایشان را چیزے کہ بازمیدارد ایشان را از طعام رواه ترمذی وابوداود وابن ماجه

وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از مغیره بن شعبه رض گفت شنیدم من آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ نِيْحَ عَلَيْهِ فَاِنَّهُ يُعَذَّبُ بِمَا نِيْحَ

الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه نوحه کرده میشود بروی پس بدرستیکه او عذاب کرده شود بچیزی که نوحه کرده شود

عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ

بروی روز قیامت متفق علیه است و روایت است از ابی موسی رض گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مَيِّتٍ

شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت نیست هیچ مرده که

يَمُوْتُ فَيَقُوْمُ بَاكِيْهِمْ فَيَقُوْلُ وَاجَبَلَاهُ وَاسَيِّدَاهُ وَنَحْوَ

میمیرد پس می ایستد گریه کننده قوم پس میگوید آن گریه کننده ای کوه ای مهتر و مانند آن

ذٰلِكَ اِلَّا وُكِّلَ اللّٰهُ بِهٖ مَلَكَيْنِ يَلْهَزَانِهٖ وَيَقُوْلَانِ

الفاظ دیگر مگر آنکه می سپارد خدای باوی دو فرشته را که مشت میزنند آن میت را و میگویند او را

اَهٰكَذَا كُنْتَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

بطریق استهزا آیا همچنین بوده تو رواه ترمذی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ مَاتَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت مرد زینب بنت پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

فَبَكَتِ النِّسَاءُ فَجَعَلَ عُمَرُ رض يَضْرِبُهُنَّ بِسَوْطِهٖ فَاَخَّرَهٗ

پس گریستند زنان پس در ایستاد عمر رض که میزد ایشان را بتازیانه خود پس دور کرد عمر را

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهٖ وَقَالَ مَهْلًا يَا عُمَرُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدست مبارک خود وفرمود کہ آہستہ شو اے عمر

ثُمَّ قَالَ اِيَّاكُنَّ وَنَعِيْقَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ قَالَ اِنَّهٗ مَهْمَا كَانَ

پستر فرمود آنحضرت آن زنان را کہ دور دارید خود را از آواز شیطان پستر گفت آنحضرت بدرستیکہ شان اینست ہرچہ

مِنَ الْعَيْنِ وَمِنَ الْقَلْبِ فَمِنَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمِنَ الرَّحْمَةِ وَمَا كَانَ

باشد از چشم و از دل پس آن از خدا است عزوجل و از مہربانیست و چیزے کہ باشد

مِنَ الْيَدِ وَمِنَ اللِّسَانِ فَمِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

از دست و از زبان پس آن از شیطان است رواہ احمد

وَعَنِ الْبُخَارِيِّ تَعْلِيْقًا قَالَ لَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ

و بخاری در صحیح خود بطریق تعلیق آوردہ است کہ چون مرد حسن بن امام حسن

ابْنِ عَلِيٍّ رض ضَرَبَتِ امْرَأَتُهُ الْقُبَّةَ عَلٰى قَبْرِهٖ سَنَةً ثُمَّ

بن علی رض زد زن او خیمہ را بر قبر او تا یک سال پستر

رُفِعَتْ فَسَمِعَتْ صَائِحًا يَقُوْلُ اَلَا هَلْ وَجَدُوْا مَا فَقَدُوْا

برداشتہ شد خیمہ را پس شنید آواز کنندہ را کہ میگوید آگاہ باشید کہ آیا یافتند چیزے را کہ گم کردہ بودند

فَاَجَابَهٗ اٰخَرُ بَلْ يَئِسُوْا فَانْقَلَبُوْا وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ

پس آواز داد دیگر بلکہ نومید شدند پس برگشتند و روایت است از عمران بن

حُصَيْنٍ وَاَبِيْ بَرْزَةَ رض قَالَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

حصین و از ابی برزہ رض گفتند کہ بیرون آمدیم با پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ جَنَازَةٍ فَرَاٰى قَوْمًا قَدْ طَرَحُوْا اَرْدِيَتَهُمْ

اللہ علیہ وسلم در متابعت جنازہ پس دید آنحضرت گروہی کہ بتحقیق انداختہ بودند رداہاے خود را

يَمْشُوْنَ فِيْ قُمُصٍ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

میرفتند در پیرہنہاے خود پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

أَبِفِعْلِ الْجَاهِلِيَّةِ تَأْخُذُوْنَ أَوْ بِصَنِيْعِ الْجَاهِلِيَّةِ تَشَبَّهُوْنَ

آیا بکردار اہل جاہلیۃ عمل میکنید یا بکار وپیشہ جاہلیۃ مانند میشوید

لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَدْعُوَ عَلَيْكُمْ دَعْوَةً تَرْجِعُوْنَ فِيْ غَيْرِ صُوَرِكُمْ

بتحقیق قصد کردم که دعای بد کنم بر شما چنین دعائی که برگردید شما در غیر صورت شما

قَالَ فَأَخَذُوْا أَرْدِيَتَهُمْ وَلَمْ يَعُوْدُوْا لِذٰلِكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

گفت راوی که پس گرفتند رداهای خود را و باز برنگشتند بآن فعل رواه ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ

و روایت است از ابن عمر رض گفت که نهی کرد پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم از آنکه

تُتْبَعَ جَنَازَةٌ مَعَهَا رَانَّةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

پس روی کرده شود جنازه را که با وی نوحه گری باشد رواه احمد و ابن ماجه و روایت است از

أَبِيْ أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَقُوْلُ

ابی امامہ رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت میگوید

اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى ابْنَ آدَمَ إِنْ صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ عِنْدَ

خدای تعالی ای فرزند آدم اگر صبر کنی و امید ثواب داری نزد

الصَّدْمَةِ الْأُوْلٰى لَمْ أَرْضَ لَكَ ثَوَابًا دُوْنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

اول کوفتن مصیبت راضی نمیشوم ترا از روی ثواب غیر بهشت را یعنی البته درارم ترا در بهشت رواه ابن ماجه

وَعَنِ الْحُسَيْنِ ابْنِ عَلِيٍّ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از حسین بن علی رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ وَلَا مُسْلِمَةٍ يُصَابُ بِمُصِيْبَةٍ فَيَذْكُرُهَا

فرمود نیست هیچ مرد مسلمانی و زن مسلمان که رسیده شود بمصیبة پس یاد میکند آن مصیبة را

وَإِنْ طَالَ عَهْدُهَا فَيُحْدِثُ لِذٰلِكَ اسْتِرْجَاعًا إِلَّا جَدَّدَ اللّٰهُ

اگرچه دراز بود زمان آن پس نو پدید کند مر آن واقعه را یعنی مصیبة استرجاع مگر آنکه نو میکند

یعنی انا لله وانا الیه راجعون ١٢

تَبَارَكَ وَتَعَالَى عِنْدَ ذٰلِكَ فَأَعْطَاهُ مِثْلَ أَجْرِهَا يَوْمَ أُصِيبَ

تبارک وتعالی نزد آن پس بدهد خداے اورا مانند اجر وے در روزے که رسیده است

بِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

بآن مصیبت رواه احمد وبیهقی در شعب ایمان در روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِذَا انْقَطَعَ شِسْعُ أَحَدِكُمْ فَلْيَسْتَرْجِعْ فَإِنَّهُ مِنَ الْمَصَائِبِ

که چون بگسلد دوال نعل یکے از شما پس باید که استرجاع کند زیراکه گسستن دوال نیز از مصیبت است

وَعَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ قَالَتْ سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ سَمِعْتُ

در روایت است از ام الدرداء که گفت شنیدم ابو الدرداء را که میگفت شنیدم

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ

آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه خدا تبارک

وَتَعَالَى قَالَ يَا عِيسَى إِنِّي بَاعِثٌ مِنْ بَعْدِكَ أُمَّةً إِذَا أَصَابَهُمْ

وتعالی فرمود بعیسی اے عیسی بدرستیکه من برانگیزنده ام پس از تو گروهی راکه چون برسد ایشانرا

مَا يُحِبُّونَ حَمِدُوا اللّٰهَ وَإِنْ أَصَابَهُمْ مَا يَكْرَهُونَ احْتَسَبُوا

چیزیکه دوست میدارند آنرا از نعمت شکر میگویند خدایرا واگر برسد ایشانرا چیزیکه ناخوش میدارند آنرا از بلیه امید…

وَصَبَرُوا وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ فَقَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ

وصبر میکنند وحال آنکه نیست ایشانرا بردباری ونه عقل وتدبیر پس گفت عیسی ای پروردگار من چگونه

يَكُونُ هٰذَا لَهُمْ وَلَا حِلْمَ وَلَا عَقْلَ قَالَ أُعْطِيهِمْ مِنْ

باشد این صبر واحتساب مر ایشانرا وحال آنکه نیست حلم وعقل پس گفت پروردگار که میدهم من ایشانرا

حِلْمِي وَعِلْمِي رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ

حلم خود وعلم خود روایت کرد این دو حدیث را بیهقی در شعب ایمان در روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی علیه و سلم

لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَيَلِجُ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ

نمی میرد مسلمانے را سه کس از فرزندان پس درآید آتش دوزخ را مگر برائے حلال گردانیدن و گشادن سوگند حق سبحا

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

متفق علیه و روایت است ازوے گفت ابوهریره که فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لِنِسْوَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ لَا يَمُوتُ لِإِحْدَاكُنَّ ثَلَاثَةٌ

و سلم مر جماعت زنان را از قبیله انصار که نمی میرد مر یکے را از شما سه

مِنَ الْوَلَدِ فَتَحْتَسِبُهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ

فرزند پس صبر کند و طلب ثواب دارد مگر آنکه درآید بهشت را پس گفت زنے از میان ایشان

أَوِ اثْنَانِ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ أَوِ اثْنَانِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَفِي رِوَايَةٍ

یا دو فرزند هم بمیرند اے پیغامبر خدا فرمود آنحضرت یا دو بمیرند حکم او همین است رواه مسلم و در روایتے

لَهُمَا ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

مر بخاری و مسلم را چنین آمده که نمی میرند کسے که نرسیده اند بحد گناه را یعنی بالغ نشده باشند و هم ازوے گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللهُ مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي

صلی علیه و سلم در حدیث قدسی که میگوید خدا تعالی نیست مر بنده مسلمان را نزد من

جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا

پاداشے چون قبض کنم و بمیرانم دوست خالص او را از اهل دنیا چنانچه فرزند پس صبر کند و نظر بر ثواب دارد مگر

الْجَنَّةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

بهشت را رواه البخاری و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ فَرَطَانِ مِنْ أُمَّتِي

پیغامبر خدا صلی الله علیه و سلم کسے که باشد او را دو فرط از امت من

أَدْخَلَهُ اللهُ بِهِمَا الْجَنَّةَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رض فَمَنْ كَانَ لَهُ

درمی آرد او را خدا تعالی بسبب آن دو فرط در بهشت پس گفت عایشه صدیقه رض پس کسیکه باشد مر او را

فَرَطٌ مِنْ أُمَّتِكَ قَالَ وَمَنْ كَانَ لَهُ فَرَطٌ يَا مُوَفَّقَةُ فَقَالَتْ

یک فرط از امت تو پس آنحضرت فرمود که باشد مر او را یک فرط ای توفیق داده شده بر تعلیم شرایع … در

فَمَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ فَرَطٌ مِنْ أُمَّتِكَ قَالَ فَأَنَا فَرَطُ أُمَّتِي لَنْ يُصَابُوا

پس گفت عایشه پس کسیکه نباشد مر او را فرط از امت تو حال چه باشد فرمود آنحضرت پس من فرط امت من ام هرگز …

بِمِثْلِي رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ

مانند مصیبت من رواه ترمذی و روایت است از ابی موسی اشعری رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَاتَ وَلَدُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم چون می میرد فرزند

الْعَبْدِ قَالَ اللهُ تَعَالَى لِمَلٰئِكَتِهِ قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي

بنده میگوید خدا تعالی بفرشتگان خود که قبض کردید شما فرزند بنده مرا

فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيَقُولُ قَبَضْتُمْ ثَمَرَةَ فُؤَادِهِ فَيَقُولُونَ نَعَمْ

پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم پس میگوید بار تعالی قبض کردید میوهٔ دل او را پس میگویند فرشتگان آری قبض کردیم

فَيَقُولُ مَاذَا قَالَ عَبْدِي فَيَقُولُونَ حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ

پس میگوید حق تعالی چه چیز گفت بندهٔ من پس میگویند فرشتگان حمد گفت ترا و انا لله وانا الیه راجعون گفت

فَيَقُولُ اللهُ ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُّوهُ بَيْتَ

پس میگوید حق تعالی برآرید برای بندهٔ من خانه در بهشت و میگوید حق تعالی نام نهید آنرا خانهٔ

الْحَمْدِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

حمد رواه احمد والترمذی و روایت است از ابی هریره رض

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لَهُ مَاتَ ابْنٌ لِي فَوَجَدْتُ عَلَيْهِ هَلْ سَمِعْتَ

که مردی گفت مر او را ابو هریره را که مرا بود پسر پس اندوهگین شدم بر وی آیا شنیده ای …

مِنْ خَلِيلِكَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ شَيْئًا يُطَيِّبُ بِأَنْفُسِنَا عَنْ
از دوست تو درود ہاے خدا براو بارچیزے کہ خوش سازد نفسہای مارا از جانب
مَوْتَانَا قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُهُ قَالَ صِغَارُهُمْ دَعَامِيصُ الْجَنَّةِ
مردہاے خود گفت آرے شنیدم آنحضرت را کہ گفت خردان مسلمانان دعامیص بہشت اند
يَلْقَى أَحَدُهُمْ أَبَاهُ فَيَأْخُذُ بِنَاحِيَةِ ثَوْبِهِ فَلَا يُفَارِقُهُ حَتَّى
پیش می آید یکے از خردان پدر خود را پس بگیرد کنارہ جامہ پدر را پس جدا نمی شود از وے تا آنکہ
يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَأَحْمَدُ وَاللَّفْظُ لَهُ وَعَنْ مُعَاذِ
در می آرد اورا در بہشت رواہ مسلم واحمد ولفظ حدیث مر احمد راست و روایت است از معاذ
ابْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ
ابن جبل رضا گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیستند
مُسْلِمَيْنِ يُتَوَفَّى لَهُمَا ثَلَاثَةٌ إِلَّا أَدْخَلَهُمَا اللّٰهُ الْجَنَّةَ
دو مسلمانے کہ یعنی مادر و پدر کہ بمیرد مر ایشانرا سہ کس از فرزندان مگر آنکہ در آرد آن دو کس را خدا یتعالے در بہشت
بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ إِيَّاهُمَا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَوِ اثْنَانِ
بفزونی و مہربانی خود بسوے مادر و پدر را پس گفتند ای پیغامبر خدا یا دو کس بمیرند
قَالَ أَوِ اثْنَانِ قَالُوا أَوْ وَاحِدٌ قَالَ أَوْ وَاحِدٌ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي
گفت آنحضرت یا دو کس بمیرند گفتند یا یک کس بمیرد فرمود یک کس بمیرد پس فرمود سوگند بآن خداے
نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ السِّقْطَ لَيَجُرُّ أُمَّهُ بِسَرَرِهِ إِلَى الْجَنَّةِ
کہ بقاے ذات من بدست اوست بدرستیکہ بچہ ناتمام البتہ کشد میکشد مادر خود را بناف خود بسوے بہشت
إِذَا احْتَسَبَتْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرَوَى ابْنُ مَاجَةَ مِنْ قَوْلِهِ
چون صبر کند بروے رواہ احمد و روایت کرد ابن ماجہ از قول آنحضرت کہ
وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ
والذی نفسی بیدہ است و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

۱ ؎ یعنی کوچک کہ بخورد و میں جمع دعموص بضم دال ...
...
۲ ؎ ...

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَدَّمَ ثَلَاثَةً مِّنْ

گفت پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ پیش میفرستد کس را از

الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانُوْا لَهُ حِصْنًا حَصِيْنًا مِّنَ النَّارِ

اولاد کہ نرسیدہ حد بلوغ را باشند این ولد برای او پناہ استوار از آتش دوزخ

فَقَالَ اَبُوْ ذَرٍّ قَدَّمْتُ اِثْنَيْنِ قَالَ وَاِثْنَيْنِ قَالَ اُبَيُّ ابْنُ

پس گفت ابوذر کہ پیش فرستادم دو کس را گفت آنحضرت دو کس ہم پناہ باشند گفت ابی ابن

كَعْبٍ اَبُو الْمُنْذِرِ سَيِّدُ الْقُرَّاءِ قَدَّمْتُ وَاحِدًا قَالَ وَوَاحِدًا

کعب کہ کنیت او ابومنذر است و در شان وی سید القراء واقع شدہ است پیش فرستادم یکی را گفت آنحضرت یکی ہم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ قُرَّةَ الْمُزَنِيِّ

رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از قرہ مزنی

اَنَّ رَجُلًا كَانَ يَأْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ

بدرستیکہ مردی کہ می آمد نزد پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ بود با وے ازوے

اِبْنٌ لَهُ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتُحِبُّهُ

پسرے مر او را پس گفت او را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم آیا دوست میداری این پسر را

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَبَّكَ اللّٰهُ كَمَا اُحِبُّهُ فَفَقَدَهُ النَّبِيُّ

پس گفت آن مرد ای پیغامبر خدا دوست دارد ترا خدا اینچنانکہ دوست دارم او را پس گم کرد و ندید آن پسر را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا فَعَلَ ابْنُ فُلَانٍ فَقَالُوْا

صلی اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت کہ چہ شد فرزند فلانے پس گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَاتَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اے پیغامبر خدا مرد آن پسر پس فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَمَا تُحِبُّ اَنْ لَا تَأْتِيَ بَابًا مِّنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ اِلَّا وَجَدْتَهُ

کہ آیا دوست نمیداری تو کہ نیائی تو ہیچ درے از درہائے بہشت مگر آنکہ یابی تو او را کہ

يَنتَظِرُكَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَهٗ خَاصَّةً

انتظار می برد ترا پس گفت مردے کہ اے پیغامبر خدا مر او راست این گروہ خاص

اَمْ لِكُلِّنَا قَالَ بَلْ لِكُلِّكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

یا ہمہ راست گفت آنحضرت بلکہ ہمہ شما را رواہ احمد و روایت است از

عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

علی رضا گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ السِّقْطَ لَيُرَاغِمُ رَبَّهٗ اِذَا اَدْخَلَ اَبَوَيْهِ النَّارَ

بدرستیکہ بچہ افگندہ ہر آئینہ حجت میکند پروردگار خود را وقتیکہ درآرد پروردگار پدر و مادر او را در

فَيُقَالُ اَيُّهَا السِّقْطُ الْمُرَاغِمُ رَبَّهٗ اَدْخِلْ اَبَوَيْكَ

پس گفتہ می شود اے سقط مراغمہ کنندہ پروردگار خود را درآر مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ فَيَجُرُّهُمَا بِسَرَرِهٖ حَتّٰى يُدْخِلَهُمَا

در بہشت پس میکشد این سقط مادر و پدر خود را بسرہ خود تا آنکہ در می آرد مادر و پدر خود را

الْجَنَّةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

در بہشت رواہ ابن ماجہ

بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ

باب در بیان زیارۃ قبور

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ زَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضا گفت زیارت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَبْرَ أُمِّهِ فَبَكَى وَأَبْكَى مَنْ حَوْلَهُ فَقَالَ اسْتَأْذَنْتُ رَبِّي

قبر مادر خود پس گریه کرد و گریانید کسے را کہ گرد آنحضرت بود پس فرمود کہ طلب اذن کردم پروردگار خود را

فِي أَنْ أَسْتَغْفِرَ لَهَا فَلَمْ يُؤْذَنْ لِي فَاسْتَأْذَنْتُهُ فِي

در آنکہ طلب آمرزید کنم برائے مادر پس اذن داده نشد مرا پس اذن طلب کردم پروردگار خود را در

أَنْ أَزُوْرَ قَبْرَهَا فَأَذِنَ لِي فَزُوْرُوا الْقُبُوْرَ فَإِنَّهَا

آنکہ زیارت کنم قبر مادر خود را پس اذن داده شد مرا پس زیارت کنید قبرہا را زیرا کہ قبرہا

تُذَكِّرُ الْمَوْتَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ

یاد میدہند موت را رواه مسلم و روایت است از بریده رض گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَلِّمُهُمْ إِذَا خَرَجُوْا

بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ تعلیم میکرد صحابہ را چون بیرون می آمدند

إِلَى الْمَقَابِرِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ

بسوے مقبرہا این کلمات را کہ سلام بر شما اے اہل سراہا از گروندگان

وَالْمُسْلِمِيْنَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لَلَاحِقُوْنَ نَسْأَلُ

و گردن نہندگان و ما اگر خواستہ است خدا تعالی بشما رسندگانیم و پیوستگانیم میطلبیم از

اللهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

خدا برائے خود و برائے شما عافیت و سلامت از عذاب رواه مسلم و روایت است از

مُحَمَّدِ بْنِ النُّعْمَانِ يَرْفَعُ الْحَدِيْثَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

محمد بن نعمان در حالتیکہ می رساند حدیث را بہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبَوَيْهِ أَوْ أَحَدِهِمَا فِي كُلِّ جُمُعَةٍ

وسلم گفت آنحضرت کسیکہ زیارت کرد قبر مادر و پدر خود را یا قبر یکے ازین دو را در ہر ہفتہ

غُفِرَ لَهُ وَكُتِبَ بَرًّا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ مُرْسَلًا

آمرزیده شود مر آنکس را و نوشتہ شود بر ضد عاق یعنی در دیوان نیکان رواه بیہقی در شعب الایمان از روئے مرسل

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابن مسعود رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْهَا فَاِنَّهَا

فرمود که بودم که نهی کرده بودم شمارا از زیارت قبرها پس اکنون زیارت کنید آنهارا ازیراکه قبرها

تُزَهِّدُ فِي الدُّنْيَا وَتُذَكِّرُ الْاٰخِرَةَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

بےرغبت میگرداند در دنیا ویاد میدهد آخرت را رواه ابن ماجه

كِتَابُ الزَّكٰوةِ

کتاب الزکوة

وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُوْنَهَا فِيْ

وآنانکه ذخیره می کنند زر ونقره را وخرج نمی کنند آن را در

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا

راه خدا پس بشارت ده ایشان را بعذاب دردناک روزیکه گرم شود بر آن

فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْبُهُمْ وَظُهُوْرُهُمْ

در آتش دوزخ پس داغ کرده شود بآن پیشانی ایشان وپهلوهای ایشان را وپشت ایشان

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُوْنَ ۝

اینست آنچه ذخیره کرده بودید برای خود پس بچشید آنچه ذخیره می کردید

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ

وبرپا دارید نماز را وبدهید زکوة را وآنچه پیش میفرستید برای خویشتن

مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ۝

از نیکوکاری خواهید یافت آنرا نزد خدا هر آئینه خدا بآنچه می کنید بینا است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْ صَاحِبِ ذَهَبٍ وَّلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّيْ مِنْهَا حَقَّهَا اِلَّا اِذَا

نیست هیچ خداوند زر و سیم که نمی دهد از آن حق آن را مگر آنکه چون

كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ صُفِّحَتْ لَهٗ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ مِنْهُمَا عَلَيْهَا فِيْ

باشد روز قیامت کوفته و ساخته شود برای وے صفایح از آتش پس گرم کرده می شود بر آن صفایح در

نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوٰى بِهَا جَنْبُهٗ وَجَبِيْنُهٗ وَظَهْرُهٗ كُلَّمَا رُدَّتْ

آتش دوزخ پس داغ کرده شود بآن صفایح پهلوی آنکس و پیشانی او و پشت او هرگاه که برآورده شوند آن

اُعِيْدَتْ لَهٗ فِيْ يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهٗ خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى

بازگردانیده شوند برای آنکس در روزے که باشد اندازهٔ وے پنجاه هزار سال تا آنکه

يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيُرٰى سَبِيْلُهٗ اِمَّا اِلَى الْجَنَّةِ وَاِمَّا اِلَى

حکم کرده شود میان بندگان پس دیده شود راه وے یا بسوے بهشت و یا بسوے

النَّارِ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَالْاِبِلُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ اِبِلٍ

دوزخ گفتند صحابه یا رسول الله پس حکم شتر چیست گفت آنحضرت و نیست هیچ خداوند شتران که

وَلَا يُؤَدِّيْ مِنْهَا حَقَّهَا وَمِنْ حَقِّهَا حَلْبُهَا يَوْمَ وِرْدِهَا

ادا نمی کند از آن حق آنرا و از جمله حقوق شتران دوشیدن شتران است روز رود شتران

اِلَّا اِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ اَوْفَرَ مَا كَانَتْ

مگر آنکه چون باشد روز قیامت بر روی انداخته شود برای شتران بصحرای فراخ هموار در حالیکه بود

لَا يَفْقِدُ مِنْهَا فَصِيْلًا وَّاحِدًا تَطَؤُهٗ بِاَخْفَافِهَا وَتَعَضُّهٗ

شتران فربه‌تر و تمام در حالیکه گم نمیکند از آن شتران یک بچه شتر را پامال کنند آنکس را بسمهای خود و میگزند آن شتران

بِاَفْوَاهِهَا كُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ اُوْلَاهَا رُدَّ عَلَيْهِ اُخْرَاهَا فِيْ يَوْمٍ

بدهن‌های خود هرگاه که بگذرد بروے طائفهٔ نخستین باز گردانیده شود بروے طائفهٔ پسین آنها در روزے

كَانَ مِقْدَارُهٗ خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ

که باشد اندازهٔ آن پنجاه هزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان

فَيَرٰى سَبِيْلَهٗ اِمَّا اِلَى الْجَنَّةِ وَاِمَّا اِلَى النَّارِ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس می بیند آنکس راه خود را یا بسوی بہشت و یا بسوے دوزخ گفتند صحابہ اے پیغامبر خدا

فَالْبَقَرُ وَالْغَنَمُ قَالَ وَلَا صَاحِبُ بَقَرٍ وَّلَا غَنَمٍ وَّلَا يُؤَدِّيْ

پس چیست حکم بقر و غنم فرمود و نہ خداوند بقر و نہ خداوند غنم که ادا نمی کند

مِنْهَا حَقَّهَا اِلَّا اِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ بُطِحَ لَهَا بِقَاعٍ قَرْقَرٍ

از آن حق آن مگر آنکه چون باشد روز قیامت برائے آن انداخته شود صاحب آن بصحرائے فراخ

وَلَا يَفْقِدُ مِنْهَا شَيْئًا لَيْسَ فِيْهَا عَقْصَاءُ وَلَا جَلْحَاءُ

در حالیکه گم نمی کند صاحب آن از ان گاوان و گوسپندان چیزی را و در حالیکه نیست در آن گاوان و گوسپندان پیچیده شاخ و نه بی شاخ

وَلَا عَضْبَاءُ تَنْطَحُهٗ بِقُرُوْنِهَا وَتَطَؤُهٗ بِاَظْلَافِهَا كُلَّمَا

و شکسته شاخ میزنند آن گاوان صاحب آن را بشاخہائے خود و پامال میکنند این گاوان و گوسپندان آنکس را باظلافہای خود هر گاه

مَرَّ عَلَيْهِ اُوْلٰهَا رُدَّ عَلَيْهِ اُخْرٰهَا فِيْ يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهٗ

بگذرد بروے طائفه نخستین باز گردانیده شود بروے طائفه پسین آنہا در روزے که باشد اندازه آن

خَمْسِيْنَ اَلْفَ سَنَةٍ حَتّٰى يُقْضٰى بَيْنَ الْعِبَادِ فَيَرٰى سَبِيْلَهٗ

پنجاه ہزار سال تا آنکه حکم کرده شود میان بندگان پس ببیند راه خود

اِمَّا اِلَى الْجَنَّةِ وَاِمَّا اِلَى النَّارِ اَلْحَدِيْثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

یا بسوے بہشت یا بسوے دوزخ تا آخر حدیث روایت مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از وے گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ اٰتَاهُ اللّٰهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكٰوتَهٗ مُثِّلَ لَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

کسیکه بداد او را خدا تعالی مال پس ادا نکند زکوٰۃ آنرا مصور گردانیده شود برائے وے مال وے روز قیامت

شُجَاعًا اَقْرَعَ لَهٗ زَبِيْبَتَانِ يُطَوَّقُهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ يَاْخُذُ

بصورت شجاع اقرع مر آن مار را دو نقطه سیاه است بالائے دو چشم گردانیده شود آن مار مانند طوق در گردن او

بِلَهْزَمَتَيْهِ يَعْنِي شِدْقَيْهِ يَقُوْلُ اَنَا مَالُكَ اَنَا كَنْزُكَ

بهر دو طرف کنج دهن وے پستر میگوید آن مال بزبان حال من مال توام من گنج توام که زکوٰة آن ندادی

ثُمَّ تَلَا وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ الْاٰيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

پستر خواند آنحضرت این آیت را تا آخر رواه بخاری

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عُمَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عدی بن عمیره گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعْمَلْنَاهُ مِنْكُمْ عَلٰى عَمَلٍ فَكَتَمَنَا مِخْيَطًا

علیه وسلم هر کسیکه عامل گردانیم او را از شما پس پنهان داشت از ما چیزی را که مانند سوزن است

فَمَا فَوْقَهُ كَانَ غُلُوْلًا يَاْتِيْ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس پوشید چیزی را که بالاے سوزن است میباشد آن کتمان غلول می‌آید آنکس با این غلول روز قیامت و عقاب

وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از رافع بن خدیج گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَامِلُ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ كَالْغَازِيْ

علیه وسلم عمل کننده بر صدقه بطریق حق و عدل همچو کسی است که غزا کننده است

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلٰى بَيْتِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

در راه خدا تا آنکه باز گردد بسوے خانهٔ خود رواه ابوداؤد و الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت ابوهریره چون وفات یافت آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَاسْتُخْلِفَ اَبُوْ بَكْرٍ بَعْدَهٗ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ

وسلم و خلیفه گرفته شد ابوبکر بعد وے و کافر شد بانکار زکوٰة آنکه کافر شد از عرب

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِاَبِيْ بَكْرٍ رض كَيْفَ نُقَاتِلُ النَّاسَ

گفت عمر بن خطاب رض مر ابابکر صدیق رض را چگونه مقاتله می کنیم مردمان را

م مخیطا بکسر میم و سکون خای معجمه و فتح یا سوزن را گویند ۱۲

وَقَدْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُمِرْتُ اَنْ

وحال آنکہ بتحقیق فرمود پیغامبر خدا صلے علیہ وسلم امر کردہ شدہ ام کہ

اُقَاتِلَ النَّاسَ حَتّٰى يَقُوْلُوْا لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ فَمَنْ قَالَ لَآ اِلٰهَ

قتال کنم مردمرا تا آنکہ گویند لا الہ الا اللہ پس کسیکہ بگوید لا الہ

اِلَّا اللّٰهُ عَصَمَ مِنِّيْ مَالَهٗ وَنَفْسَهٗ اِلَّا بِحَقِّهٖ وَحِسَابُهٗ عَلَى

الا اللہ نگاہدارد از من مال خودرا و نفس خودرا مگر بحق اسلام وحساب او بر

اللّٰهِ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ وَاللّٰهِ لَاُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلٰوةِ

خداست پس گفت ابوبکر بخدا سوگند ہر آئینہ قتال میکنم کسے را کہ فرق کند میان نماز

وَالزَّكٰوةِ فَاِنَّ الزَّكٰوةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللّٰهِ لَوْ مَنَعُوْنِيْ عَنَاقًا

ومیان زکوٰۃ زیرا کہ زکوٰۃ حق واجب در مال است بخدا سوگند اگر منع کنند مرا بزغالہ

كَانُوْا يُؤَدُّوْنَهَا اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ بودند کہ ادا میکردند آنرا بسوے پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

لَقَاتَلْتُهُمْ عَلٰى مَنْعِهَا قَالَ عُمَرُ فَوَاللّٰهِ مَا هُوَ اِلَّا اَنْ رَاَيْتُ

ہر آئینہ مقاتلہ میکنم ایشان را بر منع عناق گفت عمر پس سوگند بخدا نبود وحال او ابوبکر مگر آنکہ

اَنَّ اللّٰهَ شَرَحَ صَدْرَ اَبِيْ بَكْرٍ لِلْقِتَالِ فَعَرَفْتُ اَنَّهُ الْحَقُّ

بتحقیق کہ خدا کشادہ سینہ ابی بکر برائے قتال پس شناختم کہ ہمین است حق کہ قتال کرد ابوبکر

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

متفق علیہ وہم از وے است گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَكُوْنُ كَنْزُ اَحَدِكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ شُجَاعًا اَقْرَعَ يَفِرُّ

وسلم میباشد گنج یکے از شما روز قیامت مار بزرگ کہ موے سر ندارہ مے گریزد

مِنْهُ صَاحِبُهٗ وَهُوَ يَطْلُبُهٗ حَتّٰى يُلْقِمَهٗ اَصَابِعَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ

ازان ار صاحب آن گنج وحال آنکہ آن مار میجوید اورا تا آنکہ لقمہ میگرداند آنرا انگشتان خود را

سنہ چنانکہ مار مذمت کردہ خوف
از مار و مانند آن وقت را
از مار و مانند آن اندازندو نیز
و در دہن آن انداز دو وقت
انتزاع علاقہ ہیج در دو وقت
و در انگشتان مار میگیرد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وروایت است از عائشہ رض گفت عائشہ رض شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا خَالَطَتِ الزَّكٰوةُ مَالًا قَطُّ اِلَّا اَهْلَكَتْهُ
وسلم را کہ میگفت نیامیخت زکوٰۃ ہیچ مالے را ہرگز مگر آنکہ ہلاک کرد زکوٰۃ اورا
رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالْبُخَارِيُّ فِيْ تَارِيْخِهٖ وَالْحُمَيْدِيُّ وَزَادَ قَالَ
رواہ الشافعی ورواہ البخاری در تاریخ خود وحمیدی زیادہ کرد در تفسیر لفظ مراد بمی لطات زکوٰۃ
يَكُوْنُ قَدْ وَجَبَ عَلَيْكَ صَدَقَةٌ فَلَا تُخْرِجُهَا فَيُهْلِكُ الْحَرَامُ
می باشد اینکہ بتحقیق واجب شدہ است بر تو زکوٰۃ پس بیرون نمی آری تو زکوٰۃ را پس ہلاک می گرداند حرام
الْحَلَالَ الْحَدِيْثُ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ كُنْتُ اَلْبَسُ اَوْضَاحًا
حلال را تا آخر حدیث وروایت است از ام سلمہ رض گفت ام سلمہ بودم کہ پوشیدم اوضاح
مِنْ ذَهَبٍ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَكَنْزٌ هُوَ فَقَالَ مَا بَلَغَ
کہ نوعی از زیور طلا است پس گفتم اے رسول خدا آیا گنج است این پس فرمود چیزیکہ برسد بمقداریکہ
اَنْ يُؤَدّٰى زَكٰوتُهٗ فَزُكِّيَ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَبُوْدَاوٗدَ
کہ ادا کردہ میشود زکوٰۃ آن پس دادہ شود زکوٰۃ آن پس نیست کنز کہ بران وعید است رواہ مالک و ابوداؤد

بَابُ مَنْ لَا تَحِلُّ لَهُ الْمَسْئَلَةُ وَمَنْ تَحِلُّ لَهٗ

باب در بیان کسیکہ حلال نیست او را سوال کردن وگدائی کردن و کسیکہ حلال است او را
عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ النَّاسَ اَمْوَالَهُمْ تَكَثُّرًا فَاِنَّمَا يَسْئَلُ
وسلم کسیکہ سوال کند از مردم مالہا ایشان بقصد زیادت شدن مال نہ برائے رفع حاجت پس سوال
جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلَّ اَوْ يَسْتَكْثِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ
اخگر را پس گو کہ کم طلب کند یا بسیار بہر تقدیر سوال ضرر دارد رواہ مسلم و روایت است از

الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زبیر بن عوام گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ و سلم

لَاَنْ يَّاْخُذَ اَحَدُكُمْ حَبْلَهٗ فَيَاْتِيْ بِحُزْمَةِ حَطَبٍ عَلٰى

ہر آئینہ بگیرد یکے از شما رسن خود را پس بیارد پشتہ ہیزم را بر پشت خود

ظَهْرِهٖ فَيَبِيْعَهَا فَيَكُفَّ اللّٰهُ بِهَا وَجْهَهٗ خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّسْئَلَ

پس بفروشد آنرا پس باز دارد حق تعالے بان پشتہ ہیزم آبروے او را بہتر است او را ازین کہ سوال کند

النَّاسَ اَعْطَوْهُ اَوْ مَنَعُوْا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اِبْنِ عُمَرَ رضـ

مردم را بدہند مردم او را یا ندہند رواہ بخاری و روایت است از ابن عمر رضـ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود وحال آنکہ وے بر منبر بود

وَهُوَ يَذْكُرُ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ عَنِ الْمَسْئَلَةِ اَلْيَدُ الْعُلْيَا

و آن حضرت ذکر میکرد صدقہ را و باز ایستادن از سوال حرام دست بالا

خَيْرٌ مِّنْ يَّدِ السُّفْلٰى وَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلٰى

بہتر است از دست پایان و تفسیر کرد آنحضرت کہ دست علیا دستے است کہ خرچ کنندہ است و دست پایان

هِيَ السَّائِلَةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رضـ

سوال کنندہ متفق علیہ و روایت است از ابی سعید خدری رضـ

قَالَ اِنَّ اُنَاسًا مِّنَ الْاَنْصَارِ سَاَلُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

گفت کہ بعضے مردمان از انصار سوال کردند از رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَاَلُوْهُ فَاَعْطَاهُمْ حَتّٰى

علیہ وسلم پس داد آنحضرت ایشان را پس تر سوال کردند پس داد ایشان را تا آنکہ

نَفِدَ مَا عِنْدَهٗ فَقَالَ مَا يَكُوْنُ عِنْدِيْ مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ اَدَّخِرَهٗ عَنْكُمْ

تمام شد چیزیکہ نزد آنحضرت بود پس فرمود آنچہ میباشد نزد من از خیر یعنے از مال پس ذخیرہ نمی نہم آنرا از شما

ف درین عبارت افادت تا بمہ نگاہ داشتن آبروے بندہ از خاصیت حق تعالی است نعمت و لطف اوست و در خزانہ اختیار بنہفت در کسب حلال و ترک سوال

وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللّٰهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللّٰهُ وَمَنْ

وکسیکه باز ایستد از سوال وگناہ بدارد خود را نگاہدارد او را خدا تعالی وکسیکه استغنا ورزد از سوال توانگر گرداند او را

يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللّٰهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً هُوَ خَيْرٌ وَأَوْسَعُ

تکلف کند ودر آید در صبر کردن صبر بخشد او را خدا و داده نشده است هیچ یکے را دہی که آن بہتر است و

مِنَ الصَّبْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ

ازصبر متفق علیه وروایت است از عمر بن الخطاب رض گفت

كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ

بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میداد مرا بخشش

فَأَقُولُ أَعْطِهِ أَفْقَرَ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ

پس می گفتم که بده آنرا که محتاج تر بود بسوے آن از من پس گفت آنحضرت بگیر آنرا پس مال ساز آن را

وَتَصَدَّقْ بِهِ فَمَا جَاءَكَ مِنْ هٰذَا الْمَالِ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا

وتصدق کن بآن پس چیزیکه بیاید ترا ازین مال وحال آنکه انتظار برنده و نه سوال کننده

سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَمُرَةَ

پس بگیر آنرا وچیزیکه نه چنین است پس رو مگردان آنرا النفس خود را متفق علیه وروایت است از

ابْنِ جُنْدَبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سمرة بن جندب رض گفت سمرة فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَلْمَسَائِلُ كُدُوحٌ يَكْدَحُ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ فَمَنْ شَاءَ

سوالہا خراشہا وجراحتہا است که مجروح می گرداند بہا مرد روے خود را پس کسیکه خواہد

أَبْقَى عَلَى وَجْهِهِ وَمَنْ شَاءَ تَرَكَ إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ ذَا سُلْطَانٍ

نگاہدارد روے خود را وکسیکه خواہد ترک کند آنرا مگر آنکه سوال کند مرد خداوند سلطنت را که امیر است

أَوْ فِي أَمْرٍ لَا يَجِدُ مِنْهُ بُدًّا رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

یا سوال مے کند در کاریکه نمی یابد از ان چاره رواه ابوداود وترمذی ونسائی

وَعَنْ سَهْلِ ابْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وروایت ست از سہل بن حنظلیہ رضا گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهٗ مَا يُغْنِيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ سوال کند ونزدوے چیزے باشد کہ بے نیاز گرداند او را از

فَاِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنَ النَّارِ قَالَ النُّفَيْلِيُّ وَهُوَ اَحَدُ رُوَاتِهٖ فِيْ مَوْضِعٍ

مگر آنکہ میکند طلب بسیارے از آتش گفتہ است نفیلی وآن یکے از راویان ایں حدیث ست در جائے دیگر بند ںحدیث

اٰخَرَ وَمَا الْغِنَى الَّذِيْ لَا يَنْبَغِيْ مَعَهُ الْمَسْأَلَةُ قَالَ قَدْرُ

وچیست غنا کہ روا نیست باوے سوال کردن گفت مقدار

مَا يُغَدِّيْهِ وَيُعَشِّيْهِ وَقَالَ فِيْ مَوْضِعٍ اٰخَرَ اَنْ يَكُوْنَ

چیزیست کہ آنرا قوت بامداد گرداند وقوت شبانگاہ وگفتہ است نفیلے درجائے دیگر حد غنا اینست کہ باشد

لَهٗ شِبَعُ يَوْمٍ اَوْ لَيْلَةٍ وَيَوْمٍ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

مراو را چیزے کہ سیر گرداند او را روزیا روز وشب رواہ ابوداؤد وروایت ست از

حُبْشِيِّ بْنِ جُنَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حبشی بن جنادہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ لِغَنِيٍّ وَّلَا لِذِيْ مِرَّةٍ سَوِيٍّ

وسلم بدرستیکہ سوال کردن حلال نیست مر توانگر را ونہ مر خداوند قوۃ سلیم الاعضا را

اِلَّا لِذِيْ فَقْرٍ مُدْقِعٍ اَوْ غُرْمٍ مُفْظِعٍ وَمَنْ سَأَلَ النَّاسَ

ولیکن حلال ست مر خداوند فقر را کہ چسپانندہ است بخاک یا حلال است مر خداوند وام را کہ

لِيُثْرِيَ بِهٖ مَالَهٗ كَانَ خُمُوْشًا فِيْ وَجْهِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَرَضْفًا يَاْكُلُهٗ

در فظاعت افگندہ است وکسیکہ سوال کند مردم را تا بسیار کند بآن مال خود را باشد آن سوال زخمہا دروے

مِنْ جَهَنَّمَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُقِلَّ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْثِرْ

از دوزخ پس کسیکہ خواہد کم کند وہرکہ خواہد زیادہ کند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ الْفِرَاسِيِّ اَنَّ الْفِرَاسِيَّ قَالَ

رواہ الترمذی و روایت ست از ابن الفراسی کہ منسوب ست بفراس بن غنم گفت

قُلْتُ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَسْاَلُ يَا رَسُوْلَ

ابن فراس از پدرش گفت گفتم مر پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم آیا سوال کنم من اے پیغمبر

اللّٰهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا وَاِنْ كُنْتَ

خدا از مردم چیزے پس فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سوال مکن و اگر ہستی تو

لَا بُدَّ فَسَائِلِ الصّٰلِحِيْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

کہ البتہ میخواہی پس سوال کن صالحان را از جہت کرم ایشان رواہ ابو داؤد والنسائی و روایت است از

عَلِيٍّ رضـ اَنَّهُ سَمِعَ يَوْمَ عَرَفَةَ رَجُلًا يَسْاَلُ النَّاسَ

علی کرم اللہ وجہہ کہ وے شنید روز عرفہ مردے را کہ سوال میکند مردمان را

فَقَالَ اَفِيْ هٰذَا الْيَوْمِ وَفِيْ هٰذَا الْمَكَانِ تَسْاَلُ مِنْ

پس فرمود آیا درین روز کہ عرفہ است و درین مکان کہ عرفات ست سوال میکنی از

غَيْرِ اللّٰهِ فَخَفَقَهٗ بِالدِّرَّةِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ عُمَرَ رضـ

غیر خدا پس زد علی کرم اللہ وجہہ آنمرد را بدرہ رواہ رزین و روایت ست از عمر رضـ

قَالَ تَعَلَّمُنَّ اَيُّهَا النَّاسُ اَنَّ الطَّمَعَ فَقْرٌ وَّاَنَّ الْاِيَاسَ غِنًى

گفت عمر رضـ بدانید اے مردم کہ امید داشتن از مال مردم سبب فقر ست و نا امید بودن توانگری و بے نیازی ست

وَاَنَّ الْمَرْءَ اِذَا يَئِسَ عَنْ شَيْءٍ اِسْتَغْنٰى عَنْهُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ

و بدرستیکہ مرد وقتیکہ نا امید شود از چیزے بے نیاز میشود از ان رواہ رزین

وَعَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت ست از ثوبان مولائے آنحضرت گفت کہ فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ يَّكْفُلُ لِيْ اَنْ لَّا يَسْاَلَ النَّاسَ شَيْئًا فَاَتَكَفَّلَ لَهٗ

کیست کہ ضامن شود مرا کہ سوال نکند از مردم چیزے پس ضامن شوم مر او را

بِالْجَنَّةِ فَقَالَ ثَوْبَانُ اَنَا فَكَانَ لَا يَسْأَلُ اَحَدًا شَيْئًا رَوَاهُ

به بهشت پس گفت ثوبان من ضامن میشوم پس بود ثوبان که سوال نمیکرد هیچ کسے را چیزے رواه

اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ دَعَانِيْ

ابو داود و النسائی و روایت ست از ابی ذر رض گفت ابوذر رض خواند مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَشْتَرِطُ عَلَيَّ اَنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و حال آنکہ وے طلب شرط میکند بر من کہ

لَا تَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا قُلْتُ نَعَمْ قَالَ وَلَا سَوْطَكَ اِنْ

سوال نکنی تو از مردم چیزے گفتم آرے شرط کردم و گفت آنحضرت و نه طلبی از کسے تازیانهٔ خود را که بیفتد

سَقَطَ مِنْكَ حَتّٰى تَنْزِلَ اِلَيْهِ فَتَأْخُذَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ بَابُ

از دست تو تا آنکه فرود آئی تو از اسپ بسوے تازیانه پس بگیری آنرا روراه احمد باب

اَلْاِنْفَاقِ وَكَرَاهِيَةِ الْاِمْسَاكِ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ

الانفاق و کراهت امساک کسانیکه خرچ میکنند سوال خویش

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

شب و روز پنهان و آشکارا پس ایشان را مزد ایشان ست نزدیک پروردگار ایشان

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ

و نیست ترس بر ایشان و نه ایشان اندوهگین شوند باید که گمان نکنند آنانکه

يَبْخَلُوْنَ بِمَا اٰتٰهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ ط

بخل میکنند بآنچه عطا کرده است ایشان را خدا از فضل خود این بخل بهتر ست برائے خویش

بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُوْنَ مَا بَخِلُوْا بِهٖ

بلکه او بدست برائے ایشان نزدیک است که بشکل طوق پوشانیده شود ایشان را آنچه بخل کرده اند آن

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِيْنَ

روز قیامت بگو آن بندگان مرا

اٰمَنُوْا يُقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ سِرًّا وَّعَلَانِيَةً

کہ ایمان آوردہ اند برپا دارند نماز را و خرچ کنند از آنچہ روزی دادیم ایشانرا پنہان و آشکارا

مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خِلٰلٌ مَنْ ذَا الَّذِيْ

پیش از آنکہ بیاید روزیکہ خرید و فروخت نیست دران و نہ بایکدیگر دوستی بود کیست آنکہ

يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗ اَضْعَافًا كَثِيْرَةً

وام دہد خدا را وام دادن نیک پس دو چند سازد خدا اعمال را برائے او بمراتب بسیار

وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُۜطُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

وخدا تنگ میسازد و کشادہ میکند روزی را و بسوے او بازگردانیدہ میشوید اے مسلمانان

اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيْهِ وَلَا خُلَّةٌ وَّلَا

خرچ کنید از آنچہ روزی دادیم شما را پیش از آنکہ بیاید روزیکہ خرید و فروخت نیست دران و نہ دوستی

شَفَاعَةٌ وَالْكٰفِرُوْنَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝ اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ

سفارش و کافران ایشانند ظالمان آنانکہ خرچ میکنند

اَمْوَالَهُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُوْنَ مَا اَنْفَقُوْا مَنًّا وَّلَا

اموال خود را در راہ خدا باز از پے آن انفاق نمی آرند منت نہادن را و نہ

اَذًى لَّهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

ایذا رسانیدن را ایشان راست مزد ایشان نزدیک پروردگار ایشان و نیست ترس بر ایشان و نہ ایشان

يَحْزَنُوْنَ ۝ قَوْلٌ مَّعْرُوْفٌ وَّمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ

اندوہگین شوند سخن ملایم گفتن و درگذشتن از بے ادبی سائل بہتر ست

مِّنْ صَدَقَةٍ يَّتْبَعُهَا اَذًى وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَلِيْمٌ ۝

از آن خیرات کہ از پے آن آزردہ کردن ست و خدا بے نیاز بردبار ست

يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُبْطِلُوْا صَدَقٰتِكُمْ

اے مومنان تباہ کنید خیرات خود را

بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذِيْ يُنْفِقُ مَالَهٗ رِئَآءَ النَّاسِ

بمنت نهادن وآزرده کردن همچو کسیکه خرچ میکند مال خود را برای نمودن مردمان

وَلَا يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ

وایمان ندارد بخدا وروز قیامت پس صفت او مانند

صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَاَصَابَهٗ وَابِلٌ فَتَرَكَهٗ صَلْدًا

صفت سنگ صاف است که بر وی باشد اندکی خاکی پس رسید بوی بارانی عظیم پس گذاشت او را سخت و صاف مانده

لَا يَقْدِرُوْنَ عَلٰى شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي

توانائی ندارند اہل ریا بر چیزے از آنچه عمل کردند و خدا راه نمی نماید

الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ ۞ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

گروه کافران را و روایت است از ابی ہریره رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ كَانَ لِيْ مِثْلُ اُحُدٍ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر مے بود مرا مانند کوه احد

ذَهَبًا لَسَرَّنِيْ اَنْ لَا يَمُرَّ عَلَيَّ ثَلٰثُ لَيَالٍ وَعِنْدِيْ

طلا هر آئینه شاد میگردانید مرا اینکه نگذرد بر من سه شب و حال آنکه نزد من

مِنْهُ شَيْءٌ اِلَّا شَيْءٌ اُرْصِدُهٗ لِدَيْنٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزے از آن باقیست مگر چیزے که آماده سازم آنرا برای وام رواه بخاری

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وهم از وے روایت گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيْهِ اِلَّا وَمَلَكَانِ يَنْزِلَانِ

نیست هیچ روزے که صبح میکنند بندگان در وے مگر آنکه فرود می آیند دو فرشته از آسمان

فَيَقُوْلُ اَحَدُهُمَا اَللّٰهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَيَقُوْلُ

پس میگوید یکے از این دو فرشته خداوندا بده انفاق کننده را چیزے بجای آن و میگوید فرشته

الاخر اللهم اعط ممسكا تلفا متفق عليه وعن

دیگر خداوندا بده بخیل را ہلاکی مال که نگاه میدارد متفق است بخاری ومسلم و روایت است از

اسماء رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه

اسماء رضی است ابی بکر رض گفت اسماء فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وسلم انفقي ولا تحصي فيحصي الله عليك ولا توعي

وسلم انفاق کن وشمار مکن که چند دهم پس احصا کند خدا بر تو ونگاه مدار مال را

فيوعي الله عليك ارضخي ما استطعت متفق عليه

پس نگاه دارد خدا بر تو بده آنچه میتوانی اگر چه اندک باشد متفق علیه

وعن ابي هريرة رض قال قال رسول الله صلى الله

وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله

عليه وسلم قال الله تعالى انفق يا ابن ادم انفق

علیه وسلم فرمود خدا تعالی انفاق کن ای پسر آدم تا انفاق کنم

عليك متفق عليه وعن ابي امامة رض قال قال

بر تو متفق علیه وروایت است از ابی امامه رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم يا ابن ادم ان تبذل

پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت خدا در حدیث قدسی ای فرزند آدم بذل کردن تو

الفضل خير لك وان تمسكه شر لك ولا تلام

زیاده از قدر حاجت بهتر است مر ترا ونگاه داشتن تو آنرا وبخل کردن بدتر است مر ترا ونکوهیده نمی شوی تو

على كفاف وابدأ بمن تعول رواه مسلم وعن

بر نگاه داشتن کفاف وآغاز کن در بذل زاید از کفاف بعیال خود رواه مسلم و روایت است از

جابر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

جابر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِتَّقُوا الظُّلْمَ فَاِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاتَّقُوا
پرہیز کنید ظلم را زیرا کہ ظلم سبب ظلمات متعددہ است روز قیامت در پرہیز کنید

الشُّحَّ فَاِنَّ الشُّحَّ اَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ
بخل وحرص را زیرا کہ بخل سبب گرداننده است کسانی را کہ پیش از شما بودند برانگیخت ایشان را

عَلٰى اَنْ سَفَكُوْا دِمَآءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوْا مَحَارِمَهُمْ
بر آنکہ ریختند خون یکدیگر را و حلال گردانیدند چیزہا را کہ حرام گردانیده است خدا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ
رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت ابوہریرہ گفت مردے

يَارَسُوْلَ اللّٰهِ اَيُّ الصَّدَقَةِ اَعْظَمُ اَجْرًا قَالَ اَنْ
اے پیغامبر خدا کدام صدقہ بزرگتر است از روے اجر و ثواب فرمود کہ بزرگترین صدقہا آنست کہ

تَصَدَّقَ وَاَنْتَ صَحِيْحٌ شَحِيْحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَاْمُلُ الْغِنٰى
تصدق کنی وحال آنکہ تو تندرستی و بخیلی درحالیکہ میترسی درویشے را و امید میداری توانگری را

وَلَا تُمْهِلْ حَتّٰى اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُوْمَ قُلْتَ لِفُلَانٍ
و توقف مکن تا آنکہ برسد روح در گلو بگوئی فلان را

كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
چنین و فلان را چنین و حال آنکہ ہست مر فلان را متفق علیہ

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّخِيُّ قَرِيْبٌ مِّنَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ مِّنَ الْجَنَّةِ
علیہ وسلم سخی نزدیک است از جناب رحمت و رحمت حق نزدیک است از بہشت کہ درآید آنرا

قَرِيْبٌ مِّنَ النَّاسِ بَعِيْدٌ مِّنَ النَّارِ وَالْبَخِيْلُ بَعِيْدٌ مِّنَ اللّٰهِ
نزدیک است از دلہاے مردم بمحبت بعید است از دوزخ و بخیل بعید است از رحمت حق

بَعِيدٌ مِّنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِّنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِّنَ النَّارِ

بعید است از بہشت بعید است از مردمان قریب است از دوزخ

وَلَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ عَابِدٍ بَخِيلٍ رَوَاهُ

وبتحقیق جاہل سخی دوست داشتہ شدہ تر است از عابد بخیل رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ يَتَصَدَّقَ الْمَرْءُ فِي حَيَاتِهِ بِدِرْهَمٍ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تصدق کردن مرد یک درہم را در زندگانی خود

خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَتَصَدَّقَ بِمِائَةٍ عِنْدَ مَوْتِهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

بہتر است مر او را از تصدق کردن وے بصد درہم نزد مردن وے رواہ ابو داود

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت از ابی درداء گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَثَلُ الَّذِي يَتَصَدَّقُ عِنْدَ مَوْتِهِ أَوْ يُعْتِقُ كَالَّذِي

وسلم حال کسیکہ تصدق کند نزد مردن خود یا آزاد میکند بندہ را مانند حال کسے کہ

يُهْدِي إِذَا شَبِعَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

ہدیہ میفرستد طعام را بعد از آنکہ سیر رواہ احمد والنسائی والدارمی و

التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضہ قَالَ قَالَ

الترمذی و حکم کرد بصحت آن و از ابی سعید روایت است گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم دو خصلت جمع نشوند در

مُؤْمِنٍ الْبُخْلُ وَسُوْءُ الْخُلُقِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

ہیچ مسلمانے یکے بخیلی دیگر بدخلقی رواہ الترمذی و روایت است از

أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی بکر الصدیق رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ خَبٌّ وَلَا بَخِيلٌ وَلَا مَنَّانٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

درنمی آید بهشت را این کس اول مرد فریبنده دوم بخیل سوم منت کننده بعد از عطا رواه ترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ شَرُّ مَا فِي الرَّجُلِ شُحٌّ هَالِعٌ وَجُبْنٌ خَالِعٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

وسلم بدترین خصلتها که در مردم است دو خصلت است یکے بخل جزع جزع کننده دوم بزدلی و ترسندگی که می برکند جان را

وَعَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَا رَجُلٌ بِفَلَاةٍ

و روایت است از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود آنحضرت وقتیکه مردے حاضر بود

مِنَ الْأَرْضِ فَسَمِعَ صَوْتًا فِي سَحَابَةٍ اسْقِ حَدِيقَةَ فُلَانٍ

به بیابانے از زمین پس شنید آوازے در ابرے که میگوید آب ده بستان فلان را

فَتَنَحَّى ذٰلِكَ السَّحَابُ فَأَفْرَغَ مَاءَهُ فِي حَرَّةٍ فَإِذَا شَرْجَةٌ

پس یکسو شد آن ابر پس ریخت آن آب خود را در زمین سنگستان پس ناگاه آب راهے

مِنْ تِلْكَ الشِّرَاجِ قَدِ اسْتَوْعَبَتْ ذٰلِكَ الْمَاءَ كُلَّهُ فَتَتَبَّعَ

ازان آب راهها بتحقیق فراز گرفته است آن آب را همه پس پیروی کرد آنمرد

الْمَاءَ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ فِي حَدِيقَتِهِ يُحَوِّلُ الْمَاءَ بِمِسْحَاتِهِ

آب را پس ناگاه مردے ایستاده است در حدیقه خود میگرداند آب را به بیل آهنین

فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللّٰهِ مَا اسْمُكَ قَالَ فُلَانٌ الِاسْمُ الَّذِي

پس گفت مر این مرد را اے بنده خدا چیست نام تو گفت نام من فلان است آن نامے که

سَمِعَ فِي السَّحَابَةِ فَقَالَ لَهُ يَا عَبْدَ اللّٰهِ لِمَ تَسْأَلُنِي

شنیده بود در ابر پس گفت صاحب باغ مر آنمرد را اے بنده خدا برائے چه مے پرسی مرا

عَنْ اسْمِيْ فَقَالَ اِنِّيْ سَمِعْتُ صَوْتًا فِي السَّحَابِ الَّذِيْ

از نام من پس گفت آنمرد من شنیده ام آوازے را در ابر که

هٰذَا مَاءُهٗ وَيَقُوْلُ اسْقِ حَدِيْقَةَ فُلَانٍ لِاسْمِكَ فَمَا تَصْنَعُ

این آب اوست میگفت آن آواز یعنے کسیکہ آواز میکرد آب دہ حدیقہ فلانرا میگفت مرنام ترا پس چہ کار میکنی

فِيْهَا قَالَ اَمَّا اِذَا قُلْتَ هٰذَا فَاِنِّيْ اَنْظُرُ اِلٰى مَا يَخْرُجُ مِنْهَا

در حدیقہ خود گفت من خواستہ بودم کہ اظہار کنم لیکن چون گفتی این را کویم پس بدرستیکہ من نگاہ میکنم بسوی چیزی کہ بیرون می آید از آن

فَاَتَصَدَّقُ بِثُلُثِهٖ وَاٰكُلُ اَنَا وَعِيَالِيْ ثُلُثًا وَاَرُدُّ فِيْهَا ثُلُثَهٗ

پس تصدق میکنم بیکیے آن و میخورم من و عیال من از ثلث آن و باز میگردانم در حدیقہ خود ثلث آن

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ اَنَّهٗ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت کرد مسلم و ہم از ابی ہریرہ است کہ وے شنید آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ اِنَّ ثَلٰثَةً مِّنْ بَنِيْ اِسْرَآئِيْلَ اَبْرَصَ وَاَقْرَعَ وَاَعْمٰى

کہ میگفت بدرستیکہ کسان بودند از قوم بنی اسرائیل یکے ابرص دوم اقرع سوم کور

فَاَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يَّبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ اِلَيْهِمْ مَلَكًا فَاَتَى الْاَبْرَصَ

پس خواست خدا تعالیٰ کہ ابتلا کند ایشان را پس فرستاد خدا بسوے ایشان فرشتہ را پس آمد آن فرشتہ نزد ابرص

فَقَالَ اَيُّ شَيْءٍ اَحَبُّ اِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ

پس گفت فرشتہ کدام چیز دوست داشتہ شدہ تر است بسوے تو گفت رنگ نیک و پوست نیک

وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِيْ قَدْ قَذِرَنِي النَّاسُ قَالَ فَمَسَحَهٗ

و اینکہ برود از من آنچہ بتحقیق پلید و مکروہ میدارند مرا مردم گفت آنحضرت پس مسح کرد فرشتہ او را

فَذَهَبَ عَنْهُ قَذَرُهٗ فَاُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ

پس رفت ازوے پلیدی وے پس دادہ شد او را رنگ نیک و پوست نیک گفت فرشتہ

فَاَيُّ الْمَالِ اَحَبُّ اِلَيْكَ قَالَ الْاِبِلُ اَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ

پس کدام مال محبوب تر است بسوے تو گفت شتر یا گفت بقر بجاے ابل شک کردہ است

إسحٰق إلّا أنّ الأبرص أو الأقرع قال أحدهما الإبل

اسحٰق مگر اینکه ابرص یا اقرع گفت یکے ازان دو شتر

وقال الآخر البقر قال فأعطي ناقة عشراء فقال بارك

وگفت دیگر گاو گفت پس داده شد او را ماده شترے حامل ده ماه پس گفت فرشته برکت دهاد

الله لك فيها قال فأتى الأقرع فقال أيّ شيء أحبّ إليك

خدائے مر ترا درین ناقه گفت پس آمد نزد اقرع پس گفت فرشته کدام چیز محبوب است بسوے تو

قال شعر حسن ويذهب عنّي هذا الذي قد قذرني الناس

گفت موے نیک و اینکه برود از من آنچه که بتحقیق کرده پلید اشمرده اند مرا مردمان

قال فمسحه فذهب عنه قال وأعطي شعرا حسنا قال فأيّ

گفت پس مسح کرد پس رفت ازوے گفت داده شد موے نیک گفت فرشته پس کدام

المال أحبّ إليك قال البقر فأعطي بقرة حاملا قال

مال محبوب تر است بسوے تو گفت بقر پس داده شد او را گاوے باردار و حامله گفت فرشته

بارك الله لك فيها فأتى الأعمى فقال أيّ شيء أحبّ إليك

برکت دهاد خدا مر ترا در آن گاو پس آمد فرشته نزد کور پس گفت کدام چیز محبوب تر است بسوے تو

فقال أن يردّ الله إليّ بصري فأبصر به الناس قال

پس گفت کور اینکه باز گرداند خدا تعالےٰ بسوے من بینائی من پس ببینم بوے مردمان را گفت

فمسحه فردّ الله إليه بصره قال فأيّ المال أحبّ إليك

پس مسح کرد فرشته او را و باز گردانید خدا بسوے وے بینائی او را گفت فرشته پس کدام مال محبوب تر است

قال الغنم فأعطي شاة والدا فأنتج هذان وولّد هذا

گفت کور گوسپندان محبوب تر است پس داده شد گوسپند زاینده پس انتاج کردند این دو و تولید کرد این یعنی صاحب

فكان لهذا واد من الإبل ولهذا واد من البقر ولهذا

پس گشت حاصل مر این را وادی از شتر و مر این را وادی از گاوان و مر این را

وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ قَالَ ثُمَّ اِنَّهٗ اَتَى الْاَبْرَصَ فِيْ صُوْرَتِهٖ وَهَيْئَتِهٖ

داوی از گوسفندان گفت آنحضرت پستر بدرستے آن فرشته آمد ابرص را در همان صورت و هیئت

فَقَالَ اِنِّيْ رَجُلٌ مِسْكِيْنٌ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِيْ سَفَرِيْ

پس گفت من مرد مسکینم بتحقیق گسسته است بمن اسباب طلب رزق در سفر

فَلَا بَلَاغَ لِيَ الْيَوْمَ اِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ اَسْاَلُكَ بِالَّذِيْ

پس نیست کفایت رسیدن مرا امروز مگر بخدا بفضل خدا پستر بتو سوال میکنم ترا بآنخدا که

اَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيْرًا اَتَبَلَّغُ

داده است ترا رنگ نیک و پوست نیک و داده است ترا مال شترے را که برسم

بِهٖ فِيْ سَفَرِيْ فَقَالَ الْحُقُوْقُ كَثِيْرَةٌ فَقَالَ اِنَّهٗ كَاَنِّيْ اَعْرِفُكَ

بآن در سفر خود پس گفت حقها بسیار است پس گفت فرشته بدرستیکه گویا من ترا می شناسم

اَلَمْ تَكُنْ اَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ فَقِيْرًا فَاَعْطَاكَ اللّٰهُ

آیا نبودے ترا ابرص که پلید کرده داشتند ترا مردم و فقیر که مال بخدا داشتے پس داد ترا خدا تعالے

فَقَالَ اِنَّمَا وَرِثْتُ هٰذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ فَقَالَ اِنْ كُنْتَ

پس گفت داده شده ام این مال را مگر بمیراث از آبا و اجداد بمن رسیده پس گفت فرشته اگر باشی تو

كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ اِلٰى مَا كُنْتَ قَالَ وَاَتَى الْاَقْرَعَ فِيْ صُوْرَتِهٖ

دروغگو پس بگرداند ترا خدا تعالے بسوے حالی که بودی تو گفت و آمد آن فرشته اقرع را در همان صورت که نخست آمده

فَقَالَ لَهٗ مِثْلَ مَا قَالَ لِهٰذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلٰى هٰذَا

پس گفت مر آنرا مانند آنچه گفته بود مر ابرص را و رد کرد اقرع بر فرشته مانند آنچه رد کرده بود همین

فَقَالَ اِنْ كُنْتَ كَاذِبًا فَصَيَّرَكَ اللّٰهُ اِلٰى مَا كُنْتَ قَالَ

پس گفت فرشته اگر باشی تو دروغگو پس بگرداند ترا خدا تعالے باز گردانده بسوے حالیکه بودی تو در فرمود آنحضرت

وَاَتَى الْاَعْمٰى فِيْ صُوْرَتِهٖ وَهَيْئَتِهٖ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِيْنٌ

و آمد آن فرشته نزد اعمی در صورتے که نخست آمده بود پس گفت من مردے مسکینم

وَابْنُ سَبِيْلٍ قَدِ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِيْ سَفَرِيْ فَلَا بَلَاغَ
ومسافر بتحقیق گسستہ است بمن اسباب طلب رزق در سفر پس نیست کفایت و رسیدن

بِيَ الْيَوْمَ اِلَّا بِاللّٰهِ ثُمَّ بِكَ اَسْاَلُكَ بِالَّذِيْ رَدَّ عَلَيْكَ
مرا امروز مگر بتوفیق خدا پس بتو سوال میکنم ترا بآن خدائے کہ وا دہ است ترا

بَصَرَكَ شَاةً اَتَبَلَّغُ بِهَا فِيْ سَفَرِيْ فَقَالَ قَدْ كُنْتُ
بینائی تو سوال میکنم گوسپندی کہ برسم بآن در حصول سفر من گفت آن اعمی بتحقیق بودم

اَعْمٰى فَرَدَّ اللّٰهُ اِلَيَّ بَصَرِيْ فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ
کور پس باز گردانید خدا تعالے بسوئے من بینائی من پس بگیر ہر چہ میخواہی از گوسپندان وبگذار ہر چہ میخواہی

فَوَاللّٰهِ لَا اَجْهَدُكَ الْيَوْمَ بِشَيْءٍ اَخَذْتَهُ لِلّٰهِ فَقَالَ اَمْسِكْ
پس بخدا سوگند کہ منع نمی کنم و در مشقت نمی اندازم ترا امروز بچیزے کہ بگیری تو آنرا برائے خدا پس گفت فرشتہ

مَالَكَ فَاِنَّمَا ابْتُلِيْتُمْ فَقَدْ رَضِيَ عَنْكَ وَسَخِطَ عَلٰى
مال خود را پس جز این نیست کہ ابتلا و آزمائش کردہ شدہ اید پس بتحقیق خشنود شد بر تو و خشم گرفت

صَاحِبَيْكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ
دو یار تو متفق علیہ است و روایت است از ام بجید الانصاریہ رض گفت

قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّ الْمِسْكِيْنَ لَيَقِفُ عَلٰى بَابِيْ حَتّٰى
گفتم اے رسول خدا بدرستیکہ مسکین ہر آئینہ می ایستد بر در من تا آنکہ

اَسْتَحْيِيْ فَلَا اَجِدُ فِيْ بَيْتِيْ مَا اَدْفَعُ فِيْ يَدِهٖ فَقَالَ
شرم میدارم پس نمی یابم در خانہ خود چیزے کہ بنہم در دست وے پس فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِدْفَعِيْ فِيْ يَدِهٖ وَلَوْ
پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بنہ در دست وے

ظِلْفًا مُحْرَقًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ مَوْلٰى لِعُثْمَانَ
سم سوختہ باشد رواہ ابو داود و روایت است از مولے کہ مر عثمان رض بود

قَالَ أُهْدِيَ لِأُمِّ سَلَمَةَ بَضْعَةٌ مِنْ لَحْمٍ وَكَانَ النَّبِيُّ

گفت هدیه فرستاده شده مرام سلمه را پاره از گوشت و بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ اللَّحْمُ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعِيهِ

صلی الله علیه وسلم که خوش می آمد او را گوشت پس گفت ام سلمه مر خادمه را بنه آن گوشت را

فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ

در خانه شاید که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بخورد آنرا پس نهاد خادمه آنرا

فِي كُوَّةِ الْبَيْتِ فَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ

در طاقچه خانه پس آمد سوال کننده پس استاد بر در پس گفت

تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكُمْ فَقَالُوا بَارَكَ اللّٰهُ فِيكَ

تصدق کنید برکت کناد حق تعالی در شما پس گفتند اهل خانه مر سایل را که برکت کناد خدا در تو

فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پس رفت سایل پس درآمد پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم یعنی در خانه پس فرمود آنحضرت

يَا أُمَّ سَلَمَةَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ أَطْعَمُهُ فَقَالَتْ نَعَمْ قَالَتْ

ای ام سلمه آیا هست نزد شما چیزی که بخورم پس گفت آری هست پس گفت

لِلْخَادِمِ اذْهَبِي فَأْتِي رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مر خادمه را که برو پس بیار نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

بِذٰلِكَ اللَّحْمِ فَذَهَبَتْ فَلَمْ تَجِدْهُ فِي الْكُوَّةِ إِلَّا قِطْعَةَ

آن گوشت را پس رفت خادمه پس نیافت آن گوشت را در طاقچه مگر سنگ پاره را

مَرْوَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ ذٰلِكَ اللَّحْمَ

پس گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس بدرستیکه آن گوشت

عَادَ مَرْوَةً لِمَا لَمْ تُعْطُوهُ السَّائِلَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ

گشت سنگ سفید از جهت ندادن شما سایل را رواه بیهقی در دلایل النبوة

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وروایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
اَلَا اُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنْزِلًا قِيْلَ نَعَمْ قَالَ الَّذِيْ يُسْأَلُ
آیا خبر ندہم شما را بہ بدترین مردم از روے مرتبہ گفتہ شد آرے خبر دہ فرمود آنکسے کہ سوال کردہ شود
بِاللّٰهِ وَلَا يُعْطِيْ بِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ
بنام خدا وند بنام خدا رواہ احمد وروایت است از ابی ہریرہ رض بدرستیکہ
النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلٰى بِلَالٍ وَعِنْدَهٗ صُبْرَةٌ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درآمد بر بلال ونزد او تودہ بود
مِنْ تَمْرٍ فَقَالَ مَا هٰذَا يَا بِلَالُ قَالَ شَيْءٌ اِدَّخَرْتُهٗ لِغَدٍ
از خرما خشک پس گفت آنحضرت چیست این خرما اے بلال گفت این چیزیست کہ ذخیرہ کردہ بودم برائے فردا
فَقَالَ اَمَا تَخْشٰى اَنْ تَرٰى لَهٗ غَدًا بُخَارًا فِيْ نَارِ جَهَنَّمَ يَوْمَ
فرمود آیا نمی ترسی کہ ببینی مر این تمر را فردا دود در آتش دوزخ روز
الْقِيٰمَةِ اَنْفِقْ بِلَالُ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ اِقْلَالًا
قیامت خرچ کن اے بلال ومترس از خداوند عرش کم کردن را
وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وہم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
اَلسَّخَاءُ شَجَرَةٌ فِي الْجَنَّةِ فَمَنْ كَانَ سَخِيًّا اَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا
جوانمردی درختے است در بہشت پس کسے کہ باشد سخی گرفتہ است شاخے را از ان درخت
فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ حَتّٰى يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَالشُّحُّ شَجَرَةٌ فِيْ
پس نمی گذارد او را آن شاخ تا آنکہ می درآرد او را در بہشت وبخل درختیست در
النَّارِ فَمَنْ كَانَ شَحِيْحًا اَخَذَ بِغُصْنٍ مِنْهَا فَلَمْ يَتْرُكْهُ الْغُصْنُ
دوزخ پس ہر کہ بخیل است گرفتہ است شاخ آنرا پس نمی گذارد او را آن شاخ

حَتّٰى يُدْخِلَهُ النَّارَ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

تا آنکہ درآرد او را در دوزخ و روایت کرد این دو حدیث را بیہقی در شعب الایمان و روایت است از

عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَادِرُوْا

علی رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم شتابی کنید

بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّاهَا رَوَاهُ رَزِيْنٌ

بصدقہ زیرا کہ بدرستیکہ بلا تجاوز نمی کند صدقہ را رواہ رزین

بَابُ فَضْلِ الصَّدَقَةِ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ تَعَالٰى

باب در بیان فضیلت صدقہ فی سبیل اللہ

وَأَنْفِقُوْا فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوْا بِأَيْدِيْكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

وخرچ کنید در راہ خدا و میفگنید خویشتن را بسوے ہلاک

وَأَحْسِنُوْا إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ۝ إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ

ونیکوکاری کنید ہر آئینہ خدا دوست میدارد نیکوکاران را اگر آشکارا کنید خیرات را

فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوْهَا وَتُؤْتُوْهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

پس نیکو چیز است آن و اگر پنہان کنید و بدہید آن را بفقیران پس این بہتر است شما را

وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِّنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ عَنْ

و این دور سازد از شما بعض گناہان شما را و خدا بانچہ میکنید آگاہ است روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِّنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللّٰهُ إِلَّا الطَّيِّبَ

تصدق کند برابر قیمت تمرا از کسب پاک و نمی پذیرد خدا تعالے مگر پاک را

فَإِنَّ اللّٰهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِيْنِهِ ثُمَّ يُرَبِّيْهَا لِصَاحِبِهَا كَمَا يُرَبِّيْ

پس بدرستیکہ خدا تعالے می پذیرد آن را بدست راست خود پس تربیت میکند آن صدقہ را برای صاحبش

أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتّٰى تَكُوْنَ مِثْلَ الْجَبَلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ
یکے از شما کرہ اسپ خود را تا آنکہ میباشد آں صدقہ مانند کوہ متفق علیہ وہم از ویست
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ
گفت فرمود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کم نکرد ہیچ صدقہ چیزے را
مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللّٰهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ اِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ اَحَدٌ
از مال وزیادت نگرداند خدا تعالے ہیچ بندہ را بسبب عفو کردن دیگر عزت در دنیا و فروتنی نکند ہیچ یکے
اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
مگر آنکہ بلند گرداند قدر او را خدا تعالے رواہ مسلم وہم از ویست گفت فرمود پیغامبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ شَيْءٍ مِنَ الْاَشْيَاءِ
صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ انفاق کند دو چیز را از چیزہا
فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ دُعِيَ مِنْ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَلِلْجَنَّةِ اَبْوَابٌ فَمَنْ كَانَ
در راہ خدا خواندہ میشود آنکس از درہائے بہشت و مر بہشت را درہا ست پس کسیکہ باشد
مِنْ اَهْلِ الصَّلٰوةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلٰوةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ
از اہل نماز یعنی غالب ست بروے نماز خواندہ میشود از در بہشت کہ مخصوص است باہل نماز وکسیکہ باشد از
اَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ وَمَنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ
اہل جہاد خواندہ می شود از در جہاد وکسیکہ باشد از اہل
الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ وَمَنْ كَانَ مِنْ اَهْلِ
صدقہ خواندہ می شود از باب صدقہ وکسیکہ باشد از اہل
الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ فَقَالَ اَبُوْ بَكْرٍ مَا عَلٰى مَنْ
روزہ خواندہ می شود او را از در ریان یعنی در سیرابی پس گفت ابوبکر صدیق رضی نیست بر کسیکہ
دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ مِنْ ضَرُوْرَةٍ فَهَلْ يُدْعٰى اَحَدٌ
خواندہ شود از آن درہا ضرورتے پس آیا خواندہ می شود ہیچ یکے

مِنْ تِلْكَ الْاَبْوَابِ كُلِّهَا قَالَ نَعَمْ وَاَرْجُوْ اَنْ تَكُوْنَ مِنْهُمْ

از ہمہ درہا گفت آنحضرت آرے ہست و امید میدارم کہ باشی تو اے ابوبکر از ان کسان

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ اَصْبَحَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ صَائِمًا قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ تَبِعَ

یعنے پرسید از صحابہ کیست کہ صبح کرد از شما امروز روزہ دار گفت ابوبکر صدیق منم یا رسول اللہ و فرمود آنحضرت کہ کیست

مِنْكُمُ الْيَوْمَ جَنَازَةً قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَنَا قَالَ فَمَنْ اَطْعَمَ مِنْكُمُ

از شما امروز جنازہ را گفت ابوبکر صدیق منم گفت آنحضرت پس کیست کہ طعام خورانید از شما

الْيَوْمَ مِسْكِيْنًا قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَنَا قَالَ وَمَنْ عَادَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ

امروز مسکین را گفت ابوبکر صدیق من ہستم گفت و کیست کہ پرسید از شما امروز

مَرِيْضًا قَالَ اَبُوْ بَكْرٍ اَنَا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیمار را گفت ابوبکر صدیق انا پس گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَا اجْتَمَعْنَ فِيْ امْرِئٍ اِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جمع نشوند این چہار چیز در یک روز ہیچ مرد را مگر آنکہ در آید در بہشت رواہ مسلم و در روایت است

عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

خُلِقَ كُلُّ اِنْسَانٍ مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ عَلٰى سِتِّيْنَ وَثَلٰثِ مِائَةِ مَفْصِلٍ

پیدا کردہ شدہ است ہر شخص از اولاد آدم بر سیصد و شصت بند

فَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ وَحَمِدَ اللّٰهَ وَهَلَّلَ اللّٰهَ وَسَبَّحَ اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ

پس کسیکہ بگوید اللہ اکبر و الحمد للہ و لا الہ الا اللہ و سبحان اللہ و طلب آمرزش کند از

اللّٰهَ وَعَزَلَ حَجَرًا عَنْ طَرِيْقِ النَّاسِ اَوْ شَوْكَةً اَوْ عَظْمًا

خدا و دور کند سنگے را از راہ مردم یا خارے را یا استخوانے را

ع ۱ ازین حدیث معلوم [illegible] و اثبات فضیلت [illegible]

ع ۲ [illegible] مفصل است [illegible] صدقہ [illegible]

أَوْ أَمَرَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهَى عَنْ مُنْكَرٍ عَدَدَ تِلْكَ السِّتِّينَ وَالثَّلَاثِمِائَةِ

یا امر کند بمشروع یا نهی کند از نامشروع موافق عدد سه صد و شصت بند

فَإِنَّهُ يَمْشِي يَوْمَئِذٍ وَقَدْ زَحْزَحَ نَفْسَهُ عَنِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس بدرستیکه آنکس راه میرود و یا شام میکند در آن روز حال آنکه دور انداخته خود را از آتش رواه مسلم

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ

نیست هیچ مسلمانی که بنشاند درختی را یا بکارد کشتی را پس بخورد از ان

إِنْسَانٌ أَوْ طَيْرٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

آدمی یا پرنده یا چارپایه مگر آن که باشد مراورا صدقه متفق علیه

وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ جَابِرٍ رض وَمَا سُرِقَ مِنْهُ لَهُ صَدَقَةٌ

و در روایتی مر مسلم را از جابر رض آمده است و آنچه دزدیده شد از ان نیز او را صدقه

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ غُفِرَ لِامْرَأَةٍ مُومِسَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكِيٍّ

وسلم که آمرزیده شد مر زنی زانیه که گذشت بسگی بر سر چاه

يَلْهَثُ كَادَ يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَنَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْثَقَتْهُ

در حالیکه می برآرد آن سگ زبان خود را از تشنگی نزدیک است که بکشد او را تشنگی پس کشید آن زن زانیه موزه خود را

بِخِمَارِهَا فَنَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذَلِكَ قِيلَ إِنَّ

بسر پوش خود پس کشید آن زن برای سگ چیزی از آب پس آمرزیده شد مر آن زن را بان عمل گفته شد بدرستیکه

لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرًا قَالَ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ

مارا در احسان کردن بهیمه ها و سیراب کردن آنها ثواب است فرمود آنحضرت در احسان کردن بر هر جگر که تازه

امر معروف و نہی از منکر ... خیر قلیل

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنِ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ

صلی اللہ علیہ وسلم گذشت مردے بہ شاخ درختے کہ بر پشت

طَرِيْقٍ فَقَالَ لَأُنَحِّيَنَّ هٰذَا عَنْ طَرِيْقِ الْمُسْلِمِيْنَ لَا يُؤْذِيْهِمْ

راہ است و فوق او پس گفت ہر آئینہ یکسو گردانم این شاخ را از راہ مسلمانان تا ایذا نکند این شاخ مسلمانرا

فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

پس در آوردہ شد آن مرد در بہشت متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَأَيْتُ رَجُلًا يَتَقَلَّبُ فِي الْجَنَّةِ

صلی اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق دیدم مردیرا کہ میگرد و وتنعم میکند در بہشت

فِيْ شَجَرَةٍ قَطَعَهَا مِنْ ظَهْرِ الطَّرِيْقِ كَانَتْ تُؤْذِي النَّاسَ

بجہتہ درختے کہ برید آن را از ظاہر طریق و فوق آن بود آن درخت کہ آزار میکرد مردم را

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي بَرْزَةَ رض قَالَ قُلْتُ يَا نَبِيَّ اللهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابی برزہ رض گفت ابو برزہ گفتم اے نبی اللہ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلِّمْنِيْ شَيْئًا أَنْتَفِعُ بِهٖ قَالَ اعْزِلِ

صلی اللہ علیہ وسلم بیاموزان مرا چیزے از اعمال کہ سودمند شوم بدان فرمود آنحضرت

الْأَذٰى عَنْ طَرِيْقِ الْمُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

آنچہ آزار کند از راہ مسلمانان از خار و سنگ و جز آن رواہ مسلم و روایت است از عبد اللہ

ابْنِ سَلَامٍ رض قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ

ابن سلام رض گفت ہنگامے کہ قدوم آورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مدینہ را از مکہ بہ ہجرت

جِئْتُ فَلَمَّا تَبَيَّنْتُ وَجْهَهٗ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهٗ لَيْسَ بِوَجْهِ

آمدم نزد آنحضرت ص پس ہنگامے کہ دیدم و تامل کردم روے مبارک آنحضرت ص را شناختم کہ روے وی نیست

كَذَّابٍ فَكَانَ أَوَّلُ مَا قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ

دروغ گوئی پس بود آنحضرت نخستین چیزے کہ گفت در نصیحت و دعوت مردم این کلام ای مردمان فاش گردانید سلام گفتن را

وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَصِلُوا الْأَرْحَامَ وَصَلُّوا بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ

و بخورانید طعام مسکینان را و پیوندید رحمہا را یعنی قرابت را و نماز بگذارید در شب در حالیکہ مردم

نِيَامٌ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

درخواب باشند این کارہا کنید تے درآید بہ بہشت بسلامت از عذاب رواه الترمذی و ابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ قَالَ

والدارمی و روایت است از عبداللہ بن عمرو رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْبُدُوا الرَّحْمٰنَ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم عبادت کنید خدائے مہربان را

وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَأَفْشُوا السَّلَامَ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ

و بخورانید طعام گدارا و بلند گوئید سلام را تے درآئید بہ بہشت بسلامت از عذاب و حساب

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ

رواه الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ تصدق کردن ہر آئینہ میکشد آتش

غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيتَةَ السُّوءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

خشم آلہی را و دور میگرداند مرگ بد را اشارتست بحصول سلامت رواه الترمذی

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ

تبسم کردن تو یعنی لب شیرین کردن در روئے برادر خود صدقہ است و امر کردن تو بمعروف صدقہ است

وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَاِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي اَرْضِ الضَّلَالِ
ونہی کردن تو از منکر صدقہ است وراہ نمودن تو مرد را در زمینے گمراہی کہ مردم درو سے راہ گم کنند

صَدَقَةٌ وَنَصْرُكَ الرَّجُلَ الرَّدِيَّ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ
صدقہ است و یاری دادن تو مرد تباہ بینائے را مرترا صدقہ است

وَاِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيْقِ لَكَ صَدَقَةٌ
و دور کردن تو سنگ را و خار را و استخوان را از راہ مرترا صدقہ است

وَاِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ اَخِيْكَ لَكَ صَدَقَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
و ریختن تو از دلو یعنے آب در دلو برادر خود مرترا صدقہ است رواہ ترمذی و روایت است از

سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رض قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ وَسَلَّمَ
سعد بن عبادہ رض گفت اے رسول خدا صلے اللہ علیک وسلم

اِنَّ اُمَّ سَعْدٍ مَاتَتْ فَاَيُّ الصَّدَقَةِ اَفْضَلُ قَالَ الْمَاءُ
بدرستیکہ مادر سعد مردہ است پس کدام صدقہ بروح وے کنم بہتر است فرمود آنحضرت کہ آب بہترین است

فَحَفَرَ بِئْرًا وَقَالَ هٰذِهٖ لِاُمِّ سَعْدٍ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ
پس کند سعد چاہے را بنام مادر و گفت این چاہ برائے ام سعد است رواہ ابوداؤد والنسائی

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلٰى عُرْيٍ كَسَاهُ اللّٰهُ مِنْ
وسلم ہر مسلمانے کہ بپوشاند مسلمانے دیگر را جامہ بر برہنگی بپوشاند اورا خدا از

خُضْرِ الْجَنَّةِ وَاَيُّمَا مُسْلِمٍ اَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلٰى جُوْعٍ
حلہا سے سبز بہشت و ہر مسلمانے کہ بخوراند مسلمانے دیگر را بر گرسنگی

اَطْعَمَهُ اللّٰهُ مِنْ ثِمَارِ الْجَنَّةِ وَاَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقٰى مُسْلِمًا
بخوراند اورا خدا تعالے از میوہا سے بہشت و ہر مسلمانے کہ بنوشاند مسلمانے را

عَلٰى ظَمَاءٍ سَقَاهُ اللّٰهُ مِنَ الرَّحِيْقِ الْمَخْتُوْمِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ
بر تشنگی بنوشاند اورا خدا تعالیٰ از شراب خالص که مهر کرده شده ظروف آن روایت کرد ابوداؤد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ اَنَّهُمْ ذَبَحُوْا شَاةً
والترمذی و روایت است از عائشه رضـ بدرستیکه ایشان یعنی اہل بیت ذبح کردند گوسپندی را

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَقِيَ مِنْهَا فَقَالَتْ
پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چه چیز باقی ماند از آن گوسپند پس گفت عائشہ رضـ

مَا بَقِيَ مِنْهَا اِلَّا كَتِفُهَا قَالَ بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَتِفِهَا رَوَاهُ
باقی نماند از وے مگر شانه وے یعنی همه بخشش کردند بفقیران فرمود آنحضرت باقی ماند همه شاه جز کتف روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ
الترمذی و روایت است از ابن عباس رضـ گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا
صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت نیست هیچ مسلمانے که بپوشاند مسلمانے را

ثَوْبًا اِلَّا كَانَ فِيْ حِفْظٍ مِّنَ اللّٰهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ مِنْهُ خِرْقَةٌ
جامه مگر آنکه باشد آنکه جامه پوشانده شده در حفظ خدا تا آن وقت که باقی ماند از آن جامه پاره

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ
روایت کرد احمد و الترمذی و روایت است از ابی ذر رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللّٰهُ
فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم سه کس اند که دوست میدارد ایشان را خدا

وَثَلٰثَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللّٰهُ فَاَمَّا الَّذِيْنَ يُحِبُّهُمُ اللّٰهُ فَرَجُلٌ اَتٰى
و سه کس اند که دشمن میدارد ایشان را خدا پس آن کسانیکه دوست میدارد ایشان را خدا پس یکے مردیست که آمد

قَوْمًا فَسَاَلَهُمْ بِاللّٰهِ وَلَمْ يَسْاَلْهُمْ بِقَرَابَةٍ بَيْنَهٗ وَبَيْنَهُمْ فَمَنَعُوْهُ
گروهے را پس سوال کرد ایشان را بجهت نام خدا و سوال نکرد ایشان را از جهت خویشی که میان او و میان ایشان است پس ندادند

فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْيَانِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ

پس سبقت کرد بر ایشان مردے و پس انداخت ایشان را پس داد او را نہانے در حالیکہ نمی داند داد او را

إِلَّا اللّٰهُ وَالَّذِي أَعْطَاهُ وَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتّٰى إِذَا كَانَ

مگر خدا تعالیٰ و آن کسیکہ دادہ است او را و دوم مردیست از میان قومی کہ راہ رفتند تمام شب تا آن وقتیکہ

النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدَلُ بِهِ فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ

خواب دوست داشتہ شدہ است سوئے ایشان از ہر چہ برابر کردہ شود بآن پس نہادند این قوم سرہائے ایشان را

فَقَامَ يَتَمَلَّقُنِي وَيَتْلُو آيَاتِي وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ

پس ایستاد بنماز مردے در حالیکہ مناجات میکند و میخواند آیات کتاب مرا سوم مردے کہ بود در لشکرے

فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهُزِمُوا فَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتّٰى يُقْتَلَ

پس ملاقات کرد دشمنان را پس شکست دادہ شدند اہل آن پس اقبال کرد این مرد بسینہ خود تا آنکہ کشتہ شود و آن مرد

أَوْ يُفْتَحَ لَهُ وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يُبْغِضُهُمُ اللّٰهُ الشَّيْخُ الزَّانِي

یا کشایش کردہ شود و آن کس کہ دشمن میدارد ایشان را خدا تعالیٰ یکے پیر زنا کنندہ

وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ وَالْغَنِيُّ الظَّلُومُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

دوم درویشے کہ تکبر کنندہ است سوم توانگر ظلم کنندہ روایت کردہ این حدیث را ترمذی و مر نسائی را

مِثْلَهُ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مثل آن است و روایت است از انس رضی گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَمَّا خَلَقَ اللّٰهُ الْأَرْضَ جَعَلَتْ تَمِيدُ فَخَلَقَ الْجِبَالَ

وسلم وقتیکہ پیدا کرد خدا تعالیٰ زمین را شروع کرد زمین کہ میل کند و بجنبد پس پیدا کرد خدا کوہ

فَقَالَ بِهَا عَلَيْهَا فَاسْتَقَرَّتْ فَعَجِبَتِ الْمَلٰئِكَةُ مِنْ شِدَّةِ

پس زد کوہ را بر زمین پس قرار یافت زمین پس شگفت کردند فرشتگان از سختی

الْجِبَالِ فَقَالُوا يَا رَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ أَشَدُّ مِنَ الْجِبَالِ

کوہہا پس گفتند ای پروردگار آیا ہست از آفرینش تو چیزے سخت تر از کوہ ہا

۱ یعنی تخلف است ایشان را پیش مذکور است از بیابان ایشان این عبارت و سے این نوع را
و کنایت است از گذر بینہ بصیرت و پیش اعطائے تا خدا این مرد از آنکہ بنا بر اعطا سبقت کرد و داد او را بیک جا چنانچہ پیش از ایشان را
۲ قال الطیبی الظلوم صیغہ مبالغہ است ۱۲

قَالَ نَعَمِ الْحَدِيْدُ فَقَالُوْا يَارَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ

فرمود حق تعالیٰ آرے آہن سخت تر است از کوہ پس گفتند فرشتگان ای رب آیا ہست از پیدایش تو چیزی سخت تر

مِنَ الْحَدِيْدِ قَالَ نَعَمِ النَّارُ فَقَالُوْا يَارَبِّ هَلْ مِنْ

از آہن گفت پروردگار آرے آتش است پس گفتند اے رب آیا ہست از

خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ النَّارِ قَالَ نَعَمِ الْمَاءُ فَقَالُوْا

پیدایش تو چیزے سخت تر از آتش گفت حق تعالیٰ آرے آب است پس گفتند

يَارَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الْمَاءِ قَالَ نَعَمِ

اے رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از آب گفت حق تعالیٰ آرے

الرِّيْحُ فَقَالُوْا يَارَبِّ هَلْ مِنْ خَلْقِكَ شَيْءٌ اَشَدُّ مِنَ الرِّيْحِ

باد است پس گفتند ای رب آیا ہست از پیدایش تو چیزے سخت تر از باد

قَالَ نَعَمِ ابْنُ اٰدَمَ تَصَدَّقَ صَدَقَةً مِنْ يَمِيْنِهٖ يُخْفِيْهَا

گفت حق تعالیٰ آرے سخت تر از ان صدقہ دادن فرزند آدم است کہ تصدق میکند بدست راست خود و

مِنْ شِمَالِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ

از دست چپ خود روایت است از ابی ذر رض گفت رواہ الترمذی

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ بندۂ مسلمان

يُنْفِقُ مِنْ كُلِّ مَالٍ لَهٗ زَوْجَيْنِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا

کہ خرچ کند از ہر مالے کہ مر او راست دو چیز چنانکہ دو اسپ دو شتر در راہ خدای تعالیٰ مگر اینکہ

اسْتَقْبَلَتْهُ حَجَبَةُ الْجَنَّةِ كُلُّهُمْ يَدْعُوْهُ اِلٰى مَا

پیش مے آیند او را پردہ داران بہشت ہر یک از ایشان میخوانند او را بسوے چیزے کہ

عِنْدَهٗ قُلْتُ وَكَيْفَ ذٰلِكَ قَالَ اِنْ كَانَتْ اِبِلًا فَبَعِيْرَيْنِ

نزد اوست از نازو نعمت گفتم و چگونہ است اتفاق دو چیز از ہر مال فرمود آنحضرت اگر باشد اموال شتر پس

وَإِنْ كَانَتْ بِقَرَةً فَبِقَرَتَيْنِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ

واگر باشد مال گاوان پس انفاق کند دو گاو را رواه النسائی و روایت است از

مَرْثَدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

مرثد بن عبد اللہ گفت مرثد حدیث کردند مرا بعضے از اصحاب آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ وے شنید آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ ظِلَّ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ صَدَقَتُهُ رَوَاهُ

وسلم کہ میگفت کہ جاے پناہ مومن و سبب آسایش وی در روز قیامت صدقہ اوست رواہ

أَحْمَدُ وَعَنْ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

احمد و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ وَسَّعَ عَلَى عِيَالِهِ فِي النَّفَقَةِ يَوْمَ عَاشُوْرَاءَ وَسَّعَ اللّٰهُ

کسیکہ فراخ کند بر اہل و عیال خود در خرچ روز عاشورا فراخ گرداند خدا تعالی

عَلَيْهِ سَائِرَ سَنَتِهِ قَالَ سُفْيَانُ إِنَّا قَدْ جَرَّبْنَاهُ

بروے در باقی سال وے گفتہ است سفیان ثوری بدرستیکہ ما آزمودیم این را

فَوَجَدْنَاهُ كَذٰلِكَ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

پس یافتیم این را چنین رواہ رزین و روایت کرد بیہقی این حدیث را در

شُعَبِ الْإِيْمَانِ عَنْهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَأَبِي سَعِيْدٍ وَجَابِرٍ

شعب ایمان از وے و از ابی ہریرہ رض و از ابی سعید رض و از جابر رض حکم کرد بیہقی

وَضَعَّفَهُ وَعَنْ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بضعف این حدیث و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَنْفَقَ الْمُسْلِمُ نَفَقَةً عَلَى أَهْلِهِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ چون انفاق کند مسلمان نفقہ را بر اہل خود

وَهُوَ يَحْتَسِبُهَا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

وحال آنکه وے نیت ثواب وارد بیاشد آن نفقه مراورا صدقه اگرچه بفقیر انداده است متفق علیه

بَابُ أَفْضَلِ الصَّدَقَةِ

باب دربیان افضلیت صدقه

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

و میدہند طعام را با وجود احتیاج بآن فقیران را و یتیم را و زندانی را میگویند

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا ه

جز این نیست که طعام میدہیم شمارا برائے ذات خدائی طلبیم از شما مزدے ونہ شکرے

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ

صفت آنانکه خرج میکنند اموال خودرا در راه خدا مانند

حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ

صفت یک دانه است که برویاند هفت خوشه را در هر خوشه صد دانه است

وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ه لَنْ تَنَالُوا

و خدا دو چند میدہد ہر کرا خواہد و خدا جواد داناست ہرگز نیابید

الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ

نیکی را تا آنکه خرج کنید از آنچه دوست میدارید و ہر چیز که خرج کنید

فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض وَحَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ

پس ہر آئینه خدا بوے داناست روایت است از ابی ہریرہ رض و حکیم ابن حزام

قَالَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ

گفتند ہر دو که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم بہترین صدقه

مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزیست که باشد از قوت غنی یعنے عیال را محتاج نگذارد و آغاز کن بانفاق کسیکه نگهداری میکنی از عیال او رواه بخاری

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَكِيمٍ وَحْدَهُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ
روایت کرد مسلم از حکیم بن حزام تنہا و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي سَبِيلِ
فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم یک دینار یست کہ انفاق کردہ در راہ

اللّٰهِ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ فِي رَقَبَةٍ وَدِينَارٌ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَى
خدا یعنے جہاد و دیگر دینار یست کہ انفاق کردہ تو آنرا در آزاد کردن بندہ و دینار دیگر است کہ تصدق کردہ بدان

مِسْكِينٍ وَدِينَارٌ أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ أَعْظَمُهَا أَجْرًا الَّذِي
مسکین و دینار دیگر است کہ انفاق کردہ و بر اہل و عیال خود بزرگترین آن دینار ہا از روئے اجر آن دینار است

أَنْفَقْتَهُ عَلَى أَهْلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ ثَوْبَانَ رضـ
کہ انفاق کردہ بر اہل و عیال خود رواہ مسلم و روایت است از ثوبان رضـ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ دِينَارٍ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضلترین دینار ے

يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ
کہ انفاق کند آنرا مرد دینار یست کہ انفاق کند آنرا بر عیال خود و دینار یست کہ انفاق کند آنرا

عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ
بر چار پایہ خود کہ در راہ خدا است و دینار یست کہ انفاق کند آنرا بر یاران خود

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ
در راہ خدا این سہ محل افضل مصارف صدقہ است رواہ مسلم و روایت است از عائشہ رضـ گفت

يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ لِي جَارَيْنِ فَإِلَى أَيِّهِمَا أُهْدِي قَالَ
ای پیغامبر خدا بدرستی مرا دو ہمسایہ است بسوے کدام یکے ازین دو ہدیہ بفرستم فرمود آنحضرت

إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكِ بَابًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ
بفرست بسوے کسیکہ نزدیکتر است دروے نزد تو رواہ بخاری و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

قَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الصَّدَقَةِ

گفت اے پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم کدام صدقه

أَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُوْلُ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

فاضلتر است گفت آنحضرت آنکه مرد قلیل المال باشد و مشقت کند و بدهد و بدا کن بکسیکه عیالمندی آنها

وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

و روایت است از سلیمان بن عامر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّدَقَةُ عَلَى الْمِسْكِيْنِ صَدَقَةٌ وَهِيَ

الله علیه وسلم تصدق کردن بر مسکین ثواب یک صدقه دارد و صدقه

عَلَى ذِي الرَّحِمِ ثِنْتَانِ صَدَقَةٌ وَصِلَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

بر کسیکه قرابت ولادت و رحم دارد ثواب دو صدقه دارد یکی صدقه دوم صله رحم رواه احمد ترمذی

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

والنسائی و ابن ماجه والدارمی روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم آیا خبر نکنم شمارا

بِخَيْرِ النَّاسِ رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيْلِ اللهِ

به بهترین مردمان مردیست که نگاه دارنده است عنان اسپ را در راه خدا یعنی جهاد با کافران

أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِالَّذِي يَتْلُوْهُ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِي غُنَيْمَةٍ لَهُ

آیا خبر نکنم شمارا بکسے که تابع و تالی اوست مردیست که گوشه گیرنده است در گوسپندی چند که مراورا است

يُؤَدِّي حَقَّ اللهِ فِيْهَا أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ رَجُلٌ

که ادا میکند حق خدا را در آن گوسپندان آیا خبر کنم شمارا به بدترین مردم مردیست که

يُسْأَلُ بِاللهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

سوال کرده شود بنام خدا و هیچ ندهد بنام او رواه الترمذی والنسائی

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اُمِّ بُجَيْدٍ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

والدارمی ودروایت است ازام بجیدرض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُدُّوا السَّآئِلَ وَلَوْ بِظِلْفٍ مُّحَرَّقٍ رَوَاهُ

اللہ علیہ وسلم بازگردانید سائل را اگرچہ باشد بسم سوختہ رواہ

مَالِكٌ وَالنَّسَائِيُّ وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ مَعْنَاهُ

مالک والنسائی وروایت کرد ترمذی وابوداود معنے این حدیث را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَعَاذَ بِاللّٰهِ فَاَعِيْذُوْهُ وَمَنْ سَأَلَ بِاللّٰهِ

وسلم کسیکہ پناہ طلبد بنام خدا پس پناہ دہید اورا وکسیکہ سوال کند بنام خدا

فَاَعْطُوْهُ وَمَنْ دَعَاكُمْ فَاَجِيْبُوْهُ وَمَنْ صَنَعَ اِلَيْكُمْ

پس بدہید اورا وکسیکہ دعوت کند شمارا پس اجابت کنید اورا وکسیکہ بکند بسوے شما

مَعْرُوْفًا فَكَافِئُوْهُ فَاِنْ لَّمْ تَجِدُوْا مَا تُكَافِئُوْهُ فَادْعُوْا

نکوئی پس پاداش کنید اورا پس اگر نیابید چیزے کہ پاداش کنید اورا پس دعا کنید

لَهٗ حَتّٰى تَرَوْا اَنْ قَدْ كَافَأْتُمُوْهُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

مراورا تا آنکہ بدانید وگمان برید کہ مکافات کردید اورا رواہ احمد و ابوداود

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

والنسائی و روایت است از انس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الصَّدَقَةِ اَنْ تُشْبِعَ كَبِدًا

اللہ علیہ وسلم فاضلترین صدقہ آنست کہ سیر گردانی جگر

جَائِعًا رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

گرسنہ را مومن باشد یا کافر رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از عائشہ رض

فَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَنْفَقَتِ
گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم چون انفاق کند وتصدق نماید
الْمَرْاَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا اَجْرُهَا بِمَا
زنے از طعام خانہ خود درحالیکہ اسراف نمایندہ است باشد مرآن زن را ثواب آن بسبب
اَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا اَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذٰلِكَ
انفاق کردن و باشد مرشوہر او را ثواب آن بسبب کسب کردن و باشد مرخزینہ دار را مانند آن ثواب
لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ اَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
کم نمی گرداند بعضے ازین ستن ثواب بعض را چیزے متفق علیہ است وروایت است از
اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
اِذَا اَنْفَقَتِ الْمَرْاَةُ مِنْ كَسْبِ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ اَمْرِهٖ
چون انفاق کند زن از مال شوہر خود بے حکم وے باعلم زن برضاے زوج
فَلَهَا نِصْفُ اَجْرِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى
پس باشد مرآن زن را نصف ثواب آن متفق علیہ وروایت است از ابی موسے
الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
اشعری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
اَلْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْاَمِيْنُ الَّذِيْ يُعْطِيْ مَا اُمِرَ بِهٖ كَامِلًا
گنجینہ دار مسلمان امانت دار کسیکہ میدہد آنچہ کہ امر کردہ شدہ است بدان کمال و تمام
مُوَفَّرًا طَيِّبَةً بِهٖ نَفْسُهٗ فَيَدْفَعُهٗ اِلَى الَّذِيْ اُمِرَ لَهٗ بِهٖ
درحالیکہ خوش است بدان نفس وے پس میرساند آنرا بوے کسیکہ امر کردہ شدہ است مر او را بدان
اَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ
یکے از دو تصدق کنندگان است متفق علیہ وروایت است از عائشہ رض گفت

ہر دو بیکسان اند در ثواب

أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ

مردے گفت آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مادرمن مردہ است بمرگ ناگہانی

نَفْسُهَا وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ

وگمان میبرم او را کہ اگر سخن میکرد و ہشیار می مرد تصدق میکرد پس آیا ہست مر او را ثواب

تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض

تصدق کہ میکنم از جانب وے فرمود آنحضرت آرے میرسد ثواب متفق علیہ و روایت است از ابی امامہ رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ

گفت شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت در خطبہ خود

عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ لَا تُنْفِقُ امْرَأَةٌ شَيْئًا مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

در سال حجۃ الوداع انفاق نکند ہیچ زنے ہیچ چیز را از خانہ شوہر خود

إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا قِيلَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر بحکم شوہر خود گفتہ شد یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

وَلَا الطَّعَامَ قَالَ ذٰلِكَ أَفْضَلُ أَمْوَالِنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وطعام را نیز انفاق نکند فرمود آن بہترین مالہائے ما است رواہ الترمذی

كِتَابُ صِيَامِ رَمَضَانَ وَقِيَامِ لَيَالِيهِ

کتاب روزہ رمضان و قیام شبہائے آن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى

اے کسانیکہ ایمان آوردند لازم کردہ شد بر شما روزہ داشتن چنانکہ لازم کردہ شد بر

الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ آيَّامًا مَعْدُودَاتٍ

کسانیکہ پیش از شما بودند تا باشد کہ پرہیزگار [illegible] شمردہ شدہ

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ

پس کسیکہ باشد از شما بیمار یا مسافر پس لازم است برو [illegible]

ف ١

ودرین حدیث دلیل است

باینکہ ثواب صدقہ میرسد

بمیت و ہمچنین دعا و استغفار

بلکہ میت نیز بسبب اہل حق

کہ اہل سنت و جماعت اند

اینست کہ در عبادات بدنی

اختلاف دارند مثل نماز و تلاوت

قرآن و نماز و وصول ثواب

است و امام عبداللہ [illegible]

در روضۃ الراوضین [illegible]

شیخ اجل عزالدین عبدالسلام

بعد از وفات او در خواب دیدند

گفت [illegible]

بعد از وصول ثواب تلاوت

قرآن و در [illegible]

* * * * * *

پانچم ۱۲ [illegible]

[illegible]

أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ط

دیگر و لازم است بر آنانکہ نمی توانند روزہ داشتن فدیہ از خوراک یک درویش

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ ط وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ

پس ہر کہ بجا آرد نیکی را این بہتر است او را و آنکہ روزہ دارید بہتر است شما را

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٥ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ

اگر میدانید ٥ ماہ رمضان آنست کہ نازل شد در وے

الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ط

قرآن ہدایت براے مردمان و سخنان روشن از ہدایت و از جدا کردن حق و باطل

فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ

پس ہر کہ دریابد از شما آن ماہ را پس باید کہ روزہ دارد آن را و ہر کہ بیمار باشد یا

عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ

مسافر پس بروے لازم است شمار آنچہ فوت شد از روزہاے دیگر میخواہد خدا بشما آسانی

وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا

ونمی خواہد بشما دشواری و میخواہد کہ تمام کنید شمار و بہ بزرگی یاد کنید

اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥

خدا را بشکرانہ آنکہ راہ نمود شما را و تا باشد کہ شاکر شوید

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ رَمَضَانُ فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَفِي رِوَايَةٍ

وسلم چون می درآید رمضان کشادہ می شود درہاے آسمان و در روایتے

فُتِّحَتْ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ جَهَنَّمَ وَسُلْسِلَتِ

کشادہ شود درہاے بہشت و بستہ می شود درہاے دوزخ و زنجیر در بستہ کردہ می شود

الشَّيَاطِيْنُ وَفِي رِوَايَةٍ اَبْوَابُ الرَّحْمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

شیاطین ودر روایت دیگر کشادہ می شود درہاے رحمت متفق علیہ

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ودر روایت است از سہل بن سعد رضا گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ اَبْوَابٍ مِنْهَا بَابٌ يُسَمَّى

علیہ وسلم کہ در بہشت ہشت در است از جملہ درہا دریست کہ نامی میشود آنرا

الرَّيَّانَ لَا يَدْخُلُهُ اِلَّا الصَّائِمُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

ریان در نمی آید آنرا مگر روزہ داران متفق علیہ است ودر روایت است از

اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَلَهُ مَا تَقَدَّمَ

کسیکہ روزہ دارد رمضان را از جہت ایمان بخدا و چشم داشت اجرا آمرزیدہ شود مر اورا آنچہ پیش گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهٖ وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَلَهُ

از گناہ وے وکسیکہ قیام کند در رمضان را یعنے نماز گذارد در شبہاے وے از جہت ایمان وحسبۃً للہ آمرزیدہ شود

مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا

آنچہ پیش رفتہ است از گناہان وے وکسیکہ قیام کند در شب قدر بجہتہ ایمان واحتساب

غُفِرَلَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

آمرزیدہ شود او را گناہ گذشتہ متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ عَمَلِ ابْنِ اٰدَمَ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم ہمہ عمل نیک آدمی زاد

يُضَاعَفُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ اَمْثَالِهَا اِلٰى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ

زیادہ کردہ می شود یک نیکی بدہ چندوے تا ہفت صد مانند

قَالَ اللّٰهُ تَعَالىٰ اِلَّا الصَّوْمَ فَاِنَّهٗ لِيْ وَاَنَا اَجْزِيْ بِهٖ يَدَعُ

گفت خدا تعالیٰ مگر روزه زیراکه آن براے من است و من جزا میدہم بآن ہرچہ میخواہم ترک میدہد کام

شَهْوَتَهٗ وَطَعَامَهٗ مِنْ اَجْلِيْ لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ فَرْحَةٌ

خواہش نفس وطعام خودرا ازبراے من مر روزه داررا دو فرحت است یک فرحت

عِنْدَ فِطْرِهٖ وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاۤءِ رَبِّهٖ وَلَخُلُوْفُ فَمِ الصَّائِمِ

نزدیک دن روزه و فرحت دیگر نزد لقائے پروردگار خود در آخرت وہر آئینہ بوئے دہن روزه دار

اَطْيَبُ عِنْدَ اللّٰهِ مِنْ رِّيْحِ الْمِسْكِ وَالصِّيَامُ جُنَّةٌ فَاِذَا كَانَ

خوشتر است نزد خدا از بوئے مشک و روزه سپر است پس چون باشد

يَوْمُ صَوْمِ اَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْخَبْ فَاِنْ سَابَّهٗ اَحَدٌ

روز روزه یکے از شما پس باید که تکلم نکند بکلام قبیح وفحش وخصومت نکند پس اگر دشنام دہد روزه دار را

اَوْ قَاتَلَهٗ فَلْيَقُلْ اِنِّيْ امْرَءٌ صَائِمٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

یا خصومت کند او را پس باید که بگوید بدرستیکه من مرد روزه دارم متفق علیه و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؓ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریره رضؓ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

اِذَا كَانَ اَوَّلُ لَيْلَةٍ مِّنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّيَاطِيْنُ

چون میباشد نخستین شب از ماه رمضان بند کرده می شوند شیاطین

وَمَرَدَةُ الْجِنِّ وَغُلِّقَتْ اَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يُفْتَحْ مِنْهَا بَابٌ

وسرکشان از جن وبسته می شود درہاے دوزخ پس کشاده نمی شود از ان درہا ہیچ درے

وَفُتِّحَتْ اَبْوَابُ الْجَنَّةِ فَلَمْ يُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ وَيُنَادِيْ

وکشاده می شوند درہاے بہشت پس بند کرده نمی شود از ان درہا ہیچ درے وندا میکند

مُنَادٍ يَا بَاغِيَ الْخَيْرِ اَقْبِلْ وَيَا بَاغِيَ الشَّرِّ اَقْصِرْ وَلِلّٰهِ عُتَقَاءُ

آواز دہنده ای طلب کننده نیکی پیش آ وای طالب بدی باز دار نفس خود را از گناہان ومر خدا راست آزاد کردگان

مِنَ النَّارِ وَذٰلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از دوزخ و آن آزادگی در ہمہ شب است رواہ ترمذی و ابن ماجہ

وَاَحْمَدُ عَنْ رَجُلٍ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و احمد از شخصے و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا

اَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُّبَارَكٌ فَرَضَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهٗ

آمد شمارا رمضان کہ ماہے است برکت دادہ شدہ فرض گردانیدہ است خدا بر شما روزہ آن را

تُفْتَحُ فِيْهِ اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَتُغْلَقُ فِيْهِ اَبْوَابُ الْجَحِيْمِ وَتُغَلُّ

کشادہ میشود در وے درہائے آسمان و بستہ می شود در وے درہائے دوزخ و غل کردہ می شوند

فِيْهِ مَرَدَةُ الشَّيَاطِيْنِ لِلّٰهِ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ

در وے گروہ شیاطین مر خدائے را در رمضان شبے بہتر است از ہزار ماہ

مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا فَقَدْ حُرِمَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ

کسیکہ حرام گردانیدہ شد نیکی و ثواب آن را پس بتحقیق حرام گردانیدہ شد از خیر کثیر رواہ احمد والنسائی

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض بدرستیکہ پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ الصِّيَامُ وَالْقُرْاٰنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَقُوْلُ الصِّيَامُ

وسلم گفت کہ روزہ و قرآن شفاعت میکنند مر بندہ را میگوید روزہ

اَيْ رَبِّ اِنِّيْ مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِيْ

اے پروردگار من بدرستیکہ من باز داشتم او را از خورش و شہوات دیگر بروز پس قبول کن شفاعت را

فِيْهِ وَيَقُوْلُ الْقُرْاٰنُ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِيْ فِيْهِ

در وے و میگوید قرآن منع کردم او را از خواب بشب پس قبول کن شفاعت مرا در وے

فَيُشَفَّعَانِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ

پس قبول کردہ میشود ہر دو روایت کردہ بیہقی این حدیث را در شعب الایمان و روایت است از انس رض

مَالِكٍ رض قَالَ دَخَلَ رَمَضَانُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ

مالک رض گفت انس در آمد رمضان پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

هٰذَا الشَّهْرَ قَدْ حَضَرَكُمْ وَفِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ مَنْ حُرِمَهَا

این ماه بتحقیق حاضر شد شمارا و درویے شبے است بہتر از ہزار ماه کسیکہ محروم گردانیدہ شد از آن

فَقَدْ حُرِمَ الْخَيْرَ كُلَّهٗ وَلَا يُحْرَمُ خَيْرَهَا اِلَّا كُلُّ مَحْرُوْمٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

پس بتحقیق محروم گردانیدہ شدہ از خیر ہمہ و محروم گردانیدہ نشود از خیر این شب مگر ہر کسیکہ محروم است

وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض قَالَ خَطَبَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از سلمان فارسی رض گفت سلمان خطبہ خواند مارا آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ اٰخِرِ يَوْمٍ مِّنْ شَعْبَانَ فَقَالَ

صلی اللہ علیہ وسلم در پسین روز از ماه شعبان پس فرمود

اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ اَظَلَّكُمْ شَهْرٌ عَظِيْمٌ شَهْرٌ مُّبَارَكٌ

اے مردمان بتحقیق سایہ انداخت شمارا ماہے بزرگ ماہے است کہ برکت کردہ شدہ است

شَهْرٌ فِيْهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ جَعَلَ اللّٰهُ صِيَامَهٗ

و ماہیست کہ درویے یک شب است بہتر از ہزار ماه گردانیدہ است خدا تعالی روزہ آن ماه

فَرِيْضَةً وَقِيَامَ لَيْلِهٖ تَطَوُّعًا مَنْ تَقَرَّبَ فِيْهِ بِخَصْلَةٍ

فرض و گردانیدہ است نماز کردن در شب وے نفل و سنت کسیکہ نزدیکی جوید بدرگاہ حق درویے

مِنَ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ اَدّٰى فَرِيْضَةً فِيْمَا سِوَاهُ وَمَنْ اَدّٰى

از نیکی باشد ہمچو کسیکہ بگذارد فرض را در ماہے کہ جز رمضان ست و کسیکہ ادا کند

فَرِيْضَةً فِيْهِ كَانَ كَمَنْ اَدّٰى سَبْعِيْنَ فَرِيْضَةً فِيْمَا سِوَاهُ

فریضہ درویے باشد ہمچو کسیکہ بگذارد ہفتاد فرض را در ماہے کہ جز رمضان است

وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ وَشَهْرُ الْمُوَاسَاةِ

و آن ماہیست کہ درویے صبر است از شہوات نفس و صبر کردن ثواب او بہشت است و آن ماہیست

وَشَهْرٌ يُزَادُ فِيهِ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ مَنْ فَطَّرَ فِيهِ صَائِمًا كَانَ

وماهیست که درو رزق زیاده کرده می شود رزق مومن کسیکه روزه کشایاند روزه دارے را باشد

لَهُ مَغْفِرَةً لِذُنُوبِهِ وَعِتْقَ رَقَبَتِهِ مِنَ النَّارِ وَكَانَ لَهُ

مراورا سبب آمرزیدن مر گناهان اورا و سبب آزادگی ذات وے از آتش و باشد مراورا

مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْتَقِصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ قُلْنَا

مانند مزد او بے آنکه کم شود از مزد وے چیزے گفتیم ما

يَا رَسُولَ اللهِ لَيْسَ كُلُّنَا نَجِدُ مَا نُفَطِّرُ بِهِ الصَّائِمَ فَقَالَ

اے پیغامبر خدا نیست همه باین صفت که بیابیم چیزے را که روزه کشایانیم بآن پس فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي اللهُ هٰذَا الثَّوَابَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم میدهد خدایتعالے این ثواب

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا عَلَى مَذْقَةِ لَبَنٍ أَوْ تَمْرَةٍ أَوْ شَرْبَةٍ مِنْ

کسے را که روزه کشایاند روزه دارے را بدمی از شیر آمیخته بآب یا بیک خرما یا از آب

مَاءٍ وَمَنْ أَشْبَعَ صَائِمًا سَقَاهُ اللهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةً

وکسیکه سیر گرداند روزه دارے را بنوشاند اورا خدایتعالے از حوض من که کوثر است نوشیدنی

لَا يَظْمَأُ حَتّٰى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ

که تشنه نگردد بعد از وے هرگز تا آنکه در آید بهشت را و آن ماه است که اول وے سبب رحمت

وَأَوْسَطُهُ مَغْفِرَةٌ وَآخِرُهُ عِتْقٌ مِنَ النَّارِ وَمَنْ خَفَّفَ

و میان وے سبب مغفرت و آخر وے آزادیست از آتش دوزخ و کسیکه تخفیف کند

عَنْ مَمْلُوكِهِ فِيهِ غَفَرَ اللهُ لَهُ وَأَعْتَقَهُ مِنَ النَّارِ وَعَنِ

از کار بنده و غلام خود که روزه دارند بیامرزد خدایتعالی مراورا و آزاد گرداند ورا از دوزخ و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رض که رسول بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ أَطْلَقَ كُلَّ أَسِيرٍ وَأَعْطَى كُلَّ سَائِلٍ

چون می درآمد ماه رمضان رها میکرد هر قیدے را و میداد هر خواہندہ را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از ابن عمر رضا بدرستیکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

إِنَّ الْجَنَّةَ تُزَخْرَفُ لِرَمَضَانَ مِنْ رَأْسِ الْحَوْلِ إِلَى حَوْلٍ

کہ بہشت آراستہ می شود برائے رمضان از سر سال تا سال

قَابِلٍ قَالَ فَإِذَا كَانَ أَوَّلُ يَوْمٍ مِنْ رَمَضَانَ هَبَّتْ رِيحٌ

آینده گفت پس چون بیاشد نخست روزے از رمضان می وزد بادے

تَحْتَ الْعَرْشِ مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ عَلَى الْحُورِ الْعِينِ فَيَقُلْنَ

زیر عرش از برگہائے بہشت بر حوران بہشت پس میگویند آن حوران بہشت

يَا رَبِّ اجْعَلْ لَنَا مِنْ عِبَادِكَ أَزْوَاجًا تَقَرُّ بِهِمْ أَعْيُنُنَا

اے پروردگار ما گردان مارا از بندگان خود شوہران کہ خنک گردد وقرار گیرد بایشان چشمہای

وَتَقَرُّ أَعْيُنُهُمْ بِنَا رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ

وخنک گردد وقرار گیرد چشمہائے ایشان بما روایت کرد بیہقی این احادیث ہر سہ را

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ

در شعب الایمان و روایت از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ يُغْفَرُ لِأُمَّتِي فِي آخِرِ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت آمرزیدہ می شود مرامت من در آخر

لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ أَهِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

شبے از رمضان گفتہ شد یا رسول اللہ آیا آن شب قدر است

قَالَ لَا وَلٰكِنَّ الْعَامِلَ إِنَّمَا يُوَفَّى أَجْرَهُ إِذَا قَضَى عَمَلَهُ

گفت آنحضرت نیست ولکن کارکنندہ داده میشود مزد او مگر وقتیکہ تمام کند عمل خود را و آن در آخر شب می باشد

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
رواه احمد و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا
صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّمْ یَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِ وَالْعَمَلَ بِهٖ
صلے اللہ علیہ وسلم روزہ دارے کہ ترک نہ کند سخن دروغ و باطل را و عمل کردن را بزور
فَلَیْسَ لِلّٰهِ حَاجَةٌ فِیْ اَنْ یَّدَعَ طَعَامَهٗ وَشَرَابَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ
پس نیست مر خدا را حاجتے در آنکہ ترک کند وے خوردنی و نوشیدنی خود را روایت کرد این حدیث را بخاری
وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ
وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
مَنْ اَفْطَرَ یَوْمًا مِّنْ رَمَضَانَ مِنْ غَیْرِ رُخْصَةٍ وَّلَا مَرَضٍ
کسیکہ افطار کند یک روز از رمضان بے رخصت شرعی چنانکہ سفر و پیری و بے مرض
لَمْ یَقْضِ عَنْهُ صَوْمُ الدَّهْرِ کُلِّهٖ وَاِنْ صَامَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ
قضا نکند از وے روزہ تمام عمر اگرچہ روزہ دارد تمام عمر رواہ احمد
وَالتِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِیُّ وَالْبُخَارِیُّ
والترمذی وابوداؤد وابن ماجہ والدارمی و روایت کرد بخاری
فِیْ تَرْجَمَةِ بَابٍ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی
در ترجمہ باب یعنے بطریق تعلیق حدیث نیاورده است وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت
اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ کَمْ مِّنْ صَائِمٍ لَّیْسَ لَهٗ مِنْ صِیَامِهٖ
صلی اللہ علیہ وسلم بسا روزہ دار کہ نیست اورا حاصل از روزہ خود
اِلَّا الظَّمَاُ وَکَمْ مِّنْ قَائِمٍ لَّیْسَ لَهٗ مِنْ قِیَامِهٖ
مگر تشنگی و بسا شب خیز و نماز گذار کہ نیست مر اورا حاصلے از قیام خود
اِلَّا السَّهَرُ رَوَاهُ الدَّارِمِیُّ
مگر بیداری رواه الدارمی

(حاشیہ:) ۱؎ چنانکہ روزہ دار دروغ گوید ... ۲؎ ... نماز ... منصوص ... ارکان و آداب ...

بَابُ السُّحُوْرِ وَالْاِفْطَارِ

باب دربیان سحر و افطار

عَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از انس رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

تَسَحَّرُوْا فَاِنَّ فِي السُّحُوْرِ بَرَكَةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

طعام سحر بخورید زیراکہ در طعام سحر برکتست متفق علیہ و روایت است از

عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عمرو بن العاص رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَصِيَامِ اَهْلِ الْكِتَابِ اَكْلَةُ

وسلم فرق میان روزہ ما و روزہ اہل کتاب خوردن

السَّحَرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ سَهْلٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

سحراست رواہ مسلم و روایت است از سہل گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا

صلی اللہ علیہ وسلم ہمیشہ اند مردم ملابس بخیر مادام کہ شتابی کنند در

الْفِطْرَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ

کشادن روزہ متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَحَبُّ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم گفت خدا تعالے دوست تر

عِبَادِيْ اِلَيَّ اَعْجَلُهُمْ فِطْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

بندگان من بسوے من شتابندہ ترین ایشانست در روزہ کشادن رواہ الترمذی و روایت از

سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سلمان بن عامر رضـ گفت سلمان فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ

چون افطار کند یکے از شما پس باید که افطار کند بر خرما پس بدرستیکه افطار بخرما سبب برکت است پس اگر نیابد خرما را

فَلْيُفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس باید که افطار کند بر آب پس بدرستیکه آب پاک کننده است معده را رواه احمد و الترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَلَمْ يَذْكُرْ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ

و ابوداؤد و ابن ماجه و الدارمی و ذکر نه کرده است لفظ فانه برکته را

غَيْرُ التِّرْمِذِيِّ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى

جز ترمذی و روایت است از انس رض گفت انس بود آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفْطِرُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى رُطَبَاتٍ فَإِنْ

الله علیه وسلم که افطار میکرد پیش از آنکه نماز بگذارد بر چند خرمائے تر پس اگر

لَمْ تَكُنْ رُطَبَاتٌ فَتُمَيْرَاتٌ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تُمَيْرَاتٌ حَسَا

نمی بود خرمائے تر پس افطار میکرد بچند خرمائے خشک پس اگر نمی بود خرمائے خشک می نوشید

حَسَوَاتٍ مِنْ مَاءٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ زَيْدِ

چند کف آب را رواه ترمذی و ابوداؤد و روایت است از زید

ابْنِ خَالِدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خالد رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا أَوْ جَهَّزَ غَازِيًا فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کسیکه روزه بکشاباند روزه دار را یا سامان کند غزا کننده را پس او راست مانند اجر وے رواه البیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَمُحْيِي السُّنَّةِ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

در شعب ایمان و محی السنه در کتاب شرح السنه و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَا يَزَالُ الدِّيْنُ ظَاهِرًا مَا عَجَّلَ النَّاسُ الْفِطْرَ لِاَنَّ الْيَهُوْدَ
همیشه است دین غالب تا وقتیکه شتابی کنند مردم افطار را زیرا که یهود

وَالنَّصَارٰى يُؤَخِّرُوْنَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ
و نصاری تاخیر می کنند در افطار رواه ابوداود و ابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ عَطِيَّةَ قَالَ دَخَلْتُ اَنَا وَمَسْرُوْقٌ عَلٰى
و روایت است از ابی عطیه گفت که داخل شدم من و مسروق بر

عَائِشَةَ فَقُلْنَا يَا اُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَجُلَانِ مِنْ اَصْحَابِ
عائشه رض پس گفتیم ما اے ام المومنین دو مرد اند از یاران

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَدُهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ
محمد صلی الله علیه وسلم یکے ازان دو مرد شتابی میکند در روزه کشادن و شتابی میکند

الصَّلٰوةَ وَالْاٰخَرُ يُؤَخِّرُ الْاِفْطَارَ وَيُؤَخِّرُ الصَّلٰوةَ قَالَتْ
نماز را و دیگرے ازان دو تاخیر میکند روزه کشادن را و تاخیر میکند نماز گذاردن را گفت عائشه رض

اَيُّهُمَا يُعَجِّلُ الْاِفْطَارَ وَيُعَجِّلُ الصَّلٰوةَ قُلْنَا عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ
کدام ازان تعجیل میکند افطار را و تعجیل میکند نماز گذاردن را گفتیم ما عبدالله بن

مَسْعُوْدٍ قَالَتْ هٰكَذَا صَنَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
مسعود رض گفت عائشه رض همچنین کرده است پیغامبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَالْاٰخَرُ اَبُوْ مُوْسٰى رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض
وسلم و گفتیم و آن مرد دیگر که تاخیر میکند ابوموسے اشعری است رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَ سَحُوْرُ
گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیکو طعام سحر

الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ
مسلمان خرما است رواه ابوداود

دربیان کلام سحری تعجیل در افطار... (حاشیه)

بَابُ صِيَامِ التَّطَوُّعِ

باب در بيان روزه نفل

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روايت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود پيغامبر خدا صلے الله عليه

وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصِّيَامِ بَعْدَ رَمَضَانَ شَهْرُ اللهِ الْمُحَرَّمُ

وسلم فاضلترين روزها بعد از روزه رمضان روزه ماه خدا است كه محرم است

وَأَفْضَلُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ صَلٰوةُ اللَّيْلِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و فاضلترين نمازها بعد نماز فرض نماز شب كه تهجد است رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضـ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

و روايت است از ابی قتاده رضـ كه مردے آمد آنحضرت را صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَيْفَ تَصُوْمُ فَغَضِبَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

عليه وسلم پس گفت آنمرد چگونه روزه ميدارى پس در خشم آمد آنحضرت صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ قَوْلِهِ فَلَمَّا رَاٰى عُمَرُ غَضَبَهُ قَالَ

الله عليه وسلم از گفتن آنمرد پس چون ديد عمر خشم آنحضرت را گفت

رَضِيْنَا بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِيْنًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا

راضى شديم بخدا كه پروردگار ما است و راضى شديم باسلام كه دين ما است و راضى شديم بمحمد كه نبى ما

نَعُوْذُ بِاللهِ مِنْ غَضَبِ اللهِ وَمِنْ غَضَبِ رَسُوْلِهِ فَجَعَلَ

پناه ميخواهيم بخدا از غضب خدا و از غضب رسول وے پس در ايستاد

عُمَرُ رضـ يُرَدِّدُ هٰذَا الْكَلَامَ حَتّٰى سَكَنَ غَضَبُهُ فَقَالَ

عمر رضـ كه تكرار ميكرد اين كلام را تا آنكه آرام يافت غضب آنحضرت پس گفت

عُمَرُ يَا رَسُوْلَ اللهِ كَيْفَ مَنْ يَصُوْمُ الدَّهْرَ كُلَّهُ قَالَ لَا صَامَ

عمر رضـ يا رسول الله چگونه است حال آن كسيكه روزه دارد و همه روزگار هميشه گفت آنحضرت نه روزه

ام لغت عبرى يا سريانى محرم روز عاشورا است كه دهم از محرم است و تحقيق اين مشتق از عاشر است حديث ابن عباس از مشكوة است و اغلب اوقات صيغۀ نادر است شرح لطيف

وَلَا اَفْطَرَ اَوْ قَالَ لَمْ يَصُمْ وَلَمْ يُفْطِرْ قَالَ كَيْفَ مَنْ يَصُوْمُ

و نہ افطار کرد او یا گفت لم یصم ولم یفطر شک از راویست گفت عمر چگونہ است حال کسیکہ روزہ دارد

يَوْمَيْنِ وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ وَيُطِيقُ ذٰلِكَ اَحَدٌ قَالَ كَيْفَ

دو روز و افطار کند یکروز فرمود آنحضرت صلعم آیا طاقت دارد آنرا ہیچ یکے گفت عمر چگونہ است

مَنْ يَصُوْمُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا قَالَ ذٰلِكَ صَوْمُ دَاوُدَ قَالَ

حال کسیکہ روزہ یکروز دارد و افطار کند دیگر روز را گفت آنحضرت صلعم این روزہ داود پیغمبر است

كَيْفَ مَنْ يَصُوْمُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمَيْنِ قَالَ وَدِدْتُ اَنِّيْ

چگونہ است حال کسیکہ روزہ دارد یکروز و افطار کند دو روز فرمود آنحضرت صلعم که دوست میدارم کہ من

طُوِّقْتُ ذٰلِكَ ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

طاقت دادہ شوم آنرا پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم

ثَلٰثٌ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَمَضَانُ اِلٰى رَمَضَانَ فَهٰذَا صِيَامُ

بس است یا اولی است سہ روز از ہر ماہ رمضان تا رمضان بر آ افادہ دوام پس اینست روزہ تمام

الدَّهْرِ كُلِّهٖ صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ اَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّكَفِّرَ

روزگار روزہ روز عرفہ دہد مزد و ثواب چشم دارم معتمد بر فضل خدا کہ تکفیر کند

السَّنَةَ الَّتِيْ قَبْلَهٗ وَالسَّنَةَ الَّتِيْ بَعْدَهٗ وَصِيَامُ يَوْمِ

سالے را کہ پیش از وست و تکفیر کند سالے را کہ بعد از وست و روزہ روز

عَاشُوْرَاءَ اَحْتَسِبُ عَلَى اللّٰهِ اَنْ يُّكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِيْ قَبْلَهٗ

عاشورا چشم دارم از خدا تعالی کہ تکفیر کند گناہان سالے را کہ پیش از وست

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت کرد اسے مسلم و ہم از ابی قتادہ گفت پرسیدہ شد پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَوْمِ الْاِثْنَيْنِ فَقَالَ فِيْهِ وُلِدْتُ وَفِيْهِ

علیہ وسلم از سبب روزہ دوشنبہ پس فرمود در آن روز زائیدہ شدہ ام و در ان روز

أُنْزِلَ عَلَيَّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رض

نخست فرستاده شده است وحی بر من رواه مسلم و روایت است از ابی ایوب انصاری رض

أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

که وے حدیث کرد این حدیث را که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ

کسیکه روزه دارد رمضان را پستر تابع گرداند آن را شش روزه از شوال باشد

كَصِيَامِ الدَّهْرِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ

همچو روزه روزگار همیشه رواه مسلم و روایت است از ابی سعید

الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدری رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللهِ بَعَّدَ اللهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ

کسیکه روزه دارد یک روز در راه خدا یعنی در جهاد دور دارد خدایتعالے ذات او را از آتش دوزخ

سَبْعِينَ خَرِيفًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

هفتاد سال مراد از خریف سال است عرب ابتداے سال بخریف کنند متفق علیه و از عایشه رض مرویست گفت

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ الْاِثْنَيْنِ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که روزه میداشت در بعضے احیان بروز دوشنبه

وَالْخَمِيسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

و پنجشنبه رواه الترمذی و النسائی و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تُعْرَضُ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم عرض کرده می شوند در درگاه عزت

الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي

اعمال بندگان روز دوشنبه و پنجشنبه پس دوست میدارم که عرض کرده شود عمل من

وَاَنَا صَائِمٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رضـ قَالَ
درحالیکہ من روزہ دارام روواہ ترمذی وروایت است از ابی ذر رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا اَبَا ذَرٍّ اِذَا
فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اے ابوذر چون

صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ فَصُمْ ثَلٰثَ عَشْرَةَ وَاَرْبَعَ عَشْرَةَ
روزہ داری از ماہ سہ روزہ پس روزہ دار سیزدہم وچہاردہم

وَخَمْسَ عَشْرَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ
وپانزدہم را روایت کرد ترمذی ونسائی وروایت است از ابی امامہ رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ دارد یک روز

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ جَعَلَ اللّٰهُ بَيْنَهٗ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ
در راہ خدا میگرداند خدا میان وے ومیان آتش خندق بقدر مسافتے کہ میان

السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَامِرِ بْنِ
آسمان وزمین است روواہ ترمذی وروایت است از عامر بن

مَسْعُوْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مسعود رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اَلْغَنِيْمَةُ الْبَارِدَةُ الصَّوْمُ فِي الشِّتَآءِ رَوَاهُ اَحْمَدُ
غنیمت بارد وروزہ داشتن است در زمستان کنایت است از حصول وسعے مشقت

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى
وترمذی وروایت از ابن عباس رضـ کہ آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدِمَ الْمَدِيْنَةَ فَوَجَدَ الْيَهُوْدَ صِيَامًا
اللہ علیہ وسلم قدوم آورد مدینہ را پس یافت یہود را روزہ دارندہ

يَوْمَ عَاشُوْرَاءَ فَقَالَ لَهُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
روز عاشورا پس گفت مرایشان را پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ مَا هٰذَا الْيَوْمُ الَّذِيْ تَصُوْمُوْنَهٗ فَقَالُوْا هٰذَا
وسلم چیست این روزیکہ روزہ میدارید شما در آن پس گفتند یہود این
يَوْمٌ عَظِيْمٌ اَنْجَى اللّٰهُ فِيْهِ مُوْسٰى وَقَوْمَهٗ وَغَرَّقَ فِرْعَوْنَ
روز بزرگ است رستگاری داد خدا درو موسے را و قوم ادرا و غرق کردہ فرعون را
وَقَوْمَهٗ فَصَامَهٗ مُوْسٰى شُكْرًا فَنَحْنُ نَصُوْمُهٗ فَقَالَ
و قوم او را پس روزہ داشت موسی درین روز بجہت شکرانہ پس ما روزہ میداریم برائے متابعت پس گفت
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَحْنُ اَحَقُّ وَاَوْلٰى بِمُوْسٰى
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس ما سزاوار ترایم بموسے
مِنْكُمْ فَصَامَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ وَاَمَرَ بِصِيَامِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
از شما پس ما نیز روزہ میداریم پس روزہ داشت درین روز آنحضرت وامر کرد بروزہ داشتن این روز متفق علیہ
وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ اَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدَعُهُنَّ
و روایت است از حفصہ رض گفت چہار خصلت اند کہ نبود کہ ترک می داد آنرا
النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صِيَامُ يَوْمِ عَاشُوْرَاءَ وَالْعَشْرِ
پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم روزہ روز عاشورا و روزہ دہم ذی الحجہ
وَثَلٰثَةَ اَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَرَكْعَتَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ رَوَاهُ
و روزہ سہ روز از ہر ماہ و دو رکعت سنت قبل از نماز بامداد رواہ
النَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
نسائی و روایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس رض کہ بود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُفْطِرُ اَيَّامَ الْبِيْضِ فِيْ حَضَرٍ
صلی اللہ علیہ وسلم کہ افطار نمیکرد روزہائے ایام بیض را نہ در حضر

وَلَا سَفَرٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

ونہ در سفر رواہ النسائی و روایت است از ابی ہریرۃ رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِكُلِّ شَيْءٍ زَكٰوةٌ

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم مر ہر چیز را از نعمتہائے الٰہی زکوٰۃ است

وَزَكٰوةُ الْجَسَدِ الصَّوْمُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ أَنَّ

و زکوٰۃ بدن و صحت وے روزہ است رواہ ابن ماجہ وہم از وے مرویست کہ

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُوْمُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ روزہ میداشت روز دوشنبہ را

وَالْخَمِيْسِ فَقِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنَّكَ تَصُوْمُ الْاِثْنَيْنِ

و پنجشنبہ را پس گفتہ شد اے رسول اللہ بدرستیکہ روزہ میداری دوشنبہ را

وَالْخَمِيْسَ فَقَالَ إِنَّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيْسِ يَغْفِرُ

و پنجشنبہ را پس فرمود بدرستیکہ روزہ دوشنبہ و پنجشنبہ می آمرزد

اللّٰهُ فِيْهِمَا لِكُلِّ مُسْلِمٍ إِلَّا ذَا هَاجِرَيْنِ يَقُوْلُ دَعْهُمَا

خدا تعالےٰ در آن مر ہر مسلمان را مگر دو قطع کنندہ رحم را میگوید خدا کہ بگذار این دو را

حَتّٰى يَصْطَلِحَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ

تا اتفاق کنند و صلح نمایند رواہ احمد و ابن ماجہ وہم از وے مرویست کہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا

فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ روزہ وارد روزے

اِبْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ بَعَّدَهُ اللّٰهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَبُعْدِ غُرَابٍ

بجہت طلب کردن ذات خدا و رضائے وے دور میگرداند او را خدا از دوزخ مانند دوری

طَائِرٍ وَهُوَ فَرْخٌ حَتّٰى مَاتَ هَرِمًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَرَوٰى

پرندہ درحالیکہ آن زاغ جوزہ است تا آنکہ میرد در غایت پیری رواہ احمد و روایت کرد

وَعَنْ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ قَيْسٍ

بیہقی در شعب ایمان از سلمہ بن قیس و روایت است از

بُرَيْدَةَ قَالَ دَخَلَ بِلَالٌ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بریدہ رض گفت در آمد بلال بر پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَغَدَّى فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وسلم و آنحضرت طعام چاشت میخورد پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْغَدَاءَ يَا بِلَالُ قَالَ إِنِّي صَائِمٌ يَا رَسُولَ اللّٰهِ فَقَالَ

وسلم حاضر شوی اے بلال طعام را گفت بلال روزہ دارم یا رسول اللہ پس گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَأْكُلُ رِزْقَنَا وَفَضْلُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم میخوریم ما رزق خود را و زیادت

رِزْقِ بِلَالٍ فِي الْجَنَّةِ أَشَعَرْتَ يَا بِلَالُ أَنَّ الصَّائِمَ

رزق بلال در بہشت است آیا شعور داری و میدانی اے بلال کہ روزہ دار

يُسَبِّحُ عِظَامُهُ وَيَسْتَغْفِرُ لَهُ الْمَلٰئِكَةُ مَا أُكِلَ عِنْدَهُ

تسبیح میکند استخوانہا ے وے و آمرزش میخواہند مر او را فرشتگان مادام کہ خوردہ شود نزد وے

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَامِرِ بْنِ سَهْلٍ

رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از عامر بن سہل

الْحَرَمِيِّ سَمِعْتُ رَجُلًا يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ ابْنَ

الحرمی کہ شنیدم مردے را کہ حدیث میکرد کہ وے شنید انس بن

مَالِكٍ يَقُولُ فِي الْجَنَّةِ قَصْرٌ لَا يَدْخُلُهُ إِلَّا صَوَّامٌ

مالک را کہ میگفت کہ در بہشت محل و مکانے است کہ داخل نشود آنرا مگر کسیکہ روزہ

رَجَبٍ رَوَاهُ ابْنُ شَاهِينَ فِي التَّرْغِيبِ

در ماہ رجب روایت کرد ابن شاہین در ترغیب

بَابُ فَضِيْلَةِ لَيْلَةِ الْقَدْرِ

بَاب دربیان فضیلت شب قدر

ج ۲۵ [illegible] ع ۱۲

حٰمٓ وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ اِنَّا

قسم قسم بکتاب واضح کہ ہر آئینہ ما فرود آوردیم این کتاب را در شب مبارک ہر آئینہ

كُنَّا مُنْذِرِيْنَ فِيْهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَكِيْمٍ اَمْرًا مِّنْ

ما بودیم ترسانندہ در آن شب مبارک فیصل کردہ میشود ہر کار استوار فرود آوریم آنرا بوحی کردن امر

عِنْدِنَا اِنَّا كُنَّا مُرْسِلِيْنَ رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ اِنَّهُ هُوَ

نزدیک خویش ہر آئینہ ما بودیم فرستندہ فرود آوردیم آنرا بسبب رحمت از نزد پروردگار تو ہر آئینہ اوست

السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ وَالْفَجْرِ وَلَيَالٍ عَشْرٍ وَّالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

شنوا دانا قسم بصبح و بشبہای دہ گانہ و قسم بجفت و طاق

ج ۳۰ سورہ فجر ع ۱۳

وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ هَلْ فِيْ ذٰلِكَ قَسَمٌ لِّذِيْ حِجْرٍ اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ

و قسم بشب چون روان شود آیا درین مقدمہ سوگند معتبر است صاحب خرد را ہر آئینہ ما فرود آوردیم

ج ۳۰ سورہ قدر ع ۲۴

فِيْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَآ اَدْرٰىكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

قرآن را در شب قدر و چہ چیز مطلع ساخت ترا کہ چیست شب قدر شب قدر

خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِيْهَا بِاِذْنِ

بہتر است از ہزار ماہ فرود می آیند فرشتگان و روح پاک در آن شب بفرمان

رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ اَمْرٍ سَلٰمٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

پروردگار خویش برای سرانجام ہر کارے محض سلامتی است آن شب تا وقت طلوع فجر

عَنْ اَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ نَزَلَ جِبْرِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

چون میباشد لیلۃ القدر فرود می آید جبرئیل علیہ السلام

فِي كَبْكَبَةٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ يُصَلُّوْنَ عَلٰى كُلِّ عَبْدٍ قَائِمٍ

در جماعۃ از فرشتگان دعا می‌کنند و درود میفرستند بر ہر بندہ کہ ایستادہ است

اَوْ قَاعِدٍ يَذْكُرُ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ عِيْدِهِمْ

یا نشستہ کہ یاد میکند مر خدا ے را عز وجل پس چون باشد روز عید مسلمانان

يَعْنِيْ يَوْمَ فِطْرِهِمْ بَاهٰى بِهِمْ مَلٰٓئِكَتَهٗ فَقَالَ يَا مَلٰٓئِكَتِيْ

یعنی روز افطار ایشان مفاخرت میکند و ے تعالی بر بندگان فرشتگان خود را پس میگوید اے فرشتگان

مَا جَزَآءُ اَجِيْرٍ وَفّٰى عَمَلَهٗ قَالُوْا رَبَّنَا جَزَآؤُهٗ اَنْ يُّوَفّٰى اَجْرُهٗ

چیست پاداش مزدوری کہ تمام کرد عمل خود را میگویند فرشتگان پروردگارا پاداش او اینست کہ تمام دادہ

فَقَالَ مَلَائِكَتِيْ عَبِيْدِيْ وَاِمَائِيْ قَضَوْا فَرِيْضَتِيْ عَلَيْهِمْ

پس میگوید پروردگار فرشتگان من غلامان من و پرستاران من گذاردند طاعت مرا کہ فرض کردہ بودم بر ایشان

ثُمَّ خَرَجُوْا يَعُجُّوْنَ اِلَى الدُّعَاءِ وَعِزَّتِيْ وَجَلَالِيْ وَكَرَمِيْ وَ

پستر بیرون آمدند در حالیکہ برمیدارند آواز خود را بدعا سوگند بغلبہ قدرت و بزرگی وجود

عُلُوِّيْ وَارْتِفَاعِ مَكَانِيْ لَاُجِيْبَنَّهُمْ فَيَقُوْلُ ارْجِعُوْا فَقَدْ

و بلند قدری و بلند رتبہ من ہر آئینہ اجابت میکنم دعا ے ایشان را پس میگوید خدا برگردید بتحقیق

غَفَرْتُ لَكُمْ وَبَدَّلْتُ سَيِّئَاتِكُمْ حَسَنَاتٍ قَالَ فَيَرْجِعُوْنَ

آمرزیدم مر شما را و تبدیل میکنم بدیہا ے شما را بہ نیکیہا گفت آنحضرت صلعم میگردند بندگان

مَغْفُوْرًا لَّهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

در حالیکہ آمرزیدہ شدہ است ایشان را روایہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از

عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رض قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبادہ بن صامت رض گفت عبادہ بیرون آمد آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لِيُخْبِرَنَا بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحٰى رَجُلَانِ مِنَ

وسلم تا خبر دہد ما را بلیلۃ القدر پس نزاع نمودند و خصومت میکردند بیکدیگر دو مرد از

الْمُسْلِمِيْنَ فَقَالَ خَرَجْتُ لِأُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحَى
مسلمانان پس گفت آنحضرت بیرون آمدم تا خبر دہم شمارا بشب قدر کہ کدام شب است پس نزع کردند
فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسٰى أَنْ يَكُوْنَ خَيْرًا لَكُمْ فَالْتَمِسُوْهَا
فلان وفلان پس برداشته شد آن شب از خاطر من و نزدیک است که باشد یعنی برداشتن از خاطر تعین آن بہتر
فِي التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالْخَامِسَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
در شب بست ونهم وبست وهفتم وبست وپنجم رواه البخاری
وَعَنْ أَبِيْ بَكْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
در روایت است از ابی بکره گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه
وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْتَمِسُوْهَا يَعْنِيْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيْ تِسْعٍ يَبْقَيْنَ
وسلم که میگفت که طلب کنید آنرا یعنی شب قدر را در نه شب که باقی می مانند
أَوْ فِيْ سَبْعٍ يَبْقَيْنَ أَوْ فِيْ خَمْسٍ يَبْقَيْنَ أَوْ ثَلٰثٍ أَوْ اٰخِرِ لَيْلَةٍ
یا در هفت شب که باقی می مانند یا در پنج شب که باقی می مانند یا در سه شب که باقی می مانند یا در شب اخیر رمضان
رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
رواه الترمذی در روایت از ابن عباس رضـ که پیغامبر خدا صلی الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْتَمِسُوْهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ
علیه وسلم فرمود طلب کنید اورا در ده شب اخیر از رمضان
لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِيْ تَاسِعَةٍ تَبْقٰى فِيْ سَابِعَةٍ تَبْقٰى فِيْ خَامِسَةٍ تَبْقٰى
شب قدر را در شب بست ونهم که باقی میماند و در شب بست وهفتم که باقی میماند و در شب بست وپنجم
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ
رواه البخاری و روایت است از عایشه رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوِتْرِ مِنَ الْعَشْرِ
صلی الله علیه وسلم بجوئید شب قدر را در شبهای طاق از عشره

رمضان المبارک کے آخری عشرہ کی طاق راتیں ۲۱ ، ۲۳
۲۵ ، ۲۷ ، ۲۹

الأواخر من رمضان رواه البخاري وعن زر

اخیر از رمضان روایت کرد بخاری و روایت است از زر

ابن حبيش قال سألت أبي بن كعب فقلت إن أخاك ابن

بن حبیش گفت سوال کردم ابی ابن کعب را پس گفتم برادر تو ابن

مسعود يقول من يقم الحول يصب ليلة القدر فقال

مسعود میگوید کسیکه قیام لیل کند سال تمام در می یابد شب قدر را پس گفت

رحمه الله أراد أن لا يتكل الناس أما إنه قد علم أنها

رحمت کند ابن مسعود را خدایتعالی میخواست ابن مسعود که اعتماد نکنند مردم آگاه باش بدرستیکه ابن مسعود بتحقیق

في رمضان وأنها في العشر الأواخر وأنها ليلة سبع و

که شب قدر در رمضان است در دهه اخیر است از رمضان و بدرستیکه آن لیلت بیست و هفتم است

عشرين ثم حلف لا يستثني أنها ليلة سبع وعشرين

پستر سوگند خورد ابی در حالیکه استثنائی کرد یعنی انشاء الله نگفت و جزم میکرد که شب قدر لیلت بیست و هفتم

فقلت بأي شيء تقول ذلك يا أبا المنذر قال بالعلامة

پس گفتم ابی ابن کعب را بچه چیز و بکدام دلیل میگوئی آنرا اے ابا منذر گفت ابی به نشانے که خبر داده ما را

أو بالآية التي أخبرنا رسول الله صلى الله عليه وسلم

یا آیت گفت شک راویست خبر داد ما را رسول الله صلی الله علیه وسلم

أنها تطلع يومئذ لا شعاع لها رواه مسلم وعن

علامت اینست که آفتاب در صبح آن شب می بر آید در حالیکه نیست روشنی مر او را روایت کرد مسلم و روایت است

عائشة رض قالت قلت يا رسول الله صلى الله عليه وسلم

از عایشه رض گفت عایشه گفتم یا رسول الله صلی الله علیه وسلم

أرأيت إن علمت أي ليلة ليلة القدر ما أقول فيها قال

خبر ده مرا اگر بدانم که کدام شب است شب قدر و دریابم آنرا چه گویم از ذکر و دعا در آن شب گفت

قُولِي اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

بگو این دعا را خداوندا بدرستیکه تو عفو کننده دوست میداری عفو را پس عفو کن از ما

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ

روایت احمد وابن ماجه والترمذی وصحیح گفت ترمذی این حدیث را

بَابُ قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَلَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ

این باب در قیام ماه رمضان است و در قیام لنصف از شعبان یعنے شب برات

عَنْ عَائِشَةَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشه رضـ که آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

خَرَجَ لَيْلَةً مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلّٰى فِي الْمَسْجِدِ وَصَلّٰى رِجَالٌ

برآمد شبے ازمیان شب پس نماز گذارد درمسجد ونماز گذاردند مردمان

بِصَلٰوتِهٖ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوْا فَاجْتَمَعَ اَكْثَرُ مِنْهُمْ

همراه نماز آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس یاد کردند پس جمع شدند زیاده تر از ایشان

فَصَلُّوْا مَعَهٗ فَاَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوْا فَكَثُرَ اَهْلُ الْمَسْجِدِ

پس نماز گذاردند به آنحضرت پس صبح کردند مردمان پس یاد کردند پس بسیار شدند اہل مسجد

مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از شب ثالث پس برآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَصَلّٰى فَصَلُّوْا بِصَلٰوتِهٖ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ

پس نماز گذارد آنحضرت پس نماز گزاردند بنماز آنحضرت یعنے اجماعت پس هرگاه که شد شب چهارم تنگ آمد

الْمَسْجِدُ عَنْ اَهْلِهٖ حَتّٰى خَرَجَ بِصَلٰوةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى

مسجد نبوی صلعم از کثرت اہل آن تا آنکه برآمد آنحضرت برائے نماز فجر پس هرگاه که ادا کرد آنحضرت

الْفَجْرَ اَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّهٗ

نماز فجر را متوجه شد بر مردمان پس کلمه شهادت خواند پسترفرمود لیکن بعد حمد و نعت پس بدرستیکه شان این است

۹

لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ وَلٰكِنِّيْ خَشِيْتُ اَنْ تُفْتَرَضَ عَلَيْكُمْ

که نه خوف کرده شد بر شان شما ولیکن من خوف کردم که فرض شود این نماز تراویح بر شما با جماعت

فَتَعْجِزُوْا عَنْهَا فَتُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس عاجز آئید شما از ادای آن پس وفات کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

وَالْاَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

وحال آنکه حال تراویح برین بود رواه البخاری و روایت است از ابی ہریرة رضـ

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرَغِّبُ فِيْ قِيَامِ

گفت که بود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم که ترغیب مینمود صحابہ را در گزاردن نماز شب

رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَّاْمُرَهُمْ فِيْهِ بِعَزِيْمَةٍ فَيَقُوْلُ مَنْ

در رمضان بے آنکه امر کند ایشان را در قیام رمضان بجد تاکید و ایجاب پس فرمود آنحضرت کسیکه

قَامَ رَمَضَانَ اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ

قیام کند رمضان را بجهت ایمان و تصدیق ثواب و طلب اجر آخرت آمرزیده شود او را چیزیکه پیش رفته است از گناهان

اَلْحَدِيْثَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ

تا آخر حدیث رواه مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضـ بدرستیکه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکه قیام کند رمضان را

اِيْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ

بجهت ایمان و طلب ثواب آخرت آمرزیده شود چیزیکه پیش رفته است از گناهان وی گفت ابن شهاب

فَتُوُفِّيَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْاَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ

پس قبض کرده شد روح آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وحال آنکه شان و کار قیام رمضان برین بود

ثُمَّ كَانَ الْاَمْرُ عَلٰى ذٰلِكَ فِيْ خِلَافَةِ اَبِيْ بَكْرٍ وَّصَدْرًا

پستر بود امر برهمین روش در زمان خلافت ابی بکر و همین بود امر کش در ذمان اول

مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ

خلافت عمر یعنے قیام رمضان بجماعت و روایت است از عبد الرحمن بن عبد القاری

اَنَّهٗ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ رض لَيْلَةً فِيْ رَمَضَانَ

گفت کہ بیرون آمدم با عمر ابن الخطاب رض شبے از رمضان

اِلَى الْمَسْجِدِ فَاِذَا النَّاسُ اَوْزَاعٌ مُتَفَرِّقُوْنَ يُصَلِّي الرَّجُلُ

بسوے مسجد پس ناگاہ مردم پریشان و جدا جدا نشستند نماز میکرد مردے

لِنَفْسِهٖ وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فَيُصَلِّيْ بِصَلٰوتِهِ الرَّهْطُ فَقَالَ عُمَرُ رض

برائے خود تنہا و نماز میکرد مردے پس نماز میکردند با نماز وے قومے پس گفت عمر بن الخطاب

اِنِّيْ اَرٰى لَوْ جَمَعْتُ هٰؤُلَاءِ عَلٰى قَارِئٍ وَّاحِدٍ لَكَانَ اَمْثَلَ

بدرستیکہ من اگر جمع کنم این مردم را بر یک امام ہر آئینہ باشد افضل

ثُمَّ عَزَمَ فَجَمَعَهُمْ عَلٰى اُبَيِّ ابْنِ كَعْبٍ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهٗ لَيْلَةً

پستر عزم کرد پس جمع کرد مردم را بر ابی ابن کعب گفت عبد الرحمن بن قاری پستر بیرون آمدم با عمر شبے

اُخْرٰى وَالنَّاسُ يُصَلُّوْنَ بِصَلٰوةِ قَارِئِهِمْ قَالَ عُمَرُ رض

دیگر و حال آنکہ مردم نماز میگذاردند بنماز امام خود گفت عمر رض

نِعْمَتِ الْبِدْعَةُ هٰذِهٖ وَالَّتِيْ تَنَامُوْنَ عَنْهَا اَفْضَلُ مِنَ الَّتِيْ

نیکو بدعت است این بدعت و آن نماز کہ خواب میکنید و غفلت میورزید شما از ان فاضلتر از آن نماز

تَقُوْمُوْنَ يُرِيْدُ اٰخِرَ اللَّيْلِ وَكَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ اَوَّلَهٗ

کہ قیام میکنید میخواست عمر آخر شب را و بودند مردم کہ قیام میکردند در اول شب

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ فَقَدْتُ

روایت کرد این حدیث ہر دو را بخاری و روایت است از عائشہ رض گفت عائشہ گم کردم نیافتم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةً فَاِذَا هُوَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را در شب نوبت خود پس ناگاہ دیدم کہ آنحضرت

(حاشیہ: مراد از بدعت بدعت لغوی است یعنی ہیئت اجتماعی این جماعت در زمان آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مداومت نبود ورنہ اصل جماعت در زمان آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چند بار ثابت شدہ است ... بجماعت گزاردہ و بعد از آن ...)

بِالْبَقِيْعِ فَقَالَ أَكُنْتِ تَخَافِيْنَ أَنْ يَّحِيْفَ اللّٰهُ عَلَيْكِ وَرَسُوْلُهٗ

در مقبرهٔ مدینهٔ مطهره است پس گفت آنحضرت آیا بودی تو که میترسیدی باآنکه جور وستم میکند خدا بر تو وپیغامبر او

قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنِّيْ ظَنَنْتُ أَنَّكَ أَتَيْتَ بَعْضَ نِسَائِكَ

گفت عائشه که گفتم یا رسول الله بدرستیکه من گمان بردم که تو آمدی به بعضے از زنان خود

فَقَالَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَنْزِلُ لَيْلَةَ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ إِلَى

پس فرمود آنحضرت که سبب این آن بود که بدرستی خدا تعالی نزول میکند بفضل ورحمت در شب نیمه از شعبان بسوے

السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَغْفِرُ لِأَكْثَرَ مِنْ عَدَدِ شَعْرِ غَنَمِ كَلْبٍ

آسمانے که فرود تر از آسمانها است پس می آمرزد بیشتر از شمار موهاے گوسپندان قبیلهٔ کلب بیشتر من عر

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَزَادَ رَزِيْنٌ مِمَّنِ اسْتَحَقَّ النَّارَ

رواه الترمذی وابن ماجه وزیاده کرد رزین لفظ ممن استحق النار یعنے مستحق النار را

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از عائشه رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم

قَالَ هَلْ تَدْرِيْنَ مَا فِيْ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ يَعْنِيْ لَيْلَةَ النِّصْفِ

که فرمود آیا دریافتی تو اے عائشه که چه چیز است درین شب از برکات و غرایب یعنے شب نیمه

مِنْ شَعْبَانَ قَالَتْ مَا فِيْهَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَقَالَ فِيْهَا أَنْ يُّكْتَبَ

از شعبان گفت عائشه چه چیز است درین شب یا رسول الله پس فرمود آنحضرت که درین شب نوشته شود

كُلُّ مَوْلُوْدٍ بَنِيْ اٰدَمَ فِيْ هٰذِهِ السَّنَةِ وَفِيْهَا أَنْ يُّكْتَبَ كُلُّ

هر که زائیده شود از فرزندان آدم درین سال و دیگر در آن شب نوشته شود هر که

هَالِكٍ مِنْ بَنِيْ اٰدَمَ فِيْ هٰذِهِ السَّنَةِ وَفِيْهَا تُرْفَعُ أَعْمَالُهُمْ

هالک شود از فرزندان آدم درین سال و درین شب برداشته شود کردارهاے فرزندان آدم

وَفِيْهَا تُنْزَلُ أَرْزَاقُهُمْ فَقَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا مِنْ أَحَدٍ

و در آن شب نازل کرده شود رزقهاے بنی آدم پس گفت عائشه رض اے پیغمبر خدا صلعم نیست هیچ یکے

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى فَقَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ

کہ در آید بہشت را مگر برحمت خدا تعالے پس گفت آنحضرت ﷺ کہ نیست ہیچ یکے کہ

يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى ثَلٰثًا قُلْتُ وَلَا أَنْتَ

در آید بہشت را مگر برحمت خدا تعالی گفت آنحضرت ﷺ این کلمات را سہ بار گفت عائشہ کہ گفتم و نہ در آئے

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَوَضَعَ يَدَهٗ عَلٰى هَامَتِهٖ فَقَالَ وَلَا أَنَا إِلَّا

اے پیغمبر خدا پس نہاد آنحضرت ﷺ دست مبارک خود را بر سر مبارک خود پس گفت و نہ من در می آیم بہشت

أَنْ يَّتَغَمَّدَنِيَ اللّٰهُ مِنْهُ بِرَحْمَتِهٖ يَقُوْلُهَا ثَلٰثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ

بپوشد مرا خدا تعالی برحمت خود در حالتیکہ میگفت آنحضرت ﷺ این کلمات را سہ بار روایت

الْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى

بیہقی در دعوات کبیر و روایت است از ابی موسے

الْأَشْعَرِيِّ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ

اشعری رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کہ بدرستے خدا تعالے آگاہ

اللّٰهَ لَيَطَّلِعُ فِيْ لَيْلَةِ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لِجَمِيْعِ خَلْقِهٖ

واقف می شود بر احوال بندگان در شب نصف از شعبان پس می آمرزد مر ہمہ خلق را

إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ أَحْمَدُ

مگر مر کافر را و دشمن دارندہ و کینہ ورزندہ مسلمانان را روایت ابن ماجہ و روایت احمد

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ وَفِيْ رِوَايَةٍ إِلَّا اثْنَيْنِ

از عبداللہ بن عمرو بن العاص و در روایت احمد آمدہ کہ خدا می بخشد ہمہ را مگر

مُشَاحِنٍ وَقَاتِلِ النَّفْسِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ

مشاحن را و خون ناحق ریزندہ و کشندہ نفس را و روایت است از علی رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النِّصْفِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون باشد شب نیمہ

مِنْ شَعْبَانَ فَقُوْمُوْا لَيْلَهَا وَصُوْمُوْا يَوْمَهَا فَاِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

از شعبان پس قیام کنید شب آنرا و روزه دارید روز آنرا پس بدرستیکہ خدای تعالے

يَنْزِلُ فِيْهَا لِغُرُوْبِ الشَّمْسِ اِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُوْلُ اَلَا

نزول میکند برحمت درین شب بوقت غروب آفتاب بسوے آسمان دنیا پس میگوید آیا نیست

مِنْ مُّسْتَغْفِرٍ فَاَغْفِرَ لَهٗ اَلَا مِنْ مُّسْتَرْزِقٍ فَاَرْزُقَهٗ اَلَا

ہیچ آمرزش خواہندہ پس بیامرزم مر او را آیا نیست ہیچ روزی خواہندہ پس روزی دہم او را آیا نیست

مُبْتَلًى فَاُعَافِيَهٗ اَلَا كَذَا اَوَكَذَا حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ

ہیچ بلا رسیدہ پس برہانم او را از بلا کذا و کذا کنایات است از انواع ارباب حاجات میگوید خدا این کلمات تا وقت طلوع

بَابُ الْاِعْتِكَافِ

باب دربیان اعتکاف

عَنْ عَائِشَةَ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از عائشہ رضـ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْاَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰى تَوَفَّاهُ

بود کہ اعتکاف میکرد در دہ شب آخر از رمضان تا آنکہ میراند او را

اللّٰهُ تَعَالٰى ثُمَّ اعْتَكَفَ اَزْوَاجُهٗ بَعْدَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

خدایتعالے پستر معتکف شدند ازواج مطہرہ آنحضرت بعد از وے متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از انس رضـ گفت کہ بود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ

وسلم کہ اعتکاف میکرد در دہ شب آخر از رمضان

فَلَمْ يَعْتَكِفْ عَامًا فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ اعْتَكَفَ عِشْرِيْنَ

پس اعتکاف نکرد یکسال پس وقتیکہ شد سال آئندہ اعتکاف کرد در دہ شب یکے قضا و دیگرا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ عَنْ

روایه الترمذی وروایه ابو داود وابن ماجه از

أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتِ السُّنَّةُ عَلَى

ابی ابن کعب و روایت است از عائشه رضا گفت عائشه سنت بر

الْمُعْتَكِفِ أَنْ لَا يَعُودَ مَرِيضًا وَلَا يَشْهَدَ جَنَازَةً

معتکف آنست که عیادت نکند مریض را و حاضر نشود نماز جنازه را

وَلَا يَمَسَّ الْمَرْأَةَ وَلَا يُبَاشِرَهَا وَلَا يَخْرُجَ لِحَاجَةٍ

و مساس نکند زن را و مباشرت نکند اورا و بیرون نیاید برای حاجتی

إِلَّا لِمَا لَا بُدَّ مِنْهُ وَلَا اعْتِكَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ وَلَا اعْتِكَافَ

مگر برای حاجتی که چاره نیست ازان و روانیست اعتکاف مگر بروزه و روانیست اعتکاف

إِلَّا فِي مَسْجِدٍ جَامِعٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

مگر در مسجد جامع یعنی مسجد جماعت رواه ابو داود و روایت است از ابن عباس رض

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي

که پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت در حق

الْمُعْتَكِفِ هُوَ يَعْتَكِفُ الذُّنُوبَ وَيُجْزَى لَهُ مِنَ

معتکف که آن منع کرده میشود و باز داشته میشود از گناهان و جزا داده میشود مر آنرا از

الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

حسنات که فوت میشود او را بسبب اعتکاف او مثل عامل حسنات همه را رواه ابن ماجه

كِتَابُ فَضَائِلِ الْقُرْآنِ

کتاب در بیان فضائل القرآن

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

پس وقتیکه خوانی قرآن را پس پناه طلب کن بخدا از شیطان رانده شده

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى أَنْ يَّأْتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

بگو اگر جمع شوند آدمیان و جن برآنکه بیارند مانند این

الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا

قرآن هرگز نیارند مانند آن اگرچه باشد بعض ایشان بعض را مدد دهنده

أَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ قُلْ فَأْتُوْا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ

آیا میگویند بربسته است قرآن را بگو پس بیارید ده سوره مانند این بربافته

وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

و بخوانید هرکرا توانید بجز خدا اگر راست گو هستید

وَإِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَأْتُوْا بِسُوْرَةٍ

واگر هستید در شبه ازآنچه فرودآوردیم بر بنده خود پس بیارید یک سوره

مِّنْ مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ

مانند آن وبخوانید مددگاران خود را بجز خدا اگر هستید

صٰدِقِيْنَ فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ

راست گو پس اگر نکردید والبته نتوانید کرد پس حذر کنید ازآن آتش سوزان

الَّتِيْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ۝

که آتش انگیز آن مردان و سنگها باشد آماده کرده شده است برائے کافران

لَوْ أَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهٗ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا

اگر فرود می آوردیم این قرآن را بر کوهے هرآئینه میدیدی آنرا نیایش کرده پاره پاره شده

مِّنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهٗ لَحٰفِظُوْنَ ۝

از خوف خدا هرآئینه ما فرو فرستادیم قرآن را و هرآئینه ما اورا نگاه بانیم

إِنَّآ أَنْزَلْنٰهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ۝ وَهٰذَا كِتٰبٌ

هرآئینه فرستادیم آنرا قرآن عربی باشد که شما دریابید واین کتابے است

مُصَدِّقٌ لِّسَانًا عَرَبِيًّا لِّيُنْذِرَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا وَبُشْرٰے

باور دارندہ درزبان عربی برائے آنکہ بترساند ستمگاران را وبرائے مژدہ دادن

لِلْمُحْسِنِيْنَ عَنْ عُثْمَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

نیکوکاران را روایت است از عثمان رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْاٰنَ وَعَلَّمَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

علیہ وسلم بہترین شما کسیکہ آموخت قرآن را وآموزانید آنرا رواہ البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَيْهِ

وروایت است از عائشہ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ الْمَاهِرُ بِالْقُرْاٰنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ

وسلم نیکو دا یا بندہ واستاد درقرآن بحفظ وتجوید با ملائکہائے بزرگ کنند ونیکوکار

وَالَّذِيْ يَقْرَاُ الْقُرْاٰنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيْهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَّهٗ

وآن کسیکہ میخواند قرآن را ودرمیماند درخواندن وے وخواندن قرآن بر او دشوار است

اَجْرَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

دو اجر است متفق علیہ وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا حَسَدَ اِلَّا عَلَی اثْنَيْنِ رَجُلٌ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست جائے رشک بردن مگر بر دو کس یکے مردے

اٰتَاهُ اللّٰہُ الْقُرْاٰنَ فَهُوَ يَقُوْمُ بِهٖ اٰنَاءَ اللَّيْلِ وَاٰنَاءَ

کہ دادہ است اللہ قرآن را پس آنمرد برمی خیزد بقرآن یعنے میخواند آنرا در ساعات

النَّهَارِ وَرَجُلٌ اٰتَاهُ اللّٰہُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ اٰنَاءَ

صبح وشام دوم مردے کہ دادہ است او را مالے پس آنمرد انفاق میکند از آن در ساعات

اللَّيْلِ وَاٰنَاءَ النَّهَارِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

صبح وشام متفق علیہ وروایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِيْ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آن کسے کہ
لَيْسَ فِيْ جَوْفِهٖ شَيْءٌ مِّنَ الْقُرْاٰنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ رَوَاهُ
نیست در درون وے چیزے از قرآن ہمچو خانہ ویران است رواہ
التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض
الترمذی و الدارمی و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَالُ لِصَاحِبِ
گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفتہ می شود مرصاحب
الْقُرْاٰنِ اِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا
قرآن را بخوان و ترقی مدارج کن و بتجوید بخوان قرآن را چنانکہ ترتیل میکردی در دنیا
فَاِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ اٰخِرِ اٰيَةٍ تَقْرَأُهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
بدرستیکہ منزل تو نزد آخر آیتے کہ میخوانی آنرا رواہ احمد و الترمذی
وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ
و ابو داؤد و النسائی و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الرَّبُّ تَبَارَكَ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگوید پروردگار تبارک
وَتَعَالٰى مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْاٰنُ عَنْ ذِكْرِيْ وَمَسْئَلَتِيْ اَعْطَيْتُهٗ
و تعالے کسے کہ باز دارد اورا قرآن از ذکر کردن من و دعا و سوال من میدہم اورا
اَفْضَلَ مَا اُعْطِي السَّائِلِيْنَ وَفَضْلُ كَلَامِ اللّٰهِ عَلٰى سَائِرِ
بیشتر از آنچہ میدہم سوال کنندگان را و فضل کلام خدا بر باقی کلام خلایق
الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللّٰهِ عَلٰى خَلْقِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ
ہمچو فضل خدا است بر مخلوق او رواہ الترمذی و الدارمی

وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ
والبیہقی در شعب ایمان و روایت است از ابن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ
فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند یک حرف از

كِتَابِ اللهِ فَلَهُ بِهٖ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُوْلُ
کتاب خدا پس مراو راست نیکی وہر نیکی جزا دادہ می شود بدہ چند او نمی گویم

الٓمّٓ حَرْفٌ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيْمٌ حَرْفٌ رَوَاهُ
الم یک حرف است بل الف تنہا حرفست وہمچنین لام حرف است ومیم حرفست رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ الْجُهَنِيِّ رض قَالَ
الترمذی والدارمی و روایت است از معاذ الجہنی رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ
فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

وَعَمِلَ بِمَا فِيْهِ أُلْبِسَ وَالِدَاهُ تَاجًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ضَوْءُهُ
وعمل کرد بچیزے کہ در قرآن است پوشانیدہ شوند پدر و مادر او تاج روز قیامت کہ روشنائی او

أَحْسَنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ فِيْ بُيُوْتِ الدُّنْيَا لَوْ كَانَتْ
خوشتر وقوی تر از روشنائی آفتاب باشد درخانہ ہاے دنیا اگر می بود آفتاب

فِيْكُمْ فَمَا ظَنُّكُمْ بِالَّذِيْ عَمِلَ بِهٰذَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوٗدَ
درخانہ ہای شما پس چیست گمان شما بآن کسیکہ بخواند وعمل کند بقرآن رواہ احمد وابوداؤد

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ
و روایت است از عقبہ بن عامر رض گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَوْ جُعِلَ الْقُرْاٰنُ فِيْ إِهَابٍ ثُمَّ
صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت اگر گردانیدہ می شد قرآن در پوستے پستر

أُلْقِيَ فِي النَّارِ مَا احْتَرَقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ
اندا خته مي شد و در آتش نميسوخت روا ه الدارمی و روایت است از علی رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ
گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم هرکه بخواند قرآن را

فَاسْتَظْهَرَهٗ فَاَحَلَّ حَلَالَهٗ وَحَرَّمَ حَرَامَهٗ اَدْخَلَهُ اللّٰهُ
پس یاد کرد آنرا پس حلال گرداند حلال آنرا و حرام گرداند حرام آنرا درمی آرد خدایتعالے او را

الْجَنَّةَ وَشَفَّعَهٗ فِيْ عَشَرَةٍ مِّنْ اَهْلِ بَيْتِهٖ كُلُّهُمْ قَدْ
در بهشت و قبول میکند شفاعت او را در ده کس از اہل بیت وے که ہمه ایشان بتحقیق

وَجَبَتْ لَهُمُ النَّارُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
واجب شده است مرایشان را آتش رواه احمد والترمذی و ابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَلَّمُوا الْقُرْاٰنَ فَاقْرَءُوْهُ فَاِنَّ مَثَلَ
علیه وسلم بیاموزید قرآن را پس بخوانید آنرا پس بدرستیکه حال

الْقُرْاٰنِ لِمَنْ تَعَلَّمَ فَقَرَأَهٗ وَقَامَ بِهٖ كَمَثَلِ جِرَابٍ مَّحْشُوٍّ
قرآن مرکسے را که آموخت پس خواند آنرا و قیام کرد بدان بجو انبانی ہست که پر کرده شده است

مِسْكًا تَفُوْحُ بِهٖ رِيْحُهٗ كُلَّ مَكَانٍ وَمَثَلُ مَنْ تَعَلَّمَهٗ
بمشک میدمید بوے وے در ہر جا و حال کسیکه آموخت قرآن را

فَرَقَدَ فَهُوَ فِيْ جَوْفِهٖ كَمَثَلِ جِرَابٍ اُوْكِيَ عَلٰى مِسْكٍ
پس خواب کرد حال آنکه قرآن در شکم اوست بجو حال انبان مشک است که بسته شده است بروے

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ
رواه الترمذی والنسائی وابن ماجه و روایت است واز

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرۃ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
إِنَّ اللهَ تَعَالَى قَرَأَ طٰهٰ وَيٰسٓ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوٰتِ
بدرستیکہ خدایتعالے خواند یعنے اظہار کرد سورہ طٰہٰ و یٰسین را پیش ازانکہ پیدا کند آسمان ہا
وَالْأَرْضَ بِأَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰئِكَةُ الْقُرْاٰنَ قَالَتْ
و زمین را بہزار سال ہرگاہ کہ شنیدند فرشتگان قرارت طٰہٰ و یٰس را گفتند فرشتگان
طُوْبٰى لِأُمَّةٍ يُنْزَلُ هٰذَا عَلَيْهَا طُوْبٰى لِأَجْوَافٍ تَحْمِلُ هٰذَا
خیر و خوبی باد مرامتے را کہ فرود فرستادہ شود این ہردو سورہ بر آن است و خوبی باد مر آن شکمہا را و دلہا را کہ بردارند آن را
وَطُوْبٰى لِأَلْسِنَةٍ تَتَكَلَّمُ بِهٰذَا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ
و خوبی باد مر زبان ہا را کہ تکلم کنند باین رواہ الدارمی و روایت است از
أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرۃ رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
أَعْرِبُوا الْقُرْاٰنَ وَاتَّبِعُوْا غَرَائِبَهٗ وَغَرَائِبُهٗ فَرَائِضُهٗ
اظہار کنید معانی قرآن را و پیروی کنید غرایب قرآن را و غرایب وے فرایض و
وَحُدُوْدُهٗ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
و حدود اوست و روایت است از عایشہ رضـ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ قِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنْ
وسلم گفت خواندن قرآن در نماز بہتر است از
قِرَاءَةِ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ الصَّلٰوةِ وَقِرَاءَةُ الْقُرْاٰنِ فِي غَيْرِ
خواندن قرآن در غیر نماز و خواندن قرآن در غیر
الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ مِنَ التَّسْبِيْحِ وَالتَّكْبِيْرِ وَالتَّسْبِيْحُ أَفْضَلُ
نماز افضل است از تسبیح و تکبیر و تسبیح بہتر است

مِنَ الصَّدَقَةِ وَالصَّدَقَةُ اَفْضَلُ مِنَ الصَّوْمِ وَالصَّوْمُ

ازصدقہ دادن در راہ خدا وصدقہ دادن بہتر است از روزہ داشتن وروزہ داشتن

جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ وَعَنْ عُثْمَانَ ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ ابْنِ اَوْسٍ

سپر است از آتش دوزخ وروایت است از عثمان ابن عبداللہ ابن اوس

الثَّقَفِيِّ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الثقفی از جد خود کہ اوس است گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْاٰنَ فِيْ غَيْرِ الْمُصْحَفِ اَلْفُ دَرَجَةٍ وَقِرَاءَتُهٗ

ثواب خواندن مرد قرآن را در غیر مصحف ہزار درجہ دارد و ثواب خواندن او

فِي الْمُصْحَفِ تُضَعَّفُ عَلٰى ذٰلِكَ اِلٰى اَلْفَيْ دَرَجَةٍ وَعَنْ

در مصحف زیادہ کردہ می شود بر آن تا دو ہزار درجہ وروایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوْبَ تَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيْدُ اِذَا اَصَابَهُ

بدرستیکہ این دلہای مردم زنگ میگیرد یعنی تیرہ میگردد وچنانکہ زنگ میگیرد آہن وقتیکہ میرسد آنرا

الْمَاءُ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا جِلَاءُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ

آب گفتہ شد اے رسول خدا چیست سبب روشنی وصفائی وی گفت بسیاری یاد کردن موت

وَتِلَاوَةُ الْقُرْاٰنِ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْاَرْبَعَةَ فِيْ

وخواندن قرآن است روایت کرد بیہقی این چہار حدیث را در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا اَنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ صَلَّى

شعب ایمان وروایت است از حسن بصری ازروی ارسال کہ آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَاَ فِيْ لَيْلَةٍ مِائَةَ اٰيَةٍ لَمْ يُحَاجَّهُ

اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند در شبے صد آیت قرآن محاجات نکند خصومت نسازد ازا

اَلْقُرْاٰنُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ وَمَنْ قَرَأَ فِيْ لَيْلَةٍ مَائَتَيْ اٰيَةٍ

قرآن دران شب و کسیکه بخواند در شبی دو صد آیت

كُتِبَ لَهٗ قُنُوْتُ لَيْلَةٍ وَمَنْ قَرَأَ فِيْ لَيْلَةٍ خَمْسَ مِائَةِ اٰيَةٍ

نوشته شود برائے وے طاعت شب و کسیکه بخواند در شبے پنجصد آیت

اِلَى الْاَلْفِ اَصْبَحَ وَلَهٗ قِنْطَارٌ مِّنَ الْاَجْرِ قَالُوْا وَمَا الْقِنْطَارُ

تا ہزار صبح میکند درحالیکه مراوراست قنطار از اجر گفتند صحابه وچیست قنطار

قَالَ اِثْنَا عَشَرَ اَلْفًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى

گفت آنحضرت قنطار مقدار دوازده ہزار است رواه الدارمی و روایت است از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اشعری رض گفت ابی موسی که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

تَعَاهَدُوا الْقُرْاٰنَ فَوَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَهُوَ اَشَدُّ

رعایت و مداومت کنید بقرآن پس سوگند بخدائے که بقائے ذات من در دست قدرت اوست هر آئینه

تَفَصِّيًا مِّنَ الْاِبِلِ فِيْ عُقُلِهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

از روے رہا شدن از شترے که بسته باشد پائے وے در رسن متفق علیه است و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی ہریرة رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلی الله علیه وسلم

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَّمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْاٰنِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

نیست از ما کسیکه تغنی نکند بقرآن یعنے مستغنی شود از همه رواه بخاری و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

براء بن عازب رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ زَيِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِاَصْوَاتِكُمْ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

وسلم بیارائید قرآن را بخوشی آوازہائے شما رواه احمد و ابو داود

قرآن کی حفاظت

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ رضہ قَالَ

وابن ماجہ والدارمی وروایت است از سعد بن عبادہ رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَا مِنِ امْرِءٍ یَقْرَأُ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ مردے کہ می خواند

الْقُرْاٰنَ ثُمَّ یَنْسَاہُ اِلَّا لَقِیَ اللّٰہَ یَوْمَ الْقِیٰمَۃِ اَجْذَمَ رَوَاہُ

قرآن را پس فراموش گرداند آنرا مگر آنکہ پیش می آید خدا را روز قیامت منقطع الاعضا یعنی ہیچ حذ

اَبُوْدَاؤُدَ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو رضہ

ابو داؤد والدارمی وروایت است از عبد اللہ بن عمرو رضہ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ لَمْ یَفْقَہْ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ نہ فہمید

مَنْ قَرَأَ الْقُرْاٰنَ فِیْ اَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ

کسیکہ خواند قرآن در کمتر از سہ روز رواہ الترمذی

وَاَبُوْدَاؤُدَ وَالدَّارِمِیُّ وَعَنْ عُقْبَۃَ بْنِ عَامِرٍ رضہ قَالَ

وابو داؤد والدارمی وروایت است از عقبہ بن عامر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَلْجَاہِرُ بِالْقُرْاٰنِ

فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم جہر کنندہ قرآن را

کَالْجَاہِرِ بِالصَّدَقَۃِ وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْاٰنِ کَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَۃِ

ہمچو آشکارا دہندہ است صدقہ را و بآواز پست خوانندہ قرآن را ہمچو پنہان دہندہ است صدقہ

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَالنَّسَائِیُّ وَعَنِ اللَّیْثِ

رواہ الترمذی وابوداؤد والنسائی وروایت است از لیث

ابْنِ سَعْدٍ رضہ عَنِ ابْنِ اَبِیْ مُلَیْکَۃَ عَنْ یَعْلَی ابْنِ مَمْلَکٍ رضہ

بن سعد رضہ کہ وے روایت میکند از ابن ابی ملیکہ از یعلی ابن مملک رضہ

أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ رض عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وے پرسید از ام سلمہ رضا از قرارت پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا

وسلم پس ناگاه ام سلمہ صفت میکند قرارت را کہ پیدا وکشاده است حرف بعد از حرف جدا جدا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

رواه الترمذی والبوداؤد والنسائی وروایت است از حذیفہ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِقْرَءُوا

رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بخوانید

الْقُرْاٰنَ بِلُحُوْنِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا وَإِيَّاكُمْ وَلُحُوْنَ

قرآن را بلحن عرب وخوش آوازہاے ایشان و دور دارید خود را از لحن

أَهْلِ الْعِشْقِ وَلُحُوْنَ أَهْلِ الْكِتَابَيْنِ وَسَيَجِيْءُ بَعْدِي

اہل عشق ولحن ہاے اہل دو کتاب یعنے توریت وانجیل ونزدیک باشد کہ بیاید پس از من

قَوْمٌ يُرَجِّعُوْنَ بِالْقُرْاٰنِ تَرْجِيْعَ الْغِنَاءِ وَالنَّوْحِ لَا يُجَاوِزُ

گروہے کہ ترجیع کنند بقرآن مانند سرود ونوحہ ونگذرد قرآن

حَنَاجِرَهُمْ مَفْتُوْنَةٌ قُلُوْبُهُمْ وَقُلُوْبُ الَّذِيْنَ يُعْجِبُهُمْ

گلوہاے ایشان را در فتنہ انداختہ شده است دلہاے ایشان ودلہاے آنکسان کہ خوش می آید

شَأْنُهُمْ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَرَزِيْنٌ فِي

حال ایشان رواه بیہقی در شعب ایمان ورزین در

كِتَابِهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

کتاب خود وروایت است از براء بن عازب رضا گفت شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ حَسِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِأَصْوَاتِكُمْ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت نیک گردانید قرآن را بآوازہاے خود

اتقان ١٢/١

فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْنًا رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

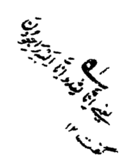
زیرا کہ آواز خوش زیادہ میگرداند قرآن را از روی حسن رواہ الدارمی

وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رض أَنَّهُ مَرَّ عَلَى قَارِئٍ يَقْرَأُ

و روایت است از عمران بن حصین رض کہ او گذشت بر قصہ خوان کہ قرآن میخواند

ثُمَّ يَسْأَلُ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز مردم سوال میکرد پس استرجاع کرد عمران پستر گفت کہ شنیدم آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلْيَسْأَلِ اللّٰهَ بِهِ

علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ خواند قرآن را پس باید کہ سوال کند خدا را بالقرآن

فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ يَسْأَلُونَ بِهِ

پس بدرستیکہ شان اینست زود باشد کہ بیایند گروہہا کہ بخوانند قرآن را و سوال کنند

النَّاسَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ

از مردم رواہ احمد والترمذی و روایت است از بریدہ گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواند قرآن را

يَتَأَكَّلُ بِهِ النَّاسَ جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَوَجْهُهُ عَظْمٌ

درحالیکہ طلب اکل میکند بالقرآن از مردم بیاید آنکس روز قیامت حال آنکہ روی وے استخوان است

لَيْسَ عَلَيْهِ لَحْمٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

کہ نیست در روے وے گوشت رواہ البیہقی در شعب ایمان و روایت است از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

انس بن مالک رض گفت انس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ لِلّٰهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ هُمْ

بدرستیکہ مر خدا راست اہلیان و خواص از مردمان گفتند صحابہ ای پیغمبر خدا کیستند ایشان

قَالَ هُمْ اَهْلُ الْقُرْاٰنِ اَهْلُ اللّٰهِ وَخَاصَّتُهٗ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

فرمود ایشان اہل قرآن اہل اللہ وخواص او اند رواہ ابن ماجہ

وَعَنْ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ رض مَا بَالُ اَقْوَامٍ يُقْرَأُ عَلَيْهِمْ كِتَابُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی بن کعب رض چہ حال آنکسان است کہ خواندہ شود برایشان کتاب خدا

لَا يَدْرُوْنَ مَا قُرِئَ عَلَيْهِمْ فِيْهِ وَلَا مَا تُرِكَ هٰكَذَا كَانَتْ

نمی دانند کہ چہ خواندہ شد برایشان دران ونمی دانند کہ چہ ترک کردہ شدہ است ہمچنین بود حال

بَنُوْا اِسْرَائِيْلَ خَرَجَتْ خَشْيَةُ اللّٰهِ مِنْ قُلُوْبِهِمْ فَغَابَتْ

بنی اسرائیل بیرون شد خوف خدا از دلہاے ایشان پس غایب شد

قُلُوْبُهُمْ وَشَهِدَتْ اَبْدَانُهُمْ اَلَا وَاِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ

دلہاے ایشان وحاضر شد بدنہاے ایشان آگاہ شو ہر آئینہ خداے بزرگ وجلیل

لَا يَقْبَلُ مِنْ اَحَدٍ عَمَلًا حَتّٰى يَشْهَدَ بِقَلْبِهٖ مَا شَهِدَ بِبَدَنِهٖ

قبول نمی کند از کسے ہیچ عملے تا آنکہ گواہی دہد بدل او آنچہ کہ گواہی میدہد از بدن خود

جامع وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از انس بن مالک رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا حَمَلَةَ الْقُرْاٰنِ اِنَّ اَهْلَ السَّمٰوٰتِ

اللہ علیہ وسلم اے حاملان قرآن بدرستیکہ اہل آسمان

يَذْكُرُوْنَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالٰى فَتَحَبَّبُوْا اِلَى اللّٰهِ تَعَالٰى بِتَوْقِيْرِ

یاد میکنند شمارا نزد خدا تعالے پس دوست شوید بسوے خدا بسبب توقیر

كِتَابِهٖ يَزِدْكُمْ حُبًّا وَيُحَبِّبْكُمْ اِلٰى عِبَادِهٖ يَا حَمَلَةَ الْقُرْاٰنِ اَنْتُمْ

کتاب او زیادہ دوست میدارد شمارا خدا دوست میگرداند شمارا تر بندگان او اے بردارندگان قرآن شما

مُخْتَصُّوْنَ بِرَحْمَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى الْمُعَلِّمُوْنَ كَلَامَ اللّٰهِ تَعَالٰى

مخصوص ہستید برحمت خدا تعالے تعلیم کنندگان کلام خدا تعالے

ام ... مجہولان ... نیکان ... [illegible]

الْمُقَرَّبُوْنَ مِنَ اللهِ تَعَالٰى مَنْ وَالَاهُمْ تَقَرَّبَ إِلَى اللهِ تَعَالٰى

قریب کردہ شدہ اند از خدا تعالے کسیکہ دوست داشت ایشان را قرب میابد بسوے خدا تعالے

وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَا اللهَ يُدْفَعُ عَنْ قَارِئِ الْقُرْاٰنِ بَلَاءُ

وکسیکہ دشمن گرفت ایشان را پس بتحقیق دشمن داشت خدا را دور کردہ شود از خوانندہ قرآن بلاہای

الدُّنْيَا وَيُدْفَعُ عَنْ مُسْتَمِعِ الْقُرْاٰنِ بَلَاءُ الْاٰخِرَةِ يَا حَمَلَةَ

دنیا و دفع کردہ شود از شنوندہ قرآن بلاہاے آخرت اے حاملان

الْقُرْاٰنِ تَحَبَّبُوْا إِلَى اللهِ تَعَالٰى بِتَوْقِيْرِ كِتَابِهٖ يَزِدْكُمْ حُبًّا

قرآن پس دوست شید ایشان شمارا بسوے خدا تعالے بسبب بزرگی کتاب وے زیادہ میکند خدا محبت شما را

وَيُحَبِّبْكُمْ إِلٰى عِبَادِهٖ جَامِعٌ كَبِيْرٌ عَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

و دوست میکند شمارا بسوے بندگان او روایت است از انس رض گفت

خَرَجَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ فَنَادٰى

برآمد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روزے پس ندا کرد آنحضرت م

بِأَعْلٰى صَوْتِهٖ يَا حَامِلَ الْقُرْاٰنِ اِكْحَلْ عَيْنَيْكَ بِالْبُكَاءِ

ببلند آواز خود کہ اے بردارندہ قرآن سرمہ گین کن ہردو چشم ترا از گریہ

إِذَا ضَحِكَ الْمُبْطِلُوْنَ وَقُمْ بِاللَّيْلِ إِذَا نَامَ النَّائِمُوْنَ

وقتیکہ خندہ کنند مبطلون و برخیز بشب براے نماز چون خواب کنند خوابندگان

وَصُمْ إِذَا اَكَلَ الْاٰكِلُوْنَ وَاعْفُ عَمَّنْ ظَلَمَكَ وَلَا تَحْقِدْ

و روزہ بدار وقتیکہ میخورند خورندگان و عفو کن از کسیکہ ظلم کند بر تو و کینہ مدار

فِيْ مَنْ يَحْقِدُ وَلَا تَجْهَلْ فِيْمَنْ يَجْهَلُ اَلدَّيْلَمِي

در حق کسیکہ کینہ دارد و نادان مشو در حق کسیکہ جاہل شود رواہ دیلمی

بَابُ تَفْضِيْلِ فَضَائِلِ سُوَرِ الْقُرْاٰنِ وَاٰيَاتِهٖ

باب تفضیل فضائل سورہاے قرآن و آیات آن

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ

وہر کہ روگردان شود از یاد کردن من پس او را بود زندگانی تنگ و نابینا برانگیزم او را

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ أَعْمٰى قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِيٓ أَعْمٰى وَقَدْ

روز قیامت گوید اے پروردگار من چرا برانگیختی مرا نابینا وہر آئینہ پیش ازین

كُنْتُ بَصِيرًا قَالَ كَذٰلِكَ أَتَتْكَ اٰيٰتُنَا فَنَسِيتَهَا وَ

بینا بودم گوید ہمچنین آمد بتو نشانہاے ما پس تغافل کردی از ان

كَذٰلِكَ الْيَوْمَ تُنْسٰى وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتٰبِ

وہمچنین امروز تغافل کرده شود در حق تو ہر آئینہ فرو فرستاده خدا برشما در قرآن

أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ اٰيٰتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا

کہ چون بشنوید باتیہاے خدا انکار نموده می آید و تمسخر کرده می شود آیتہا

فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ

پس منشینید با ایشان تا آنکہ شروع کنید در سخنے بجز آن

إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ

ہر آئینہ شما آنگاه مانند آن کافران باشید جز این نیست کہ مومنان آنند کہ چون یاد کرده شود خدا

وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتُهُ زَادَتْهُمْ

بترسند دلہاے ایشان وچون خوانده شود بر ایشان آیات خدا زیاده سازند آن آیات

إِيمَانًا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ الَّذِينَ يُقِيمُونَ

ایمان ایشان را و بر پروردگار خویش توکل میکنند آنانکہ برپا میدارند

الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُونَ أُولٰٓئِكَ هُمُ

نماز را واز آنچہ روزی داده ایم ایشان را خرج میکنند این جماعت ایشان ند

الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجٰتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ

مومنان بتحقیق براے ایشان است مرتبہا نزد پروردگار ایشان وآمرزش

وَرِزْقٌ كَرِيْمٌ ۝ حٰمٓ ۝ تَنْزِيْلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝

و روزی نیک این فرو فرستادن است از جانب خدا ے بخشاینده و مهربان

كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝

این کتابیست واضح ساخته شد آیات او را در حالیکه قرآنے عربی است برا ے قومے که میدانند

بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝

در حالیکه مژده دهنده و ترسانند ه است پس روے گردان شد ند اکثر مردمان پس ایشان نمی شنوند

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از نواس بن سمعان رضا گفت شنیدم آنحضرت صلے الله

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ يُؤْتٰى بِالْقُرْاٰنِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَهْلِهِ الَّذِيْنَ كَانُوْا

علیه وسلم را که میگفت آورده میشود قرآن روز قیامت و اہل قرآن آنکسا نیکه بودند

يَعْمَلُوْنَ بِهٖ تَقْدُمُهٗ سُوْرَةُ الْبَقَرَةِ وَاٰلُ عِمْرَانَ كَاَنَّهُمَا

که عمل میکردند باحکام قرآن پیش می شود قرآن را سوره بقره و آل عمران گو یا که این دو

غَمَامَتَانِ اَوْ ظُلَّتَانِ سَوْدَاوَانِ بَيْنَهُمَا شَرْقٌ اَوْ كَاَنَّهُمَا

سورت دو ابر اند یا دو سایبان سیاه میان این دو سورت شرق است یا این دو بچو را

فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ تُحَاجَّانِ عَنْ صَاحِبِهِمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

دو جماعت اند از پرند صف بستگان که حجت میکنند از جانب صاحب ایشان رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ بَيْنَمَا جِبْرَئِيْلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

و روایت است از ابن عباس رض گفت در اثنا ے آنکه جبرئیل علیه السلام

قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ نَقِيْضًا مِّنْ

نشسته است نزد آنحضرت صلے الله علیه وسلم شنید جبرئیل ع آوازی را از

فَوْقِهٖ فَرَفَعَ رَاْسَهٗ فَقَالَ هٰذَا بَابٌ مِّنَ السَّمَاءِ فُتِحَ الْيَوْمَ

بالا ے خود پس برداشت سر خود را آنحضرت ص پس گفت جبرئیل ع این دریست از آسمان کشاده شد امروز

خب ۲۲ سبع ۱۵

لَمْ يُفْتَحْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ هٰذَا مَلَكٌ

وکشاده نشد هرگز مگر امروز پس فرود آمد از آن فرشته پس گفت جبرئیل کہ این فرشته ایست

نَزَلَ اِلَى الْاَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ اِلَّا الْيَوْمَ فَسَلَّمَ فَقَالَ اَبْشِرْ

کہ فرود آمده است بسوے زمین کہ فرود نیامده هرگز مگر امروز پس سلام گفت آن فرشته پس گفت

بِنُوْرَيْنِ اُوْتِيْتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ فَاتِحَةُ الْكِتَابِ

بدو نورے کہ داده شد بتو داده نشد آن دو نور بهیچ پیغمبر پیش از تو یکے سوره الحمد الله

وَخَوَاتِيْمُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا اِلَّا اُعْطِيْتَهٗ

و دیگر دو آیت کہ در آخر سوره بقره است یعنی از آمن الرسول تا آخر سوره هرگز نخوانی بحرفی ازفاتحه و آمن الرسول

وَعَنْ اَبِى الدَّرْدَاءِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی الدردار گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيَعْجِزُ اَحَدُكُمْ اَنْ يَقْرَأَ فِى لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ

علیہ وسلم آیا عاجز می آید یکے از شما از آنکہ بخواند در شبے ثلث قرآن را

قَالُوْا وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

گفتند صحابه چگونه خواند ثمث قرآن را در شب فرمود کہ سوره قل هو الله احد

يَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ عَنْ

برابر است ثمث قرآن را رواه مسلم و روایت کرد بخاری از

اَبِيْ سَعِيْدٍ رضـ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

ابی سعید رضـ و روایت است از انس رضـ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا وَقَلْبُ الْقُرْاٰنِ يٰسٓ

الله علیه وسلم بدرستیکه مر هر شئے را دلیست و دل قرآن سوره یاسین است

وَمَنْ قَرَأَ يٰسٓ كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْاٰنِ

و هر کہ بخواند سوره یٰسین را بنویسد خدا تعالے مر او را بسبب خواندن آن ثواب بخوانیدن قرآن

آن نور و دو آیت آخر سوره بقره است ... ۱۲ منه

یعنی از آمن الرسول تا آخر سوره ۱۲

عَشَرَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

ده مرتبه رواه الترمذی والدارمی و از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ حٰمٓ

گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ خواند سورۂ حٰمٓ

الدُّخَانِ فِي لَيْلَةٍ أَصْبَحَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ

الدخان را در شب صبح میکند درحالیکہ آمرزش میخواہند او را ہفتاد ہزار فرشتگان

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ ضَرَبَ بَعْضُ

رواه الترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت کہ زد بعضے

أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِبَاءَهُ عَلَى قَبْرٍ وَهُوَ

از اصحاب پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم خیمہ خود را برگورے و وے

لَا يَحْسِبُ أَنَّهُ قَبْرٌ فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ

گمان نمی برد کہ آن قبر است پس ناگاه در آن قبر آدمیست کہ میخواند سوره تبارک

الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ حَتَّى خَتَمَهَا فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

الذی بیده الملک تا آنکہ ختم کرد آنرا پس آمد وے پیغمبر خدا را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هِيَ

وسلم پس خبر داد آنحضرت را باینحال پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ این سوره

الْمَانِعَةُ هِيَ الْمُنْجِيَةُ تُنْجِيهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مانعہ است این سوره رستگاری دہنده است رستگاری میدہد او را از عذاب قبر رواه الترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض قَالَا قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت است از ابن عباس رض و انس بن مالک رض گفتند این ہر دو کہ فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا زُلْزِلَتْ تَعْدِلُ نِصْفَ الْقُرْآنِ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ سوره اذا زلزلت برابر است نصف قرآن را

وَقُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْاٰنِ وَقُلْ يَا اَيُّهَا الْكَافِرُوْنَ

وقل ہو اللہ احد برابر است ثلث قرآن را و قل یا ایہا الکافرون

تَعْدِلُ رُبُعَ الْقُرْاٰنِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ

برابر است ربع قرآن را رواه الترمذی و روایت است از معقل بن

يَسَارٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يُصْبِحُ

یسار رضا از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ہر کہ بگوید ہنگامیکہ صبح کند

ثَلٰثَ مَرَّاتٍ اَعُوْذُ بِاللهِ السَّمِيْعِ الْعَلِيْمِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ

سہ مرتبہ اعوذ باللہ السمیع العلیم من الشیطان الرجیم

فَقَرَأَ ثَلٰثَ اٰيَاتٍ مِنْ اٰخِرِ سُوْرَةِ الْحَشْرِ وَكَّلَ اللهُ بِهٖ

پس بخواند سہ آیت از آخر سورہ حشر وکیل گرداند خدایتعالے بوے

سَبْعِيْنَ اَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّوْنَ عَلَيْهِ حَتّٰى يُمْسِيَ وَاِنْ مَاتَ

ہفتاد ہزار فرشتہ را کہ درود میفرستند بروے تا آنکہ شام کند و اگر بمیرد آن کس

فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيْدًا وَمَنْ قَالَهَا حِيْنَ يُمْسِيْ كَانَ

دراں روز می میرد شہید و کسیکہ می گوید این سہ آیت را ہنگامیکہ شام می کند باشد

بِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ

بہمان مرتبہ کہ در صبح ذکر کردہ شد رواہ الترمذی و الدارمی و روایت است از انس رضـ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ كُلَّ يَوْمٍ مِأَتَيْ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت کسیکہ بخواند ہر روز دو صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللهُ اَحَدٌ مُحِيَ عَنْهُ ذُنُوْبُ خَمْسِيْنَ سَنَةً اِلَّا

بار قل ہو اللہ احد محو کردہ شود از وے گناہان پنجاہ سال مگر

اَنْ يَكُوْنَ عَلَيْهِ دَيْنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

آنکہ باشد بروے وامے رواہ الترمذی و الدارمی

وَفِيْ رِوَايَةٍ خَمْسِيْنَ مَرَّةً وَلَمْ يَذْكُرْ اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ عَلَيْهِ

و در روایت دارمی خواندن و پنجاه بار واقع شده و ذکر نکرده است دارمی این استثنا را که از إلا

دَيْنٌ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ

تا یکون علیہ دین است و از وے مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودے کہ خواہد کہ

اَنْ يَّنَامَ عَلٰى فِرَاشِهٖ فَنَامَ عَلٰى يَمِيْنِهٖ ثُمَّ قَرَأَ مِائَةَ

خواب کند بر بستر خود پس بخوابد بر جانب راست خود بستر بخواند صد

مَرَّةٍ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ يَقُوْلُ لَهُ الرَّبُّ

بار قل ہو اللہ احد وقتیکہ باشد روز قیامت میگوید مر او را پروردگار

يَا عَبْدِيْ اُدْخُلْ عَلٰى يَمِيْنِكَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

اے بندۂ من درآی بر جانب راست خود در بہشت رواہ الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ فَقَالَ وَجَبَتْ قُلْتُ

شنید مردے را کہ میخواند قل ہو اللہ احد پس فرمود آنحضرت کہ واجب گشت گفتم

وَمَا وَجَبَتْ قَالَ الْجَنَّةُ رَوَاهُ مَالِكٌ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

چہ واجب گشت فرمود آنحضرت ﷺ بہشت رواہ مالک و ترمذی و نسائی

وَعَنْ اَيْفَعَ بْنِ عَبْدِ الْكَلَاعِيِّ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ

و روایت است از ایفع بن عبد الکلاعی رض کہ گفت مردے

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ سُوْرَةٍ مِنَ الْقُرْاٰنِ

اے پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کدام سورہ از قرآن

اَعْظَمُ قَالَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ قَالَ فَاَيُّ اٰيَةٍ فِي الْقُرْاٰنِ اَعْظَمُ

بزرگتر است فرمود آنحضرت ﷺ قل ہو اللہ احد گفت آن مرد پس کدام آیت در قرآن بزرگتر

قَالَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ قَالَ فَاَيُّ

گفت آنحضرت آیۃ الکرسی کہ لا الہ الا ہو الحی القیوم تا آخر است گفت آنمرد پس کدام

اٰيَةٍ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ تُحِبُّ اَنْ تُصِيْبَكَ وَاُمَّتَكَ قَالَ

آیت اے پیغمبر خدا دوست میداری کہ برسد خیر و عاترا و امت ترا گفت آنحضرت

خَاتِمَةُ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ فَاِنَّهَا مِنْ خَزَائِنِ رَحْمَةِ اللّٰهِ

خاتمہ سورۃ بقر زیرا کہ آن از خزینہ ہاے رحمت خدا است

مِنْ تَحْتِ عَرْشِهٖ اَعْطَاهَا هٰذِهِ الْاُمَّةَ لَمْ تَتْرُكْ خَيْرًا

از زیر عرش وے دادہ است آن را باین امت ترک نکردہ است ہیچ چیزے از خیر

مِنَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اِلَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

دنیا و آخرت مگر آنکہ مشتمل است بروے و درگرفتہ است رواہ الدارمی

وَعَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ مُرْسَلًا قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عبد الملک بن عمیر بطریق مرسل گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ فِىْ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ شِفَاءٌ مِّنْ

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ در سورہ فاتحۃ الکتاب شفا است از

كُلِّ دَاءٍ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِىْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

ہر مرض جسمانی و روحانی اگر بطریق یقین بخواند رواہ الدارمی وبیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضه قَالَ مَنْ قَرَأَ اٰخِرَ

و روایت است از عثمان بن عفان رضہ گفت کسیکہ بخواند آخر سورہ

اٰلِ عِمْرَانَ فِىْ لَيْلَةٍ كُتِبَ لَهٗ قِيَامُ لَيْلَةٍ وَعَنْ مَكْحُوْلٍ

آل عمران در شبے نوشتہ میشود مر آنکس را ثواب بیداری شب و از مکحول مرویست

قَالَ مَنْ قَرَأَ سُوْرَةَ اٰلِ عِمْرَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَلَّتْ عَلَيْهِ

گفت کسیکہ بخواند سورہ آل عمران روز جمعہ درود فرستند بر آنکس

الْمَلٰئِكَةُ اِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ وَعَنْ كَعْبٍ رض

واستغفار کنند مرا ورا فرشتگان تا شب رواہما الدارمی و روایت است از کعب رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اقْرَءُوْا سُوْرَةَ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود بخوانید سورۃ

هُوْدٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض

ہود را روز جمعہ رواہ الدارمی و روایت است از ابی سعید خدری رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ سُوْرَةَ الْكَهْفِ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند سورہ کہف را

فِيْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ اَضَاءَ لَهُ النُّوْرُ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ رَوَاهُ

در روز جمعہ روشن میگردد مرا ورا نور ایمان درمیان وقتیکہ در دو جمعہ است رواہ

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ

بیہقی در دعوات الکبیر و روایت است از خالد بن معدان

قَالَ اقْرَءُوا الْمُنْجِيَةَ وَهِيَ الٓمّٓ تَنْزِيْلُ فَاِنَّهٗ بَلَغَنِيْ اَنَّ

گفت خالد بخوانید سورہ کہ رستگاری دہندہ است و آن الم تنزیل کہ در وے سجدہ است زیراکہ رسیدہ

رَجُلًا كَانَ يَقْرَؤُهَا مَا يَقْرَأُ شَيْئًا غَيْرَهَا وَكَانَ كَثِيْرَ

مردے بود کہ میخواند آنرا نمی خواند چیزے را جز این و بود آن مرد بسیار

الْخَطَايَا فَنَشَرَتْ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ قَالَتْ رَبِّ اغْفِرْ لَهٗ

گناہگار پس پراگندہ کرد این سورہ بازوے خود را بر آنمرد و شفاعت کرد این سورہ و گفت ای پروردگار

فَاِنَّهٗ كَانَ يُكْثِرُ قِرَاءَتِيْ فَشَفَّعَهَا الرَّبُّ تَعَالٰى فِيْهِ وَقَالَ

پس بدرستیکہ بود آنمرد کہ بسیار میکرد خواندن مرا پس قبول شفاعت کرد پروردگار در حق آنمرد و گفت

اُكْتُبُوْا لَهٗ بِكُلِّ خَطِيْئَةٍ حَسَنَةً وَارْفَعُوْا لَهٗ دَرَجَةً

پروردگار بفرشتگان کہ بنویسید برائے این مرد بہر بدی نیکی و بلند گردانید برائے وے درجہ

١١ / ٥ / ١

١١ / ١ / ٥ / ١ / ٥

وَقَالَ اَيْضًا اِنَّمَا تُجَادِلُ عَنْ صَاحِبِهَا فِي الْقَبْرِ تَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ

وگفت نیز بدرستیکہ این سورہ خصومت میکند در قبر از جانب خوانندہ باینطور کہ می گوید خداوندا

اِنْ كُنْتُ مِنْ كِتَابِكَ فَشَفِّعْنِي فِيْهِ وَاِنْ لَّمْ اَكُنْ مِّنْ كِتَابِكَ

اگر ہستم سورہ از کتاب تو پس قبول کن شفاعت من در حق وے و اگر نیستم سورہ از کتاب تو

فَامْحُنِيْ عَنْهُ وَاِنَّهَا تَكُوْنُ كَالطَّيْرِ تَجْعَلُ جَنَاحَهَا عَلَيْهِ

پس محو کن مرا از کتاب و بدرستیکہ این سورہ میگردد بقدرت خدا ہمچو جانور پرندہ می اندازد بازو خود بر خوانندہ

فَتَشْفَعُ لَهٗ فَتَمْنَعُهٗ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَقَالَ فِيْ تَبَارَكَ

پس شفاعت میکند مر او را پس منع میکند از عذاب قبر وگفت در سورہ تبارک

مِثْلَهٗ وَكَانَ خَالِدٌ لَا يَبِيْتُ حَتّٰى يَقْرَأَهُمَا وَقَالَ طَاؤُسٌ

مانند این و بود خالد کہ شب نمی کرد تا آنکہ میخواند این سورہ را وگفت طاؤس یمانی تابعی

فُضِّلَتَا عَلٰى كُلِّ سُوْرَةٍ فِي الْقُرْاٰنِ بِسِتِّيْنَ حَسَنَةً رَوَاهُ

تفضیل دادہ شدہ اند این دو سورہ بر ہر سورہ کہ در قرآن است بشصت نیکی رواہ

الدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَطَاءِ بْنِ اَبِيْ رَبَاحٍ قَالَ بَلَغَنِيْ اَنَّ

الدارمی و روایت است از عطاء ابن ابی رباح گفت کہ رسیدہ است مرا بدرستیکہ

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ يٰسٓ فِيْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند سورہ یسین در

صَدْرِ النَّهَارِ قُضِيَتْ حَوَائِجُهٗ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ مُرْسَلًا

اول روز پر داختہ شود حاجتہائے وے روایت کرد اینحدیث را دارمی بطریق مرسل

وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارِ الْمُزَنِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از معقل بن یسار المزنی رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ يٰسٓ اِبْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ تَعَالٰى

علیہ وسلم فرمود کسیکہ بخواند سورہ یسین از برائے طلب رضائے خدا تعالے

غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ فَاقْرَؤُهَا عِنْدَ مَوْتَاكُمْ

آمرزیده شود چیزے که پیش رفته است از گناه وے پس بخوانید آنرا نزد مرده های شما یعنی کسیکه مشرف بموت باشد

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ

رواه البیهقی در شعب ایمان و مرویست از علی رض گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِكُلِّ شَيْءٍ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت مر هر چیزے را

عَرُوسٌ وَعَرُوسُ الْقُرْاٰنِ الرَّحْمٰنُ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ

عروس است و عروس قرآن سوره رحمن است و روایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه بخواند سورة واقعه را

فِي كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا وَكَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ رض

در هر شب نمیرسد آنرا فاقه و درویشے هرگز و بود ابن مسعود رض

يَأْمُرُ بَنَاتِهِ يَقْرَأْنَ بِهَا فِي كُلِّ لَيْلَةٍ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ

که امر میکرد دختران خود را که بخوانند این سوره در هر شب روایت کرد بیهقی هر دو حدیث را

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ

صلے اللہ علیہ وسلم آیا نمی تواند یکے از شما که بخواند هزار

اٰيَةٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالُوا وَمَنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَقْرَأَ أَلْفَ اٰيَةٍ

آیت را در هر روز گفتند صحابه که می تواند که بخواند هزار آیت با وجود موانع اعمال دیگر

فِي كُلِّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا يَسْتَطِيعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ أَلْهٰكُمُ

در هر روز فرمود آنحضرت آیا نمی تواند یکے از شما که بخواند سوره الهکم

۱ مراد از عروس حسن و زینت است ۱۲

التَّكَاثُرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ
التکاثر روایت کرد این حدیث بیہقی در شعب الایمان و روایت است از سعید بن المسیب رض

مُرْسَلًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللهُ
که از کبار تابعین است بطریق مرسل از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم که فرمود آنحضرت کسیکه بخواند

أَحَدٌ عَشَرَ مَرَّاتٍ بُنِيَ لَهُ بِهَا قَصْرٌ فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ قَرَأَ
سورهٔ قل هو الله احد ده بار کرده شود برای وی بسبب قرائت آن کوشکی در بهشت و کسیکه بخواند

عِشْرِينَ مَرَّةً بُنِيَ لَهُ قَصْرَانِ فِي الْجَنَّةِ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ
بست بار بنا کرده شود برای وی دو کوشک در بهشت پس گفت عمر بن

الْخَطَّابِ وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ إِذًا لَنُكْثِرَنَّ قُصُورَنَا فَقَالَ
الخطاب رض سوگند بخدا یا رسول اللہ چون ثواب خواندن انچنین است هر آئینه بسیار میخواهیم و بسیار می گردانیم

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللهُ أَوْسَعُ مِنْ ذٰلِكَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ
بسبب خواندن کوشکهای خود را پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم خدا فراخ تر است از آن لیعنی تعجب مکن

كتب الدعوات

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ
و چون استفسار کنند ترا بندگان از حال من پس هر آئینه من نزدیکم قبول میکنم دعای

الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ
دعا کننده چون دعا کند مرا پس باید که فرمانبرداری کنند مرا شاید که گروند بمن تا باشد که ایشان

يَرْشُدُونَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
راه یابند روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةِ رَحِمٍ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ
قبول کرده شود دعای بنده مادام که دعا نکند به بزه یا بجیزیکه بان بنده کاری شود یا دعا کند ببریدن خویشی

قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ مَا الْاِسْتِعْجَالُ قَالَ يَقُوْلُ

گفته شده ای رسول الله چیست صورت استعجال فرمود میگوید بنده

قَدْ دَعَوْتُ وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ اَرَ يُسْتَجَابُ

تحقیق دعا کردم تحقیق دعا کردم یعنی کردم وبسیار کردم دعا پس ندیدم که استجابت

لِيْ فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذٰلِكَ وَيَدَعُ الدُّعَاءَ رَوَاهُ

کرده شدم پس منقطع میشود وملول گردد نزد آن وترک کند دعا را رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مسلم وروایت است از ابی درداء رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ

صلی الله علیه وسلم دعائے مرد مسلمان غائبانه مر برادر خود را

الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَأْسِهٖ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا

مستجابست نزد سر دعا فرشته ایست گماشته شده هرگاه

دَعَا لِاَخِيْهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهٖ آمِيْنَ

دعائے میکند به نیکی مر برادر خود را میگوید فرشته که گماشته شده است بر آن که آمین

وَلَكَ بِمِثْلٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

و مر تراست مانند آن وزیاده است رواه مسلم وروایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْعُوْا عَلٰى اَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوْا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دعائے بد مکنید بر ذاتهائے خود و دعائے بد مکنید

٣٨٦

عَلٰٓى اَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوْا عَلٰٓى اَمْوَالِكُمْ وَلَا تُوَافِقُوْا

براولاد خود و دعائے بد مکنید بر اموال خود موافق نیفتید

مِنَ اللّٰهِ سَاعَةً يُّسْئَلُ فِيْهَا عَطَآءٌ فَيَسْتَجِيْبُ لَكُمْ

از خدا ساعتے را که سوال کرده شد از خدا در آن ساعت عطاے پس استجابت

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواه مسلم و روایت است از انس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

علیه وسلم دعا مغز و خلاصه عبادت است رواه الترمذے

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ شَيْءٌ اَكْرَمَ عَلَى اللّٰهِ مِنَ الدُّعَآءِ رَوَاهُ

علیه وسلم نیست هیچ چیزے بزرگتر بر خدا تعالےٰ از دعا رواه

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رضـ قَالَ

الترمذی و ابن ماجه و روایت است از سلمان الفارسی رضـ

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرُدُّ الْقَضَآءَ اِلَّا الدُّعَآءُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم رد نمی کند قضا را مگر دعا

وَلَا يَزِيْدُ فِي الْعُمُرِ اِلَّا الْبِرُّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و زیاده نمی گرداند در عمر مگر نیکی رواه الترمذی رح

۳۸۷

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ
علیہ وسلم بدرستیکہ دعا سود میدہد از آنچہ کہ فرود آمدہ است از بلا
يَنْزِلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللّٰهِ بِالدُّعَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
واز آنچہ فرود نیامدہ است پس برشما باد اے بندگان خدا بدعا رواہ الترمذی
وَعَنْ اَبِي مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
وروایت است از ابی مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهٖ فَاِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ اَنْ
علیہ وسلم سوال کنید خدایتعالے را از افزونی کرم وے زیراکہ خدایتعالی دوست میدارد
يُّسْئَلَ وَاَفْضَلُ الْعِبَادَةِ اِنْتِظَارُ الْفَرَجِ رَوَاهُ
کہ سوال کردہ شود وافزون ترین عبادتہا از روے ثواب چشم داشتن کشائش است رواہ
التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
الترمذی وروایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّمْ يَسْئَلِ اللّٰهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ
علیہ وسلم کسیکہ سوال نکند وخواہد از خدا خشم میگیرد وے تعالی بروے رواہ الترمذی
ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فُتِحَ لَهٗ
وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ کشادہ شود براے وی
مِنْكُمْ بَابُ الدُّعَاءِ فُتِحَتْ لَهٗ اَبْوَابُ الرَّحْمَةِ وَمَا سُئِلَ اللّٰهُ
از شما در دعا کشادہ میشود براے وے درہاے رحمت وسوال کردہ نشد از خدایتعالے
شَيْئًا يَعْنِي اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنْ اَنْ يُّسْئَلَ الْعَافِيَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
چیزی یعنی چیزی محبوب تر نزد وے تعالی از سوال کردن عافیت یعنے صحت مرض وسلامتی آن جمیع آفات رواہ الترمذی

ای محبوبترین دعا ... [illegible]

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهٗ اَنْ يَسْتَجِيْبَ
گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ شاد گرداند او را کہ استجابت کند
اللهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
خدایتعالے دعائے او را نزد بلاہائے سخت پس باید کہ بسیار کند دعا را در نرمی رواہ الترمذی
وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُدْعُوا اللهَ
وہم از وے ہست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعا کنید خدا را
وَاَنْتُمْ مُوْقِنُوْنَ بِالْاِجَابَةِ وَاعْلَمُوْا اَنَّ اللهَ لَا يَسْتَجِيْبُ
وحال آنکہ شما یقین کنندگانید باجابت و بدانید کہ خدایتعالے قبول نمی کند
دُعَاءً مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
دعا را از دل بیخبر بازی کنندہ مشغول بغیرحق رواہ الترمذی و در روایت است از
مَالِكِ بْنِ يَسَارٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مالک بن یسار رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
اِذَا سَاَلْتُمُ اللهَ فَاسْئَلُوْا اللهَ بِبُطُوْنِ اَكُفِّكُمْ وَلَا تَسْئَلُوْهُ
چون سوال کنید از خدا پس سوال کنید او را بباطن کفہائے دست خود و سوال مکنید او را
بِظُهُوْرِهَا وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَلُوا اللهَ بِبُطُوْنِ
بپشتہای کف دست و در روایت ابن عباس رض گفت آنحضرت سوال بکنید از خدا بباطن
اَكُفِّكُمْ وَلَا تَسْئَلُوْهُ بِظُهُوْرِهَا فَاِذَا فَرَغْتُمْ فَامْسَحُوْا بِهَا
کفہای دست شما و سوال مکنید او را بظاہر کفہای دست خود پس چون فارغ شوید از دعا پس بمالید کفہای دست
وُجُوْهَكُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ سَلْمَانَ رض قَالَ قَالَ
روہائے خود را رواہ ابوداؤد و در روایت است از سلمان رض گفت فرمود
رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ رَبَّكُمْ حَيِيٌّ كَرِيْمٌ يَسْتَحْيِيْ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ پروردگار شما صاحب حیا و کریم است شرم دارد

مِنْ عَبْدِهٖ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ اِلَيْهِ اَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از بنده خود وقتیکه بردارد هر دو دست خود بسوے پروردگار که باز گرداند دستها ے بنده را خالی رواه الترمذی

وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعَوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ عُمَرَ رض

و ابو داؤد و بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از عمر رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ

گفت بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون بر میداشت هر دو دست خود را

فِي الدُّعَاءِ لَمْ يَحُطَّهُمَا حَتّٰى يَمْسَحَ بِهِمَا وَجْهَهٗ رَوَاهُ

در دعا فرو نمی آورد هر دو دست خود را تا آنکه مسح میکرد بآنها روی مبارک خود را رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمُ الصَّائِمُ

صلی الله علیه وسلم سه کس اند که رد کرده نمی شود دعاے ایشان یکے ازان روزه دار است

حِيْنَ يُفْطِرُ وَالْاِمَامُ الْعَادِلُ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ يَرْفَعُهَا

در هنگامیکه افطار میکند دوم پادشاه عادل سوم دعاے ستم رسیده بر میدارد دعاے مظلوم را

اللّٰهُ فَوْقَ الْغَمَامِ وَتُفَتَّحُ لَهَا اَبْوَابُ السَّمَاءِ وَيَقُوْلُ الرَّبُّ

خدا تعالے بالاے ابر و کشاده میشود براے وے درهاے آسمان و میگوید پروردگار

وَعِزَّتِيْ لَاَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِيْنٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سوگند به بزرگی من که هر آئینه یاری میدهم ترا اگرچه باشد پس از روزگار رواه الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثُ

و هم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم سه

دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيْهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ

دعا مستجاب اند نیست شک در اجابت آن سه اول دعا کردن پدر فرزند را و دوم دعا

١ صفر بکسر صاد و سکون فا خالی و صفار تهیدستی و دور و پشیمان شدن ١٢

٢ کنایت است از قبول ١٢

٣ خواه پدر باشد یا مادر و دعاے والده بطریق اولی مقبول است ١٢

اَلْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ
مسافر برائے خود یا برائے غیر وسوم دعائے ستم رسیدہ روایت کردہ التزمذی و ابوداؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَنَسٍ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ
وابن ماجہ و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لِیَسْاَلْ اَحَدُکُمْ رَبَّہٗ حَاجَتَہٗ کُلَّھَا حَتّٰی یَسْاَلَ
علیہ وسلم باید کہ بخواہد یکے از شما از پروردگار خود حاجت خود را ہمہ را تا آنکہ بخواہد

شِسْعَ نَعْلِہٖ اِذَا انْقَطَعَ زَادَ فِیْ رِوَایَۃٍ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِیِّ
دوال نعل خود چون شکستہ گردد زیادہ کردہ است راوی در روایتے از ثابت بنانی

مُرْسَلًا حَتّٰی یَسْاَلَہُ الْمِلْحَ وَحَتّٰی یَسْاَلَہٗ شِسْعَہٗ اِذَا انْقَطَعَ
بطریق ارسال این عبارت کہ تا آنکہ سوال کند از وے نمک دیگر را و تا آنکہ سوال کند از وے دوال نعل

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اُبَیِّ بْنِ کَعْبٍ رضہ قَالَ کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ
روایت کردہ الترمذی و روایت است از ابی بن کعب رض گفت بود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا ذَکَرَ اَحَدًا فَدَعَا لَہٗ بَدَاَ بِنَفْسِہٖ
صلے اللہ علیہ وسلم چون یاد میکرد یکے را پس دعا میکرد او را آغاز میکرد بدعا برائے خود

رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اَبِیْ سَعِیْدِ الْخُدْرِیِّ رضہ قَالَ مَا
روایت کردہ الترمذی و روایت است از ابی سعید الخدری رض گفت نیست

مِنْ مُسْلِمٍ یَدْعُوْ بِدَعْوَۃٍ لَیْسَ فِیْھَا اِثْمٌ وَّلَا قَطِیْعَۃُ رَحِمٍ
ہیچ مسلمانی کہ دعا کند بدعائے کہ نیست در آن دعا بزہ و نہ بریدن خویشی

اِلَّا اَعْطَاھَا اللّٰہُ بِھَا اِحْدٰی ثَلٰثٍ اِمَّا اَنْ یُّعَجِّلَ لَہٗ دَعْوَتَہٗ
مگر آنکہ بدہد او را خدا تعالے بآن دعا یکے از سہ خصلت یا آنکہ شتابی میکند برائے وے اجابت دعائے او را

وَاِمَّا اَنْ یَّدَّخِرَھَا لَہٗ فِی الْاٰخِرَۃِ وَاِمَّا اَنْ یَّصْرِفَ عَنْہُ
و یا آنکہ نگاہ میدارد دعائے او را برائے او در آخرت و یا آنکہ بگرداند از وے

مِنَ السُّوْءِ مِثْلَهَا قَالُوْا اِذًا نُكْثِرُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَكْثَرُ

از بدی مانند دعاے که کرده است گفتند صحابه اکنون که دانستیم که دعا البته مستجاب است بسیار میکنیم دعا را فرمود آنحضرت فضل خدا بیشتر

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ

روایه احمد و روایت است از ابن عباس رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ خَمْسُ دَعْوَاتٍ يُسْتَجَابُ لَهُنَّ

صلی الله علیه وسلم فرمود پنج دعا است قبول کرده می شود مر آنها را

دَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ حَتّٰى يَنْتَصِرَ وَدَعْوَةُ الْحَاجِّ حَتّٰى

یکے دعاے ستم رسیده تا آنکه انتقام میکشد حق تعالی از ستم کننده دوم دعاے قصد کننده حج بیت الله تا آنکه

يَصْدُرَ وَدَعْوَةُ الْمُجَاهِدِ حَتّٰى يَقْفُدَ وَدَعْوَةُ الْمَرِيْضِ

رجوع کند و سوم دعاے جهاد کننده تا آنکه کم میکند اسباب و آلات یعنی فارغ میگردد از جهاد و چهارم دعاے بیمار

حَتّٰى يَبْرَءَ وَدَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ ثُمَّ قَالَ

تا آنکه به میگردد و پنجم دعاے برادر مسلمان براے مسلمان دیگر غائبانه باز فرمود

وَاَسْرَعُ هٰذِهِ الدَّعْوَاتِ اِجَابَةً دَعْوَةُ الْاَخِ لِاَخِيْهِ بِظَهْرِ

و زودتر این دعا ها بقبول دعاے برادر مسلمان براے مسلمان دیگر است غائبانه

الْغَيْبِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ

روایت کرد بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از انس رض گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ دَعَا بِمِائَةِ دَعْوَةٍ

بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم اگر دعا میکرد صد بار

اِفْتَتَحَهَا وَخَتَمَهَا وَتَوَسَّطَهَا بِرَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

شروع میکرد دعا را و ختم میکرد آن دعا را و درمیان آن دعا میگفت این دعا که ربنا آتنا فی الدنیا حسنة

وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ ابن النجار جمع الجوامع

و فی الآخرة حسنة وقنا عذاب النار رواه ابن النجار در جمع الجوامع

بَابُ ذِكْرِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالتَّقَرُّبِ اِلَيْهِ

باب است در ذکر خدا سے عز و جل و نزدیکی جستن بسوے او

فَاذْكُرُوْنِيْٓ اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوْا لِيْ وَلَا تَكْفُرُوْنِ

پس یاد کنید مرا تا یاد کنم شما را و سپاس گوئید مرا و ناسپاسی مکنید مرا

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوْبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ ط

آنانکه ایمان آوردند و آنانکه آرام میگیرند دلہاے ایشان بیاد خدا

اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ ه اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

آگاه شو بیاد خدا آرام می گیرند دلہا آنانکه ایمان آوردند

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ طُوْبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ

و کارہاے نیک کردند خوشی باشد ایشان را و بہترست

مَا بِهٖ ۝ وَمَنْ يَّعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهٗ شَيْطٰنًا

جایگاه و ہر کہ غافل شود از یاد خدا بر گمارم برائے او شیطان

فَهُوَ لَهٗ قَرِيْنٌ ۝ اَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ

پس آن شیطان او را ہمنشین بود آیا وقت نرسیده است مسلمانان که نیایش کنند آنکه خوف زده باشند

لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

وقت یاد کردن خدا و وقت یاد آوردن آنچه آمده است از وحی آن در روایت ست از ابی ہریرہ

وَاَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از ابی سعید گفتند ہر دو که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَقْعُدُ قَوْمٌ يَّذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ

نه نشینند ہیچ گروہے در حالیکه ذکر میکنند خدا را مگر آنکه احاطه میکنند ایشان را ملائکه

وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِيْنَةُ وَ

و می پوشد ایشان را انوار رحمت و فرود می آید بر ایشان آرایش و

ذَكَرَهُمُ اللّٰهُ فِيْمَنْ عِنْدَهٗ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یاد میکند ایشان را خدا تعالے در آن جماعت که نزد اوید رواه مسلم در روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسیٰ رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مَثَلُ الَّذِيْ يَذْكُرُ رَبَّهٗ وَالَّذِيْ لَا يَذْكُرُ رَبَّهٗ مَثَلُ

حال آن کسیکه یاد میکند پروردگار خود را و آن کسیکه یاد نکند پروردگار خود را حال زنده مثل

الْحَيِّ وَالْمَيِّتِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ

زنده و مرده است متفق علیه در روایت ست از ابی ذر رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اللّٰهُ تَعَالٰى

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که فرماید خدا تعالے

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَأَزِيدُ وَمَنْ جَاءَ

کسیکه بیارد نیکی را یعنی عمل نیک کند پس مراد راست ده چندان ثواب و بیشتر هم میدهم وکسیکه بیارد

بِالسَّيِّئَةِ فَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ مِثْلُهَا أَوْ أَغْفِرُ وَمَنْ تَقَرَّبَ

بدی را یعنی عمل بد کند پس پاداش بدی مانند اوست یعنی یک بدی یا می آمرزم وکسیکه نزدیکی جوید

مِنِّي شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا

از من مقدار یک شبر نزدیکی جویم من بسوئے وے مقدار یک ذراع وکسیکه نزدیکی جوید بسوئے من یک ذراع

تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَمَنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً

نزدیکی جویم بسوے وے مقدار یک باع وکسیکه بیاید مرا رونده می آیم اورا دوان

وَمَنْ لَقِيَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطِيئَةً لَا يُشْرِكُ بِي شَيْئًا

وکسیکه پیش آید مرا بمقدار زمین دیری آن از روے گناهان که شریک ناکرده باشد بمن چیزے را

لَقِيتُهُ بِمِثْلِهَا مَغْفِرَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

پیش می آیم اورا بمانند آن از روے آمرزیدن رواه مسلم وروایت ست از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه الله

تَعَالَى قَالَ مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ

تعالی گفت کسیکه دشمن دارد دوستی را از دوستان من پس اذن دهم اورا بجنگ

وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ

ونزدیکی نجست بسوے من بندهٔ من بهیچ چیزے که محبوب ترست بسوے من از چیزے که فرض گردانیدم

عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أَحْبَبْتُهُ

بروے وهمیشه است بندهٔ من که نزدیکی جوید بسوے من بنوافل تا آنکه دوست دارم اورا

فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ فَكُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرَهُ

پس چون دوست می دارم اورا پس میباشم من شنوائی او که می شنود از آن وبینائی او

الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي

که می بیند بآن و می باشم دست آن که میگیرد بآن و می باشم پاے وے که

يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي

می رود بآن و اگر سوال کند از من هر آئینه میدهم او را مطلوب او و اگر پناه جوید آن بنده از من

لَأُعِيذَنَّهُ وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي

هر آئینه پناه میدهم او را و توقف نمی کنم در چیزے که من کننده آنم همچو تردد من

عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ وَلَا بُدَّ

از قبض کردن جان مومن که ناخوش میدارد مومن مرگ را و من ناخوش دارم اندوهگین کردن او را

لَهُ مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

او را از مرگ رواه البخاری و هم از وے مرویست رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً يَطُوفُونَ فِي الطُّرُقِ

صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکه مر خدا را فرشتگانند که میگردند در راه ها و گرد جا ها

يَلْتَمِسُونَ أَهْلَ الذِّكْرِ فَإِذَا وَجَدُوا قَوْمًا يَذْكُرُونَ اللهَ

میجویند خداوندان ذکر را پس چون می یابند گروهے را که ذکر میکنند خدا را

تَنَادَوْا هَلُمُّوا إِلَى حَاجَتِكُمْ قَالَ فَيَحُفُّونَهُمْ بِأَجْنِحَتِهِمْ إِلَى

ندا میکنند یکدیگر را و میگویند بیائید بسوے حاجت خود گفت آنحضرت گرداگرد میگیرند اهل ذکر را ببالهای خود

السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ فَيَسْأَلُهُمْ رَبُّهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ مَا يَقُولُ

تا آسمان دنیا گفت آنحضرت پس مے پرسد فرشتگان را رب ایشان حال آنکه وی تعالی داناتر است که چه میگویند

عِبَادِي قَالُوا يَقُولُونَ يُسَبِّحُونَكَ وَيُكَبِّرُونَكَ وَيَحْمَدُونَكَ

بندگان من میگویند فرشتگان که بپاکی یاد میکنند ترا و بزرگی میکنند ترا و ثنا میگویند ترا

وَيُمَجِّدُونَكَ قَالَ فَيَقُولُ هَلْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ لَا

و عظمت می کنند ترا گفت آنحضرت پس میگوید پروردگار آیا دیده اند مرا گفت آنحضرت پس میگویند فرشتگان نه

وَاللهِ مَا رَأَوْكَ قَالَ فَيَقُولُ كَيْفَ لَوْ رَأَوْنِي قَالَ فَيَقُولُونَ

نه سوگند بخدا ندیدند ترا گفت آنحضرت پس میگوید حق تعالی چگونه می بود حال ایشان اگر میدیدند مرا گفت آنحضرت

لَوْ رَأَوْكَ كَانُوا أَشَدَّ لَكَ عِبَادَةً وَأَشَدَّ لَكَ تَمْجِيدًا

اگر می دیدند ترا می بودند سخت تر در عبادت کردن مر ترا و سخت تر در تعظیم کردن مر ترا

وَأَكْثَرَ لَكَ تَسْبِيحًا قَالَ فَيَقُولُ فَمَا يَسْأَلُونَ قَالُوا يَسْأَلُونَكَ

و بیشتر در تسبیح کردن مر ترا گفت آنحضرت پس میگوید حق تعالی پس چه چیز میخواهند میگویند فرشتگان میخواهند

الْجَنَّةَ قَالَ يَقُولُ وَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ لَا وَاللهِ

بهشت را گفت آنحضرت میگوید حق تعالی آیا دیده اند بهشت را گفت آنحضرت میگویند فرشتگان نه سوگند بخدا

يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ

ای پروردگار ما ندیده اند گفت آنحضرت میگوید حق تعالی پس چگونه می بود اگر میدیدند بهشت را گفت آنحضرت میگویند

لَوْ أَنَّهُمْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ عَلَيْهَا حِرْصًا وَأَشَدَّ لَهَا

اگر میدیدند بهشت را می بودند سخت تر از روے حرص کردن در آن و می بودند سخت تر از روے طلب مر آنرا

طَلَبًا وَأَعْظَمَ فِيهَا رَغْبَةً قَالَ فَمِمَّ يَتَعَوَّذُونَ قَالَ

و می بودند بزرگتر از روے رغبت کردن در آن میگوید حق تعالی پس از چه چیز پناه میجویند گفت آنحضرت

يَقُولُونَ مِنَ النَّارِ قَالَ يَقُولُ فَهَلْ رَأَوْهَا قَالَ يَقُولُونَ

میگویند فرشتگان پناه میجویند از آتش دوزخ گفت میگوید حق تعالی آیا دیده اند دوزخ را گفت میگویند فرشتگان

لَا وَاللهِ يَا رَبِّ مَا رَأَوْهَا قَالَ فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْهَا قَالَ

نه سوگند بخدا ندیده اند ای پروردگار میگوید حق تعالی چه حال باشد اگر میدیدند گفت

يَقُولُونَ لَوْ رَأَوْهَا كَانُوا أَشَدَّ مِنْهَا فِرَارًا وَأَشَدَّ لَهَا

میگویند فرشتگان اگر میدیدند آتش را می بودند سخت تر از روے گریختن از آن و [illegible] بودند سخت

مَخَافَةً قَالَ فَيَقُولُ فَأُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ قَالَ

از روے ترسیدن مر آنرا گفت پس میگوید حق تعالی پس گواه میگیرم [illegible]

يَقُولُ مَلَكٌ مِنَ الْمَلٰئِكَةِ فِيهِمْ فُلَانٌ لَيْسَ مِنْهُمْ إِنَّمَا جَاءَ

میگوید فرشتہ از فرشتگان کہ در ایشان فلانست کہ نیست از ایشان کہ بیامدہ است مگر

لِحَاجَةٍ قَالَ هُمُ الْجُلَسَاءُ لَا يَشْقٰى جَلِيسُهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

از جہت کار دیگر گفت خدا تعالیٰ این قوم ہمنشینان اند بدبخت نمیشود ہمنشین ایشان رواہ البخاری

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ بُسْرٍ رض قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ

و روایت است از عبد اللہ بن بسر رضا گفت آمد بادیہ نشینے نزد پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ فَقَالَ طُوبٰى

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت کدام از مردمان بہتر است پس گفت آنحضرت خوشی باد

لِمَنْ طَالَ عُمُرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَيُّ الْأَعْمَالِ

مر کسے را کہ دراز شد عمر وے و نیک شد کردار وے گفت آن اعرابی یا رسول اللہ کدام از عملہا

أَفْضَلُ قَالَ أَنْ تُفَارِقَ الدُّنْيَا وَلِسَانُكَ رَطْبٌ مِنْ ذِكْرِ

کہ زیادہ تر است ثواب آن گفت آنحضرت اینست کہ جدا شوی دنیا را و بمیری در حالیکہ زبان تو تر بود از

اللّٰهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ

خدا رواہ احمد و الترمذی و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ گروہے کہ برخیزند

مِنْ مَجْلِسٍ لَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ فِيهِ إِلَّا قَامُوا عَنْ مِثْلِ

از مجلس و ذکر نکنند خدا را در آن مجلس مگر آنکہ برخیزند از مانند

جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ

مردار خر و باشد بر ایشان موجب حسرت رواہ احمد و ابوداؤد

وَعَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ام حبیبہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ كَلَامِ ابْنِ اٰدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ اِلَّا اَمْرٌ

علیه وسلم هر سخن آدمی زیانست بر دست نه سود مر او را مگر امر کردن کسے را

بِمَعْرُوْفٍ اَوْ نَهْيٌ عَنْ مُنْكَرٍ اَوْ ذِكْرُ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بامر شرع یا باز داشتن از نامشروع یا ذکر خدا تعالے رواه الترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و ابن ماجه و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ فَاِنَّ

الله علیه وسلم بسیار مگوئید سخن را بے ذکر خدا پس تحقیق

كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللّٰهِ قَسْوَةٌ لِّلْقَلْبِ وَاِنَّ اَبْعَدَ

بسیاری سخن بے ذکر خدا سختی است مر دل را و بدرستیکه دورترین

النَّاسِ مِنَ اللّٰهِ الْقَلْبُ الْقَاسِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردم از خدا صاحب دل سخت است رواه الترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

اَلشَّيْطَانُ جَاثِمٌ عَلٰى قَلْبِ ابْنِ اٰدَمَ فَاِذَا ذَكَرَ اللّٰهَ

شیطان نشیننده است بر دل فرزند آدم پس چون ذکر میکند خدا را

خَنَسَ وَاِذَا غَفَلَ وَسْوَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا

جدا میگردد شیطان و چون غافل میشود وسواس میدهد روایت کرد از بخاری بطریق تعلیق

وَعَنْ مَالِكٍ قَالَ بَلَغَنِيْ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از مالک گفت رسید مرا که پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُوْلُ ذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ

علیه وسلم بود که میگفت ذکر کننده خدا در میان غافلان

كَالْمُقَاتِلِ خَلْفَ الْفَارِّيْنَ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ كَغُصْنٍ

مانند قتال کننده است از پس گریزندگان وذکر کننده خدا درمیان غافلان همچو شاخ

اَخْضَرَ فِي شَجَرٍ يَابِسٍ وَفِي رِوَايَةٍ مِثْلُ الشَّجَرَةِ الْخَضْرَاءِ

سبز است در درخت خشک و در روایتے گفته مانند درخت سبز است

فِي وَسْطِ الشَّجَرِ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ مِثْلُ مِصْبَاحٍ

درمیان درختان خشک وذکر کننده خدا درمیان غافلان مانند چراغے است

فِي بَيْتٍ مُظْلِمٍ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ يُرِيْهِ اللّٰهُ مَقْعَدَهُ

درخانه تاریک وذکر کننده خدا درمیان غافلان بنماید او را خدا جاے نشست او را

مِنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ حَيٌّ وَذَاكِرُ اللّٰهِ فِي الْغَافِلِيْنَ يُغْفَرُ لَهُ

در بهشت و او زنده است وذکر کننده خدا درمیان غافلان آمرزیده می شود او را

بِعَدَدِ كُلِّ فَصِيْحٍ وَاَعْجَمَ وَالْفَصِيْحُ بَنُوْ اٰدَمَ وَالْاَعْجَمُ

کناهان بشمار هر گویا و ناگویا مراد فصیح آدمیان اند و مراد باعجم

الْبَهَائِمُ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

چهارپایها اند روایت رزین و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ اَنَا

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه خدا تعالے می گوید من

مَعَ عَبْدِيْ اِذَا ذَكَرَنِيْ وَتَحَرَّكَتْ بِيْ شَفَتَاهُ رَوَاهُ

با بنده خودم برحمت وامانت وقتیکه ذکر میکند مرا و می جنباند بذکر من هردو لب خود را روایت

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

البخاری و روایت است از عبد الله بن عمر رض از آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ كَانَ يَقُوْلُ لِكُلِّ شَيْءٍ صِقَالَةٌ وَصِقَالَةُ

علیه وسلم که آنحضرت بود که میگفت مر هر چیز را که زنگ میگیرد مصقله است و مصقله

قتال یکے از جماعت حرمی بی گنجد و از قتال بامعدودان ایشان با جماعت تنفصیل وارد و حصر معنا عداد ۲۱ و نیز درباب... (marginal handwritten note, partly illegible)

اَلْقُلُوْبِ ذِكْرُ اللّٰهِ وَمَا مِنْ شَيْءٍ اَنْجٰى مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ

دلہا ذکر خدا است ونیست ہیچ چیزے نجات دہندہ تر از عذاب خدا

مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ قَالُوْا وَلَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ وَلَا

از ذکر خدا تعالیٰ گفتند صحابہ ونہ جہاد کردن در راہ خدا گفت آنحضرت ونہ اینکہ

اَنْ يَّضْرِبَ بِسَيْفِهٖ حَتّٰى يَنْقَطِعَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

کارزار کند بہ شمشیر خود تا آنکہ منقطع شود یعنے کشتہ شود رواہ البیہقی

فِيْ دَعَوَاتِ الْكَبِيْرِ

در دعوات الکبیر

بَابُ اَسْمَاءِ اللّٰهِ الْحُسْنٰى

هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

اوست آنخدا کہ نیست ہیچ معبود مگر او دانندہ نہان وآشکارا

هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ○ هُوَ اللّٰهُ الَّذِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

اوست بخشائندہ مہربان اوست آنخدا کہ نیست معبود غیر او

اَلْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ

پادشاہ نہایت پاک سلامت از ہمہ عیبہا امن دہندہ نگاہبان غالب

الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ○ هُوَ اللّٰهُ

اصلاح کنندہ کارہائے بندگان بزرگوار پاکی خدا راست از شریک مقرر کردن ایشان آنرا

الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى يُسَبِّحُ

آفریدگار نو پدید آرندہ نگارندہ اوراست نامہائے نیک بپاکی یاد می کنند

لَهٗ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ

اورا ہر چہ در آسمان ہا و زمین است واوست غالب باحکمت

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰی فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِيْنَ

وخدا یراست نامهاے نیک پس بخوانید اورا بآن نامها وبگذارید انان را

يُلْحِدُوْنَ فِيْ اَسْمَآئِهٖ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

کہ کجروی میکنند در نامهای خدا داده خواهد شد مرایشان را جزاے آنچه میکردند

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰی

آنخداے کہ نیست هیچ معبود مگر او مرا وراست نامهاے نیک

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ تِسْعَةً وَّتِسْعِيْنَ اِسْمًا

الله علیه وسلم هر آئینه خدایتعالے را نود و نه نام است

مَنْ اَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ هُوَ اللّٰهُ الَّذِیْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

کسیکه یادگیرد آن اسمارا درآید به بهشت   اوست خدا ئے   که نیست ہیچ معبود مگر اوست

الرَّحْمٰنُ الرَّحِیْمُ   الْمَلِكُ   الْقُدُّوْسُ   السَّلَامُ

این دو اسم مشتق از رحمت اند و رحمن ابلغ   پادشاه حقیقی   نہایت پاک   سالم از ہمه عیبہا

الْمُؤْمِنُ   الْمُهَیْمِنُ   الْعَزِیْزُ   الْجَبَّارُ   الْمُتَكَبِّرُ

امن دہنده   نگاہبان   غالب   اصلاح کننده کارہائے بندگان را   بزرگوار

الْخَالِقُ   الْبَارِئُ   الْمُصَوِّرُ   الْغَفَّارُ   الْقَهَّارُ

آفریدگار   نو پیدا آرنده   صورت دہنده در ارحام   آمرزنده گناہان   غالب و شکننده پشت

الْوَهَّابُ   الرَّزَّاقُ   الْفَتَّاحُ   الْعَلِیْمُ   الْقَابِضُ

عطا کننده   رزق دہنده   کشاینده درہائے رحمت   عالم است آشکارا و نہان   قبض و تنگی

الْبَاسِطُ   الْخَافِضُ   الرَّافِعُ   الْمُعِزُّ   الْمُذِلُّ

بسط و فراخی کننده   فرو آرنده کافران را   بردارنده مومنان را   و عزیز گرداننده   ذلیل گرداننده

السَّمِیْعُ   الْبَصِیْرُ   الْحَكَمُ   الْعَدْلُ   اللَّطِیْفُ

شنوا است نه بگوش   و بینا است نه بچشم   حاکم   داد دہنده   لطف و نرمی کننده

الْخَبِیْرُ   الْحَلِیْمُ   الْعَظِیْمُ   الْغَفُوْرُ   الشَّكُوْرُ

خبردار   بردبار   بزرگ   پوشنده گناہان را   تو بجزیل دہنده بر

الْعَلِیُّ   الْكَبِیْرُ   الْحَفِیْظُ   الْمُقِیْتُ   الْحَسِیْبُ

بلند تر از ہمه   مرتبه بزرگ   نگاه دارنده   خالق اقوات و رسانندہ آن   کافی

الْجَلِیْلُ   الْكَرِیْمُ   الرَّقِیْبُ   الْمُجِیْبُ   الْوَاسِعُ

بزرگ قدر   بزرگ و عزیز   نگاہبان   اجابت کننده دعا   کشادگی دہنده

الْحَكِیْمُ   الْوَدُوْدُ   الْمَجِیْدُ   الْبَاعِثُ   الشَّهِیْدُ   الْحَقُّ

صاحب حکمت   دوست دارنده   بسیار بزرگ   برانگیزنده مردہا از گورہا   حاضر یا گواه   برحق

اَلْوَكِيْلُ اَلْقَوِيُّ اَلْمَتِيْنُ اَلْوَلِيُّ اَلْحَمِيْدُ

وکیل کہ ظلم تعرف بدست اوست توانا استوار محب ستوده

اَلْمُحْصِيْ اَلْمُبْدِئُ اَلْمُعِيْدُ اَلْمُحْيِيْ اَلْمُمِيْتُ

داننده بر سبیل احاطه ابتدا کننده اعاده کننده زنده کننده میراننده

اَلْحَيُّ اَلْقَيُّوْمُ اَلْوَاجِدُ اَلْمَاجِدُ اَلْوَاحِدُ

زنده ازلی قایم بذات خود واجب الوجود بمعنے مجید یکیست بذات خود

اَلْاَحَدُ اَلصَّمَدُ اَلْقَادِرُ اَلْمُقْتَدِرُ اَلْمُقَدِّمُ

یکے بصفات خود بے نیاز و منزه صاحب قدرت صاحب اقتدار پیش کننده

اَلْمُؤَخِّرُ اَلْاَوَّلُ اَلْاٰخِرُ اَلظَّاهِرُ اَلْبَاطِنُ

پس کننده اول ازلے آخر ابدی ظاهر وجود او بآیات و از رخ بما باطن

اَلْوَالِيْ اَلْمُتَعَالِيْ اَلْبَرُّ اَلتَّوَّابُ اَلْمُنْتَقِمُ

یاری کننده بلند قدر نکوئی کننده رجوع برحمت کننده پاداش کننده

اَلْعَفُوُّ اَلرَّؤُوْفُ مَالِكُ الْمُلْكِ ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ

محو کننده از سیئات احسان کننده نافذ است حکم او در مملکت صاحب جلال و صاحب کرامت

اَلْمُقْسِطُ اَلْجَامِعُ اَلْغَنِيُّ اَلْمُغْنِيْ اَلْمُعْطِيْ

عادل جمع کننده خلق را بے نیاز بے نیاز کننده عطا کننده

اَلْمَانِعُ اَلضَّارُّ اَلنَّافِعُ اَلنُّوْرُ اَلْهَادِيْ

منع کننده خالق ضرر خالق نفع منور هدایت کننده

اَلْبَدِيْعُ اَلْبَاقِيْ اَلْوَارِثُ اَلرَّشِيْدُ اَلصَّبُوْرُ

بیمثل و بے مانند دایم الوجود باقی بعد فنائے موجودات ارشاد دهنده شکیبائی کننده و حلیم

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

روا ه الترمذی و بیهقی دعوات الکبیر

وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيْدَ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
در روایت است از اسماء بنت یزید بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ قَالَ اسْمُ اللّٰهِ الْاَعْظَمُ فِيْ هَاتَيْنِ الْاٰيَتَيْنِ وَاِلٰهُكُمْ
وسلم گفت اسم اعظم درین دو آیت است یکے اینست کہ الٰہکم
اِلٰهٌ وَّاحِدٌ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ ۝ وَفَاتِحَةِ اٰلِ عِمْرَانَ
الہ واحد تا آخر ودر اول سورۂ آل عمران کہ اینست
الٓمّٓ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
الم اللہ لا الہ الا ہو الحی القیوم رواہ الترمذی
وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ سَعْدٍ رضـ
وابو داؤد وابن ماجہ والدارمی و روایت است از سعد رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْوَةُ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دعاے
ذِي النُّوْنِ اِذْ دَعَا رَبَّهٗ وَهُوَ فِيْ بَطْنِ الْحُوْتِ
یونس علیہ السلام وقتیکہ دعا کرد پروردگار خود را وحال آنکہ وے در شکم ماہی بود
لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِيْنَ ۝
لا الہ الا انت تا آخر است
لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِيْ شَيْءٍ اِلَّا اسْتُجَابَ لَهٗ
دعا نکرد بوے ہیچ مرد سے مسلمان در ہیچ چیزے مگر آنکہ قبول کرد خدا تعالے دعا او را
رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ
رواہ احمد والترمذی و روایت است از جابر رض گفت فرمود
رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگوید سبحان اللہ

اسم اعظم ۔ الحی القیوم ۔ الرحمن الرحیم

الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهٖ غُرِسَتْ لَهٗ نَخْلَةٌ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ

العظیم وبحمده نشانده شود برائے وے درخت خرما در بہشت روایت

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ الزُّبَيْرِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

الترمذی و روایت است از زبیر رض گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ صَبَاحٍ يُّصْبِحُ الْعِبَادُ فِيْهِ إِلَّا

اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ صباحے کہ صبح می کنند دروے بندگان مگر آنکہ

مُنَادٍ يُّنَادِيْ سَبِّحُوا الْمَلِكَ الْقُدُّوْسَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

آواز کنندہ یعنی فرشتہ آواز میکند تسبیح و تنزیہ کنید خدا را کہ پادشاہ الملک پاک از جمیع نقایص است و بگوئید سبحان الملک

وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی سعید الخدری رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوْسٰى يَا رَبِّ عَلِّمْنِيْ شَيْئًا

صلے اللہ علیہ وسلم گفت موسے علیہ السلام اے پروردگار من بیاموز مرا چیزے

أَذْكُرُكَ بِهٖ أَوْ أَدْعُوْكَ فَقَالَ يَا مُوْسٰى قُلْ لَا إِلٰهَ

کہ ذکر کنم ترا بدان چیز یا بخوانم ترا بآن چیز شک از راوی است پس فرمود حق تعالی اے موسے بگو لا الہ

إِلَّا اللّٰهُ فَقَالَ يَا رَبِّ كُلُّ عِبَادِكَ يَقُوْلُ هٰذَا إِنَّمَا أُرِيْدُ

الا اللہ پس گفت موسے اے پروردگار من ہر بندہ تو میگوید این را نمی خواہم من

شَيْئًا تَخُصُّنِيْ بِهٖ قَالَ يَا مُوْسٰى لَوْ أَنَّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعَ

مگر چیزے را مخصوص و ممتاز گردانی تو مرا بدان چیز گفت حق تعالی اے موسے اگر ثابت شود کہ ہفت آسمان

وَعَامِرَهُنَّ غَيْرِيْ وَالْأَرَضِيْنَ السَّبْعَ وُضِعْنَ فِيْ كِفَّةٍ

و آبادوارندگان آنہا جز من یعنی عام اہل آسمان و ہفت زمین نہادہ شوند در پلہ

وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ فِيْ كِفَّةٍ لَمَالَتْ بِهِنَّ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ

و نہادہ شود لا الہ الا اللہ در پلہ دیگر ہر آئینہ میل میکند کفہ لا الہ الا اللہ در ترجیح آید روایت کرد این حدیث را

بَابُ ثَوَابِ التَّسْبِيْحِ وَالتَّحْمِيْدِ وَالتَّكْبِيْرِ وَالتَّهْلِيْلِ

باب دربیان ثواب تسبیح وتحمید وتکبیر وتهلیل

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ

بپاکی یاد میکند خدا را هرآنچه در آسمانهاست وآنچه در زمین است خدائے پادشاه

الْقُدُّوْسِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ۝ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ

نهایت پاک غالب با حکمت پس بپاکی یاد کن نام پروردگار بزرگ خود را

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيْهِنَّ وَإِنْ

بپاکی یاد میکنند او را آسمانهاے هفتگانه وزمین وهرکه درمیان اینها است ونیست

مِّنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ وَلٰكِنْ لَّا تَفْقَهُوْنَ تَسْبِيْحَهُمْ

هیچ چیز مگر بپاکی یاد میکند باستایش او ولیکن شما فهم نمی کنید یاد کردن ایشان را

إِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا غَفُوْرًا ۝ عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ

هرآئینه وے هست بردبار آمرزگار روایت است از ابی هریره رضـ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَنْ أَقُوْلَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم هرآئینه گفتن این چهار کلمه را

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا

دوست داشته شده تراست بسوئے من از هر

طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

چیزیکه برآمده است بروئے آفتاب یعنے از دنیا وما فیها رواه مسلم وهم از وے مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ

آنحضرت صلے الله علیه وسلم کسیکه گوید این دو کلمه را

وَبِحَمْدِهٖ فِيْ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ وَإِنْ كَانَتْ

در روزے صدبار افگنده شود وکم کرده شود گناهان وے اگرچه باشد گناهان وے

مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مانند کف دریا در کثرت متفق علیہ وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَتَانِ خَفِيْفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ

صلے اللہ علیہ وسلم دو کلمہ اند سبک بر زبان

ثَقِيْلَتَانِ فِي الْمِيْزَانِ حَبِيْبَتَانِ إِلَى الرَّحْمٰنِ سُبْحَانَ اللهِ

گران در میزان اعمال محبوب اند بسوے رحمن و آن سبحان اللہ

وَبِحَمْدِهٖ سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيْمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

وبحمدہ سبحان اللہ العظیم است متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ بگوید این کلمہ را

وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ

شَيْءٍ قَدِيْرٌ فِيْ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَتْ لَهٗ عَدْلَ عَشْرِ

در روزے صد بار باشد مر او را برابر ثواب دہ بردہ

رِقَابٍ وَكُتِبَتْ لَهٗ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَمُحِيَتْ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ

کہ آزاد کردہ باشد و نوشتہ شود برائے وے صد نیکی و محو کردہ شود از وے صد بدی

وَكَانَتْ لَهٗ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ يَوْمَهٗ ذٰلِكَ حَتّٰى يُمْسِيَ

و باشد این کلمات مر او را پناہ از شیطان و شر وے در آن روز کہ گفتہ است تا آنکہ شبانگاہ کند

وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ بِأَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهٖ إِلَّا رَجُلٌ عَمِلَ أَكْثَرَ

و نیارد ہیچ کسے عمل فاضلتر از انچہ آوردہ است او مگر مردے کہ عمل کرد بیشتر

مِنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رضـ عَنْ أَبِيْهِ

از آنچہ کہ او کردہ است متفق علیہ و روایت است از عمرو بن شعیب رضـ از پدر خود

عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّحَ

واو از جد عمرو گفت عمرو فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه بپاکی یاد کند

اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ كَانَ كَمَنْ حَجَّ مِائَةَ

خدا را و بگوید سبحان اللہ صد بار در صبح و صد بار در شبانگاه باشد همچو کسیکه حج گذارده باشد صد

حَجَّةٍ وَمَنْ حَمِدَ اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ

حج و کسیکه حمد گوید خدا را و بگوید الحمد للہ صد بار در بامداد و صد بار در شبانگاه

كَانَ كَمَنْ حَمَلَ عَلٰى مِائَةِ فَرَسٍ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَنْ هَلَّلَ

باشد همچو کسیکه سوار کرده است مردم را بر صد اسپ در راه خدا و کسیکه تهلیل کند و بگوید لا الہ الا اللہ

اللّٰهَ مِائَةً بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ كَانَ كَمَنْ اَعْتَقَ

صد بار در بامداد و صد بار در شبانگاه باشد همچو کسیکه آزاد کرده باشد

مِائَةَ رَقَبَةٍ مِّنْ وُلْدِ اِسْمٰعِيْلَ وَمَنْ كَبَّرَ اللّٰهَ مِائَةً

صد برده را از اولاد اسمعیل و کسیکه به بزرگی یاد کند خدا را و بگوید اللہ اکبر صد بار

بِالْغَدَاةِ وَمِائَةً بِالْعَشِيِّ لَمْ يَاْتِ فِيْ ذٰلِكَ الْيَوْمِ

در بامداد و صد بار در شبانگاه نیارد درین روز هیچ یکے عمل

اَحَدٌ بِاَكْثَرَ مِمَّا اَتٰى بِهٖ اِلَّا مَنْ قَالَ مِثْلَ ذٰلِكَ اَوْ

بیشتر از آنچه آورده است آنکس آن را مگر کسیکه گفته است مثل آن یا

زَادَ عَلٰى مَا قَالَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ يُسَيْرَةَ

زیاده کرده است بر آنچه او گفته است رواه الترمذی و روایت است از یسیره بنت یاسر رض

وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ قَالَتْ قَالَ لَنَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و بود از کسانیکه هجرت کرده بودند گفت فرمود مارا آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُنَّ بِالتَّسْبِيْحِ وَالتَّهْلِيْلِ وَالتَّقْدِيْسِ

اللہ علیہ وسلم بر شما باد ای جماعت زنان که یاد کنید خدا را به تنزیه است و پاکی گفتن سبوح قدوس ربنا و رب الملائکة والروح

وَاعْقِدْنَ بِالْاَنَامِلِ فَاِنَّهُنَّ مَسْئُوْلَاتٌ مُسْتَنْطَقَاتٌ
وعقد کنید و گره بندید تسبیح انگشتان زیرا که بدرستیکه انامل و اصابع پرسیده میشوند بروز قیامت طلب نطق کرده شده گویا

وَلَا تَغْفُلْنَ فَتُنْسَيْنَ الرَّحْمَةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ
و غافل مباشید اے زنان از ذکر خدا پس فراموش کرده شوید و محروم گردانیده شوید از رحمت رواه الترمذی ابوداؤد

وَعَنْ اَنَسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت از انس رضا بدرستیکه آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَرَّ عَلٰى شَجَرَةٍ يَابِسَةِ الْوَرَقِ فَضَرَبَهَا بِعَصًا لَهٗ
گذشت بر درخت را خشک برگہا پس زد آن درخت را بچوبے که در دست آنحضرت بود

فَتَنَاثَرَ الْوَرَقُ فَقَالَ اِنَّ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ
پس افتادند برگہا پس گفت آنحضرت که این کلمات

وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ تُسَاقِطُ ذُنُوْبَ الْعَبْدِ كَمَا
می افگند گناہان بنده را چنانکه

يَتَسَاقَطُ وَرَقُ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
میریزد برگہاے این درخت رواه الترمذی

وَعَنْ مَكْحُوْلٍ رضؔ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضؔ قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ
و روایت است از مکحول رضا از ابی ہریره رضا گفت ابوہریره فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْثِرْ مِنْ قَوْلِ لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
صلے اللہ علیہ وسلم مرا که بسیار گو لاحول و لا قوة

اِلَّا بِاللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ كَنْزِ الْجَنَّةِ قَالَ مَكْحُوْلٌ فَمَنْ قَالَ لَاحَوْلَ
الا باللہ پس زیرا که آن کلمات از گنج بهشت است گفت مکحول پس کسیکه گوید لاحول

وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ وَلَا مَنْجَا مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ كَشَفَ اللّٰهُ عَنْهُ
ولا قوة الا باللہ ونیست رستگاری از خدا مگر بسوے او تعالی می کشاید خدا تعالی از او

سَبْعِيْنَ بَابًا مِنَ الضُّرِّ اَدْنَاهَا الْفَقْرُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بهفتاد در را از ضرر که اونائے آنها فقر است رواه الترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ دَوَآءٌ مِّنْ تِسْعَةٍ وَّتِسْعِيْنَ

وسلم کہ این کلمات دوا است از نود و نه

دَآءً اَيْسَرُهَا الْهَمُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ دَعْوَاتِ الْكَبِيْرِ

درد آسان ترین آن درد ہا اندوه است رواه البیهقی در دعوات الکبیر

كِتَابُ الْحَجِّ

کتاب در بیان حج

وَاَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ مَّعْلُوْمَاتٌ

وتمام کنید حج وعمره را برائے خدا حج موقت است بماه ہای دانسته شده

فَمَنْ فَرَضَ فِيْهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوْقَ وَلَا جِدَالَ

پس ہر کہ لازم کرد بر خود درین ماه حج را یعنے احرام بست پس مخالطت زنان جائز نیست

فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ يَّعْلَمْهُ اللّٰهُ وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ

در حج و ہر چه میکنید از نیکی میداند او را خدا تعالے و توشه ہمراه گیرید ہر آئینه

خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى وَاتَّقُوْنِ يَآ اُولِي الْاَلْبَابِ ۝ وَلِلّٰهِ

بهترین فواید توشه پرہیزگاریست و بترسید از من اے خداوندان خرد و حق خدا است

عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا

بر مردمان حج خانه کعبه ہر که توانائی دارد برفتن بسوئے آن از جہت اسباب راه

وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِيْنَ ۝

و ہر که کافر شود پس ہر آئینه خدا بے نیاز است از عالمیان

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سُئِلَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيُّ الْعَمَلِ اَفْضَلُ قَالَ اِيْمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ

علیہ وسلم کہ کدام کار افزون تر است در ثواب فرمود آنحضرت فاضل ترین اعمال ایمان بخدا و رسول

قِيْلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قِيْلَ ثُمَّ مَاذَا

گفتہ شد پس تر کدام عمل بہتر است فرمود آنحضرت کارزار کردن در راہ خدا است گفتہ شد پستر کدام

قَالَ حَجٌّ مَّبْرُوْرٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

فرمود آنحضرت حج مقبول و روایت است از وے گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَجَّ لِلّٰهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ

علیہ وسلم کسیکہ حج کند برائے خدا نہ برائے ریا و سمعہ پس رفث نکند و فسق نورزد باز گردد

كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ اُمُّهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

پاک از گناہان ہمچو پاک بودن او در روزی کہ زائیدہ است او را مادر او و ہم از وی مرویست گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْعُمْرَةُ اِلَى الْعُمْرَةِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم عمرہ تا عمرہ دیگر

كَفَّارَةٌ لِّمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمَبْرُوْرُ لَيْسَ لَهٗ جَزَاءٌ اِلَّا

کفارتست مر گناہان را کہ واقع شوند میان آن دو عمرہ و حج مقبول نیست مر او را جزا مگر

الْجَنَّةُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ

بہشت متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ عُمْرَةً فِيْ رَمَضَانَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ بدرستیکہ عمرہ کردن در رمضان

تَعْدِلُ حَجَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ قَالَ قَالَ

برابر حج گذاردن است متفق علیہ و روایت است از علی رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَلَكَ زَادًا وَّرَاحِلَةً

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ مالک باشد توشہ راہ واہل وعیال وسواری را

تُبَلِّغُهٗ اِلٰی بَيْتِ اللّٰهِ وَلَمْ يَحُجَّ فَلَا عَلَيْهِ اَنْ يَّمُوْتَ يَهُوْدِيًّا

کہ برساند او را تا خانہ خدا و حج نکرد پس نیست تفاوت بروے کہ بمیرد کافر بر دین یہود یا

اَوْ نَصْرَانِيًّا وَذٰلِكَ اَنَّ اللّٰهَ تَبَارَكَ وَتَعَالٰی يَقُوْلُ وَلِلّٰهِ

بر دین نصارے و این وعید بجہت آنست کہ خداے تبارک و تعالی میگوید و حق است مر خدا را

عَلَی النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا رَوَاهُ

بر مردم قصد خانہ کعبہ بر ہر کہ میتواند راہ رفت بسوے وے رواہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا صَرُوْرَةَ فِي الْاِسْلَامِ رَوَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم نمی باید مسلمان را کہ ترک حج و ترک تزوج کند رواہ

اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

ابو داؤد و ہم از وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ الْحَجَّ فَلْيُعَجِّلْ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَالدَّارِمِيُّ

علیہ وسلم کسیکہ خواہد حج را و قادر باشد بر ادا پس باید کہ شتابی کند و فرصت غنیمت داند

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ

و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَابِعُوْا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَاِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ

علیہ وسلم متابعت کنید میان حج و عمرہ یعنے بکنید ہر یکے را بعد از دیگرے پس بدرستیکہ حج و عمرہ دور میکنند

الْفَقْرَ وَالذُّنُوْبَ كَمَا يَنْفِي الْكِيْرُ خَبَثَ الْحَدِيْدِ وَالذَّهَبِ

فقر را و گناہان را چنانکہ دور میکند بہتہاے آہنگری ریم و چرک آہن و زر

وَالْفِضَّةِ وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُوْرَةِ ثَوَابٌ اِلَّا الْجَنَّةُ رَوَاهُ

وسیم را ونیست مرحج مبرور را ثواب مگر بهشت رواه

التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض كَانَ اَهْلُ

الترمذی والنسائی وروایت است از ابن عباس رض گفت ابن عباس بودند اہل

الْيَمَنِ يَحُجُّوْنَ فَلَا يَتَزَوَّدُوْنَ وَيَقُوْلُوْنَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُوْنَ

یمن می برآمدند حج پس توشه نمی برداشتند ومی گفتند ما متوکلانیم

فَاِذَا قَدِمُوْا مَكَّةَ سَاَلُوا النَّاسَ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ

پس وقتیکه می آمدند بمکه معظمه سوال میکردند از مردم پس وحی فرستاد خدا تعالی این آیت را

وَتَزَوَّدُوْا فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

یعنی توشه بردارید و پرهیز کنید از سوال زیرا که توشه بهترین توشه است رواه البخاری

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ عَلَى النِّسَاءِ

وروایت است از عایشه رض گفتم ای پیغمبر خدا آیا برزنان

جِهَادٌ قَالَ نَعَمْ عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيْهِ اَلْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ

جهاد است گفت آنحضرت ص آری برزنان جهاد است که نیست قتال در وی و آن حج و عمره است

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض قَالَ قَالَ

رواه ابن ماجه وروایت است از ابی امامه رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّمْ يَمْنَعْهُ مِنَ الْحَجِّ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه باز ندارد او را از حج

حَاجَةٌ ظَاهِرَةٌ اَوْ سُلْطَانٌ جَائِرٌ اَوْ مَرَضٌ حَابِسٌ فَمَاتَ

حاجتی ظاهر که عدم زاد و راحله است یا قهرمان ستمگر پادشاه یا بیماری باز دارنده یعنی نتواند آن مرد

وَلَمْ يَحُجَّ فَلْيَمُتْ اِنْ شَاءَ يَهُوْدِيًّا وَاِنْ شَاءَ نَصْرَانِيًّا

و حج نکرد پس گو بمیرد آنکس اگر خواهد یهودی و اگر خواهد نصرانی

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواہ الدارمی وروایت از ابی ہریرہ رضا از آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ الْحَاجُّ وَالْعُمَّارُ وَفْدُ اللّٰهِ

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنحضرت فرمود کہ حج کنندگان وعمرہ برآرندگان قدوم آرندگانند وریدگاہ

اِنْ دَعَوْهُ اَجَابَهُمْ وَاِنِ اسْتَغْفَرُوْهُ غَفَرَ لَهُمْ رَوَاهُ

اگر دعا میکنند خدا را اجابت میکند ایشان را واگر طلب آمرزش کنند اورا آمرزد ایشان را رواہ

ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابن ماجہ ودہم ازوے مرویست کہ گفت ابوہریرہ رضا شنیدم آنحضرت را صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ وَفْدُ اللّٰهِ ثَلٰثَةٌ اَلْغَازِيْ وَالْحَاجُّ

علیہ وسلم کہ میگفت وفد خدا است یکے غازی دوم حج کنندہ

وَالْمُعْتَمِرُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

سوم عمرہ بجاآرندہ رواہ النسائی والبیہقی در شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت از ابن عمر رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اِذَا لَقِيْتَ الْحَاجَّ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَصَافِحْهُ وَمُرْهُ

وسلم چون بہبینی حاج را پس سلام کن بروے ودست وے را بگیر وبفرما اورا

اَنْ يَّسْتَغْفِرَ لَكَ قَبْلَ اَنْ يَّدْخُلَ بَيْتَهٗ فَاِنَّهٗ مَغْفُوْرٌ لَّهٗ

کہ طلب آمرزش کند برائے تو پیش از آنکہ درآید خانہ خود را زیراکہ وے آمرزیدہ شدہ است ہمراو را

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ احمد وروایت است از ابی ہریرہ رضا گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ خَرَجَ حَاجًّا اَوْ مُعْتَمِرًا اَوْ غَازِيًا

صلے اللہ علیہ وسلم کسے کہ برآید بحج یا بعمرہ یا بغزا

(۱) افادت بانکہ اتیان بعمرہ مقید بحال احرام نیست بلکہ بعد از فراغ از حج اکتفا بر یک آمدن است برخلاف عمرہ بر تعدد تکرار و روافع بر وایت است ۱۲

(۲) وفد بفتح واو و سکون فا جماعت کہ بر ملوک بلاد میروند و ملاقات کنند و عطا یابند ۱۲

(۳) تعمیر یک حاج اسم تفضیل از آرزو بیعت و حاجت است و حاجت مردم بسوئے آنست ۱۲

(۴) جمع آید از مال و عیال شغل شدہ ۱۲

ثُمَّ مَاتَ فِي طَرِيقِهِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ أَجْرَ الْغَازِي وَالْحَاجِّ

پس مرد در راه آن می نویسد خدا تعالیٰ مر او را اجر غزا کننده و حج گذارنده

وَالْمُعْتَمِرِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ سَهْلِ

و عمرہ بر آرنده رواه البیهقی در شعب الایمان و روایت است از سهل

ابْنِ سَعْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

بن سعد ساعدی گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست هیچ

مُسْلِمٍ يُلَبِّي إِلَّا لَبَّى مَنْ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ مِنْ حَجَرٍ أَوْ

مسلمانے که تلبیه میکند مگر آنکه تلبیه میکند کسیکه از جانب دست راست اوست و دست چپ او از سنگ یا

شَجَرٍ أَوْ مَدَرٍ حَتّٰى تَنْقَطِعَ الْأَرْضُ مِنْ هٰهُنَا رَوَاهُ

درخت یا کلوخ تا آنکه منتهی میگردد زمین از ینجا و ازینجا عبارتست از منتهاے ارض رواه

التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ إِنَّ

الترمذی و ابن ماجه و روایت است از عائشه رض گفت عائشه بدرستیکه

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت نیست هیچ روزے بیشتر

مِنْ أَنْ يُعْتِقَ اللّٰهُ فِيهِ عَبْدًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ

از آزاد کردن خدا تعالی در آن روز بنده را از آتش دوزخ از روز عرفه

وَإِنَّهُ لَيَدْنُو ثُمَّ يُبَاهِي بِهِمُ الْمَلَائِكَةَ فَيَقُولُ مَا أَرَادَ

و بدرستیکه وی تعالی نزدیک میشود برحمت و مغفرت پس مفاخرت میکند به بندگان که حاضراند بموقف ملائکه را پس میگوید ملائکه

هٰؤُلَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ

این بندگان من رواه مسلم و روایت است از عمرو بن شعیب از

أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

پدر خود و او از جد عمرو بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت

(حاشیه: یعنی بر وزن و معنی نیست و سر چه ... ۱ ... ۲ یعنی اعتراف ...)

خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّوْنَ

بهترین دعاها دعاے روز عرفه است وبهترین دعاے وذکرے که گفتم من وپیغمبرانیکه

مِنْ قَبْلِي لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ

که پیش از من بوده اند اینست که از لا اله الا الله تا قدیر

وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

رواه الترمذی

وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللّٰهِ بْنِ كَرِيْزٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

وروایت است از طلحه بن عبید الله ابن کریز بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا رُأِيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ

صلی الله علیه وسلم گفت آنحضرت دیده نشد شیطان در هیچ روزے که وے

فِيْهِ اَصْغَرُ وَلَا اَدْحَرُ وَلَا اَحْقَرُ وَلَا اَغْيَظُ مِنْهُ فِيْ

در آن روز خرد تر باشد ونه دور تر ونه خوار تر ونه خشم وغصه خورنده تر از خودش که در

يَوْمِ عَرَفَةَ وَمَا ذَاكَ اِلَّا لِمَا يَرٰى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ

روز عرفه باشد ونیست آن راندگی وخواری مگر از جهت چیزیکه بیند از فرود آمدن رحمت الٰهی

وَتَجَاوُزِ اللّٰهِ عَنِ الذُّنُوْبِ الْعِظَامِ اِلَّا مَا رُأِيَ يَوْمَ بَدْرٍ

ودر گذشتن خدا تعالے از گناهان بزرگ مگر آنچه دیده شد از خواری شیطان روز بدر

فَاِنَّهٗ قَدْ رَاٰى جِبْرِيْلَ يَزَعُ الْمَلٰئِكَةَ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا

پس بدرستیکه شیطان بتحقیق دید جبرئیل عم را روز بدر که ترتیب میدهد ملائکه را وصفها راست میکند برائے جنگ

وَفِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ بِلَفْظِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ جَابِرٍ رض

ودر شرح السنه بلفظے که در مصابیح است وروایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا كَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون می باشد

ادحر بفتح یعنی دور تر شده از رحمت. اغیظ بسیار خوار ورنج کش وخشناک شده

یزع بفتح زاء معجمه وبعین مهمله یعنی ترتیب میدهد

يَوْمَ عَرَفَةَ إِنَّ اللّٰهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيُبَاهِي بِهِمُ

روز عرفہ بدرستیکہ خدا تعالی فرود می آید بآسمانیکہ پایان تر است پس مفاخرت میکند با دسیان

الْمَلٰئِكَةَ فَيَقُولُ انْظُرُوا إِلَى عِبَادِي أَتَوْنِي شُعْثًا غُبْرًا

فرشتگان را پس میگوید سبحانہ بنگرید بسوئے بندگان من کہ آمدہ اند بدرگاہ حرمت من ژولیدہ موئے

ضَاجِّيْنَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيْقٍ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ

فریاد کنندہ بہ تلبیہ از ہر راہ کشادہ و درگواہ میگیرم شمارا اینکہ بدرستیکہ آمرزیدم

لَهُمْ فَيَقُولُ الْمَلٰئِكَةُ يَا رَبِّ فُلَانٌ كَانَ يُرَهَّقُ وَفُلَانٌ

ایشان را پس میگویند فرشتگان اے پروردگار فلان کس از میان این حاضران می بود کہ نسبت برہق کردہ شد

وَفُلَانَةُ قَالَ يَقُولُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ

و فلان مرد و فلان زن چنین و چنان اند گفت آنحضرت میگوید خدا عزوجل تحقیق آمرزیدم مرایشان را

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَا مِنْ يَوْمٍ أَكْثَرَ

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس نیست روزے کہ بیشتر

عَتِيْقًا مِنَ النَّارِ مِنْ يَوْمِ عَرَفَةَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

آزاد شدہ در وے از آتش دوزخ از روز عرفہ روایت کرد این حدیث را در شرح سنت

وَعَنْ عَبَّاسِ بْنِ مِرْدَاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عباس ابن مرداس رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعَا لِأُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ بِالْمَغْفِرَةِ فَأُجِيْبَ

علیہ وسلم دعا کرد مر امت خود را در شبانگاہ روز عرفہ بآمرزیدگی گناہان پس اجابت کردہ شد

أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ مَا خَلَا الْمَظَالِمَ فَإِنِّي آخُذُ لِلْمَظْلُوْمِ

کہ بدرستے من بتحقیق آمرزیدم مرایشان را مر گناہان را جز مظالم کہ مراد آن حقوق عباد است پس بدرستیکہ من

مِنْهُ قَالَ أَيْ رَبِّ إِنْ شِئْتَ أَعْطَيْتَ الْمَظْلُوْمَ مِنَ الْجَنَّةِ

انتقام گفت آنحضرت اے رب من اگر خواہی بدہی مظلوم را از نعیم بہشت

ﮥ شیخ دین ... (marginal notes, partly illegible)

وَغَفَرْتَ لِلظَّالِمِ فَلَمْ يُجَبْ عَشِيَّتَهُ فَلَمَّا أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ

و بیامرزی مر ظالم را پس اجابت کرده نشد آنحضرت دعا کے در آن شبانگاه پس هنگامیکه صبح کرد آنحضرت بمزدلفه

أَعَادَ الدُّعَاءَ فَأُجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ قَالَ فَضَحِكَ رَسُولُ اللّٰهِ

باز کرد دعا را پس اجابت کرده شد آنحضرت مر چیزی را که سوال کرد گفت راوی پس خنده کرد آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ

صلے اللہ علیہ وسلم یا گفت راوی بجای ضحک تبسم پس گفتند مر آنحضرت را ابوبکر رض و عمر رض

بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي إِنَّ هٰذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا

پدر و مادر ما فدای تو باد بدرستیکه این ساعتے است که نبودی تو که خنده میکردی در وے

فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ أَضْحَكَ اللّٰهُ سِنَّكَ قَالَ إِنَّ عَدُوَّ

پس چه چیز خندانید همیشه خنداند خدایتعالے دندان ترا گفت آنحضرت بدرستیکه دشمن

اللّٰهِ إِبْلِيسَ لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ قَدِ اسْتَجَابَ دُعَائِي

خدا که ابلیس است هنگامی که دانست که خدایتعالے بتحقیق اجابت کرد دعاے مرا

وَغَفَرَ لِأُمَّتِي أَخَذَ التُّرَابَ فَجَعَلَ يَحْثُوهُ عَلَى رَأْسِهِ

و بیامرزید مر امت مرا گرفت خاک پس گشت که می انداخت بهر دو دست خاک بر سر خود

وَيَدْعُو بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ

و دعا میکرد بویل و ثبور پس در خنده در آورد مرا چیزیکه دیدم من از بیصبری و ناله و فریاد وے

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي كِتَابِ الْبَعْثِ وَالنُّشُورِ نَحْوَهُ

رواه ابن ماجه و روایت کرد بیهقی در کتاب بعث و نشور مانند این حدیث

بَابُ فَضَائِلِ مَكَّةَ زَادَهَا اللّٰهُ تَعَالَى شَرَفًا

باب فضائل مکه معظمه زادها الله شرفا

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى

هر آئینه اول خانه که مقرر کرده شد برای مردمان آنست که در مکه است برکت داده شده و هدایت

ے جزء ۴ رکوع ۱

لِلْعٰلَمِيْنَ ۝ فِيْهِ اٰيٰتٌۢ بَيِّنٰتٌ مَّقَامُ اِبْرٰهِيْمَ ۝ وَمَنْ
مر مردمان را در آن خانه نشانہای روشن است از آن جملہ جای ایستادن ابراہیم است و ہر کہ

دَخَلَهٗ كَانَ اٰمِنًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
درآید آن جا ایمن بود و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَّةَ مَا اَطْيَبَكِ مِنْ بَلَدٍ وَاَحَبَّكِ
صلی اللہ علیہ وسلم مر مکہ معظمہ را کہ چہ عجب شہرے تو و دوست داشتہ شدہ تو

اِلَيَّ وَلَوْلَا اَنَّ قَوْمِيْ اَخْرَجُوْنِيْ مِنْكِ مَا سَكَنْتُ
بسوئے من اگر نمی بود اینکہ قوم من بیرون کردند مرا از سکونت تو نمی کردم سکونت

غَيْرَكِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَدِيِّ
بجز تو رواہ الترمذی و روایت است از عبد اللہ ابن عدے

ابْنِ حَمْرَاءَ قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابن حمرا گفت دیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

وَاقِفًا عَلَى الْحَزْوَرَةِ فَقَالَ وَاللّٰهِ اِنَّكِ لَخَيْرُ اَرْضِ اللّٰهِ
ایستادہ بر حزورہ پس فرمود آنحضرت صلعم خطاب بمکہ معظمہ کردہ بدرستی تو بہترین زمین خدائی

وَاَحَبُّ اَرْضِ اللّٰهِ اِلَى اللّٰهِ وَلَوْلَا اَنِّيْ اُخْرِجْتُ مِنْكِ
و محبوب ترین زمین خدائی نزد خدا و اگر نمی بود آنکہ بیرون آوردہ شدم من از تو

مَا خَرَجْتُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَيَّاشِ
بیرون نمی آمدم رواہ الترمذی و ابن ماجہ و روایت است از عیاش

ابْنِ اَبِيْ رَبِيْعَةَ الْمَخْزُوْمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
ابن ابی ربیعہ المخزومی گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَزَالُ هٰذِهِ الْاُمَّةُ بِخَيْرٍ مَا عَظَّمُوْا هٰذِهٖ
علیہ وسلم ہمیشہ باشد این امت بخیر و سلامت در دین و دنیا تا وقتیکہ تعظیم کنند این

۱۔ ...
۲۔ ...

الْحُرْمَةَ حَقَّ تَعْظِيمِهَا فَإِذَا ضَيَّعُوا ذٰلِكَ هَلَكُوا رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ
حرمت را یعنے حرمت مکہ را حق تعظیم وے پس چون ضایع کنند آن حرمت را ہلاک شوند رواہ ابن ماجہ

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابن عباس رضؓ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

نَزَلَ الْحَجَرُ الْاَسْوَدُ مِنَ الْجَنَّةِ وَهُوَ اَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ
فرود آمدہ است حجر اسود از بہشت و وے دران حال زیادہ تر بود در سفیدی از شیر

فَسَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِيْ اٰدَمَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ
پس سیاہ گردانیدا ورا گناہان اولاد آدم رواہ احمد والترمذی وہم از وے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْحَجَرِ وَاللّٰهِ لَيَبْعَثَنَّهُ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در شان حجر اسود بخدا سوگند ہر آئینہ برانگیزد حجر اسود را

اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَهٗ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهٖ
خدا یتعالیٰ روز قیامت درحالیکہ مرا ورا دو چشم باشد کہ بیند بآن دو چشم و زبانے باشد کہ سخن گوید

يَشْهَدُ عَلٰى مَنِ اسْتَلَمَهٗ بِحَقٍّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
گواہی دہد بر کسے کہ بوسہ دادا ورا بحق یعنے بایمان رواہ الترمذی وابن ماجہ

وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى
والدارمی و روایت است از ابن عمر رضؓ گفت آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ الرُّكْنَ وَالْمَقَامَ يَاقُوْتَتَانِ مِنْ
اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود بدرستیکہ رکن و مقام ابراہیم ہر دو یاقوت اند از

يَاقُوْتِ الْجَنَّةِ طَمَسَ اللّٰهُ نُوْرَهُمَا وَلَوْ لَمْ يَطْمِسْ نُوْرَهُمَا
جنس یاقوت بہشت ناپدید کردہ است خدا یتعالیٰ نور آن ہر دو را واگر ناپدید نمی کرد نور ہر دو را

لَاَضَاءَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
ہر آئینہ روشن میشد ہرچہ میان مشرق و مغرب است رواہ الترمذی

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابی ہریرہ رضـ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ وُكِّلَ بِهٖ سَبْعُونَ مَلَكًا يَعْنِي الرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ فَمَنْ قَالَ

فرمود موکل گردانیدہ شدہ اند بوی ہفتاد فرشتہ یعنے برکن یمانی پس کسیکہ بگوید

اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ رَبَّنَا اٰتِنَا

از اللہم تا وقنا عذاب النار

فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَّفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَّقِنَا عَذَابَ النَّارِ قَالُوْا اٰمِيْنَ

میگویند آن فرشتگان آمین

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

بَابُ فَضَائِلِ الْمَدِيْنَةِ زَادَهَا اللهُ تَعَالٰى كَرَامَةً

این باب در فضائل مدینہ است زیادہ گرداند خدا تعالے بزرگی آنرا روایت ابن ماجہ

عَنْ سَعْدٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از سعد بن وقاص گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنِّيْ اُحَرِّمُ مَا بَيْنَ لَابَتَيِ الْمَدِيْنَةِ اَنْ يُّقْطَعَ عِضَاهُهَا اَوْ يُقْتَلَ

بدرستیکہ من حرام میگردانیدم میان ہردو لابہ مدینہ کہ بریدہ شود درختان آن و کشتہ شوند

صَيْدُهَا وَقَالَ الْمَدِيْنَةُ خَيْرٌ لَّهُمْ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ لَا يَدَعُهَا

شکار آن و فرمود آنحضرت کہ مدینہ بہتر است ایشان را اگر میدانند ترک مدینہ را

اَحَدٌ رَغْبَةً عَنْهَا اِلَّا اَبْدَلَ اللهُ فِيْهَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِّنْهُ

کسیے از روی انکار مگر بدل میکند بجائے او خدا تعالے کسیے را کہ بہتر است از وے

وَلَا يَثْبُتُ اَحَدٌ عَلٰى لَأْوَائِهَا وَجَهْدِهَا اِلَّا كُنْتُ لَهٗ شَفِيْعًا

و پایبرجا نماند ہیچ یکے و صبر نکند بر سختی و گرسنگی محنت مدینہ مگر آنکہ باشم مراورا شفاعت کنندہ

اَوْ شَهِيْدًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

و گواہی دہندہ روز قیامت روایت مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَصْبِرُ عَلٰى

که گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم صبر نمی کند بر

لَأْوَاءِ الْمَدِينَةِ وَشِدَّتِهَا أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي إِلَّا كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا

سختی ومحنت مدینه هیچ یکے از امت من مگر اینکه میباشم اورا شفیع

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رضـ فِي

روز قیامت رواه مسلم وروایت است از عبد الله بن عمر رضـ در

رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَدِينَةِ رَأَيْتُ امْرَأَةً

خواب دیدن آنحضرت صلی الله علیه وسلم درشان مدینه دیدم زنی را

سَوْدَاءَ ثَائِرَةَ الرَّأْسِ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ حَتّٰى نَزَلَتْ

سیاه ژولیده موے بیرون آمد آن زن از مدینه تا آنکه فرود آمد

مَهْيَعَةَ فَتَأَوَّلْتُهَا أَنَّ وَبَاءَ الْمَدِينَةِ نُقِلَ إِلٰى مَهْيَعَةَ

موضعے را که نام او مهیعه است گفت آنحضرت ص پس تعبیر کردم آن زن را که تپ وبیماری مدینه برده شد

وَهِيَ الْجُحْفَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

وآن موضع جحفه است رواه بخاری وروایت است از جابر بن

سَمُرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

سمره رضـ گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم راکه میگفت

إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى سَمَّى الْمَدِينَةَ طَابَةَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

بدرستیکه خدایتعالی نام کرده است مدینه را طابه برزبان حبیب خود رواه مسلم وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

أُمِرْتُ بِقَرْيَةٍ تَأْكُلُ الْقُرٰى يَقُولُونَ يَثْرِبُ وَهِيَ الْمَدِينَةُ

امر کرده شدم بهجرت بقریه که میخورد قریه ہاے دیگر را یعنی غالب آید قریه مدینه ست میگویند یثرب آن

تَنْفِي النَّاسَ كَمَا يَنْفِي الْكِيْرُ خَبَثَ الْحَدِيْدِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بدر میکند مدینہ مردم را چنانچہ دور میکند کورہ آہنگران پلیدی آہن را متفق علیہ

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز وے مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

عَلٰى اَنْقَابِ الْمَدِيْنَةِ مَلٰئِكَةٌ لَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُوْنُ وَلَا

بر راہہای مدینہ فرشتگان نگاہبان اند کہ در نمی آید بمدینہ طاعون ونہ

الدَّجَّالُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

دجال متفق علیہ وروایت است از انس رضی اللہ عنہ گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ اِلَّا سَيَطَؤُهُ الدَّجَّالُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست ہیچ شہرے مگر آنکہ در آید آنرا دجال

اِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِيْنَةَ لَيْسَ نَقْبٌ مِنْ اَنْقَابِهَا اِلَّا عَلَيْهِ

مگر مکہ معظمہ ومدینہ منورہ نیست ہیچ راہے از راہہاے مدینہ مگر آنکہ بروے

الْمَلٰئِكَةُ صَافِّيْنَ يَحْرُسُوْنَهَا فَيَنْزِلُ السَّبْخَةَ فَتَرْجُفُ

فرشتگانند صف زدہ نگہبانی میکنند آنرا پس نزول خواہد کرد دجال شورہ زمین را پس بجنباند

الْمَدِيْنَةُ بِاَهْلِهَا ثَلٰثَ رَجَفَاتٍ فَيَخْرُجُ اِلَيْهِ كُلُّ كَافِرٍ

مدینہ ساکنان خود را سہ بار جنبانیدن پس بیرون خواہد آمد بسوے او ہر کافر

وَمُنَافِقٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدٍ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ

ومنافق متفق علیہ وروایت است از سعد رضی اللہ عنہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَكِيْدُ اَهْلَ الْمَدِيْنَةِ

پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم بدسگالی نکند وایذا ندہد اہل مدینہ را

اَحَدٌ اِلَّا انْمَاعَ كَمَا يَنْمَاعُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

ہیچ یکے مگر چنانکہ میگدازد نمک در آب متفق علیہ

۱ــ محفوظ بودن مدینہ منورہ ... نزول دجال برا او زخارج مدینہ ...
۲ــ ... اتباع ... گداختن وبار کشدن ...

وَعَنْ اَنَسٍ رضہ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ اِذَا

و روایت است از انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود چون

قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ فَنَظَرَ اِلٰى جُدُرَاتِ الْمَدِيْنَةِ اَوْضَعَ رَاحِلَتَهٗ

قدوم می آورد از سفر پس نظر میکرد بسوے دیوارہاے مدینہ میراند شتر سوارے خود را

وَاِنْ كَانَ عَلٰى دَابَّةٍ حَرَّكَهَا مِنْ حُبِّهَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

واگر سوار می بود بر دابہ دیگر می دوانید آن را از دوستی مدینہ رواہ بخاری و ہم از انس آ

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَلَعَ لَهٗ اُحُدٌ فَقَالَ هٰذَا جَبَلٌ

کہ ظاہر شد مر آنحضرت را جبل حرام پس فرمود آنحضرت کہ این کوہیست

يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهٗ اَللّٰهُمَّ اِنَّ اِبْرَاهِيْمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَاِنِّيْ اُحَرِّمُ

کہ دوست میدارد مارا و دوست میداریم اورا الٰہی بدرستیکہ ابراہیم حرام گردانید مکہ را و بدرستیکہ

مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ

کہ میان دو سنگستان مدینہ است متفق علیہ و روایت است از ابن عمر رضہ گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اسْتَطَاعَ اَنْ يَّمُوْتَ

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ میخواہد کہ بمیرد

بِالْمَدِيْنَةِ فَلْيَمُتْ بِهَا فَاِنِّيْ اَشْفَعُ لِمَنْ يَّمُوْتُ بِهَا رَوَاهُ اَحْمَدُ

در مدینہ پس باید کہ بمیرد در مدینہ پس بدرستیکہ من شفاعت کنم آنرا کہ بمیرد در مدینہ رواہ احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

والترمذی واز ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت فرمود پیغامبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰخِرُ قَرْيَةٍ مِّنْ قُرَى الْاِسْلَامِ

صلے اللہ علیہ وسلم آخر شہرے کہ خراب شود از شہرہاے اسلام

خَرَابًا الْمَدِيْنَةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رضہ

نزد قیام قیامت مدینہ است رواہ الترمذی و روایت است از ابی بکرہ رضہ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْمَدِيْنَةَ رُعْبُ
آنرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم درنمی آید مدینہ را ترس

الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ لَهَا يَوْمَئِذٍ سَبْعَةُ أَبْوَابٍ عَلٰى كُلِّ بَابٍ
مسیح دجال آنرا درآں وقت آمدن دجال ہفت در خواہد بود بر ہر در

مَلَكَانِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
دو فرشتہ نگہبان نشستہ رواہ البخاری و روایت است از انس رض از آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِيْنَةِ ضِعْفَيْ مَا
اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت خداوندا بگردان در مدینہ دوچند از آنچہ

جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ رَجُلٍ مِنْ
گردانیدہ در مکہ از برکت متفق علیہ و روایت است از مردے از

آلِ الْخَطَّابِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ زَارَنِيْ
اولاد خطاب از رسول خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت کسیکہ زیارت کند مرا

مُتَعَمِّدًا كَانَ فِيْ جِوَارِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ سَكَنَ الْمَدِيْنَةَ
قصداً نہ بطفیل کار دیگر باشد در ہمسایگی من در روز قیامت و کسیکہ سکونت ورزد در مدینہ

وَصَبَرَ عَلٰى بَلَائِهَا كُنْتُ لَهٗ شَهِيْدًا أَوْ شَفِيْعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
و صبر کند بر بلاے وے باشم او را گواہی دہندہ و شفاعت کنندہ روز قیامت

وَمَنْ مَاتَ فِيْ أَحَدِ الْحَرَمَيْنِ بَعَثَهُ اللّٰهُ مِنَ الْآمِنِيْنَ يَوْمَ
و کسیکہ بمیرد در یکے از مکہ و یا مدینہ برانگیزانند او را خدا تعالی با گروہ بیخوفان در روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ يَحْيَى
قیامت رواہ بیہقی در شعب الایمان و روایت است از یحیی

ابْنِ سَعِيْدٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
بن سعید رض بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

جَالِسًا وَقَبْرٌ يُحْفَرُ بِالْمَدِيْنَةِ فَاطَّلَعَ رَجُلٌ فِي الْقَبْرِ فَقَالَ بِئْسَ

نشسته بود گورے کنده میشد در مدینه پس نظر کرد مردے در قبر پس گفت آن مرد بد

مَضْجَعُ الْمُؤْمِنِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِئْسَمَا

خوابگاه مومنست گور پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بد حرفے بود

قُلْتَ قَالَ الرَّجُلُ إِنِّي لَمْ أُرِدْ هٰذَا إِنَّمَا أَرَدْتُ الْقَتْلَ فِي

که تو گفتی گفت آن مرد بدرستیکه من مراد نداشتم نکوهش موت برائے مومن جز این نیست که

سَبِيْلِ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا مِثْلَ الْقَتْلِ

راه خدا اراده کردم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست مثل

فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مَا عَلَى الْأَرْضِ بُقْعَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ يَكُوْنَ

مانند کشته شدن در راه خدا بلکه افضل است نیست بر زمین هیچ جائے محبوب تر نزد من که باشد

قَبْرِي بِهَا مِنْهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ رَوَاهُ مَالِكٌ مُرْسَلًا وَعَنْ

قبر من در وے از مدینه سه بار فرمود رواه مالک و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض مَرْفُوْعًا مَنْ حَجَّ فَزَارَ قَبْرِي بَعْدَ مَوْتِي كَانَ

ابن عمر رض از روے مرفوع کسیکه حج کند پس زیارت کند قبر مرا بعد از مرگ من باشد

كَمَنْ زَارَنِي فِي حَيَاتِي رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

همچو کسیکه زیارت کرد و ملاقات نمود مرا در زندگی من رواه البیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ صَلٰوةٌ فِي مَسْجِدِي هٰذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلٰوةٍ فِيْمَا

وسلم یک نماز در مسجد من که اینست بهتر است از هزار نماز در

سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدِ نِ الْخُدْرِيِّ

غیر آن مگر در مسجد حرام و از ابی سعید الخدری رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا

گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که کجاوه ها مبندید مگر

إِلَىٰ ثَلٰثَةِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَىٰ وَمَسْجِدِيْ

بسوے سه مسجد یکے مسجد حرام دوم مسجد اقصی سوم مسجد من که این است

هٰذَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

متفق علیه و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا بَيْنَ بَيْتِيْ وَمِنْبَرِيْ رَوْضَةٌ مِّنْ رِيَاضِ

صلے اللہ علیہ وسلم که درمیان بیت من و منبر من روضه از روضه ہاے

الْجَنَّةِ وَمِنْبَرِيْ عَلٰى حَوْضِيْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَنَسِ

بهشت است و منبر من بر حوض کوثر باشد متفق علیه و از انس بن مالک رض مرویست

ابْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةُ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم یک نماز

الرَّجُلِ فِيْ بَيْتِهٖ بِصَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهٗ فِيْ مَسْجِدِ الْقَبَائِلِ بِخَمْسٍ

مرد در خانه او یک نماز است و نماز او در مسجد قبیله برابر

وَعِشْرِيْنَ صَلٰوةً وَصَلٰوتُهٗ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِيْ يُجَمَّعُ فِيْهِ

بیست و پنج نماز است و نماز او در مسجدیکه جمع شوند در آن بمقدار

بِخَمْسِ مِائَةِ صَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهٗ فِي الْمَسْجِدِ الْأَقْصٰى بِخَمْسِيْنَ

پنج صد نماز است و نماز وے در مسجد اقصے ثواب پنجاه

أَلْفَ صَلٰوةٍ وَصَلٰوتُهٗ فِيْ مَسْجِدِيْ بِخَمْسِيْنَ أَلْفَ صَلٰوةٍ

ہزار نماز دارد و نماز وے در مسجد من ثواب پنجاه ہزار نماز دارد

وَصَلٰوتُهٗ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ بِمِائَةِ أَلْفِ صَلٰوةٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

و نماز وے در مسجد حرام مقابل صد ہزار نماز است رواه ابن ماجه

وَعَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَحَرَّمَ

وروایت است از عاصم احول کہ سوال کردم از انس بن مالک ایا حرام کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ قَالَ نَعَمْ حَرَامٌ حَرَّمَهَا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مدینہ را گفت بلے حرام کردہ است آنرا

اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ لَا يُخْتَلَى خَلَاهَا فَمَنْ فَعَلَ ذٰلِكَ فَعَلَيْهِ

خدا و رسول او قطع کردہ نشود درخت آن پس اگر کسے کرد این را پس بروے

لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِيْنَ «ش»

لعنت خدا و فرشتگان و جمیع مردمان باشد

بَابُ مَنَاقِبِ الْقُرَيْشِ وَالْعَرَبِ

باب در بیان مناقب قریش و عرب

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

روایت است از ابن عمر رض گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَا يَزَالُ هٰذَا الْاَمْرُ فِي قُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنْهُمُ اثْنَانِ مُتَّفَقٌ

ہمیشہ باشد امر خلافت در قریش تا وقتیکہ باقی باشد از ایشان دو کس متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

علیہ وروایت است از معاویہ رض گفت کہ شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ هٰذَا الْاَمْرَ فِي قُرَيْشٍ لَا يُعَادِيْهِمْ

صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بدرستیکہ این امر خلافت در قریش است دشمنی نکند با ایشان

اَحَدٌ اِلَّا كَبَّهُ اللّٰهُ عَلٰى وَجْهِهٖ مَا اَقَامُوا الدِّيْنَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ہیچ یکے مگر آنکہ بر روے افگند خدا تعالے او را و امیکہ بر پا دارند قریش دین را روا البخاری

وَعَنْ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ يُّرِدْ

وروایت است از سعد از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت کسیکہ خواہد

هُوَانٌ قُرَيْشٍ اَهَانَهُ اللّٰهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

خواری قریش را خوار گرداند او را خدا تعالیٰ رواه الترمذی و روایت است از

عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضقَالَ مَاتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عمران بن حصین رضا که گفت وفات فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

وَهُوَ يَكْرَهُ ثَلٰثَةَ اَحْيَاءٍ ثَقِيْفٍ وَبَنِيْ حَنِيْفَةَ وَبَنِيْ اُمَيَّةَ

حال آنکہ آنحضرت ناخوش میداشت سہ قبیلہ را ثقیف و بنی حنیفہ و بنی امیہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضقَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ الترمذی و روایت است از ابن عمر رضا گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ ثَقِيْفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيْرٌ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم در قبیلہ ثقیف یکے دروغ گو است و دیگر ہلاک کنندہ مردم بظلم گفت

ابْنُ عِصْمَةَ يُقَالُ الْكَذَّابُ هُوَ الْمُخْتَارُ بْنُ اَبِيْ عُبَيْدٍ وَالْمُبِيْرُ

بن عصمہ گفتہ شد کہ دروغ گو آن مختار ابن ابی عبید است و خونریز

هُوَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوْسُفَ وَقَالَ هِشَامُ بْنُ حَسَّانٍ اَحْصَوْا

آن حجاج بن یوسف است وگفت ہشام بن حسان شمردہ و منضبط کردند

مَا قَتَلَ الْحَجَّاجُ صَبْرًا فَبَلَغَ مِائَةَ اَلْفٍ وَعِشْرِيْنَ اَلْفًا

آنچہ کشتہ است حجاج بحبس و بند پس رسیدہ است عدد شان صد و بست ہزار را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوٰى مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيْحِ حِيْنَ قَتَلَ

رواہ الترمذی و روایت کرد مسلم در صحیح خود ہنگامے کہ کشت

الْحَجَّاجُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ الزُّبَيْرِ قَالَتْ اَسْمَاءُ رضاِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

حجاج عبد اللہ بن زبیر را گفت اسماء بنت ابی بکر کہ ام ابن زبیر است کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَنَا اَنَّ فِيْ ثَقِيْفٍ كَذَّابًا وَمُبِيْرًا

صلے اللہ علیہ وسلم حدیث کرد ما را در ثقیف دروغ گو خواہد بود و خونریز

فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَرَأَيْنَاهُ وَالْمُبِيرُ فَلَا إِخَالُكَ إِلَّا إِيَّاهُ

پس لکن دروغ گو پس دیدیم ما او را و خون ریز را گمان نمی برم ترا مگر آن خطاب بحجاج کرد

وَعَنْ سَلْمَانَ رضــ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از سلمان رضــ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا تُبْغِضْنِي فَتُفَارِقَ دِيْنَكَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

وسلم دشمن مدار مرا پس جدا شوی از دین خود گفتم اے رسول خدا

كَيْفَ أُبْغِضُكَ وَبِكَ هَدَانَا اللّٰهُ قَالَ تُبْغِضُ الْعَرَبَ

چگونه دشمن دارم ترا حال آنکه بتو راه راست نمود ما را خدا تعالے گفت آنحضرت دشمن داری

فَتُبْغِضُنِيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضــ

پس دشمن داری مرا رواه الترمذی و روایت است از عثمان بن عفان رضــ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَشَّ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه خیانت کند

الْعَرَبَ لَمْ يَدْخُلْ فِيْ شَفَاعَتِيْ وَلَمْ تَنَلْهُ مَوَدَّتِيْ رَوَاهُ

عرب را در نیاید در شفاعت من و در نرسد او را دوستی من رواه

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أُمِّ الْحَرِيْرِ مَوْلَاةِ طَلْحَةَ بْنِ مَالِكٍ رضــ

الترمذی و روایت است از ام الحریر کنیز آزاد کرده طلحه بن مالک

قَالَتْ سَمِعْتُ مَوْلَايَ يَقُوْلُ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

گفت شنیدم مولاے خود را که میگفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مِنِ اقْتِرَابِ السَّاعَةِ هَلَاكُ الْعَرَبِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وسلم از جمله علامات نزدیک شدن قیامت ہلاک شدن عرب است رواه الترمذی

وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضــ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رضــ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْمُلْكُ فِيْ قُرَيْشٍ وَالْقَضَاءُ فِي الْاَنْصَارِ
علیہ وسلم خلافت در قریش است و قضا در انصار است

وَالْاَذَانُ فِي الْحَبَشَةِ وَالْاَمَانَةُ فِي الْاَزْدِ يَعْنِي الْيَمَنَ
و بانگ نماز گفتن در قوم حبشہ است و امانت ساختن در قبیلہ ازد است یعنی یمن

وَفِيْ رِوَايَةٍ مَوْقُوْفًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ
و در روایتے این حدیث موقوف است رواہ الترمذی و روایت است از ابن عباس رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا الْعَرَبَ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دوست دارید عرب را

لِثَلَاثٍ لِاَنِّيْ عَرَبِيٌّ وَالْقُرْاٰنُ عَرَبِيٌّ وَكَلَامُ اَهْلِ الْجَنَّةِ
از جہت خصلت یکے آنکہ من عربیم دوم آنکہ قرآن بزبان عرب است سوم آنکہ سخن اہل جنت

عَرَبِيٌّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ
عربیست رواہ البیہقی در شعب الایمان

بَابٌ فِيْ فَضْلِ الْيَمَنِ

باب در فضیلت یمن

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
روایت است از ابی ہریرہ رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ اَتَاكُمْ اَهْلُ الْيَمَنِ هُمْ اَرَقُّ اَفْئِدَةً وَّاَلْيَنُ قُلُوْبًا
فرمود آمدند شمارا اہل یمن کہ رقیق تر است فواد ایشان و نرم تر است دلہاے ایشان

اَلْاِيْمَانُ يَمَانٍ وَّالْحِكْمَةُ يَمَانِيَةٌ وَّالْفَخْرُ وَالْخُيَلَاءُ فِيْ اَصْحَابِ
ایمان یمنی است و حکمت یمانیہ است و نازیدن و ستایش نفس کردن در خداوندان

الْاِبِلِ وَالسَّكِيْنَةُ وَالْوَقَارُ فِيْ اَهْلِ الْغَنَمِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
شتر است و آرامش و آہستگی در خداوندان گوسپند است متفق علیہ است

عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غِلَظُ

روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم سختی

الْقُلُوْبِ وَالْجَفَاءُ فِي الْمَشْرِقِ وَالْاِيْمَانُ فِيْ اَهْلِ الْحِجَازِ

دلہا و درشتی خوے در مشرق است وایمان در اہل حجاز

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

رواہ مسلم وروایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ شَامِنَا اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ يَمَنِنَا

وسلم خداوندا برکت دہ مارا در شام ما خداوندا برکت دہ مارا در یمن ما

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَفِيْ نَجْدِنَا قَالَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْ شَامِنَا

گفتند ای رسول خدا و در نجد ما فرمود خداوندا برکت دہ مارا در شام ما

وَبَارِكْ لَنَا فِيْ يَمَنِنَا قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَفِيْ نَجْدِنَا فَاَظُنُّهٗ

وبرکت دہ مارا در یمن ما گفتند یا رسول اللہ و در نجد ما ابن عمر میگوید پس گمان میبرم

قَالَ فِي الثَّالِثَةِ هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ

کہ فرمود در بار سوم آنجا یعنی در نجد زلزلہا است وفتنہا است واز نجد طلوع میکند

قَرْنُ الشَّيْطَانِ

قرن شیطان یعنی حرب واعوان او

فِيْ فَضْلِ الْعَجَمِ

در بیان فضل عجم

هُوَ الَّذِيْ بَعَثَ فِي الْاُمِّيِّيْنَ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْ عَلَيْهِمْ

اوست آنکہ برانگیخت در ناخواندگان پیغامبرے از قوم ایشان میخواند بر ایشان

اٰيٰتِهٖ وَيُزَكِّيْهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوْا

آیات اورا و پاک میکند ایشان را وحی آموزد ایشان را کتاب و دانش واگرچہ بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَّ اٰخَرِيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوْا

پیش ازین در گمراہی ظاہر و نیز مبعوث گردانید پیغمبر را در قومے دیگر از ایشاں کہ ہنوز نہ پیوستہ اند

بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۝ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيْهِ مَنْ

با مسلمانان و اوست غالب با حکمت اینست فضل خدا میدہد ش ہر کہ

يَّشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

خواہد و خدا یتعالے خداوند فضل بزرگ است و روایت است از ابی ہریرہ رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا هٰذِهِ الْاٰيَةَ وَاِنْ

بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خواند این آیت را و اگر

تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُوْنُوْا اَمْثَالَكُمْ ۝

روے گردان شوید بدل آرد گروہے دیگر را غیر از شما باز نباشند آن جماعت مانند شما

قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَنْ هٰؤُلَآءِ الَّذِيْنَ ذَكَرَ اللّٰهُ اِنْ تَوَلَّيْنَا

گفتند صحابہ اے پیغامبر خدا کیستند آن جماعتے کہ یاد کردہ است خدا یتعالے کہ اگر روی گردانی کنیم ما

اُسْتُبْدِلُوْا بِنَا ثُمَّ لَا يَكُوْنُوْا اَمْثَالَنَا فَضَرَبَ عَلٰى فَخِذِ

بجاے ما گرفتہ می شوند پس نباشند آن جماعت مانند ما در روے گردانی پس زد دست مبارک آنحضرت بران

سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ ثُمَّ قَالَ هٰذَا وَقَوْمُهُ وَلَوْ كَانَ الدِّيْنُ

سلمان فارسی پس فرمود جماعت سلمان است و قوم وے و اگر باشد دین مرضا

عِنْدَ الثُّرَيَّا لَتَنَاوَلَهُ رِجَالٌ مِّنَ الْفُرْسِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نزد ستارہ ثریا ہر آئینہ میگرفتند دین را مردان فارس رواہ الترمذی

وَعَنْهُ قَالَ ذُكِرَتِ الْاَعَاجِمُ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى

و ہم ازا بے ہریرہ است گفت ذکر کردہ شد اہل عجم نزد آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اللہ علیہ وسلم پس فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لأنا بهم أو ببعضهم أوثق مني بكم أو ببعضكم رواه الترمذي

هر آئینه من با ایشان یا ببعض ایشان یعنی عجمان اعتماد کننده ترم در حفظ دین از شما یا ببعض شما

في فضل الشام

در بیان فضیلت شام

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ

و میراث دادیم گروہے را کہ ضعیف شمردہ می شدند مشارق

الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي

و مغارب زمینے کہ برکت نہادیم در آن گفتیم اے آتش باش خداوند

بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ

برودت و سلامت برابراہیم ع و خواستند باو فریب کردن پس ساختیم ایشان را

الْأَخْسَرِينَ وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا

زیانکار و رہانیدیم ابراہیم ع را و لوط ع را بسوے زمینے کہ برکت نہادیم در آن

لِلْعَالَمِينَ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا

تمامی عالم را و پیدا کردیم میان ایشان و میان آن دہہا کہ برکت نہادیم

فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا

در آن یعنے شام دہہاے متصل بایکدیگر و مقرر کردیم در آن آمد و رفت را سیر کنید درین دہہا

لَيَالِيَ وَأَيَّامًا آمِنِينَ وعن زيد بن ثابت رض قال

شبہا و روزہا ایمن شدہ و روایت است از زید بن ثابت رض گفت

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم طوبى للشام قلنا

فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم خوشی باد مر اہل شام را گفتیم ما

لأي ذلك يا رسول الله قال لأن ملائكة الرحمن

از چہ چیز است این دعا اے رسول خدا فرمود زیرا کہ فرشتہاے خداے مہربان

بَاسِطَةٌ أَجْنِحَتَهَا عَلَيْهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
فراخ کننده بازوی خود را بر ایشان رواه احمد و الترمذی و روایت است از

عَبْدِاللّٰهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عبد الله بن عمر رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

سَيَخْرُجُ نَارٌ مِّنْ نَحْوِ حَضْرَمَوْتَ أَوْ مِنْ حَضْرَمَوْتَ تَحْشُرُ
نزدیک است که برآید آتشے از جانب حضرموت یا از حضرموت جمع کند این آتش

النَّاسَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ عَلَيْكُمْ بِالشَّامِ
مردم را گفتیم اے رسول اللہ پس فرمائی مارا گفت آنحضرت بر شما باد که بروید بشام

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ ذُكِرَ
رواه الترمذی و روایت است از شریح بن عبید گفت ذکر کرده شدند

أَهْلُ الشَّامِ عِنْدَ عَلِيٍّ رضـ وَقِيْلَ الْعَنْهُمْ يَا أَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ
اہل شام نزد امیر المومنین علی رضا و گفته شد لعنت کن ایشان را یا امیر المومنین

قَالَ لَا إِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ
گفت لعنت نمی کنیم آنرا بدرستیکه شنیده ام آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که

الْأَبْدَالُ يَكُوْنُوْنَ بِالشَّامِ وَهُمْ أَرْبَعُوْنَ رَجُلًا كُلَّمَا
ابدال میباشند بشام وابدال چہل مرداند ہر گاہ که

مَاتَ رَجُلٌ أَبْدَلَ اللّٰهُ مَكَانَهُ رَجُلًا يُسْقَى بِهِمُ الْغَيْثُ
بمیرد مردے می آرد خدا تعالے در بدل او مردے دیگر آب داده میشود بوجود ایشان

وَيُنْتَصَرُ بِهِمْ عَلَى الْأَعْدَاءِ وَيُصْرَفُ عَنْ أَهْلِ الشَّامِ
و نصرت داده میشود بسبب ایشان بر دشمنان و برگردانیده میشود از اہل شام

بِهِمُ الْعَذَابُ وَعَنْ رَجُلٍ مِّنَ الصَّحَابَةِ رضـ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ
برکت ایشان عذاب و روایت است از مردے از اصحاب رضا بدرستیکه آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَتُفْتَحُ الشَّامُ فَإِذَا خُيِّرْتُمُ الْمَنَازِلَ
صلی اللہ علیہ وسلم فرمود نزدیک است کہ فتح کردہ شود ملک شام پس چون مخیر گردانیدہ شوید جای
فِيهَا فَعَلَيْكُمْ بِمَدِينَةٍ يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ فَإِنَّهَا مَعْقِلُ الْمُسْلِمِينَ
بودن را دران بلاد پس بر شما باد کہ اختیار کنید شہری کہ گفتہ میشود آن دمشق پس آن شہر پناہ مسلمانان است
مِنَ الْمَلَاحِمِ وَفُسْطَاطُهَا مِنْهَا يُقَالُ لَهَا الْغُوطَةُ
از حربہا و محل اجتماع شام از زمین دمشق زمینے است کہ گفتہ میشود اورا غوطہ
رَوَاهُمَا أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى
رواہما احمد و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخِلَافَةُ بِالْمَدِينَةِ وَالْمُلْكُ بِالشَّامِ وَعَنْ
اللہ علیہ وسلم خلافت در مدینہ است و ملک در شام و روایت است از
عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَيْتُ عَمُودًا
عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دیدم ستونے را
مِنْ نُورٍ خَرَجَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي سَاطِعًا حَتَّى اسْتَقَرَّ بِالشَّامِ
از نور کہ بیرون آمد از زیر سر من بالا بر آئندہ تا آنکہ قرار گرفت در شام
رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض
رواہ بیہقی در دلائل النبوۃ و روایت است از ابی درداء رض
أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ فُسْطَاطَ
بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ مجمع
الْمُسْلِمِينَ يَوْمَ الْمَلْحَمَةِ بِالْغُوطَةِ إِلَى جَانِبِ مَدِينَةٍ
مسلمانان روز جنگ غوطہ است جانب شہرے
يُقَالُ لَهَا دِمَشْقُ مِنْ خَيْرِ مَدَائِنِ الشَّامِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ
کہ گفتہ میشود آنرا دمشق کہ از بہترین شہرہاے شام است رواہ ابوداود

(۱) معقل بفتح میم و کسر قاف جائے پناہ
(۲) فسطاط بضم فاء شہر جامع بمعنی ربان ۱۲ میم
(۳) بعضے گفتہ اند کہ این اشارہ است بخلافت علی و بعضے گفتہ اند کہ مراد خلافت نبوت است کہ بعد آن ملک است و قال الطیبی ای قال الخلافت بالمدینہ و ملک بالشام زیرا کہ منقطع میگردد خلافت و جہاد در شام ۱۲ لمعات

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ سَيَأْتِيْ مَلِكٌ مِنْ
روایت است از عبد الرحمن بن سلیمان گفت نزدیک است بیاید پادشاہے از
مُلُوْكِ الْعَجَمِ فَيَظْهَرُ الْمَدَائِنَ كُلَّهَا اِلَّا دِمَشْقَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ
پادشاہان عجم پس غالب میگردد بر ہمہ شہرہا مگر دمشق را رواہ ابوداود

بَابُ الْكَسْبِ وَطَلَبِ الْحَلَالِ

باب در بیان کسب و طلب حلال

يَا اَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا مِمَّا فِي الْاَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوْا
اے مردمان بخورید از انچہ کہ در زمین است حلال پاکیزہ و پیروی مکنید
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ۝ اِنَّمَا يَاْمُرُكُمْ
گامہاے شیطان را ہر آئینہ او شمارا دشمن آشکار است جز این نیست کہ حکم میکند شمارا
بِالسُّوْٓءِ وَالْفَحْشَآءِ وَاَنْ تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝
بہ بدکاری و بیحیائی و آن کہ افترا کنید بر خدا آنچہ نمی دانید
يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوْا
اے مسلمانان بخورید از پاکیزہ اے آنچہ روزی دادیم شمارا و سپاس گوئید
لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ ۝ عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ
خدارا اگر اورا می پرستید روایت است از مقدام بن
مَعْدِيْكَرِبَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا اَكَلَ
معدیکرب رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نخورد
اَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ اَنْ يَّاْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ وَاِنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ
ہیچ یکے طعامے را بہتر از انکہ بخورد از کار ہر دو دست خود بدرستیکہ نبی خدا تعالیٰ
دَاوٗدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَاْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
داود علیہ السلام بود کہ میخورد از عمل دستہاے خود رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا وَإِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى

وسلم بدرستیکہ خدا یتعالی پاکست قبول نمیکند مگر پاک را یعنے حلال را و بدرستیکہ خدا یتعا

أَمَرَ الْمُؤْمِنِيْنَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِيْنَ فَقَالَ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ

امر کرد مسلمانان را بچیزیکہ امر کرد بدان پیغامبران را پس گفت اے پیغامبران

كُلُوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوْا صَالِحًا وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا أَيُّهَا

بخورید از رزق ہاے حلال و عمل کنید نیک و فرمود حق تعالے ای

الَّذِيْنَ آمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ

مومنان بخورید از طعام ہای پاک آنچہ دادہ ایم شمارا پستر یاد کرد آنحضرت مردے را

يُطِيْلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبِّ

کہ دراز میکند سفر را کہ محل منظنہ اجابت دعاست ژولیدہ سر گرد آلود دراز میگرداند بر دو دست خود را

يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ

اے رب حال آنکہ خوردنی او حرام است و نوشیدنی او حرام است و پوشش او حرام است

وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ فَأَنّٰى يُسْتَجَابُ لِذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و پرورش کردہ شد بحرام پس چگونہ قبول کردہ شود دعا مر او را رواہ مسلم

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وہم از وی روایت گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ

خواہد آمد بر مردم زمانے کہ باک نمیدارد مرد کہ چہ چیز گرفتہ و خوردہ از مال آیا از

الْحَلَالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ النُّعْمَانِ

حلال یا از حرام رواہ البخارے و روایت است از نعمان

السفر ای از غبار گرد آلود موی

ابْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْحَلَالُ

ابن بشیر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم آنچہ حلال است

بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيْرٌ

ظاہر است و آنچہ حرام است نیز ہویدا است و درمیان حلال و حرام چیزہا است مشتبہ نمیشناسد

مِنَ النَّاسِ فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِيْنِهٖ وَعِرْضِهٖ

از مردم پس کسیکہ پرہیز کند شبہات را طلب برات کرد مر دین خود و آبروے خود را

وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ كَالرَّاعِيْ يَرْعٰى حَوْلَ

و کسیکہ بیفتد در شبہا بیفتد در حرام مانند چرانندہ کہ میچراند گرد

الْحِمٰى يُوْشِكُ اَنْ يَّرْتَعَ فِيْهِ اَلَا وَاِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى اَلَا وَاِنَّ

حمی نزدیک است کہ بچرد در حمی آگاہ باشید بدرستیکہ مر ہر پادشاہی را حمی ست و آگاہ باشید

حِمَى اللّٰهِ مَحَارِمُهٗ اَلَا وَاِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً اِذَا صَلَحَتْ

حمی خدا محارم اوست و آگاہ باشید کہ در تن آدمی گوشت پارہ ایست و قتیکہ نیک شود از میل معاصے

صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهٗ وَاِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهٗ اَلَا وَهِيَ

نیک شود ہمہ تن و چون تباہ شود آن مضغہ تباہ شود ہمہ تن خبردار باشید کہ آن پارہ

الْقَلْبُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ جُحَيْفَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ

دل است متفق علیہ روایت است از ابی جحیفہ رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ ثَمَنِ الدَّمِ وَثَمَنِ الْكَلْبِ

صلی اللہ علیہ وسلم منع کرد از فروختن خون و نہی کرد از بہاے سگ

وَكَسْبِ الْبَغِيِّ وَلَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰو وَمُوْكِلَهٗ وَالْوَاشِمَةَ

و کسب بغی و لعنت کرد آنحضرت بر خورندہ ربا را و لعنت کرد خورانندہ ربا را و لعنت کرد واشمہ

وَالْمُسْتَوْشِمَةَ وَالْمُصَوِّرَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

و مستوشمہ را و لعنت کرد صورت گر را رواہ البخاری و روایت است از عائشہ رض

۱ چراگاہ و موضع محفوظ
۲ منبع القرب ۱۲
۳ زن زانیہ اجرت زنا ۱۲
۴ زنیکہ خلانیدن سوزن در بدن ۱۲ و دیگرے کردن آن نیل و پیوست دیگر کردن جائے نقش و نگار پس
۵ کسیکہ بعضے زبان بیان بمیکند
۶ زنیکہ این فعل را بخواہد
۷ مستوشمہ آنکہ این را بخواہد ۱۲ ۴ ۴ ۴
۸ تصویر ساز ۱۲ ۴ ۴ ۴

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَطْيَبَ مَا اَكَلْتُمْ مِنْ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خوشتر و حلال ترین آنچہ بخورید از

كَسْبِكُمْ وَاِنَّ اَوْلَادَكُمْ مِنْ كَسْبِكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

کسب شما است و بدرستیکہ اولاد شما از کسب شما اند رواہ الترمذی والنسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

وابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رضہ از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالَ حَرَامٍ فَيَتَصَدَّقُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسب نکند ہیچ بندہ مال حرام را پس تصدق کند

مِنْهُ فَيُقْبَلُ مِنْهُ وَلَا يُنْفِقُ مِنْهُ فَيُبَارَكُ لَهٗ فِيْهِ وَلَا يَتْرُكُهٗ

از انکہ قبول کردہ شود آن تصدق و نہ خرج کند از ان کہ برکت کردہ شود مر او را در ان و نگذارد

خَلْفَ ظَهْرِهٖ اِلَّا كَانَ زَادَهٗ اِلَى النَّارِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ

مال حرام را پس پشت خود مگر آنکہ باشد آن مال توشہ وی بسوی دوزخ بدرستیکہ خدا تعالی دور نمیکند بد را

بِالسَّيِّئِ وَلٰكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ اِنَّ الْخَبِيْثَ لَا يَمْحُو

بہ بد و لکن محو میکند بد را بہ نیک بدرستیکہ پلید دور نمی کند

الْخَبِيْثَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَكَذَا فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

پلید را رواہ احمد ہمچنان است در شرح السنۃ و روایت است از

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

جابر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم در نمی آید بہشت را

لَحْمٌ نَبَتَ مِنَ السُّحْتِ وَكُلُّ لَحْمٍ نَبَتَ مِنَ السُّحْتِ كَانَتِ النَّارُ

گوشتی کہ روئیدہ شدہ است از حرام و ہر گوشتی کہ روئید از حرام باشد آتش

اَوْلٰى بِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارِمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

نزدیکتر و سزاوارتر باو رواہ احمد والدارمی و بیہقی در شعب الایمان

وَعَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رض قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از حسن بن علی رض که گفت یاد گرفتم از پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَعْ مَا يَرِيْبُكَ اِلٰى مَا لَا يَرِيْبُكَ فَاِنَّ الصِّدْقَ

علیہ وسلم بگذار چیزے را کہ بشک می اندازد ترا بسوی چیزیکه در شک نمی اندازد زیرا که صدق یقین

طُمَانِيْنَةٌ وَاِنَّ الْكِذْبَ رِيْبَةٌ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

طمانینت دل است و بدرستیکه کذب سبب شک است رواه احمد و الترمذی و النسائی

وَعَنْ عَطِيَّةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عطیه سعدی رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ اَنْ يَّكُوْنَ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ حَتّٰى يَدَعَ مَا لَا بَاْسَ

وسلم نمی رسد بنده بآنکه باشد از متقیان تا آنکه نگذارد چیزے را که نیست باک

بِهٖ حَذَرًا لِّمَا بِهٖ بَاْسٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

دروے از جہت ترسیدن از چیزیکه دروے باک است رواه الترمذی و ابن ماجه و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

طَلَبُ كَسْبِ الْحَلَالِ فَرِيْضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ

طلب کسب حلال فرض است بعد از فرض رواه بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّهٗ سُئِلَ عَنْ اُجْرَةِ

شعب الایمان و روایت است از ابن عباس رض که وی پرسیده شد از مزد

كِتَابَةِ الْمُصْحَفِ فَقَالَ لَا بَاْسَ اِنَّمَا هُمْ مُصَوِّرُوْنَ وَاِنَّهُمْ

نوشتن مصحف پس گفت باکے نیست نیستند ایشان مگر صورت گیرنده و بدرستیکه ایشان

اِنَّمَا يَاْكُلُوْنَ مِنْ عَمَلِ اَيْدِيْهِمْ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ

نمیخورند مگر از عمل دستہائے خویش رواه رزین و روایت است از

رَافِعِ بْنِ خَدِيْجٍ رض قَالَ قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللهِ اَيُّ الْكَسْبِ اَطْيَبُ

رافع بن خدیج رض گفت گفته شد اے پیغمبر خدا کدام کسب خوشتر است

قَالَ عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهٖ وَكُلُّ بَيْعٍ مَّبْرُوْرٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ

فرمود عمل مرد است از دست خود و ہر خرید و فروخت صحیح و مقبول در شرع رواہ احمد و روایت است

نَافِعٍ قَالَ كُنْتُ اُجَهِّزُ اِلَى الشَّامِ وَاِلٰى مِصْرَ فَجَهَّزْتُ اِلٰى

نافع گفت بودم که میفرستادم وکلاے خود را بمال و اسباب سوے شام و مصر پس تجہیز ساختم سوے

الْعِرَاقِ فَاَتَيْتُ اِلٰى اُمِّ الْمُؤْمِنِيْنَ عَائِشَةَ رض فَقُلْتُ لَهَا

عراق پس آمدم نزد ام المومنین عائشہ رض پس گفتم مر عائشہ رض را

يَا اُمَّ الْمُؤْمِنِيْنَ كُنْتُ اُجَهِّزُ اِلَى الشَّامِ فَجَهَّزْتُ اِلَى الْعِرَاقِ

اے مادر مومنان بودم که تجہیز میکردم ہر بار سوے شام پس تجہیز کردم این بار سوے عراق

فَقَالَتْ لَا تَفْعَلْ وَمَا لَكَ وَلِمَتْجَرِكَ فَاِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ

پس گفت عائشہ مکن تجہیز سوے عراق چه میکنی تو با تجارت خود پس بدرستیکه من شنیدم پیغمبر خدا را

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِذَا سَبَّبَ اللهُ لِاَحَدِكُمْ رِزْقًا

صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت چون مہیا سبب گرداند خدا تعالی مر یکے را از شما رزقے

مِنْ وَجْهٍ فَلَا يَدَعْهُ حَتّٰى يَتَغَيَّرَ لَهٗ اَوْ يَتَنَكَّرَ لَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ

بوجہے از وجوه باید که ترک نه کند آنرا تا آنکه تغیر و تنکر شود مر او را رواه احمد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ كَانَ لِاَبِيْ بَكْرٍ

و ابن ماجه و روایت است از عائشہ رض گفت بود مر ابی بکر رض را

غُلَامٌ يُخْرِجُ لَهُ الْخَرَاجَ فَكَانَ اَبُوْ بَكْرٍ يَاْكُلُ مِنْ خَرَاجِهٖ

غلام که بیرون آورد برائے وی وظیفه پس بود ابوبکر که میخورد از خراج آن غلام

فَجَاءَ يَوْمًا بِشَيْءٍ فَاَكَلَ مِنْهُ اَبُوْ بَكْرٍ رض فَقَالَ لَهُ الْغُلَامُ

پس آورد آن غلام چیزے را روزے از جنس طعام پس خورد ابوبکر از ان چیز پس گفت مر ابوبکر را

اوّل اے کہ اشارت بہ آنست کہ بدو ... [illegible]

بنج عدم ... عادت شدہ بیک زبان در ... [illegible]

کذا قال الطیبی

تَدْرِي مَا هٰذَا فَقَالَ أَبُوْ بَكْرٍ وَمَا هُوَ قَالَ كُنْتُ تَكَهَّنْتُ لِإِنْسَانٍ

میدانی کہ چیست این طعام پس گفت ابوبکر چہ چیز است گفت غلام بودم کہ کہانت کردہ بودم مریک آدمی را

فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَمَا أُحْسِنُ الْكِهَانَةَ إِلَّا أَنِّي خَدَعْتُهُ فَلَقِيَنِي

در ایام جاہلیت و نیک نمی دانستم کہانت را لیکن محض فریب دادہ بودم او را پس ملاقات کرد مرا آن مرد

فَأَعْطَانِي بِذٰلِكَ فَهٰذَا الَّذِي أَكَلْتَ مِنْهُ قَالَتْ فَأَدْخَلَ

پس داد مرا بسبب آن کہانت پس این چیزیکہ خوردی تو از ان است گفت عایشہ پس در آورد

أَبُوْ بَكْرٍ يَدَهُ فَقَاءَ كُلَّ شَيْءٍ فِي بَطْنِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

ابوبکر دست خود را در حلق خود پس قے کرد و بیرون انداخت ہر چیز کہ بود در شکم وے رواہ البخاری

وَعَنْ أَبِي بَكْرٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی بکر رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ جَسَدٌ غُذِيَ بِالْحَرَامِ وَعَنْ زَيْدِ

فرمود در نمی آید بہشت را تنے کہ پرورده شده است بحرام و روایت است از زید

ابْنِ أَسْلَمَ رض أَنَّهُ قَالَ شَرِبَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لَبَنًا وَأَعْجَبَهُ

بن اسلم رض بدرستیکہ گفت نوشید عمر بن الخطاب رض شیرے را و پسند آمد او را آن شیر

قَالَ لِلَّذِي سَقَاهُ مِنْ أَيْنَ لَكَ هٰذَا اللَّبَنُ فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ وَرَدَ

گفت عمر آنرا کہ نوشانید آن شیر از کجا حاصل شده است ترا پس خبر داد آنکس کہ وے آمد

عَلٰى مَاءٍ قَدْ سَمَّاهُ فَإِذَا نَعَمٌ مِنْ نَعَمِ الصَّدَقَةِ وَهُمْ يَسْقُوْنَ

بر جوئے تحقیق نام برد آنرا پس ناگاہ شتران از شتران زکات آنجا حاضر بودند و آنجماعت می نوشانید

فَحَلَبُوْا لِي مِنْ أَلْبَانِهَا فَجَعَلْتُهُ فِي سِقَائِي وَهُوَ هٰذَا فَأَدْخَلَ

پس دوشیدند برائے من از شیر ہائے آنہا پس گردانیدم آن شیر را در مشک خود و آن این شیر است پس در آورد

عُمَرُ يَدَهُ فَاسْتَقَاءَ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

عمر دست خود را و قے کرد رواہما البیہقی در کتاب شعب الایمان

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ مَنِ اشْتَرٰى ثَوْبًا بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ
وروایت است از ابن عمر رضـ گفت کسے کہ بخرد جامہ را بدہ درہم

وَفِيْهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةً مَادَامَ عَلَيْهِ ثُمَّ
ودران یک درہم حرام باشد قبول نمیکند خدا مراورا ہیچ نمازے تا آنکہ آن جامہ برتن وے باشد پستر

اَدْخَلَ اِصْبَعَيْهِ فِيْ اُذُنَيْهِ وَقَالَ صُمَّتَا اِنْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى
در آورد ابن عمر انگشت خود را در ہر دو گوش خود و گفت کر باد این دو گوش من اگر نیست آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعْتُهٗ يَقُوْلُهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ
اللہ علیہ وسلم کہ شنیدم او را کہ میگفت آن را رواہ احمد والبیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ اِسْنَادُهٗ ضَعِيْفٌ وَعَنْ اَنَسٍ
شعب الایمان وگفت اسناد آن ضعیف است وروایت است از انس

عَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
از انس رضـ گفت گفتم ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اجْعَلْنِيْ مُسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ قَالَ يَا اَنَسُ اَطِبْ كَسْبَكَ تُسْتَجَبْ دَعْوَتُكَ
گردان مرا از کسانیکہ دعای شان قبول کردہ شود فرمود آنحضرت صـ ای انس پاک گردان کسب خود را تا قبول کردہ شود

فَاِنَّ الرَّجُلَ يَرْفَعُ اللُّقْمَةَ اِلٰى فِيْهِ مِنْ حَرَامٍ فَمَا يُسْتَجَابُ
پس بتحقیق ہر مرد کہ می برد لقمہ را بسوے دہن خود از حرام پس قبول کردہ نشود دعاے

لَهٗ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ
او چہل روز رواہ دیلمی

بَابُ الْمُسَاهَلَةِ فِي الْمُعَامَلَةِ

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وروایت است از حذیفہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِنَّ رَجُلًا كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَأَتَاهُ الْمَلَكُ لِيَقْبِضَ
کہ مردے بود درمیان آن کسانیکہ بودند پیش از شما آمد اورا فرشتہ مرگ تا بگیرد

رُوحَهُ فَقِيلَ لَهُ هَلْ عَمِلْتَ مِنْ خَيْرٍ قَالَ مَا أَعْلَمُ قِيلَ لَهُ
جان اورا پس گفتہ شد مر آنمرد را آیا کردہ تو ہیچ عمل از نیکی گفت آنمرد نمیدانم گفتہ شد

انْظُرْ قَالَ مَا أَعْلَمُ شَيْئًا غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ أُبَايِعُ النَّاسَ فِي
ببین گفت آنمرد نمیدانم جز آنکہ بودم کہ خرید و فروخت میکردم مردم را در

الدُّنْيَا وَأُجَازِيهِمْ فَأُنْظِرُ الْمُوسِرَ وَأَتَجَاوَزُ عَنِ الْمُعْسِرِ
دنیا و تقاضا ے میکردم پس مہلت میدادم توانگر را و درگذر میکردم از فقیر

فَأَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ
پس داخل کرد اورا خدا ایتعالٰے در بہشت متفق علیہ و درروایت مسلم

نَحْوَهُ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَأَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ
مانند این روایت است از عقبہ بن عامر رضـ و ابی مسعود انصاری رضـ

فَقَالَ اللهُ تَعَالَى أَنَا أَحَقُّ بِذَا مِنْكَ تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي
پس گفت خدا ایتعالٰی کہ من کریم سزاوارترم بدان از تو درگذر کنید از بندہ من

وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
و روایت است از ابی قتادہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَكَثْرَةَ الْحَلْفِ فِي الْبَيْعِ فَإِنَّهُ يُنَفِّقُ ثُمَّ
علیہ وسلم دور دارید خود را از بسیارے سوگند در بیع زیراکہ سوگند رواج میدہد در مال پس

يَمْحَقُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ
باطل میکرداند برکت را رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت شنیدم

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْحَلْفُ مُنَفِّقَةٌ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کہ سوگند محل رواج است

آسانی در معاملات مستحق مغفرت است ۱۲ شیخ دہلوی

منفعت بیع نمودن بسیار سوگندان شیخ عبدالحق محدث دہلوی ۱۲

لِلسِّلْعَةِ مُمْحِقَةٌ لِلْبَرَكَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض

مر کالاے را ومحل کا ہانیدن است برکت را متفق علیہ و روایت است از ابی ذر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت سہ کس اند کہ کلام نمی کند ایشان را خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَلَا يُزَكِّيْهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ

در روز قیامت و نظر رحمت نمی کند سوے ایشان و پاک نمیکرد اند از ذنوب ایشان را و مر ایشان را

أَلِيْمٌ قَالَ أَبُوْ ذَرٍّ خَابُوْا وَخَسِرُوْا مَنْ هُمْ يَا رَسُوْلَ اللهِ

عذاب دردناک است گفت ابوذر نومید شدند و زیان کار شدند کیستند آنہا اے رسول خدا

قَالَ الْمُسْبِلُ وَالْمَنَّانُ وَالْمُنَفِّقُ سِلْعَتَهٗ بِالْحَلْفِ الْكَاذِبِ

گفت آنحضرت یکے ازان ہا دراز کنندہ ازار است بطریق تکبر دوم منت نہندہ کہ بعد از عطا کرم تحفہ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التَّاجِرُ الصَّدُوْقُ الْأَمِيْنُ مَعَ النَّبِيِّيْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم بازرگان راست گو امانت دار محشور می شود روز قیامت با پیغمبران

وَالصِّدِّيْقِيْنَ وَالشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَ

و صدیقان و شہیدان رواہ الترمذی و الدارمی

الدَّارَقُطْنِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض وَعَنْ

و دار قطنی و روایت کرد ایں حدیث را ابن ماجہ از ابن عمر رض و روایت است از

عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ عَنْ أَبِيْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبید بن رفاعہ از پدر خود از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ التُّجَّارُ يُحْشَرُوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنِ اتَّقٰى وَبَرَّ

فرمود آنحضرت سوداگران حشر کردہ میشوند روز قیامت فجار مگر کسیکہ پرہیزگاری میکند از حرام و شبہ

وَصَدَقَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَرَوَى
وراست گوید رواه الترمذی و ابن ماجه و الدارمی و روایت است از
الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ عَنِ الْبَرَاءِ
بیہقی در شعب الایمان از براء

بَابُ الرِّبٰوا

باب در بیان سود

وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُوْنَهَا فِي
و آنانکه ذخیره میکنند زر و نقره را و خرچ نمی نمایند آنرا در
سَبِيْلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا
راه خدا پس بشارت ده آنرا بعذاب دردناک روزیکه گرم کرده میشود بران مال
فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْبُهُمْ وَظُهُوْرُهُمْ
در آتش دوزخ پس داغ کرده میشود بآن پیشانی های ایشان و پہلو های ایشان و پشت های ایشان
هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُوْنَ
و گفته شود اینست آنچه ذخیره نهادید برای خود پس بچشید آنچه ذخیره میکردید
اَلَّذِيْنَ يَاْكُلُوْنَ الرِّبٰوا لَا يَقُوْمُوْنَ اِلَّا كَمَا يَقُوْمُ الَّذِيْ
کسانیکه میخورند سود را برنخیزند از گور مگر چنانکه برمیخیزد کسیکه
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰنُ مِنَ الْمَسِّ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوْا اِنَّمَا
دیوانه ساخت او را شیطان بسبب آسیب رسانیدن این بسبب آنست که سودخواران گفتند
الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا فَمَنْ
سوداگری مانند سود است و حلال کرده است خدا سوداگری را و حرام ساخته است سود را پس کسیکه
جَاءَهٗ مَوْعِظَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ فَانْتَهٰى فَلَهٗ مَا سَلَفَ وَاَمْرُهٗ
آمد ویرا پند از جانب پروردگار وے پس باز ماند از بیکار پس او راست آنچه گذشته کار او بخدا

إِلَى اللّٰهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولٰٓئِكَ أَصْحٰبُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ ۝

بخدا و کیکه بازگشت بسو خواری پس آن گروه باشندگان دوزخ اند همیشه در آن باشند

يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقٰتِ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ

نابود میازد خدا برکت سود را و افزون میازد برکت خیرات را و خدا دوست ندارد هر

كَفَّارٍ أَثِيمٍ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ

ناسپاس گناهگار را اے مومنان حذر کنید از خدا و ترک کنید انچه مانده است

مِنَ الرِّبٰوٓا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ

از سود اگر هستید از اهل ایمان پس اگر نکردید پس خبردار باشید بجنگے

مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوٰلِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ

از خدا و رسول او و اگر توبه کردید پس شما راست اصل مالهای شما نه شما ستم کنید

وَلَا تُظْلَمُونَ ۝ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰوٓا

و نه شما ستم کرده شوید اے مومنان مخورید سود را

أَضْعٰفًا مُضٰعَفَةً وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝ وَاتَّقُوا

دو چندان تو بر تو و بترسید خدا را تا باشد رستگار شوید و بترسید

النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِينَ ۝ وَأَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ

از آن آتش که آماده کرده شده است برای کافران و فرمان برید خدا و پیغامبر را

لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝ عَنْ جَابِرٍ رض قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللّٰهِ

شاید که شما مهربانی کرده شوید روایت است از جابر رض گفت لعنت کرده است آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اٰكِلَ الرِّبٰوا وَمُوكِلَهُ وَكَاتِبَهُ

صلی الله علیه وسلم خورنده ربا را و خوراننده ربا را و نویسنده آن را

وَشَاهِدَيْهِ وَقَالَ هُمْ سَوَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

و گواهان آن را و فرمود که اینها برابر اند در درو لعنت رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيَاْتِيَنَّ عَلَى

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت صلعم ہر آئینہ می آید بر

النَّاسِ زَمَانٌ لَّا يَبْقٰى اَحَدٌ اِلَّا اٰكِلُ الرِّبٰوا فَاِنْ لَّمْ يَاْكُلْهُ

مردمان زمانے کہ باقی نماند ہیچ یکے مگر آنکہ بخورد ربوا پس اگر نخورد ربوا

اَصَابَهٗ مِنْ بُخَارِهٖ وَيُرْوٰى مِنْ غُبَارِهٖ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ

میرسد اورا از بخار واثر آن وروایت کردہ شد من غبارہ یعنے میرسد از گرد وے رواہ احمد وابوداؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حَنْظَلَةَ

والنسائے وابن ماجہ وروایت است از عبد اللہ بن حنظلہ

غَسِيْلِ الْمَلَائِكَةِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کہ اورا غسیل ملائکہ گویند گفت عبداللہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

دِرْهَمُ رِبًوا يَاْكُلُهُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَعْلَمُ اَشَدُّ مِنْ سِتَّةٍ وَّ

یک درہم کہ بخورد آن را مرد حال آنکہ وے میداند کہ سود است سخت تر است از سی

ثَلٰثِيْنَ زَنْيَةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالدَّارُقُطْنِيُّ وَرَوَى الْبَيْهَقِيُّ فِي

وشش زنا رواہ احمد ودار قطنے وروایت کرد بیہقے در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض وَزَادَ وَقَالَ مَنْ نَبَتَ لَحْمُهٗ

شعب الایمان وزیادہ کرد بیہقی از ابن عباس رض این عبارت یعنے وگفت کسیکہ بروید گوشت را

مِنَ السُّحْتِ فَالنَّارُ اَوْلٰى بِهٖ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

از حرام پس آتش دوزخ سزاوار است بوے وروایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلرِّبٰوا سَبْعُوْنَ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سود خوردن ہفتاد پارہ است

جُزْءًا اَيْسَرُهَا اَنْ يَّنْكِحَ الرَّجُلُ اُمَّهٗ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض

ادنائے آن ہفتاد پارہ اینست کہ وطی کند مرد مادر خود را وروایت است از ابن مسعود رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الرِّبٰوا
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ مال ربا
وَاِنْ كَثُرَ فَاِنَّ عَاقِبَتَهٗ تَصِيْرُ اِلٰى قُلٍّ رَوَاهُمَا ابْنُ مَاجَةَ
اگرچہ بسیار باشد پس تحقیق پایان کار او باز میگردد بسوی کمی و نقصان روایت کرد ہر دو حدیث را ابن ماجہ
وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَرَوٰى اَحْمَدُ الْاَخِيْرَ وَعَنْ
و بیہقے در شعب الایمان و روایت کرد این حدیث اخیر را واز
اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَتَيْتُ
ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آمدم
لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِيْ عَلٰى قَوْمٍ بُطُوْنُهُمْ كَالْبُيُوْتِ فِيْهَا الْحَيَّاتُ
در شب معراج بر گروہے کہ شکمہای ایشان مانند خانہاے کہ دران مار ہا اند
تُرٰى مِنْ خَارِجِ بُطُوْنِهِمْ فَقُلْتُ مَنْ هٰؤُلَاءِ يَا
دیدہ میشود آن مارہا از بیرون شکمہاے ایشان پس گفتم من کیستند این گروہ اے
جِبْرَئِيْلُ قَالَ هٰؤُلَاءِ اَكَلَةُ الرِّبٰوا رَوَاهُ اَحْمَدُ
جبرئیل ع گفت این گروہ خورندہ ربا اند رواہ احمد
وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ اَنَّهٗ سَمِعَ رَسُوْلَ اللّٰهِ
و ابن ماجہ و روایت است از علی رضـ کہ وے شنید آنحضرت را
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اٰكِلَ الرِّبٰوا
صلے اللہ علیہ وسلم کہ لعنت میکرد خورندہ ربوا را
وَمُوْكِلَهٗ وَكَاتِبَهٗ وَمَانِعَ الصَّدَقَةِ وَكَانَ
و خورانندہ آن را و کاتب آن را و منع کنندہ زکوٰۃ را و بود آنحضرت صلعم
يَنْهٰى عَنِ النَّوْحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ
کہ نہی میکرد از نوحہ کردن رواہ نسائے وازانس رضـ مروی است

سے قال نصیر تا ف سینی قلت
سے تا ف چانکہ در ولایت
یعنی خوارے کہ عجب دیدم

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَقْرَضَ اَحَدُكُمْ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بدہد یکے از شما دیگرے را
قَرْضًا فَاَهْدٰى اِلَيْهِ اَوْ حَمَلَهٗ عَلَى الدَّابَّةِ فَلَا يَرْكَبْهُ
وام پس ہدیہ فرستد آنکہ قرض گرفتہ است بسوے قرض دہندہ یا سوار گرداند او را بر مرکوب پس باید سوار نشود
وَلَا يَقْبَلْهَا اِلَّا اَنْ يَكُوْنَ جَرٰى بَيْنَهٗ وَبَيْنَهٗ قَبْلَ ذٰلِكَ رَوَاهُ
و قبول نکند آن ہدیہ را مگر آنکہ جاری است و عادت شدہ است میان این و آن پیش از قرض رواہ
اِبْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ
ابن ماجہ و بیہقی در شعب ایمان و روایت است ہم از انس رضا از آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا اَقْرَضَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَلَا يَأْخُذْ
صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت وقتیکہ قرض دہد مرد دیگر را پس باید کہ ہدیہ نگیرد
هَدِيَّةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ تَارِيْخِهٖ هٰكَذَا فِي الْمُنْتَقٰى
از وام دہندہ روایت کرد بخاری در تاریخ خود این چنین است در منتقی
وَعَنْ اَبِيْ بُرْدَةَ بْنِ اَبِيْ مُوْسٰى قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِيْنَةَ
و روایت است از ابی بردہ بن ابی موسی رضا گفت قدوم آوردم مدینہ را
فَلَقِيْتُ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ سَلَامٍ فَقَالَ اِنَّكَ بِاَرْضٍ فِيْهَا الرِّبٰوا
پس ملاقات کردم عبد اللہ بن سلام را پس گفت عبد اللہ مرا بدرستیکہ تو بزمینے ہستی کہ در وے ربوا
فَاشٍ فَاِذَا كَانَ لَكَ عَلٰى رَجُلٍ حَقٌّ فَاَهْدٰى اِلَيْكَ حِمْلَ تِبْنٍ
آشکارا است پس چون باشد مر ترا بر مردے حقے یعنے وامے پس بفرستد آن مرد بسوے تو پشتارہ کاہ را
اَوْ حِمْلَ شَعِيْرٍ اَوْ حِمْلَ قَتٍّ فَلَا تَاْخُذْهُ فَاِنَّهٗ رِبًا رَوَاهُ
یا پشتارہ جو یا بفرستد بار علفے پس مگیر آنرا پس تحقیق آن حکم ربا دارد رواہ
الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ ذَهَبٍ دَخَلْتُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ
بخاری و روایت است از اسود بن ذہب در آمدم بر آنحضرت

صلى الله عليه وسلم فقال الا انبئك بشيء من الربوا عسى الله

صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود آیا خبر دہم ترا بچیزے کہ از ربا باشد عنقریب خدا تعالے

ان ينفعك به قلت بلى قال ان الربوا ابواب الباب منه عدل

نفع دہد ترا آن گفتم بلے یا رسول خدا فرمود بدرستیکہ سود انواع و اقسام است قسمے از ان برابر میشود

تسعين حوبا ادناها فجرة كاضطجاع الرجل مع امه وان

نود معصیت ادنی گناہ آن بیحیائی است مانند خفتن مرد با مادر خود و بدرستیکہ

اربا الربا استطالة المرء في عرض اخيه بغير حق رواه ابن منده وابو نعيم

سخت تر ربا آبرو ریزی مرد است برادر خود را بناحق روایت کرد این حدیث را ابن منده و ابو نعیم

باب الاحتكار

باب در بیان احتکار

عن عمر رض عن النبي صلى الله عليه وسلم قال الجالب

روایت است از عمر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کشندہ

مرزوق والمحتكر ملعون رواه ابن ماجة والدارمي

رزق دادہ شدہ است و نگاہدارندہ لعنت کردہ شدہ رواہ ابن ماجہ والدارمی

وعن معمر رض قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و روایت است از معمر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

من احتكر فهو خاطئ رواه مسلم وعن عمر بن الخطاب رض

کسیکہ احتکار کند پس آن عاصی و آثم است رواہ مسلم و روایت است از عمر بن الخطاب رض

قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من احتكر

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسے کہ احتکار کند

على المسلمين طعامهم ضربه الله بالجذام والافلاس

بر مسلمانان طعام ایشان را بزند او را خدا تعالے بجذام مرض مشہور است و با فلاس

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ

رواه ابن ماجه و بیهقی در شعب ایمان و رزین در کتاب خود

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رضہ گفت فرمود پیغامبر خدا صلے الله علیه وسلم

مَنِ احْتَكَرَ طَعَامًا أَرْبَعِينَ يَوْمًا يُرِيدُ بِهِ الْغَلَاءَ فَقَدْ بَرِئَ

کسیکه احتکار کند طعامی را چهل روز در حالیکه میخواهد بآن گرانی غله را پس بدرستیکه بیزار شد آن مرد

مِنَ اللهِ وَبَرِئَ اللهُ مِنْهُ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ مُعَاذٍ رضہ

از خدا و بیزار شد خدا تعالیٰ ازو رواه رزین و روایت است از معاذ رضہ

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ بِئْسَ الْعَبْدُ

گفت شنیدم آنحضرت صلے الله علیه وسلم را که میگفت بد بنده ایست

الْمُحْتَكِرُ إِنْ أَرْخَصَ اللهُ الْأَسْعَارَ حَزِنَ وَإِنْ أَغْلَاهَا فَرِحَ

احتکار کننده اگر ارزان گرداند خدا نرخها را اندوهگین گردد و اگر گران گرداند نرخها را شادان گردد

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَرَزِينٌ فِي كِتَابِهِ وَعَنْ

رواه بیهقی در شعب الایمان و رزین در کتاب خود و روایت است از

أَبِي أُمَامَةَ رضہ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنِ

ابی امامه رضہ که آنحضرت صلے الله علیه وسلم فرمود کسیکه

احْتَكَرَ طَعَامًا أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ تَصَدَّقَ بِهِ لَمْ يَكُنْ لَهُ

احتکار کند غله چهل روز پستر تصدق کرد بآن طعام نمی باشد آن تصدق کردن مراورا

كَفَّارَةً رَوَاهُ رَزِينٌ

پوشنده گناه وے رواه رزین

بَابُ الْإِفْلَاسِ وَالْإِنْظَارِ وَالتَّشْدِيدِ فِي الدَّيْنِ

افلاس بکسر همزه بی زر شدن است و انظار مهلت دادن ... (handwritten marginal note, partly illegible)

وَاِنْ كَانَ ذُوْ عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ اِلٰى مَيْسَرَةٍ وَاَنْ تَصَدَّقُوْا خَيْرٌ

واگر باشد مفلسے پس لازم است مہلت دادن تا توانگر سے وآنکہ خیرات کنید بہتر است

لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۝ وَاتَّقُوْا يَوْمًا تُرْجَعُوْنَ فِيْهِ اِلَى اللّٰهِ

شمارا اگر ہستید دانندہ و حذر کنید از آں روز کہ بازگردانیدہ شوید در آن بسوئے خدا

ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ۝ عَنْ

پس تمام دادہ شود ہر شخصے انچہ عمل کردہ است وایشان ستم کردہ نشوند روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ

ابی ہریرہؓ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بود

رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ فَكَانَ يَقُوْلُ لِفَتَاهُ اِذَا اَتَيْتَ مُعْسِرًا

مردے کہ معاملہ میکرد مردم را بوام پس بود آنمرد کہ میگفت مرغلام خودرا وقتیکہ بیائی تو فقیرے را

تَجَاوَزْ عَنْهُ لَعَلَّ اللّٰهَ اَنْ يَّتَجَاوَزَ عَنَّا قَالَ فَلَقِيَ اللّٰهَ فَتَجَاوَزَ

درگذر از وے شاید کہ خدا درگذرد از ما فرمود آنحضرت پیش آمد آنمرد خدا را پس درگذشت او تعالیٰ

عَنْهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ قَتَادَةَ رضـ قَالَ قَالَ

از وے متفق علیہ وروایت است از ابی قتادہ رضہ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَرَّهُ اَنْ يُّنْجِيَهُ اللّٰهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ شاد میکرد اندا و را کہ رستگار گرداند او را خدا

مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلْيُنَفِّسْ عَنْ مُعْسِرٍ اَوْ يَضَعْ عَنْهُ

از اندوہائے روز قیامت پس باید کہ تاخیر کند طلب وام را از فقیر یا بنہد وام را از وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

روایہ مسلم وہم از ابی قتادہ است گفت شنیدم آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ اَنْظَرَ مُعْسِرًا اَوْ وَضَعَ عَنْهُ

اللہ علیہ وسلم کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد معسر را یا بنہد وام را از وے

أَنْجَاهُ اللّٰهُ مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

رستگاری دہد او را خدای تعالی از اندوہہای روز قیامت رواہ مسلم و روایت است از

أَبِي الْيَسَرِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی الیسر رض گفت شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم

يَقُوْلُ مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظَلَّهُ اللّٰهُ فِي ظِلِّهِ

کہ میگفت کسیکہ مہلت دہد مفلس را یا بنہد وام را از گردن وے جای دہد او را خدا در سایہ عنایت خود

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عِمْرَانَ ابْنِ حُصَيْنٍ رض قَالَ قَالَ

رواہ مسلم و روایت است از عمران بن حصین رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ لَهُ عَلٰى رَجُلٍ حَقٌّ

پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ باشد مر او را بر مردے حقے و وامے

فَمَنْ أَخَّرَهُ كَانَ لَهُ بِكُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ

پس تاخیر کرد آنرا از کسیکہ بروے حق است باشد مر صاحب حق را روز ثواب صدقہ رواہ احمد

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ كَانَ لِي عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت کہ مرا بر آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ دَيْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

وسلم دامے پس ادا کرد مرا و زیادہ کرد بطریق انعام رواہ ابوداؤد و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِي رَبِيْعَةَ قَالَ اسْتَقْرَضَ مِنِّي النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

عبداللہ بن ابی ربیعہ گفت قرض گرفت از من آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْبَعِيْنَ أَلْفًا فَجَاءَهُ مَالٌ فَدَفَعَهُ إِلَيَّ وَقَالَ

علیہ وسلم چہل ہزار پس آمد آنحضرت را مالے پس مرجع کرد آن چہل ہزار را بسوے من و فرمود

بَارَكَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ إِنَّمَا جَزَاءُ السَّلَفِ الْحَمْدُ

برکت کند خدای تعالی در اہل تو و در مال تو نیست پاداش قرض مگر حمد و شکر

وَالْاَدَاءُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا

واو ادا آن رواه النسائی و روایت است از ابی هریره رض که مردے

تَقَاضٰى رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَغْلَظَ لَهٗ فَهَمَّ اَصْحَابُهٗ

طلب کرد از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پس سخت گفت پس قصد کردند یاران وے

فَقَالَ دَعُوْهُ فَاِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا وَاشْتَرُوْا لَهٗ بَعِيْرًا

ایذای مرد را پس فرمود که بگذارید او را زیرا که مر صاحب حق را جائے گفتن است و بخرید برای وی شترے

فَاَعْطُوْهُ اِيَّاهُ قَالُوْا لَا نَجِدُ اِلَّا اَفْضَلَ مِنْ سِنِّهٖ قَالَ اشْتَرُوْهُ

پس بدهید او را آن شتر گفتند اصحاب نمی یابیم مگر زیاده تر از سال شتر وے فرمود بخرید آن را

فَاَعْطُوْهُ فَاِنَّ خَيْرَكُمْ اَحْسَنُكُمْ قَضَاءً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ

پس بدهید وے را زیرا که بهترین شما نیک ترین شما است در قضای دین متفق علیه و هم از وی مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ

که پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم فرمود دیر داشتن توانگر وام را ظلم است

فَاِذَا اُتْبِعَ اَحَدُكُمْ عَلٰى مَلِيٍّ فَلْيَتْبَعْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

پس چون در پے فرستاده شود یکے از شما بر توانگر یعنے حواله کرده شود پس باید که در پے رود متفق علیه

اَبِي هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَخَذَ

ابی هریره رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسے که بگیرد

اَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيْدُ اَدَاءَهَا اَدَّى اللّٰهُ عَنْهُ وَمَنْ اَخَذَ

مالهای مردم را یعنے بوام در حالتیکه میخواهد ادای آن ادا سکند خدا تعالی از جانب آن و کسیکه بگیرد

يُرِيْدُ اِتْلَافَهَا اَتْلَفَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

در حالیکه میخواهد هلاک کردن مال مردم را هلاک میگرداند خدا بر وی یعنے اعانت نمی کند رواه البخاری و از

اَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَرَاَيْتَ اِنْ قُتِلْتُ

ابی قتاده رض گفت که گفت مردے ای رسول خدا خبر ده اگر کشته شوم

م یعنی اگر حواله الدوام را بشخص غنی
داده شود باید قبول کند از صاحب دین

فِي سَبِيلِ اللهِ صَابِرًا مُحْتَسِبًا مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ يُكَفِّرُ اللهُ

در راه خدا صبر کننده امید ثواب دارنده و پشت ندہندہ آیا می پوشد خدا تعالے

عَنِّي خَطَايَايَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَعَمْ فَلَمَّا

از من گناہان من فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم آرے میپوشد گناہان تو پس چون

أَدْبَرَ نَادَاهُ فَقَالَ نَعَمْ إِلَّا الدَّيْنَ كَذٰلِكَ قَالَ جِبْرِئِيلُ رَوَاهُ

پشت داد آن مرد پس خواند او را پس گفت آنحضرت آرے می بخشد ہمہ گناہ را مگر وام ہمچنین گفت جبرئیل روایت

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

مسلم و روایت است از عبداللہ بن عمرو رضـ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ إِلَّا الدَّيْنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

علیہ وسلم فرمود آمرزیدہ میشود مر شہید را ہر گناہ مگر وام روایہ مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ حَتَّى يُقْضٰى عَنْهُ رَوَاهُ

وسلم ذات مسلمان آویختہ شدہ است بوام و سے کہ بر خود دارد تا آنکہ گذاردہ شود دین از وی روایہ

الشَّافِعِيُّ وَأَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ

الشافعی واحمد والترمذی وابن ماجۃ والدارمی و روایت است از

الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براء بن عازب رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

صَاحِبُ الدَّيْنِ مَأْسُورٌ بِدَيْنِهِ يَشْكُو إِلٰى رَبِّهِ الْوَحْدَةَ يَوْمَ

خداوند دین محبوس و اسیر است بدین خود گلہ میکند بسوے پروردگار خود و تنہائی و وحشت را روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

قیامت روایہ فی شرح السنۃ و روایت است از ابی سعید خدری رضـ

۱۰ خود بیند کسان صاحب قرض را در قیامت و تنہائی

قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَنَازَةٍ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهَا

گفت آورده شد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جنازہ را تا بگذارد بروے نماز

فَقَالَ هَلْ عَلٰى صَاحِبِكُمْ دَيْنٌ قَالُوْا نَعَمْ قَالَ هَلْ تَرَكَ لَهُ مِنْ

پس گفت آنحضرت آیا ہست بروی وامی گفتند آرے ہست فرمود آیا گذاشتہ است مردین را چیزیکہ

وَفَاءٍ قَالُوْا لَا قَالَ صَلُّوْا عَلٰى صَاحِبِكُمْ قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رض

وفا کند با وامی آن گفتند نگذاشتہ است فرمود نماز گزارید شما بر صاحب خود گفت علی رض ابن ابی طالب

عَلَيَّ دَيْنُهُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَتَقَدَّمَ فَصَلّٰى عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ مَعْنَاهُ

بر من دین اوست ای رسول خدا پس پیش آمد آنحضرت پس نماز گذارد بر وی و در روایت دیگر معنی این حدیث آمد

وَقَالَ فَكَّ اللّٰهُ رِهَانَكَ مِنَ النَّارِ كَمَا فَكَكْتَ رِهَانَ أَخِيْكَ

و این زیادت کہ گفت آنحضرت در حق علی رض کہ خلاص گرداند خدا نفس ترا چنانچہ خلاص کردی نفس برادر

الْمُسْلِمِ لَيْسَ مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَقْضِيْ عَنْ أَخِيْهِ دَيْنَهُ إِلَّا فَكَّ

مسلمان خود را نیست ہیچ بندہ مسلمان کہ بگذارد از جانب برادر خود وام او را مگر آنکہ خلاص گرداند

اللّٰهُ رِهَانَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

خدائے گرو او را روز قیامت رواه فی شرح السنۃ و روایت است از

ثَوْبَانَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَهُوَ

ثوبان رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بمیرد و حال آنکہ

بَرِيْءٌ مِنَ الْكِبْرِ وَالْغُلُوْلِ وَالدَّيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وی بیزار است از کبر و از خیانت کردن در غنیمت و از وام می در آید در بہشت رواه الترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رض عَنِ النَّبِيِّ

و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از ابی موسی رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ أَعْظَمَ الذُّنُوْبِ عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ يَلْقَاهُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ بزرگترین گناہان نزد خدا آنست کہ پیش آید خدا را

بِهَا عَبْدٌ بَعْدَ الْكَبَائِرِ الَّتِي نَهَى اللهُ عَنْهَا أَنْ يَمُوتَ رَجُلٌ

آن گناہان بعد از گناہان کبیرہ کہ نہی کردہ است خدای از ان آنست کہ بمیرد بندہ حال آنکہ

وَعَلَيْهِ دَيْنٌ لَا يَدَعُ لَهُ قَضَاءً رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ

بروی دین است و نیست کہ نگذارد بندہ برای ادای وے رواہ احمد و ابوداود و روایت است

سَعْدِ بْنِ الْأَطْوَلِ قَالَ مَاتَ أَخِي وَتَرَكَ ثَلَاثَ مِائَةِ دِينَارٍ

سعد بن اطول رض گفت مرد برادر من وبگذاشت سہ صد دینار

وَتَرَكَ وُلْدًا صِغَارًا فَأَرَدْتُ أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِي

وگذاشت اولاد خورد وخواستم کہ خرچ کنم آن دینارہا بر اولاد وے پس فرمود مرا

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَخَاكَ مَحْبُوسٌ بِدَيْنِهِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ برادر تو محبوس است از وصول نعمت بسبب دین

فَاقْضِ عَنْهُ قَالَ فَذَهَبْتُ فَقَضَيْتُ عَنْهُ ثُمَّ جِئْتُ فَقُلْتُ

پس ادا کن از وے دین را گفت پس رفتم پس قضا کردم دین را از وی پس آمدم پس گفتم

يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ قَضَيْتُ عَنْهُ وَلَمْ تَبْقَ إِلَّا امْرَأَةٌ تَدَّعِي

یا رسول اللہ تحقیق ادا کردم دین را از وے و باقی نماند مگر زنے کہ دعوے می کند

دِينَارَيْنِ وَلَيْسَتْ لَهَا بَيِّنَةٌ قَالَ أَعْطِهَا فَإِنَّهَا صَادِقَةٌ

دو دینار را ونیست مر او را گواہ گفت آنحضرت بدہ آنرا زیرا کہ وی راست میگوید شاید کہ بوحی دانست صادقہ

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ جَحْشٍ قَالَ

رواہ احمد و روایت است از محمد بن عبد اللہ بن جحش گفت

كُنَّا جُلُوسًا بِفِنَاءِ الْمَسْجِدِ حَيْثُ يُوضَعُ الْجَنَائِزُ وَرَسُولُ اللهِ

بودیم نشستہ در صحن مسجد آنجا کہ نہادہ می شوند جنازہا و حال آنکہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ بَيْنَ ظَهْرَيْنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ

صلی اللہ علیہ وسلم نشستہ بود میان ما پس برداشت پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَصَرَهُ قِبَلَ السَّمَاءِ فَنَظَرَ ثُمَّ طَأْطَأَ

صلی اللہ علیہ وسلم بینائی خود را جانب آسمان پس نگاہ کرد پستر پست کرد

بَصَرَهُ وَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ قَالَ سُبْحَانَ اللهِ سُبْحَانَ اللهِ

بصر خود را و نہاد دست خود بر پیشانی خود گفت سبحان اللہ سبحان اللہ

مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ التَّشْدِيدِ قَالَ فَسَكَتْنَا يَوْمَنَا وَلَيْلَتَنَا فَلَمْ نَرَ

چہ چیز فرود آمد از سختی گرفتن گفت راوی پس خاموش بودیم ما درین روز و شب پس ندیدیم

إِلَّا خَيْرًا حَتَّى أَصْبَحْنَا قَالَ مُحَمَّدٌ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

مگر نیکی را تا آنکہ صبح کردیم گفت راوی محمد پس سوال کردم آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا التَّشْدِيدُ الَّذِي نَزَلَ قَالَ فِي الدَّيْنِ وَالَّذِي

علیہ وسلم را کہ چیست آن تشدید کہ فرود آمد گفت آنحضرت کہ آن تشدید در حق وام است سوگند

نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ عَاشَ

بان خدائے کہ بقای محمد در دست اوست کہ اگر ثابت شدے کہ مردے کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد

ثُمَّ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ عَاشَ ثُمَّ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللهِ

پستر کشتہ شد در راہ خدا پستر زندہ شد پستر کشتہ شد در راہ خدا

ثُمَّ عَاشَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ مَا دَخَلَ الْجَنَّةَ حَتَّى يُقْضَى دَيْنُهُ رَوَاهُ

پستر زندہ شد و حال آنکہ بر وے وام است در نمی آید بہشت را تا آنکہ ادا کردہ شود دین او روایت کرد

أَحْمَدُ وَفِي شَرْحِ السُّنَّةِ نَحْوُهُ

احمد و در شرح السنۃ مانند آن حدیث

بَابُ الْغَصْبِ

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ

و مخورید اموال خویشتن را در میان خویش بناحق و مرسانید اموال خود را بسوی حاکمان

لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ه

تا بخورید پاره از اموال مردمان به ستم دانسته

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

و نزدیک مشوید بمال یتیم و در آن تصرف مکنید مگر بعملے که آن نیکوتر باشد تا برسد بقوت خود یعنی بالغ شود

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از سعید بن زید رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِّنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ

وسلم کسیکه بگیرد یک دست از زمین به ستم پس تحقیق طوق گردانیده شود آن زمین در گردن او

الْقِيٰمَةِ مِنْ سَبْعِ أَرَضِينَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

روز قیامت از هفت زمین متفق علیه و روایت است از

عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ

عبد الله بن یزید انصاری رض از آنحضرت صلے الله علیه وسلم که

نَهٰى عَنِ النُّهْبَةِ وَالْمُثْلَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِي حُرَّةَ

نهی کرد آنحضرت از نهبه یعنی غارت بمال مسلم و از مثله یعنی عقوبت کردن ببریدن بینی و گوش و روایت است از ابی حره

الرَّقَاشِيِّ عَنْ عَمِّهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

رقاشی از عم خود رض گفت آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ أَلَا لَا تَظْلِمُوا أَلَا لَا يَحِلُّ مَالُ امْرِءٍ إِلَّا بِطِيبِ

وسلم آگاه باشید که ظلم نکنید و آگاه باشید حلال نیست مال مردے مگر بخوشی

نَفْسٍ مِّنْهُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَالدَّارَقُطْنِيُّ

نفس از وے روایت بیهقی در شعب الایمان و دار قطنی

فِي الْمُجْتَبٰى وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رض قَالَ قَالَ

در کتاب مجتبے و روایت است از سالم از پدر خود رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَخَذَ مِنَ الْاَرْضِ شِبْرًا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگیرد از زمین یک دست

بِغَيْرِ حَقِّهٖ خُسِفَ بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلٰى سَبْعِ اَرْضِيْنَ رَوَاهُ

بیحق شرعی فرو بردہ شود اورا روز قیامت تا ہفت زمین رواہ

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

بخاری و روایت است از یعلے بن مرہ رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ اَخَذَ اَرْضًا بِغَيْرِ حَقِّهَا كُلِّفَ

صلی اللہ علیہ وسلم راکہ میگفت کسیکہ بگیرد زمینے را ناحق تکلیف کردہ شود

اَنْ يَحْمِلَ تُرَابَهَا الْمَحْشَرَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْهُ قَالَ

کہ بردارد بر سر خاک آن در حشر رواہ احمد وہم از وے مرویست کہ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اَيُّمَا رَجُلٍ ظَلَمَ

شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم راکہ میگفت ہر مردے کہ بظلم بگیرد

شِبْرًا مِّنَ الْاَرْضِ كَلَّفَهُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اَنْ يَّحْفِرَهٗ حَتّٰى يَبْلُغَ

یک شبر را از زمین تکلیف کند اورا خدائے عز وجل کہ بکند آن شبر زمین را تا آنکہ برسد

اٰخِرَ سَبْعِ اَرْضِيْنَ ثُمَّ يُطَوَّقَهٗ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ حَتّٰى يُقْضٰى

آخر ہفت زمین را پس طوق گردانیدہ شود آن زمین اورا تا آخر روز قیامت تا آنکہ تمام کردہ شود

بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرَةَ رض قَالَ

حکم میان مردم رواہ احمد و روایت است از ابی بکرہ رض گفت

خَطَبَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ اِنَّ الزَّمَانَ

کہ خطبہ خواند مارا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم روز نحر و گفت کہ زمان یعنے سال

قَدِ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهٖ يَوْمَ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

بتحقیق بازگشت بہیئت وے کہ در روز پیدا کردن خدا آسمانہا و زمین را بود

السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلٰثٌ مُتَوَالِيَاتٌ

سال دوازده ماه است ازان چهار ماه حرام است سه ماه پیهم آینده اند

ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمُحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ

و آن ذو القعده و ذو الحجه و محرم و رجب که منسوب بسوی قبیله مضر است آنکه میان

جُمَادٰى وَشَعْبَانَ وَقَالَ أَيُّ شَهْرٍ هٰذَا قُلْنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ

جمادی الاخری و شعبان است و گفت آنحضرت کدام ماه است این گفتیم ما خدا و رسول خدا

أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ

دانا تر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم ما که آنحضرت نزدیک است که نام برد او بجز

أَلَيْسَ ذَا الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ أَيُّ بَلَدٍ هٰذَا قُلْنَا اللّٰهُ

آیا نیست این ماه ذی الحجه گفتیم ما آرے فرمود آنحضرت که کدام شهر است این گفتیم خدا

وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ

و رسول خدا دانا تر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم تحقیق نزدیک است که نام برد او بجز

اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ الْبَلْدَةَ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَأَيُّ يَوْمٍ هٰذَا

نام او فرمود آیا نیست این بلده گفتیم آرے فرمود پس کدام روز است این

قُلْنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتّٰى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ

گفتیم خدا و رسول خدا دانا تر است پس خاموش ماند آنحضرت تا آنکه گمان بردیم که آنحضرت قریب است

بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلٰى قَالَ فَإِنَّ

که نام دیگر برد فرمود آنحضرت آیا نیست این روز نحر گفتیم آرے فرمود آنحضرت پس بدرستیکه

دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ

خونهای شما و مالهای شما و آبروهای شما بر شما حرام است مانند حرمت

يَوْمِكُمْ هٰذَا فِي بَلَدِكُمْ هٰذَا فِي شَهْرِكُمْ هٰذَا وَسَتَلْقَوْنَ

روز شما که این است در شهر شما که این شهر است و نزدیک است که پیش آیید

قوله ۱۲ ... ان الشهر ... عند ... العرب ... ان الفاصله ... رجب ... الذی بین جمادی و شعبان ... رمضان ... صلی الله علیه وسلم ... ۱۲

ربكم فيسألكم عن أعمالكم ألا لا ترجعوا بعدي ضلالا

و بکار شما پس بپرسد شما را از کردار شما آگاه باشید پس نگردید بعد از رفتن من گمراهان

يضرب بعضكم رقاب بعض ألا هل بلغت قالوا نعم قال

که بزند بعضے از شما گردنہاے بعضے را آگاه باشید آیا رسانیدم شما را گفتند آرے گفت الٰہی

اللهم اشهد فليبلغ الشاهد الغائب فرب مبلغ أوعى

بار خدایا گواه باش پس باید که برساند حاضر غائب را که بسیار رسانیده شده است یاد دارنده تر

من سامع متفق عليه وعن أبي ذر أنه سمع

از شنونده است متفق علیه و روایت است از ابی ذر که شنید

رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من ادعى ما ليس له

آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میگفت کسیکه دعوے کرد چیزے را که نیست مر او را

فليس منا وليتبوأ مقعده من النار رواه مسلم وعن

پس نیست از ما و باید که بگیرد جاے خود را از آتش رواه مسلم و روایت است از

خالد بن الوليد قال غزوت مع النبي صلى الله عليه

خالد بن ولید رض گفت غزا کردم همراه آنحضرت صلی الله علیه

وسلم يوم خيبر فأتت اليهود فشكوا أن الناس قد

وسلم بروز جنگ خیبر پس آمدند یهود پس شکایت کردند که مردمان تحقیق

أسرعوا إلى حظائرهم فقال رسول الله صلى الله عليه

سرعت کردند بسوے درختان خرمای ما پس گفت آنحضرت صلی الله علیه

وسلم ألا لا تحل أموال المعاهدين إلا بحقها رواه أبو داود

وسلم آگاه باشید که حلال نیست مالهاے اهل ذمه مگر بحق آن رواه ابوداود

باب الارتشاء

در بیان رشوت

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
روایت است از عبداللہ بن عمر رض گفت کہ لعنت کرد آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاشِيَ وَالْمُرْتَشِيَ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ
علیہ وسلم رشوت دہندہ را و گیرندہ را رواہ ابوداود وابن ماجہ
وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْهُ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَرَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ
وروایت ترمذی از عبداللہ و از ابی ہریرہ رض و رواہ احمد و البیہقی
فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ عَنْ ثَوْبَانَ وَزَادَ وَالرَّائِشَ يَعْنِيْ وَالَّذِيْ
در شعب ایمان از ثوبان مولائے آنحضرت و زیادہ کرد بیہقی لفظ الرائش یعنے آنکس
يَمْشِيْ بَيْنَهُمَا وَعَنْ أَبِيْ أُمَامَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
کہ پیام کند میان ہر دو و از ابی امامہ رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَفَعَ لِأَحَدٍ شَفَاعَةً فَأَهْدِيَ لَهُ هَدِيَّةً عَلَيْهَا
علیہ وسلم فرمود کسیکہ شفاعت کرد مر کسے را پس ہدیہ فرستادہ شد مر آنکس را بر این شفاعت
فَقَبِلَهَا فَقَدْ أَتَى بَابًا عَظِيْمًا مِنْ أَبْوَابِ الرِّبَوا رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ
پس قبول کرد آنرا پس تحقیق آمد او باب عظیم را از ابواب ربوا رواہ ابوداود

بَابٌ فِي الْهِبَةِ وَالْهَدِيَّةِ

باب بیان ہبہ و ہدیہ

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
و روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ
لَا يَرُدُّ الطِّيْبَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ
رد نمیکرد قسم خوشبوی را رواہ بخاری و روایت است از ابی ہریرہ رض از
النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ ہدیہ فرستید زیرا کہ ہدیہ دور می کند

وَحَرَ الصَّدْرِ وَلَا تَحْقِرَنَّ جَارَةٌ لِجَارَتِهَا وَلَوْ شِقَّ

وحر سینہ را وباید کہ حقیر نپندارد ہیچ زن برائے زنے کہ ہمسایہ اوست اگرچہ

فِرْسِنِ شَاةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ

بغیر ستر سم گوسپند رواہ ترمذی و روایت است از جابر رضـ کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أُعْطِيَ عَطَاءً فَوَجَدَ فَلْيَجْزِ بِهِ وَمَنْ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ دادہ شدہ چیزے پس یافت آنکس را پس باید کہ پاداش بدہد

لَمْ يَجِدْ فَلْيُثْنِ فَإِنَّ مَنْ أَثْنَى فَقَدْ شَكَرَ وَمَنْ كَتَمَ فَقَدْ كَفَرَ

نیابد پس باید کہ ثنا کند دہندہ را زیرا کہ کسیکہ ثنا گوید پس بتحقیق شکر کرد و کسیکہ پوشید احسان را پس بتحقیق کفر

وَمَنْ تَحَلَّى بِمَا لَمْ يُعْطَ كَانَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُورٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

وکسیکہ بیاراید خود را بچیزیکہ دادہ نشدہ باشد آنکس ہمچو پوشندہ دو جامہ دروغ رواہ ترمذی

وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

وابوداؤد و روایت است از اسامہ بن زید گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ

صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ کردہ شد بوے احسان پس گفت مر احسان کنندہ را

جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

جزاک اللہ خیرا پس بتحقیق مبالغہ کرد در ثنا ہے او رواہ ترمذی و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللهَ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

شکر نگوید مردمرا در احسان شکر نگوید خدائے را رواہ احمد والترمذی

وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عائشہ رضـ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تُذْهِبُ الضَّغَائِنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

ہدیہ بفرستید زیراکہ ہدیہ دور میکند کینہ را و دشمنی را رواہ ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در روایت است از ابن عمر رض گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ثَلٰثٌ لَا تُرَدُّ الْوَسَائِدُ وَالدُّهْنُ وَاللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

سہ چیز است کہ رد کردہ نشود یکے بالینہا دوم روغن سوم شیر رواہ ترمذی

وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ قِيلَ أَرَادَ بِالدُّهْنِ الطِّيبَ وَعَنْ

و گفت این حدیث غریب است گفتہ شد کہ مراد آنحضرت از لفظ ... خوشبو ...

أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی عثمان نہدی رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا أُعْطِيَ أَحَدُكُمُ الرَّيْحَانَ فَلَا يَرُدَّهُ فَإِنَّهُ خَرَجَ

وسلم چون دادہ شود یکے از شما ریحان پس باید کہ رد نکند آنرا پس بدرستیکہ ریحان بیرون آمد

مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مُرْسَلًا وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

از بہشت رواہ ترمذی مرسلا و از ابن عباس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَائِدُ فِي هِبَتِهِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بازگردندہ در ہبہ خود یعنی باز ستانندہ آنچیز را

كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوْءِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مانند سگ است کہ باز میگردد ... قے خود و میخورد آنرا ... نیست مارا حال ... بدی رواہ بخاری

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابن عمر رض و ابن عباس رض بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُعْطِيَ عَطِيَّةً ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا

وسلم گفت حلال نیست مر مرد را کہ بدہد چیزے را از ہبہ و صدقہ و ہدیہ پس تر رجوع کند در وے

إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطِي وَلَدَهُ وَمَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ

مگر والد در آنچه میدهد فرزند خود را و حال آن کسیکه میدهد چیزے را پستر رجوع می کند

فِيهَا كَمَثَلِ الْكَلْبِ الَّذِي أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءَ ثُمَّ عَادَ فِي

دران همچو حال سگ است که خورد چیزے را تا آنکه چون سیر شد قے کرد پستر بازگشت در

قَيْئِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

قے خود یعنی خوردن گرفت رواه ابوداؤد و ترمذی و النسائی و ابن ماجه

بَابُ الْوَصِيَّةِ

باب در بیان وصیت

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَا حَقُّ امْرِءٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا

نیست حق مردی مسلمان که مر او را چیزی است که صلاحیت آن دارد که وصیت کرده شود در وے و بگذارد دو شب مگر آنکه

وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض

وصیت وے نوشته شده است نزد وے متفق علیه و روایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ عَلَى وَصِيَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه مرد بر وصیت یعنی در وقت مردن وصیت کرد

مَاتَ عَلَى سَبِيلٍ وَسُنَّةٍ وَمَاتَ عَلَى تُقًى وَشَهَادَةٍ وَمَاتَ

مرد بر راه و روش دین و مرد بر تقوے و شهادت و مرد در حالیکه

مَغْفُورًا لَهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ قَالَ

آمرزیده شده است مر او را رواه ابن ماجه و روایت است از انس رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ مِيرَاثَ وَارِثِهِ قَطَعَ اللّٰهُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه قطع کند میراث وارث خود را قطع کند خدا تعالی

مِيْرَاثَهُ مِنَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ

میراث اورا از بہشت روز قیامت روایت کرد ابن ماجہ و روایت کرد بیہقی

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض

در شعب الایمان از ابی ہریرہ رض و روایت است از انس بن مالک رض

قَالَ كَانُوْا يَكْتُبُوْنَ فِيْ صُدُوْرِ وَصَايَاهُمْ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

گفت بودند صحابہ رض کہ می نوشتند در شروع وصایائے خود بسم اللہ الرحمن الرحیم

هٰذَا مَا أَوْصٰى بِهٖ فُلَانٌ أَنَّهٗ يَشْهَدُ أَنْ لَّا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ

این چیزیست کہ وصیت کرد بآن فلان بدرستیکہ او گواہی میدہد باین کہ نیست خدا مگر خدائے کہ

لَا شَرِيْكَ لَهٗ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ہمہ نہ شریک است مراورا و باینکہ محمد بندہ او و رسول اوست صلے اللہ علیہ وسلم

وَأَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيْهَا وَأَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي

و باینکہ قیامت آئندہ است بلاشک و باینکہ خدا برانگیزد کسے را کہ

الْقُبُوْرِ وَأَوْصٰى مَنْ تَرَكَ مِنْ أَهْلِهٖ أَنْ يَّتَّقُوا اللّٰهَ وَيُصْلِحُوْا

در قبور است و وصیت کرد کسے را کہ گذاشتہ است از اہل او باینکہ پرہیز دارد از خدا و صلح کنند

ذَاتَ بَيْنِهِمْ وَيُطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ إِنْ كَانُوْا مُؤْمِنِيْنَ وَأَوْصَاهُمْ

درمیان خود و فرمان برداری کنند خدا و رسول او را اگر ہستند مسلمان و وصیت کرد آنہارا

بِمَا أَوْصٰى إِبْرَاهِيْمُ بَنِيْهِ وَيَعْقُوْبُ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى

بآنکہ وصیت کرد ابراہیم فرزندان خود را و یعقوب بدرستیکہ خدا تعالیٰ برگزیدہ است

لَكُمُ الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ۝

برائے شما این دین را پس از این جہان مروید مگر مسلمان

عب ض وَسَنَدُهٗ صَحِيْحٌ

و سند آن صحیح است

بَابُ الْاِجَارَةِ

باب در بیان اجاره

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ثَلٰثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

وسلم فرمود خدا تعالیٰ سے کس اند کہ من پیکار کنندہ ایشانم روز قیامت

رَجُلٌ أَعْطٰى بِي ثُمَّ غَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ

یکے مردیست کہ دادہ است عہد و پیمان بنام من لیس بیوفائی کرد و دیگر مردیکہ فروخت آزاد لے پس خورد بہائے آزاد

وَرَجُلٌ اِسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفٰى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِهٖ أَجْرَهُ

وسوم مردیست کہ بکرایہ گرفت مزدورے را پس استیفا کرد از وے یعنے عمل را و ندا داورا مزدوری اورا

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

روایہ بخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدہید مزدور را مزداو پیش از انکہ

أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

خشک شود خوے او روایہ ابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

أَنَّهُ عَلَّمَ رَجُلًا سُورَةً مِّنَ الْقُرْاٰنِ فَأَهْدٰى إِلَيْهِ ثَوْبًا

بدرستیکہ او تعلیم کرد مردے را یک سورہ از قرآن پس ہدیہ فرستاد آن مرد سوئے ابوہریرہ رض یک جامہ

أَوْ خَمِيصَةً فَذَكَرَ ذٰلِكَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

یا خمیصہ بود پس ذکر کردہ شد مر آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم پس فرمود

إِنَّكَ إِنْ أَخَذْتَهُ أُلْبِسْتَ ثَوْبًا مِّنَ النَّارِ عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَرُوَاتُهُ ثِقَاتٌ

بدرستیکہ تو اگر میگیری بپوشی تو پارچہ از آتش عبد بن حمید گفت راویان این حدیث ہمہ ثقہ اند

۹۰ اجارہ بکراہ دادن چیزے
لویند اجرت را اجرت و اجرا ازانکہ
واجارہ در عرف شرع تملیک
منفعت است در تبادل عوض
منفعت دنیا کہ ازعین ستودن
عدم جواز اجارہ بالتعین بنابر
منفعت مقصود رو کنگی مانچ خد بیماری
منفعت اضاع ح ۱۳ و ۱۲ و ۱۱ و ۱۰ و
بجمیعت اجارہ و ۲
سوم بیان اجارہ و اجرت

كتاب النكاح

وَاِنْ خِفْتُمْ اَنْ لَا تُقْسِطُوْا فِى الْيَتٰمٰى فَانْكِحُوْا مَا طَابَ لَكُمْ

واگر ترسید که عدل نتوانید کرد در حق دختران یتیمه پس نکاح کنید آنچه خوش آید شما را

مِّنَ النِّسَآءِ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبٰعَ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوْا

از سائر زنان دو دو و سه سه و چهار چهار پس اگر دانید که درین صورت نیز عدل نتوانید کرد

فَوَاحِدَةً اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ وَلَا تَنْكِحُوْا مَا نَكَحَ اٰبَآؤُكُمْ

پس نکاح کنید یک زن را یا سریه آنچه مالک او شده دستهای شما و نکاح مکنید کسے را که نکاح با او کرده اند پدران شما

مِّنَ النِّسَآءِ اِلٰى مُحْصِنِيْنَ غَيْرَ مُسٰفِحِيْنَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

از زنان تا لفظ محصنین غیر مسافحین روایت است از عبد الله

ابْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ

ای گروه جوانان کسیکه طاقت دارد از شما نکاح را پس باید که نکاح کند

فَاِنَّهٗ اَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَاَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ

پس تحقیق که نکاح پوشنده تر است مر نظر را از نگاه بد و نگه دارنده تر است مر شرمگاه را و کسیکه طاقت نکاح ندارد پس برو

بِالصَّوْمِ فَاِنَّهٗ لَهٗ وِجَآءٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو

که روزه دار باشد پس تحقیق روزه داشتن آنکس را خصی کردن است و از عبد الله بن عمرو مروی است

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا كُلُّهَا مَتَاعٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که دنیا همه نفع گرفتن و اسباب است

وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

و بهترین منافع دنیا زن نیکوکار است رواه مسلم و از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضه اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ
ابی ہریرہ رضہ بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود سہ چیز اند
حَقٌّ عَلَى اللّٰهِ عَوْنُهُمُ الْمُكَاتَبُ الَّذِيْ يُرِيْدُ الْاَدَاءَ وَالنَّاكِحُ الَّذِيْ
کہ ثابت است مرخدارا یاری دادن ایشان یکے مکاتب کہ میخواہد ادارا دوم نکاح کنندہ کہ
يُرِيْدُ الْعَفَافَ وَالْمُجَاهِدُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ
میخواہد پارسائی را وسوم کسیکہ کارزار میکند در راہ خدا روایت است از ترمذی والنسائی
وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وابن ماجہ وہم از ابی ہریرہ رضہ مرویست گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
اِذَا خَطَبَ اِلَيْكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِيْنَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوْهُ اِنْ لَا تَفْعَلُوْهُ
وقتیکہ خواستگاری کند بسوے شما کسیکہ راضی ہستید شما دین او را وخلق او را پس تزویج کنید او را اگر نکنید شما
تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْاَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيْضٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
پیدا میشود آزمایش وبلا در زمین وتباہی وخرابی بسیار رواہ ترمذی
وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وروایت است از معقل بن یسار گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
تَزَوَّجُوا الْوَدُوْدَ الْوَلُوْدَ فَاِنِّيْ مُكَاثِرٌ بِكُمُ الْاُمَمَ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ
نکاح کنید زن دوست دارندہ شوہر را بسیار زایندہ را زیرا کہ من غالب آیندہ ام بسبب شما امتہا را
وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ سَالِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ عُوَيْمِ
والنسائی وروایت است از عبد الرحمن بن سالم بن عتبہ بن عویم
بْنِ سَاعِدَةَ الْاَنْصَارِيِّ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
بن ساعدہ انصاری از پدرش وآن از جدش گفت فرمود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ بِالْاَبْكَارِ فَاِنَّهُنَّ اَعْذَبُ اَفْوَاهًا
صلے اللہ علیہ وسلم بر شما است کہ نکاح کنید بکران را زیرا کہ بکران شیرین تر است دہن آنہا بن

وَاَنْتَقُ اَرْحَامًا وَاَرْضٰى بِالْيَسِيْرِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ مُرْسَلًا

و حمل گیرنده تر است رحمهای ایشان و راضی شونده تر اند باندک و آسان از اموال خلق و جماع رواه ابن ماجه

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رضـ گفت که فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

لَمْ تَرَ لِلْمُتَحَابَّيْنِ مِثْلَ النِّكَاحِ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ

نمی بینی برائے دو کسیکه دوست میدارند یکدیگر را مانند وصله نکاح و از انس رضـ مرویست گفت که فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَرَادَ اَنْ يَلْقَى اللّٰهَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکه اراده میکند که پیش آید درگاه حق را پاک

طَاهِرًا مُطَهَّرًا فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَائِرَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ

پاک کرده شده پس باید که نکاح کند زنان اصیل و آزاد را و روایت است از ابی امامه رضـ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ يَقُوْلُ مَا اسْتَفَادَ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه آنحضرت فرمود حاصل نکرد

الْمُؤْمِنُ بَعْدَ تَقْوَى اللّٰهِ خَيْرًا لَهُ مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ اِنْ

مسلمان بعد از تقوای خدا ہیچ چیزے بهتر مر او را از زن نیک خوے و خوبروے اگر

اَمَرَهَا اَطَاعَتْهُ وَاِنْ نَظَرَ اِلَيْهَا سَرَّتْهُ وَاِنْ اَقْسَمَ

بفرماید مرد آن زن را فرمانبرداری او کند و اگر نگاه کند بسوی آن شاد گرداند او را و اگر سوگند خورد مرد

عَلَيْهَا اَبَرَّتْهُ وَاِنْ غَابَ عَنْهَا نَصَحَتْهُ فِيْ نَفْسِهَا وَمَالِهِ رَوَى

بر آن زن راستگر گرداند او را و اگر غائب گردد مرد از آن زن خیرخواہی کند او را در نفس خود و مال او

ابْنُ مَاجَةَ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ

ابن ماجه سه حدیث را و روایت است از عائشه رضـ

قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَعْظَمَ النِّكَاحِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکه بزرگترین نکاح

بَرَكَةً اَيْسَرُهُ مَؤُنَةً وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
از روی برکت آسان ترین از روی بار است در روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا تَزَوَّجَ الْعَبْدُ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ نِصْفَ
صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نکاح کند بندہ پس تحقیق کامل میگرداند نصف دین را
الدِّيْنِ فَلْيَتَّقِ اللّٰهَ فِي النِّصْفِ الْبَاقِيْ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ
پس باید کہ بپرہیزد خدا را در نصف باقی روایہما بیہقی در
شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ وَّابْنِ عَبَّاسٍ رض
شعب الایمان و روایت است از ابی سعید و ابن عباس رض
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ وُّلِدَ لَهٗ وَلَدٌ
گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ پیدا شود او را فرزند
فَلْيُحْسِنْ اسْمَهٗ وَاَدَبَهٗ فَاِذَا بَلَغَ فَلْيُزَوِّجْهُ فَاِنْ بَلَغَ
پس باید کہ نام نیک دارد و ادب دہد او را پس چون برسد بلوغ را پس باید کہ تزویج کند او را پس اگر بالغ شد
وَلَمْ يُزَوِّجْهُ فَاَصَابَ اِثْمًا فَاِنَّمَا اِثْمُهٗ عَلٰى اَبِيْهِ وَعَنْ
و نکرد نکاح او پس رسید آن فرزند گناہ را پس جز این نیست کہ گناہ او بر پدر او باشد و از
عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض وَاَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى
عمر بن الخطاب رض مرویست و از انس بن مالک رض نیز از آنحضرت صلی
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي التَّوْرٰىةِ مَكْتُوْبٌ مَنْ بَلَغَتْ
اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت ﷺ در توریت نوشتہ است کسیکہ برسد
اِبْنَتُهٗ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً وَلَمْ يُزَوِّجْهَا فَاَصَابَتْ
دختر او و از دہ سال را و نکاح نکند آنکس آن دختر را پس برسد آن دختر
اِثْمًا فَاِثْمُ ذٰلِكَ عَلَيْهِ رَوَاهُمَا الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ
بزہ را پس بزہ آن بر آن کس است روایت کردہ است از بیہقی در شعب الایمان

۱۲ چون او بالغ شد و شادی نکرد و گناہ رسید

بَابُ النَّظَرِ اِلَى الْمَخْطُوْبَةِ وَبَيَانِ الْعَوْرَاتِ

باب در احادیث دیدن کسی زنیکه خواستگارش کنند وبیان اعضاے نادیدنی

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَآءِ الّٰتِيْ لَا يَرْجُوْنَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ

وکلان سال از زنان آنانکه توقع نکاح دارند پس نیست برایشان

جُنَاحٌ اَنْ يَّضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجٰتٍ بِزِيْنَةٍ ؕ

بزه درانکه فرو نهند جامها ے خود را نه ظاهر کنان آرایش را

وَاَنْ يَّسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ ؕ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۝ قُلْ

واگر پرہیزگاری کنند بهتر است ایشان را و خدا شنوا دانا است بگو

لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ

بمسلمان مردان که بپوشند چشمهاے خود را ونگاهدارند شرمگاهاے خود را

ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ ۝ وَقُلْ

این پاکیزه است ایشان را هر آئینه خدا خبردار است بانچه میکنند وبگو

لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ

زنان مسلمانان را که بپوشند چشمهاے خود را ونگاه دارند شرمگاهاے خود را

وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ

وآشکارا نکنند آرایش خود را مگر انچه ظاهر شود ازین مواضع وباید که فرو گزارند

بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوْبِهِنَّ ۪ وَلَا يُبْدِيْنَ زِيْنَتَهُنَّ اِلَّا

دامنهاے خود را بر گریبانهاے خود را ونه نمایند آرایش خود را مگر

لِبُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اٰبَآئِهِنَّ اَوْ اٰبَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَآئِهِنَّ

بشوهران خویش یا پدران خویش یا پدران شوهران خویش یا پسران خویش

اَوْ اَبْنَآءِ بُعُوْلَتِهِنَّ اَوْ اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنِيْۤ اِخْوَانِهِنَّ

یا پسران شوهران خویش یا برادران خویش یا پسران برادران خویش

[illegible]

أَوْ بَنِي إِخْوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ

یا پسران همشیرگان خویش یا زنان خویش یا آنچه مالک اوشده است دستهای ایشان

أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ

یا تابعینیکه صاحب شهوت نباشند از مردان یعنے پیران یا طفلانیکه

الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ

هنوز مطلع نشده اند بر شرمگاه زنان و نزنند زنان

بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ

بپای خویش تا دانسته شود آنچه پنهان میکنند از زیور خویش و رجوع کنید بسوے خدا

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی سعید رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ وَلَا الْمَرْأَةُ إِلَى

وسلم نظر نکند مرد بسوے عورت مرد و نه زن بسوے

عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ

عورت زن و نه رسد مرد بسوے مرد در یک جامه

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ

رواه مسلم و روایت است از عقبه بن عامر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دور دارید خود را از در آمدن بر

النِّسَاءِ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الْحَمْوَ قَالَ

زنان بیگانه پس گفت مردے یا رسول الله ص خبر ده مرا از حال حمو فرمود آنحضرت ص

الْحَمْوُ الْمَوْتُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رض

که حمو مرگ است یعنے فتنه و ضرر بیشتر است متفق علیه و روایت است از جریر بن عبد الله رض

قَالَ سَأَلْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرِ

گفت پرسیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را از نظر

الْفُجَاءَةِ فَأَمَرَنِيْ أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِيْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ناگهانی پس امر کرد مرا که بگردانم نظر خود را رواه مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ الْمَرْأَةَ تُقْبِلُ فِيْ صُوْرَةِ شَيْطَانٍ وَتُدْبِرُ فِيْ

وسلم بدرستیکه زن پیش می آید در صورت شیطان و پس میرود در

صُوْرَةِ شَيْطَانٍ إِذَا أَحَدُكُمْ أَعْجَبَتْهُ الْمَرْأَةُ فَوَقَعَتْ

صورت شیطان وقتیکه یکے از شما خوش آید او را زنے پس افتاد آن زن

فِيْ قَلْبِهٖ فَلْيَعْمِدْ إِلَى امْرَأَتِهٖ فَلْيُوَاقِعْهَا فَإِنَّ ذٰلِكَ يَرُدُّ

در دل آنمرد پس باید که قصد کند آنمرد بسوے زن خود پس باید که جماع کند زن خود را پس آن جماع دور کند

مَا فِيْ نَفْسِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

چیزیرا که در نفس وے است از میلان رواه مسلم و روایت است از جابر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ أَحَدُكُمُ الْمَرْأَةَ فَإِنِ

صلی الله علیه وسلم چون خواهد یکے از شما که خواستگاری کند زنے را پس اگر

اسْتَطَاعَ أَنْ يَنْظُرَ إِلٰى مَا يَدْعُوْهُ إِلٰى نِكَاحِهَا فَلْيَفْعَلْ

میتواند نظر کند بسوے چیزے که باعث میشود او را بسوے نکاح او پس باید که بکند نظر را

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ الْمُغِيْرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رض قَالَ

رواه ابوداود و روایت است از مغیره بن شعبه رضا که گفت

خَطَبْتُ امْرَأَةً فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خواستگاری کردم زنے را پس فرمود مرا پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

هَلْ نَظَرْتَ اِلَيْهَا قُلْتُ لَا قَالَ فَانْظُرْ اِلَيْهَا فَاِنَّهُ اَحْرٰى

آیا دیدهٔ تو بسوے آن زن گفتم نظر نکردم بسوے آن فرمود نظر کن بسوے او زیرا که نظر کردن سزاوار تر است

اَنْ يُّؤْدَمَ بَيْنَكُمَا رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

بوقوع الفت واتفاق میان شما رواه احمد و الترمذی و النسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ

و ابن ماجه و الدارمی و روایت است از بریده رضا گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ يَا عَلِيُّ لَا تُتْبِعِ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم علے مرتضی را اے علی تابع مگردان

النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَاِنَّ لَكَ الْاُوْلٰى وَلَيْسَتْ لَكَ الْاٰخِرَةُ

یک نظر را بنظر دیگر زیرا که بدرستیکه جائز است ترا نظر نخستین و جائز نیست مر ترا نظر پسین

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ

رواه احمد والترمذی والوداود والدارمی و روایت است از

عَلِيٍّ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ يَا عَلِيُّ

علی رضا که آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم مرا امر کرد که اے علی

لَا تُبْرِزْ فَخِذَكَ وَلَا تَنْظُرْ اِلٰى فَخِذِ حَيٍّ وَّلَا مَيِّتٍ

ظاهر مکن ران خود را و نگاه مکن ران زنده را و نه مرده را

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ

رواه ابوداود و ابن ماجه و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِيَّاكُمْ وَالتَّعَرِّيَ فَاِنَّ

آنحضرت صلے اللہ علیه وسلم دور دارید خود را از برهنگی زیرا که

مَعَكُمْ مَنْ لَا يُفَارِقُكُمْ اِلَّا عِنْدَ الْغَائِطِ وَحِيْنَ يُفْضِي الرَّجُلُ

با شما کسے است که جدا نمیشود از شما مگر نزد قضاے حاجت و دیگر هنگامے که میرسد مرد

إِلَىٰ أَهْلِهٖ فَاسْتَحْيُوْهُمْ وَأَكْرِمُوْهُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
بسوی اہل خود جماع میکند پس شرم دارید ایشان را و گرامی دارید ایشان را رواه ترمذی و روایت است از
أُمِّ سَلَمَةَ رض إِنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ام سلمہ رض کہ وے بود نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
وَمَيْمُوْنَةُ رض إِذْ أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُوْمٍ فَدَخَلَ عَلَيْهِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
و میمونہ رض نیز بود ناگاہ روے آورد ابن ام مکتوم کہ اعمی بود پس درآمد ابن ام مکتوم بر آنحضرت پس فرمود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْتَجِبَا مِنْهُ فَقُلْتُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ أَلَيْسَ
صلی اللہ علیہ وسلم در پردہ شوید از وے پس گفتیم یا رسول اللہ آیا نیست
هُوَ أَعْمٰى لَا يُبْصِرُنَا فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وے کور کہ نمی بیند ما را پس گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
أَفَعَمْيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهٖ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ
آیا پس کورید شما آیا نیستید شما کہ می بینید اورا رواہ احمد و الترمذی
وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و ابوداود و روایت است از عمر رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود
قَالَ لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثُهُمَا الشَّيْطَانُ رَوَاهُ
خلوت نکند ہیچ مردے بزنے مگر آنکہ باشد سوم آنہا شیطان رواہ
التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ مَا نَظَرْتُ أَوْ مَا رَأَيْتُ
الترمذی و روایت است از عائشہ رض گفت ندیدم یا گفت نگاہ نکردم
فَرْجَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَطُّ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ
اندام شرم پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را ہرگز رواہ ابن ماجہ
وَعَنْ أَبِيْ أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی امامہ رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ امْرَأَةٍ أَوَّلَ مَرَّةٍ ثُمَّ يَغُضُّ

فرمود آنحضرت صلعم نیست ہیچ مسلمانے کہ نظر کند بسوی خوبیہای زنے اول بار پس فرو خواباند

بَصَرَهُ إِلَّا أَحْدَثَ اللّٰهُ لَهُ عِبَادَةً يَجِدُ حَلَاوَتَهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ

چشم خود را مگر آنکہ نو پیدا گرداند خدا تعالے برائے آنکس عبادتے را کہ بیابد شیرینی آنرا رواہ احمد

وَعَنِ الْحَسَنِ مُرْسَلًا قَالَ بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از حسن بصری رضا بطریق مرسل گفت رسیدہ است مرا کہ بدرستیکہ آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ النَّاظِرَ وَالْمَنْظُورَ إِلَيْهِ

اللہ علیہ وسلم فرمودہ است لعنت کند خدا نظر کنندہ را بسوی عورت غیر و کسیکہ نظر کردہ شدہ است

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ

رواہ بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْمُبَاشَرَةِ

باب در بیان مباشرت

وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ

و سوال میکنند ترا از حیض بگو کہ وے نجاست است پس یکسو شوید از زنان

فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ

در حال حیض و نزدیکی مکنید با ایشان تا آنکہ پاک شوند پس چون پاک شوند

فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّٰهُ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ

پس بیائید با ایشان از آن راہ کہ مباح کردہ است خدا ہر آئینہ خدا دوست میدارد تائبان را

وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضـ قَالَ قَالَ

و دوست میدارد پاک شوندگان را و روایت است از ابی سعید رضـ کہ فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَعْظَمَ الْأَمَانَةِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ بزرگترین امانت

اصل مباشرت ... از نشر است ... آدمی ... انسان ... و ہمین حجت ... خلاف ... مباشرت ... بیکدیگر ... از جماع ... ۱۲

عِنْدَ اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَفِي رِوَايَةٍ اِنَّ مِنْ اَشَرِّ النَّاسِ

نزد خداتعالیٰ کے روز قیامت و در روایت دیگر این چنین آمده کہ بدترین مردم

عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ الرَّجُلُ يُفْضِي اِلَى امْرَأَتِهٖ

نزد خداتعالیٰ کے در مرتبہ روز قیامت مردیست کہ برسد ببوسے زن خود

وَتُفْضِي اِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سِرَّهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

وبرسد زن ببوسے وے پس پراگندہ کند راز نہانی آن زن را رواہ مسلم و روایت است از

خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خزیمہ بن ثابت رض ہر آئینہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ لَا تَاْتُوا النِّسَاءَ فِي

بدرستیکہ خداتعالیٰ شرم نیدارد از حق میائید زنان را یعنے وطی مکنید در

اَدْبَارِهِنَّ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

دبراے ایشان رواہ احمد والترمذی و ابن ماجہ والدارمی

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلْعُوْنٌ مَنْ اَتَى امْرَأَتَهٗ فِي دُبُرِهَا رَوَاهُ

علیہ وسلم لعنت کردہ شدہ است کسیکہ بیاید زن خود را در دبر او رواہ

اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

احمد و ابوداؤد وہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الَّذِي يَاْتِي امْرَأَتَهٗ فِي دُبُرِهَا لَا يَنْظُرُ

اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ کسیکہ بیاید زن خود را در دبر او نظر نکند

اللّٰهُ اِلَيْهِ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

خداتعالیٰ ببوسے او رواہ در شرح السنۃ و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ اِلٰى

گو فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نظر نمیکند خدا تعالیٰ بسوے

رَجُلٍ اَتٰى رَجُلًا اَوِ امْرَاَةً فِي الدُّبُرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

مردے کہ بیاید مردے را یا زنے را در دبر رواہ ترمذی

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰى حَائِضًا اَوِ امْرَاَةً فِيْ دُبُرِهَا اَوْ

علیہ وسلم کسیکہ بیاید زن حائضہ را یا بیاید در دبر زن یا

كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُوْلُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا اُنْزِلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ

بیاید کاہن را پس تصدیق کرد کاہن را بچیزیکہ گفتہ است پس تحقیق کافر شد بانچہ فرود آوردہ شدہ است برمحمد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

صلے اللہ علیہ وسلم رواہ ابن ماجہ

بَابُ الْوَلِيْمَةِ وَبَيَانِ اِجَابَةِ الدَّعْوَةِ

باب در بیان طعام ولیمہ و بیان قبول نمودن دعوت

عَنْ اَنَسٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاٰى عَلٰى

روایت است از انس رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید بر

عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَوْفٍ اَثَرَ صُفْرَةٍ فَقَالَ مَا هٰذَا قَالَ اِنِّيْ

عبدالرحمن بن عوف اثر زردے پس فرمود چہ چیز است این زردی گفت عبدالرحمن بدرستیکہ

تَزَوَّجْتُ امْرَاَةً عَلٰى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ قَالَ بَارَكَ

من نکاح کردہ ام زنے را بوزن دانہ خرما از طلا گفت آنحضرت برکت دہد

اللّٰهُ لَكَ اَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

خدا تعالیٰ مر ترا ولیمہ کن اگرچہ بگوسپندے ہم باشد متفق علیہ و ہم از وے مرویست گفت

أَوْلَمَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَنَى بِزَيْنَبَ

ولیمه کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم هنگامیکه زفاف کرد بزینب

بِنْتِ جَحْشٍ فَأَشْبَعَ النَّاسَ خُبْزًا وَلَحْمًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بنت جحش پس سیر گردانید مردمرا بنان وگوشت رواه البخاری

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الْأَغْنِيَاءُ

وسلم بدترین طعامها طعام ولیمه است که خوانده میشود برای آن توانگران

وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ وَمَنْ تَرَكَ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللهَ

وگذاشته میشوند درویشان وکسیکه ترک کند اجابت دعوت را پس بتحقیق نافرمانی کرد خدا

وَرَسُولَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ

ورسول خدا را متفق علیه وروایت است از جابر رض گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى

آنحضرت صلی الله علیه وسلم چون خوانده شود یکی از شما بسوی

طَعَامٍ فَلْيُجِبْ فَإِنْ شَاءَ طَعِمَ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

طعام پس باید که بیاید آنرا پس اگر خواهد بخورد واگر خواهد نخورد رواه مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

وروایت است از عبد الله بن عمر رض گفت آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ دُعِيَ فَلَمْ يُجِبْ فَقَدْ عَصَى اللهَ وَرَسُولَهُ

الله علیه وسلم کسیکه خوانده شد بطعامی پس اجابت نکرد پس بتحقیق نافرمانی کرد خدا ورسول خدارا

وَمَنْ دَخَلَ عَلَى غَيْرِ دَعْوَةٍ دَخَلَ سَارِقًا وَخَرَجَ مُغِيرًا

وکسیکه درآید ناخوانده درآید گویا که دزدی کننده است وبیرون آمد گویا که غارت کننده است

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ رَجُلٍ مِنْ اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى
روایه ابو داؤد و روایت است از مردے از اصحاب آنحضرت صلے
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود
اِذَا اجْتَمَعَ الدَّاعِيَانِ فَاَجِبْ اَقْرَبَهُمَا بَابًا وَاِنْ سَبَقَ اَحَدُهُمَا
وقتیکہ جمع شوند دو داعی یعنے دو کس دعوت کنندہ پس اجابت کن از آنکہ نزدیکتر است در وے
فَاَجِبِ الَّذِيْ سَبَقَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ عِمْرَانَ
پس اجابت کن آن کسے را کہ پیشینی کردہ است رواہ احمد وابو داود و روایت است از عمران
ابْنِ حُصَيْنٍ قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ
بن حصین کہ نہی کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم از
اِجَابَةِ طَعَامِ الْفَاسِقِيْنَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ
اجابت دعوت فاسقان رواہ بیہقے در شعب الایمان
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمْ عَلٰى اَخِيْهِ الْمُسْلِمِ فَلْيَاْكُلْ
وسلم چون در آید یکے از شما بر برادر مسلمان پس باید کہ بخورد از
مِنْ طَعَامِهٖ وَلَا يَسْاَلْ وَيَشْرَبْ مِنْ شَرَابِهٖ وَلَا يَسْاَلْ رَوَاهُ
خوردنی او ونپرسد از کجا است وبنوشد از نوشیدنی ونپرسد کہ از کجا است وچگونہ است رواہ
الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ هٰذَا اِنْ صَحَّ فَلِاَنَّ الظَّاهِرَ
بیہقے در شعب الایمان وگفت بیہقے این حدیث اگر صحیح است پس از جہت آنست
اَنَّ الْمُسْلِمَ لَا يُطْعِمُهٗ وَلَا يَسْقِيْهِ اِلَّا مَا هُوَ حَلَالٌ عِنْدَهٗ
کہ مسلمان نخوراند اورا ونی نوشاند اورا مگر آنچہ حلال است نزد وے

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ اَلْمُتَبَارِيَانِ لَا يُجَابَانِ وَلَا يُؤْكَلُ طَعَامُهُمَا قَالَ
وسلم متباریان اجابت کردہ نشود دعوت ایشان و خوردہ نشود طعام ایشان گفت
اَلْإِمَامُ أَحْمَدُ يَعْنِي الْمُتَعَارِضَيْنِ بِالضِّيَافَةِ فَخْرًا وَرِيَاءً
امام احمد در تفسیر متباریان ہر دو شخصے کہ معارضہ میکنند و بر ضد یکدیگر میروند از جہت نازیدن و ...

بَابُ الْقَسْمِ

باب در بیان قسم

عَنْ عَائِشَةَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ
روایت است از عائشہ رضـ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بود کہ
يُقْسِمُ بَيْنَ نِسَائِهِ فَيَعْدِلُ وَيَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ هٰذَا قَسْمِي
قسم میکرد میان زنان خود پس عدل و مساوات میکرد و میگفت خداوندا این قسم من است
فِيمَا أَمْلِكُ فَلَا تَلُمْنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
در آنچہ مالکم پس ملامت مکن مرا در چیزیکہ مالک ہستی و مالک نیستم رواہ ترمذی
وَأَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ
و ابوداؤد و النسائی و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از
أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَانَتْ
ابی ہریرہ رضـ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت آنحضرت و قتیکہ باشد
عِنْدَ الرَّجُلِ امْرَأَتَانِ فَلَمْ يَعْدِلْ بَيْنَهُمَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
نزد مرد دو زن پس عدل نکند درمیان آن دو زن می آید آن مرد روز قیامت
وَشِقُّهُ سَاقِطٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ
حال آنکہ نصف بدن وے افتادہ یا رواہ ترمذی و ابوداؤد و النسائی

نصف بدن ... یعنی مرض فالج ... نیست ... (حاشیہ دست‌نویس در کنار صفحه، ناخوانا)

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

وابن ماجه والدارمی

بَابُ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَمَا لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنَ الْحُقُوقِ

باب در احادیثی که وارد شده اند در صحبت و مخالطت با زنان و آنچه مر هر یکی راست از حقها

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ لَنْ تَسْتَقِيمَ لَكَ عَلَى طَرِيقَةٍ

بدرستیکه زن پیدا کرده شده است از ضلع هرگز راست نمیرود زن برای تو بر راه و روش یک

فَإِنِ اسْتَمْتَعْتَ بِهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا وَبِهَا عِوَجٌ وَإِنْ

پس اگر خواهی که بهره مند شوی از ان نفع گیری بوی حال آنکه در وی کجی است و اگر

ذَهَبْتَ تُقِيمُهَا كَسَرْتَهَا وَكَسْرُهَا طَلَاقُهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

میروی و میخواهی که راست کنی او را می شکنی او را و مراد بشکستن زن طلاق است رواه مسلم

وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عایشه رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي

وسلم بهترین شما نزد خلق و خدا بهترین شما است مر اهل خود را و من بهترین شما ام مر اهل خود را

وَإِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

و چون بمیرد یار شما پس ترک دهید ذکر عیوب او را رواه ترمذی والدارمی

وَعَنْ إِيَاسِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى

و روایت است از ایاس بن عبدالله رض گفت که فرمود آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللهِ فَجَاءَ عُمَرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ

الله علیه وسلم مزنید کنیزان خدا را پس آمد عمر رض بسوی پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ ذَئِرْنَ النِّسَاءُ عَلٰى أَزْوَاجِهِنَّ

صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت عمر دلیر شوند زنان بر مردان خود

فَرَخَّصَ فِي ضَرْبِهِنَّ فَأَطَافَ بِآلِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس رخصت کرد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم در زدن زنان پس گرد گشتند

وَسَلَّمَ نِسَاءٌ كَثِيْرٌ يَشْكُوْنَ أَزْوَاجَهُنَّ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

باہل بیت آنحضرت بسیار زنان درحالیکہ گلہ میکردند مردان خود را پس فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ طَافَ بِآلِ مُحَمَّدٍ نِسَاءٌ كَثِيْرٌ

صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ تحقیق فرود آمدند باہل بیت محمد زنان بسیار

يَشْكُوْنَ أَزْوَاجَهُنَّ لَيْسَ أُولٰئِكَ بِخِيَارِكُمْ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

شکایت کنان مردان خود را نیستند آن مردان کہ میزنند زنان خود را نیکان شما رواہ ابوداؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ قَالَ

وابن ماجہ والدارمے و روایت است از عائشہ رضـ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِيْنَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از کامل ترین مسلمانان

إِيْمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَلْطَفُهُمْ بِأَهْلِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از روئے ایمان نیکوترین مسلمانان است از روئے خلق و نرمی کنندہ ترین ایشان است باہل و عیال خود رواہ الترمذی

وَعَنْ عُمَرَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از عمر رضـ او شان روایت می کنند از نبی صلے اللہ علیہ وسلم فرمود آنحضرت

لَا يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيْمَا ضَرَبَ امْرَأَتَهٗ عَلَيْهِ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

کہ سوال کردہ نمی شود مرد در آنچہ زدن زن خود را بران رواہ ابو داؤد

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت

بطفہ از خوف زنان غضب شوند بر مردان خود ۱۲ جمع

۲۰ خلق نیکو بزن و اولاد پسندیدہ است ۱۲

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَکْمَلُ الْمُؤْمِنِیْنَ اِیْمَانًا اَحْسَنُہُمْ خُلُقًا

صلے اللہ علیہ و سلم کاملترین مسلمانان از روے ایمان نیکوترین آنہاست از روے خلق

وَخِیَارُکُمْ خِیَارُکُمْ لِنِسَائِہِمْ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْہُ

وبہترین شمانزد خدا بہترین شما اند مرزنان خود را روایہ ترمذی وہم ازوے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا دَعَی الرَّجُلُ امْرَأَتَہٗ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون بخواند مرو زن خود را

اِلٰی فِرَاشِہٖ فَاَبَتْ فَبَاتَ غَضْبَانَ لَعَنَتْہَا الْمَلٰٓئِکَۃُ حَتّٰی تُصْبِحَ

بسوے بستر خود پس انکار کرد آن زن پس شب گزارد مرد خشمگین لعنت میکنند آن زن را فرشتگان تا آنکہ صبح میکند

مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَفِیْ رِوَایَۃٍ لَّہُمَا قَالَ وَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِہٖ

متفق علیہ و در روایت بخاری ومسلم آمدہ کہ گفت آنحضرت سوگند بخدا کہ نفس من در دست قدرت اوست

مَا مِنْ رَجُلٍ یَدْعُوْ امْرَأَتَہٗ اِلٰی فِرَاشِہٖ فَتَابٰی عَلَیْہِ اِلَّا کَانَ

نیست ہیچ مردے کہ بخواند زن خود را بسوے فراش خود پس ابا آورد آن زن مگر آنکہ باشد

الَّذِیْ فِی السَّمَآءِ سَاخِطًا عَلَیْہَا حَتّٰی یَرْضٰی عَنْہَا وَعَنْ

کسے کہ در آسمان است یعنے فرشتگان خشم کنندہ بر زن تا آنکہ خوشنود گردد مرد از وے و روایت است از

عَائِشَۃَ رضہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ کَانَ فِیْ نَفَرٍ

عائشہ رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ وسلم بود در جماعت

مِّنَ الْمُہَاجِرِیْنَ وَالْاَنْصَارِ فَجَآءَ بَعِیْرٌ فَسَجَدَ لَہٗ فَقَالَ اَصْحَابُہٗ

از مہاجرین و انصار پس آمد شترے پس سجدہ کرد آنحضرت را پس گفتند یاران آنحضرت

یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ تَسْجُدُ لَکَ الْبَہَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ

اے رسول خدا سجدہ میکنند ترا چارپایہا و درختان پس ماسزاوار تریم بانیکہ

نَسْجُدَ لَکَ فَقَالَ اعْبُدُوْا رَبَّکُمْ وَاَکْرِمُوْا اَخَاکُمْ

سجدہ کنیم ترا پس فرمود عبادت کنید پروردگار خود را و گرامی دارید برادر خود را

وَلَوْ كُنْتُ آمِرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ

واگر می بودم که امر میکردم کسے را که سجدہ کند کسے را هر آئینه امر میکردم زن را که سجده کند

لِزَوْجِهَا وَلَوْ أَمَرَهَا أَنْ تَنْقُلَ مِنْ جَبَلٍ أَصْفَرَ إِلَى جَبَلٍ أَسْوَدَ

مر شوهر خود را و اگر امر کند مرد زن را که ببرد سنگ را از کوه زرد بسوے کوه سیاه

وَمِنْ جَبَلٍ أَسْوَدَ إِلَى جَبَلٍ أَبْيَضَ كَانَ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تَفْعَلَهُ

و ببرد سنگ را از کوه سیاه بسوے کوه سپید لایق است او را که بکند این کار

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رواه احمد و روایت است از جابر رضـ گفت که فرمود آنحضرت صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ لَا يُقْبَلُ لَهُمْ صَلٰوةٌ وَلَا يَصْعَدُ لَهُمْ

علیه وسلم سه کس اند که قبول کرده نمی شود ایشان را هیچ نماز و بالا نمیرود هیچ

حَسَنَةٌ اَلْعَبْدُ الْآبِقُ حَتّٰى يَرْجِعَ إِلٰى مَوَالِيْهِ فَيَضَعَ يَدَهُ

نیکی آن سه کس یکے از ان سه بنده گریخته تا آنکه باز آید بسوے صاحبان خود پس نهد آن بنده دست

فِي أَيْدِيْهِمْ وَالْمَرْأَةُ السَّاخِطُ عَلَيْهَا زَوْجُهَا وَالسَّكْرَانُ

در دست هاے ایشان دوم زنے که خشم کننده است بر آن زن شوهر وے سوم مست

حَتّٰى يَصْحُوَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ

تا آنکه هشیار گردد رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از

أَسْمَاءَ رضـ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ إِنَّ لِيْ ضَرَّةً فَهَلْ

از اسماء رضـ که زنے گفت اے رسول خدا بدرستیکه مرا انباغیست پس آیا هست

عَلَيَّ جُنَاحٌ أَنْ تَشَبَّعْتُ مِنْ زَوْجِيْ غَيْرَ الَّذِيْ يُعْطِيْنِيْ

بر من گناه اگر ظاهر کنم از شوهر خود جز آنچه میدهد مرا شوهر

فَقَالَ الْمُتَشَبِّعُ بِمَا لَمْ يُعْطَ كَلَابِسِ ثَوْبَيْ زُوْرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس گفت آنحضرت ظاهر کننده خود را بچیزیکه داده نشده است مانند پوشنده دو جامۂ دروغ است متفق علیه

۱۴ امور ان مرحبال را ... مبالغه است ... جبال ... (marginal notes)

۱۵ شیخ نکاح ... گردن سر کار ... محدث دہلوی

۱۶ روداد از دروغ یعنی ... لباس ... محدث دہلوی

وَعَنْ اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ
و روایت است از انس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم
اَلْمَرْأَۃُ اِذَا صَلَّتْ خَمْسَہَا وَصَامَتْ شَہْرَہَا وَاَحْصَنَتْ
زنے چون بخواند نماز پنجگانہ و روزہ دارد ماہ رمضان را و نگاہ دارد
فَرْجَہَا وَاَطَاعَتْ بَعْلَہَا فَلْتَدْخُلْ مِنْ اَیِّ اَبْوَابِ الْجَنَّۃِ
شرمگاہ خود را و فرمان برداری کند شوہر خود را پس باید کہ داخل شود از ہر دریکہ خواہد بہشت را
شَاءَتْ رَوَاہُ اَبُوْ نُعَیْمٍ فِی الْحِلْیَۃِ وَعَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رضـ
روایت کرد این حدیث را ابونعیم در حلیہ و روایت است از ابی ہریرہ رضـ
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَوْ کُنْتُ اٰمِرُ اَحَدًا
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم اگر می بودم امر کنندہ کسے را
اَنْ یَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْأَۃَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِہَا
باینکہ سجدہ کند مر کسے را ہر آئینہ امر میکردم زن را کہ سجدہ کند مر شوہر خود را
رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ اُمِّ سَلَمَۃَ رضـ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ
رواہ ترمذی و روایت است از ام سلمہ رضـ گفت کہ فرمود آنحضرت
صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اَیُّمَا امْرَأَۃٍ مَاتَتْ وَزَوْجُہَا عَنْہَا
صلے اللہ علیہ و سلم ہر زنے کہ بمیرد و حال آنکہ شوہر آن از وے
رَاضٍ دَخَلَتِ الْجَنَّۃَ رَوَاہُ التِّرْمِذِیُّ وَعَنْ طَلْقِ بْنِ
راضی است در می آید آن زن بہشت را رواہ ترمذی و روایت است از طلق بن
عَلِیٍّ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِذَا الرَّجُلُ
علی رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم وقتیکہ مرد
دَعَا زَوْجَتَہٗ لِحَاجَتِہٖ فَلْتَاْتِہٖ وَاِنْ کَانَتْ عَلَی التَّنُّوْرِ
بخواند زن خود را از برائے حاجت خود پس باید کہ بیاید آن زن شوہر خود را اگرچہ باشد آن زن بر تنور

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ مُعَاذٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

روایت ترمذی و روایت است از معاذ رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ لَا تُؤْذِي امْرَأَةٌ زَوْجَهَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا قَالَتْ

وسلم فرمود آنحضرت ایذا نکند زنے شوہر خود را در دنیا مگر آنکہ میگوید

زَوْجَتُهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ لَا تُؤْذِيهِ قَاتَلَكِ اللهُ فَإِنَّمَا هُوَ

زوجہ او کہ از حورعین است ایذا مدہ شوہر خود را بکشد ترا اللہ تعالیٰ زیرا کہ آنمرد نیست

عِنْدَكِ دَخِيلٌ يُوشِكُ أَنْ يُفَارِقَكِ إِلَيْنَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

نزد تو مگر غریب و مسافر نزدیک است از جدا شود از تو سوئے ما روایت ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

و ابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ خَبَّبَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا أَوْ

صلے اللہ علیہ وسلم نیست بر طریقہ ما کسیکہ بدراہ کند زنے را بر شوہر وے یا

عَبْدًا عَلَى سَيِّدِهِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

بدراہ کند غلامے را بر خواجہ وے روایت ابوداؤد و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قِيلَ لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ النِّسَاءِ خَيْرٌ

گفت کہ پرسیدہ شد آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ کدام از زنان بہتر است

قَالَ الَّتِي تَسُرُّهُ إِذَا نَظَرَ وَتُطِيعُهُ إِذَا أَمَرَ وَلَا تُخَالِفُهُ فِي

گفت آن زن کہ شاد و خوش گرداند مرد را چون نگاہ کند بروے و فرمان برداری کند مرد را چون امر کند و مخالفت نکند او را در

نَفْسِهَا وَلَا مَالِهَا بِمَا يَكْرَهُ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ

ذات خود و نہ در مال تصرف خود بچیزیکہ مکروہ و ناخوش دارد مرد را روایت نسائی و بیہقی

فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابن عباس رض کہ آنحضرت

نیک بخت کہ شوہر خود را ایذا ندہد ۱۲ حورعین ۱۲

دوستان بہ زنان نامحرم را خبر نے بندند و شوہر پسند ۱۲

خراب کردن و ابن ماجہ ۱۲ ناسازگاری زنان ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَرْبَعٌ مَنْ اُعْطِيَهُنَّ فَقَدْ اُعْطِيَ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چہار خصلت اند کہ ہر کرا دادہ شود پس تحقیق دادہ شد

خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ قَلْبٌ شَاكِرٌ وَلِسَانٌ ذَاكِرٌ وَبَدَنٌ

او نیکی ہر دو جہان دل شاکر یعنے ثنا کنندہ منعم را و زبان ذکر کنندہ مر خدا را و تنے

عَلَى الْبَلَاءِ صَابِرٌ وَزَوْجَةٌ لَا تَبْغِيْهِ خَوْنًا فِيْ نَفْسِهَا

بر بلا صبر کنندہ و زنیکہ طلب نمی کند برا ے مرد خیانت در نفس خود

وَلَا مَالِهٖ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

و نہ در مال او روایت کرد بیہقی در شعب الایمان

بَابُ الطَّلَاقِ

در بیان طلاق

عَنْ ثَوْبَانَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ثوبان رض گفت کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِيْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ

ہر زنے کہ سوال کند شوہر خود را طلاق در غیر حالت شدت

فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

پس حرام است بر ان زن بوے بہشت روایت کرد احمد و الترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ

و ابو داؤد و ابن ماجہ و الدارمی و روایت است از ابن عمر رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَبْغَضُ الْحَلَالِ اِلَى اللّٰهِ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت دشمن ترین حلال پیش خدا

الطَّلَاقُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ عَنِ النَّبِيِّ

طلاق است روایت کرد ابو داؤد و روایت است از علی رض از آنحضرت

طلاق دادن زن بے سبب حرام است؛ کردن و طلاق اسرار بے کردن و ضرورت واقع شد؛ کردہ شود و زبان دادہ؛ وطلاق اللسان و زبان؛ گناہ و زبان و زر یعنی ترا؛ کردن و گذاشتن او از دل؛ از عبد ملاح

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا طَلَاقَ قَبْلَ نِكَاحٍ وَلَا عِتَاقَ

صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت نیست طلاق دادن پیش از نکاح ونیست آزاد کردن

إِلَّا بَعْدَ مِلْكٍ وَلَا وِصَالَ فِي صِيَامٍ وَلَا يُتْمَ بَعْدَ احْتِلَامٍ

مگر بعد از ملک ونیست وصال در روزہ یعنی داشتن ونیست یتیمی بعد از بلوغ

وَلَا رَضَاعَ بَعْدَ فِطَامٍ وَلَا صُمْتَ يَوْمٍ إِلَى اللَّيْلِ رَوَاهُ

ونیست شیر خوارگی پس از مدت شیر خوارگی ونیست جائز خاموشی روز تا شب رواہ

فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض قَالَ قَالَ

در شرح السنہ وروایت است از معاذ بن جبل رضی اللہ گفت کہ فرمود

لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاذُ مَا خَلَقَ

مرا آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ اے معاذ نیافریدہ است

اللهُ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنَ الْعِتَاقِ

خداتعالیٰ چیزیرا بر روے زمین کہ دوست تر باشد بسوے خداتعالیٰ از آزاد کردن

وَمَا خَلَقَ اللهُ شَيْئًا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ أَبْغَضَ إِلَيْهِ

ونہ پیدا کرد خداتعالیٰ چیزیرا بر روے زمین کہ مبغوض تر باشد بسوے خدا

مِنَ الطَّلَاقِ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ

از طلاق رواہ دار قطنی وروایت است از عبداللہ

ابْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ لَعَنَ اللهُ الْمُحَلِّلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ

بن مسعود رض کہ گفت لعنت کردہ است خدا تحلیل کنندہ را ولعنت کردہ است محلل لہ را

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ وَرَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَلِيٍّ

رواہ دارمی ورواہ ابن ماجہ از علی

وَابْنِ عَبَّاسٍ وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض

وابن عباس وعقبہ بن عامر

۱ زیرا کہ طلاق فرع نکاح است و اعتاق فرع ملک و امام اعظم ابوحنیفہ بر آنست کہ اگر گوید ہر زنی کہ نکاح کنم طالق است یا ہر بندہ کہ ملک شوم آزاد است ...

۲ ...

۳ ...

بَابُ حَقِّ الْمَمْلُوْكِ عَلَى سَيِّدِهٖ

باب در حق مملوک بر مالک او

وَحَقِّهٖ عَلَى الْمَمْلُوْكِ

وحق مالک بر مملوکش

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از جابر بن سمره رض گفت که فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَعْطَى اللّٰهُ اَحَدَكُمْ خَيْرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهٖ

اللہ علیہ و سلم چون بدہد خدا تعالے یکے از شما را مال کثیر پس باید که آغاز کند در انفاق بنفس خود

وَاَهْلِ بَيْتِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرِ الصِّدِّيْقِ رض

واہل بیت خود رواه مسلم روایت است از ابی بکر صدیق رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ

از آنحضرت صلے اللہ علیہ و سلم فرمود آنحضرت صلعم که در نمی آید بهشت را بد صحبت

الْمَلَكَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ رَافِعِ

با مملوک رواه ترمذی وابن ماجه و روایت است رافع

ابْنِ مَكِيْثٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حُسْنُ

ابن مکیث که آنحضرت صلی اللہ علیہ و سلم گفت نیکی کردن

الْمَلَكَةِ يُمْنٌ وَسُوْءُ الْخُلُقِ شُؤْمٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَعَنْ

بمملوکان موجب برکت است و بد خلقی سبب بے برکتی است رواه ابوداود و از

اَبِيْ مَسْعُوْدِ الْاَنْصَارِيِّ رض قَالَ كُنْتُ اَضْرِبُ غُلَامًا لِّيْ

ابی مسعود انصاری رض مرویست گفت بودم که میزدم غلامے را که مرا بود

فَسَمِعْتُ مِنْ خَلْفِيْ صَوْتًا اِعْلَمْ اَبَا مَسْعُوْدٍ رض لَلّٰهُ اَقْدَرُ

پس شنیدم از پس خود آوازے را که بدان ابا مسعود هر آئینه خدا توانا تر است

(حاشیه:) ۱م مراد حق مملوک طعام و لباس ... ۲م ... [illegible]

عَلَيْكَ مِنْكَ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ فَإِذَا هُوَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

بر تو از تو آنکه برین غلام هستی پس باز نگریستم پس ناگاه آواز کننده پیغامبر

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خدا صلی اللہ علیہ وسلم بود ند پس گفتم اے رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم

هُوَ حُرٌّ بِوَجْهِ اللّٰهِ فَقَالَ أَمَا لَوْ لَمْ تَفْعَلْ لَلَفَحَتْكَ النَّارُ

این غلام آزاد کردم برائے ذات خدا پس گفت آنحضرت آگاه باش اگر نمیکردی تو او را آزاد هر آئینه سوختی ترا آتش

أَوْ لَمَسَّتْكَ النَّارُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ

یا مساس می کرد ترا آتش رواه مسلم و روایت است از ابن عمر رضـ گفت

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ ضَرَبَ

شنیدم از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که می گفت کسیکه بزند

غُلَامًا لَهُ حَدًّا لَمْ يَأْتِهِ أَوْ لَطَمَهُ فَإِنَّ كَفَّارَتَهُ أَنْ

غلامے را که مر او را است حدیکه نکرده است یعنی بیگناه بزند یا طپانچه زند پس کفارت وی

يُعْتِقَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ

که آزاد کند او را رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رضـ گفت شنیدم

أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ قَذَفَ مَمْلُوكَهُ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه دشنام کند مملوک خود را بحال آنکه

وَهُوَ بَرِيءٌ مِمَّا قَالَ جُلِدَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ

آن مملوک پاک است از آنچه گفته است تازیانه زده میشود روز قیامت مگر آنکه باشد آن مملوک

كَمَا قَالَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ

چنانکه گفته است متفق علیه روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَنَعَ لِأَحَدِكُمْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم وقتیکه بسازد برائے یکے از شما

لفح در مجمع البحار رسیدن زبانهٔ آتش و در صراح سوختن گرما و آتش و سموم ۱۲

خَادِمُهُ طَعَامَهُ ثُمَّ جَاءَ بِهِ وَقَدْ وَلِيَ حَرَّهُ وَدُخَانَهُ

خدمتکار وے طعام او را پس بیارد نزد او طعام را حال آنکه تحقیق والی شده است گرمی آتش و دود آنرا

فَلْيُقْعِدْهُ مَعَهُ فَلْيَأْكُلْ فَإِنْ كَانَ الطَّعَامُ مَشْفُوهًا قَلِيلًا

پس باید که بنشاند او را با خود پس باید که بخورد با و پس اگر باشد طعام قلیل کہ خوردہ شود بلب

فَلْيَضَعْ فِي يَدِهِ مِنْهُ أُكْلَةً أَوْ أُكْلَتَيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس باید کہ بنہد در دست خادم ازان یک لقمہ یا دو لقمہ رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ذر رضہ گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللّٰهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ جَعَلَ

وسلم مملوکان شما کہ برادر شما اند گردانیده است ایشان را خدا زیر دستہاے شما پس کسیکہ بگرداند

اللّٰهُ أَخَاهُ تَحْتَ يَدَيْهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا

خدا برادر آنکس را خدمتکار وے پس باید کہ بخوراند او را ازانکہ خود میخورد و بپوشاند او را ازانچہ خود

يَلْبَسُ وَلَا يُكَلِّفُهُ مِنَ الْعَمَلِ مَا يَغْلِبُهُ فَإِنْ كَلَّفَهُ

میپوشد و تکلیف ندہد او را چیزے کہ غالب آید او را پس اگر تکلیف کند او را

مَا يَغْلِبُهُ فَلْيُعِنْهُ عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

چیزیکہ غالب آید او را پس باید کہ یاری دہد او را بر آن عمل متفق علیہ و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ رضه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی سعید رضہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ خَادِمَهُ فَذَكَرَ اللّٰهَ فَارْفَعُوا أَيْدِيَكُمْ

وقتیکہ بزند یکے از شما خدمتکار خود را پس یاد کند وی خدا را یعنے طلب عفو کرد بنام خدا پس بردارید دستہا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رضه عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه الترمذی و روایت است از جابر رضہ از آنحضرت صلے اللہ

قَالَ ثَلٰثٌ مَنْ كُنَّ فِيْهِ يَسَّرَ اللّٰهُ حَتْفَهٗ وَاَدْخَلَهٗ جَنَّتَهٗ رِفْقٌ

گفت سہ خصلت است کہ ہرکہ باشند آن خصلت ہا دروے آسان میگرداند خدا مرگ اورا و در بہشت خاص خود

بِالضَّعِيْفِ وَشَفَقَةٌ عَلَى الْوَالِدَيْنِ وَاِحْسَانٌ اِلَى الْمَمْلُوْكِ رَوَاهُ

با ناتوان دوم مہربانی و نیکی کردن بر مادر و پدر سوم نیکی و خوش خلقی در زیدن بر مملوک روا ہ

التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

الترمذی و روایت است از ابی امامہ رضا کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَبَ لِعَلِيٍّ غُلَامًا فَقَالَ لَا تَضْرِبْهُ

صلے اللہ علیہ وسلم بخشید مر علی را رضا غلامے پس فرمود کہ مزن این غلام را بے حق شرعی

فَاِنِّيْ نُهِيْتُ عَنْ ضَرْبِ اَهْلِ الصَّلٰوةِ وَقَدْ رَاَيْتُهٗ يُصَلِّيْ

پس بدرستیکہ من نہی کردہ شدہ ام از زدن نماز گذارندگان و تحقیق دیدم اورا کہ نماز میگذارد

هٰذَا لَفْظُ الْمَصَابِيْحِ وَفِي الْمُجْتَبٰى لِلدَّارَقُطْنِيْ اَنَّ عُمَرَ

این لفظے است در مصابیح و در کتاب مجتبیٰ کہ تصنیف دارقطنی است اینست کہ امیر المومنین عمر

ابْنَ الْخَطَّابِ رض قَالَ نَهَانَا رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن خطاب رضا گفتہ است نہی کرد مارا پیغامبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

عَنْ ضَرْبِ الْمُصَلِّيْنَ وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ

از زدن نماز گذارندگان و روایت است از ابی ذر رضا گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَاءَمَكُمْ مِنْ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ ملائمت و موافقت کند شمارا از

مَمْلُوْكِيْكُمْ فَاَطْعِمُوْهُ مِمَّا تَاْكُلُوْنَ وَاَكْسُوْهُ مِمَّا تَكْسُوْنَ

مملوکان شما پس بخورانید اورا آنچہ میخورید و بپوشانید اورا از آنچہ می پوشید

وَمَنْ لَا يُلَائِمُكُمْ مِنْهُمْ فَبِيْعُوْهُ وَلَا تُعَذِّبُوْا خَلْقَ اللّٰهِ

و کسیکہ موافقت نمیکند شمارا از مملوکان پس بفروشید اورا عذاب مکنید خلق خدا را

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ لَعَنَ

رواه احمد وابوداؤد درروایت کرد از ابی موسی رض که لعنت کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدِ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم ہرکسیکہ جدائی کند درمیان والد

وَوَلَدِهٖ وَبَيْنَ الْأَخِ وَبَيْنَ أَخِيْهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ

وولداو وجدائی کند میان برادر ومیان برادروے رواہ ابن ماجہ

وَالدَّارُقُطْنِيُّ وَعَنْ أَبِيْ أَيُّوْبَ رض قَالَ سَمِعْتُ

ودارقطنی ودرروایت است از ابی ایوب انصاری رض گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم راکہ میگفت کسیکہ تفریق کند درمیان

وَالِدَةٍ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللّٰهُ بَيْنَهٗ وَبَيْنَ أَحِبَّتِهٖ يَوْمَ

والدہ و فرزند وے بہ بیع و ہبہ وجز آن جدائی کند خدا تعالی میان وے ومیان دوستان وے روز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

قیامت رواہ الترمذی والدارمی ودرروایت است از عبداللہ

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عمر رض گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَمْ نَعْفُوْ عَنِ الْخَادِمِ فَسَكَتَ ثُمَّ

پس گفت آمرد یارسول اللہ چندبار درگذاریم از تقصیرات خدمتگار پس خاموش ماند پستر

أَعَادَ عَلَيْهِ الْكَلَامَ فَصَمَتَ فَلَمَّا كَانَتِ الثَّالِثَةُ قَالَ

بازگردانید آمرد برآنحضرت این سخن راپس خاموش بود آنحضرت پس چون بارسوم شد فرمود آنحضرت

أُعْفُوْا عَنْهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعِيْنَ مَرَّةً رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ

عفو کنید از خادم ہرروز ہفتاد بار مقصود مبالغہ است نہ تعیین وتحدید چنانچہ متعارف است درین عدد رواہ ابوداؤد

وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ وَعَنْ

و روا ه ترمذی از عبد الله بن عمرو رضـ و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

ابی ہریرہ رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

اَلَا اُنَبِّئُكُمْ بِشِرَارِكُمُ الَّذِيْ يَاْكُلُ وَحْدَهٗ وَيَجْلِدُ

آیا خبر نکنم شمارا کہ بدترین شما کدام فریق اند کسیکہ میخورد تنہا و تازیانہ میزند

عَبْدَهٗ وَيَمْنَعُ رِفْدَهٗ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَبِيْ بَكْرٍ

غلام خود را و باز میدارد عطاے خود را رواه رزین و روایت است از ابی بکر

الصِّدِّيْقِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صدیق رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَيِّئُ الْمَلَكَةِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلَيْسَ

در نمی آید در بہشت بد خلق با مملوکین گفتند صحابہ یا رسول اللہ آیا نیست کہ

اَخْبَرْتَنَا اَنَّ هٰذِهِ الْاُمَّةَ اَكْثَرُ الْاُمَمِ مَمْلُوْكِيْنَ وَيَتَامٰى

خبر دادہ تو مارا کہ این امت تو بیشترین امتہاے سابق است از روے مملوکان و یتیمان

قَالَ نَعَمْ فَاَكْرِمُوْهُمْ كَكَرَامَةِ اَوْلَادِكُمْ وَاَطْعِمُوْهُمْ

فرمود آنحضرت صلعم آرے پس گرامی دارید ایشانرا ہمچو گرامی داشتن فرزندان خود را و بخورانید ایشانرا

مِمَّا تَاْكُلُوْنَ قَالُوْا فَمَا يَنْفَعُنَا الدُّنْيَا قَالَ فَرَسٌ تَرْتَبِطُهٗ

از آنچہ میخورید گفتند صحابہ پس چہ چیز نفع میکند مارا در دنیا فرمود آنحضرت نفع میکند شمارا اسپی کہ می بندید آنرا

تُقَاتِلُ عَلَيْهِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَمَمْلُوْكٌ يَكْفِيْكَ فَاِذَا

و قتال میکنید شما بران اسپ در راه خدا و غلامے کہ بسندگی کند در کار تو پس وقتیکہ

صَلّٰى فَهُوَ اَخُوْكَ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ سَهْلٍ

نماز بگذارد آن غلام پس حکم برادر تو دارد رواه ابن ماجه و روایت است از سہل

لہ رفد عطیہ وصلہ [illegible]

بْنِ الْحَنْظَلِيَّةِ قَالَ مَرَّ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعِيْرٍ

بن حنظلیہ گفت کہ گذشت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بشترے کہ

قَدْ لَحِقَ ظَهْرُهٗ بِبَطْنِهٖ فَقَالَ اتَّقُوا اللّٰهَ فِيْ هٰذِهِ الْبَهَائِمِ

تحقیق چسپیدہ بود پشت او بشکم وے از غایت گرسنگی پس فرمود بترسید خدارا در رعایت حق این

الْمُعْجَمَةِ فَارْكَبُوْهَا صَالِحَةً وَاتْرُكُوْهَا صَالِحَةً رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

چارپایہاے بیزبان پس سوار شوید آنہارا درحالیکہ قابل اند برای سواری و ترک کنید آنہارا درحالیکہ مانده

وَعَنْ جَرِيْرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از جریر رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ إِذَا أَبَقَ الْعَبْدُ لَمْ تُقْبَلْ لَهٗ صَلٰوةٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ عَنْهُ

وسلم وقتیکہ بگریزد بندہ قبول نمی شود برائے وے ہیچ نمازے و در روایتی دیگر از جریر رض آمده

قَالَ أَيُّمَا عَبْدٍ أَبَقَ مِنْ مَوَالِيْهِ فَقَدْ كَفَرَ حَتّٰى يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ

کہ ہر بندہ کہ بگریزد از صاحبان خود پس بتحقیق کافر شد تا آنکہ باز گردد بسوے ایشان

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعِمَّا لِلْمَمْلُوْكِ أَنْ يَّتَوَفَّاهُ اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم نیکو چیزیست مملوک را کہ بمیراند اورا خدا

بِحُسْنِ عِبَادَةِ رَبِّهٖ وَطَاعَةِ سَيِّدِهٖ نِعِمَّا لَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بہ نیک کردن عبادت پروردگار خود و خدمت صاحب خود و نیکو چیزیست اینحال برائے او متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض کہ آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا نَصَحَ لِسَيِّدِهٖ وَأَحْسَنَ

علیہ وسلم فرمود کہ بندہ چون خیرخواہی و حق شناسی ورزد برائے صاحب خود و نیکو کند

عِبَادَةَ اللّٰهِ فَلَهُ اَجْرُهُ مَرَّتَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پرستش خدا را پس مر آن بنده را ست مزد او دو بار متفق علیه

كِتَابُ الْعِتْقِ

کتاب در احادیث آزاد ساختن برده

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْ اَعْتَقَ رَقَبَةً مُسْلِمَةً اَعْتَقَ اللّٰهُ بِكُلِّ عُضْوٍ

وسلم هر کسیکه آزاد کند برده مسلمان را آزاد کند خدای تعالی در مقابله هر اندامی از آن برده اندامی را

مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ حَتّٰى فَرْجَهُ بِفَرْجِهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از آنکس از آتش دوزخ تا آنکه عورت را بعورت وی متفق علیه

وَعَنْ اَبِيْ ذَرٍّ رض قَالَ سَاَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ذر رض گفت که پرسیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

اَيُّ الْعَمَلِ اَفْضَلُ قَالَ اِيْمَانٌ بِاللّٰهِ وَجِهَادٌ فِيْ سَبِيْلِهِ قَالَ قُلْتُ

که کدام عمل فاضلترین عملها است در ثواب فرمود آنحضرت صلعم دو چیز فاضلترین عملها است یکی ایمان دوم کارزار کردن در

فَاَيُّ الرِّقَابِ اَفْضَلُ قَالَ اَغْلَاهَا ثَمَنًا وَاَنْفَسُهَا عِنْدَ اَهْلِهَا

پس کدام از بندگان بهتر است گفت گرانترین بندها است از روی بها و نفیس ترین بندها از کسان وی

قُلْتُ فَاِنْ لَّمْ اَفْعَلْ قَالَ تُعِيْنُ صَانِعًا اَوْ تَصْنَعُ لِاَخْرَقَ قُلْتُ

ابو ذر میگوید گفتم پس اگر نکنم این کار را فرمود آنحضرت صلعم یاری دهی کارگری را یا کار و پیشه کنی مر کسی را که کار نمیتواند کرد گفتم

فَاِنْ لَّمْ اَفْعَلْ قَالَ تَدَعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ فَاِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ

پس اگر این را نیز نتوانم کرد گفت آنحضرت صلعم ترک دهی مردم را از شر پس بدرستیکه این خصلت که ترک بدی

بِهَا عَلٰى نَفْسِكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رض

آن بر نفس خود متفق علیه و روایت است از براء بن عازب رض

قَالَ جَاءَ اَعْرَابِيٌّ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عَلِّمْنِيْ

گفت که آمد بادیه نشینی نزد آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم پس گفت آن بادیه نشین بیاموزان مرا

عَمَلًا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ لَئِنْ كُنْتَ اَقْصَرْتَ الْخُطْبَةَ لَقَدْ

کارے که درآرد مرا به بهشت فرمود البته که کوتاه کردی تو خطبه را هر آئینه

اَعْرَضْتَ الْمَسْئَلَةَ اَعْتِقِ النَّسَمَةَ وَفُكَّ الرَّقَبَةَ قَالَ اَوَلَيْسَا

پهن ساختی سوال را آزاد کن نفس را وخلاص کن برده را گفت بدوی ایا نیستند عتق نسمه وفک رقبه

وَاحِدًا قَالَ لَا عِتْقُ النَّسَمَةِ اَنْ تَفَرَّدَ بِعِتْقِهَا وَفَكُّ الرَّقَبَةِ

یکے فرمود آنحضرت یکے نیست عتق نسمه آنست که تنها ومستقل باشی تو بآزاد کردن آن وفک رقبه

اَنْ تُعِيْنَ فِيْ ثَمَنِهَا وَالْمِنْحَةَ الْوَكُوْفَ وَالْفَيْءَ عَلٰى ذِي الرَّحِمِ

آنست که اعانت کنی در بهاے وی بده منحه شیردار را وبکن رجوع برحمت واحسان بر ذی رحم اگرچه

الظَّالِمِ فَاِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَاَطْعِمِ الْجَائِعَ وَاسْقِ الظَّمْاٰنَ

ظالم باشد پس اگر طاقت نداری آنرا پس بخوران چیزے گرسنه را وبنوشان تشنه را

وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ فَاِنْ لَمْ تُطِقْ ذٰلِكَ فَكُفَّ

وامر کن به نیکی ونهی کن از بدی پس اگر نتوانی کرد آنرا پس نگاهدار

لِسَانَكَ اِلَّا مِنْ خَيْرٍ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

زبان خود را مگر از خیر روایت کرده بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَسَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

وروایت است از عمرو بن عبسه رض که آنحضرت صلی اللہ علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ بَنٰى مَسْجِدًا لِيُذْكَرَ اللّٰهُ فِيْهِ بُنِيَ لَهٗ بَيْتٌ

وسلم فرمود کسیکه بنا کند مسجدے را تا یاد کرده شود خدا در وے برآورده شود برائے وی خانه

فِي الْجَنَّةِ وَمَنْ اَعْتَقَ نَفْسًا مُسْلِمَةً كَانَتْ فِدْيَتَهٗ مِنْ جَهَنَّمَ

در بهشت وکسیکه آزاد کند نفس مسلمان را باشد آن نفس سربهای او از آتش دوزخ

وَمَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيمَةِ

وکسیکہ پیر شد پیر شدنی در راہ خدا بباشد آن شیبت مر او را نور بروز قیامت

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رض

رواہ فی شرح السنۃ روایت است از سمرہ بن جندب رضـ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم افضلترین صدقہ

الشَّفَاعَةُ بِهَا تُفَكُّ الرَّقَبَةُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

شفاعت کردن است کہ بآن خلاص کردہ میشود گردن از قتل یا عذاب یا از بندگی رواہ البیہقی فی شعب الایمان

بَابُ الْأَيْمَانِ

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ

مواخذہ نمیکند خدا تعالیٰ بہ بیہودہ گوئی در سوگندہای شما لیکن مواخذہ میکند از شما

بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسٰكِينَ

بسبب محکم کردن سوگندہا بالقصد پس کفارت یمین منعقدہ طعام دادن دہ مسکین راست

مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ

از جنس میانہ از آنچہ میخورانید اہل خود را یا پوشش دادن ایشان را یا آزاد کردن

رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ أَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ

بردہ را پس کسیکہ نیابد لازم است روزہ داشتن سہ روز اینست کفارت

أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذٰلِكَ

سوگندہاے شما چون سوگند خورید یعنی حانث شوید و نگاہدارید سوگندہاے خود را ایچنین

يُبَيِّنُ اللهُ لَكُمْ اٰيٰتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ وَلَا تَجْعَلُوا

بیان میکند خدا برا ے شما آیتہاے خود را تا بود کہ شما شکر کنید و مکنید

اللہَ عُرْضَةً لِّاَیْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْا وَتَتَّقُوْا وَ تُصْلِحُوْا

نام خدا نشانہ برای سوگندہای خویش برای اجتناب آنکه نیکو کاری کنید و پرہیزگاری نمائید و صلح آرید

بَیْنَ النَّاسِ وَاللہُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ ہ لَا یُؤَاخِذُكُمُ اللہُ

درمیان مردم و خدا شنوا دانا است مواخذہ نمیکند خدا از شما

بِاللَّغْوِ فِیْٓ اَیْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ یُّؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ

بربیہودہ گوئی در سوگندہای شما ولیکن مواخذہ میکند بانچہ قصد کردہ است دلہای شما

قُلُوْبُكُمْ وَاللہُ غَفُوْرٌ حَلِیْمٌ ہ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ

و خدا آمرزندہ بردبار است روایت است از ابن عمر رضا کہ

رَسُوْلَ اللہِ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ اللہَ یَنْھٰكُمْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بدرستیکہ خدا تعالی باز میدارد و منع میکند شمارا

اَنْ تَحْلِفُوْا بِاٰبَائِكُمْ مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْیَحْلِفْ بِاللہِ

از سوگند خوردن بہ پدران خود کسیکہ ہست سوگند خورندہ پس باید کہ سوگند خدا بخورد

اَوْ لِیَصْمُتْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رض

یا باید کہ خاموش باشد متفق علیہ و روایت است از ثابت بن ضحاک رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللہِ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ حَلَفَ عَلٰی مِلَّةٍ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ سوگند خورد بردینے

غَیْرِ الْاِسْلَامِ كَاذِبًا فَھُوَ كَمَا قَالَ وَلَیْسَ عَلَی ابْنِ

کہ غیر اسلام است چنانکہ گوید کہ اگر این کار کنم یہودی باشم درحالیکہ بدروغ خوردہ است این سوگند را پس آنکس ہمچنان

اٰدَمَ نَذْرٌ فِیْمَا لَا یَمْلِكُ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَہٗ بِشَیْءٍ فِی

آدم نذر در چیزیکہ مالک آن نیست چنانکہ گوید اگر شفا یابد بیمار من فلان غلام آزاد است و آن غلام ملک او نیست آزاد نشود

الدُّنْیَا عُذِّبَ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ وَمَنْ لَعَنَ مُؤْمِنًا فَھُوَ كَقَتْلِہٖ

در دنیا عذاب کردہ شود بآنچیز روز قیامت و کسیکہ لعنت کند مسلمان را پس آن لعنت کردن مانند کشتن او

وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَقَتْلِهِ وَمَنِ ادَّعٰى دَعْوٰى
وکسیکه دشنام کند مسلمانے را بکفر پس آن مانند قتل او ست وکسیکه دعوے کند دعوے
كَاذِبَةً لِيَتَكَثَّرَ بِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللّٰهُ اِلَّا قِلَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
دروغ تا حاصل کند بدان مال کثیر زیادہ نگرداند او را خدا تعالی مگر کمی مال را متفق علیہ
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلٰى يَمِيْنٍ فَرَاٰى خَيْرًا مِنْهَا
علیہ وسلم فرمود کسیکه سوگند خورد بر یمین پس بہ بیند بہتر ازان یمین
فَلْيُكَفِّرْ عَنْ يَمِيْنِهِ وَلْيَفْعَلْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ
پس باید کہ کفارہ دہد از سوگند خود و بکند آن چیز را رواہ مسلم وہم ازابی ہریرہ رض مرویست
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمِيْنُكَ عَلٰى
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سوگند تو محمول است بر
مَا يُصَدِّقُكَ عَلَيْهِ صَاحِبُكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ
چیزیکه تصدیق میکند ترا صاحب تو کہ سوگند میدہد ترا رواہ مسلم وہم از وے مرویست
قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْيَمِيْنُ عَلٰى نِيَّةِ
گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم سوگند بر نیت سوگند دہندہ است
الْمُسْتَحْلِفِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
کہ مراد بصاحب در حدیث سابق است رواہ مسلم وہم ازوی مرویست گفت فرمود آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَحْلِفُوْا بِاٰبَائِكُمْ وَلَا بِاُمَّهَاتِكُمْ
صلے اللہ علیہ وسلم سوگند مخورید بہ پدران خود و نہ بہ مادران خود
وَلَا بِالْاَنْدَادِ وَلَا تَحْلِفُوْا اِلَّا بِاللّٰهِ اِلَّا وَاَنْتُمْ صَادِقُوْنَ
و نہ سوگند بخورید بشرکا یعنے بہ بتان و نہ سوگند بخورید بخدا مگر آنکہ شما راست ہستید

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ اَنَّ

روایت است از ابن عمر رضا کہ ... رواہ ابو داؤد والنسائی

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ عَلٰى يَمِيْنٍ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ سوگند خورد بر چیزے

فَقَالَ اِنْشَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰى فَلَا حِنْثَ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

پس بگوید انشاء اللہ تعالے پس نیست حنث بروے رواہ ترمذی

وَاَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

و ابو داؤد والنسائے و ابن ماجہ و دارمے

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از ابی امامہ رضا گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِيْنِهٖ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ قطع کرد و جدا ساخت حق مرد مسلم را بسبب سوگند خود

فَقَدْ اَوْجَبَ اللّٰهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ فَقَالَ

پس بتحقیق لازم می گرداند خدا مر آن بندہ را آتش دوزخ و حرام گرداند بروے بہشت پس گفت

لَهٗ رَجُلٌ وَاِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيْرًا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ

مر آنحضرت را مردے اگرچہ باشد آنچیز اندک اے رسول خدا فرمود آنحضرت

وَاِنْ كَانَ قَضِيْبًا مِنْ اَرَاكٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ بَابُ الْاَقْضِيَةِ

اگرچہ باشد نال شاخے از درخت مسواک رواہ مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ اُنَيْسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و روایت است از عبد اللہ بن انیس رضا گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ مِنْ اَكْبَرِ الْكَبَائِرِ الشِّرْكَ بِاللّٰهِ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ از گناہان کبیرہ ترین کبائر است شرک آوردن بخدا

از قبیل قطع درختان ... اراک نعلیع ... مسواک ساختہ ... انیس آن ... باجہاں ... تا تسلط ...

وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ وَمَا حَلَفَ حَالِفٌ

و آزار کردن پدر وما ور وسوگند خوردن بر کار گذشته دیده و دانسته وسوگند نخورد هیچ سوگند خورنده

بِاللّٰهِ يَمِينَ صَبْرٍ فَأَدْخَلَ فِيهَا مِثْلَ جَنَاحِ بَعُوضَةٍ إِلَّا

بخدا سوگند صبر پس در آورد در ان یمین مانند بازوے پشه مگر آنکه

جُعِلَتْ نُكْتَةً فِي قَلْبِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گردانیده شود آن یمین نقطه سیاه در دل وے تا روز قیامت و باقیماند و باطل او که دران عالم ظاهر میگردد

باب ايضا وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلے اللہ علیہ وسلم سه کس اند که کلام نمیکند ایشان را خدا تعالی روز قیامت

وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ رَجُلٌ حَلَفَ عَلَى سِلْعَةٍ لَقَدْ أُعْطِيَ

و نظر نمیکند سوی ایشان نظر عنایت یکے از ان مردے است که سوگند خورد بر کالای که تحقیق داده شده است

بِهَا أَكْثَرَ مِمَّا أُعْطِيَ وَهُوَ كَاذِبٌ وَرَجُلٌ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ

باین کالا بیشتر ازان چه داده شد و حال آنکه وی دروغ گوست دوم مردیست که سوگند خورد

كَاذِبَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ لِيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَرَجُلٌ

دروغ بعد از وقت عصر تا جدا گرداند بوے مال مردے مسلمان و سوم مردے

مَنَعَ فَضْلَ مَاءٍ فَيَقُولُ اللّٰهُ الْيَوْمَ أَمْنَعُكَ فَضْلِي كَمَا

که منع کند زیادت آب را پس میگوید خدا تعالی روز قیامت امروز منع میکنم ترا افزونی کرم خود را

مَنَعْتَ فَضْلَ مَاءٍ لَمْ تَعْمَلْ يَدَاكَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ باب احياء الموت

چنانچه منع کردی تو فزونی آب را که عمل نکرده و نساخته است هر دو دست تو متفق علیه

بَابٌ فِي النُّذُورِ

باب در بیان نذرها

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَابْنِ عُمَرَ رض قَالَا قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

و روایت است از ابی ہریرہ و ابن عمر رضا گفت آنحضرت صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَنْذُرُوْا فَإِنَّ النَّذْرَ لَا يُغْنِي عَنِ الْقَدَرِ

اللہ علیہ و سلم نذر مکنید یعنے باعتقاد آنکہ نذر رد میکند قدر را زیراکہ نذر سود نمیدہد از قضا و قدر

شَيْئًا وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الْبَخِيْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

چیزی را و جز این نیست کہ بیرون آوردہ می شود بسبب نذر از بخیل چیزے از مال متفق علیہ

وَعَنْ عَائِشَةَ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از عائشہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيْعَ اللهَ فَلْيُطِعْهُ وَمَنْ نَذَرَ

وسلم فرمود کسیکہ نذر کند کہ اطاعت و فرمانبرداری کند خدا را پس باید کہ اطاعت کند خدا را و کسیکہ نذر کند

أَنْ يَعْصِيَهُ فَلَا يَعْصِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عُقْبَةَ

کہ نافرمانی کند خدا را پس نافرمانی نکند خدا را بل کفارہ دہد رواہ بخاری و روایت است از عقبہ

ابْنِ عَامِرٍ رض عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَفَّارَةُ

بن عامر رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت آنحضرت ص کفارہ

النَّذْرِ كَفَّارَةُ الْيَمِيْنِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ رض

نذر کفارہ یمین است رواہ مسلم و روایت است از انس رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى شَيْخًا يُهَادِي

کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید پیرے را کہ راہ میرود

بَيْنَ ابْنَيْهِ فَقَالَ مَا بَالُ هٰذَا قَالُوْا نَذَرَ أَنْ يَمْشِيَ إِلَى

میان دو پسر خود تکیہ بر آن ہا کردہ پس پرسید آنحضرت ص چیست حال این مرد پس گفتند نذر کردہ

الْبَيْتِ فَقَالَ إِنَّ اللهَ تَعَالَى عَنْ تَعْذِيْبِ هٰذَا نَفْسَهُ لَغَنِيٌّ

بسوے کعبہ پس فرمود آنحضرت بدرستیکہ خدا تعالی از عذاب کردن این شخص نفس خود را و پیادہ رفتن

وَاَمَرَهُ اَنْ يَّرْكَبَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ عَنْ

وامر کرد او را که سوار شود از جہت عجز او را از مشی و در روایتی مر مسلم را از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ ارْكَبْ اَيُّهَا الشَّيْخُ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ

ابی ہریرہ رض این چنین آمده است که فرمود سوار شو ای پیر زیرا که خدا تعالی بے نیاز است

عَنْكَ وَعَنْ نَذْرِكَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از تو و از نذر تو و روایت است از ابن عباس رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَمْ يُسَمِّهِ فَكَفَّارَتُهُ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکه نذر کند نذرے که نام او نبرد پس کفاره او

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا فِيْ مَعْصِيَةٍ فَكَفَّارَتُهُ

کفاره یمین است و کسیکه نذر کرد نذرے در معصیت پس کفاره این

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا لَا يُطِيْقُهُ فَكَفَّارَتُهُ

کفاره یمین است و کسیکه نذر کند نذرے را که طاقت ندارد که بجا آرد او را پس کفاره او

كَفَّارَةُ يَمِيْنٍ وَمَنْ نَذَرَ نَذْرًا اَطَاقَهُ فَلْيَفِ بِهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

کفاره یمین است و کسیکه نذر کند نذری را که طاقت دارد آن را پس باید که وفا کند بآن نذر رواه ابوداود و ابن ماجه

كِتَابُ الْقِصَاصِ

کتاب در بیان قصاص

وَالَّذِيْنَ اِذَا اَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُوْنَ ○ وَجَزٰٓؤُا

و آنانکه چون برسد بدیشان تعدی ایشان انتقام می کشند و سزای

سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ

بدی بدی است مانند آن پس هر که بگذرد و تقصیر را اصلاح آرد پس مزد او بر خداست

اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ○ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَاُولٰٓئِكَ

هر آئینه خدا دوست نمیدارد ظالمان را و هر آئینه کسیکه انتقام کشد بعد مظلوم شدن خود پس آن جماعت

مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ
نیست بر ایشان ہیچ راہ ملامت جز این نیست کہ راہ ملامت بر آنجماعت است کہ ظلم میکنند
النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
بر مردمان و فساد میخواہند در زمین ناحق آنجماعت ایشان راست عذاب دردو ہندہ
وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
و ہر کہ صبر کند و بیامرزد ہر آئینہ این صفت از کارہاے مقصود است اے مسلمانان
آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ
لازم کردہ شد بر شما قصاص در کشتگان آزاد در مقابلہ آزاد است و بندہ
بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَىٰ بِالْأُنْثَىٰ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ
در مقابلہ بندہ است و زن در مقابلہ زن است و شمارا بسبب قصاص زندگانی است
يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا
اے خداوندان عقل تا باشد کہ پرہیزگاری کنید و ہر کہ بکشد مسلمان را
مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ
بقصد پس جزاء او دوزخ است جاوید آنجا و خشم گرفتہ است بر او خدا
وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
و لعنت کرد او را و آمادہ ساخت برای او عذاب بزرگ و روایت است از عبداللہ بن
مَسْعُودٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
أَوَّلُ مَا يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الدِّمَاءِ
اول آنچہ حکم کردہ شود درمیان مردم روز قیامت در خونہا باشد
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رض أَنَّ النَّبِيَّ
متفق علیہ و روایت است از عبداللہ بن عمر رض گفت بدرستیکہ آنحضرت

پ ۲۵ ع ۵

پ ۲ ع ۶

پ ۵ ع ۹

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَزَوَالُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللهِ

صلے اللہ علیہ وسلم فرمود ہر آئینہ زوال دنیا و فانی شدن آن آسان تر است نزد خدا

مِنْ قَتْلِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ

از کشتن یک کشته شدن مسلمان رواه ترمذی والنسائی

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضـ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى

و روایت است از ابی سعید و از ابی ہریرہ رضـ از آنحضرت صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ اشْتَرَكُوا

اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت صلعم اگر ثابت شود کہ ہمہ آسمانیان و زمینیان شریک اند

فِي دَمِ مُؤْمِنٍ لَأَكَبَّهُمُ النَّارَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

در ریختن خون مسلمانے ہر آئینہ برروے می افگند ایشان را در آتش دوزخ رواه ترمذی و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَجِيءُ

ابن عباس رضـ از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود آنحضرت صلعم می آرد

الْمَقْتُولُ بِالْقَاتِلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ نَاصِيَتُهُ وَرَأْسُهُ بِيَدِهٖ

کشته شده کشنده را روز قیامت در حالیکه موئے پیشانی کشنده و سر او در دست مقتول است

وَأَوْدَاجُهٗ تَشْخَبُ دَمًا يَقُولُ يَا رَبِّ قَتَلَنِي حَتّٰى يُدْنِيَهٗ

و رگہائے گردن وے می ریزد خون از انہا و میگوید مقتول ای پروردگار من کشته است مرا این شخص تا آنکه نزدیک میگرداند

مِنَ الْعَرْشِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

از عرش رواه ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی درداء از آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ ذَنْبٍ عَسَى اللهُ أَنْ يَغْفِرَهٗ إِلَّا مَنْ مَاتَ

وسلم فرمود ہر گناه امید است کہ بہ بخشد آن را خدا تعالیٰ مگر آنکس کہ بمیرد

مُشْرِكًا اَوْ مَنْ يَقْتُلُ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

مشرک یا کسیکہ بکشد مسلمانے را بقصد دیدہ و دانستہ رواہ ابوداود والنسائی

عَنْ مُعَاوِيَةَ رض وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ

از معاویہ رض و روایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِءٍ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ حلال نیست ریختن خون مرد

مُسْلِمٍ يَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَّا

مسلم کہ گواہی میدہد بالوہیت خدا و رسالت من این تاکید اسلام است مگر

بِاِحْدٰى ثَلَاثٍ اَلنَّفْسُ بِالنَّفْسِ وَالثَّيِّبُ الزَّانِيْ وَالْمَارِقُ

بسبب یکے از سہ خصلت یکے ازان خصلتہا قتل است عمدا یعنے در قصاص دوم زنا است کہ رجم کردہ میشود

لِدِيْنِهٖ اَلتَّارِكُ لِلْجَمَاعَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ

سوم برآمدن از دین بارتداد و ترک کنندہ مر جماعت مسلمانان را متفق علیہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَنْ يَزَالَ الْمُؤْمِنُ فِيْ فُسْحَةٍ مِنْ دِيْنِهٖ مَا لَمْ يُصِبْ دَمًا

ہمیشہ است مسلمان در کشادگی و فراخی از امور دین مادام کہ نرسیدہ است وے بخون

حَرَامًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رض

حرام رواہ البخاری و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بکشد کافر عہد کنندہ را

لَمْ يَرَحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَاِنَّ رِيْحَهَا تُوْجَدُ مِنْ مَسِيْرَةِ

با او مر برترک حرب ذمی باشد یا غیر ذمی نیابد بوے بہشت را و بدرستیکہ بوی بہشت یافتہ میشود از مسافت

أَرْبَعِينَ خَرِيفًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رض
چهل سال رواه بخاری و روایت است از سعید بن مسیب رض
أَنَّ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ رض قَتَلَ نَفَرًا خَمْسَةً أَوْ سَبْعَةً بِرَجُلٍ
که امیر المومنین عمر بن الخطاب رض کشت پنج مرد را یا هفت مرد را در بدل یکمرد
وَاحِدٍ قَتَلُوهُ قَتْلَ غِيلَةٍ وَقَالَ عُمَرُ رض لَوْ تَمَالَأَ عَلَيْهِ
که کشته بودند آنکسان بطریق غیله و گفت عمر رض اگر اتفاق میکردند و یاری میدادند بر وے
أَهْلُ صَنْعَاءَ لَقَتَلْتُهُمْ جَمِيعًا رَوَاهُ مَالِكٌ وَرَوَى الْبُخَارِيُّ
ساکنان صنعا هر آئینه می کشتم ایشان را همه رواه مالک و روایت کرد بخارے
عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض نَحْوَهُ وَعَنْ جُنْدُبٍ قَالَ حَدَّثَنِي فُلَانٌ
از ابن عمر رض مانند آن و روایت است از جندب گفت حدیث کرد مرا فلان صحابی
أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَجِيءُ الْمَقْتُولُ
که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که می آرد کشته شده
بِقَاتِلِهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَيَقُولُ سَلْ هٰذَا فِيمَ قَتَلَنِي فَيَقُولُ
کشنده خود را روز قیامت پس میگوید مقتول بخدا که بپرس این را که بچه جهت کشتهٔ مرا
قَتَلْتُ عَلٰى مُلْكِ فُلَانٍ قَالَ جُنْدُبٌ فَاتَّقِهَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ
کشته ام او را بر ملک و سلطنت فلان گفت جندب پس پرهیز کن ازین کار رواه نسائی
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه
وَسَلَّمَ مَنْ أَعَانَ عَلٰى قَتْلِ مُؤْمِنٍ شَطْرَ كَلِمَةٍ لَقِيَ اللّٰهَ مَكْتُوبٌ
وسلم کسیکه یاری دهد و مدد کند بر قتل مسلم بنیم کلمه مراد بنیم کلمه اق است از لفظ اقتل ملاقات میکند خدا را وحال آنکه
بَيْنَ عَيْنَيْهِ آئِسٌ مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ
میان دو چشم وے این که ناامید است از رحمت خدا این شخص رواه ابن ماجه

۱ از داود خریف یال است چه عرب ارا فصل خریف در مدت یکسال یک بار می آید
۲ تاریخ یکسال فقیر قتل و دیگر غلامان از روایت در حضرت عمر رضی الله تعالی عنه
یعنی بود حضرت است که بهر تاریخ عنه
از ابل کرده از جمیع البحار
۳ ن حنفه ما آورده از قوله لو تمالا علیه اهل صنعاء لقتلتهم جمیعا
۴ لوتمالا یعنی اگر اسا خرهمه اتفاق اجماع کارا در دور الجواب ایچاویز عبارت
نیمه و اجماع ایچاویز است

مولف عفا الله عنه

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

وروایت است از ابن عمر رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

إِذَا أَمْسَكَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ وَقَتَلَهُ الْآخَرُ يُقْتَلُ الَّذِي قَتَلَ

وقتیکه نگاه دارد مرد مردے را وبکشد او را مردے دیگر کشته شود آن کس که کشت

وَيُحْبَسُ الَّذِي أَمْسَكَ رَوَاهُ الدَّارُقُطْنِيُّ وَعَنْ طَاؤُسٍ

وحبس کرده شود آنکسیکه نگاه داشت رواه دارقطنی وروایت است از طاؤس

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از ابن عباس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفت

وَمَنْ قُتِلَ عَمْدًا فَهُوَ قَوَدٌ وَمَنْ حَالَ دُونَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ

وکسیکه کشته شود عمداً پس آن قتل موجب قصاص است وکسیکه حایل گردد درمیان آن قصاص پس بر وی لعنت

اللهِ وَغَضَبُهُ لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ

خدا وخشم اوست وپذیرفته نمی شود از وے توبه ونه فدیه رواه ابو داؤد

وَالنَّسَائِيُّ وَهٰذَا طَرَفٌ مِنَ الْحَدِيثِ وَعَنْ عَمْرِو

ونسائی واین لفظ طرفے است از حدیث بزرگ وروایت است از عمرو رض

ابْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

بن شعیب رض از پدرش واز جدش که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ تَطَبَّبَ وَلَمْ يُعْلَمْ مِنْهُ طِبٌّ فَهُوَ

علیه وسلم فرمود کسیکه طبیبی کند خود را بتکلف وحال آنکه دانسته نشده است از وی طب پس آن

ضَامِنٌ رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ بَابُ الدِّيَاتِ عَنْ مِشْكٰوةٍ

ضامن است رواه ابو داؤد ونسائی این حدیث را در مشکوة ودر باب دیات آورده

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

وروایت است از ابی درداء رض گفت شنیدم آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ رَجُلٍ يُصَابُ بِشَيْءٍ فِيْ جَسَدِهٖ

علیہ وسلم میگفت نیست ہیچ مردے کہ مصیبت زدہ شود در تن وی بقطع یا بجرح

فَتَصَدَّقَ بِهٖ اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيْئَةً

پس تصدق کند بان یعنی عفو کند او را مگر آنکہ بلند گرداند او را خدا تعالیٰ بآن عفو پایہ درد اب و کم گرداند

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رض

رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از خزیمہ بن ثابت رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَصَابَ ذَنْبًا

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ سزاوار ارتکاب کند گناہے را

اُقِيْمَ عَلَيْهِ حَدُّ ذٰلِكَ الذَّنْبِ فَهُوَ كَفَّارَتُهٗ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ

کہ اقامت کردہ شود بر آنکس حد آن پس آن حد کفارت و محو کنندہ آن گناہ است رواہ در شرح

السُّنَّةِ بَابُ مَا لَا يُدْعٰى عَلَى الْمَحْدُوْدِ وَعَنْ عَلِيٍّ رض

السنۃ در باب مالا یدعی علی المحدود و روایت است از علی رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَصَابَ حَدًّا

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ رسید حدے را

فَعُجِّلَ عُقُوْبَتُهٗ فِي الدُّنْيَا فَاللّٰهُ اَعْدَلُ مِنْ اَنْ يُّثَنِّيَ عَلٰى

پس شتاب کردہ شد عذاب آن در دنیا پس عذاب کردہ نشود در آخرت زیرا کہ خدا عادل تر است از آنکہ دوبارہ

عَبْدِهِ الْعُقُوْبَةَ فِي الْاٰخِرَةِ وَمَنْ اَصَابَ حَدًّا فَسَتَرَهُ اللّٰهُ

بندہ خود عقوبت در آخرۃ و کسیکہ برسد گناہے را پس بپوشد خدا آن گناہ را

عَلَيْهِ وَعَفَا عَنْهُ فَاللّٰهُ اَكْرَمُ مِنْ اَنْ يَّعُوْدَ فِيْ شَيْءٍ قَدْ

بروے و عفو کند از ان پس خدا بزرگتر است از آنکہ باز گردد بعذاب کردن در چیزے کہ تحقیق

عَفَا عَنْهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ اَيْضًا وَعَنْ

عفو کرد از ان رواہ ترمذی و ابن ماجہ در باب مذکور نیز و روایت است از

١١ رواه ... (margin)

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ يَتَرَدَّى
کسیکہ بیندازد از بالائے کوہ خود را پس بکشد نفس خود را پس آنکس در آتش دوزخ است می افتد

فِيْهَا خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيْهَا أَبَدًا وَمَنْ تَحَسَّى سُمًّا فَقَتَلَ نَفْسَهُ
درو ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش و کسیکہ بیاشامد زہر را پس بکشد خود را

فَسُمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيْهَا أَبَدًا
پس زہر او در دست او خواہد بود درحالیکہ می آشامد در آتش دوزخ ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش

وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيْدَةٍ فَحَدِيْدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ
و کسیکہ بکشد خود را آہنے مثل کاردے و یا شمشیرے پس آہن او در دست اوست میزند

بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيْهَا أَبَدًا مُتَّفَقٌ
بآن حدید در شکم خود در آتش جہنم ہمیشہ ہمیشہ داشتہ شدہ در آتش دائماً متفق

عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
علیہ و ہم از ابی ہریرہ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعَنُهَا
آن کسیکہ خفہ میکند نفس خود را خفہ میکند نفس خود را در آتش دوزخ و آن کسیکہ بہ نیزہ میزند نفس خود را

يَطْعَنُهَا فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جُنْدُبٍ
میزند نفس خود را بنیزہ در آتش رواہ بخاری و روایت است از جندب

ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بن عبد اللہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

كَانَ فِيْمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ بِهِ جُرْحٌ فَجَزِعَ فَأَخَذَ سِكِّيْنًا
بود در آن کسانیکہ پیش از شما بودند مردے کہ بود بوے جراحتے بود پس بیصبری کرد و تاب نیاورد

۱۷ تحسی یعنی آشامید
بعبارت حسی یحسو حسوا ۱۲
مجمع البحار
۱۸ وجی و وجاء بکار زدن ۱۲
بکارد زدن ۱۲
۱۹ جزع آنست کہ آورد ۱۲

فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ فَمَا رَقَأَ الدَّمُ حَتّٰى مَاتَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

پس پارہ پارہ کرد بدان دست خود را پس نایستاد خون تا آنکہ مرد فرمود خدا تعالیٰ

بَادَرَنِيْ عَبْدِيْ بِنَفْسِهٖ فَحَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ

شتابی کرد مرا بندہ من بہلاک کردن جان خود پس حرام گردانیدم بروے بہشت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ الطُّفَيْلَ بْنَ عَمْرٍو الدَّوْسِيَّ

علیہ و روایت است از جابر رض کہ طفیل بن عمرو دوسی

لَمَّا هَاجَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَى الْمَدِيْنَةِ هَاجَرَ

وقتیکہ ہجرت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بسوے مدینہ منورہ ہجرت کرد

اِلَيْهِ وَهَاجَرَ مَعَهُ رَجُلٌ مِّنْ قَوْمِهٖ فَمَرِضَ فَجَزِعَ فَاَخَذَ

بسوے آنحضرت صلعم و ہجرت کرد با طفیل مردے از قوم وے پس بیمار شد آنمرد پس صبر نکرد پس

مَشَاقِصَ لَهُ فَقَطَعَ بِهَا بَرَاجِمَهُ فَشَخَبَتْ يَدَاهُ حَتّٰى مَاتَ

پیکانہا گرفت مراورا بود پس برید آنمرد بندہاے انگشتان خود را پس روان شد خون از ہر دو دست او تا آنکہ مرد آنمرد

فَرَاٰهُ الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فِيْ مَنَامِهٖ وَهَيْئَتُهُ حَسَنَةٌ

پس دید آنمرد را طفیل بن عمرو در خواب خود و حال آنکہ صورت وے نیکو است

وَرَاٰهُ مُغَطِّيًا يَدَيْهِ فَقَالَ لَهُ مَا صَنَعَ بِكَ رَبُّكَ فَقَالَ

و دید او را در حالیکہ پوشندہ است ہر دو دست خود را پس گفت طفیل مر آنمرد را چہ معاملہ کرد با تو پروردگار

غَفَرَ لِيْ بِهِجْرَتِيْ اِلٰى نَبِيِّهٖ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بیامرزید مرا بسبب ہجرت کردن بسوے پیغمبر وے صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ مَا لِيْ اَرَاكَ مُغَطِّيًا يَدَيْكَ قَالَ قِيْلَ لِيْ لَنْ نُّصْلِحَ

پس گفت طفیل چیست مرا کہ می بینم ترا پوشندہ ہر دو دست خود را گفت آنمرد گفتہ شد مرا ہرگز اصلاح نکنیم

مِنْكَ مَا اَفْسَدْتَ فَقَصَّهَا الطُّفَيْلُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

از تو چیزیرا کہ فاسد و تباہ کردی تو پس خواند این قصہ را طفیل برآنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صلی الله علیه وسلم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَللّٰهُمَّ وَلِيَدَيْهِ فَاغْفِرْ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

بارخدایا چنانچه امرزیدی سایر اعضای اورا بیامرز هردو دست اورا رواه مسلم

بَابُ مَالَا يُضْمَنُ مِنَ الْجِنَايَاتِ

باب در بیان جنایاتے که ضمان آن نیست

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ

روایت است از عبدالله بن عمرو رض گفت شنیدم آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قُتِلَ دُوْنَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيْدٌ

صلی الله علیه وسلم راکه میگفت کسیکه کشته شد نزد مال خود از جهت دفع کردن از ان پس آنکس شهید

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ

متفق علیه وروایت است از ابی هریره رض گفت که آمد مردے

فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَأَيْتَ اِنْ جَاءَ

پس گفت یارسول الله صلی الله علیه وسلم خبرده مرا که اگر بیاید

رَجُلٌ يُرِيْدُ اَخْذَ مَالِيْ قَالَ فَلَا تُعْطِهِ مَالَكَ قَالَ اَرَأَيْتَ

مردی که میخواهد گرفتن مال مرا گفت آنحضرت ص پس مده اورا مال خود گفت آن مرد خبرده مرا

اِنْ قَاتَلَنِيْ قَالَ قَاتِلْهُ قَالَ اَرَأَيْتَ اِنْ قَتَلَنِيْ قَالَ فَاَنْتَ

اگر قتال کند مرا وخواهد که مرا بکشد چه کار کنم فرمود قتال کن اورا وجنگ کن باوے گفت خبرده مرا که اگر کشد مرا فرمود پس تو

شَهِيْدٌ قَالَ اَرَأَيْتَ اِنْ قَتَلْتُهُ قَالَ هُوَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

شهید هستی گفت آن مرد خبرده مرا که اگر بکشم من اورا حال او چیست فرمود آنحضرت ص که او در آتش دوزخ

وَعَنْهُ اَنَّهُ سَمِعَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وهم از ابی هریره رض مرویست که وے شنید آنحضرت صلی الله علیه وسلم را

حاشیه: ۴ — ضمان کردن و ضمان جنابت و جنایت … کشته شدن در خوردن مال … ازحد و رو … جنایت

حاشیه: رواه مسلم

بِقَوْلٍ لَوِ اطَّلَعَ فِي بَيْتِكَ أَحَدٌ وَلَمْ تَأْذَنْ لَهُ فَخَذَفْتَهُ
که میگفت اگر مطلع میشود می نگریست در خانه تو یکے وحال آنکه اذن نمیدادی تو مراو را پس می انداختی مراو را

بِحَصَاةٍ فَفَقَأْتَ عَيْنَهُ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ جُنَاحٍ مُتَّفَقٌ
بسنگریزه پس کور میکردی تو چشم او را نمی بود برتو هیچ گناہے متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رض أَنَّهُ رَأَى رَجُلًا
علیه ودروایت است از عبدالله بن مغفل رض که دیدمردے را

يَخْذِفُ فَقَالَ لَا تَخْذِفْ فَإِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
که او خذف میکند پس گفت خذف مکن زیراکه آنحضرت صلے الله علیه وسلم

وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ إِنَّهُ لَا يُصَادُ بِهِ صَيْدٌ وَلَا
وسلم نهی کرده است از خذف و گفت آنحضرت که خذف شکار کرده نمیشود بوی شکارے

يُنْكَأُ بِهِ عَدُوٌّ وَلٰكِنَّهَا قَدْ تَكْسِرُ السِّنَّ وَتَفْقَأُ الْعَيْنَ
ومجروح کرده نمیشود بوی دشمن دین ولیکن این فعل یا حصاة می شکند دندان کسیرا و کور میکند چشم کسے را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
متفق علیه ودروایت است از ابی موسی رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا مَرَّ أَحَدُكُمْ فِي مَسْجِدِنَا أَوْ فِي سُوْقِنَا
صلی الله علیه وسلم وقتیکه بگذرد یکے از شما در مسجد ما و در بازار ما

وَمَعَهُ نَبْلٌ فَلْيُمْسِكْ عَلَى نِصَالِهَا أَنْ يُصِيْبَ أَحَدًا
وسایر مجامع در حکم آنست وحال آنکه با وی تیر است پس باید که نگاهبانی کند دست نهد بر پیکان آن

مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ مِنْهَا بِشَيْءٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض
از مسلمانان از آن پیکان ها چیزے از جراحت متفق علیه ودروایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُشِيْرُ أَحَدُكُمْ
گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم اشارت نکند یکے از شما

۱۔ خذف سنگریزه را میان دو انگشت نهادن و انداختن
ازین حدیث منع اشارت بسلاح بر روی دیگری و استحباب نگاه داشتن پیکان تیر معلوم شد

عَلٰی اَخِیْهِ بِالسِّلَاحِ فَاِنَّهٗ لَایَدْرِیْ لَعَلَّ الشَّیْطَانَ یَنْزِعُ

بر برادر خود از سلاح یعنی از آلات حدید زیرا که وی درنمی یابد شاید که شیطان بگیرد سلاح را

فِیْ یَدِهٖ فَیَقَعُ فِیْ حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ مُتَّفَقٌ عَلَیْهِ وَعَنْهُ قَالَ

درحالیکه دردست اوست پس بیفتد در گوی از آتش دوزخ متفق علیه و ہم از ابی ہریرہ رضی مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَشَارَ اِلٰی اَخِیْهِ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه اشارت کند بسوی برادر خود

بِحَدِیْدَةٍ فَاِنَّ الْمَلٰٓئِکَةَ تَلْعَنُهٗ حَتّٰی یَضَعَهَا وَاِنْ کَانَ

باآہنی مثل تیر و شمشیر پس بدرستیکه فرشتگان لعنت میکنند آنکس را تا آنکه بنهد آن آہن را از دست خود اگرچه شد

اَخَاهُ لِاَبِیْهِ وَاُمِّهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ وَ

مشار الیه یا مشیر برادر او مر پدر او و مر مادر او را یعنی برادر حقیقی رواه بخاری و روایت است از ابن عمر

اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَمَلَ

و ابی ہریرہ رضا از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم که فرمود کسیکه بردارد

عَلَیْنَا السِّلَاحَ فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ وَزَادَ مُسْلِمٌ وَمَنْ

بر ما آلات حرب را پس نیست از ما و بر طریقه ما رواه بخاری و زیاده کرد مسلم در روایت کرد کسیکه

غَشَّنَا فَلَیْسَ مِنَّا وَعَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْاَکْوَعِ رضـ قَالَ

خیانت کرد و ترک نصیحت کرد ما را پس نیست از ما و روایت است از سلمہ بن اکوع رضی گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَلَّ عَلَیْنَا السَّیْفَ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه برکشد بر ما شمشیر را

فَلَیْسَ مِنَّا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ

پس نیست از ما رواه مسلم و روایت است از ہشام بن عروہ از

اَبِیْهِ اَنَّ هِشَامَ بْنَ حَکِیْمٍ رضـ مَرَّ بِالشَّامِ عَلٰی اُنَاسٍ مِّنَ الْاَنْبَاطِ[۱]

پدر خود روایت میکند که ہشام بن حکیم رضی گذشت در ملک شام بر مردان از انباط

[۱] انباط جمع نبط که از رعایا از نصارا ساکن شام اند و بعضی از اہل سواد عراق ۱۲

وَقَدْ أُقِيمُوا فِي الشَّمْسِ وَصُبَّ عَلَى رُءُوسِهِمُ الزَّيْتُ فَقَالَ

وحال آنکه ایستاده کرده شده اند در آفتاب و ریخته شده است بر سر ایشان روغن زیتون پس گفت

مَا هٰذَا قِيلَ يُعَذَّبُونَ فِي الْخَرَاجِ فَقَالَ هِشَامٌ أَشْهَدُ

چیست این حال گفته شد عذاب کرده میشوند بجهت خراج که مال واجبی نمیدهند پس گفت هشام گواهی میدهم

لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّ اللّٰهَ

بر آئینه شنیده ام آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت بدرستیکه خدایتعالی

يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

عذاب میکند آن کسانی را که عذاب میکنند مردمان را در دنیا رواه مسلم

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُوشِكُ إِنْ طَالَتْ بِكَ مُدَّةٌ أَنْ تَرَى قَوْمًا

علیه وسلم نزدیک است اگر دراز شود ترا مدت عمر که ببینی گروهی را که

فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ يَغْدُونَ فِي غَضَبِ اللّٰهِ وَيَرُوحُونَ

در دستهای ایشان است مانند دمهای گاوان مراد تازیانه ها است که از چرم ساخته باشد بامداد میکنند

فِي سَخَطِ اللّٰهِ وَفِي رِوَايَةٍ وَيَرُوحُونَ فِي لَعْنَةِ اللّٰهِ رَوَاهُ

در بی رضای خدایتعالی و در روایتی است این لفظ که و شام میکنند در لعنت خدایتعالی روا[ه]

مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسلم و هم از ابی هریره رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ

که دو نوع دو گروه اند از اهل دوزخ ندیده ام ایشان را و نخواهم دید یکی گروهی اند که با ایشان تازیانها

كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ

مانند دمهای گاوان میزنند بآن تازیانه مردم را و دوم جماعت اند از زنان که خداوند پوشش اند

عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُؤُسُهُنَّ كَاَسْنِمَةِ الْبُخْتِ

یا پوشیده اند بدنهای خود را با برهنه اند گردانیده اند دلهای مردان را مایل بسوی خود و میل کننده اند بسوی مردان

الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَاِنَّ رِيحَهَا

که مایل اند ان کوهان ها بجهت کثرت فربهی شده در نمی آیند بهشت را و نمی یابند بوی بهشت و حال آنکه بوی بهشت

تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

یافته میشود از مسافت چنین و چنین یعنی مسافت بعید در غایت بعد رواه مسلم و روایت است

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا قَاتَلَ

جابر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وقتیکه

اَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ فَاِنَّ اللهَ تَعَالٰى خَلَقَ اٰدَمَ عَلٰى

قتال کند یکی از شما یعنی مضاربت کند و مخاصمت نماید اگرچه با کفار باشد پس باید که اجتناب کند

صُوْرَتِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ رض قَالَ نَهٰى رَسُولُ اللهِ

صورت خود متفق علیه و روایت است از جابر رض که نهی کرد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنْ يَتَعَاطَى السَّيْفُ مَسْلُولًا رَوَاهُ

صلی الله علیه وسلم از تناول شمشیر و گرفتن آن برکشیده و برهنه رواه

التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض عَنِ النَّبِيِّ

ترمذی و ابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض از آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِجَهَنَّمَ سَبْعَةُ اَبْوَابٍ بَابٌ

صلی الله علیه وسلم فرمود مر دوزخ را هفت در است یک در

مِنْهَا لِمَنْ سَلَّ السَّيْفَ عَلٰى اُمَّتِيْ اَوْ قَالَ عَلٰى اُمَّةِ

ازان در ها مر کسی راست که بکشد شمشیر را بر امت من یا گفت بجای علی امتی لفظ علی امة

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

محمد صلی الله علیه وسلم رواه ترمذی

بَابُ الْمَيْسِرِ وَالنَّرْدِ وَالشِّطْرَنْجِ وَغَيْرِهٖ

يَسْئَلُوْنَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيْهِمَا اِثْمٌ كَبِيْرٌ وَّ

سوال میکنند ترا از شراب وقمار بگو درین هردو گناه سخت است

مَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَاِثْمُهُمَا اَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا وَعَنْ

ونفع ها است مردمان را یعنی در دنیا وگناه این هردو سخت تر است از نفع آنها وروایت است از

بُرَيْدَةَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ

بریدة رض بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بازی کرد

بِالنَّرْدَشِيْرِ فَكَاَنَّمَا صَبَغَ يَدَهٗ فِيْ لَحْمِ خِنْزِيْرٍ وَّدَمِهٖ

بازدشیر پس گویا که رنگین نمود دست خود را درگوشت خوک وخون وے

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

رواه مسلم وروایت است از ابی هریرة رض از آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ حَلَفَ فَقَالَ فِيْ حَلْفِهٖ بِاللَّاتِ

الله علیه وسلم که فرمود کسیکه سوگند خورد پس گوید در سوگند خود سوگند میخورم بلات

وَالْعُزّٰى فَلْيَقُلْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَمَنْ قَالَ لِصَاحِبِهٖ

وعزی که نامهای بتان است پس باید که توبه کند وتدارک نماید بکلمهٔ توحید وکسیکه گوید مریار خود را

تَعَالَ اُقَامِرْكَ فَلْيَتَصَدَّقْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رض

بیا قمار بازم با تو پس باید که صدقه کند بجای که بدان قمار خواهد باخت متفق علیه وروایت است از ابی موسی رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَعِبَ بِالنَّرْدِ فَقَدْ

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بازی کرد بنرد یعنی چوسر وشطرنج وغیره پس تحقیق

عَصَى اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ

نافرمانی کرد آنکس خدا ورسول را رواه احمد وابو داود وروایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى

از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دید

رَجُلًا يَتْبَعُ حَمَامَةً فَقَالَ شَيْطَانٌ يَتْبَعُ شَيْطَانَةً رَوَاهُ أَحْمَدُ

مردیرا کہ پس پشت کبوترے میرو دپس فرمود کہ شیطان است کہ تابع میگردد شیطان خودرا رواہ احمد

وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

وابو داؤد وابن ماجہ وبیہقی در شعب ایمان

وَعَنْ عَلِيٍّ رض أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ الشِّطْرَنْجُ هُوَ مَيْسِرُ

واز علی رض مرویست کہ او میگفت کہ شطرنج قمار

الْأَعَاجِمِ وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ رض أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ رض

عجمیان است واز ابن شہاب مرویست بدرستیکہ ابا موسی اشعری رض

قَالَ لَا يَلْعَبُ بِالشِّطْرَنْجِ إِلَّا خَاطِئٌ وَعَنْهُ رض أَنَّهُ

گفت بازی نمیکند بہ شطرنج ہیچ یکے مگر گنہگار وہم ازوی مرویست کہ وے

سُئِلَ عَنْ لَعِبِ الشِّطْرَنْجِ فَقَالَ هِيَ مِنَ الْبَاطِلِ وَلَا يُحِبُّ اللهُ

سوال کردہ شد از بازی شطرنج پس گفت کہ شطرنج از کار باطل است و دوست نمیدارد خدایتعالے

الْبَاطِلَ رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْأَحَادِيثَ الثَّلٰثَةَ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

باطل را روایت کرد بیہقی این سہ حدیث را در شعب ایمان

كِتَابُ الْحُدُودِ

کتاب در بیان حدود

اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ

زن زنا کنندہ و مرد زنا کنندہ بزنید ہر یکے را از ایشان صد درہ

وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ

و باید کہ در نگیرد شمارا شفقت برایشان در جاری کردن شرع اگر ایمان آوردہ اید

بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ

بخدا و روز آخره و باید که حاضر شوند بعقوبت ایشان جماعت از مسلمانان

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

از عباده بن صامت رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ اَقِيْمُوْا حُدُوْدَ اللّٰهِ فِي الْقَرِيْبِ وَالْبَعِيْدِ وَلَا تَاْخُذْكُمْ

وسلم برپا کنید حدہای خدارا به نزدیک و دور و باید که نگیرد شمارا

فِي اللّٰهِ لَوْمَةُ لَائِمٍ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ

در دین خدا ہیچ ملامت ملامت کننده رواه ابن ماجه و از ابن عمر رضـ مرویست

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِقَامَةُ حَدٍّ مِّنْ

بدرستیکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود برپا کردن حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ مَطَرِ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً فِيْ بِلَادِ اللّٰهِ رَوَاهُ

حدود خدا بہتر است از باران چہل شب در تمام شہرہای خدا رواه

ابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ النَّسَائِيُّ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ وَعَنِ

ابن ماجه و رواه نسائے از ابی ہریرہ رضـ و روایتست از

الْمُغِيْرَةِ رضـ قَالَ قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ لَوْ رَاَيْتُ رَجُلًا مَعَ

مغیره رضـ که گفت گفت سعد بن عباده اگر می دیدم من مردے را با

امْرَاَتِيْ لَضَرَبْتُهُ بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصْفِحٍ فَبَلَغَ ذٰلِكَ

زن خود ہر آئینه میزدم او را بشمشیر غیر زننده بطرف شمشیر و عرض وی پس رسید آن سخن

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَعْجَبُوْنَ مِنْ غَيْرَةِ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را پس فرمود آنحضرت ؐ آیا تعجب میدارید شما از غیرت

سَعْدٍ وَاللّٰهِ اَنَا اَغْيَرُ مِنْهُ وَاللّٰهُ اَغْيَرُ مِنِّيْ وَمِنْ اَجَلِ

سعد سوگند بخدا من غیرت ناک ترام از وے و خدا غیرتناکتر است از من و بسبب

غَيْرَةُ اللّٰهِ حَرَّمَ اللّٰهُ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ

غیرت خدا حرام گردانیده است خدا تعالی گناہان را ہرچہ ظاہر است ازان وہرچہ پوشیدہ

وَلَا اَحَدٌ اَحَبُّ اِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللّٰهِ وَمِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ بَعَثَ

ونیست کسیکہ محبوب تر باشد بسوی او عذر از خدا تعالی وباین سبب برانگیخت خدا

الْمُنْذِرِيْنَ وَالْمُبَشِّرِيْنَ وَلَا اَحَدٌ اَحَبُّ اِلَيْهِ الْمِدْحَةُ مِنَ اللّٰهِ

پیغمبران ترسانندگان وخوشخبری رسانندگان را ونیست کی محبوب تر بسوی او ستائش کردن از خدای

عَزَّ وَجَلَّ وَمِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ وَعَدَ اللّٰهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

عزوجل وبسبب آن وعدہ فرمود خدا بہشت متفق علیہ

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَغَارُ وَاِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ وَغَيْرَةُ

علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالی غیرت میکند وتحقیق مسلمان غیرت میکند وغیرت

اللّٰهِ اَنْ لَا يَاْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ بَابُ اللِّعَانِ هش

خدا آنست کہ نیاید مومن چیزیرا کہ حرام گردانیدہ است خدا تعالے

بَابُ اِثْمِ الزِّنَا

باب در بیان گناہ زنا

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰى اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيْلًا ه

ونزدیک مشوید بزنا ہر آئینہ وے بیحیائی است وبدراہی است

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

از عمرو بن العاص رض مرویست کہ گفت شنیدم من آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيْهِمُ الزِّنَا اِلَّا اُخِذُوْا

اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت نیست ہیچ قومی کہ پیدا می گردد درایشان زنا مگر آنکہ گرفتہ می شوند

بِالسَّنَةِ وَمَا مِنْ قَوْمٍ يَظْهَرُ فِيهِمُ الرُّشَا إِلَّا أُخِذُوا بِالرُّعْبِ

وبقحط ونیست ہیچ قومی کہ پیدا وظاہر گردد در ایشان رشوت مگر آنکہ گرفتہ کردہ میشوند بہ ترس وبیم

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ عُمَرَ رض قَالَ إِنَّ اللّٰهَ بَعَثَ مُحَمَّدًا

رواہ احمد و از عمر بن خطاب رضا مروی است بدرستیکہ خدایتعالی برانگیختہ است محمد

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَقِّ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ فَكَانَ

صلے اللہ علیہ وسلم را بدین ثابت ونازل فرمودہ است بروے کتاب پس بود

مِمَّا أَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى آيَةُ الرَّجْمِ رَجَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

از انچہ نازل نمود خدایتعالی آیہ رجم رجم فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجَمْنَا بَعْدَهُ وَالرَّجْمُ فِي كِتَابِ

اللہ علیہ وسلم و رجم کردیم ما پس آنحضرت و رجم در کتاب

اللّٰهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى إِذَا أَحْصَنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ إِذَا

خدا حق است برکسیکہ زنا کند وقتیکہ محصن باشد از مردان و زنان و قتیکہ

قَامَتِ الْبَيِّنَةُ أَوْ كَانَتِ الْحَبَلُ أَوِ الْاِعْتِرَافُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

قایم شوند گواہان یا باشد حبل یعنے بارشکم از غیر زوج یا باشد اقرار متفق علیہ

وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رض قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

واز سمرہ بن جندب رض گفت کہ بود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ رَأَى

علیہ وسلم چون فارغ میشد از نماز صبح توجہ میکرد بر ما بروے مبارک خود پس میفرمود کیست کہ دیدہ است

مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُوْلُ

از شما امشب خوابے را سمرہ گفت پس اگر میدید کسے خوابے را میخواند آنرا پس میگفت آنحضرت

مَا شَاءَ اللّٰهُ فَسَأَلَنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى مِنْكُمْ أَحَدٌ

انچہ خواستہ است خدا پس پرسید ما را روزی پس گفت آیا دیدہ است از شما ہیچ یکے

رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لٰكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا
خواب را گفتیم که ندیده است فرمود لیکن من دیده ام امشب دو مرد را که آمدند مرا پس گرفتند

بِيَدِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى أَرْضٍ مُقَدَّسَةٍ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ
هر دو دست مرا پس بیرون آوردند مرا بسوی زمین پاک پس ناگاه در آنجا مردے نشسته است و مردی

قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُّوبٌ مِنْ حَدِيدٍ يُدْخِلُهُ فِي شِدْقِهِ فَيَشُقُّهُ حَتّٰى
ایستاده در دست او کلوب است از آهن که میدارد آنرا در کله مرد نشسته پس میشکند شدق او

يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرِ مِثْلَ ذٰلِكَ وَيَلْتَئِمُ
تا آنکه میرسد پس سر او را بعد از آن میکند بشدق دیگر وے مانند آنچه کرده بود و بهم می آید

شِدْقُهُ هٰذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ
این کله او پس باز میگردد و پس میکند مانند آن پس گفتم آن دو مرد را چیست این گفتند آن دو

فَانْطَلَقْنَا حَتّٰى أَتَيْنَا عَلٰى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلٰى قَفَاهُ وَرَجُلٌ
پس رفتیم تا آنکه آمدیم برمردے که افتاده است بر قفاے خود و مردے

قَائِمٌ عَلٰى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ يَشْدَخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا
ایستاده است برسر او سنگ در دست که می شکند بآن سنگ سر آن مرد را پس چون

ضَرَبَهُ تَدَهْدَهَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ
میزند او را می غلطد سنگ دور می افتد پس میرود آن مرد بجانب آن سنگ تا بگیرد آن را پس باز

إِلٰى هٰذَا حَتّٰى يَلْتَئِمَ رَأْسُهُ وَعَادَ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ فَعَادَ
بسوے این مرد تا آنکه به میگردد سر او و میگردد سر او چنانکه بود پس باز می آید

إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ فَقُلْتُ مَا هٰذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتّٰى
بسوی وے پس میزند او را پس پرسیدم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم تا آنکه

أَتَيْنَا إِلٰى ثَقْبٍ مِثْلِ التَّنُّوْرِ أَعْلَاهُ ضَيِّقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ
آمدیم بسوے سوراخ که مانند تنور است بالاے آن ثقب تنگ است و پایان او فراخ

تتوقّدُ تحتهُ نارٌ فإذا ارتفعت ارتفعوا حتى كاد

می افروزد زیر آن تنور آتش پس چون بلند میگردد آتش بلند میشوند مردم تا آنکه قریب است

أن يخرجوا منها وإذا خمدت رجعوا فيها وفيها رجالٌ ونساءٌ

که بیرون افتند و چون می نشیند آن آتش رجوع میکنند در وی و دران مردان و زنان اند

عُراةٌ فقلتُ ما هذا قالا انطلق فانطلقنا حتى أتينا على

برهنه پس گفتم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم ما تا آنکه آمدیم ما بر

نهرٍ من دمٍ فيه رجلٌ قائمٌ على وسط النهر وعلى شطّ

جوی از خون دران جوی مردیست ایستاده درمیان جوی و بر کنار

النهر رجلٌ بين يديه حجارةٌ فأقبل الرجلُ الذي في النهر

جوی مردیست دیگر است پیش وی سنگها است پس پیش آمد مردیکه بود درمیان نهر

فإذا أراد أن يخرج رمى الرجلُ بحجرٍ في فيه فردّه حيث

پس چون میخواهد که بیرون آید می زند آن مرد که بر کنار نهر است سنگی در دهن آن مرد پس میگرداند او را انجا

كان فجعل كلّما جاء ليخرج رمى في فيه فيرجع كما كان

که بود و پس مدام ایستاده آن مرد باین صفت که هرگاه که می آید آن مرد تا بیرون آید می انداخت در دهن او سنگ پس باز میگردید بجای خود

فقلتُ ما هذا قالا انطلق فانطلقنا حتى انتهينا إلى

پس پرسیدم چیست این گفتند آن دو مرد برو پس رفتیم ما تا آنکه رسیدیم ما بسوی

روضةٍ خضراء فيها شجرةٌ عظيمةٌ وفي أصلها شيخٌ

بوستان سبز که دران درختی بزرگ است و در بیخ آن درخت پیری است

وصبيانٌ فإذا رجلٌ قريبٌ من الشجرة بين يديه نارٌ يوقدها

و اطفال پس ناگاه مردی است دیگر نزدیک آن درخت پیش او آتشی است که می افروزد آن را

فصعدا بي الشجرة فأدخلاني دارًا وسط الشجرة لم أر قطّ

پس بردند مرا بالای آن درخت پس در آوردند مرا در سرائے که میان آن درخت است که ندیدیم هرگز

اَحْسَنَ مِنْهَا فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَ

بهتر ازان پس دران مردانند پیران و جوانان و زنان شد

صِبْيَانٌ ثُمَّ اَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَاَدْخَلَانِي

و طفلان پستر بیرون آوردند مرا ازان سرا پس بردند مرا بالای آن درخت پس در آوردند مرا

دَارًا هِيَ اَحْسَنُ وَاَفْضَلُ مِنْهَا فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ

سرائے را که بهتر و افضل بود ازان پس درین سرا پیران و جوانانند

فَقُلْتُ لَهُمَا اِنَّكُمَا قَدْ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَاَخْبِرَانِي عَمَّا

پس گفتم من مر آن دو مرد را که بسیار گردانید شما مرا امشب پس خبر دهید مرا ازانچه

رَاَيْتُ قَالَا نَعَمْ اَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي رَاَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ

دیده ام گفتند هان اما مردے که دیدی که پاره کرده می شود کله او

فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكِذْبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْاٰفَاقَ

پس مردے دروغ گوست که خبر میدهد بدروغ پس با و گرفته میشود آن حدیث دروغ ازوی تا آنکه میرسد

فَيُصْنَعُ بِهِ مَا تَرٰى اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَالَّذِي رَاَيْتَهُ

پس کرده میشود چیزے که می بینی تا روز قیامت و آنکس که دیدی تو او را

يُشْدَخُ رَاْسُهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللّٰهُ الْقُرْاٰنَ فَنَامَ عَنْهُ

که شکسته میشود سر او پس مردی است که تعلیم کرد او را الله تعالی قرآن را پس خواب کرد از قرآن

بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ بِمَا فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفْعَلُ بِهِ مَا رَاَيْتَ اِلٰى

در شب و عمل نکرد با نچه در قرآنست در روز کرده میشود با ن انچه که دیدے تا

يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَالَّذِي رَاَيْتَهُ فِي الثَّقْبِ فَهُمُ الزُّنَاةُ وَالَّذِي

روز قیامت و آنکس که دیدی تو او را در سوراخ پس آن جماعت زناکارانند و آنکس

رَاَيْتَهُ فِي النَّهَرِ اٰكِلُ الرِّبٰوا وَالشَّيْخُ الَّذِي رَاَيْتَهُ فِي اَصْلِ

که دیدی تو او را در نهر سود خوار است و پیر که دیدی تو او را در بیخ

الشجرة ابراهيم والصبيان حوله فاولاد الناس والذي

درخت ابراهیم خلیل است و طفلان گرد او مید پس اولاد مردم اند و کسیکه

يوقد النار مالك خازن النار والدار الاولى التي دخلت

می افروزد آتش را مالک است داروغه دوزخ و سرای پیشین که در آمدی تو

دار عامة المؤمنين واما هذه الدار فدار الشهداء وانا

جای عوام مسلمانان است ولیکن این سرای دوم که احسن از اول بود پس جای شهیدان است و من

جبرئيل وهذا ميكائيل فارفع رأسك فرفعت رأسي

جبرئیل ام و این میکائیل پس بردار سر خود را پس برداشتم من سر خود را

فاذا فوقي مثل السحابة وفي رواية مثل الربابة البيضاء

پس ناگاه بالای سر من مانند ابر است و در روایتی آمده است که بالای سر من مانند ربابه سفید است

قالا ذلك منزلك قلت دعاني ادخل منزلي قالا انه

گفتند آن دو مرد که این مقام تست گفتم بگذارید مرا تا در آیم منزل خود را گفتند بدرستیکه

بقي لك عمر لم تستكمله فلو استكملته اتيت منزلك

از عمر تو شده باقی است که تمام نکرده ای آن را پس اگر تمام میکردی آن را می آمدی منزل خود را

رواه البخاري باب الرؤيا مش

روایت کرد آن را بخاری در باب رؤیا مشکوة

باب اثم اللواطة

باب در اثم لواطت

عن عكرمة عن ابن عباس رض قالا قال رسول الله صلى

روایت است از عکرمه از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی

الله عليه وسلم من وجدتموه يعمل عمل قوم لوط

الله علیه و سلم کسیکه بیابید شما او را که میکند فعل گروه لوط

فَاقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُوْلَ بِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

پس بکشید کنندہ این کار را و آن را که کردہ شد است رواہ ترمذی و ابن ماجہ

وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و از جابر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اَخْوَفَ مَا اَخَافُ عَلٰى اُمَّتِيْ عَمَلُ قَوْمِ لُوْطٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ ترسیدہ ترین چیز کہ می ترسم من برامت خود کار قوم لوط ست رواہ ترمذی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَّاَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و ابن ماجہ و روایت است از ابن عباس و ابی ہریرہ رض بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَلْعُوْنٌ مَّنْ عَمِلَ عَمَلَ قَوْمِ لُوْطٍ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کردہ شدہ است کسیکہ بکند کار قوم لوط

رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهٗ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض اَنَّ عَلِيًّا اَحْرَقَهُمَا

روایت کرد رزین و در روایتے کہ مر رزین راست از ابن عباس رض بدرستیکہ علی رض سوخت هردو

وَاَبَا بَكْرٍ هَدَمَ عَلَيْهِمَا حَائِطًا وَعَنْهُ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

و ابوبکر رض انداخت بر هردو دیوارے را و هم از وے مروی است که آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ اِلٰى رَجُلٍ اَتٰى رَجُلًا

اللہ علیہ وسلم فرمود کہ نظر رحمت نمیکند خدای بزرگ بسوے مردے کہ بیاید مردی را

اَوِ امْرَاَةً فِيْ دُبُرِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

یا زنے را در دبر او رواہ ترمذی و از ابن عباس رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰى بَهِيْمَةً

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بیاید چارپایہ را یعنی وطی کند

فَاقْتُلُوْهُ وَاقْتُلُوْهَا مَعَهٗ قِيْلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا شَانُ الْبَهِيْمَةِ

بوے پس بکشید او را و بکشید آن بہیمہ را ہمراہ او و گفتہ شد مر ابن عباس را چیست حال بہیمہ

قَالَ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ ذٰلِكَ

گفت نشنیدم من از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم دران باب

شَيْئًا وَلٰكِنْ اُرَاهُ كَرِهَ اَنْ يُّؤْكَلَ لَحْمُهَا اَوْ يُنْتَفَعَ بِهَا وَقَدْ

چیزے ولیکن گمان می برم کہ مکروہ پنداشتہ است آنحضرتؐ کہ خوردہ شود گوشت آن بہیمہ

فُعِلَ بِهَا ذٰلِكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

حال آنکہ کردہ شد آن بہیمہ با آن کار رواہ ترمذی وابو داؤد وابن ماجہ

بَابُ السَّرِقَةِ

باب دربیان دزدی

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوْا اَيْدِيَهُمَا جَزَآءً بِمَا كَسَبَا

مرد دزد وزن دزد ببرید دست ایشان بجزاے آنچہ بعمل آوردہ اند

نَكَالًا مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهٖ

کہ عبرتیست از طرف خدا و خدا غالب دانا است پس ہر کہ توبہ کرد بعد ستم خود

وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَتُوْبُ عَلَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

وکار شایستہ شود پس ہر آئینہ خدا برحمت باز میگردد وے ہر آئینہ خدا آمرزندہ مہربان است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

از ابی ہریرہ رضؓ از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مرویست فرمود

لَعَنَ اللّٰهُ السَّارِقَ يَسْرِقُ الْبَيْضَةَ فَتُقْطَعُ يَدُهٗ وَيَسْرِقُ الْحَبْلَ

آنحضرتؐ لعنت کند خدا تعالی دزدی را کہ می دزدد بیضہ را پس بریدہ میشود دست او و می دزدد

فَتُقْطَعُ يَدُهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ قَالَ

پس بریدہ میشود دست او متفق علیہ وروایت است از جابر رضؓ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ عَلَى الْمُنْتَهِبِ قَطْعٌ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست بر غارت کنندہ قطع

وَمَنِ انْتَهَبَ نُهْبَةً مَشْهُورَةً فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُودَاوُد

وکسیکه نهب کند نهب کردنی مشهور آشکارا پس نیست از ما رواه ابوداود

وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ جِيْءَ بِسَارِقٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وازجابر رضا مرویست گفت آورده شد دزدی بسوی آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَ اقْطَعُوهُ فَقُطِعَ ثُمَّ جِيْءَ بِهِ الثَّانِيَةَ فَقَالَ اقْطَعُوهُ

وسلم فرمود آنحضرت که ببرید دست او را پس بریده شد پستر آورده شد دزد دوم بار پس فرمود ببرید او را

فَقُطِعَ ثُمَّ جِيْءَ بِهِ الثَّالِثَةَ فَقَالَ اقْطَعُوهُ فَقُطِعَ ثُمَّ جِيْءَ

پس بریده شد پستر آورده شد دزد سوم بار پس فرمود ببرید او را پس بریده شد پس آورده شد

بِهِ الرَّابِعَةَ فَقَالَ اقْطَعُوهُ فَقُطِعَ فَأُتِيَ بِهِ الْخَامِسَةَ

دزد بار چهارم پس فرمود ببرید او را پس بریده شد پس آورده شد او بار پنجم

فَقَالَ اقْتُلُوهُ فَانْطَلَقْنَا بِهِ فَقَتَلْنَاهُ ثُمَّ اجْتَرَرْنَاهُ فَأَلْقَيْنَاهُ

پس فرمود بکشید او را پس بردیم ما او را پس کشتیم او را پستر کشیدیم او را پس انداختیم او را

فِي بِئْرٍ وَرَمَيْنَا عَلَيْهِ الْحِجَارَةَ رَوَاهُ أَبُودَاوُد وَالنَّسَائِيُّ

درچاهے و انداختیم بروے سنگها رواه ابوداود ونسائی

وَرُوِيَ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ فِي قَطْعِ السَّارِقِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

و روایت کرده شد در شرح سنه درباب قطع سارق از آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اقْطَعُوهُ ثُمَّ احْسِمُوهُ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

الله علیه وسلم که ببرید دست دزد را و داغ کنید آنرا بآتش واز عائشه رضا مرویست

أُتِيَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَارِقٍ فَقَطَعَهُ

که آورده شد نزد آنحضرت صلی الله علیه وسلم دزدی پس قطع کرد او را

فَقَالُوْا مَا كُنَّا نُرَاكَ تَبْلُغُ بِهِ هٰذَا قَالَ لَوْ كَانَتْ

پس گفتند صحابه نبودیم ما که گمان می بردیم ترا که میرسی باین دزد این مرتبه را که دست وے ببری فرمود اگر بودی

فَاطِمَةُ لَقَطَعْتُهَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

فاطمه هر آئینه قطع می کردم دست او را رواه النسائی

بَابُ الْمُسْكِرَاتِ وَوَعِيْدِ شَارِبِهَا

باب در احادیثی که در مسکرات و وعید شارب آن وارد شده

يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَ

ای مسلمانان جز این نیست که خمر و قمار و نشانهای معبودان باطل

الْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوْهُ لَعَلَّكُمْ

و تیرهای فال پلید است از کردار شیطان پس احتراز کنید از وی تا که شما

تُفْلِحُوْنَ ۝ اِنَّمَا يُرِيْدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُّوْقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ

رستگار شوید جز این نیست که میخواهد شیطان که بیندازد در میان شما دشمنی

وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ

و ناخوشی بسبب خمر و قمار و بازدارد شما را از یاد خدا

وَعَنِ الصَّلٰوةِ فَهَلْ اَنْتُمْ مُّنْتَهُوْنَ ۝ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِ

و از نماز پس آیا الحال شما باز ایستادید و روایتست از ابن عمر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ مُسْكِرٍ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر مسکر

خَمْرٌ وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا فَمَاتَ

خمر است و هر مسکر حرام است و کسیکه نوشد خمر را در دنیا پس بمیرد

وَهُوَ يُدْمِنُهَا وَلَمْ يَتُبْ لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْاٰخِرَةِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

در حالیکه پیوسته میخورد آنرا و توبه نکرد از آن نخواهد نوشید خمر در آخرت رواه مسلم

وَعَنْ جَابِرٍ رَضِ اَنَّ رَجُلًا قَدِمَ مِنَ الْيَمَنِ فَسَاَلَ النَّبِيَّ

واز جابر رض مرویست که مردی قدوم آورد از یمن پس پرسید آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ شَرَابٍ يَشْرَبُوْنَهُ بِأَرْضِهِمْ مِنَ

صلی اللہ علیہ وسلم از شرابے کہ مینوشیدند اہل یمن آن را در زمین خود از

الذُّرَةِ يُقَالُ لَهُ الْمِزْرُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ذرہ گفتہ میشود ان شراب را مزر پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

أَوَ مُسْكِرٌ هُوَ قَالَ نَعَمْ قَالَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ إِنَّ عَلَى اللّٰهِ

آیا مسکر است آن گفت آن مرد آری گفت آنحضرت ہر مسکر حرام است بدرستیکہ خدا

عَهْدًا لِمَنْ يَشْرَبُ الْمُسْكِرَ أَنْ يَسْقِيَهُ مِنْ طِينَةِ الْخَبَالِ قَالُوا

عہد است مر کسیرا کہ بنوشد مسکر را کہ بنوشاند اورا از طینت خبال گفتند صحابہ

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا طِينَةُ الْخَبَالِ قَالَ عَرَقُ أَهْلِ النَّارِ

یا رسول خدا وچیست طینت خبال فرمود خوے اہل آتش است یا گفت

أَوْ عُصَارَةُ أَهْلِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رض

زرد آبے کہ میرود از اہل نار رواہ مسلم و روایت است از جابر رض

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَسْكَرَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود چیزیکہ مست میگرداند

كَثِيْرُهُ فَقَلِيْلُهُ حَرَامٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

بسیاری او پس اندک وے نیز حرام است رواہ ترمذی و ابو داود

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ

وابن ماجہ و روایت است از عائشہ رض از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا أَسْكَرَ مِنْهُ الْفَرَقُ فَمِلْءُ

صلی اللہ علیہ وسلم گفت چیزیکہ مست گرداند از وے فرق پس پُری

الْكَفِّ مِنْهُ حَرَامٌ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُوْ دَاوُدَ

کف دست از وی حرام است روایت کرد این حدیث را احمد و ترمذی و ابو داود

وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از انس رض گفت انس رض لعنت کرد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فِي الْخَمْرِ عَشَرَةً عَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَشَارِبَهَا وَحَامِلَهَا
در مقدمہ خمر دہ کسان را کسیکہ بیفشرد آنرا و کسیکہ افشردہ شدہ است برای وی و کسیکہ بنوشد آنرا و کسیکہ بردارد آنرا

وَالْمَحْمُوْلَةَ اِلَيْهِ وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَاٰكِلَ ثَمَنِهَا وَالْمُشْتَرِيَ
و سرکہ برداشتہ شدہ است بسوی آن و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد و کسیکہ بخورد قیمت آنرا و کسیکہ خرید کرد

لَهَا وَالْمُشْتَرٰى لَهٗ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنِ
آنرا و کسیکہ خرید کردہ شدہ است برای وی رواہ ترمذی و ابن ماجہ و روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَعَنَ اللّٰهُ الْخَمْرَ وَشَارِبَهَا وَسَاقِيَهَا وَبَائِعَهَا وَمُبْتَاعَهَا
که لعنت کرد خدا تعالی خمر را و کسیکہ بنوشد آن را و کسیکہ بنوشاند آنرا و کسیکہ بفروشد آنرا و کسیکہ خرید کند آن را

وَعَاصِرَهَا وَمُعْتَصِرَهَا وَحَامِلَهَا وَالْمَحْمُوْلَةَ اِلَيْهِ
و کسیکہ بیفشرد آنرا و کسیکہ افشردہ شدہ است برای وی و کسیکہ برداشت آنرا و کسیکہ برداشتہ شدہ است بسوی او

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ
رواہ ابوداود و ابن ماجہ و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت

اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُتِيَ بِرَجُلٍ قَدْ
آوردہ شد نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مردے کہ

شَرِبَ الْخَمْرَ فَقَالَ اضْرِبُوْهُ فَمِنَّا الضَّارِبُ بِيَدِهٖ وَ
کہ نوشیدہ بود خمر پس فرمود آنحضرت بزنید او را پس بود از ما زنندہ بدست خود و

الضَّارِبُ بِثَوْبِهٖ وَالضَّارِبُ بِنَعْلِهٖ ثُمَّ قَالَ بَكِّتُوْهُ فَاَقْبَلُوْا
زنندہ بجامہ خود و زنندہ بنعل خود پس گفت سرزنش کنید او را پس روی آوردند

۱۹ دینی سوز... مارچ ۱۲

عَلَيْهِ يَقُوْلُوْنَ مَا اتَّقَيْتَ اللّٰهَ وَمَا خَشِيْتَ اللّٰهَ وَمَا اسْتَحْيَيْتَ

بروی در حالیکه می گویند پرہیز نکردی خدارا و نه ترسیدی خدارا و شرم نداشتی

مِنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ اَخْزَاكَ اللّٰهُ قَالَ

از پیغمبر خدا پس گفتند بعضے از قوم خوار گرداند و رسوا کند ترا خدا تعالے گفت

لَا تَقُوْلُوْا هٰكَذَا لَا تُعِيْنُوْا عَلَيْهِ الشَّيْطَانَ وَلٰكِنْ قُوْلُوْا

مگوئید ہمچنین یاری ندہید بروے شیطان را ولیکن بگوئید

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهٗ اَللّٰهُمَّ ارْحَمْهُ رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ

خداوندا بیامرز اورا خداوندا رحمت کن اورا روایت ابو داؤد و روایت است از

وَائِلِ الْحَضْرَمِيِّ اَنَّ طَارِقَ ابْنَ سُوَيْدٍ سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

وائل حضرمی که طارق بن سوید سوال کرد آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْخَمْرِ فَنَهَاهُ فَقَالَ اِنَّمَا اَصْنَعُهَا لِلدَّوَاءِ

علیہ وسلم را از شرب خمر پس نہی کرد آنحضرت صلعم اورا پس گفت نمی کنم اورا مگر برائے دوا

فَقَالَ اِنَّهٗ لَيْسَ بِدَوَاءٍ وَلٰكِنَّهٗ دَاءٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

پس فرمود آنحضرت صلعم بدرستیکہ آن نیست دارو ولیکن آن درد است رواہ مسلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

و روایت است از عبد اللہ بن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةً

اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخورد خمر را قبول نکند خدا تعالی مر او را نماز

اَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَاِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَاِنْ عَادَ

چہل صباح پس اگر توبہ کند رجوع میکند خدا بروے پس اگر عود کند بشرب خمر

لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهٗ صَلٰوةَ اَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَاِنْ تَابَ تَابَ اللّٰهُ

قبول نمیکند خدا تعالی برائے وے نماز چہل صباح پس اگر توبہ کند رجوع میکند خدا

عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ لَهُ صَلٰوةَ أَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَإِنْ

برے پس اگر عود کند بشرب خمر قبول نمیکند خدایتعالی مر او را نماز چهل صباح پس اگر

تَابَ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَادَ الرَّابِعَةَ لَمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ صَلٰوةً

توبه کرد رجوع میکند خدا بروے پس اگر عود کرد بخوردن خمر در کرت چهارم قبول نمیکند خدا برائے وی نماز

أَرْبَعِيْنَ صَبَاحًا فَإِنْ تَابَ لَمْ يَتُبِ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَقَاهُ مِنْ

چهل صباح پس اگر توبه کرد این بار رجوع نمیکند خدا بروے و می نوشاند او را از

نَهْرِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَرَوَى النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ

جوی زرد آب دوزخیان رواه ترمذی و روایت کرد این حدیث را نسائی و ابن ماجه

وَالدَّارِمِيُّ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ

والدارمی از عبد الله بن عمر رض و روایت است از عبد الله

بْنِ عَمْرٍو رضہ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَدْخُلُ

بن عمر رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود در نمی آید

الْجَنَّةَ عَاقٌّ وَلَا قَمَّارٌ وَلَا مَنَّانٌ وَلَا مُدْمِنُ خَمْرٍ رَوَاهُ

بہشت را آزار دہندہ مادر و پدر را و در نمی آید بہشت را قمار بازنده و در نمی آید بہشت را منت نہنده و در نمی آید

الدَّارِمِيُّ وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ وَلَا وَلَدُ زِنْيَةٍ بَدَلَ قَمَّارٍ

دارمی و در روایتے مر او راست و در نمی آید بہشت را ولد الزنا بجای قمار بازنده

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضہ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی امامه رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِنَّ اللّٰهَ بَعَثَنِي رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ وَهُدًى لِّلْعٰلَمِيْنَ

وسلم بدرستیکه خدایتعالی فرستاد است مرا سبب رحمت مر جهانیان را و سبب هدایت مر جهانیان را

وَأَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ بِمَحْقِ الْمَعَازِفِ وَالْمَزَامِيْرِ وَالْأَوْثَانِ

و امر کرد مرا پروردگار من عز و جل بباطل کردن معازف و کلاهیدن مزامیر و شکستن بتان

٣ و لدا الله از شرب کند عذاب را ... [illegible]

٤ معازف جمع معزف ...

ولد الزنا ... سلام و الاولاد ... [illegible]

سرنای جمع المعازف ... [illegible]

...ثبت است ... [illegible]

وَاَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَحَلَفَ رَبِّيْ عَزَّ وَجَلَّ بِعِزَّتِيْ لَا يَشْرَبُ
وباطل کردن تمامہ رسوم جاہلیت وگفتہ است پروردگار من سوگند میخورم بعزت خود کہ نوشد

عَبْدٌ مِّنْ عَبِيْدِيْ جُرْعَةً مِّنْ خَمْرٍ اِلَّا سَقَيْتُهٗ مِنَ الصَّدِيْدِ
ہیچ بندہ از بندگان من دمے یک جرعہ از شراب مگر آنکہ بنوشانم او را از زرد آب

مِثْلَهَا وَلَا يَتْرُكُهَا مِنْ مَّخَافَتِيْ اِلَّا سَقَيْتُهٗ مِنْ حِيَاضِ الْقُدُسِ
مانند آن ونگذارد ہیچ بندہ خمر را از ترس من مگر آنکہ بنوشانم او را از حوضہا سے قدس

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
رواہ احمد و از ابن عمر رضـ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ قَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَنَّةَ مُدْمِنُ
علیہ وسلم فرمودسہ مرد اند کہ بتحقیق حرام گردانیدہ است خدا بر ایشان بہشت را یکی پیوستہ

الْخَمْرِ وَالْعَاقُّ وَالدَّيُّوْثُ الَّذِيْ يُقِرُّ فِيْ اَهْلِهِ الْخُبْثَ رَوَاهُ
خورندہ خمر دوم آزار کنندہ مادر و پدر را سوم مرد بیغیرت آنکہ قرار میدہد در اہل وعیال خود پلیدی یعنی زنا

اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسَى الْاَشْعَرِيِّ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ
رواہ احمد ونسائی و روایت است از ابی موسی اشعری رضـ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلٰثَةٌ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ
صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کس اند در نیاید بہ بہشت

مُدْمِنُ الْخَمْرِ وَقَاطِعُ الرَّحِمِ مُصَدِّقٌ بِالسِّحْرِ رَوَاهُ اَحْمَدُ
مدمن خمر و برندہ رحم کہ بخویشان پیوندی کند و تصدیق کنندہ بسحر رواہ احمد

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُدْمِنُ
واز ابن عباس مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم مدمن

الْخَمْرِ اِنْ مَاتَ لَقِيَ اللّٰهَ كَعَابِدِ وَثَنٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى رضـ
خمر اگر بمیرد پیش می آید خدا را مانند پرستش کنندہ بت رواہ احمد و روایت از ابی موسی رضـ

أَنَّهُ كَانَ يَقُوْلُ مَا أُبَالِيْ شَرِبْتُ الْخَمْرَ أَوْ عَبَدْتُّ هٰذِهِ

که میگفت وے باک ندارم که بنوشم من شراب یا پرستش کنم این

السَّارِيَةَ دُوْنَ اللّٰهِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ

ستون را جز خدا تعالی رواه نسائی در روایت است از حکم بن عتیبه

عَنْ أَنَسِ بْنِ حُذَيْفَةَ صَاحِبِ الْبَحْرَيْنِ قَالَ كَتَبْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

از انس بن حذیفه صاحب بحرین گفت که من نوشتم من بسوے آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ النَّاسَ قَدِ اتَّخَذُوْا بَعْدَ الْخَمْرِ أَشْرِبَةً تُسْكِرُهُمْ

صلی الله علیه وسلم بدرستی مردمان بتحقیق میسازند بعد از خمر شراب هاے که

كَمَا يُسْكِرُ الْخَمْرُ مِنَ التَّمْرِ وَالزَّبِيْبِ يَصْنَعُوْنَ ذٰلِكَ فِي الدُّبَّاءِ وَالْمُزَفَّتِ

مستی می آرند ایشان را چنانکه مستی می آرد خمر از خرما و مویز می سازند آنرا در دبا و مزفت

وَالنَّقِيْرِ وَالْحَنْتَمِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ كُلَّ

و نقیر و حنتم پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بدرستیکه هر

شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ وَالْمُزَفَّتُ حَرَامٌ وَالنَّقِيْرُ حَرَامٌ وَالْحَنْتَمُ

شرابے که مست گرداند پس آن حرام است و مزفت نیز حرام است و نقیر و حنتم

حَرَامٌ فَاشْرَبُوْا فِي الْقِرَبِ وَشُدُّوا الْأَوْكِيَةَ فَاتَّخَذَ النَّاسُ فِي الْقِرَبِ

نیز حرام است پس بنوشید در مشکیزه ها و ببندید سربند آن پس می ساختند مردمان در مشکیزه ها

مَا يُسْكِرُهُمْ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ إِنَّهُ

چیزیکه مستی می آرد ایشان را پس رسید این خبر آنحضرت را [illegible] پس ایستاد آنحضرت [illegible] در مردمان

لَا يَفْعَلُ ذٰلِكَ إِلَّا أَهْلُ النَّارِ أَلَا إِنَّ كُلَّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَكُلَّ مُفْتِرٍ حَرَامٌ وَكُلَّ مُخَدِّرٍ

پس فرمود بدرستی شان اینکه نمیکند این عمل مگر دوزخی آگاه باشید هر مسکر حرام است و هر مفتر حرام است و هر مخدر

حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيْرُهُ فَقَلِيْلُهُ حَرَامٌ وَمَا

حرام است و چیزیکه مستی می آرد بسیار وے پس اندک وے حرام است و چیزیکه

خَمَّرَ الْقَلْبَ فَهُوَ حَرَامٌ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ وَقَالَ الْحَكَمُ عِنْدَ مُرْسَلٌ بَابُ

می پوشد قلب را پس وی حرام است روایت کرد ابونعیم و گفت حکم از ابونعیم این حدیث مرسل است باب

الشَّفَاعَةِ فِي الْحُدُوْدِ عَنْ عَائِشَةَ رض اَنَّ قُرَيْشًا

در بیان احادیث وارد شده در شفاعت کردن حدود یعنی درخواست کردن از امام که درگذرد از اقامت حد و روایت است از

اَهَمَّهُمْ شَانُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُوْمِيَّةِ الَّتِيْ سَرَقَتْ فَقَالُوْا مَنْ يُّكَلِّمُ

یعنی صحابه از قریش بوده اند غمگین ساخت ایشان را کار و حال آن زن مخزومیه که دزدیده بود پس گفتند کیست که سخن کند

فِيْهَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوْا وَمَنْ يَّجْتَرِئُ

از جهت وی پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم پس گفتند کیست که دلیری تواند کرد

عَلَيْهِ اِلَّا اُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حِبُّ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بر آنحضرت مگر اسامه بن زید که محبوب پیغمبر خداست صلی الله علیه وسلم

فَكَلَّمَهُ اُسَامَةُ رض فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس سخن کرد آنحضرت را اسامه رض پس گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم

اَتَشْفَعُ فِيْ حَدٍّ مِّنْ حُدُوْدِ اللّٰهِ ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ ثُمَّ قَالَ اِنَّمَا

آیا شفاعت می کنی تو در حدی از حدود خدا پس برخاست آنحضرت پس خطبه خواند بمبالغه پس گفت

اَهْلَكَ الَّذِيْنَ قَبْلَكُمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا اِذَا سَرَقَ فِيْهِمُ الشَّرِيْفُ

آنحضرت جز این نیست که هلاک گردانیده شدند آن کسانیکه پیش از شما بوده اند مگر آنکه ایشان بودند که چون دزدی میکرد در میان

تَرَكُوْهُ وَاِذَا سَرَقَ فِيْهِمُ الضَّعِيْفُ اَقَامُوْا عَلَيْهِ الْحَدَّ

و توانائی میگذاشتند او را و چون می دزدید میان ایشان ناتوانی اقامت میکردند بروی حد

وَاَيْمُ اللّٰهِ لَوْ اَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و سوگند خدا اگر ثابت شود که فاطمه رض بنت محمد مصطفی صلی الله علیه

وَسَلَّمَ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

وسلم بدزدی هر آینه می بریدم دست او را متفق علیه و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن عمر رض گفت عبد اللہ شنیدم من آنحضرت را صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهٗ دُوْنَ حَدٍّ مِّنْ

وسلم کہ میگفت کسیکہ حایل گردد و درمیان آید شفاعت او نزد حدے از

حُدُوْدِ اللّٰهِ فَقَدْ ضَادَّ اللّٰهَ وَمَنْ خَاصَمَ فِيْ بَاطِلٍ

حدود خدا پس بتحقیق ضدیت کرد خدارا و کسیکہ پیکار کند در مخالف حق

وَهُوَ يَعْلَمُهٗ لَمْ يَزَلْ فِيْ سَخَطِ اللّٰهِ تَعَالٰى حَتّٰى يَنْزِعَ

و حال آنکہ میداند آنرا کہ باطل است ہمیشہ میباشد وے در غضب خدا تا آنکہ باز آید ازان

وَمَنْ قَالَ فِيْ مُؤْمِنٍ مَّا لَيْسَ فِيْهِ اَسْكَنَهُ اللّٰهُ

و کسیکہ گوید در حق مسلمانے چیزیکہ نیست درو از عیب و نقصان جای کند اورا خدا ایتعالے

رَدْغَةَ الْخَبَالِ حَتّٰى يَخْرُجَ مِمَّا قَالَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوُدَ

در گل زرداب دوزخیان تا آنکہ بیرون آید ازانچہ گفتہ است رواہ احمد و ابو داود

وَفِيْ رِوَايَةٍ لِلْبَيْهَقِيِّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ مَنْ اَعَانَ

و در روایت کرد بیہقی در شعب ایمان این لفظ است کسیکہ یاری کند

عَلٰى خُصُوْمَةٍ لَا يَدْرِيْ اَحَقٌّ اَمْ بَاطِلٌ

در خصومتے کہ در نمی یابد کہ حق است یا باطل

فَهُوَ فِيْ سَخَطِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْزِعَ

پس وے در غضب خدا است تا آنکہ باز آید

كِتَابُ الْاِمَارَةِ وَالْقَضَاءِ

کتاب دربیان امارت و قضاءت

يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ

اے مومنان فرمان برداری کنید خدا را و فرمانبرداری کنید پیغامبر را

وَاُولِی الْاَمْرِ مِنْكُمْ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِيْ شَيْءٍ فَرُدُّوْهُ اِلَى اللّٰهِ

و فرمان روایان را از جنس شما پس اگر اختلاف کنید در چیزے پس راجع کنید او را بسوئے خدا

وَالرَّسُوْلِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ط

و پیغامبر اگر اعتقاد میدارید بخدا و روز آخر

ذٰلِكَ خَيْرٌ وَّاَحْسَنُ تَاْوِيْلًا

این بہتر است و نیکوتر باعتبار عافیت

بَابُ ثَوَابِ الْعَادِلِيْنَ

بیان احادیث که وارد شده است در بیان ثواب عادلان

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُوْنُوْا قَوّٰامِيْنَ لِلّٰهِ شُهَدَآءَ بِالْقِسْطِ

اے زمرۂ مومنان باشید قیام کنندگان برائے خدا گواہان براستی

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰۤى اَلَّا تَعْدِلُوْا اِعْدِلُوْا

و نہ انگیزد شما را دشمنے گروہے از مشرکان برآنکہ عدل نہ کنید در باب ایشان عدل کنید

هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ہ

که عدل نزدیکتر است به پرہیزگاری و بترسید از خدا از ظلم بدرستیکه خدا دانا ست بانچه مے کنید

وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ

و اگر حکم کنی پس حکم کن میان آنہا براستی و عدل بدرستیکه خدا دوست میدارد

الْمُقْسِطِيْنَ ہ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

عدل کنندگان را در حکم روایت است از عبدالله بن عمر رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلَا كُلُّكُمْ رَاعٍ وَّكُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ

صلے الله علیه وسلم آگاه باشید ہمه شما را عیانید و ہمه شما پرسیده می شوید

عَنْ رَّعِيَّتِهٖ فَالْاِمَامُ الَّذِيْ عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَّعِيَّتِهٖ

از رعیت خود پس امامے که قایم است بر مردم باصلاح حال راعی و چرانندہ است و وے سوال کرده میشود از حال

وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلٰى اَهْلِ بَيْتِهٖ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ

و مرد راعی است بر اہل خانہ خود و وے سوال کردہ میشود از حال رعیت خود

وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ عَلٰى بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهٖ وَهِيَ مَسْئُوْلَةٌ

و زن راعی است بر خانہ شوہر خود و فرزندان او و وے سوال کردہ مے شود

عَنْهُمْ وَعَبْدُ الرَّجُلِ رَاعٍ عَلٰى مَالِ سَيِّدِهٖ وَهُوَ مَسْئُوْلٌ

از ایشان و غلام مرد راعی است بر مال خواجہ خود و آن پرسیدہ شود

عَنْهُ اَلَا وَكُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

از ان آگاہ باشید ہمہ شما سوال کردہ شوید از رعیت خود متفق علیہ

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رض قَالَ قَالَ

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن عاص رض گفت عبد اللہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْمُقْسِطِيْنَ عِنْدَ اللّٰهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ امرار عادل و دادگر نزد خدا

عَلٰى مَنَابِرَ مِنْ نُّوْرٍ عَنْ يَّمِيْنِ الرَّحْمٰنِ وَكِلْتَا يَدَيْهِ يَمِيْنٌ

بر منبرہا ے از نور اند بجانب دست راست خدا و ہر دو دست خدا راست اند

اَلَّذِيْنَ يَعْدِلُوْنَ فِيْ حُكْمِهِمْ وَاَهْلِيْهِمْ وَمَا وَلُوْا رَوَاهُ

آنکسانیکہ عدل و راستی میکنند در احکام خود و اہل اے خود و عدل میکنند در چیزیکہ والی اند روا

مُسْلِمٌ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مسلم و روایت است از عائشہ رض از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَتَدْرُوْنَ مَنِ السّٰبِقُوْنَ اِلٰى ظِلِّ اللّٰهِ

علیہ وسلم کہ فرمود آیا دریابید کہ کیستند رسندگان بسوے سایہ خدا ے

عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ قَالُوا اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَعْلَمُ قَالَ

عزوجل روز قیامت گفتند خدا و رسول وے داناتر است فرمود آنحضرت

۲ راعی است و گفتہ اند کہ ہر کس [illegible] اعضاء و جوارح و حواس خود
و وے پرسیدہ میشود از احوال ایشان کہ کجا استعمال کرد و در حدیث بیان
نیافت از جہت ظہور و در سوال و از جہت اختصار

اَلَّذِيْنَ إِذَا أُعْطُوا الْحَقَّ قَبِلُوْهُ وَإِذَا سُئِلُوْهُ بَذَلُوْهُ

سابقان کسانے اند کہ چون دادہ شود ایشان را حق بپذیرند آنرا وچون سوال کردہ شوند حق را بذل کنند آنرا

وَحَكَمُوْا لِلنَّاسِ كَحُكْمِهِمْ لِأَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ

وحکم کنند برائے مردم مانند حکم کردن ایشان برائے ذات ہائے خود روا ہ احمد

وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وروایت است از ابی سعید رض کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَى اللّٰهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَقْرَبَهُمْ

علیہ وسلم بدرستیکہ دوست داشتہ شدہ ترین مردم بسوی خدا روز قیامت ونزدیکترین ایشان

مِنْهُ مَجْلِسًا إِمَامٌ عَادِلٌ وَإِنَّ أَبْغَضَ النَّاسِ إِلَى اللّٰهِ

از درگاہ خدا ازروئے مجلس بادشاہ دادگراست وبدرستیکہ دشمن داشتہ شدہ ترین مردم سوئے خدا

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَشَدَّهُمْ عَذَابًا وَفِيْ رِوَايَةٍ وَأَبْعَدَهُمْ

روز قیامت وسخت ترین مردم ازروئے عذاب ودرروایتے این نیز آمدہ کہ دور ترین ایشان

مِنْهُ مَجْلِسًا إِمَامٌ جَائِرٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

از خدا ازروئے مجلس بادشاہ جورکنندہ است رواہ ترمذی وروایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

عمر بن الخطاب رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ أَفْضَلَ عِبَادِ اللّٰهِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ

علیہ وسلم بدرستیکہ فاضلترین بندگان خدا ازروئے قدر ومرتبہ در روز

الْقِيٰمَةِ إِمَامٌ عَادِلٌ رَفِيْقٌ وَإِنَّ أَشَرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللّٰهِ مَنْزِلَةً

قیامت بادشاہ دادگر مہربان نرم دل است وبدرستیکہ بدترین مردم در قدر ومرتبہ

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِمَامٌ جَائِرٌ خَرِقٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ

روز قیامت بادشاہ جورکنندہ نامہربان است رواہ بیہقی در شعب الایمان

خرق بفتح خا وکسر را نقیض رفق است یعنی نامہربان ودر اصل خرق بضم خا ست بمعنی درشتی وابلہی کردن

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

وروایت است از ابن عمر رض که از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ اِنَّ السُّلْطَانَ ظِلُّ اللّٰهِ فِي الْاَرْضِ يَاوِيْ اِلَيْهِ كُلُّ

فرمود بدرستیکه بادشاه سایه خداست در زمین پناه می آرد بسوی وے هر

مَظْلُوْمٍ مِّنْ عِبَادِهٖ فَاِذَا عَدَلَ كَانَ لَهُ الْاَجْرُ وَعَلَى

ستم دیده از بندگان خدا پس چون عدل کند سلطان مر او را پاداش عدالت و واجب گردد بر

الرَّعِيَّةِ الشُّكْرُ وَاِذَا جَارَ كَانَ عَلَيْهِ الْاِصْرُ وَعَلَى

رعیت شکر گزاری و چون جور کند بروے بار گناه است و لازم است بر

الرَّعِيَّةِ الصَّبْرُ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْاِيْمَانِ

رعیت صبر کردن بر آن رواه بیهقی در شعب الایمان

وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت از حضرت معاویه رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مُعَاوِيَةُ اِنْ وُلِّيْتَ اَمْرًا فَاتَّقِ اللّٰهَ وَاعْدِلْ

علیه وسلم اے معاویه اگر والی گردانیده شوی تو کاری را پس تقوی کن خدا را و عدل کن

قَالَ فَمَا زِلْتُ اَظُنُّ اَنِّيْ مُبْتَلًى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى

گفت پس همیشه بودم که گمان می بردم که مبتلا گردانیده میشوم بعملے از جهت گفتن آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى ابْتُلِيْتُ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ

اللہ علیه وسلم تا آنکه مبتلا گردانیده شدم رواه احمد و بیهقی

فِي الدَّلَائِلِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ يَحْيَى بْنِ هِشَامٍ عَنْ يُوْنُسَ

در دلایل النبوة و روایت است از یحیی بن هشام رض از یونس

بْنِ اَبِيْ اِسْحَاقَ عَنْ اَبِيْهِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بن ابی اسحاق از پدرش گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا تَكُوْنُوْنَ كَذٰلِكَ يُؤَمَّرُ عَلَيْكُمْ رَوَاهُ

صلے اللہ علیہ وسلم چنانکہ می باشید در صلاح و فساد حاکم گردانیدہ میشود بر شما روا ہ

الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَقَالَ هٰذَا مُنْقَطِعٌ وَرِوَايَتُهُ

بیہقی در شعب الایمان وگفت کہ این حدیث منقطع است وروایت او

ضَعِيْفٌ وَعَنْ اَبِى الدَّرْدَاءِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

ضعیف است وروایت است از ابی درداء رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يَقُوْلُ اَنَا اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ

صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا تعالیٰ میگوید منم خدا نیست ہیچ خدائے

اِلَّا اَنَا مَالِكُ الْمُلُوْكِ وَمَلِكُ الْمُلُوْكِ قُلُوْبُ الْمُلُوْكِ فِيْ

مگر من مالک بادشاہانم و بادشاہ بادشاہانم دلہاے بادشاہان در

يَدِيْ وَاِنَّ الْعِبَادَ اِذَا اَطَاعُوْنِيْ حَوَّلْتُ قُلُوْبَ مُلُوْكِهِمْ

دست قدرت من است وتحقیق کہ بندگان چون فرمانبرداری کنند مرا میگردانم دلہا بادشاہان ایشان

عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ وَالرَّأْفَةِ وَاِنَّ الْعِبَادَ اِذَا عَصَوْنِيْ

برآنہا برحمت ورافت وتحقیق کہ بندگان چون نافرمانی کنند مرا

حَوَّلْتُ قُلُوْبَهُمْ بِالسَّخْطَةِ وَالنِّقْمَةِ فَسَامُوْهُمْ سُوْءَ

میگردانم دلہاے ایشان را بغضب وکراہت پس تکلیف میکنند ملوک عباد را

الْعَذَابِ فَلَا تُشْغِلُوْا اَنْفُسَكُمْ بِالدُّعَاءِ عَلَى الْمُلُوْكِ

بعذاب بد پس مشغول مگردانید نفسہای خود را ببد دعا کردن بر بادشاہان

وَلٰكِنْ اَشْغِلُوْا اَنْفُسَكُمْ بِالذِّكْرِ وَالتَّضَرُّعِ كَيْ اَكْفِيَكُمْ

ولیکن مشغول دارید نفسہاے خود را بذکر من وبزاری تا کفایت کنم

مُلُوْكَكُمْ رَوَاهُ اَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

شر ملوک شما را رواہ ابو نعیم در حلیہ وروایت است از عائشہ رض

مقصود منع است از دعا کردن بر مسلمانان و بد اندیشی درباب ایشان ورنہ بسبب ظلم و غصب بنفس خود ہیچ

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللّٰهُ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ خواہد خدا تعالےٰ

بِالْأَمِيْرِ خَيْرًا جَعَلَ لَهٗ وَزِيْرَ صِدْقٍ إِنْ نَسِيَ ذَكَّرَهٗ وَإِنْ

بادشاہ نیکی را بگرداند برائے او وزیر راست گفتار اگر فراموش کند بادشاہ حق را یاد دہاند وی

ذَكَرَ أَعَانَهٗ وَإِذَا أَرَادَ بِهٖ غَيْرَ ذٰلِكَ جَعَلَ لَهٗ وَزِيْرَ سُوْءٍ

یاد کند یاری دہد او را و چون خواہد خدا باو غیر آن بگرداند مر او را وزیر بد

إِنْ نَسِيَ لَمْ يُذَكِّرْهُ وَإِنْ ذَكَرَ لَمْ يُعِنْهُ رَوَاهُ أَحْمَدُ

اگر فراموش کند امیر حق را یاد ندہاند او را و اگر یاد کند یاری ندہد او را رواہ احمد

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

والنسائی و روایت است از ابن عباس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيْرِهٖ شَيْئًا يَكْرَهُهٗ فَلْيَصْبِرْ

اللہ علیہ وسلم کسیکہ ببیند از امیر خود چیزیکہ ناخوش دارد آنرا پس باید کہ صبر کند

فَإِنَّهٗ لَيْسَ أَحَدٌ يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شِبْرًا فَيَمُوْتُ إِلَّا مَاتَ

پس بتحقیق کہ نیست ہیچ یکے کہ جدائی کند جماعت را یک وجب پس بمیرد مگر آنکہ بمیرد

مِيْتَةً جَاهِلِيَّةً مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ الْحُصَيْنِ رضـ

مردن اہل جاہلیت متفق علیہ و روایت است از ام حصین رضـ

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ أُمِّرَ عَلَيْكُمْ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر حاکم ساختہ شود بر شما

عَبْدٌ مُجَدَّعٌ يَقُوْدُكُمْ بِكِتَابِ اللّٰهِ فَاسْمَعُوْا لَهٗ وَأَطِيْعُوْا

غلامے گوش و بینی بریدہ کہ میکشد شما را بکتاب خدا پس سماع کنید مر او را و اطاعت کنید

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواہ مسلم و روایت است از ابن عمر رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ

صلی اللہ علیہ وسلم شنیدن و قبول کردن حکم امام واجب است بر مرد مسلمان

فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ

در ہرچہ کہ دوست میدارد آنرا و مکروہ میدارد آنرا ما دام کہ امر کردہ نشود بگناہ پس چون امر کردہ شود بگناہی

فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس نیست شنیدن و نہ فرمان برداری متفق علیہ

بَابُ وَعِيدِ الْوُلَاةِ الظَّالِمِينَ

باب در احادیثے کہ در وعید والیان ظالم وارد شدہ

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولٰئِكَ هُمُ الظّٰلِمُونَ ۝

و ہر کہ حکم نکند بانچہ خدا نازل فرمودہ است پس ایشان اند ستمگاران

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْكٰفِرُونَ ۝

و ہر کہ حکم نکند بانچہ نازل فرمود خدا پس ایشانند گروہ کافران

وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝

و ہر کہ حکم نکند بانچہ نازل فرمود خدا پس ایشانند بدکاران

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

روایت است از معقل بن یسار رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا مِنْ وَالٍ يَلِي رَعِيَّةً مِّنَ الْمُسْلِمِينَ

اللہ علیہ وسلم راکہ میفرمود نیست ہیچ والی کہ تصرف کند رعیتے را از مسلمانان

فَيَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لَهُمْ إِلَّا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

پس بمیرد آن والی و حال آنکہ خیانت کنندہ است مرایشانرا مگر آنکہ حرام میگرداند خدا بروے بہشت را

وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

مائدہ ع ۷
ایضاً
ایضاً
متفق علیہ

يقول ما من عبد يسترعيه الله رعية فلم يحطها بنصيحة

كه ميگفت نيست هيچ بنده كه طلب ميكند از وی خدا رعيتے را پس نگاه نداشت آن بنده رعيت را بخير خواهی

الا لم يجد رائحة الجنة متفق عليه وعن عائذ

مگر آنكه نمی يابد بوے بهشت را متفق عليه و روايت است از عائذ

بن عمرو رض قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم

بن عمرو رض گفت شنيدم آنحضرت صلى الله عليه وسلم را

يقول ان شر الرعاء الحطمة رواه مسلم وعن

كه ميفرمود بدرستيكه بدترين امرا حطمه است رواه مسلم و روايت است از

عائشة رض قالت قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

عائشه رض گفت فرمود آنحضرت صلى الله عليه وسلم

اللهم من ولي من امر امتي شيئا فشق عليهم فاشقق

خداوندا كسيكه والی و متصرف گردانيده شود از كار امت من چيزيرا پس شاق و دشوار آيد بر ايشان

عليه ومن ولي من امر امتي شيئا فرفق بهم فارفق

بروے و كسيكه والی گردانيده شد از امر امت من چيزيرا پس نرمی كند با ايشان پس نرم شو بروے

به رواه مسلم وعن ابي هريرة رض قال قال

رواه مسلم و روايت است از ابی هريره رض گفت فرمود

رسول الله صلى الله عليه وسلم ما من امير عشرة الا

آنحضرت صلى الله عليه وسلم نيست هيچ امير ده مرد مگر آنكه

يؤتى به يوم القيمة مغلولا حتى يفك عنه العدل

آورده مى شود روز قيامت غل در گردن تا آنكه خلاص ميسازد او را عدل

او يوبقه الجور رواه الدارمي وعن ابي هريرة رض

يا هلاك ميگرداند او را ظلم رواه دارمی و روايت است از ابی هريره رض

فَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيْلٌ لِّلْاُمَرَاءِ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وائے مر امرا را

وَيْلٌ لِّلْعُرَفَاءِ وَيْلٌ لِّلْاُمَنَاءِ لَيَتَمَنَّيَنَّ اَقْوَامٌ يَوْمَ
وائے مر عرفا را وائے مر امنا را ہر آئینہ آرزو کنند قوم ہا روز

الْقِيٰمَةِ اَنَّ نَوَاصِيَهُمْ مُعَلَّقَةٌ بِالثُّرَيَّا يَتَجَلْجَلُوْنَ بَيْنَ
قیامت کاشکے موی پیشانی ایشان آویختہ باشد بہ پروین درحالیکہ می جنبیدند

السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ وَاَنَّهُمْ لَمْ يَلُوْا عَمَلًا رَوَاهُ فِي شَرْحِ
بآواز میان آسمان و زمین و تحقیق کہ والی نمی شدند ہیچ عملی را روایت کرد آن را در شرح

السُّنَّةِ وَعَنْ غَالِبِ الْقَطَّانِ عَنْ رَجُلٍ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ
السنۃ و روایت است از غالب قطان تابعی از مردے کہ او روایت دارد از جد خود

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ الْعِرَافَةَ
گفت جد او کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ عریف شدن

حَقٌّ وَلَا بُدَّ لِلنَّاسِ مِنْ عُرَفَاءَ وَلٰكِنَّ الْعُرَفَاءَ فِي النَّارِ
حق است و چارہ نیست مردم را از وجود عریفان ولیکن اکثر عریفان در آتش دوزخ اند

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رض از آنحضرت صلی اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّكُمْ سَتَحْرِصُوْنَ عَلَى الْاِمَارَةِ
علیہ وسلم کہ فرمود بدرستیکہ شما نزدیک است کہ حرص کنید بر امارت

وَسَتَكُوْنُ نَدَامَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَنِعْمَ الْمُرْضِعَةُ
و حکومت و نزدیک است کہ باشد آن امارت موجب پشیمانی روز قیامت پس نیکو شیر دہندہ است

وَبِئْسَتِ الْفَاطِمَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ
امارت و بد از شیر باز دارندہ است روایت کرد این حدیث را بخاری و از مقدام بن

عرفا جمع عریف بمعنی قیم و نقیب قوم و مرد کلان قبیلہ کہ از احوال ایشان خبر گیرد و بہ امیر رساند و امنا جمع امین و مراد ازین امینان کسانیکہ امینان بیت المال اند و در آن ایشان ادائے مال امانت شدہ است و چیزی ازیشان ناخوش شدہ ... ازیشان بیاد امانت ... تعلق بانبیاء ... فریب دیدہ است ۱۲ و فریفتہ ...

مَعْدِيْكَرِبَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَرَبَ

معدیکرب مرویست که آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم زد

عَلٰى مَنْكِبَيْهِ ثُمَّ قَالَ اَفْلَحْتَ يَا قُدَيْمُ اِنْ مُتَّ وَلَمْ

بر ہر دو دوشہای وی پس فرمود بتحقیق رستگاری یافتی ای قدیم اگر بمیری

تَكُنْ اَمِيْرًا وَّلَا كَاتِبًا وَّلَا عَرِيْفًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ

بحالیکه نباشی امیر و نه نویسندهٔ امیر و نباشی عریف رواه ابو داؤد و

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

از عقبہ بن عامر رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ صَاحِبُ مَكْسٍ يَعْنِي الَّذِيْ

علیہ وسلم در نمی آید بہشت را خداوند مکس یعنی آنکه می گیرد

يَعْشُرُ النَّاسَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِيْ

عُشر از مردم رواه احمد و ابو داؤد و دارمی و روایت است از

ذَرٍّ رض قَالَ قَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّةَ

ابی ذر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مرا شش روز

اَيَّامٍ اِعْقِلْ يَا اَبَا ذَرٍّ مَا يُقَالُ لَكَ بَعْدُ فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ

که فہم کن اے اباذر چیزی را که گفته میشود ترا بعد ازین پس ہرگاه که شد روز

السَّابِعُ قَالَ اُوْصِيْكَ بِتَقْوَى اللّٰهِ فِيْ سِرِّ اَمْرِكَ وَعَلَانِيَتِهٖ

ہفتم گفت آنحضرت صلعم وصیت می کنم ترا به پرہیزگاری خدا در پنہان کار تو و آشکارا

وَاِذَا اَسَأْتَ فَاَحْسِنْ وَلَا تَسْئَلَنَّ اَحَدًا شَيْئًا وَّاِنْ سَقَطَ

و چون بد کنی کارے را نیکی نیز کن که حسنه محو کند سیئه را و سوال مکن کسی را ہیچ چیزی را اگرچه بیفتد

سَوْطُكَ وَلَا تَقْبِضْ اَمَانَةً وَّلَا تَقْضِ بَيْنَ اثْنَيْنِ رَوَاهُ اَحْمَدُ

تازیانه تو و قبض مکن امانت را و قاضی مشو میان دو کس رواه احمد

وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ
واز ابی امامہ مرویست از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ آنحضرت

قَالَ مَا مِنْ رَجُلٍ يَلِيْ اَمْرَ عَشَرَةٍ فَمَا فَوْقَ ذٰلِكَ اِلَّا اَتَاهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ
فرمود نیست مردے کہ والی وحاکم شود کارِ دہ کس را پس زیادہ از آن الا آید عامل مگر آنکہ بیاید در گاہ

مَغْلُوْلًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَدُهٗ اِلٰى عُنُقِهٖ فَكَّهٗ بِرُّهٗ اَوْ اَوْبَقَهٗ
غل کردہ شدہ روز قیامت دست وے بسوے گردن او کہ خلاص میگرداند او را

اِثْمُهٗ اَوَّلُهَا مَلَامَةٌ وَّاَوْسَطُهَا نَدَامَةٌ وَّاٰخِرُهَا خِزْيٌ
یا ہلاک میگرداند او را بدی وابتداے ولایت ملامت است و میان آن پشیمانی است و آخر کار رسوائی

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ
روز قیامت رواہ احمد واز عبد اللہ بن عمرو رضـ مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ نَظَرَ اِلٰى
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ نگاہ کند بسوے

اَخِيْهِ نَظْرَةً يُّخِيْفُهٗ اَخَافَهُ اللهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ
برادر خود نگاہے کہ میترساند آن برادر را بترساند او را خدا تعالیٰ روز قیامت رواہ البیہقی

فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رضـ عَنِ النَّبِيِّ
در شعب الایمان واز ابی سعید رضـ مرویست از آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ عِنْدَ
صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمود مر ہر غادر را لواے است نزد

اِسْتِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
وبر وے روز قیامت ودر روایتے دیگر آنیست کہ مر ہر غادر را لوائیست روز قیامت

يُرْفَعُ لَهٗ بِقَدْرِ غَدْرِهٖ اَلَا وَلَا غَادِرَ اَعْظَمُ غَدْرًا مِّنْ اَمِيْرِ عَامَّةٍ
کہ بلند گردانید میشود آن علم برائے وی باندازہ غدر وی آگاہ باشید کہ نیست غادر کہ عظیم تر است

آن علم باندازہ غدر وی بلند کردہ شود آگاہ باشید کہ نیست غادر بزرگتر از جہت غدر از امیر عامہ

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ اَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ

روایت کرد اسے مسلم اور روایت ہے عمرو بن مرہ سے کہ کہا اس نے معاویہ کو

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ

کہ سنا میں نے رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کو فرماتے تھے جس شخص کو

وَلَّاهُ اللهُ شَيْئًا مِنْ اَمْرِ الْمُسْلِمِيْنَ فَاحْتَجَبَ دُوْنَ حَاجَتِهِمْ وَ

والی کرے اللہ کسی چیز کا کام میں مسلمانوں کے پس پردہ کرے سامنے حاجت ان کی کے اور

خَلَّتِهِمْ وَفَقْرِهِمْ اِحْتَجَبَ اللهُ دُوْنَ حَاجَتِهِ وَخَلَّتِهِ وَفَقْرِهِ

یعنی منع کرے دروازہ حاجت والوں سے پردہ کرے گا اللہ تعالیٰ اس کی حاجت کے آگے اور

فَجَعَلَ مُعَاوِيَةُ رَجُلًا عَلٰى حَوَائِجِ النَّاسِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

پس مقرر کیا معاویہ نے ایک مرد کو حاجتوں پر لوگوں کی روایت کیا ابو داؤد نے

وَالتِّرْمِذِيُّ وَفِيْ رِوَايَةٍ لَهٗ وَلِاَحْمَدَ اَغْلَقَ اللهُ تَعَالٰى

اور ترمذی نے اور ایک روایت میں ترمذی کی اور احمد کی ہے بند کرے گا اللہ تعالیٰ

اَبْوَابَ السَّمَاءِ دُوْنَ خَلَّتِهِ وَحَاجَتِهِ وَمَسْكَنَتِهِ

دروازے آسمان کے اس کی حاجت اور محتاجی کے آگے

وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ اَنَّهٗ كَانَ اِذَا بَعَثَ عُمَّالًا لَهٗ

اور روایت ہے عمر بن خطاب سے کہ وہ جب بھیجتے تھے اپنے عاملوں کو

شَرَطَ عَلَيْهِمْ اَنْ لَا تَرْكَبُوْا بِرْذَوْنًا وَلَا تَاْكُلُوْا نَقِيًّا وَلَا

شرط کرتے ان پر کہ سوار نہ ہو ترکی گھوڑے پر اور نہ کھاؤ میدہ اور نہ پہنو

تَلْبِسُوْا رَقِيْقًا وَلَا تُغْلِقُوْا اَبْوَابَكُمْ دُوْنَ حَوَائِجِ النَّاسِ فَاِنْ

کپڑا باریک اور نہ بند کرو دروازے اپنے حاجتوں کے آگے لوگوں کی پس اگر

فَعَلْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذٰلِكَ فَقَدْ حَلَّتْ بِكُمُ الْعُقُوْبَةُ ثُمَّ يُشَيِّعُهُمْ

کرو گے کچھ اس میں سے پس تحقیق اترے گی تم پر سزا پھر رخصت کرتے عمر عاملوں کو

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

رواه بیهقی در شعب الایمان و روایت است از عبد الله بن

مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ

مسعود رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست

حَاكِمٍ يَحْكُمُ بَيْنَ النَّاسِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَلَكٌ آخِذٌ

حاکمی که حکم میکند میان مردم مگر آنکه می آید روز قیامت درحالیکه فرشته گیرنده است

بِقَفَاهُ ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ فَإِنْ قَالَ أَلْقِهِ أَلْقَاهُ فِي

گردن او را پس بر میدارد آن فرشته سر خود را بسوی آسمان پس اگر میگوید خدا بینداز او را در

مَهْوَاةٍ أَرْبَعِيْنَ خَرِيْفًا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

دوزخ می اندازد فرشته او را در محل افتادن چهل سال رواه احمد و ابن ماجه و بیهقی

فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در شعب ایمان و روایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَعَوَّذُوْا بِاللّٰهِ مِنْ رَأْسِ السَّبْعِيْنَ وَإِمَارَةِ

صلی الله علیه وسلم پناه جوئید بخدا از سر سال هفتاد و از امارت

الصِّبْيَانِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رض

خردان رواه احمد و روایت است از جابر بن سمره رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ ثَلَاثَةً

گفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم را که میفرمود سه خصلت است

أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْاِسْتِسْقَاءَ بِالْأَنْوَاءِ وَحَيْفَ السُّلْطَانِ

که میترسم بر امت خود طلب کردن باران بمنازل قمر دوم جور و ستم سلطان

وَتَكْذِيْبٌ بِالْقَدَرِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض

وسوم انکار کردن تقدیر الٰهی را رواه احمد و روایت است از ابی ذر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ اَنْتُمْ وَاَئِمَّةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چگونہ باشد حال شما با ائمہ

مِنْ بَعْدِيْ يَسْتَاْثِرُوْنَ بِهٰذَا الْفَيْءِ قُلْتُ اَمَا وَالَّذِيْ

بعد من کہ مستقل و باشند باین مال گفتم آگاہ باش سوگند بخدا

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ اَضَعُ سَيْفِيْ عَلٰى عَاتِقِيْ ثُمَّ اَضْرِبُ بِهٖ حَتّٰى

کہ برانگیختہ است ترا بحق بنہم شمشیر خود را بر گردن خود پستر میزنم با آن شمشیر تا آنکہ

اَلْقَاكَ قَالَ اَوَلَا اَدُلُّكَ عَلٰى خَيْرٍ مِّنْ ذٰلِكَ تَصْبِرُ حَتّٰى

ملاقات میکنم ترا فرمود آنحضرت صلعم آیا راہ ننمایم ترا بر بہتر ازین از شمشیر زدن صبر کن تا آنکہ

تَلْقَانِيْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضـ

ملاقات میکنی مرا روایت ابوداؤد و روایت است از ابی امامہ رضـ

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّ الْاَمِيْرَ اِذَا ابْتَغٰى

از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم گفت آنحضرت صلعم بدرستیکہ امیر وقتیکہ طلب کند

الرِّيْبَةَ فِي النَّاسِ اَفْسَدَهُمْ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ

شک و تہمت را در مردم تباہ میگرداند ایشان را روایت ابوداؤد و از ابی سعید

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْجِهَادِ

گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فاضل ترین جہاد

مَنْ قَالَ كَلِمَةَ حَقٍّ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

قول کسی است کہ میگوید کلمہ حق را نزد سلطان جور کنندہ روایت الترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَرَوَاهُ اَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ عَنْ

و ابوداؤد و ابن ماجہ و روایت کرد احمد و نسائی از

طَارِقِ ابْنِ شِهَابٍ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

طارق بن شہاب و روایت است از ابن عباس رضـ از آنحضرت صلی اللہ

امیر ہونے کے بعد تجسس احوال رعیت نہ کرے

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ سَكَنَ الْبَادِيَةَ جَفَا وَمَنِ اتَّبَعَ

علیه وسلم گفت آنحضرت کسیکه سکونت کند در بادیه سخت دل گردد وکسیکه همیشه در پے

الصَّيْدَ غَفَلَ وَمَنْ اَتَى السُّلْطَانَ افْتُتِنَ رَوَاهُ اَحْمَدُ

صید رود غافل میگردد وکسیکه بیاید سلطان راهی افتد در بلا و فتنه روایه احمد

وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَفِي رِوَايَةِ اَبِي دَاوُدَ مَنْ لَزِمَ

و ترمذی و نسائی ودر روایت ابی داؤد این است کسیکه ملازمت کند

السُّلْطَانَ افْتُتِنَ وَمَا ازْدَادَ عَبْدٌ مِنَ السُّلْطَانِ دُنُوًّا

سلطان را در فتنه افتد و زیاده نکند هیچ بنده از سلطان قرب و منزلت

اِلَّا ازْدَادَ مِنَ اللهِ بُعْدًا وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رض

مگر آنکه زیاده میکند دوری را از خدا و روایت است از کعب بن عجره رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُعِيْذُكَ بِاللهِ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در پناه خدا میدهم ترا

مِنْ اِمَارَةِ السُّفَهَاءِ قَالَ وَمَا ذَاكَ يَا رَسُوْلَ اللهِ قَالَ

از فرمانروائی بیخردان گفت کعب وچیست امارت سفها اے پیغمبر خدا گفت آنحضرت

اُمَرَاءُ سَيَكُوْنُوْنَ مِنْ بَعْدِيْ مَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ فَصَدَّقَهُمْ

امرار نزدیک که باشند بعد از من کسانیکه در آیند بر ایشان پس تصدیق کنند بر ایشان

بِكِذْبِهِمْ وَاَعَانَهُمْ عَلٰى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسُوْا مِنِّيْ وَلَسْتُ

دروغ ایشان ویاری دهند ایشان را بظلم ایشان پس نیستند آن کسان از من ونیستم من

مِنْهُمْ وَلَمْ يَرِدُوْا عَلَيَّ الْحَوْضَ وَمَنْ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِمْ

از ایشان و هرگز در نیایند بر من حوض کوثر را و آنانکه در نیایند بر ایشان

وَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكِذْبِهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلٰى ظُلْمِهِمْ

و تصدیق نکنند ایشان را بدروغ ایشان و اعانت نه کنند ایشان را بظلم ایشان

فَأُولَٰئِكَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ وَأُولَٰئِكَ يَرِدُونَ عَلَيَّ الْحَوْضَ

پس آنکسان از من اند و من از ایشان ہستم و آن کسان در می آیند بر من حوض را

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رضـ قَالَ

رواه ترمذی و نسائی و روایت است از ابی بکره رضـ گفت

لَمَّا بَلَغَ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أَهْلَ فَارِسَ قَدْ

چون رسید آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را اینکه فارسیان

مَلَّكُوا عَلَيْهِمْ بِنْتَ كِسْرَىٰ قَالَ لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ

ملکه گردانیده اند بر خود دختر کسری را فرمود آنحضرت ہرگز رستگاری و پیروزی نیابند گروہے

وَلَّوْا أَمْرَهُمْ امْرَأَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

که والی گردانیدند در کار خود از زنے را رواه بخاری

کسری بادشاه فارس معرب خسرو

بَيَانُ مَا عَلَى الْقُضَاةِ

بیان آنچه بر قاضیان است

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ مَنْ جُعِلَ قَاضِيًا بَيْنَ النَّاسِ فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيْرِ

وسلم کسیکه گردانیده شد قاضی میان مردم پس تحقیق ذبح کرده شد بے

سِكِّينٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

کارد رواه احمد و ترمذی و ابو داود و ابن ماجه

وَعَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از انس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنِ ابْتَغَى الْقَضَاءَ وَسَأَلَ وُكِلَ إِلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أُكْرِهَ عَلَيْهِ

کسیکه طلب کند قضا را و سوال کند گذاشته میشود بسوی نفس وی و کسیکه اکراه کرده شد بر قضا

اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْهِ مَلَكًا يُسَدِّدُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ
میفرستد خدا بروے فرشتہ را کہ راست میگرداند گردار و گفتار او را رواہ ترمذی و ابوداؤد و ابن

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْقُضَاةُ
دروایت است از بریدہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ قاضیان

ثَلٰثَةٌ وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ وَاثْنَانِ فِي النَّارِ وَاَمَّا الَّذِيْ فِي الْجَنَّةِ فَرَجُلٌ
سہ قسم اند یکے در بہشت و دو قسم در آتش پس لیکن آن یکہ در بہشت ست پس مردیست

عَرَفَ الْحَقَّ فَقَضٰى بِهٖ وَرَجُلٌ عَرَفَ الْحَقَّ فَجَارَ فِي الْحُكْمِ
کہ شناخت حق را پس حکم کرد بحق و مردے شناخت حق را پس جور کرد در حکم

فَهُوَ فِي النَّارِ وَرَجُلٌ قَضٰى لِلنَّاسِ عَلٰى جَهْلٍ فَهُوَ فِي
پس آنکس در آتش است و مردیکہ حکم کرد برائے مردم بنابر جہل پس وے نیز در

النَّارِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض
آتش ست رواہ ابوداؤد و ابن ماجہ وروایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ طَلَبَ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بخواہد

قَضَاءَ الْمُسْلِمِيْنَ حَتّٰى يَنَالَهٗ ثُمَّ غَلَبَ عَدْلُهٗ جَوْرَهٗ فَلَهٗ
قضائے مسلمانان را تا آنکہ بیابد او را پس تر غالب آید عدل او جور او را پس مر او راست

الْجَنَّةُ وَمَنْ غَلَبَ جَوْرُهٗ عَدْلَهٗ فَلَهُ النَّارُ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ
بہشت و کسیکہ غالب آید جور او عدل او را پس مر او راست آتش دوزخ رواہ ابوداؤد

وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وروایت است از عائشہ رض از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَيَاْتِيَنَّ عَلَى الْقَاضِي الْعَدْلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَتَمَنّٰى اَنَّهٗ
کہ فرمود آنحضرت ہر آئینہ می آید بر قاضی عدل روز قیامت آرزو می برد قاضی کاشکے وی

لَمْ يَقْضِ بَيْنَ اثْنَيْنِ فِي تَمْرَةٍ قَطُّ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ سَعِيدِ
حکم نمی کرد میان دو کس در یک خرما هرگز رواه احمد و روایت است از سعید
بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ مُسْلِمًا أَوْ يَهُودِيًّا اخْتَصَمَا إِلَى عُمَرَ فَرَأَى الْحَقَّ
بن مسیب رضا که مسلمان و یک یهودی خصومت کردند و آمدند بسوی عمر رضا پس دید عمر رضا حق
لِلْيَهُودِيِّ فَقَضَى لَهُ عُمَرُ بِهِ فَقَالَ لَهُ الْيَهُودِيُّ وَاللّٰهِ لَقَدْ
مر یهودی را پس حکم کرد جانب یهودی پس گفت مر عمر را یهودی بخدا سوگند هر آئینه
قَضَيْتَ بِالْحَقِّ فَضَرَبَهُ عُمَرُ بِالدِّرَّةِ وَقَالَ مَا يُدْرِيكَ
بتحقیق حکم کردی تو بحق پس بزد آن یهودی را عمر رضا بدره و گفت عمر رضا چه چیز دریابد ترا که این
فَقَالَ الْيَهُودِيُّ وَاللّٰهِ إِنَّا نَجِدُ فِي التَّوْرٰىةِ أَنَّهُ لَيْسَ قَاضٍ
پس گفت یهودی بخدا سوگند تا می یافتیم در توریت اینکه نیست حکم کننده
يَقْضِي بِالْحَقِّ إِلَّا كَانَ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكٌ وَعَنْ شِمَالِهِ مَلَكٌ
که حکم کند بحق مگر آنکه می باشد در جانب راست وی فرشته و در جانب چپ وی فرشته
يُسَدِّدَانِهِ وَيُوَفِّقَانِهِ لِلْحَقِّ مَادَامَ عَلَى الْحَقِّ فَإِذَا تَرَكَ
دیگر که سداد می بخشند اورا و توفیق میدهند اورا برای حق مادامیکه آن حکم بر حق است
الْحَقَّ عَرَجَا وَتَرَكَاهُ رَوَاهُ مَالِكٌ رَحْمَةُ اللّٰهِ عَلَيْهِ
حاکم حق را بالا می روند آن دو فرشته و میگذارند اورا رواه مالک رحمة الله علیه

بَابُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

باب درمیان امر بالمعروف و نهی عن المنکر
وَلْتَكُنْ مِّنْكُمْ أُمَّةٌ يَّدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
و باید که باشد از شما گروهی که بخوانند بسوی نیکوکاری و بفرمایند کار پسندیده
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ه يَا بُنَيَّ
و منع کنند از ناپسندیده و آن گروه ایشانند رستگاران ای پسر من

أَقِمِ الصَّلٰوةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ

برپا دار نماز را وامر بکار پسندیده ومنع کن از ناپسندیده

وَاصْبِرْ عَلٰى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ

وصبر کن بر هرچه برسد بتو هرآئینه این مقدمه از کارهاے

الْأُمُوْرِ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ رض عَنْ

مقصود است درروایت ست از ابی سعید خدری رضـ از انحضرت

رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَأٰى

صلی الله علیه وسلم فرمود هرکه ببیند از

مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهٖ فَإِنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهٖ

شما نامشروع را پس باید که تغیر دهد اورا از دست خود پس اگر نتواند پس بزبان

فَإِنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهٖ وَذٰلِكَ أَضْعَفُ الْإِيْمَانِ رَوَاهُ

پس اگر نتواند پس باید که تغیر دهد بدل واین سست ترین ایمان ست رواه

مُسْلِمٌ وَعَنْ نُعْمَانَ بْنِ بَشِيْرٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

مسلم درروایت است از نعمان بن بشیر رضـ گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَثَلُ الْمُدْهِنِ فِيْ حُدُوْدِ اللهِ

صلی الله علیه وسلم حال ومثال سستی کننده در حدود شریعت

وَالْوَاقِعِ فِيْهَا مَثَلُ قَوْمٍ اِسْتَهَمُوْا سَفِيْنَةً فَصَارَ

وآنکه افتاده است در حدود خدا مانند مثال وحال قومی ست که قسمت کردند در کشتی وقرعه انداختند پس

بَعْضُهُمْ فِيْ أَسْفَلِهَا وَصَارَ بَعْضُهُمْ فِيْ أَعْلَاهَا فَكَانَ الَّذِيْ

گشتند بعضے در درجهای پست وگشتند بعضے در درجهای بلند ازدی پس بود آنکه

فِيْ أَسْفَلِهَا يَمُرُّ بِالْمَاءِ عَلَى الَّذِيْ فِيْ أَعْلَاهَا

در تهای این کشتی ست میگذشت باب برآنکسان که در بالاے کشتی نشسته اند

فَتَأَذَّوْا بِهِ فَأَخَذَ فَأْسًا فَجَعَلَ يَنْقُرُ أَسْفَلَ السَّفِينَةِ فَأَتَوْهُ

پس آزار میکشیدند بدان پس گرفت آنکس که در پایان است تبر را پس کاویدن گرفت و شکستن پایان کشتی را

فَقَالُوا مَا لَكَ قَالَ تَأَذَّيْتُمْ بِي وَلَا بُدَّ لِي مِنَ الْمَاءِ فَإِنْ

پس گفتند چه شده است ترا گفت ایذا کشیدید شما بسبب من و چاره نیست مرا از آب گرفتن پس اگر

أَخَذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَنْجَوْهُ وَنَجَّوْا أَنْفُسَهُمْ وَإِنْ تَرَكُوهُ

بگیرند و باز دارند از این کار آنرا رستگاری میدهند او را و رستگاری میدهند ذاتهای خود را و اگر

أَهْلَكُوهُ وَأَهْلَكُوا أَنْفُسَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حُذَيْفَةَ

گذارند او را هلاک میگردانند او را و هلاک میگردانند ذاتهای خود را رواه بخاری و روایت است از حذیفه

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

بدرستیکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود که سوگند بخدای که بقاے ذات من در دست اوست

لَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللهُ

هر آئینه امر کنید شما بمعروف و نهی میکنید از منکر یا نزدیک ست که خدا تعالی میفرستد

أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ عِنْدِهِ ثُمَّ لَتَدْعُنَّهُ وَلَا

برشما عذابے از نزد خود پس تر هر آئینه دعا میکنید الله تعالی را

يُسْتَجَابُ لَكُمْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَرِيرِ بْنِ

و قبول کرده نمی شود دعا شمارا رواه ترمذی و روایت است از جریر بن

عَبْدِ اللهِ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبدالله رض گفت شنیدم من آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يَعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي

که میگفت نیست هیچ مردے که بباشد در قومی کار کند آن مرد در ایشان گناهان

يَقْدِرُوْنَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِ وَلَا يُغَيِّرُوْنَ إِلَّا أَصَابَهُمُ اللهُ

قدرت دارند آن قوم بر تغییر دادن بر آن مرد و تغییر نمی دهند مگر برساند خدا آن قوم را

مِنْهُ بِعِقَابٍ قَبْلَ اَنْ يَمُوْتُوْا رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ

خدا تعالیٰ از جهت آن عذاب پیش از آنکه بمیرند روایه ابو داود وابن ماجه

وَعَنْ عَدِيِّ بْنِ عَدِيِّ الْكِنْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَوْلًى لَنَا

وروایت است از عدی بن عدے الکندی گفت عدی حدیث کرد ما را مولای که بود ما را

اَنَّهُ سَمِعَ جَدِّيْ يَقُوْلُ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که وے شنید جد مرا که میگفت شنیدم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُعَذِّبُ الْعَامَّةَ بِعَمَلِ الْخَاصَّةِ حَتّٰى

وسلم را که میفرمود که خدا تعالیٰ عذاب نمی کند اکثر قوم را بعمل چند مردم خاص ایشان تا آنکه

يَرَوُا الْمُنْكَرَ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ وَهُمْ قَادِرُوْنَ عَلٰى اَنْ يُنْكِرُوْهُ

بینند عامه نامشروعے را میان خود حال آنکه ایشان می توانند که انکار کنند

فَلَا يُنْكِرُوْا فَاِذَا فَعَلُوْا ذٰلِكَ عَذَّبَ اللّٰهُ تَعَالٰى الْعَامَّةَ

پس انکار نکنند و تغیر ندهند آنرا پس چون کنند این را عذاب میکند خدا تعالیٰ عامه را

وَالْخَاصَّةَ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ الْعُرْسِ بْنِ

وخاصه را روایه در شرح السنه وروایت است از عرس ابن

عُمَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِذَا عُمِلَتِ

عمیره رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم فرمود چون کرده شود

الْخَطِيْئَةُ فِى الْاَرْضِ مَنْ شَهِدَهَا فَكَرِهَهَا كَانَ كَمَنْ

گناه در زمین هر که حاضر بود آن را پس ناخوش دارد آن را باشد همچو کسیکه

غَابَ عَنْهَا وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيَهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا

غایب است از آن و هر که غایب بود از آن پس راضی شود از آن باشد همچو کسیکه حاضر است آنرا

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِى الْبَخْتَرِيِّ عَنْ رَجُلٍ مِنْ اَصْحَابِ

روایه ابو داود وروایت است از ابی البختری رض از مردے از یاران

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنْ يَهْلِكَ النَّاسُ حَتّٰى يُعْذِرُوْا مِنْ اَنْفُسِهِمْ

علیہ وسلم ہرگز ہلاک نشوند مردم تا آنکہ بسیار شوند گناہان وعیبہای ایشان از ذاتہاے ایشان

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ قَالَ

رواہ ابوداؤد وروایت است از عبد اللہ بن مسعود رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا وَقَعَتْ بَنُوْ اِسْرَائِيْلَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ہنگامے کہ افتادند بنی اسرائیل

فِي الْمَعَاصِيْ نَهَتْهُمْ عُلَمَاؤُهُمْ فَلَمْ يَنْتَهُوْا فَجَالَسُوْهُمْ

در معصیتہا باز داشتند ایشا نرا دانشمندان ایشان پس باز نماندند پس نشستند دانشمندان ایشان در مجلسہا

وَاٰكَلُوْهُمْ وَشَارَبُوْهُمْ فَضَرَبَ اللّٰهُ قُلُوْبَ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ

وخوردند ونوشیدند با ایشان پس خلط کرد خدا تعالی دلہاے بعض ایشان را بہ بعض

فَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ عَلٰى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ

پس لعنت کرد بنی اسرائیل را خدا برزبان داؤد وعیسی بن مریم علیہما السلام این لعنت کردن

بِمَا عَصَوْا وَكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ قَالَ فَجَلَسَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

بسبب تجاوز کردن ایشان بود از حد و گفت ابن مسعود پس نشست آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ مُتَّكِئًا فَقَالَ لَا وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهِ

اللہ علیہ وسلم و بود تکیہ کردہ پس فرمود نجات نیابند تا آنکہ بہ پیچید ایشان را

حَتّٰى تَاْطُرُوْهُمْ اَطْرًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض

بر پیچیدنے بگیرید دستہا ایشان وخم کنید رواہ ترمذی وروایت است از جابر رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَوْحَى اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وحی فرستاد خدا تعالی

بعذر پیغمبر یا بسیار شدن گناہان از اعذار من الرجل
یعنی گناہ ایشان عیب وگناہ شدن
اعذار بسیار شد اعذار فلان از نفس
وقال بعضہم حقیقت عذروا ازالہ
کرا عذار یعنی سلب عذر یعنی
آن وجہ آن است کہ ذنب گناہان
بسبب عذر دار ند از اصلاح نفس
الضرب در اصلاح یعنی سطوت حق
وابی الکرو وسیدن است و دیگران
الخیر از منع اعطام است
ومراد اینجا منع از امتیاز کرد
بہجوم کرد ۱۲ اطلاعہ صمدیہ ۱۲
سکوتہ ۱۲ ۱۲

إِلَى جِبْرَئِيْلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنِ اقْلِبْ مَدِيْنَةَ كَذَا وَكَذَا بِأَهْلِهَا
بسوے جبرئیل علیہ السلام کہ برہم زن و بگردان شہر چنین وچنین را با اہل شہر

فَقَالَ يَا رَبِّ إِنَّ فِيْهِمْ عَبْدَكَ فُلَانًا لَمْ يَعْصِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ
پس گفت جبرئیل اے پروردگار در میان اہل این شہر فلان بندہ تست کہ معصیت نکردہ

قَالَ فَقَالَ اقْلِبْهَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ فَإِنَّ وَجْهَهُ لَمْ يَتَمَعَّرْ
گفت جبرئیل پس فرمود پروردگار بگردان و برہم زن آن بلدہ را بروے و بر ایشان زیراکہ روے آن بندہ متغیر نشدہ

فِيَّ سَاعَةً قَطُّ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ
از جہت من یک ساعت ہرگز رواہ بیہقی در شعب ایمان

بَابُ الظُّلْمِ

این باب در بیان ظلم است

إِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِأَنْفُسِهِمْ
ہر آئینہ خدا بدل نمیکند حالتے را کہ بقومے باشد تا وقتیکہ ایشان بدل کنند آنچہ در ضمیر است

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَّلٰكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ٥
ہر آئینہ خدا ہیچ ظلم نہ کند بر مردمان ولیکن مردمان بر خویشتن ستم میکنند

إِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضٰعِفْهَا
ہر آئینہ خدا ظلم نمی کند وزن ذرہ و اگر آن عمل نیکی باشد دو چندان میکند آن را

وَيُؤْتِ مِنْ لَّدُنْهُ أَجْرًا عَظِيْمًا ٥ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ
و بدہد از نزدیک خود مزد بزرگ واگر گرفتار کند خدا مردمان را

بِظُلْمِهِمْ مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَّلٰكِنْ يُّؤَخِّرُهُمْ إِلٰى أَجَلٍ
بسبب ستم ایشان نگذارد بر زمین ہیچ جنبندہ ولیکن تاخیر میکند ایشان را تا وقت

مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ ٥
مقرر پس چون برسد آن وقت مقرر ایشان باز نمانند ساعتے و نہ پیش روند

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَلظُّلْمُ
و روایت است از ابن عمر رض بدرستیکه آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود که ظلم کردن
ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض
سبب تاریکی است روز قیامت متفق علیه و روایت است از ابی هریره رض
اَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا يَقُوْلُ اِنَّ الظَّالِمَ لَا يَضُرُّ اِلَّا نَفْسَهُ فَقَالَ
که وے شنید مردی را که میگوید ظالم زیان نمی کند مگر نفس خود را پس گفت
اَبُوْ هُرَيْرَةَ رض بَلٰى وَاللّٰهِ حَتَّى الْحُبَارٰى لَتَمُوْتُ فِيْ وَكْرِهَا
ابو هریره رض آرے بخدا سوگند زیان میکند تا آنکه حبارے هر آئینه مرد
هُزْلًا لِظُلْمِ الظَّالِمِ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ
در آشیانه خود از لاغری بجهت ظلم ظالم روایت کرد بیهقی این چهار حدیث را در
شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ اَوْسِ بْنِ شُرَحْبِيْلَ اَنَّهُ سَمِعَ
شعب الایمان و روایت است از اوس بن شرحبیل رض که وے شنید
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ مَشٰى مَعَ ظَالِمٍ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را که میگفت کسیکه برود با ظالم
لِيُقَوِّيَهُ وَهُوَ يَعْلَمُ اَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْاِسْلَامِ
تا تقویت کند او را حال آنکه آنکس میداند که وی ظالم است پس بتحقیق بیرون آمد از اسلام
وَعَنْ عَلِيٍّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از علی رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
اِيَّاكَ وَدَعْوَةَ الْمَظْلُوْمِ فَاِنَّمَا يَسْأَلُ اللّٰهَ حَقَّهُ وَاِنَّ اللّٰهَ
دور دار خود را از دعاے مظلوم زیرا که وے می طلبد از خدا تعالی حق خود را و بتحقیق خدا
لَا يَمْنَعُ ذَا حَقٍّ حَقَّهُ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ
منع نمی کند هیچ صاحب حق را از حق وے و روایت است از ابی امامه رض که آنحضرت

[illegible] قطعه [illegible]

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود از بدترین مردم از روئے مرتبہ نزد خدا روز قیامت

عَبْدٌ اَذْهَبَ اٰخِرَتَهٗ بِدُنْيَا غَيْرِهٖ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بندہ ایست کہ ضائع کرد آخرت خود را بسبب دنیائے غیر خود روایت کرد او را ابن ماجہ و روایت است از

عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدَّوَاوِيْنُ

عائشہ رضی اللہ عنہا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم دواوین

ثَلٰثَةٌ دِيْوَانٌ لَا يَغْفِرُ اللّٰهُ الْاِشْرَاكَ بِاللّٰهِ يَقُوْلُ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ

سہ است یکے صحیفہ ایست کہ نمی آمرزد خدا او آن شریک گردانیدن کسے را بخدا است میگوید خدا ای

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُّشْرَكَ بِهٖ وَدِيْوَانٌ لَا يَتْرُكُهُ اللّٰهُ

کہ خدائے تعالیٰ نمی آمرزد شرک را و دیوان دوم صحیفہ ایست کہ مہمل نمیگذارد آن را خدا

ظُلْمُ الْعِبَادِ فِيْمَا بَيْنَهُمْ حَتّٰى يَقْتَصَّ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ

و آن ظلم بندگان است درمیان یکدیگر تا آنکہ قصاص بستانند بعضے از ایشان از بعضے

وَدِيْوَانٌ لَا يَعْبَأُ اللّٰهُ بِهٖ ظُلْمُ الْعِبَادِ فِيْمَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ اللّٰهِ

و صحیفہ سوم باک ندارد خدا بآن و آن ظلم بندگان است میان خود و میان خدا

فَذٰلِكَ اِلَى اللّٰهِ اِنْ شَاءَ عَذَّبَهٗ وَاِنْ شَاءَ تَجَاوَزَ عَنْهُ وَعَنْ

پس آن موکول است بارادت الٰہی اگر خواہد عذاب کند بندہ را و اگر خواہد تجاوز کند از ان و از

اَبِيْ مُوْسٰى قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اللّٰهَ

ابی موسیٰ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خدا

لَيُمْلِيْ لِلظَّالِمِ حَتّٰى اِذَا اَخَذَهٗ لَمْ يُفْلِتْهُ ثُمَّ قَرَأَ وَكَذٰلِكَ

ہر آئینہ مہلت میدہد ظالم را تا آنکہ وقتیکہ بگیرد او را نمی گذارد او را پس تر خواند و ہمچنین است

اَخْذُ رَبِّكَ اِذَا اَخَذَ الْقُرٰى وَهِيَ ظَالِمَةٌ اَلْاٰيَةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

گرفتن پروردگار تو چون بگیرد قریہ ہا را کہ ظالم اند تا آخر آیہ متفق علیہ

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلِمَةٌ لِأَخِيْهِ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ

ہرکہ باشد مراو را مظلمہ برادر مسلمان را از آبروے کہ ریختہ یا از چیزے دیگر پس باید کہ تحال بخواہد

مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُوْنَ لَهُ دِيْنَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ إِنْ كَانَ لَهُ

از وے امروز پیش از آنکہ نباشد مراد را دینارے و نہ درہم اگر باشد اورا

عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلِمَتِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ

عمل نیک گرفتہ شود از وے باندازہ ظلم او و اگر نباشد مراو را نیکیہا

أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

گرفتہ شود از بدیہاے صاحب وے پس برداشتہ شود بروے رواہ البخاری وہم ازوی مرویست

أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَتَدْرُوْنَ مَا الْمُفْلِسُ قَالُوْا

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود مرصحابہ را آیا درمی یابید کہ مفلس چیست گفتند

الْمُفْلِسُ فِيْنَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ فَقَالَ إِنَّ الْمُفْلِسَ

کہ مفلس درمیان ما کسے است کہ نیست درہم مراد را و نہ متاع پس فرمود آنحضرت صلعم مفلس

مِنْ أُمَّتِيْ مَنْ يَأْتِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِصَلٰوةٍ وَصِيَامٍ وَزَكٰوةٍ

از امت من کسے است کہ بیاید روز قیامت بنماز و روزہ و زکوٰۃ

وَيَأْتِيْ قَدْ شَتَمَ هٰذَا وَقَذَفَ هٰذَا وَأَكَلَ مَالَ هٰذَا وَسَفَكَ

و بیاید آنکہ رابحالت کہ دشنام کردہ است این را و نسبت زنا کردہ این را و خوردہ مال این را و ریخت

دَمَ هٰذَا وَضَرَبَ هٰذَا فَيُعْطٰى هٰذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهٰذَا مِنْ

خون این را و زدہ این را پس دادہ میشود این شخص کہ دشنام خوردہ از نیکیہاے وی و شخص دیگر

حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْضٰى مَا عَلَيْهِ أُخِذَ

از نیکیہاے وے پس اگر فانی شود نیکیہاے وی پیش از آنکہ حکم کردہ شود بجمیع آنچہ بر وے است گرفتہ شود

مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

از گناہان مظلومان پس انداختہ شود بر ظالم پستر انداختہ شود در آتش رواہ مسلم

وَعَنْهُ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتُؤَدُّنَّ

وہم از ابی ہریرہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ ہر آئینہ ادا کردہ می شود

الْحُقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ

حقہا بسوے اہل حقوق روز قیامت تا آنکہ قصاص گرفتہ شود براے گوسفند بے شاخ

مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ مُعَاوِيَةَ رضـ أَنَّهُ

از گوسفند شاخ دار رواہ مسلم و روایت است از معاویہ رضـ کہ وے

كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رضـ أَنِ اكْتُبِي إِلَيَّ كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ

بسوے عائشہ رضـ صدیقہ نوشت کہ بنویس براے من مکتوبے کہ وصیت کنی مرا دران

وَلَا تُكْثِرِي فَكَتَبَتْ سَلَامٌ عَلَيْكَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي سَمِعْتُ

و زیادتی مکن پس نوشت عائشہ رضـ سلام علیک لیکن بعد سلام پس تحقیق شنیدم

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنِ الْتَمَسَ رِضَا اللهِ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کسیکہ طلب کند خوشنودی خدا

بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ وَمَنِ الْتَمَسَ

با ناخوشنودی مردم کفایت کند اورا خدایتعالیٰ بارگرانی مردم را و ہر کہ طلب کند

رِضَا النَّاسِ بِسَخَطِ اللهِ وَكَلَهُ اللهُ إِلَى النَّاسِ وَالسَّلَامُ

خوشنودی مردم را بہ ناخوشنودی خدا بگذارد اورا خدا بسوے مردم والسلام

عَلَيْكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ حُبْشِيٍّ رضـ

بر تو رواہ ترمذی و روایت است از عبداللہ بن حبشی رضـ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ببرد درخت کنار را

---

۱ یعنی عدالت در ان روز حقوق را از جانوران ہم تا آنکہ شاخ دار بشاخ بے شاخ ستم کردہ باشد در آخرت قصاص گرفتہ شود ۱۲

۲ یعنی کلمہ ایں انصاف ... ۱۲

۳ ... ۱۲

صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهٗ فِي النَّارِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَقَالَ هٰذَا الْحَدِيْثُ

واژگون گرداند خدا سر او را در آتش دوزخ روایت کرد ابوداود و گفته است ابوداود این حدیث

مُخْتَصَرٌ يَعْنِيْ مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً فِيْ فَلَاةٍ يَسْتَظِلُّ بِهَا

مختصر است یعنی تمام حدیث اینست کسیکه ببرد سدره را در دشت که پناه میجوید بسایه او

ابْنُ السَّبِيْلِ وَالْبَهَائِمُ عَبَثًا وَظُلْمًا بِغَيْرِ حَقٍّ يَكُوْنُ لَهٗ

مسافر و حیوانات از روی ستم و بغیر حقی که باشد مر آنکسی را

فِيْهَا صَوَّبَ اللّٰهُ رَأْسَهٗ فِي النَّارِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ بَابُ الشَّفْعَةِ

در آن سدره حق نگون گرداند سر او را خدا در آتش دوزخ روایت کرده ابوداود در باب شفعه

مش وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مشکات و روایت است از ابن عمر رض که بتحقیق آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَمَّا مَرَّ بِالْحِجْرِ قَالَ لَا تَدْخُلُوْا مَسَاكِنَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ

هرگاه میگذشت مقام حجر فرمود داخل مشوید سکونتگاه کسانی را که ظلم کردند بر جانهای خود

اِلَّا اَنْ تَكُوْنُوْا بَاكِيْنَ اَنْ يُّصِيْبَكُمْ مَا اَصَابَهُمْ ثُمَّ قَنَّعَ

مگر آنکه باشید شما گریه کنان بخوف اینکه برسد شما را آنچه رسیده است ایشان را پس برقع کشید

رَأْسَهٗ وَاَسْرَعَ السَّيْرَ حَتّٰى اجْتَازَ الْوَادِيَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

سر خود را و نزودی رفت تا آنکه تجاوز نمود آن صحرا را متفق علیه

بَابُ الْغَضَبِ وَالْكِبْرِ

این باب در مذمت غضب و تکبر است

وَالَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَاِذَا مَا

و برای آنانکه پرهیز میکنند از گناهان کبیره و از بی حیائیها و چون

غَضِبُوْا هُمْ يَغْفِرُوْنَ ه وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ

بخشم می آیند ایشان می آمرزند و متاب رخساره خود را از طرف مردمان

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ

و راہ مرو در زمین خرامان ہر آئینہ خدا دوست نمی دارد ہر نازندہ خود

فَخُورٍ ۝ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

ستائندہ را و میانہ روی کن در رفتار خود و پست کن آواز خود را

إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ۝ وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ

ہر آئینہ بدترین آوازہا ہر آئینہ آواز خران باشد و شتاب کنید بسوے آمرزش

مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْأَرْضُ ۝ أُعِدَّتْ

از پروردگار خود و بسوے بہشتے کہ پہنائی آن مانند آسمان ہا و زمین است آمادہ کردہ شدہ است

لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ

برائے پرہیزگاران آنانکہ خرچ میکنند در آسایش و سختی و فرو خورندگان

الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۝ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ۝ إِنَّ اللّٰهَ

خشم و عفو کنندگان از مردمان و خدا دوست میدارد نیکوکاران را ہر آئینہ خدا

لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ

دوست نمیدارد کسے را کہ باشد متکبر خود ستائندہ و از ابن عمر رضا روایت گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَجَرَّعَ عَبْدٌ أَفْضَلَ عِنْدَ

فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرو نبرد و نیاشامید بزور و تکلف ہیچ بندہ فاضلتر نزد

اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ جُرْعَةِ غَيْظٍ يَكْظِمُهَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ تَعَالٰى

خدائے بزرگ و بلند از جرعہ خشمی کہ فرو بردہ آن را از جہت طلب خوشنودی خدا تعالے

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رض

رواہ احمد و روایت است از بہز بن حکیم از پدر خود و او از جد وے

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْغَضَبَ لَيُفْسِدُ الْإِيمَانَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ خشم گرفتن ہر آئینہ تباہ میگرداند ایمان را

كَمَا يُفْسِدُ الصَّبِرُ الْعَسَلَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ
چنانچہ تباہ میکرد واند صبر شہد را و روایت است از ابی ہریرہؓ گفت فرمود

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مُوْسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ گفت موسی بن عمران علیہ

السَّلَامُ يَا رَبِّ مَنْ أَعَزُّ عِبَادِكَ عِنْدَكَ قَالَ مَنْ إِذَا قَدَرَ غَفَرَ
السلام اے پروردگار من کیست عزیزترین بندگان تو نزد تو فرمود عزیزترین بندگان کسیکہ چون قادر شود بر انتقام

وَعَنْ أَنَسٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ
و روایت است از انس رضا کہ فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ

خَزَنَ لِسَانَهُ سَتَرَ اللهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ كَفَّ غَضَبَهُ كَفَّ اللهُ
نگاہ دارد زبان خود را از عیب مردم بپوشد خدا یتعالے عیب او را و کسیکہ فرو خورد خشم خود را باز دارد خدا

عَنْهُ عَذَابَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنِ اعْتَذَرَ إِلَى اللهِ قَبِلَ اللهُ
از ان کس عذاب خود را روز قیامت و کسیکہ عذر خواہی کند بسوے خدا بپذیرد خدا

عُذْرَهُ رَوَى الْأَحَادِيْثَ الثَّلَاثَةَ الْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيْمَانِ
عذر او را روایت کرد این ہر سہ حدیث را بیہقی در شعب الایمان

وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی ذر رضا کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ إِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ قَائِمٌ فَلْيَجْلِسْ فَإِنْ ذَهَبَ عَنْهُ
فرمود چون بہ خشم آید یکے از شما حال آنکہ وے ایستادہ است پس باید کہ بنشیند پس اگر رفت از ان

الْغَضَبُ وَإِلَّا فَلْيَضْطَجِعْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ
خشم بہتر ورنہ باید کہ بر پہلو بخسپد رواہ احمد و الترمذی و روایت است از

عَطِيَّةَ بْنِ عُرْوَةَ السَّعْدِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ
عطیہ بن عروہ سعدی رضا گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

صبر النفع و کبر اسرار
موجودہ عصارہ و رمخ
است نفخ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ الْغَضَبَ مِنَ الشَّيْطَانِ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ خُلِقَ

علیه وسلم بدرستیکه خشم کردن از شیطان است و بدرستیکه شیطان پیدا کرده شده است

مِنَ النَّارِ وَإِنَّمَا يُطْفَأُ النَّارُ بِالْمَاءِ فَإِذَا غَضِبَ أَحَدُكُمْ

از آتش و سرد کرده نمی شود آتش مگر باب پس چون بخشم آید یکے از شما

فَلْيَتَوَضَّأْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ أَنَّ

باید که وضو بازد رواه ابوداود و روایت است از ابی ہریرہ رضـ که

رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصِنِي قَالَ لَا تَغْضَبْ

مردے گفت مر پیغمبر خدا را صلی اللہ علیہ وسلم که وصیت کن مرا فرمود خشم مگیر

فَرَدَّدَ ذٰلِكَ مِرَارًا قَالَ لَا تَغْضَبْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ

پس باز گردانید آن مرد آن قول را فرمود خشم مگیر رواه بخاری و ہم از وے مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم نیست زبردست آنکس که مردم را بر زمین اندازد

إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

بلکه زبردست آنست که مالک باشد نفس خود را وقت غضب متفق علیه

وَعَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از حارثه بن وہب رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعَّفٍ

علیه وسلم آیا خبر ندہم شمارا باہل بہشت ہر ضعیف که حقیر می پندارند او را مردم

لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللّٰهِ لَأَبَرَّهُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ كُلُّ عُتُلٍّ

اگر سوگند خورد بر خدا راستگوی میگرداند وی تعالے او را آیا خبر ندہم شمارا باہل دوزخ ہر خشن

جَوَّاظٍ مُسْتَكْبِرٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضـ قَالَ

بباطل بخیل و متکبر متفق علیه و روایت است از ابن مسعود رضـ گفت

عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُحْشَرُ الْمُتَكَبِّرُوْنَ

از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم روایت میکند کہ فرمود آنحضرت کہ برانگیختہ میشوند تکبر کنندگان

اَمْثَالَ الذَّرِّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْ صُوَرِ الرِّجَالِ يَغْشَاهُمُ

مانند مورچہا ے خورد روز قیامت در صورت مردان کہ می پوشد ایشان را

الذُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ يُسَاقُوْنَ اِلٰى سِجْنٍ فِيْ جَهَنَّمَ يُسَمّٰى

خواری از ہر جا و ہر سو راندہ میشوند بسوے زندانے در دوزخ کہ نامیدہ میشود

بُوْلَسَ تَعْلُوْهُمْ نَارُ الْاَنْيَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ اَهْلِ النَّارِ

آن زندان بولس غلبہ میکند ایشان را آتش دوزخ کہ آتش آتشہاست نوشانیدہ میشود ایشان را از آنچہ سیلان میکند از دوزخیان

طِيْنَةِ الْخَبَالِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ

از زرد آب وریم وخون روا ہ ترمذے وا ز اسماء بنت عمیس رض مرویست

قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ بِئْسَ

گفت شنیدم من آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَخَيَّلَ وَاخْتَالَ وَنَسِيَ الْكَبِيْرَ الْمُتَعَالَ بِئْسَ

بندہ است بندہ کہ بر خود زعمے کرد وخود را نیک خیال کرد وفراموش کرد خداوند بزرگ بلند قدر را و بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ تَجَبَّرَ وَاعْتَدٰى وَنَسِيَ الْجَبَّارَ الْاَعْلٰى بِئْسَ

بندہ است بندہ کہ جبر نمود وظلم وفساد از حدود رگذشت وفراموش کرد خداوند جبار را کہ بلند قدرست او بد

الْعَبْدُ عَبْدٌ سَهَى وَلَهٰى وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبِلٰى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ

بندہ است بندہ کہ فراموش کرد ومشغول شد بلہو ولعب وفراموش کرد مقبرہا را و پوسیدگی بدن را و بد بندہ است

عَتَا وَطَغٰى وَنَسِيَ الْمُبْتَدَاَ وَالْمُنْتَهٰى بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَخْتِلُ الدُّنْيَا بِالدِّيْنِ

کہ از حد درگذشت وسرکشی کرد وفراموش کرد آغاز حال وانتہا حال خود را بد بندہ است بندہ کہ فریب میدہد

بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ يَخْتِلُ الدِّيْنَ بِالشُّبُهَاتِ بِئْسَ الْعَبْدُ

بد بندہ است بندہ کہ فریب میدہد دین را بشبہات بد بندہ است

(حاشیہ) یعنی مورچہا سے آنہا ... صورت مردان باشند ... تعبیر مورچہا ۱۲ ...

(حاشیہ) یعنی زرد آب وریم ... اہل دنیا را ... ۱۲ ...

(حاشیہ) یعنی فریب میدہد دین را ... ودنیا را ... ۱۲ لمعات ...

عَبْدٌ طَمَعٌ يَقُودُهُ بِئْسَ الْعَبْدُ عَبْدٌ هَوًى يُضِلُّهُ بِئْسَ الْعَبْدُ

بنده که طمع و حرص می کند او را بر در ارباب دنیا بد بنده است بنده که هوای نفس گمراه میگرداند او را

عَبْدٌ رَغَبٌ يُذِلُّهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي شُعَبِ الْإِيمَانِ

بد بنده است بنده که رغبت در دنیا خوار میکند او را روایت کرد ترمذی و بیهقی در شعب الایمان گفت بیهقی

قَالَ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ وَعَنْ عُمَرَ رضـ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ

نیست اسناد این حدیث قوی و از امیر المومنین عمر رضـ مرویست گفت وقتیکه وی بر منبر بود

يَا أَيُّهَا النَّاسُ تَوَاضَعُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اے مردمان تواضع کنید زیرا که من شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللهُ فَهُوَ فِي نَفْسِهِ صَغِيرٌ

وسلم که همی گفت کسیکه تواضع کند با مردم از برای خدا بلند گرداند خدا مرتبه او را پس آنکس در نفس خود

وَفِي أَعْيُنِ النَّاسِ عَظِيمٌ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللهُ فَهُوَ فِي أَعْيُنِ

و در چشمان مردم بزرگ است و کسیکه تکبر کند فرو نهد خدا مرتبه او را پس او در چشم

النَّاسِ صَغِيرٌ وَفِي نَفْسِهِ كَبِيرٌ حَتّٰى لَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِمْ مِنْ كَلْبٍ

مردم حقیر است و در نفس خود بزرگست تا آنکه هر آئینه وے سبکتر است بر مردم از سگ

أَوْ خِنْزِيرٍ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

یا خوک و از ابی ہریرہ رضـ مرویست که آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ وَثَلَاثٌ مُهْلِكَاتٌ فَأَمَّا

علیه وسلم فرمود سه خصلت رستگاری دهنده است از عذاب و سه خصلت هلاک کننده است

الْمُنْجِيَاتُ فَتَقْوَى اللهِ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ وَالْقَوْلُ بِالْحَقِّ فِي

اما خصلتهای نجات دهنده یکے ازان پس پرهیزگاری از خداست پنهان و آشکارا دوم گفتن حق در

الرِّضَا وَالسَّخَطِ وَالْقَصْدُ فِي الْغِنَا وَالْفَقْرِ وَأَمَّا الْمُهْلِكَاتُ

خوشنودی و ناخوشنودی سوم میانه روے در توانگری و درویشی اما خصلتهاے هلاک کننده

فَهَوًى مُتَّبَعٌ وَشُحٌّ مُطَاعٌ وَاِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهٖ وَهِيَ اَشَدُّهُنَّ

یکی هوای نفس که پیروی کرده شده است آن را دوم بخل وحرص اطاعت کرده شده سوم معجب بودن مرد بنفس خود واین

رَوَى الْبَيْهَقِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْخَمْسَةَ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

بدترین خصلتهای مذکوره است روایت کرد این حدیث پنج را بیهقی در شعب ایمان

كِتَابُ الْجِهَادِ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجَاهَدُوْا

کتاب در جهاد آنانکه ایمان آوردند وهجرت کردند وجهاد نمودند

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ

در راه خدا با موال خویش وجان خویش بزرگتر اند در مرتبه نزدیک خدا

وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَآئِزُوْنَ ۝ يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ

واین جماعت ایشانند مطلب یابان مژده میدهد ایشانرا پروردگار ایشان برحمت از نزدیک خود وبخشنودی

وَّجَنّٰتٍ لَّهُمْ فِيْهَا نَعِيْمٌ مُّقِيْمٌ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ط اِنَّ اللّٰهَ

وبوستانها که ایشان را در انجا نعمت دایم بود باشندگان آنجا همیشه هر آئینه

عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ۝ اِنَّ عِدَّةَ الشُّهُوْرِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا

نزد خدا مزد بزرگ است هر آئینه شمار ماهها نزدیک خدا

عَشَرَ شَهْرًا فِيْ كِتٰبِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ

دوازده ماه ست در کتاب خدا روزیکه آفرید آسمانها وزمین را

مِنْهَآ اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوْا

از انجمله چهار ماه ست حرام اینست دین درست پس ستم مکنید

فِيْهِنَّ اَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِيْنَ كَآفَّةً كَمَا

در آن ماهها بر خویشتن وجنگ کنید با مشرکان همه ایشان چنانکه ایشان

يُقَاتِلُوْنَكُمْ كَآفَّةً وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ۝

جنگ می کنند با شما همه شما وبدانید که خدا با متقیان ست

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا

ای مسلمانان چیست شمارا که چون گفته می شود بیرون آئید

فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ

در راه خدا گران شده میل می کنید بسوی زمین آیا راضی شدید

بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

بزندگانی دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا

فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا

در برابر آخرت مگر اندکی اگر بیرون نیائید عذاب کند شمارا عذابی

أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ

دردناک و بدل شما گیرد قومی را بجز شما و هیچ زیان نرسانید خدا را و خدا

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ

بر همه چیز توانا است ای پیغامبر جهاد کن

الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ

با کافران و با منافقان و درشتی کن برایشان و جای ایشان دوزخ است

وَبِئْسَ الْمَصِيرُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ

و وی بد جائیست هر آئینه خدا دوست میدارد آنهارا که جنگ میکنند در راه خدا

صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ

صف زده گویا که ایشان عمارتی هستند محکم بایکدیگر چسپیده لازم کرده شد بر شما جنگ

وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ

و آن دشوار است بر شما و شاید که شما ناخوش دارید چیزی را که حال آنکه وی بهتر باشد

لَكُمْ وَعَسَىٰ أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

شمارا و شاید دوست دارید چیزی را حال آنکه وی بد باشد و خدا میداند و شما نمیدانید

عه جزو ۱۰ رکوع ۱۲

عه جزو ۲۸ رکوع ۱۶

عه جزو ۲۸ رکوع ۹

عه جزو ۲ رکوع ۱۰

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُقَاتِلُوْنَ
مومنان کارزار میکنند در راه خدا و کافران می جنگند
فِيْ سَبِيْلِ الطَّاغُوْتِ فَقَاتِلُوْا اَوْلِيَآءَ الشَّيْطٰنِ اِنَّ كَيْدَ
در راه معبود باطل پس جنگ کنید با دوستان شیطان هر آئینه حیله
الشَّيْطٰنِ كَانَ ضَعِيْفًا ؕ اَيْنَمَا تَكُوْنُوْا يُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ
شیطان سست است هر جا که باشید در یابد شما را مرگ
وَلَوْ كُنْتُمْ فِيْ بُرُوْجٍ مُّشَيَّدَةٍ ؕ وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجٰهِدِيْنَ
اگرچه باشید در محلهای محکم و افزون داده است خدا مجاهدان را
عَلَى الْقٰعِدِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا ۙ دَرَجٰتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَّرَحْمَةً
بر نشینندگان مزد بزرگ و مرتبه ها از جانب خویش و آمرزش و بخشایش
وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۠ وَمَنْ يُّهَاجِرْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ يَجِدْ
و هست خدا آمرزنده مهربان و هر که ترک وطن میکند در راه خدا بیابد
فِي الْاَرْضِ مُرٰغَمًا كَثِيْرًا وَّسَعَةً ؕ وَمَنْ يَّخْرُجْ مِنْ بَيْتِهٖ
در زمین اقامت گاه بسیار و فراخی معیشت و هر که بیرون رود از خانهٔ خود
مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ
هجرت کنان بسوی خدا و پیغامبر او پس دریابد او را موت پس تحقیق ثابت شد
اَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا ۠ عن
مزد او بر خدا و هست خدا آمرزنده مهربان روایت است از
اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی هریره رض گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم
مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ
حال جهاد کننده در راه خدا همچو حال روزه دارنده شب بیدار

الْقَانِتِ بِآيَاتِ اللّٰهِ لَا يَفْتُرُ مِنْ صِيَامٍ وَّلَا صَلٰوةٍ حَتّٰى

طاعت کننده و قیام نماینده بآیات خداست کہ سست نمی شود آن مجاہد قائم از صیام و قیام تا آنکه

يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهُ قَالَ

بازگردد جہاد کننده در راه خدا متفق علیه و ہم از ابی ہریره رضی مرویست گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنْتَدَبَ اللّٰهُ لِمَنْ خَرَجَ

کہ فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم ضامن شد خدا تعالی مر کسے را کہ بیرون آمده است

فِيْ سَبِيْلِهٖ لَا يُخْرِجُهُ اِلَّا اِيْمَانٌ بِيْ وَتَصْدِيْقٌ بِرُسُلِيْ

بجہاد در حالیکہ بیرون نمی آرد او را مگر ایمان بمن و راستگو داشتن پیغمبران مرا

اَنْ اُرْجِعَهٗ بِمَا نَالَ مِنْ اَجْرٍ اَوْ غَنِيْمَةٍ اَوْ اُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

کہ باز گردانم او را بخانہ اش بچیزیکہ یافته است از ثواب آخرت یا غنیمت یا در آرم او در بہشت متفق علیه

وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالَّذِيْ

و ہم از وے مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم بخدا سوگند

نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوْلَا اَنَّ رِجَالًا مِّنَ الْمُؤْمِنِيْنَ لَا تَطِيْبُ اَنْفُسُهُمْ

اگر نمی بود ترس آنکه مردان از مسلمانان خوش نمی شود نفسہای ایشان

اَنْ يَّتَخَلَّفُوْا عَنِّيْ وَلَا اَجِدُ مَا اَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِ مَا تَخَلَّفْتُ

کہ واپس مانند و جدا شوند از من و نمی بود آنکہ نمی یابم چیزیکہ سوار کنم ایشان را بران و واپس میماندم و جدا

عَنْ سَرِيَّةٍ تَغْزُوْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْ نَفْسِيْ بِيَدِهٖ لَوَدِدْتُ

از ہر فوجے کہ جنگ کرد در راه خدا و بخدا سوگند ہر آئینه دوست میدارم

اَنْ اُقْتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ اُقْتَلَ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ

کہ کشته شوم در راه خدا پستر زنده گردانیده شوم پستر باز کشته شوم پستر باز زنده گردانیده شوم پستر

اُقْتَلَ ثُمَّ اُحْيٰى ثُمَّ اُقْتَلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَهْلٍ

کشته شوم باز زنده گردانیده شوم پستر کشته شوم متفق علیه و روایتست از سہل

بْنِ سَعْدٍ رضی قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِبَاطُ
ابن سعد رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم نگاہداشتن سرحد اسلام
يَوْمٍ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
یک روزے در راہ خدا بہتر است از دنیا و ہرچہ بر دنیا است متفق علیہ
وَعَنْ اَنَسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از انس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
لَغَدْوَةٌ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ رَوْحَةٌ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا
ہر آئینہ یک بامداد سیر کردن در راہ خدا یا یک شبانگاہ بہتر است از دنیا و آنچہ در دنیا است
مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رض قَالَ سَمِعْتُ
متفق علیہ و روایت است از سلمان فارسی رض گفت شنیدم
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رِبَاطُ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ خَيْرٌ مِّنْ
آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود کہ رباط یک روز و شب بہتر است از
صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ وَاِنْ مَاتَ جَرٰى عَمَلُهُ الَّذِيْ كَانَ
روزہ یکماہ و شب خیزی آن و اگر بمیرد روان میگردد بروے ثواب عمل وی کہ بود
يَعْمَلُهُ وَاُجْرِيَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ وَاَمِنَ الْفَتَّانَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
عمل میکرد و رسانیدہ میشود بروے رزق وی و ایمن میگردد از فتنہ اندازندہ کہ فرشتہ عذاب است
وَعَنْ اَبِيْ عَبْسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی عبس رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم
مَا اغْبَرَّتْ قَدَمَا عَبْدٍ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
گرد آلودہ نگردد دو پاے ہیچ بندہ در راہ خدا پس مساس کند او را آتش دوزخ رواہ البخاری
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ لَا يَجْتَمِعُ الْكَافِرُ وَقَاتِلُهُ فِي النَّارِ اَبَدًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فرمود جمع نمی شود کافر و کشندۂ کافر در آتش دوزخ ہمیشہ روا ہ مسلم

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت آنحضرت صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا يُكْلَمُ اَحَدٌ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَنْ يُكْلَمُ

وسلم مجروح گردانیدہ نمی شود ہیچ یکے در راہ خدا و خدا دانا تر است بکسے کہ مجروح گردانیدہ شود

فِي سَبِيْلِهِ اِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَجُرْحُهٗ يَثْعَبُ دَمًا اَللَّوْنُ

در راہ وے مگر آنکہ می آید روز قیامت و حال آنکہ جراحت او میریزد خون رنگ رنگ

لَوْنُ الدَّمِ وَالرِّيْحُ رِيْحُ الْمِسْكِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

خون و بوئے بوئے مشک متفق علیہ و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی موسی رض گفت آمد مردے بسوے آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

فَقَالَ الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذِّكْرِ وَالرَّجُلُ

پس گفت آن مرد مردے قتال میکند برائے غنیمت و مردے قتال میکند برائے نام و مردے

يُقَاتِلُ لِيُرٰى مَكَانُهٗ فَمَنْ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ مَنْ قَاتَلَ

قتال میکند برائے این غرض کہ دیدہ شود مکان او در شجاعت پس کیست در راہ خدا گفت آنحضرت ص

لِتَكُوْنَ كَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

برائے آنکہ باشد کلمۂ خدا بلندتر پس اوست جہاد کنندہ در راہ خدا متفق علیہ

وَعَنْ اَنَسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ جَاهِدُوا

و روایت است از انس رض از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کہ فرمود جہاد کنید

الْمُشْرِكِيْنَ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ وَاَلْسِنَتِكُمْ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ

کافران را بما لہائے خود و بذاتہائے خود و بزبانہائے خود روا ہ ابوداؤد

ع سلم بالقبح خستہ کردن
ع کلم و کلام خستگیہا
ع مجروح بشدہ و سعی کردن
ع ثعب روان کردن آب
و باب منع روان کردن ۱۲

وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

ونسائی و دارمی و روایت است از ابی ہریرہ رضا گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْشُوا السَّلَامَ وَاَطْعِمُوا الطَّعَامَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فاش کنید سلام را و بخورانید طعام را

وَاضْرِبُوا الْهَامَ تُوْرَثُوا الْجِنَانَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و بزنید سرہا را تا وارث گردانیده شوید بہشتہا را روایت کرد ترمذی و روایت است

فُضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

فضالہ بن عبید از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ گفت

كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلٰى عَمَلِهٖ اِلَّا الَّذِيْ مَاتَ مُرَابِطًا فِيْ سَبِيْلِ

ہر مردہ ختم کردہ میشود بر بیان عمل کہ کردہ است مگر آن کسیکہ مرد نگہدارندہ در راہ

اللّٰهِ فَاِنَّهٗ يُنْمٰى لَهٗ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَيَاْمَنُ مِنْ فِتْنَةِ

خدا پس بدرستیکہ شان اینست زیادہ کردہ میشود برای وی عمل وے تا روز قیامت و ایمن گردد از آزمائش

الْقَبْرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

قبر روایت کرد ترمذی و ابوداود و روایت کرد اینحدیث را دارمی

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رض اَنَّهٗ سَمِعَ

از عقبہ بن عامر و روایت است از معاذ بن جبل رض کہ وے شنید

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ قَاتَلَ فِيْ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میگفت کسیکہ قتال کند در

سَبِيْلِ اللّٰهِ فُوَاقَ نَاقَةٍ فَقَدْ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَمَنْ جُرِحَ جُرْحًا فِيْ

راہ خدا مقدار میان دو دوشیدن مادہ شتر پس بتحقیق واجب میگردد برای وے بہشت و کسیکہ خستہ شد

سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ نُكِبَ نَكْبَةً فَاِنَّهَا تَجِيْءُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ كَاَغْزَرِ مَا كَانَتْ لَوْنُهَا

راہ خدا یا رنج رسانیدہ شود رنج رسانیدنی پس می آید روز قیامت ہمچو بسیارتر بودن آن جراحت [illegible]

الزَّعْفَرَانُ وَرِيحُهَا الْمِسْكُ وَمَنْ خَرَجَ خُرَاجٌ فِي سَبِيلِ اللهِ فَإِنَّ عَلَيْهِ

زعفران است و بوی آن مشک است و کسیکه بیرون آید بیدان و ریش در راه خدا پس بدرستیکه بروی

طَابَعَ الشُّهَدَاءِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُودَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

مهر شهیدان است رواه ترمذی و ابوداؤد و نسائی و روایت از ابی هریره رضا

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَلِجُ النَّارَ مَنْ بَكَى مِنْ

گفت که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم در نمی آید آتش دوزخ را کسیکه گریید از

خَشْيَةِ اللهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ وَلَا يَجْتَمِعُ عَلَى عَبْدٍ

ترس خدا تا آنکه باز گردد شیر در پستان و جمع نمی شود بر هیچ بنده

غُبَارٌ فِي سَبِيلِ اللهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

گرد در راه خدا و دود جهنم یعنے مجاہد در دوزخ نمی آید رواه ترمذی

وَزَادَ النَّسَائِيُّ فِي أُخْرَى فِي مَنْخَرَيْ مُسْلِمٍ أَبَدًا وَفِي

و زیاده کرده است نسائی در روایت دیگر یعنے جمع نمیگردد غبار و دود در سوراخ بینی مسلمان هرگز

أُخْرَى لَهُ فِي جَوْفِ عَبْدٍ أَبَدًا وَلَا يَجْتَمِعُ الشُّحُّ وَالْإِيمَانُ

روایتی دیگر مر نسائی را جمع نمیگردد غبار و دود در درون بنده هرگز و جمع نمی شود بخل و ایمان

فِي قَلْبِ عَبْدٍ أَبَدًا وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ قَالَ

در دل بنده هرگز و روایت است از ابن عباس رضا گفت فرمود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم دو چشم اند که مس نمیکند آن دو چشم را آتش دوزخ

عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللهِ وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللهِ

یکے چشمے که گریسته است از خوف خدا و دیگر چشمے که شب کرده که نگاهبانی میکند مجاهدان را از شر کفار و بیدار

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ مَرَّ رَجُلٌ مِنْ

رواه ترمذی و روایت است از ابی هریره رضا گفت گذشت مردے از

اَصْحَابِ رَسُوْلِ اللّٰهِ بِشِعْبٍ فِيْهِ عُيَيْنَةٌ مِّنْ مَّآءٍ عَذْبَةٍ
یاران آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بشعبے کہ در وے چشمکے بود از آب شیرین

فَاَعْجَبَتْهُ فَقَالَ لَوِ اعْتَزَلْتُ النَّاسَ فَاَقَمْتُ فِيْ هٰذَا الشِّعْبِ
پس خوش آمد آن چشمہ آن مرد را پس گفت آنمرد کاشکے گوشہ میگرفتم از مردم پس اقامت میکردم درین

فَذُكِرَ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا تَفْعَلْ
پس ذکر کردہ شد آن نزد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم پس گفت آنحضرت ؐ مکن این را

فَاِنَّ مَقَامَ اَحَدِكُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَفْضَلُ مِنْ صَلٰوتِهٖ فِيْ بَيْتِهٖ
زیراکہ بدرستی ایستادن یکے از شما در راہ خدا فاضلتر است از نماز وے در خانہ خود

سَبْعِيْنَ عَامًا اَلَا تُحِبُّوْنَ اَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ
ہفتاد سال آیا دوست نمیدارید شما کہ بیامرزد خدا تعالی شما را و در آرد شما را

الْجَنَّةَ اُغْزُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَنْ قَاتَلَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فُوَاقَ
در بہشت قتال کنید با کافران در راہ خدا کسیکہ غزا کند در راہ خدا مقدار زمان دو دوشیدن

نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ
ناقہ واجب میگردد مراورا بہشت رواہ ترمذی و روایت است از عثمان رض

عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رِبَاطُ يَوْمٍ فِيْ
از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بودن یک روز در

سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ يَوْمٍ فِيْمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ
سرحد کفر و بستن اسپان بہتر است از عبادت ہزار روز در غیر آنجا از منزلہا

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ حُبْشِيٍّ اَنَّ النَّبِيَّ
رواہ ترمذی و روایت است از عبد اللہ بن حبشی کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ اَيُّ الْاَعْمَالِ اَفْضَلُ قَالَ
صلی اللہ علیہ وسلم پرسیدہ شد کہ کدام از عملہاست کہ فاضلتر است گفت

٩ شعب بکسر شین راہ در میان کوہ و در میان دو کوہ را گویند و آب راہ نیز باشد

١٠ رباط بکسر را در لغت بستن است و در عرف ملازمت سرحد اسلام و بستن اسپان در آنجا

طُولُ الْقِيَامِ قِيلَ فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ جُهْدُ الْمُقِلِّ
دراز ایستادن در نماز گفته شد پس کدام صدقه فاضلتر است فرمود طاقت فقیر

قِيلَ فَأَيُّ الْهِجْرَةِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ هَجَرَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ
گفته شد پس کدام ہجرت فاضلتر است فرمود کسیکه جدائی کرده چیزیرا که حرام کرده است خدا بروے

قِيلَ فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ جَاهَدَ الْمُشْرِكِينَ بِمَالِهِ
پس گفته شد پس کدام جهاد فاضلتر است فرمود کسیکه جهاد کرده کافران را بمال خود

وَنَفْسِهِ قِيلَ فَأَيُّ الْقَتْلِ أَشْرَفُ قَالَ مَنْ أُهْرِيقَ دَمُهُ
و بجان خود گفته شد پس کدام کشته شدن در جهاد شریف تر است فرمود کسیکه ریخته شد خون

وَعُقِرَ جَوَادُهُ رَوَاهُ أَبُودَاوُدَ وَفِي رِوَايَةِ النَّسَائِيِّ أَنَّ
وپے کرده شد اسپ او روایه ابوداؤد و در روایت نسائی اینچنین آمده است که

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ
آنحضرت صلی اللّٰه علیه وسلم پرسیده شد که کدام یکے از اعمال فاضلتر است

قَالَ إِيمَانٌ لَا شَكَّ فِيهِ وَجِهَادٌ لَا غُلُولَ فِيهِ وَحَجَّةٌ
فرمود فاضلترین اعمال ایمان است که نیست شک در وے و جهادیست که نیست خیانت در غنیمت وے

مَبْرُورَةٌ قِيلَ فَأَيُّ الصَّلٰوةِ أَفْضَلُ قَالَ طُولُ الْقُنُوتِ
که مقبول شده است گفته شد پس کدام نماز فاضلتر است فرمود نمازیکه قیام در وے دراز باشد

ثُمَّ اتَّفَقَا فِي الْبَاقِي وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض عَنِ النَّبِيِّ
پستر اتفاق کردند هردو در باقی حدیث و روایت است از ابی امامه رضا از آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَى اللّٰهِ مِنْ
صلی اللّٰه علیه وسلم که فرمود نیست چیزے دوست داشته شده نزدیک خدا از

قَطْرَتَيْنِ وَأَثَرَيْنِ قَطْرَةُ دُمُوعٍ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَقَطْرَةُ
دو قطره و دو نشان یکے قطره اشکها است از ترس خدا و قطره دیگر

دَمٍ يُهرَاقُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَاَمَّا الْاَثَرَانِ فَاَثَرٌ فِي سَبِيلِ اللهِ

خونے کہ ریختہ میشود در راہ خدا و اما دو اثر پس یکے نشان زخم است در راہ خدا

وَاَثَرٌ فِي فَرِيضَةٍ مِنْ فَرَائِضِ اللهِ تَعَالٰى رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و دوم اثر یست در فریضہ از فرائض خدا تعالیٰ روایت ترمذی

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى

و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت فرمود آنحضرت صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَرْكَبِ الْبَحْرَ اِلَّا حَاجًّا اَوْ مُعْتَمِرًا اَوْ

اللہ علیہ وسلم سوار مشو دریا را مگر در حالیکہ حج کنندہ یا عمرہ بر آرندہ یا

غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللهِ فَاِنَّ تَحْتَ الْبَحْرِ نَارًا وَتَحْتَ النَّارِ

غزا کنندہ در راہ خدا زیرا کہ زیر دریا آتشے است و زیر آتش

بَحْرًا رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضہ اَنَّ

دریائیست روایت ابو داؤد و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض کہ

رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَفْلَةٌ كَغَزْوَةٍ رَوَاهُ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود باز گشتن مجاہد از سفر غزا مانند غزا

اَبُوْ دَاؤُدَ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رضہ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُوْلِ اللهِ

روایت ابو داؤد و روایت است از ابی امامہ رض گفت بیرون آمدیم ہمراہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَرِيَّةٍ فَمَرَّ رَجُلٌ بِغَارٍ فِيْهِ شَيْءٌ

صلی اللہ علیہ وسلم در پارۂ از لشکر پس گذشت مردے بغارے کہ در وے چیزے

مِنْ مَاءٍ وَبَقْلٍ فَحَدَّثَ نَفْسَهٗ بِاَنْ يُقِيْمَ فِيْهِ وَيَتَخَلّٰى

از آب و ترہ و سبزی بود پس حدیث کرد آن مرد با نفس خود کہ اقامت کند درین غار و خلوت

مِنَ الدُّنْيَا فَاسْتَأْذَنَ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ ذٰلِكَ

گزیند از دنیا پس طلب اذن کرد از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم در اقامت کردن

فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَمْ اُبْعَثْ بِالْيَهُوْدِيَّةِ

پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ فرستادہ نشدہ ام بملت یہودیت

وَلَا بِالنَّصْرَانِيَّةِ وَلٰكِنِّيْ بُعِثْتُ بِالْحَنِيْفِيَّةِ السَّمْحَةِ وَالَّذِيْ نَفْسُ

ونہ بملت نصرانیت ولیکن فرستادہ شدہ ام بدین اسلام کہ ملت نرم و آسان است سوگند بخدائیکہ

مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَغَدْوَةٌ اَوْ رَوْحَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا

بقای ذات محمد در دست اوست ہر آئینہ سیر کردن در بامداد یا سیر کردن در شبانگاہ در راہ خدا بہتر است

وَمَا فِيْهَا وَلَمَقَامُ اَحَدِكُمْ فِي الصَّفِّ خَيْرٌ مِّنْ صَلٰوتِهٖ سَبْعِيْنَ

و ہر چہ در وی است و ہر آئینہ ایستادن یکے از شما در صف قتال بہتر است از نماز گذاردن ہفتاد

سَنَةً رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

سال رواہ احمد و روایت است از ابی سعید رضؓ کہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ رَضِيَ بِاللّٰهِ رَبًّا وَّبِالْاِسْلَامِ

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ راضی و خوشنود گردد بخدا کہ پروردگاری او راضی گردد باسلام

دِيْنًا وَّبِمُحَمَّدٍ رَّسُوْلًا وَّجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَعَجِبَ

کہ دین ویست و راضی گردد بمحمد کہ رسول است واجب گردد برائے وے بہشت پس خوشی کرد مر این

لَهَا اَبُوْ سَعِيْدٍ فَقَالَ اَعِدْهَا عَلَيَّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ فَاَعَادَهَا

کلمات را ابو سعید رضؓ گفت اعادہ کن این کلمات را برمن اے رسول خدا

عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ وَاُخْرٰى يَرْفَعُ اللّٰهُ بِهَا الْعَبْدَ مِائَةَ

پس اعادہ کرد آنحضرت آن کلمات را بر وے پس گفت آنحضرت و خصلت دیگر است بلند میگرداند

دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ

پایۂ در بہشت مسافت میان ہر دو پایہ چنان است کہ میان آسمان

وَالْاَرْضِ قَالَ وَمَا هِيَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ الْجِهَادُ فِيْ

و زمین است گفت ابو سعید و چہ چیز است آن خصلت یا رسول اللہ فرمود آنحضرت مکرر سہ بار

سَبِيْلِ اللّٰهِ الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

جهاد کردن است در راہ خدا رواہ مسلم و روایت است از

اَبِيْ مُوْسٰى رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اَبْوَابَ الْجَنَّةِ

ابی موسے گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ درہاے بہشت

تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوْفِ فَقَامَ رَجُلٌ رَثُّ الْهَيْئَةِ فَقَالَ يَا اَبَا

زیر سایہ شمشیرہاست پس ایستاد مردے کہنہ وسودہ شکل وجامہ پس گفت آن مرد یا ابا

مُوْسٰى اَنْتَ سَمِعْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ هٰذَا

موسی تو شنیدی آنحضرت را صلے اللہ علیہ وسلم کہ میگفت این سخن را

قَالَ نَعَمْ فَرَجَعَ اِلٰى اَصْحَابِهٖ فَقَالَ اَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ ثُمَّ كَسَرَ

گفت آرے شنیدم پس رجوع کرد آن مرد بسوے یاران خود پس گفت آن مرد میخوانم برشما سلام را

جَفْنَ سَيْفِهٖ فَاَلْقَاهُ ثُمَّ مَشٰى بِسَيْفِهٖ اِلَى الْعَدُوِّ فَضَرَبَ بِهٖ

نیام خود را پس بینداخت نیام را پس رفت باشمشیر خود بسوے دشمنان پس بزد بشمشیر

حَتّٰى قُتِلَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ

تا آنکہ کشتہ شد رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ احْتَبَسَ فَرَسًا

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ببندد اسپے را

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِيْمَانًا بِاللّٰهِ وَتَصْدِيْقًا بِوَعْدِهٖ فَاِنَّ شِبَعَهٗ وَرِيَّهٗ

درراہ خدا از جہت ایمان آوردن بخدا واز جہت راست داشتن وعدہ حق پس بدرستیکہ سیرابی او

وَرَوْثَهٗ وَبَوْلَهٗ فِيْ مِيْزَانِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

وسرگین او وبول او درمیزان او باشد روز قیامت رواہ بخاری و روایت است

جَابِرٍ رض قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ

جابر رض کہ گفت مردی مر آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم روز جنگ احد

أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فَأَيْنَ أَنَا قَالَ فِي الْجَنَّةِ فَأَلْقَى تَمَرَاتٍ فِي
که خبر دہید اگر کشته شوم پس کجاست جای من فرمود آنحضرت ص در بهشت است جای تو پس بینداخت

يَدِهِ ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ
دست او بود پستر قتال کرد تا آنکه کشته شد متفق علیه و روایت است از ابن عباس رض گفت

بَعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللهِ بْنَ رَوَاحَةَ فِي سَرِيَّةٍ
فرستاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم عبدالله بن رواحه را در فوجے و لشکر

فَوَافَقَ ذٰلِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَغَدَا أَصْحَابُهُ وَقَالَ أَتَخَلَّفُ وَأُصَلِّي
پس موافق افتاد آن فرستادن روز جمعه را پس وقت بامداد رفتند یاران او و گفت عبدالله پس ماندم

مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَلْحَقُهُمْ فَلَمَّا صَلَّى
با پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پستر لاحق میشوم ایشان را و میرسم پس چون نماز گذارد ابن رواحه

مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَآهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَغْدُوَ
با آنحضرت صلی الله علیه وسلم دید آنحضرت ص او را پس فرمود چه باز داشت ترا از پگاه برآمدن تو

مَعَ أَصْحَابِكَ فَقَالَ أَرَدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ مَعَكَ ثُمَّ أَلْحَقَهُمْ فَقَالَ
با یاران تو پس گفت عبدالله خواستم که نماز جمعه گذارم با تو بعد از ان برسم با ایشان پس فرمود آنحضرت

لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَدْرَكْتَ فَضْلَ غَدْوَتِهِمْ
اگر خرچ میکردی تو چیزیرا که در زمین است از اسباب و متاع همه در نمی یافتی تو فضل و ثواب پگاه بیرون

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بَابُ آدَابِ السَّفَرِ مش
روایت کرد این حدیث را ترمذی از باب آداب سفر مشکات

بَابُ ثَوَابِ الْإِعَانَةِ عَلَى الْجِهَادِ

باب در بیان ثواب اعانت کردن بر جهاد از مال و اسباب

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
روایت است از زید بن خالد رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا

فرمود کسیکہ ساختہ کند اسباب غازی را در راہ خدا پس تحقیق غزا کرد و کسیکہ خلیفہ گردد

فِي أَهْلِهِ فَقَدْ غَزَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رض

در اہل و عیال وے پس بتحقیق غزا کرد متفق علیہ و روایت است ابی مسعود رض

الْأَنْصَارِيِّ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ فَقَالَ هٰذِهِ فِي

انصاری گفت آورد مردے شتر مادہ را کہ با مہار بود پس گفت آنمرد این ناقہ در

سَبِيلِ اللّٰهِ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ

راہ خدا است پس فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مر ترا

بِهَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ سَبْعُ مِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

این یک ناقہ روز قیامت ثواب ہفت صد ناقہ است کہ ہمہ آن مہار کردہ شدہ است رواہ

وَعَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از خریم بن فاتک رض کہ فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللّٰهِ كُتِبَ لَهُ بِسَبْعِ

علیہ وسلم کسیکہ خرج کند خرچے را در راہ خدا نوشتہ شود برای وی ثواب ہفتصد

مِائَةِ ضِعْفٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رض

مانند آن رواہ ترمذی ونسائی و روایت است از ابی امامہ رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفْضَلُ الصَّدَقَاتِ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فاضلترین صدقہ ہا

ظِلُّ فُسْطَاطٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَمِنْحَةُ خَادِمٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ أَوْ طَرُوقَةُ

سایہ خیمہ است کہ بخشیدہ شود در راہ خدا و بہترین صدقات بخشیدن خادم است در راہ خدا

فَحْلٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ

کہ بگیرد یا بخشد اورا شتر نر در راہ خدا رواہ ترمذی و ہم از عبد اللہ بن عمر روایت کہ فرمود

رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لِلْغَازِیْ اَجْرُہٗ وَلِلْجَاعِلِ اَجْرُہٗ

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم مرغازی را مزد است و مرجاعل را مزد او

وَاَجْرُ الْغَازِیْ رَوَاہُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ عَلِیٍّ

و مزد غازی یعنے دو اجر است رواہ ابوداؤد و روایت است از علے رض

وَاَبِی الدَّرْدَاءِ وَاَبِیْ ھُرَیْرَۃَ وَاَبِیْ اُمَامَۃَ وَعَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ اللّٰہِ بْنِ عَمْرٍو

و ابی درداء و ابی ہریرہ و ابی امامہ و عبداللہ بن عمر و عبداللہ بن عمرو

وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰہِ وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَیْنٍ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْھُمْ

و جابر بن عبداللہ و عمران بن حصین رضی اللہ تعالے عنہم

اَجْمَعِیْنَ کُلُّھُمْ یُحَدِّثُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

اجمعین ہمہ ایشان روایت میکنند از آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اَنَّہٗ قَالَ مَنْ اَرْسَلَ نَفَقَۃً فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ وَاَقَامَ فِیْ بَیْتِہٖ فَلَہٗ

ہریک میگوید کہ آنحضرت فرمود ہر کہ بفرستد نفقہ را در راہ خدا و اقامت کند در خانہ خود پس

بِکُلِّ دِرْھَمٍ سَبْعُ مِائَۃِ دِرْھَمٍ وَمَنْ غَزَا بِنَفْسِہٖ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ

مر او را بہر درہم ہفتصد درہم است و کسیکہ غزا کند بذات خود در راہ خدا

وَاَنْفَقَ فِیْ وَجْہِہٖ ذٰلِکَ فَلَہٗ بِکُلِّ دِرْھَمٍ سَبْعُ مِائَۃِ اَلْفِ دِرْھَمٍ

و انفاق کند در وجہ خدا پس مر او راست بہر درم ہفت صد ہزار درہم

ثُمَّ تَلَا ھٰذِہِ الْاٰیَۃَ وَاللّٰہُ یُضٰعِفُ لِمَنْ یَّشَآءُ رَوَاہُ ابْنُ

پس تر خواند آنحضرت این آیت را و خدا زیادہ کند ثواب مر کسیکہ میخواہد رواہ ابن

مَاجَۃَ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَۃَ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ

ماجہ و روایت است از جابر بن سمرہ رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ لَنْ یَّبْرَحَ ھٰذَا الدِّیْنُ قَائِمًا یُقَاتِلُ عَلَیْہِ

صلے اللہ علیہ وسلم ہمیشہ است این دین اسلام برپا کارزار میکند بر پا داشتن وے

عِصَابَةٌ مِّنَ الْمُسْلِمِيْنَ حَتّٰى تَقُوْمَ السَّاعَةُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
جماعت از مسلمانان تا آنکه برپا می شود وی آید قیامت رواه مسلم

بَابُ اِثْمِ تَارِكِ الْجِهَادِ
این باب در بیان گناه ترک کننده جہاد است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهٖ نَفْسَهٗ
علیہ وسلم کسیکہ مرد و غزا نکرد و حدیث نکرد بغزا نفس خود را
مَاتَ عَلٰى شُعْبَةٍ مِّنْ نِفَاقٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ رض
می میرد بر قسمے از نفاق رواہ مسلم و روایت است از ابی امامہ رض
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَّمْ يَغْزُ وَلَمْ يُجَهِّزْ
کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ غزا نکند و ساختگی نکند ہیچ غازی را
غَازِيًا اَوْ يَخْلُفْ غَازِيًا فِيْ اَهْلِهٖ بِخَيْرٍ اَصَابَهُ اللّٰهُ بِقَارِعَةٍ
از مال و اسباب یا خلیفہ نشود ہیچ غازی را در اہل وے بہ نیکی میرساند او را خدا تعالیٰ حادثہ سخت
قَبْلَ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ
پیش از روز قیامت رواہ ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت
قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَّقِيَ اللّٰهَ بِغَيْرِ اَثَرٍ
فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ ملاقات کند خدا را بے نشانی
مِنْ جِهَادٍ لَقِيَ اللّٰهَ وَفِيْهِ ثُلْمَةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
از جہاد ملاقات می کند خدا را و حال آنکہ در دین وے رخنہ است رواہ ترمذی و ابن ماجہ
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض اَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی ہریرہ رض کہ مردے گفت یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

رَجُلٌ يُرِيْدُ الْجِهَادَ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ وَهُوَ يَبْتَغِيْ عَرَضًا مِّنْ

مردیست که میخواهد جهاد با کافران در راه خدا و حال آنکه آنمرد طلب می کند متاعے از

عَرَضِ الدُّنْيَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا اَجْرَ لَهٗ

متاع دنیا پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست ثواب آخرت مر او را

رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ مُعَاذٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ

رواه ابوداود و روایت است از معاذ رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْغَزْوُ غَزْوَانِ فَاَمَّا مَنِ ابْتَغٰى وَجْهَ اللهِ وَاَطَاعَ

علیه وسلم غزا کردن دو قسم است اما کسیکه طلب کند بغزا کردن ذات خدا و رضای وے

الْاِمَامَ وَاَنْفَقَ الْكَرِيْمَةَ وَيَاسَرَ الشَّرِيْكَ وَاجْتَنَبَ الْفَسَادَ

و فرمانبرداری کند بادشاه را و خرچ کند در راه خدا نفس مالهای برگزیده خود با رفق نماید شریک

فَاِنَّ نَوْمَهٗ وَنُبْهَهٗ اَجْرٌ كُلُّهٗ وَاَمَّا مَنْ غَزَا فَخْرًا وَّرِيَاءً

پس بدرستیکه خواب او و بیداری او موجب اجر و ثواب است اما کسیکه غزا کند بجهت نازیدن و برای ریا

وَسُمْعَةً وَعَصَى الْاِمَامَ وَاَفْسَدَ فِي الْاَرْضِ فَاِنَّهٗ لَمْ يَرْجِعْ

وسمعه و بیفرمانی کند امام را و فساد کند در زمین پس بدرستیکه وی باز نمی گردد

بِالْكَفَافِ رَوَاهُ مَالِكٌ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ

از غزا برابر ثواب رواه مالک و ابوداود و نسائی و روایت است از

عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ اَنَّهٗ قَالَ يَا رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

عبد الله بن عمرو رض بدرستیکه وی گفت یا رسول الله صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَخْبِرْنِيْ عَنِ الْجِهَادِ فَقَالَ يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو اِنْ قَاتَلْتَ

وسلم خبر ده مرا از جهاد که بچه نیت باید کرد پس فرمود آنحضرت ﷺ ای عبد الله بن عمرو اگر قتال کنی

صَابِرًا مُّحْتَسِبًا بَعَثَكَ اللهُ صَابِرًا مُّحْتَسِبًا وَاِنْ قَاتَلْتَ مُرَائِيًا

در حالیکه صبر کننده و ثواب چشم دارنده از خدا برانگیزد ترا خدا به صفت صبر و احتساب و اگر قتال کنی

مُكَاثِرًا بَعَثَكَ اللهُ مُرَائِيًا مُكَاثِرًا يَا عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرٍو

مکاثرت برانگیزد ترا خدا تعالی ریاکار و فخر کننده ای عبد الله بن عمرو

عَلٰى أَيِّ حَالٍ قَاتَلْتَ أَوْ قُتِلْتَ بَعَثَكَ اللهُ عَلٰى تِلْكَ الْحَالَةِ

و بر هر حالتی که کارزار کنی و کشته شوی برانگیزد ترا خدا تعالی بر آن حالت

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ

روایت کرده ابوداود و روایت است از عباده بن صامت رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ غَزَا فِيْ سَبِيْلِ اللهِ وَلَمْ يَنْوِ

صلی الله علیه وسلم کسیکه غزا کند در راه خدا و نیت نکند

إِلَّا عِقَالًا فَلَهُ مَا نَوٰى رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

مگر بدست آوردن پای رسن شترے را پس مر او راست چیزیکه نیت کرده روایت کرده نسائی

بَابُ مَنَاقِبِ الشَّهَادَةِ وَالشُّهَدَاءِ

باب در بیان اوصاف شهادت و شهداء

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَنْ يُقْتَلُ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ

و مگوئید کسی را که کشته شود در راه خدا که ایشان مردگانند بلکه ایشان زنده اند

وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُوْنَ ه وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللهِ أَمْوَاتًا

و لیکن شما آگاه نشوید و گمان مکن کسانیکه کشته شدند در راه خدا مرده

بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ فَرِحِيْنَ بِمَا آتٰهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ

بلکه زنده اند نزد پروردگار خویش روزی داده میشوند شادمان بانچه عطا کرده است

وَيَسْتَبْشِرُوْنَ بِالَّذِيْنَ لَمْ يَلْحَقُوْا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ

خدا ایشان را از فضل خود و خوش وقت می شوند بسبب آنانکه هنوز بایشان نه پیوسته اند از پس ایشان

أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ه وَعَنِ الْمِقْدَامِ

باسبب آنکه هیچ ترسی نیست برایشان و نه ایشان اندوهناک شوند و از مقدام بن معدی کرب

بْنِ مَعْدِ يْكَرِبَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ی وکرب گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لِلشَّهِيْدِ عِنْدَ اللّٰهِ سِتُّ خِصَالٍ يُغْفَرُ لَهٗ فِيْ اَوَّلِ دَفْعَةٍ

مر شہید را نزد خدا شش خصلت است یکے آنکہ آمرزیدہ میشود مر او را در اول دفعہ

وَيُرٰى مَقْعَدُهٗ مِنَ الْجَنَّةِ وَيُجَارُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَيَاْمَنُ مِنَ

ونمودہ میشود او را جائے نشست وے از بہشت ونگاہ داشتہ میشود از عذاب قبر وایمن میگردد از

الْفَزَعِ الْاَكْبَرِ وَيُوْضَعُ عَلٰى رَاْسِهٖ تَاجُ الْوَقَارِ الْيَاقُوْتَةُ مِنْهَا

ترس بزرگتر و نہادہ میشود بر سر وے افسر عزت وتعظیم کہ یک جوہر از ان

خَيْرٌ مِّنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا وَيُزَوَّجُ ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِيْنَ زَوْجَةً

بہتر است از دنیا وہرچہ در دنیا ست از متاع وجفت کردہ میشود او را ہفتاد ودو زن

مِّنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَيُشَفَّعُ فِيْ سَبْعِيْنَ مِنْ اَقْرِبَائِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از حور بہشت ۔ پیل گردہ میشود شفاعت او را در ہفتاد کس از خویشان وے روایت کرد این حدیث را

وَابْنُ مَاجَةَ ۔ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ترمذی وابن ماجہ واز ابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّهِيْدُ لَا يَجِدُ اَلَمَ الْقَتْلِ اِلَّا كَمَا يَجِدُ اَحَدُكُمْ

علیہ وسلم شہید نمی یابد درد قتل را مگر چنانکہ می یابد یکے از شما

اَلَمَ الْقَرْصَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ

درد گزیدن کیک روایت کرد ترمذی ونسائی ودارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

وروایت است از ابن عباس رض کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود

لِاَصْحَابِهٖ اِنَّهٗ لَمَّا اُصِيْبَ اِخْوَانُكُمْ يَوْمَ اُحُدٍ جَعَلَ اللّٰهُ اَرْوَاحَهُمْ فِيْ جَوْفِ

مر یاران خود را ہنگامیکہ مصیبت رسانیدہ شد برادران شما وز غزوہ احد گردانید خدا تعالی روحہای ایشان را در

طَيْرٍ خُضْرٍ تَرِدُ اَنْهَارَ الْجَنَّةِ تَأْكُلُ مِنْ ثِمَارِهَا وَتَاْوِيْ

پرنده ہاے سبز فرود می آیند آن پرنده ها جویہاے بہشت را میخورند آن طیور از میوہ ہاے بہشت و پناه

اِلٰى قَنَادِيْلَ مِنْ ذَهَبٍ مُعَلَّقَةٍ فِيْ ظِلِّ الْعَرْشِ فَلَمَّا وَجَدُوْا طِيْبَ

بسوے قندیلہا از طلا که آویخته شده اند آن قندیلہا در سایه عرش پس ہنگامیکه یافتند آن کشتگان احد

مَأْكَلِهِمْ وَمَشْرَبِهِمْ وَمَقِيْلِهِمْ قَالُوْا مَنْ يُّبَلِّغُ اِخْوَانَنَا عَنَّا

خوشی طعام و شراب و خوابگاه خود را گفتند کیست که برساند و خبر کند برادران ما را از جانب ما

اَنَّا اَحْيَآءٌ فِي الْجَنَّةِ لِئَلَّا يَزْهَدُوْا فِي الْجَنَّةِ وَلَا يَنْكُلُوْا

اینکه بدرستیکه زندگانیم در بہشت تا آنکه ناخواہانی و بے رغبتی نکنند در بہشت و سستی و بیدلی نکنند

عِنْدَ الْحَرْبِ فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى اَنَا اُبَلِّغُهُمْ عَنْكُمْ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالٰى

در جنگ پس گفت خدای تعالی من میرسانم خبر برادران شمارا از جانب شما پس فرود فرستاد خدای تعالی

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا بَلْ اَحْيَآءٌ

این آیات را وگمان مبر آن کسانے را که کشته شده اند در راه خدا که مردگان اند بلکه زندگان اند

اِلٰى اٰخِرِ الْاٰيٰتِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ اَنَّ

تا آخر آیت روایت ابوداؤد واز ابی ہریرہ رضـ مرویست که

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عُرِضَ عَلَيَّ اَوَّلُ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود عرض کرده شد بر من نخستین

ثَلٰثَةٍ يَّدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ شَهِيْدٌ وَعَفِيْفٌ مُتَعَفِّفٌ وَعَبْدٌ اَحْسَنَ

کسانیکه می درآیند بہشت را یکے شہید دوم پارسائے سوم بنده که نیکو کرده است بندگی خدارا

عِبَادَةَ اللّٰهِ وَنَصَحَ لِمَوَالِيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ

و نیکخواہی کرده مرصاحبان خود را روایت ترمذی و گفت

اَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ يَّدْخُلُ

انس رضـ فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نیست ہیچ یکے که در آید

الجنة يحب ان يرجع الى الدنيا وله ما في الارض من شيء

بهشت را دوست دارد که بازگردد بسوی دنیا و باشد مر او را آنچه در زمین است از چیزی

الا الشهيد يتمنى ان يرجع الى الدنيا فيقتل عشر مرات لما

مگر شهید که آرزو دارد که بازگردد بسوی دنیا پس کشته شود ده بار از جهت آنچه

يرى من الكرامة متفق عليه وعن عبد الله بن

می بیند از بزرگی و ثواب متفق علیه و از عبد الله بن

عمرو بن العاص ان النبي صلى الله عليه وسلم قال

عمرو بن عاص رض مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود

القتل في سبيل الله يكفر كل شيء الا الدين

کشته شدن در راه خدا کفایت می کند هر چیز یعنی هر گناه را مگر وام را

رواه مسلم وعن ابي هريرة رض ان رسول الله صلى الله

رواه مسلم و از ابی هریره رض مرویست که آنحضرت صلی الله

عليه وسلم قال يضحك الله الى رجلين يقتل احدهما

علیه وسلم فرمود خنده میکند خدا را بسوی دو مرد که میکشد یکی از آن دو مرد دیگری را

الاخر يدخلان الجنة يقاتل هذا في سبيل الله

می در آیند هر دو مرد بهشت را قتال می کند این یکی در راه خدا

فيقتل ثم يتوب الله على القاتل فيستشهد متفق عليه

پس کشته میشود پس می در آید بهشت را پس رجوع مینماید خدا برحمت بر قاتل که کافر بود و ایمان آورد پس شهید کرده میشود

وعن مسروق قال سالنا عبد الله بن مسعود عن هذه الاية

و روایت است از مسروق گفت پرسیدیم عبد الله بن مسعود را از تفسیر این آیت

ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا بل احياء عند ربهم يرزقون

و گمان مبر آنها نیکه کشته شدند در راه خدا مرده بلکه زندگانند نزد پروردگار خود روزی داده میشوند تا آخر آیت

قَالَ إِنَّا قَدْ سَأَلْنَا عَنْ ذٰلِكَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ابن مسعود بدرستیکه ما بتحقیق پرسیدیم از تفسیر این آیت از آنحضرت صلی الله علیه وسلم

فَقَالَ أَرْوَاحُهُمْ فِيْ أَجْوَافِ طَيْرٍ خُضْرٍ لَهَا قَنَادِيْلُ مُعَلَّقَةٌ

پس فرمود آنحضرت ارواح شهیدان در درون پرندگان سبز است مر آن پرندگان را قندیلها است

بِالْعَرْشِ تَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ ثُمَّ تَأْوِيْ إِلٰى تِلْكَ الْقَنَادِيْلِ

بعرش بحکم آشیانه دارد می چرند آن طیور از بهشت هرجا که میخواهند پس پناه می گیرند بسوے آن قنادیل

فَاطَّلَعَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ اِطِّلَاعَةً فَقَالَ هَلْ تَشْتَهُوْنَ شَيْئًا قَالُوْا أَيَّ

پس مطلع شد بسوے ایشان پروردگار ایشان مطلع شدنی بعنایات خاص پس فرمود آیا خواهش دارید

شَيْءٍ نَشْتَهِيْ وَنَحْنُ نَسْرَحُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْنَا فَفَعَلَ

چه چیز خواهیم وحال آنکه ما می چریم از بهشت هرجا که خواهیم پس کرد

ذٰلِكَ بِهِمْ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا رَأَوْا أَنَّهُمْ لَنْ يُتْرَكُوْا مِنْ أَنْ يَسْأَلُوْا

پروردگار این سوال را با ایشان ۳ بار پس هنگامیکه دیدند ایشان که البته گذاشته نمی شوند از خواستن

قَالُوْا يَا رَبِّ نُرِيْدُ أَنْ تَرُدَّ أَرْوَاحَنَا فِيْ أَجْسَادِنَا حَتّٰى نُقْتَلَ

گفتند ای پروردگار میخواهیم که باز گردانی جانهاے ما را در تنهاے ما تا آنکه کشته شویم

فِيْ سَبِيْلِكَ مَرَّةً أُخْرٰى فَلَمَّا رَأٰى أَنْ لَيْسَ لَهُمْ حَاجَةٌ تُرِكُوْا

در راه تو وشهید شویم بار دیگر پس چون دانست پروردگار تعالی که نیست مر ایشان را هیچ حاجت گذا

رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

برحالت اول رواه مسلم و روایت است از انس رض گفت که فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطَى الشَّهِيْدُ ثَلَاثًا أَوَّلُ قَطْرَةٍ

صلی الله علیه وسلم داده می شود شهید را سه چیز اول قطره

مِنْ دَمِهِ يُغْفَرُ لَهُ بِهَا ذُنُوْبُهُ وَأَوَّلُ مَنْ يَمْسَحُ التُّرَابَ

از خون او آمرزیده میشود مر او را بسبب آن گناهان او و اول کسیکه پاک می کند خاک را

عَنْ وَجْهِهٖ زَوْجَتُهٗ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ وَاِذَا وَقَعَ جَنْبُهٗ وَقَعَ

از روی وے زوجۂ او باشد از زنان بہشت وچون واقع میشود پہلوے شہید بزمین واقع میشود

فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَعَنْ اَنَسٍ لَمَّا كَانَ يَوْمُ اُحُدٍ

در بہشت روایت کرد دیلمی این حدیث را و روایت است از انس رضی اللہ عنہ گاہ کہ بود جنگ احد

مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِحَمْزَةَ وَقَدْ جُدِعَ وَمُثِّلَ بِهٖ

گذشت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بحمزہ بن عبد المطلب و حال آنکہ پارہ پارہ کردہ و مثلہ کردہ شد او

فَقَالَ لَوْلَا اَنْ تَجِدَ لَتَرَكْتُهٗ حَتّٰى يَحْشُرَهُ اللّٰهُ مِنْ بُطُوْنِ

پس فرمود اگر نمی یافتم ہر آئینہ میگذاشتم او را تا آنکہ محشور گرداند او را خدا از شکمہاے

السِّبَاعِ وَالطَّيْرِ وَلَمْ يُصَلِّ عَلٰى اَحَدٍ مِّنَ الشُّهَدَاءِ وَقَالَ

درندہ و پرندہ و نماز نگذارد آنحضرت بر ہیچ یکے از شہیدان و فرمود

اَنَا شَهِيْدٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ

کہ من گواہی دہندہ ام بر شما امروز و فردا روز قیامت

بَابُ اَصْنَافِ الشُّهَدَاءِ

این باب در اقسام شہیدانست

عَنْ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

روایت است از سہل بن حنیف رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَاَلَ اللّٰهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللّٰهُ مَنَازِلَ

علیہ وسلم کسیکہ سوال میکند از خدا تعالی شہادت بصدق برساند او را خدا تعالی مرتبہ

الشُّهَدَاءِ وَاِنْ مَاتَ عَلٰى فِرَاشِهٖ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

شہیدان را اگرچہ بمیرد اگرچہ بر فرش خود رواہ مسلم و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَعُدُّوْنَ الشَّهِيْدَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چہ میشمارید کہ شہید کیست در میان شما

فِيكُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

گفتند یا رسول اللہ کسیکہ کشتہ شدہ در راہ خدا پس وے شہید است

قَالَ إِنَّ شُهَدَاءَ أُمَّتِي إِذًا لَقَلِيلٌ مَنْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ

گفت آنحضرت بدرستیکہ شہیدان امت من براین تقدیر ہر آئینہ کم اند کسیکہ کشتہ شود در راہ خدا پس

شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الطَّاعُونِ

شہید است وکسیکہ میرد در راہ خدا پس وے شہید است وکسیکہ میرد در علت طاعون

فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ مَاتَ فِي الْبَطْنِ فَهُوَ شَهِيدٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

پس وی شہید است وکسیکہ میرد در علت شکم پس وی شہید است رواہ مسلم و روایت است

أَنَسٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّاعُونُ

از انس رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ طاعون

شَهَادَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ

سبب شہادت است ہر مسلمان متفق علیہ و روایت است از عائشہ رضـ گفت

سَأَلْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الطَّاعُونِ فَأَخْبَرَنِي

کہ پرسیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را از حقیقت طاعون پس خبر داد مرا

أَنَّهُ عَذَابٌ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَأَنَّ اللّٰهَ جَعَلَهُ رَحْمَةً

آنحضرت کہ طاعون عذابیست کہ میفرستد آنرا پروردگار بر ہر کہ میخواہد و خدا گردانیدہ است طاعون را

لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَيْسَ مِنْ أَحَدٍ يَقَعُ الطَّاعُونُ فَيَمْكُثُ فِي بَلَدِهِ صَابِرًا

مر مومنان را ونیست ہیچ یکے کہ واقع شود طاعون پس درنگ کند در شہر خود صبر کنندہ

مُحْتَسِبًا يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يُصِيبُهُ إِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ إِلَّا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ

وچشم دارندہ براجر و ثواب درحالیکہ یقین دارد کہ نمیرسد او را از مصیبت مگر آنچہ نوشتہ است

شَهِيدٍ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ رضـ قَالَ قَالَ

شہید رواہ البخاری و روایت است از سلیمان بن صرد رضـ گفت کہ فرمود

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَهُ بَطْنُهُ لَمْ يُعَذَّبْ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ کشت اورا شکم او عذاب کردہ نشود
فِي قَبْرِهِ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ
در قبر او رواہ احمد و ترمذی و روایت است از ابن عباس رض گفت فرمود
رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَوْتُ غُرْبَةٍ شَهَادَةٌ رَوَاهُ
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مردن در غربت شہادت است رواہ
ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تُوُفِّيَ رَجُلٌ
ابن ماجہ و روایت است از عبد اللہ بن عمرو رض گفت مرد مردے
بِالْمَدِيْنَةِ مِمَّنْ وُلِدَ بِهَا فَصَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بمدینہ ازان کسانیکہ زائیدہ شدہ بودند بمدینہ پس نماز گذارد بر او آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
فَقَالَ يَا لَيْتَهُ مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهِ قَالُوْا وَلِمَ ذَاكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى
پس فرمود آنحضرت ای کاشکی میمرد این مرد در غیر جای زائیدن خود گفتند اصحاب چرا این آرزو
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا مَاتَ بِغَيْرِ مَوْلِدِهِ قِيسَ لَهُ
صلے اللہ علیہ وسلم فرمود کہ بدرستیکہ مرد چون بمیرد در غیر مولد خود اندازہ گرفتہ شود مراو
مِنْ مَوْلِدِهِ إِلَى مُنْقَطَعِ أَثَرِهِ فِي الْجَنَّةِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ
از مولد او تا جای بریدہ شدن نشان پای او در بہشت رواہ نسائی و ابن ماجہ
وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و روایت است از ابی ہریرہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
مَنْ مَاتَ مَرِيْضًا مَاتَ شَهِيْدًا وَوُقِيَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَغُدِيَ وَرِيْحَ
کسیکہ بمرد بیمار مرد شہید و نگاہ داشتہ شود از فتنہ قبر و عذاب گور و میبرد بامداد و شبانگاہ
عَلَيْهِ بِرِزْقِهِ مِنَ الْجَنَّةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي
بروے رزق از بہشت رواہ ابن ماجہ و بیہقی در

شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شعب ایمان و روایت است از جابر رضـ که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ الْفَارُّ مِنَ الطَّاعُوْنِ كَالْفَارِّ مِنَ الزَّحْفِ وَالصَّابِرُ

وسلم فرمود که گریزنده از طاعون همچو گریزنده از جنگ کافران است و صبر کننده

فِيْهِ لَهٗ اَجْرُ شَهِيْدٍ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ زَيْدٍ رضـ

در طاعون سزاوار اجر شهید است رواه احمد و روایت است از سعید بن زید رضـ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قُتِلَ دُوْنَ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه کشته شد نزد

دِيْنِهٖ فَهُوَ شَهِيْدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُوْنَ دَمِهٖ فَهُوَ شَهِيْدٌ وَمَنْ قُتِلَ

دین خود پس وے شهید است و کسیکه کشته شد نزد خون خود پس وی شهید است و کسیکه کشته شد

دُوْنَ مَالِهٖ فَهُوَ شَهِيْدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُوْنَ اَهْلِهٖ فَهُوَ شَهِيْدٌ رَوَاهُ

برای حفظ مال خود پس وی شهید است و کسیکه کشته شد نزد اهل و عیال خود پس وی شهید است

التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اُمِّ حَرَامٍ رضـ عَنِ

رواه ترمذی و ابوداؤد و نسائی و روایت است از ام حرام رضـ از ان

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمَائِدُ فِي الْبَحْرِ الَّذِيْ

حضرت صلی الله علیه وسلم که فرمود آنحضرت جنبنده در دریا که می گردد

يُصِيْبُهُ الْقَيْءُ لَهٗ اَجْرُ شَهِيْدٍ وَالْغَرِيْقُ لَهٗ اَجْرُ شَهِيْدَيْنِ

سر وے بجنبیدن کشتی و میرسد اورا قی و غثیان مر او را مزد شهید است و غرق شونده در دریا مر او را اجر دو شهید است

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ اَبِيْ مَالِكٍ الْاَشْعَرِيِّ رضـ قَالَ

رواه ابوداؤد و روایت است از ابی مالک اشعری رضـ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ مَنْ فَصَلَ

که شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه وسلم که میگفت کسیکه پیدا شود

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَمَاتَ اَوْ قُتِلَ اَوْ وَقَصَهُ فَرَسُهُ اَوْ بَعِيْرُهُ

از وطن در راه خدا پس بمیرد یا کشته شود یا بیندازد او را اسپ وے یا شتر وی

اَوْ لَدَغَتْ هَامَّةٌ اَوْ مَاتَ عَلٰى فِرَاشِهٖ بِاَيِّ حَتْفٍ شَآءَ اللّٰهُ

یا گزد او را گزنده یا مرد بر فرش خود بهر مرگی که خواهد خدا

فَاِنَّهٗ شَهِيْدٌ وَاِنَّ لَهُ الْجَنَّةَ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ

پس بدرستیکه وی شهید است و بدرستیکه مر او راست بهشت رواه ابوداود و روایت است از

عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ السُّلَمِيِّ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عتبه بن عبد سلمی رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم

اَلْقَتْلٰى ثَلٰثَةٌ مُؤْمِنٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهٖ وَمَالِهٖ فِي سَبِيْلِ اللّٰهِ

کشتگان سه قسم اند یکی مسلمانی است که جهاد کرد بنفس خود و مال خود در راهِ خدا

فَاِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى

پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال کرد تا آنکه کشته شد فرمود آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْهِ فَذٰلِكَ الشَّهِيْدُ الْمُمْتَحَنُ فِيْ

اللہ علیه وسلم در شانِ این مومن پس آن شهید است امتحان کرده شده

خَيْمَةِ اللّٰهِ تَحْتَ عَرْشِهٖ لَا يَفْضُلُهُ النَّبِيُّوْنَ اِلَّا بِدَرَجَةِ النُّبُوَّةِ

در خیمهٔ خدا است زیر عرش وی فاضل و زائد نمیشود آن شهید را پیغمبران مگر بدرجه نبوت

وَمُؤْمِنٌ خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَّاٰخَرَ سَيِّئًا جَاهَدَ بِنَفْسِهٖ وَمَالِهٖ

و دوم از کشتگان مسلمانیکه آمیخت کردار نیک و کردار بد جهاد کرد بنفس خود و مالِ خود

فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتّٰى يُقْتَلَ قَالَ النَّبِيُّ

در راهِ خدا وقتیکه ملاقات کند دشمن را قتال میکند تا آنکه کشته میشود گفته است آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْهِ مُمَصْمِصَةٌ مَحَتْ ذُنُوْبَهٗ وَخَطَايَاهُ

صلی اللہ علیه وسلم در شان این مجاهد این سنانی است که محو میکند گناه و بدیهاے او را

إِنَّ السَّيْفَ مَحَّاءٌ لِلْخَطَايَا وَأُدْخِلَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ

بدرستیکه شمشیر و کشته شدن بدان محو و پاک گرداننده است مر گناهان را و در آورده شود از هر در که

وَمُنَافِقٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى

و سوم از کشتگان منافقیست که جهاد کرد بنفس و مال خود پس چون ملاقات کرد دشمن را قتال میکند تا آنکه

يُقْتَلَ فَذٰلِكَ فِي النَّارِ إِنَّ السَّيْفَ لَا يَمْحُو النِّفَاقَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

کشته می شود پس آن منافق در آتش دوزخ است بدرستیکه شمشیر محو نمیکند نفاق را رواه دارمی

وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رض

و روایت است از فضاله بن عبید انصاری که شنیدم عمر بن خطاب رض را

يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

که میگفت شنیدم آنحضرت صلی الله علیه وسلم که میگفت

الشُّهَدَاءُ أَرْبَعَةٌ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

شهیدان چهار کس اند یکی مرد مسلمان نیک و تیره ایمان که ملاقات کرده است دشمنان را

فَصَدَقَ اللهَ حَتَّى قُتِلَ فَذٰلِكَ الَّذِي يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ أَعْيُنَهُمْ

پس راستگو گردانید خدا را تا آنکه کشته شد آن مرد پس آن مرد آن کسی است که بر بیدارند مردم

يَوْمَ الْقِيَامَةِ هٰكَذَا وَرَفَعَ رَأْسَهُ حَتَّى سَقَطَتْ قَلَنْسُوَتُهُ

روز قیامت چنین و بر داشت سر خود را اینچنین تا آنکه افتاد کلاه وی بجهت مبالغه

فَمَا أَدْرِي أَقَلَنْسُوَةَ عُمَرَ أَرَادَ أَمْ قَلَنْسُوَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ

راوی گوید نمی دانم که کلاه عمر رض مراد داشته است یا کلاه آنحضرت را صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ جَيِّدُ الْإِيمَانِ لَقِيَ الْعَدُوَّ

علیه وسلم گفت آنحضرت و شهید دیگر مرد مومن قوی ایمان است که ملاقات کرده است دشمن

كَأَنَّمَا ضُرِبَ جِلْدُهُ بِشَوْكِ طَلْحٍ مِنَ الْجُبْنِ أَتَاهُ

گویا زده شده است پوست او بخارهای درختان خاردار از جهت ترسندگی آمد او را

بیان مرتبه شهداء

شهید کیست و اقسام آن

سَهْمٌ غَرْبٌ فَقَتَلَهُ فَهُوَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّانِيَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ

تیرے که انداز نده وی معلوم نیست پس کشت او را پس این شهید در پایه دوم است و شهید سوم مردے مومن

خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا لَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى

که آمیخته است کردار نیک را و کردار دیگر را که بد است ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق کرد خدا را تا آنکه

قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي الدَّرَجَةِ الثَّالِثَةِ وَرَجُلٌ مُؤْمِنٌ أَسْرَفَ عَلٰى

کشته شد پس آنکه در درجه سوم است و چهارم مردے مسلمان است ولیکن اسراف کرده است بر

نَفْسِهِ وَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَصَدَقَ اللّٰهَ حَتّٰى قُتِلَ فَذٰلِكَ فِي

نفس خود و معصیت ورزیده است و ملاقات کرد دشمن را پس تصدیق کرد خدا را تا آنکه کشته شد پس آنکه در درجه

الدَّرَجَةِ الرَّابِعَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض

پایه چهارم است از همه پایان تر رواه ترمذی و روایت است از ابی هریره رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ

گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که شهیدان پنج قسم اند

الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ

یکے آنکه بعلت طاعون مرد دوم آنکه بعلت اسهال و انتفاخ بطن جان داده است سوم آنکه در آب

فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَتِيكٍ رض قَالَ

پنجم کشته شود در راه خدا متفق علیه و روایت است از جابر بن عتیک رض که گفت

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّهَادَةُ سَبْعٌ

فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم که شهادت هفت نوع است

سِوَى الْقَتْلِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ الْمَطْعُونُ شَهِيدٌ وَالْغَرِيقُ شَهِيدٌ

سوائے کشته شدن در راه خدا طاعون زده شهید است و غرق شده شهید است

وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيدٌ وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ وَصَاحِبُ الْحَرِيقِ

و صاحب ذات الجنب شهید است و بعلت شکم مرده شهید است و صاحب آتش زده

شَهِيدٌ وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ

شہید است وکسیکہ مردہ است زیر ہدم نیز شہید است وزنیکہ بمیرد بسبب زائیدن

بِجُمْعٍ شَهِيدٌ رَوَاهُ مَالِكٌ وَأَبُودَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس آن نیز شہید است رواہ مالک و ابو داؤد و نسائی

كِتَابُ الصَّيْدِ وَالذَّبَائِحِ

کتاب در بیان صید و ذبائح

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ

حرام کردہ شد بر شما مردار و خون و گوشت خوک و آنچہ آواز کردہ شود

لِغَيْرِ اللهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ

مر غیر خدا را و آنچہ بفشردن گلو مردہ باشد و آنچہ بچوب و سنگ زدن مردہ باشد و آنچہ از بلندی زیر افتادہ

وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

و آنچہ خوردہ درندہ باشد مگر آنچہ ذبح کنید حرام کردہ شد آنچہ ذبح شدہ بر بتہا

وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ

و آنچہ قسمت کنید بر تیرہا این فسق است

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ

روایت است از عبد اللہ بن عمرو بن العاص رض کہ آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ عُصْفُورًا فَمَا فَوْقَهَا

صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ کشت کنجشک را پس چیزے را کہ فوق اوست

بِغَيْرِ حَقِّهَا سَأَلَهُ اللهُ عَنْ قَتْلِهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا

در صغر یا در کبر بغیر حق آن مے پرسد او را خدا از قتل آن گفتہ شد یا رسول اللہ چیست

حَقُّهَا قَالَ أَنْ يَذْبَحَهَا فَيَأْكُلَهَا وَلَا يَقْطَعَ رَأْسَهَا

حق کشتن او گفت آنحضرت حق آنست کہ ذبح کند او را پس بخورد آنرا و نبرد سر او را

نَبْزِيْ بِهَا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالنَّسَائِيُّ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ
پس بیندازد آن را رواه احمد ونسائی ودارمی در روایت است از

ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
ابن عمر رض گفت آنحضرت را شنیدم صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَنْهَى أَنْ تُصْبَرَ بَهِيْمَةٌ أَوْ غَيْرُهَا لِلْقَتْلِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
وسلم که نهی میکرد از آنکه صبر داده شود یعنی حبس کرده شود چهارپایه وغیر آن از برای قتل متفق علیه

وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ مَنِ اتَّخَذَ
وهم از وی مرویست که آنحضرت صلی الله علیه وسلم لعنت کرده است کسی را که گرفت و ساخت

شَيْئًا فِيْهِ الرُّوْحُ غَرَضًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ رض
چیزے را که در وی روح است هدف ونشانه متفق علیه در روایت است از جابر رض

قَالَ نَهَى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الضَّرْبِ فِي
گفت که نهی کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم از زدن در

الْوَجْهِ وَعَنِ الْوَسْمِ فِي الْوَجْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ
روی بطپانچه یا تازیانه وجز آن آدم باشد یا حیوانے ونهی کرد از داغ کردن در روے رواه مسلم وهم از وی

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَيْهِ حِمَارٌ وَقَدْ وُسِمَ
که آنحضرت صلی الله علیه وسلم گذشت بروے خرے حال آنکه بتحقیق داغ کرده شده است

فِي وَجْهِهِ فَقَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الَّذِيْ وَسَمَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
در روے آن حمار گفت آنحضرت لعنت کناد خدایتعالی آن کسے را که داغ کرده است او را رواه م

وَعَنْ أَنَسٍ رض قَالَ غَدَوْتُ إِلَى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
در روایت است از انس رض گفت بامداد بردم بسوے آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ أَبِيْ طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ فَوَافَيْتُهُ
علیه وسلم عبد الله بن ابی طلحه را تا تحنیک کند آنحضرت اورا پس یافتم من آنحضرت را

فِي يَدِهِ الْمِيسَمُ يَسِمُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

درحالیکه در دست اوست آہنے داغ میکرد شتران زکوٰۃ را تا متمیز شوند از دیگر متفق علیہ

بَابُ ذِكْرِ الْكَلْبِ

باب در ذکر کلب یعنے کدام کلب نگاہداشتن جائز است و کدام جائز نیست

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضقَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

مَنِ اقْتَنَى كَلْبًا إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْضَارٍ نَقَصَ مِنْ عَمَلِهِ

کسیکہ گرد آرد یعنے نگاہدارد سگے را مگر سگے کہ برائے نگہبانی مواشی نگاہدارد یا سگ شکاری نقصان

كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ

ہر روز دو قیراط متفق علیہ و روایت است از ابی ہریرہ رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اتَّخَذَ كَلْبًا

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ بگیرد سگے را

إِلَّا كَلْبَ مَاشِيَةٍ أَوْ صَيْدٍ أَوْ زَرْعٍ انْتَقَصَ مِنْ أَجْرِهِ

مگر سگے کہ نگاہبانی مواشی میکند یا شکار میکند یا نگاہبانی زراعت میکند نقصان کردہ شود از مزد او

كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رضـ

ہر روز یک قیراط متفق علیہ و روایت است از عبد اللہ بن مغفل رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْلَا أَنَّ الْكِلَابَ أُمَّةٌ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود اگر نبودے کہ این سگان امتی

مِنَ الْأُمَمِ لَأَمَرْتُ بِقَتْلِهَا كُلِّهَا فَاقْتُلُوا مِنْهَا كُلَّ أَسْوَدَ

از امتہا اند ہر آئینہ امر میکردم بکشتن آن ہمہ پس چون این سبیل نیست بکشید ہر سگ سیاہ

بَهِيمٍ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ

کہ زیان کنندہ تر است رواہ ابو داؤد و دارمی و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّحْرِيْشِ بَيْنَ

که نهی کرده است آنحضرت صلی الله علیه وسلم از برغلانیدن و جنگ انداختن میان

الْبَهَائِمِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

چارپایها رواه ترمذی و ابوداود و روایت است از ابی هریره رضـ

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلٰٓئِكَةُ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم همراه نمی شوند فرشتگان

رُفْقَةً فِيْهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ

گروهی را که دران سگ است و نه گروهی را که جرس است رواه مسلم و روایت است از ابن عباس رضـ

عَنْ مَيْمُوْنَةَ رضـ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَصْبَحَ

از میمونه رضـ که هر آئینه آنحضرت صلی الله علیه وسلم صبح کرد

يَوْمًا وَّاجِمًا وَقَالَ اِنَّ جِبْرِئِيْلَ كَانَ وَعَدَنِيْ اَنْ يَّلْقَانِيْ

روزی خاموش و اندوهگین و گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم در بیان سبب دلگیری که هر آئینه جبرئیل وعده کرده بود

اللَّيْلَةَ فَلَمْ يَلْقَنِيْ اَمَا وَاللّٰهِ مَا اَخْلَفَنِيْ ثُمَّ وَقَعَ فِيْ نَفْسِهٖ

امشب که گذشت پس ملاقات نکرد مرا آگاه باشید سوگند بخدا اخلاف وعده نکرد جبرئیل مرا بحث سبب لیتر

جِرْوُ كَلْبٍ تَحْتَ فُسْطَاطٍ لَّهٗ فَاَمَرَ بِهٖ فَاُخْرِجَ ثُمَّ اَخَذَ

سگ بچه که افتاده بود زیر خیمه که بود مر آنحضرت صلی الله علیه وسلم پس امر کرد به برآوردن آن پس بیرون آورده شد پس گرفت

بِيَدِهٖ مَاءً فَنَضَحَ مَكَانَهٗ فَلَمَّا اَمْسٰى لَقِيَهٗ جِبْرِئِيْلُ فَقَالَ

بدست شریف آن را پس پاشید آنحضرت در جائیکه سگ بچه نشسته بود پس هرگاه شام کرد پیش آمد آنحضرت جبرئیل

لَقَدْ كُنْتَ وَعَدْتَنِيْ اَنْ تَلْقَانِيَ الْبَارِحَةَ قَالَ اَجَلْ وَلٰكِنَّا

هر آئینه بتحقیق وعده کرده بودی تو مرا که ملاقات خواهی کرد مرا دی شب گفت جبرئیل ولیکن ما فرشتگان

لَا نَدْخُلُ بَيْتًا فِيْهِ كَلْبٌ وَلَا صُوْرَةٌ فَاَصْبَحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در نمی آئیم خانه را که در وی کلب است یا صورت پس صبح کرد پیغمبر خدا

جرس بفتحتین آنچه بیاویزند در گردن چارپایان یا بازوی صبیان تا بدان آواز کند ۱۲

پس گفت ۱۲

صلى الله عليه وسلم يومئذٍ فأمر بقتل الكلاب حتى أنه يأمر

صلی الله علیه وسلم آن یوم که شنید از جبرئیل این سخن پس امر کرد بکشتن سگان تا آنکه چنانشد که امر

بقتل كلب الحائط الصغير ويترك كلب الحائط الكبير

بکشتن سگ بوستان خورد و میگذاشت سگ بوستان بزرگ که در آن زیادت احتیاج است

رواه مسلم وعن أبي هريرة رضـ قال كان رسول الله

رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رضـ که بود آن حضرت

صلى الله عليه وسلم يأتي دار قوم من الأنصار ودونهم

صلی الله علیه وسلم که آمد سرای قومی را از انصار و نزد شان

دار فشق ذلك عليهم فقالوا يا رسول الله تأتي دار فلان

سرای دیگر بود و پس دشوار آمد آمدن آنحضرت نزد آن قوم را این پس گفتند یا رسول الله آئی سرای فلان

ولا تأتي دارنا قال النبي صلى الله عليه وسلم لأن في

و نمی آئی سرای ما را فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر آئینه در

داركم كلبا قالوا إن في دارهم سنورا فقال النبي

سرای شما سگ است گفتند بدرستیکه در سرای شان گربه است پس فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم السنور سبع رواه الدارقطني

صلی الله علیه وسلم گربه از قسم درنده است مضایقه ندارد رواه دارقطنی

باب قتل الموذيات

باب در بیان کشتن ایذا دہندگان

عن ابن عمر رضـ أنه سمع النبي صلى الله عليه وسلم

روایت است از ابن عمر رضـ که وی شنید آنحضرت را صلی الله علیه وسلم

يقول اقتلوا الحيات واقتلوا ذا الطفيتين والأبتر فإنهما

که میگفت بکشید ماران را و بکشید مار خداوند طفیه را و بکشید ماری که نام او ابتر است پس بدرستیکه

يَطْمِسَانِ الْبَصَرَ وَيَسْتَسْقِطَانِ الْحَبَلَ قَالَ عَبْدُ اللّٰهِ فَبَيْنَا

این دو قسم مار نابینا میگردانند بینائی را و طلب سقوط میکنند بار شکم را گفت عبد الله پس در اثنای

أَنَا أُطَارِدُ حَيَّةً أَقْتُلُهَا نَادَانِي أَبُو لُبَابَةَ لَا تَقْتُلْهَا

آنکه حمله می آوردم ماری را که بکشم او را آواز داد مرا ابو لبابه انصاری که مکش این مار را

فَقُلْتُ إِنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْحَيَّاتِ

پس گفتم که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر کرده است بکشتن ماران تو چون منع میکنی

فَقَالَ إِنَّهُ نَهَى بَعْدَ ذٰلِكَ عَنْ ذَوَاتِ الْبُيُوتِ وَهُنَّ الْعَوَامِرُ

پس گفت بدرستی آنحضرت ع نهی کرد بعد از امر کردن از کشتن ذوات البیوت و این ماران که در خانه ها می باشند ساکنان بیوت اند

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أُمِّ شَرِيكٍ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیه و روایت است از ام شریک رض که آنحضرت صلی الله

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَقَالَ كَانَ يَنْفُخُ عَلَى

علیه وسلم امر کرده است بکشتن سام ابرص و فرمود آنحضرت ع بود وزغ که دم میکرد

إِبْرَاهِيمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رض أَنَّ

بر ابراهیم ع متفق علیه و روایت است از سعید بن ابی وقاص رض

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزَغِ وَسَمَّاهُ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر کرد بقتل وزغ و نام کرده است او را

فُوَيْسِقًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ

فاسقک رواه مسلم و روایت است از ابی هریره رض که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَتَلَ وَزَغًا فِي أَوَّلِ ضَرْبَةٍ

صلی الله علیه وسلم فرمود کسیکه بکشد سام ابرص را در اول زدن

كُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ وَفِي الثَّانِيَةِ دُونَ ذٰلِكَ وَفِي الثَّالِثَةِ

نوشته میشود برای وی صد نیکی و بکشد او را در زدن دوم نوشته میشود برای او فرود صد و کسیکه بکشد او را در

دُوْنَ ذٰلِكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

نوشته می شود او را کمتر از دن دوم رواه مسلم و هم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِّنَ الْاَنْبِيَاءِ فَاَمَرَ بِقَرْيَةِ

صلی الله علیه وسلم گزید مور چه پیغمبرے از پیغمبران را پس امر کرد بقریه

النَّمْلِ فَاُحْرِقَتْ فَاَوْحَى اللّٰهُ تَعَالٰى اَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ اَحْرَقْتَ

گله که سوخته شود پس سوخته شد پس وحی فرستاد خدا تعالی بسوی آن پیغمبر از جهت آنکه گزید ترا

اُمَّةً مِّنَ الْاُمَمِ تُسَبِّحُ مُتَّفَقٌ وَعَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ

مورچه حتی تو گروهے را از گروهے ایچنین گروهی که تسبیح میکند خدا را متفق علیه و روایت است از زید بن خالد

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَسُبُّوا الدِّيْكَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دشنام مدهید خروس را

فَاِنَّهُ يُوْقِظُ لِلصَّلٰوةِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ

زیرا که وے بیدار می گرداند برائے نماز رواه ابو داؤد و روایت است از عبد الرحمٰن

بْنِ اَبِيْ لَيْلٰى قَالَ قَالَ اَبُوْ لَيْلٰى قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

بن ابی لیلی گفت که فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا ظَهَرَتِ الْحَيَّةُ فِي الْمَسْكَنِ فَقُوْلُوْا لَهَا اِنَّا

علیه وسلم چون پیدا آید مار در جائی سکونت پس بگوئید مر آن مار را بدرستیکه ما

نَسْئَلُكِ بِعَهْدِ نُوْحٍ وَبِعَهْدِ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ اَنْ لَّا تُؤْذِيْنَا

سوال میکنیم ترا بعهد نوح و بعهد سلیمان بن داؤد این را که ایذا مکنی مارا

فَاِنْ عَادَتْ فَاقْتُلُوْهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ

پس اگر باز گردد و بیاید بکشید او را رواه ترمذی و روایت است از ابی هریره

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

مَا سَالَمْنَاهُمْ مُنْذُ حَارَبْنَاهُمْ وَمَنْ تَرَكَ شَيْئًا مِنْهُمْ خِيفَةً

صلح نکرده ایم ما ایشان را از ان باز که جنگ کرده ایم با ایشان را وکسیکه ترک کند وکشتن چیزی را از ان ماران از جهت

فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض قَالَ قَالَ

پس نیست آن کس از ما رواه ابوداود و روایت است از ابن مسعود رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهُنَّ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم بکشید ماران همه ماران را

فَمَنْ خَافَ ثَارَهُنَّ فَلَيْسَ مِنِّي رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

پس کسیکه بترسد کینه کشی آنها را پس نیست آنکس از من رواه ابوداود والنسائی

وَعَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رض أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن مسعود رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم

قَالَ اُقْتُلُوا الْحَيَّاتِ كُلَّهَا إِلَّا الْجَانَّ الْأَبْيَضَ الَّذِيْ كَأَنَّهُ

فرمود بکشید ماران را همه ماران را مگر مار خورد سفید را آن که مانند

قَضِيْبُ فِضَّةٍ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

شاخ نقره است رواه ابوداود و روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم وقتیکه بیفتد مگس در آوند

فِيْ إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَامْقُلُوْهُ فَإِنَّ فِيْ أَحَدِ جَنَاحَيْهِ دَاءً وَفِي

یکی از شما پس غوطه دهید او را در ان ظرف پس بدرستیکه در یکی از دو بازوی او زهر است و در بازوی دیگر

الْآخَرِ شِفَاءً فَإِنَّهُ يَتَّقِيْ بِجَنَاحِهِ الَّذِيْ فِيْهِ الدَّاءُ فَلْيَغْمِسْهُ رَوَاهُ

تندرستی پس بدرستیکه نگاه میدارد نفس خود در ابتقدیم بازوی خود که در وی زهر است پس باید که غوطه دهد او را

أَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض عَنِ النَّبِيِّ

ابوداود و روایت است از ابی سعید خدری رض از آن حضرت

(1) قیصر را اربع اطراف بکند ضمیر ... [illegible]

(2) ... [illegible]

(3) ... [illegible]

(4) ... [illegible]

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي الطَّعَامِ

صلی الله علیه وسلم که گفت وقتیکه بیفتند مگسے در طعام

فَامْقُلُوهُ فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ سَمًّا وَفِي الْآخَرِ شِفَاءً وَإِنَّهُ

پس غوطه زنید او را پس بدرستیکه در یکے از دو بازوے او زہر است و در بازوے دیگر شفاست بدرستیکه و

يُقَدِّمُ السَّمَّ وَيُؤَخِّرُ الشِّفَاءَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنِ ابْنِ

پیشتر می اندازد بازوے زهر را و پس می اندازد بازوے شفا را روایت کرده در شرح السنة و روایت است از

عَبَّاسٍ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِ

ابن عباس رض که آنحضرت نهی کرده است صلی الله علیه وسلم از کشتن

أَرْبَعٍ مِنَ الدَّوَابِّ النَّمْلَةِ وَالنَّحْلَةِ وَالْهُدْهُدِ وَالصُّرَدِ رَوَاهُ

چهار از دواب یکے مورچه کلان که بیش از انکه بگزد دوم مگس شهد سوم هدهد چهارم صرد روایت کرده

أَبُو دَاوُدَ وَالدَّارِمِيُّ وَعَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ يَرْفَعُهُ الْجِنُّ

ابو داود والدارمے و روایت است از ابی ثعلبه خشنی که رفع میکند حدیث را بنبوی که جن

ثَلَاثَةُ أَصْنَافٍ صِنْفٌ لَهُمْ أَجْنِحَةٌ يَطِيرُونَ فِي الْهَوَاءِ

سه گونه اند و سه قسم قسمے هستند که مرایشان را بازوهاست که می پرند در هوا

وَصِنْفٌ حَيَّاتٌ وَكِلَابٌ وَصِنْفٌ يَحِلُّونَ وَيَظْعَنُونَ

وقسمے دیگر ماران و سگان اند و صنفے دیگر که فرود می آیند در جاها بقعها و اقامت میکنند دران و کوچ میکنند

رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ

روایت کرده در شرح السنة

بَابُ الْأَطْعِمَةِ

باب در بیان آداب طعام

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

لَا يَأْكُلَنَّ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ وَلَا يَشْرَبَنَّ بِهَا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ

البتہ باید کہ نخورد یکے از شما بدست چپ و البتہ باید کہ ننوشد بدست چپ ہم زیرا کہ شیطان میخورد

يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ وَيَشْرَبُ بِهَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ جَابِرٍ رضـ قَالَ

بدست چپ و می نوشد بدست چپ رواہ مسلم و روایت است از جابر رضـ گفت

سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَحْضُرُ

شنیدم آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم کہ می گفت بدرستیکہ شیطان حاضر میشود

أَحَدَكُمْ عِنْدَ كُلِّ شَيْءٍ مِنْ شَأْنِهِ حَتّٰى يَحْضُرَ عِنْدَ طَعَامِهِ فَإِذَا

یکے از شما را نزد ہر چیز از شان آن یکے تا آنکہ حاضر می شود نزد طعام وے پس چون

سَقَطَتْ مِنْ أَحَدِكُمُ اللُّقْمَةُ فَلْيُمِطْ مَا كَانَ بِهَا مِنْ أَذًى ثُمَّ

بیفتد از دست یکے از شما لقمہ پس باید کہ دور کند از آن لقمہ چیزیکہ مخلوط است بآن از آنچہ مکروہ می پندارد

لِيَأْكُلْهَا وَلَا يَدَعْهَا لِلشَّيْطَانِ فَإِذَا فَرَغَ فَلْيَلْعَقْ أَصَابِعَهُ

پس بخورد آن را و نگذارد آن را برای شیطان پس چون فارغ شود از خوردن پس باید کہ بلیسد انگشتان خود را

فَإِنَّهُ لَا يَدْرِيْ فِيْ أَيِّ طَعَامِهِ تَكُوْنُ الْبَرَكَةُ رَوَاهُ

پس بدرستیکہ وی نمیداند کہ در کدام جزو وی از اجزاے طعام وی میباشد برکت رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنْ نُبَيْشَةَ رضـ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

مسلم و روایت است از نبیشہ رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَكَلَ فِيْ قَصْعَةٍ فَلَحِسَهَا اسْتَغْفَرَتْ لَهُ

وسلم فرمود کسیکہ بخورد در کاسہ پس بلیسد بعد از خوردن کاسہ را آمرزش میخواہد

الْقَصْعَةُ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَةَ وَالدَّارِمِيُّ

براے وی کاسہ رواہ احمد و الترمذی و ابن ماجہ و الدارمی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضـ قَالَ كَانَ أَحَبَّ الطَّعَامِ إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

و روایت است از ابن عباس رضـ کہ بود دوست ترین طعامہا نزد پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الثَّرِيْدُ مِنَ الْخُبْزِ وَالثَّرِيْدُ مِنَ الْحَيْسِ

صلی اللہ علیہ وسلم اشکنہ از نان واشکنہ از حیس

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أُمِّ هَانِئٍ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ

رواہ ابو داؤد وروایت است ام ہانی رض گفت کہ داخل شد بر من آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَعِنْدَكِ شَيْءٌ قُلْتُ لَا إِلَّا خُبْزٌ

صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسید آیا ہست نزد تو چیزے گفتم نیست چیزے مگر نان خشک

يَابِسٌ وَخَلٌّ فَقَالَ هَاتِيْ مَا أَقْفَرَ بَيْتٌ فِيْهِ خَلٌّ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و سرکہ پس فرمود بیار آنچہ حاضر است خالی نیست از نانخورش خانہ کہ در وے سرکہ ہست رواہ ترمذی

وَعَنْ أَبِيْ جُحَيْفَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

وروایت است از ابی جحیفہ رض گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ لَا آكُلُ مُتَّكِئًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ قَتَادَةَ رض عَنْ

وسلم نمیخورم طعام را تکیہ کردہ رواہ بخاری وروایت است از قتادہ رض کہ

أَنَسٍ رض قَالَ مَا أَكَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى خِوَانٍ وَلَا

گفت انس رض نخورد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم طعام را نہادہ بر خوان و نخورد

فِيْ سُكُرُّجَةٍ وَلَا خُبِزَ لَهُ مُرَقَّقٌ قِيْلَ لِقَتَادَةَ عَلَى مَا يَأْكُلُوْنَ

در سکرجہ یعنی اناء صغیر و پختہ نشد برائے آنحضرت ص نان تنک و نحو آن گفتہ شد مر قتادہ را چہ

قَالَ عَلَى السُّفَرِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ مَا

گفت بر سفرہا رواہ بخاری وروایت است از ابی ہریرہ رض کہ گفت

عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ

عیب نکرد پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم ہیچ طعامی را ہرگز و اگر خوش شد آن طعام کہ میل می آورد میخورد

وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

و اگر ناخوش میداشت از انرا نمی خورد متفق علیہ وروایت است از عائشہ رض گفت

كَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ الْحَلْوَاءَ وَالْعَسَلَ

بود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم دوست میداشت حلوا را و شہد را

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ جَابِرٍ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رواه البخاری و روایت است از جابر رضا بدرستیکہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

سَأَلَ اَهْلَهُ الْاُدْمَ فَقَالُوْا مَا عِنْدَنَا اِلَّا الْخَلُّ فَدَعَا بِهٖ فَجَعَلَ

طلبید از خانہ خود نانخورش را پس گفتند نیست نزد ما مگر سرکہ پس طلبید سرکہ را پس خوردن گرفت

يَاْكُلُ بِهٖ وَيَقُوْلُ نِعْمَ الْاِدَامُ الْخَلُّ نِعْمَ الْاِدَامُ الْخَلُّ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ

نان بآن سرکہ و میگفت بقصد مدح نیکو نانخورش است سرکہ نیکو نانخورش است سرکہ برای تاکید روایت کرد

اَبِيْ اَيُّوْبَ رض قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُرِّبَ طَعَامٌ

ابی ایوب رضا مرویست گفت بودیم ما نزد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم پس نزدیک گردانیده شد طعامی

فَلَمْ اَرَ طَعَامًا كَانَ اَعْظَمَ بَرَكَةً مِنْهُ اَوَّلَ مَا اَكَلْنَا وَلَا اَقَلَّ بَرَكَةً

پس ندیدم هیچ طعامی را کہ بود عظیم تر از وی برکت از ان طعام در ابتدای وقت خوردن ما و ندیدم کمتر از روی برکت

فِيْ اٰخِرِهٖ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللهِ كَيْفَ هٰذَا قَالَ اِنَّا ذَكَرْنَا اسْمَ

در وقت آخر آن گفتیم ما ای رسول خدا چگونه بود حال این طعام کہ در اول برکت داشت و در

اللهِ حِيْنَ اَكَلْنَا ثُمَّ قَعَدَ مَنْ اَكَلَ وَلَمْ يُسَمِّ اللهَ فَاَكَلَ

آخر بی برکت شد فرمود آنحضرت کہ ما خوردیم و در ابتدا نام خدا گرفتیم پس نشست کسیکہ خورد و نام خدا نبرد

مَعَهُ الشَّيْطَانُ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض

با وی شیطان سبب کمی این بود رواه فی شرح السنۃ و روایت است از عایشہ رضا

قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَكَلَ اَحَدُكُمْ

گفت آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون بخورد یکی از شما

فَنَسِيَ اَنْ يَذْكُرَ اللهَ عَلٰى طَعَامِهٖ فَلْيَقُلْ بِسْمِ اللهِ اَوَّلَهُ وَاٰخِرَهُ

پس فراموش کند ذکر کردن نام خدا را بر طعام خود را پس باید کہ بگوید آخر اینجا کہ یاد آید بسم اللہ اولہ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَعَنْ اُمَيَّةَ ابْنِ مَخْشِيٍّ رض قَالَ

رواه ترمذی وابوداود وروایت است از امیه بن مخشی رض که

كَانَ رَجُلٌ يَاْكُلُ فَلَمْ يُسَمِّ حَتّٰى لَمْ يَبْقَ مِنْ طَعَامِهِ اِلَّا لُقْمَةٌ

بود مردی که طعام میخورد پس بسم نکرد تا آنکه باقی نماند از طعام وی مگر یک لقمه

فَلَمَّا رَفَعَهَا اِلٰى فِيْهِ قَالَ بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلَهُ وَاٰخِرَهُ فَضَحِكَ

پس هرگاه که برداشت آن لقمه باقیمانده را بسوی دهن خود گفت بسم الله اوله وآخره پس خنده کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ مَازَالَ الشَّيْطَانُ يَاْكُلُ

صلی الله علیه وسلم پس فرمود بود شیطان که میخورد

مَعَهُ فَلَمَّا ذَكَرَ اسْمَ اللّٰهِ اسْتَقَاءَ مَا فِيْ بَطْنِهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

با وی تا این هنگام پس اکنون برد اینمرد نام خدا را ردکرد شیطان چیزیکه در شکم وی بود رواه ابوداود

وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وروایت است از ابی سعید خدری رض گفت بود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا فَرَغَ مِنْ طَعَامِهِ قَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ

صلی الله علیه وسلم چون فارغ میشد از طعام خوردن میگفت شکر مر خدای را

اَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِيْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ

که بخورانید ما را طعام و بنوشانید آب را وگردانید ما را مسلمان رواه ترمذی وابوداود وابن

مَاجَةَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ماجه وروایت است از ابی هریره رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلطَّاعِمُ الشَّاكِرُ كَالصَّائِمِ الصَّابِرِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

علیه وسلم آنکه میخورد وشکر بر نعمت حق میکند مانند کسیکه روزه میدارد وصبر میکند رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ اُتِيَ

وروایت است از ابن عباس رض از آنحضرت صلی الله علیه وسلم که آورده شد

بِقَصْعَةٍ مِنْ ثَرِيْدٍ فَقَالَ كُلُوا مِنْ جَوَانِبِهَا وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ

نزد آنحضرت صلعم کاسۂ از اشکنۂ پس فرمود آنحضرت صلعم بخورید از جوانب واطراف کاسہ ونخورید از

وَسَطِهَا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ تَنْزِلُ فِي وَسَطِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

میانۂ آن زیراکہ برکت در طعام نازل می شود بر طعامیکہ در میان کاسہ است رواہ ترمذی

وَعَنْ عِكْرَاشِ بْنِ ذُوَيْبٍ قَالَ أُتِيْنَا بِجَفْنَةٍ كَثِيْرَةِ

وروایت است از عکراش بن ذویب رضی کہ آوردہ شدیم ما کاسہ کلان راکہ بسیار بود

الثَّرِيْدِ وَالْوَذْرِ فَخَبَطْتُ بِيَدِي فِي نَوَاحِيْهَا وَأَكَلَ رَسُوْلُ اللهِ

دروے اشکنہ وگوشت پارہ بے استخوان پس زدم دست خود را درہر جانب جفنہ وخورد آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ فَقَبَضَ بِيَدِهِ الْيُسْرَى عَلَى

صلی اللہ علیہ وسلم از پیش خود پس گرفت آنحضرت صلعم بدست چپ خود دست راست مرا وزد دست خود را

يَدِي الْيُمْنَى ثُمَّ قَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ مَوْضِعٍ وَاحِدٍ فَإِنَّهُ

دست من پستر گفت ای عکراش بخور از یک جا زیرا کہ این یک

طَعَامٌ وَاحِدٌ ثُمَّ أُتِيْنَا بِطَبَقٍ فِيْهِ أَلْوَانُ التَّمْرِ فَجَعَلْتُ آكُلُ

طعام است پستر آوردہ شد نزد ما طبقے کہ درے تمر از رنگ رنگ بود پس خوردن گرفتم آن را

مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَجَالَتْ يَدُ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پیش خود وجنبہ اینجانب شدم از آنحضرت صلعم وجولان کرد دست پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فِي الطَّبَقِ فَقَالَ يَا عِكْرَاشُ كُلْ مِنْ حَيْثُ شِئْتَ فَإِنَّهُ غَيْرُ لَوْنٍ

در طبق را از ہر جانب بخور پس فرمود آنحضرت یا عکراش بخور از ہر جا کہ خواہی زیرا کہ این طعام

وَاحِدٍ ثُمَّ أُتِيْنَا بِمَاءٍ فَغَسَلَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

یکرنگ نیست پستر آب آوردہ شد نزد ما پس شست پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

بِيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِبَلَلِ كَفَّيْهِ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ وَرَأْسَهُ وَقَالَ

ہر دو دست خود را ومسح کرد بہ تری آب ہر دو کف دست بر رو خود ومسح کرہر دو ذراع خود را تا مرفقین وسر

الودر نقیع الواو وسکون الذال المعجمۃ ... جمع وذرہ وہی ان قطعۃ ... لحم ... ای قطعہ است از گوشت ... بے استخوان ... حیث شئت ... ہر دو دست ... استیعاب ... است ... از بر جانب ...

يَا عِكْرَاشُ هٰذَا الْوُضُوْءُ مِمَّا غَيَّرَتِ النَّارُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

اے عکراش این وضو از طعام است کہ تغیر دادہ است آنرا آتش یعنی پختہ شدہ است رواہ ترمذی

وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از انس بن مالک رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ اِدَامِكُمُ الْمِلْحُ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

وسلم بہترین نان خورش شما نمک است رواہ ابن ماجہ و روایت است

اَسْمَاءَ بِنْتِ اَبِيْ بَكْرٍ اَنَّهَا كَانَتْ اِذَا اُتِيَتْ بِثَرِيْدٍ اَمَرَتْ بِهٖ

از اسماء بنت ابی بکر کہ بود عادت وے کہ چون آوردہ می شد اشکنہ ترد وے میفرمود پوشیدہ نگاہداشتن

فَغُطِّيَ حَتّٰى تَذْهَبَ فَوْرَةُ دُخَانِهٖ وَتَقُوْلُ اِنِّيْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس پوشیدہ میشد تا آنکہ برود جوشش علیہ رود گرمی وے و میگفت بدرستیکہ شنیدم آنحضرت را

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ هُوَ اَعْظَمُ لِلْبَرَكَةِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

صلی اللہ علیہ وسلم کہ میگفت این نگاہداشتن طعام موجب بسیار برکت است رواہ دارمی

وَعَنْ نُبَيْشَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ

و از نبیشہ رضـ مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کسیکہ

اَكَلَ فِيْ قَصْعَةٍ ثُمَّ لَحِسَهَا تَقُوْلُ لَهُ الْقَصْعَةُ اَعْتَقَكَ اللّٰهُ

بخورد در کاسہ پس بلیسید میگوید مر او را کاسہ کہ آزاد کند ترا خدا

مِنَ النَّارِ كَمَا اَعْتَقْتَنِيْ مِنَ الشَّيْطَانِ رَوَاهُ رَزِيْنٌ وَعَنْ اَنَسٍ رضـ

از آتش دوزخ چنانکہ آزاد کردی تو مرا از شیطان رواہ رزین و روایت است از انس رضـ

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ مِنَ الدُّبَّاءِ فَقُلْتُ

گفت بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اکثر روز زیادہ می خورد از کدو پس گفتم

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنَّكَ لَتُحِبُّ الدُّبَّاءَ فَقَالَ الدُّبَّاءُ يُكَثِّرُ

اے رسول خدا بدرستیکہ شما هر آئینہ دوست میدارید کدو را پس فرمود کدو بزرگ می کند

الدِّمَاغَ وَيَزِيدُ فِي الْعَقْلِ رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ

دماغ را و زیاده میکند عقل را روایت کرد دیلمی

بَابُ الْأَشْرِبَةِ وَبَيَانُ أَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

باب در ذکر انواع شرابها و حکم آن و بیان ظروف زر و سیم

عَنْ أَنَسٍ رضـ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از انس رضـ گفت که بود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

يَتَنَفَّسُ فِي الشَّرَابِ ثَلٰثًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَزَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةٍ

که نفس میزد در آب خوردن سه نفس متفق علیه است و زیادت کرد مسلم در روایت دیگر این لفظ را

وَيَقُولُ إِنَّهُ أَرْوٰى وَأَبْرَأُ وَأَمْرَأُ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رضـ أَنَّ

و میگفت آنحضرت صلعم که باب باین صفت سیر کننده صحت کننده و گوارا تر است و از ام سلمه مرویست که

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الَّذِي يَشْرَبُ فِي آنِيَةِ

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود آن کسیکه می نوشد در آوند

الْفِضَّةِ إِنَّمَا يُجَرْجِرُ فِي بَطْنِهِ نَارَ جَهَنَّمَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي

نقره گویا می نوشد آنکس جرعه جرعه باواز در شکم خود آتش دوزخ را متفق علیه و در

رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ إِنَّ الَّذِي يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ فِي آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ

روایت دیگر مر مسلم را این عبارت است هر که می نوشد در آوند نقره و زر

وَعَنْ حُذَيْفَةَ رضـ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از حذیفه رضـ گفت شنیدم آنحضرت را صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلَا الدِّيبَاجَ وَلَا تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ

وسلم که میگفت مپوشید جامهای ابریشمی را و نه دیبا و منوشید در آوندهای

الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا فَإِنَّهَا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا

طلا و نقره و مخورید در کاسهای طلا و نقره زیرا که این اشیا مر کافران راست در دنیا

وَهِيَ لَكُمْ فِي الْاٰخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِي سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض

و آن مر شمار است در آخرت متفق علیه و روایت است از ابی سعید خدری رض

قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الشُّرْبِ مِنْ ثُلْمَةِ

گفت که منع فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم از خوردن آب از سوراخ

الْقَدَحِ وَاَنْ يُّنْفَخَ فِي الشَّرَابِ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

قدح و کوزه و مانند آن و منع کرد از دم در دمیدن در آب رواه ابوداود و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا اَكَلَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم چون بخورد

اَحَدُكُمْ طَعَامًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْهِ وَاَطْعِمْنَا

یکے از شما طعامے را پس باید که بگوید خدایا برکت ده مارا در این طعام و بخوران مارا

خَيْرًا مِّنْهُ وَاِذَا سُقِيَ لَبَنًا فَلْيَقُلِ اللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْهِ

طعامی بهتر ازین طعام که خوردیم و چون نوشد شیر را پس باید که بگوید خدایا برکت ده مارا درین شیر

وَزِدْنَا مِنْهُ فَاِنَّهٗ لَيْسَ شَيْءٌ يُّجْزِئُ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

و زیاده برسان مارا از آن باین وجه که نیست چیزیکه کفایت کند از طعام و شراب

اِلَّا اللَّبَنُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

مگر شیر رواه ترمذی و ابوداود و از ابن عمر رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَرِبَ فِيْ اِنَاءِ

مرویست که آنحضرت صلی اللہ علیه وسلم فرمود هر که بخورد آب در ظرفے

ذَهَبٍ وَّفِضَّةٍ اَوْ اِنَاءٍ فِيْهِ شَيْءٌ مِّنْ ذٰلِكَ فَاِنَّمَا يُجَرْجِرُ

از طلا یا نقره یا بخورد در ظرفے که در آن ظرف چیزے از زر یا نقره است پس بنوشد

فِيْ بَطْنِهٖ نَارَ جَهَنَّمَ رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَعَنْ

و می کشد جرعه جرعه در شکم خود آتش دوزخ را رواه دارقطنی و روایت است از

أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ رض أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

ابی مالک اشعری رض که وی شنید آنحضرت صلی الله

وَسَلَّمَ يَقُولُ لَيَشْرَبَنَّ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي الْخَمْرَ يُسَمُّونَهَا بِغَيْرِ اسْمِهَا

علیه وسلم را که میگفت هر آئینه باشد که بخورند بعضی مردان از امت من خمر را نام می نهند خمر را بنام

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ جَابِرٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

رواه ابوداود وابن ماجه و روایت است از جابر رض گفت شنیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِذَا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلَابِ

پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم که میگفت چون بشنوید آواز سگ

وَنَهِيقَ الْحَمِيرِ مِنَ اللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيمِ

و آواز خران را در شب پس پناه جوئید بخدا از شیطان رجیم

فَإِنَّهُنَّ يَرَيْنَ مَا لَا تَرَوْنَ وَأَقِلُّوا الْخُرُوجَ إِذَا هَدَأَتِ الْأَرْجُلُ

زیرا که این سگان و خران می بینند چیزی را که نمی بینید شما و کمتر کنید بیرون آمدن را از خانه وقتیکه ساکن شوند پایها

فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبُثُّ مِنْ خَلْقِهِ فِي لَيْلَتِهِ مَا يَشَاءُ وَأَجِيفُوا

زیرا که خدای عز وجل پراگنده و بیرون می آرد از خلق خود در شب چیزی را که میخواهد و برهم زنید و بند کنید

الْأَبْوَابَ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ بَابًا

در خانه سرا را و بگیرید نام خدا را بران زیرا که شیطان نمی تواند کشود در را

إِذَا أُجِيفَ وَذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ وَغَطُّوا الْجِرَارَ وَأَكْفِئُوا

چون بسته شود و برده شود نام خدا و بپوشید دهان کوزه ها را که در وے

الْآنِيَةَ وَأَوْكُوا الْقِرَبَ رَوَاهُ فِي شَرْحِ السُّنَّةِ وَعَنْ

آبست و قلب کنید ظرفها را که خالی باشد تا از حشرات چیزے در وے نخسپند دهان ببندید مشکها را روا

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ جَاءَتْ فَأْرَةٌ تَجُرُّ الْفَتِيلَةَ فَأَلْقَتْهَا بَيْنَ

وازابن عباس رض گفت آمد موشے درحالیکه میکشید این موش فتیله را پس انداخت فتیله را

يَدَيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْخُمْرَةِ الَّتِيْ

پیش آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بر سجادہ خرد از حصیر کہ آنحضرت بران تشریف داشتہ بود

كَانَ قَاعِدًا عَلَيْهَا فَأَحْرَقَتْ مِنْهَا مِثْلَ مَوْضِعِ الدِّرْهَمِ فَقَالَ

پس سوزانید آن موش از ان خمرہ موضعے بمقدار درہم پس فرمود

إِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوْا سُرُجَكُمْ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَدُلُّ مِثْلَ هٰذِهٖ

چون بخوابید بکشید چراغہای خود را زیرا کہ شیطان راہ نماید مثل این موش را

عَلٰى هٰذَا فَيُحْرِقُكُمْ رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ

برین فعل پس میسوزد شیطان و باعث میشود بر سوختن شما رواہ ابوداود

بَابُ الضِّيَافَةِ

باب در بیان فضل ضیافت و آداب آن

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابی ہریرہ رضـ کہ گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهٗ وَمَنْ

کسیکہ ایمان دارد بہ خدا و روز آخرت پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را و کسیکہ

كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهٗ وَمَنْ كَانَ

ایمان آرد بخدا و روز جزا پس باید کہ ایذا نرساند ہمسایہ را و کسیکہ باشد

يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ وَفِيْ

ایمان دارندہ بخدا و روز جزا سخن نیک بگوید یا خاموش ماند و در

رِوَايَةٍ بَدَلَ الْجَارِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَلْيَصِلْ

روایتے بدل جار این لفظ آمدہ کسیکہ ایمان آرد بخدا و روز آخرت پس باید کہ صلۂ

رَحِمَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ شُرَيْحٍ الْكَعْبِيِّ رضـ أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

رحم کند کہ موجب وصل شود متفق علیہ و روایت است از ابی شریح کعبی رضـ بدرستیکہ آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ ایمان دارد باخدا و روز آخرت

فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهٗ جَائِزَتُهٗ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ الضِّيَافَةُ ثَلٰثَةُ
پس باید کہ اکرام کند مہمان خود را عطیہ تحفہ وی یکروز و شب است و زمان مہمان داری سہ روز است

اَيَّامٍ فَمَا بَعْدَ ذٰلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ وَلَا يَحِلُّ لَهٗ اَنْ يَثْوِيَ
و بعد از ان ہر چہ دہد خیر زائد است و روا نیست مر مہمان را کہ اقامت کند نزد میزبان

عِنْدَهٗ حَتّٰى يُحْرِجَهٗ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدٍ رض
تا آنکہ در حرج و مشقت اندازد او را متفق علیہ و روایت است از ابی سعید رض

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ وَمَثَلُ
از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود قصہ حال مومن و نسبت ایمان اند قصہ و حال

الْاِيْمَانِ كَمَثَلِ الْفَرَسِ فِيْ اٰخِيَّتِهٖ يَجُوْلُ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلٰى اٰخِيَّتِهٖ وَاِنَّ
اسپ است در آخیہ وی جولان میکند و ہر سو میگردد و لیکن رجوع میکند آن با خیہ و باز می آید بجای خود و بدرستیکہ

الْمُؤْمِنَ يَسْهُوْ ثُمَّ يَرْجِعُ اِلَى الْاِيْمَانِ فَاَطْعِمُوْا طَعَامَكُمُ الْاَتْقِيَاءَ
مومن ہمچنین لیسہو معصیت میکند لیکن رجوع میکند بسوی ایمان پس بخورانید طعام خود را پرہیزگاران را

وَاَوْلُوْا مَعْرُوْفَكُمُ الْمُؤْمِنِيْنَ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ
و بدہید عطیہ خود را ہمہ مومنان را روایت بیہقی در شعب

الْاِيْمَانِ وَاَبُوْ نُعَيْمٍ فِي الْحِلْيَةِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ
الایمان و ابو نعیم در حلیہ و روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا وُضِعَتِ الْمَائِدَةُ فَلَا
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وقتیکہ نہادہ شود مائدہ پس باید کہ نایستد

يَقُوْمُ رَجُلٌ حَتّٰى تُرْفَعَ الْمَائِدَةُ وَلَا يَرْفَعُ يَدَهٗ وَاِنْ شَبِعَ حَتّٰى يَفْرُغَ
و بر نخیزد مردی تا آنکہ برداشتہ شود مائدہ و برندارد دست از طعام اگرچہ سیر گردد تا آنکہ فارغ شوند

اَلْقَوْمُ وَلْيَعْذِرْ فَإِنَّ ذٰلِكَ يُخْجِلُ جَلِيْسَهُ فَيَقْبِضُ يَدَهُ عَسٰى

مردم از خوردن و اگر بردارد باید که عذر خود را ظاهر کند زیرا که دست برداشتن او عذر شرمنده میگرداند همنشین او را

اَنْ يَكُوْنَ لَهُ فِي الطَّعَامِ حَاجَةٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ

و شاید که باشد جلیس او را میل در حاجت طعام رواه ابن ماجه و بیهقی

فِيْ شُعَبِ الْإِيْمَانِ وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

در شعب الایمان و روایت است از عمر بن خطاب رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُوْا جَمِيْعًا وَلَا تَفَرَّقُوْا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ

صلی الله علیه وسلم بخورید با جماعة و جدا جدا نخورید زیرا که برکت

مَعَ الْجَمَاعَةِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ

با جماعة است رواه ابن ماجه و روایت است از ابی هریره رض گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم از جمله سنت است که

يَخْرُجَ الرَّجُلُ مَعَ ضَيْفِهِ إِلٰى بَابِ الدَّارِ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بیرون آید مرد با مهمان خود جهت تکریم او تا در سرا رواه ابن ماجه و روایت است از

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْخَيْرُ

ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم خیر و برکت

أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِيْ يُؤْكَلُ فِيْهِ مِنَ الشَّفْرَةِ إِلٰى سَنَامِ الْبَعِيْرِ

زود تر رسنده است بسوی خانه که خورده میشود طعام یعنی با مهمان از رسیدن کارد بکوهان شتر

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ وَحْشِيِّ بْنِ حَرْبٍ عَنْ أَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ

رواه ابن ماجه و روایت است از وحشی بن حرب از روایت والد او از جد خود

أَنَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

و جد از جد وحشی که بدرستیکه بعضی یاران آنحضرت صلی الله علیه وسلم گفتند ای رسول خدا

٦٢٩

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّا نَأْكُلُ وَلَا نَشْبَعُ قَالَ فَلَعَلَّكُمْ تَفْتَرِقُوْنَ

صلی اللہ علیہ وسلم ما ہر چہ میخوریم سیر نمی شویم فرمود شاید جدا جدا میخورید

قَالُوْا نَعَمْ قَالَ فَاجْتَمِعُوْا عَلٰى طَعَامِكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ

گفتند صحابہ آرے ہمچنین است فرمود آنحضرت ﷺ پس اجتماع کنید بر طعام خود و ذکر کنید نام خدا را

يُبَارَكْ لَكُمْ فِيْهِ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤُدَ

تا برکت داده شود مر شمارا در طعام رواه ابو داؤد

بَابٌ فِيْ ذِكْرِ لِبَاسِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّهْيِ عَنِ الْاِسْبَالِ

باب در بیان لباس آنحضرت ﷺ و نہی از جر و اسبال

وَالْاَحْمَرِ وَالْحَرِيْرِ وَجُلُوْدِ السِّبَاعِ وَثَوْبِ الشُّهْرَةِ

و در رنگ سرخ و لباس حریر و دیبا و پوست درندہا و پارچہ کہ برائے شہرت است

عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ اَخْرَجَتْ اِلَيْنَا عَائِشَةُ رض كِسَاءً

روایت است از ابی ہریرہ رض گفت بیرون آورد بسوئے ما عائشہ رض چادرے

مُلَبَّدًا وَاِزَارًا غَلِيْظًا فَقَالَتْ قُبِضَ رُوْحُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

رقعہا بہم دوختہ و ازارے درشت پس گفت قبض کردہ شود روح پیغمبر خدا صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ هٰذَيْنِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ

علیہ وسلم درین دو جامہ متفق علیہ۔ و روایت است از عائشہ رض گفت

كَانَ فِرَاشُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّذِيْ يَنَامُ

بود بستر خواب آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ خواب کردے

عَلَيْهِ اَدَمًا حَشْوُهُ لِيْفٌ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْهَا رض قَالَتْ كَانَ

بر وے چرم دباغت کردہ شدہ کہ در میان او پوست خرما بود بجائے پنبہ متفق علیہ و ہم از عائشہ صدیقہ رض

وِسَادُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِيْ يَتَّكِئُ عَلَيْهِ

بالش آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ تکیہ می کرد بر وے

جمع البحار ... علی ... انبیاء

مِنْ أَدَمٍ حَشْوُهُ لِيفٌ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رض قَالَتْ

از چرم دباغت کرده شده که درمیان وی پوست خرما بود رواه مسلم و روایت است از ام سلمه رض گفت

كَانَ أَحَبُّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَمِيصُ

که دوست داشته ترین جامها بسوے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم پیراہن بود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ رض

رواه ترمذی وابوداؤد و روایت است از اسماء بنت یزید رض

قَالَتْ كَانَ كُمُّ قَمِيصِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى

گفت بود آستین پیراہن آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم تا

الرُّسْغِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ

بند دست رواه ترمذی وابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض گفت

كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اعْتَمَّ سَدَلَ بَيْنَ

بود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم چون عمامه می بست فرو میگذاشت گوشه دستار را میان

كَتِفَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ أَبِي كَبْشَةَ رض قَالَ كَانَ كِمَامُ أَصْحَابِ

دوشانه خود رواه ترمذی و روایت است از کبشه که گفت بود کلاهای یاران

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بُطْحًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ سَمُرَةَ

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چسپیده بسر بلند رفته در هوا رواه ترمذی و روایت است از سمره رض

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْبَسُوا الثِّيَابَ الْبِيضَ فَإِنَّهَا أَطْهَرُ

که تحقیق آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بپوشید جامهای سفید را زیرا که جامهای سفید

وَأَطْيَبُ وَكَفِّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ

پاکیزه و خوشتر است و کفن کنید دران مرده های خود را رواه احمد و ترمذی و نسائی و ابن ماجه

وَعَنْ عُبَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكُمْ

و روایت است از عباده رض که گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم بر شما باد

بِالْعَمَائِمِ فَاِنَّهَا سِيْمَاءُ الْمَلٰئِكَةِ وَاَرْخُوْهَا خَلْفَ ظُهُوْرِكُمْ

دستارہا زیرا کہ دستار ہا علامت فرشتگان است و بگذارید اطراف عمائم را پس پشت خود ہا

رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ

رواہ بیہقی در شعب ایمان و روایت است از عمرو بن شعیب

عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از پدرش و پدر او از جد عمرو گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ اَنْ يُّرٰى اَثَرُ نِعْمَتِهٖ عَلٰى عَبْدِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بدرستیکہ خدا دوست میدارد کہ دیدہ شود اثر نعمت خود بر بندۂ خود رواہ ترمذی

وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ اَنَسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از معاذ بن انس رضہ کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ اَكَلَ طَعَامًا ثُمَّ قَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَطْعَمَنِيْ هٰذَا

فرمود کسیکہ بخورد طعامی را پس بگوید شکر مر خدا را کہ بخورانید مرا این خوردنی و رسانید مرا

الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِّنِّيْ وَلَا قُوَّةٍ غُفِرَلَهٗ مَا تَقَدَّمَ

این طعام را بے حول و بے قوۃ کہ از جانب من باشد آمرزیدہ شود ہرچہ گذشتہ است

مِنْ ذَنْبِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَزَادَ اَبُوْ دَاوٗدَ وَمَنْ لَبِسَ

از گناہان او رواہ ترمذی و زیادہ کرد ابو داؤد و کسیکہ بپوشد

ثَوْبًا فَقَالَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ كَسَانِيْ هٰذَا وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ

جامہ را پس بگوید شکر مر خدا سے را کہ پوشانید مرا این را و داد مرا این جامہ را بے

حَوْلٍ مِّنِّيْ وَلَا قُوَّةٍ غُفِرَلَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ وَمَا تَاَخَّرَ

حول و بے قوۃ کہ از جانب من باشد آمرزیدہ شود مر او را ہرچہ گذشتہ است از گناہان وی

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عمر رضہ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

۱۰

مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ

هرکس که مشابه کرد خودرا بقومے پس آن کس ازان قوم است رواه احمد و ابو داؤد و واز

ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ كُلْ مَا شِئْتَ وَالْبَسْ مَا شِئْتَ مَا أَخْطَأَتْكَ

ابن عباس رض گفت بخور هر چیزرا که میخواهی بپوش هر چیزرا که میخواهی ما دامیکه نرسد ترا

اِثْنَانِ سَرَفٌ وَمَخِيْلَةٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ تَرْجَمَةِ بَابٍ

دو خصلت اسراف و تکبر رواه بخاری در ترجمه بابے

وَعَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

و روایت است از سالم از پدرش و او از آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم گفت

اَلْإِسْبَالُ فِي الْإِزَارِ وَالْقَمِيْصِ وَالْعِمَامَةِ مَنْ جَرَّ مِنْهَا شَيْئًا

که جر و اسبال که حرام است نه تنها دراز ازار است بلکه دراز ازار و پیرهن و عمامه نیز است کسیکه دراز

خُيَلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللّٰهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ

و تکبر ازین جامها بطریق تکبر نظر نکند خدا سبحانه بجانب وے روز قیامت رواه ابو داؤد و نسائی

وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ أَبِيْ سَعِيْدِنِ الْخُدْرِيِّ رض قَالَ سَمِعْتُ

و ابن ماجه و روایت است از ابی سعید خدری رض گفت شنیدم

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ إِزْرَةُ الْمُؤْمِنِ إِلٰى أَنْصَافِ

آنحضرت را صلی اللہ علیہ وسلم که میگفت یعنے حالت محموده در ازار پوشیدن

سَاقَيْهِ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ فِيْمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَعْبَيْنِ مَا أَسْفَلَ مِنْ

ساق‌های اوست نیست گناه بر مومن در پوشیدن ازار تا میان نصف ساق و میان هر دو شتالنگ هر چه پایان است از شتالنگ

ذٰلِكَ فَفِي النَّارِ قَالَ ذٰلِكَ ثَلٰثَ مَرَّاتٍ وَلَا يَنْظُرُ اللّٰهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

پس در آتش دوزخ است گفت آنرا سه بار و نظر رحمت نمیکند خدا تعالے روز قیامت

إِلٰى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا رَوَاهُ أَبُوْدَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ وَعَنْ

بسوی کسیکه دراز میکند ازار خود را بطریق تکبر و خیلاء رواه ابو داؤد و ابن ماجه و روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی ہریرہ رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
مَا أَسْفَلُ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
چیزیکہ باشد پایان از دو شتالنگ از ازار در آتش دوزخ است رواه بخاری
وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
و روایت است از ابن عمر رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ
وَسَلَّمَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَجُرُّ إِزَارَهُ مِنَ الْخُيَلَاءِ خُسِفَ بِهِ فَهُوَ
وسلم در اثنای آنکہ مردے میکشید ازار خود و تکبر و طغیان میرفت فرو بردہ شد او پس او
يَتَجَلْجَلُ فِي الْأَرْضِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنِ ابْنِ
فرو میرود در زمین تا روز قیامت رواه بخاری و روایت است از ابن
عُمَرَ رضـ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ جَرَّ ثَوْبَهُ خُيَلَاءَ
عمر رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ جامہ خود را از روی تکبر
لَمْ يَنْظُرِ اللهُ إِلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ
نظر عنایت نکند خدای تعالی بسوے او روز قیامت متفق علیہ و روایت است از
أَبِي هُرَيْرَةَ رضـ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
ابی ہریرہ رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود
لَا يَنْظُرُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ
نمی نگرد خدا روز قیامت بسوے کسیکہ بکشد ازار خود را از روی تکبر متفق علیہ
وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ رَأَى رَسُولُ اللهِ
و روایت است از عبداللہ بن عمرو بن العاص رضـ کہ دید آنحضرت
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيَّ ثَوْبَيْنِ مُعَصْفَرَيْنِ فَقَالَ إِنَّ هٰذِهِ
صلی اللہ علیہ وسلم بر من دو جامہ رنگین بعصفر پس فرمود کہ این جامہا

حاشیہ: جلجلہ حرکت با اضطراب و درین ... احتمال دارد کہ از ابن ... و این مرد احتمال دارد کہ ... و این ... است ... و احتمال دارد کہ ابن ... اضیاف ... و ... صحیح است ... و ... حدیث ... بخاری ... گفتہ اند ... الطیبی ... است ... و زیر ... شعر ... بسیار ... است ...

مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَلْبَسْهَا وَفِي رِوَايَةٍ قُلْتُ أَغْسِلُهُمَا قَالَ بَلْ

از جنس جامهای کافران است پس مپوش آنهارا و در روایتی آمده است که گفت عبدالله بشویم آنرا فرمود آنحضرت

أَحْرِقْهُمَا رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَمْرٍو رضـ قَالَ

بسوزان آن هردو جامه را روا؛ مسلم و روایت است از عبدالله بن عمرو رضـ که

مَرَّ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

گذشت مردیکه بر وے دو جامه سرخ بود پس سلام کرد آن مرد بر پیغمبر خدا

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَبُو دَاوُدَ

صلی الله علیه وسلم پس جواب سلام وے نداد روایه ترمذی و ابو داؤد

وَعَنْ عِمْرَانَ وَأَنَسٍ وَابْنِ الزُّبَيْرِ وَأَبِي أُمَامَةَ رضـ عَنِ

و روایت است از عمران و انس و ابن زبیر و ابی امامه رضـ

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَبِسَ الْحَرِيرَ فِي

از آنحضرت صلی الله علیه وسلم از هرچه که فرمود آنحضرت صلعم هرکه بپوشد جامه ابریشم در

الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رضـ

دنیا نپوشد آنرا در آخرت متفق علیه و روایت است از ابن عمر رضـ

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّمَا

گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم نمی پوشد

يَلْبَسُ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مُتَّفَقٌ

حریر را در دنیا مگر کسیکه نیست نصیب مر او را در آخرت متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ حُذَيْفَةَ رضـ قَالَ نَهَانَا رَسُولُ اللّٰهِ

علیه و روایت است از حذیفه رضـ گفت که نهی کرد ما را آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَشْرَبَ فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

صلی الله علیه وسلم از نوشیدن در ظرفهاے طلا و نقره

وَاَنْ نَّاْكُلَ فِيْهَا وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيْرِ وَالدِّيْبَاجِ وَاَنْ نَّجْلِسَ
واز خوردن درین ظروف واز پوشیدن جامه ابریشمی ودیبا واز نشستن

عَلَيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
برحریر ودیبا متفق علیه وروایت است از ابن عمر رض که آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنْ لُبْسِ الْحَرِيْرِ اِلَّا هٰكَذَا وَرَفَعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
علیه وسلم نهی کرد از پوشیدن جامهای ابریشمی مگر اینچنین یعنی این مقدار وبرداشت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِصْبَعَيْهِ الْوُسْطٰى وَالسَّبَّابَةَ وَضَمَّهُمَا
صلی الله علیه وسلم دو انگشت خود را که میانه است وانگشتی که متصل است از جانب انگشت وپیوست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِيْ رِوَايَةٍ لِّمُسْلِمٍ اَنَّهٗ خَطَبَ بِالْجَابِيَةِ
متفق علیه ودر روایتی مر مسلم را آمده که عمر رض خطبه خواند بجابیه

فَقَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُبْسِ
پس گفت در خطبه نهی کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم از پوشیدن

الْحَرِيْرِ اِلَّا مَوْضِعَ اِصْبَعَيْنِ اَوْ ثَلٰثٍ اَوْ اَرْبَعٍ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى
حریر مگر جای دو انگشت یا سه انگشت یا چهار انگشت وروایت است از ابی موسی

الْاَشْعَرِيِّ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اُحِلَّ
اشعری رض که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود حلال ساخته

الذَّهَبُ وَالْحَرِيْرُ لِلْاِنَاثِ مِنْ اُمَّتِيْ وَحُرِّمَ عَلٰى ذُكُوْرِهَا
ومباح گردانیده شد از استعمال طلا وپوشیدن ابریشم مر زنان را از امت من وحرام گردانیده شد استعمال

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ اَبِيْ رَيْحَانَةَ رض
روایه ترمذی ونسائی وروایت است از ابی ریحانه رض

قَالَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ عَشْرٍ عَنِ الْوَشْرِ
که نهی کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم از ده خصلت از تیز کردن دندان وباریک گردانیدن

ا م وشر تیز کردن دندان زنان دندان خود را وباریک کردن آن واین فعل پیرزنان کنند تا مشابهت نوجوانان پیدا آید ۱۲ مجمع

وَالْوَشْرِ وَالنَّتْفِ وَعَنْ مُكَامَعَةِ الرَّجُلِ الرَّجُلَ بِغَيْرِ شِعَارٍ

اطراف آن واز خلانیدن سوزن در پوست بسر یا نیل واز کندن موی سفید از لحیه ودراس از مرد جهت

وَمُكَامَعَةِ الْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ بِغَيْرِ شِعَارٍ وَأَنْ يَجْعَلَ الرَّجُلُ

وهمخوابی مرد با مرد بیجامه اگر عوف فتنه نباشد ونهی کرد از همخوابی زن با زن بیجامه ونهی کرد از گردانیدن

فِي أَسْفَلِ ثِيَابِهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ أَوْ يَجْعَلَ عَلَى

مرد در زیر جامهای خود جامهٔ ابریشمی را مانند عجمیان ونیز از گردانیدن مرد بر

مَنْكِبَيْهِ حَرِيرًا مِثْلَ الْأَعَاجِمِ وَعَنِ النُّهْبَى وَعَنْ

دوشهای خود حریر عجمیان ونهی کرد از

رُكُوبِ النُّمُورِ وَلُبُوسِ الْخَاتَمِ إِلَّا لِذِي سُلْطَانٍ رَوَاهُ

غارت کردن مال مردم ونهی کرد از سواری بر پوست یوز واز پوشیدن خاتم مگر از برای کسیکه

أَبُو دَاوُدَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ

ابو داود واز ابی هریره رضه مرویست که گفت آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً

صلی الله علیه وسلم همراه نمی روند فرشتگان گروهی را

فِيهَا جِلْدُ نَمِرٍ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض

که در آن گروه جلد درنده است که آن را یوز گویند رواه ابو داود واز ابن عمر رضه مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَبِسَ

که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم کسیکه پوشید

ثَوْبَ شُهْرَةٍ فِي الدُّنْيَا أَلْبَسَهُ اللهُ ثَوْبَ مَذَلَّةٍ فِي الْآخِرَةِ

ثوب شهرت را یعنی جامهٔ نفیس را بقصد تعزز وتکبر در دنیا بپوشاند ورا خدای تعالی جامهٔ خسیس که بدان بعزت

رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُو دَاوُدَ وَابْنُ مَاجَةَ بَابُ الْخَاتَمِ وَالْحُلِيِّ وَالْأَجْرَاسِ

رواه احمد وابو داود وابن ماجه باب در بیان خاتم وامثال آن از جنس حلی واجراس

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبَّاسٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

گفت عبد الله بن عباس رضا که آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ رَاٰى خَاتَمًا مِّنْ ذَهَبٍ فِيْ يَدِ رَجُلٍ فَنَزَعَهٗ فَطَرَحَهٗ

وسلم دید انگشتری را از طلا در دست مردی پس برکشید آنرا پس در انداخت آن را

فَقَالَ يَعْمِدُ اَحَدُكُمْ اِلٰى جَمْرَةٍ مِّنْ نَّارٍ فَيَجْعَلُهَا فِيْ يَدِهٖ فَقِيْلَ لِلرَّجُلِ

پس فرمود قصد میکند یکے از شما بسوی اخگرے از آتش دوزخ پس میگرداند آنرا در دست خود پس گفته شد

بَعْدَ مَا ذَهَبَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُذْ خَاتَمَكَ

بعد از رفتن آنحضرت صلی الله علیه وسلم که بردار انگشتری خود را

اِنْتَفِعْ بِهٖ قَالَ لَا وَاللهِ لَا اٰخُذُهٗ اَبَدًا وَقَدْ طَرَحَهٗ رَسُوْلُ اللهِ

بگیر بدین نفع و حاصل کن آن نفع گفت آن مرد سوگند بخدا نگیرم آنرا هرگز و حال آنکه بتحقیق انداخت آنرا پیغامبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنْ عَلِيٍّ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ

صلی الله علیه وسلم روایت کرد مسلم و از علی رض روایت است که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَخَذَ حَرِيْرًا فَجَعَلَهٗ فِيْ يَمِيْنِهٖ وَاَخَذَ ذَهَبًا

صلی الله علیه وسلم گرفت جامهٔ ابریشمی را پس نهاد آنرا در دست راست خود گرفت طلا را

فَجَعَلَهٗ فِيْ شِمَالِهٖ ثُمَّ قَالَ اِنَّ هٰذَيْنِ حَرَامٌ عَلٰى ذُكُوْرِ اُمَّتِيْ

و نهاد آن را در دست چپ خود پس فرمود که این دو چیز حرام است هر یک ازان بر مردان امتِ من

رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْ دَاؤُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ

روایت کرد احمد و ابوداود و النسائی و روایت است از بریده رض که آنحضرت

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِرَجُلٍ عَلَيْهِ خَاتَمٌ مِّنْ

صلی الله علیه وسلم گفت مر مردے را که بود بر وے انگشتری از

شَبَهٍ مَا لِيْ اَجِدُ مِنْكَ رِيْحَ الْاَصْنَامِ

برنج چیست مرا که می یابم از تو بوئے بتان

فَطَرَحَهُ ثُمَّ جَاءَ وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ حَدِيْدٍ فَقَالَ مَالِيْ اَرٰى

پس انداخت آنرا از خود انگشتری را پس آمد آنمرد و حال آنکه بود بر وی انگشتری از آهن پس فرمود چیست

عَلَيْكَ حِلْيَةَ اَهْلِ النَّارِ فَطَرَحَهُ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مِنْ اَيِّ

بر تو زیور دوزخیان پس انداخت آنمرد آنرا پس عرض کرد اے رسول خدا از چه

شَيْءٍ اَتَّخِذُهُ قَالَ مِنْ وَرِقٍ وَلَا تُتِمَّهُ مِثْقَالًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

چیز بسازم انگشتری را فرمود بساز از نقره و تمام مکن انگشتری را مثقال بلکه کمتر از آن کن روایت کرد ترمذی

وَاَبُوْ دَاوٗدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ اَنَّ مَوْلَاةً لَهُمْ ذَهَبَتْ

و ابو داود و نسائی [illegible] از ابن زبیر که مولاة ایشان برد

بِابْنَةِ الزُّبَيْرِ اِلٰى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَفِيْ رِجْلِهَا اَجْرَاسٌ فَقَطَعَهَا

دختر زبیر را بسوی عمر ابن الخطاب [illegible] در پاے دختر جرسها بود پس جدا ساخت زیور

عُمَرُ وَقَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ

[illegible] جرس که آواز [illegible] پس برید آنرا عمر و گفت شنیدم پیغمبر خدا را صلی الله علیه

مَعَ كُلِّ جَرَسٍ شَيْطَانٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ وَعَنْ

با هر جرس شیطانے ست روایت کرد ابو داود و روایت میکند

بُنَانَةَ مَوْلَاةِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ حَيَّانَ الْاَنْصَارِيِّ

بنانه [illegible] عبد الرحمن بن حیان انصاری

[illegible] كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ اِذْ دُخِلَتْ عَلَيْهَا بِجَارِيَةٍ

از وی که وی بود نزد عائشه صدیقه ناگاه در [illegible] دختر که بود بر آن جلاجل

وَعَلَيْهَا جَلَاجِلُ يُصَوِّتْنَ فَقَالَتْ لَا تُدْخِلْنَهَا عَلَيَّ اِلَّا اَنْ تَقْطَعْنَ

جلاجل که آواز میکردند آن جلاجل پس گفت [illegible] نیارید آن زن که درآورده

جَلَاجِلَهَا سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ لَا تَدْخُلُ

جلاجل او را زیرا که من شنیده ام پیغمبر خدا را صلی الله علیه وسلم میگفت که در نمی آید

الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيْهِ جَرَسٌ رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ

فرشتگان خانۂ را کہ دروی جرس ست رواه ابو داؤد و روایت است از ابی ہریرہ رضـ

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ اَحَبَّ اَنْ يُحَلِّقَ

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود کسیکہ دوستدارد کہ حلقہ بیندازد

حَبِيْبَهُ حَلْقَةً مِنْ نَارٍ فَلْيُحَلِّقْهُ حَلْقَةً مِنْ ذَهَبٍ وَمَنْ اَحَبَّ اَنْ

دربینی یا در گوش دوست خود را از آتش دوزخ پس گو کہ حلقہ بپوشاند او را از طلا و کسایکہ دوست دارد

يُطَوِّقَ حَبِيْبَهُ طَوْقًا مِنْ نَارٍ فَلْيُطَوِّقْهُ طَوْقًا مِنْ ذَهَبٍ وَمَنْ

کہ در گردن اندازد دوست خود را طوق از آتش پس گو کہ طوق سازد گردن او را از طلا و کسیکہ

اَحَبَّ اَنْ يُسَوِّرَ حَبِيْبَهُ سِوَارًا مِنْ نَارٍ فَلْيُسَوِّرْهُ سِوَارًا مِنْ ذَهَبٍ

دوست میدارد کہ بپوشاند دوست خود را دست برنجن از آتش پس گو کہ بیندازد در دست وی سوار از طلا

وَلٰكِنْ عَلَيْكُمْ بِالْفِضَّةِ فَالْعَبُوْا بِهَا رَوَاهُ اَبُوْدَاؤدَ وَعَنْ

ولیکن بر شما باد کہ زیور کیا بار زیور از نقرہ سازید پس لہو و لعب کنید بغضہ و با زید زیورہا از وے رواه ابوداؤد

عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَمْنَعُ اَهْلَ

و روایت است از عقبہ بن عامر رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بود کہ منع میکرد آنہا را کہ

الْحِلْيَةِ وَالْحَرِيْرِ وَيَقُوْلُ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ حِلْيَةَ الْجَنَّةِ وَحَرِيْرَهَا

اہل زیور و حریر بودند از پوشیدن آن و میگفت اگر ہستید شما کہ دوست میدارید زیور بہشت را و حریر آن را

فَلَا تَلْبَسُوْهَا فِي الدُّنْيَا رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَنْ مَالِكٍ رضـ

پس نپوشید آن را در دنیا رواه النسائی و منقول است از امام مالک رضـ

قَالَ اَنَا اَكْرَهُ اَنْ يَلْبَسَ الْغِلْمَانُ شَيْئًا مِنَ الذَّهَبِ لِاَنَّهُ بَلَغَنِيْ

کہ میگفت من کروہ می پندارم کہ پوشانیدہ شود پسرگان را چیزے از جنس طلا زیرا کہ بتحقیق

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهٰى عَنِ التَّخَتُّمِ بِالذَّهَبِ فَاَنَا اَكْرَهُهُ لِلرِّجَالِ

کہ پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم نہی کردہ است از پوشیدن خاتم طلا پس من مکروہ می پندارم ذکور را

الْكَبِيْرِ مِنْهُمْ وَالصَّغِيْرِ رَوَاهُ فِي الْمُوَطَّا وَعَنْ ثَوْبَانَ رض

کلان را از ایشان وخردان را از ایشان روایت کرد در موطا و روایت است از ثوبان رض

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سَافَرَ كَانَ

گفت ثوبان بود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چون قصد سافرت میکرد بود

اٰخِرُ عَهْدِهٖ بِإِنْسَانٍ مِنْ أَهْلِهٖ فَاطِمَةَ رض وَأَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ

آخر عهد آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم یعنی سخن وصیت وی با دمی که از اہلخانہ آنحضرت م بود عهد

عَلَيْهَا فَاطِمَةُ فَقَدِمَ مِنْ غَزَاةٍ وَقَدْ عَلَّقَتْ مِسْحًا أَوْ سِتْرًا

بروی ور وقت قدوم از سفر فاطمہ رض پس قدوم آورد آنحضرت م از جنگی وحال آنکه آویخته بود فاطمه پلاسی را

عَلٰى بَابِهَا وَحَلَّتِ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ قُلْبَيْنِ مِنْ فِضَّةٍ فَقَدِمَ

بر در خانه خود وپوشانیده بود فاطمه رض حسن رض وحسین رض را دو دستوانه از نقره پس قدوم آورد آنحضرت

فَلَمْ يَدْخُلْ فَظَنَّتْ أَنَّ مَا مَنَعَهٗ أَنْ يَدْخُلَ مَا رَاٰى فَهَتَكَتِ

پس آمد بر فاطمه رض موافق عادت پس گمان برد فاطمه رض کرانچه باز داشت آنحضرت م را از در آمدن بروی

السِّتْرَ وَفَكَّتِ الْقُلْبَيْنِ عَنِ الصَّبِيَّيْنِ وَقَطَعَتْهُ مِنْهُمَا فَانْطَلَقَا

پرده پس بدرید فاطمه رض پرده را وجدا کرد هر دو دستوانه را از هر دو کودک وبرید بریکی دو دستوانه را پس رفتند

إِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبْكِيَانِ فَأَخَذَهٗ مِنْهُمَا فَقَالَ يَا

بسوی پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم درحالیکه میگریند پس گرفت آنحضرت م را از ایشان چیزی را

ثَوْبَانُ اذْهَبْ بِهٰذَا إِلٰى اٰلِ فُلَانٍ إِنَّ هٰؤُلَاءِ أَهْلِيْ أَكْرَهُ أَنْ

ثوبان ببر این زیور را بسوی آل فلان زیرا که اینها که اہل واولاد من اند مکروه می پندارم که

يَّأْكُلُوْا طَيِّبَاتِهِمْ فِيْ حَيَاتِهِمُ الدُّنْيَا يَا ثَوْبَانُ اشْتَرِ لِفَاطِمَةَ

بخورند لذائذ خود را وانچه خوش آید در زندگانی ایشان در یجهان ای ثوبان بخر از برای فاطمه رض

قِلَادَةً مِنْ عَصَبٍ وَسِوَارَيْنِ مِنْ عَاجٍ رَوَاهُ أَحْمَدُ وَأَبُوْ دَاوُدَ

گردن بندی را از عصب ودو دستوانه را از عاج رواه احمد وابو داود

بَابُ اللُّحَى وَ الشَّوَارِبِ وَالنَّهْيِ عَنْ نَتْفِ الشَّيْبِ وَذِكْرِ الْخِضَابِ فِي الْقَزَعِ وَالْاِكْتِحَالِ وَالْمُخَنَّثِيْنَ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ وَالْوَصْلِ وَالْوَشْمِ

باب درمسائل لحیه وشوارب ومنع برکندن موی سفید وذکر خضاب وقزع وسرمه ومخنثین ومترجلات ووصل ووشم

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

روایت است از ابن عمر رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

خَالِفُوا الْمُشْرِكِيْنَ اَوْفِرُوا اللُّحٰى وَاحْفُوا الشَّوَارِبَ وَفِيْ رِوَايَةٍ

مخالفت کنید مشرکان را پس واف دراز کنید ریشان را وکوتاه وپست کنید بروتها را ودرروایتی

اَنْهِكُوا الشَّوَارِبَ وَاَعْفُوا اللُّحٰى مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

آمده است که انهاک یعنی بمبالغه کوتاه کنید بروتها را وفروگذارید وارسال نمائید ریشها را متفق علیه واز

اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلْفِطْرَةُ

ابی هریره رض مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم سنت قدیم

خَمْسٌ اَلْخِتَانُ وَالْاِسْتِحْدَادُ وَقَصُّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيْمُ

پنج است یکی ختان دوم استعمال حدید درحلق عانه وسوم کوتاه کردن سبلت وچهارم گرفتن

الْاَظْفَارِ وَنَتْفُ الْاِبْطِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ اَنَسٍ رض

ناخنهای دست وپای وبرکندن موی بغل متفق علیه وروایت است از انس رض

قَالَ وُقِّتَ لَنَا فِيْ قَصِّ الشَّارِبِ وَتَقْلِيْمِ الْاَظْفَارِ وَنَتْفِ الْاِبْطِ

گفت وقتی معین کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم مارا درکوتاه کردن سبلت وگرفتن ناخنها وبرکندن موی بغل

وَحَلْقِ الْعَانَةِ اَنْ لَّا نَتْرُكَ اَكْثَرَ مِنْ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

وحلق عانه که ترک نه کنیم ونگذاریم بیشتر از چهل روز رواه مسلم وروایت است از ابن عباس

قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُصُّ أَوْ يَأْخُذُ مِنْ

گفت که بود آنحضرت صلے الله علیه وسلم می برید یا می گرفت از

شَارِبِهِ وَكَانَ إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ الرَّحْمٰنِ يَفْعَلُهُ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بروت خود و بود ابراهیم که آن را مے کرد رواه ترمذی

وَعَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و روایت است از زید بن ارقم که آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ لَمْ يَأْخُذْ شَارِبَهُ فَلَيْسَ مِنَّا رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ

وسلم فرمود کسیکه نگیرد از بروت خود و پست نکرد آنرا پس نیست آنکس از ما رواه احمد و

وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

ترمذی و نسائی و روایت است از عمرو بن شعیب از پدرش از جد عمرو رض

أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ لِحْيَتِهِ

که آنحضرت صلے الله علیه وسلم بود که می گرفت از لحیه مبارک خود را

مِنْ عَرْضِهَا وَطُولِهَا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنْ رُوَيْفِعِ

از پهنائی وے و درازی وے یعنی از جانب لحیه رواه ترمذی و روایت است از رویفع

بْنِ ثَابِتٍ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن ثابت رض گفت فرمود آنحضرت صلے الله علیه وسلم

يَا رُوَيْفِعُ لَعَلَّ الْحَيٰوةَ سَتَطُولُ بِكَ بَعْدِي فَأَخْبِرِ النَّاسَ

اے رویفع شاید که زندگانی دراز گردد ترا پس از من پس خبر ده مردم را

أَنَّ مَنْ عَقَدَ لِحْيَتَهُ أَوْ تَقَلَّدَ وَتَرًا أَوِ اسْتَنْجٰى بِرَجِيعِ

بدرستیکه کسیکه گره زند ریش خود را یا کسیکه قلاده سازد زه را یا استنجا کند به پس افکندهٔ

دَابَّةٍ أَوْ عَظْمٍ فَإِنَّ مُحَمَّدًا مِنْهُ بَرِيءٌ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

چارپایه یا با استخوان بدرستیکه محمد صلی الله علیه وسلم از هرکه این کار کند بیزار است

بَابُ اٰدَابِ الْخَلَاءِ مِنْ مِشْكٰوةٍ وَعَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيْدٍ رض
باب آداب الخلاء از مشکوٰۃ ۔ و روایت است از یحییٰ بن سعید رض
اَنَّهٗ سَمِعَ سَعِيْدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ رض يَقُوْلُ كَانَ اِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُ
که وی شنید سعید بن المسیب رض را که میگفت بود ابراہیم خلیل
الرَّحْمٰنِ اَوَّلَ النَّاسِ ضَيَّفَ الضَّيْفَ وَاَوَّلَ النَّاسِ اخْتَتَنَ
الرحمٰن اول کسیکه ضیافت مہمان کرد و اول کسیکه ختنه کرد
وَاَوَّلَ النَّاسِ قَصَّ شَارِبَهٗ وَاَوَّلَ النَّاسِ رَاَى الشَّيْبَ
و اول کسیکه پست کرد بروت خود را و اول کسیکه دید پیری را یعنی موی سفید را
فَقَالَ يَا رَبِّ مَا هٰذَا قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى وَقَارٌ
پس گفت ای پروردگار من چیست این گفت پروردگار تبارک و تعالیٰ این باعث وقار است
يَا اِبْرَاهِيْمُ قَالَ يَا رَبِّ زِدْنِيْ وَقَارًا رَوَاهُ مَالِكٌ
گفت ابراہیم ای پروردگار من زیادت گردان مرا موجب وقار رواه مالک
وَعَنْ كَعْبِ ابْنِ مُرَّةَ رض عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
و روایت است از کعب بن مره رض از آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْاِسْلَامِ كَانَتْ لَهٗ نُوْرًا
علیه وسلم که فرمود آنحضرت کسیکه پیر شد در مسلمانی میباشد پیری مراو را سبب روشنائی
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ عَمْرِو بْنِ
روز قیامت رواه ترمذی و نسائی و روایت است از عمرو بن
شُعَيْبٍ عَنْ اَبِيْهِ عَنْ جَدِّهٖ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
شعیب از پدرش و او از پدر خود که جد عمر است گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَنْتِفُوا الشَّيْبَ فَاِنَّهٗ نُوْرُ الْمُسْلِمِ مَنْ شَابَ شَيْبَةً
علیه وسلم نچینید موہای سفید را زیراکه پیری نور است مسلمان را کسیکه پیر شود پیری در مسلمانی

فِي الْإِسْلَامِ كَتَبَ اللّٰهُ لَهُ بِهَا حَسَنَةً وَكَفَّرَ عَنْهُ بِهَا خَطِيْئَةً

در مسلمانی می نویسد خدا تعالی برای وی بسبب آن نیکی را و محو میگرداند از آنکس بسبب آن گناہے را

وَرَفَعَهُ بِهَا دَرَجَةً رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

و بلند میگرداند او را بجہت آن پایہ رواه ابو داؤد و از ابی ہریرہ رض مروی است

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ الْيَهُوْدَ وَالنَّصٰرٰى

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بدرستیکہ یہود و نصاری

لَا يَصْبَغُوْنَ فَخَالِفُوْهُمْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

خضاب نمی کنند پس مخالفت کنید ایشان را متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ مَرَّ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ قَدْ خَضَبَ

گفت کہ گذشت بر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مردے کہ بتحقیق خضاب کردہ بود

بِالْحِنَّاءِ فَقَالَ مَا أَحْسَنَ هٰذَا قَالَ فَمَرَّ اٰخَرُ قَدْ خَضَبَ

بحنا پس فرمود آنحضرت صلعم چہ خوب است این گفت ابن عباس پس از ان گذشت مردی دیگر کہ خضاب

بِالْحِنَّاءِ وَالْكَتَمِ فَقَالَ هٰذَا أَحْسَنُ مِنْ هٰذَا ثُمَّ مَرَّ اٰخَرُ

بہ چنا و کتم پس فرمود این بہتر از اول است پستر گذشت دیگرے

قَدْ خَضَبَ بِالصُّفْرَةِ فَقَالَ هٰذَا أَحْسَنُ مِنْ هٰذَا كُلِّهِ

کہ خضاب کردہ بود بزردی پس فرمود این بہتر است از ہمہ آنہا

رَوَاهُ أَبُوْ دَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

رواه ابو داؤد و روایت است از ابن عباس رض از آنحضرت صلی اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَكُوْنُ قَوْمٌ فِيْ اٰخِرِ الزَّمَانِ يَخْضِبُوْنَ

علیہ وسلم فرمود کہ میشوند قومے در آخر زمان کہ خضاب میکنند

بِهٰذَا السَّوَادِ كَحَوَاصِلِ الْحَمَامِ لَا يَجِدُوْنَ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ

باین رنگ سیاہی کہ مثل حوصلہای کبوتر است نمی یابند این قوم بوی بہشت را

رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَالنَّسَائِيُّ وَعَنْ نَافِعٍ بْنِ عُمَرَ رض

روا ہ ابوداؤد ونسائی و روایت است از نافع بن عمر رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهٰى عَنْ

گفت شنیدم آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ نہی کرد از

اَلْقَزَعِ قِيْلَ لِنَافِعٍ مَا الْقَزَعُ قَالَ يُحْلَقُ بَعْضُ رَأْسِ الصَّبِيِّ

قزع گفتہ شد مر نافع را قزع چیست گفت ستردہ شود پارہ از سر کودک

وَيُتْرَكُ الْبَعْضُ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَاَلْحَقَ بَعْضُهُمُ التَّفْسِيْرَ بِالْحَدِيْثِ

وگذاشتہ شود پارہ دیگر متفق علیہ ولاحق کردہ اند بعضے از راویان این تفسیر قزع را

وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رض اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

واز ابن عمر رض مرویست کہ آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم

رَاٰى صَبِيًّا قَدْ حُلِقَ بَعْضُ رَأْسِهٖ وَتُرِكَ بَعْضُهٗ فَنَهَاهُمْ

دید کودکی را کہ بتحقیق حلق کردہ شدہ بعضے از سروے و ترک کردہ شدہ بعضے دیگر از سر پس

عَنْ ذٰلِكَ وَقَالَ اِحْلِقُوْا كُلَّهٗ اَوِ اتْرُكُوْا كُلَّهٗ رَوَاهُ

اولیای صبی را ازان و فرمود حلق کنید تمام سر را یا بگذارید تمام آن را رواہ

مُسْلِمٌ وَعَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ حَسَّانٍ رض قَالَ دَخَلْنَا عَلٰى

مسلم و روایت است از حجاج بن حسان رض گفت درآمدیم ما

اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رض فَحَدَّثَتْنِيْ اُخْتِيَ الْمُغِيْرَةُ قَالَتْ

بر انس بن مالک رض پس حدیث کرد مرا خواہر من مغیرہ گفت

يَوْمَئِذٍ اَنْتَ غُلَامٌ وَلَكَ قَرْنَانِ اَوْ قُصَّتَانِ فَمَسَحَ

کہ دران روز تو پسر خورد بودی و بود مرترا دو قرن یعنی دو گیسو یا دو قصہ پس مسح کرد انس

رَأْسَكَ وَبَرَّكَ عَلَيْكَ وَقَالَ اِحْلِقُوْا هٰذَيْنِ اَوْ قُصُّوْهُمَا

سر ترا و دعاے برکت کرد بر تو و گفت تراشید این دو گیسو را یا پست کنید

قزع قطع بعض موی سر

فَاِنَّ هٰذَا زِيُّ الْيَهُوْدِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

پس بدرستیکه این ہیئت یہود است رواه ابوداود و روایت است از ابن عباس رض

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اكْتَحِلُوْا بِالْاِثْمِدِ

که آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود سرمه کنید به اثمد

فَاِنَّهٗ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنْبِتُ الشَّعْرَ وَزَعَمَ اَنَّ النَّبِيَّ

زیراکه آن سرمه جلا مید بدبینائی را و میرویاند موی پلک را و زعم کرد ابن عباس که آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ لَهٗ مُكْحُلَةٌ يَكْتَحِلُ بِهَا كُلَّ

صلی الله علیه وسلم بود مراورا سرمه دان که سرمه میکرد بوے هر

لَيْلَةٍ ثَلَاثَةً فِيْ هٰذِهٖ وَثَلَاثَةً فِيْ هٰذِهٖ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

شب سه بار درین یعنی چشم راست و سه بار درین یعنی چشم چپ رواه ترمذی

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ لَعَنَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از ابن عباس رض گفت لعنت کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

الْمُخَنَّثِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجِّلَاتِ مِنَ النِّسَآءِ وَقَالَ

مخنثان را از مردان و زنان را که در ہیئت مشابهه بمردان کنند و فرمود آنحضرت ص

اَخْرِجُوْهُمْ مِنْ بُيُوْتِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْهُ قَالَ

بیرون کنید مخنثان را از خانهاے خود رواه بخاری و ہم از ابن عباس رض مروی است

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ اللّٰهُ الْمُتَشَبِّهِيْنَ

فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم لعنت کند خدا تعالی تشبه کنندگان را

مِنَ الرِّجَالِ بِالنِّسَآءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَآءِ بِالرِّجَالِ

از مردان بزنان و تشبه شوندگان از زنان بمردان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رض قَالَ لَعَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

رواه البخاری و روایت است از ابی ہریره رض گفت که لعنت کرد آنحضرت ص

صلى الله عليه وسلم الرجل يلبس لبسة المرأة والمرأة

صلی الله علیه وسلم مردی را که می پوشد پوشش زن را و زن را

تلبس لبسة الرجل رواه أبو داود وعن ابن

که می پوشد پوشش مرد را رواه ابوداود و روایت است از ابن

أبي مليكة رض قال قيل لعائشة رض إن امرأة تلبس

ابی ملیکه رض گفت پرسیده شد مر عائشه را که زنی هست که می پوشد

النعل قالت لعن رسول الله صلى الله عليه وسلم الرجلة

نعل را که مخصوص بمردان باشد گفت لعنت کرد آنحضرت صلی الله علیه وسلم آن زنان را که

من النساء رواه أبو داود وعن أبي هريرة رض قال

مشابه باشند بمردان رواه ابوداود و مرویست از ابی هریره رض گفت

أتي رسول الله صلى الله عليه وسلم بمخنث قد خضبت

آورده شد نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مخنثی که بتحقیق رنگ کرده بود

يديه ورجليه بالحناء فقال رسول الله صلى الله عليه

دست و پای خود را بحنا پس فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم

وسلم ما بال هذا قالوا يتشبه بالنساء فأمر به فنفي

وسلم که چه حال دارد این شخص گفتند که وی مشابه میسازد خود را بزنان پس فرمود آنحضرت او را

إلى النقيع فقيل يا رسول الله ألا نقتله فقال إني نهيت

پس رانده شد بسوی نقیع پس گفته شد ای رسول خدا آیا نکشیم او را پس گفت آنحضرت بدرستیکه منع کرده شده ام

عن قتل المصلين رواه أبو داود وعن عائشة رض

از کشتن نمازگزاران رواه ابوداود و روایت است از عائشه رض

إن هندا بنت عتبة قالت يا نبي الله بايعني فقال

گفت هنده بنت عتبه گفت ای رسول خدا بیعت کن مرا پس فرمود آنحضرت

لا أبايعك حتى تغيري كفيك فكأنهما كفا سبع

بیعت نمی کنم ترا تا آنکہ تغییر دہی ہردو کف دست خود را پس گویا دو کف دست درندہ است

رواه أبو داود وعن عمار بن ياسر رض قال قدمت

رواہ ابوداؤد و روایت است از عمار بن یاسر رض گفت آمدم بر اہل و عیال خود

على أهلي من سفر وقد تشققت يداي فخلقوني بزعفران فغدوت

از سفرے حال آنکہ تحقیق شگافتہ بود ہر دو دست من پس خلوق مالیدند مرا از زعفران پس در آمدم بامداد

على النبي صلى الله عليه وسلم فسلمت عليه فلم

بر پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم پس سلام کردم بر آنحضرت ﷺ پس

يرد علي وقال اذهب فاغسل هذا عنك رواه

نداد جواب سلام بر من و گفت برو پس بشو این را از خود رواہ

أبو داود وعن أبي موسى رض قال رسول الله

ابوداؤد و مروی است از ابی موسی رض گفت فرمود آنحضرت

صلى الله عليه وسلم لا يقبل الله صلوة رجل في جسده

صلی اللہ علیہ وسلم قبول نمی کند خدا تعالی نماز مردیرا کہ باشد در بدن او

شيء من خلوق رواه أبو داود وعن ابن عمر رض

چیزے از خلوق رواہ ابوداؤد و روایت است از ابن عمر رض

أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لعن الله الواصلة

کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمود لعنت کند خدا زنے را کہ پیوند میکند

والمستوصلة والواشمة والمستوشمة

موہای خود را بموہای دیگر و زنے را کہ می پیوندد دیگری را کہ پیوند دہد و لعنت کند خدا واشمہ مستوشمہ را

متفق عليه

متفق علیہ

بَابُ التَّصَاوِيرِ

عَنْ أَبِي طَلْحَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مرویست از ابی طلحہ رض گفت فرمود آنحضرت صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَدْخُلُ الْمَلٰئِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا تَصَاوِيرُ

علیہ وسلم درنمی آیند فرشتگان خانہ را کہ دروی سگ است و نہ در آنخانہ کہ دروی صورتہا ست

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ عَائِشَةَ رض عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ واز عائشہ رض مرویست از آنحضرت صلے اللہ

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

علیہ وسلم فرمود سخت ترین مردم از روے عذاب روز قیامت

الَّذِينَ يُضَاهُونَ بِخَلْقِ اللّٰهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

آن کسان اند کہ مشابہت می کنند بہ پیدایش خدایتعالی متفق علیہ و از

أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی ہریرہ رض مرویست گفت کہ شنیدم آنحضرت را صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذَهَبَ يَخْلُقُ

وسلم کہ میفرمود کہ میفرماید خدایتعالی وکیست ظالم تر از کسیکہ رفت کہ پیدا می کند

كَخَلْقِي فَلْيَخْلُقُوا ذَرَّةً أَوْ لِيَخْلُقُوا حَبَّةً أَوْ شَعِيرَةً مُتَّفَقٌ

ہمچو پیدا کردن من پس باید کہ پیدا کنند ذرہ را یعنی مورچہ را یا پیدا کنند دانہ را یا جو را متفق

عَلَيْهِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُودٍ رض قَالَ سَمِعْتُ

علیہ واز عبداللہ بن مسعود رض روایت است کہ گفت شنیدم

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا

آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود سخت ترین مردم از روی عذاب

عِنْدَ اللّٰهِ الْمُصَوِّرُوْنَ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

نزد خدا صورتگرانند متفق علیہ و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ كُلُّ

گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را کہ میفرمود ہر صورت گر

مُصَوِّرٍ فِي النَّارِ يُجْعَلُ لَهٗ بِكُلِّ صُوْرَةٍ صَوَّرَهَا نَفْسًا فَتُعَذِّبُهٗ فِيْ

در دوزخ است گردانیده میشود مر او را بہر صورتیکہ ساختہ است آن ذاتی شخصے پس عذاب میکند آن نفس

جَهَنَّمَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رض فَإِنْ كُنْتَ لَابُدَّ فَاعِلًا فَاصْنَعِ

در دوزخ گفت ابن عباس رض پس اگر ہستی تو البتہ سازندہ صورت پس بساز صورت

الشَّجَرَ وَمَا لَا رُوْحَ فِيْهِ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رض

درخت را و چیزیکہ نیست جان در وی متفق علیہ از ابی ہریرہ رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ عُنُقٌ مِّنَ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کہ بیرون می آید گردنے از

النَّارِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ

آتش روز قیامت کہ باشد مر آن را دو چشم کہ می بیند و دو گوش کہ می شنود

وَلِسَانٌ يَنْطِقُ يَقُوْلُ إِنِّيْ وُكِّلْتُ بِثَلٰثَةٍ بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيْدٍ

و زبانیکہ سخن میکند میگوید بدرستیکہ من وکیل ساختہ شدہ ام بسہ کس کہ آنہا را عذاب کنم متکبر سرکش

وَكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا اٰخَرَ وَبِالْمُصَوِّرِيْنَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

و کسیکہ بخواند با خدای عزوجل خدای دیگر و بصورت گران رواہ ترمذی

وَعَنْ سَعِيْدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رض

و روایت است از سعید بن ابی الحسن گفت بودم من نزد ابن عباس رض

إِذْ جَاءَهٗ رَجُلٌ فَقَالَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ إِنِّيْ رَجُلٌ إِنَّمَا مَعِيْشَتِيْ

چون ناگہان آمد ابن عباس را مردی پس گفت آن مرد ای ابن عباس بدرستیکہ من مردی ام کہ نیست مرا

مِنْ صَنْعَةِ يَدَيَّ وَإِنِّي أَصْنَعُ هٰذِهِ التَّصَاوِيْرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رضـ

گر از پیشهٔ دستِ من و به تحقیق که من پیشه میکنم این صورتها را پس گفت ابن عباس رضـ

لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

حدیث نمی کنم ترا مگر آنچه شنیده ام از پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ سَمِعْتُهُ يَقُوْلُ مَنْ صَوَّرَ صُوْرَةً فَإِنَّ اللّٰهَ مُعَذِّبُهُ

وسلم شنیدم آنحضرت ؐ را که میفرمود کسیکه صورتگری کند صورتی را پس بدرستیکه خدا تعالی عذا

حَتّٰى يَنْفُخَ فِيْهِ الرُّوْحَ وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيْهَا أَبَدًا فَرَبَا الرَّجُلُ

تا آنکه بدمد در آن جان را حال آنکه نیست آنکس دمنده در آنجانرا گاهی پس تنگ شد دم آنمرد

رَبْوَةً شَدِيْدَةً فَاصْفَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنْ أَبَيْتَ إِلَّا

تنگ شدن سخت و زرد گشت روی آنمرد از شنیدن این وعید پس گفت ابن عباس وای بر تو اگر ابا میکنی

أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهٰذَا الشَّجَرِ وَكُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيْهِ

همه پیشه ها مگر آنکه پیشه کنی صورتگری را پس بر تو باد این قسم که صورت درختان است و هر چیز یکه نیست درو

رُوْحٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ عَائِشَةَ رضـ قَالَتْ لَمَّا

جان رواه البخاری و از عائشه رضـ مرویست که گفت و قتیکه

اشْتَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرَ بَعْضُ نِسَائِهِ

بیمار شد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم یاد کرد بعضی از زنان آنحضرت ؐ

كَنِيْسَةً يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيْبَةَ

کنیسه را که گفته میشد آنرا ماریه و بودند ام سلمه و ام حبیبه

أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيْرَ فِيْهَا

که رسیده بودند بزمین حبشه را پس یاد کردند از خوبی آن کنشت و صورتهای که در آن بود

فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أُولٰئِكَ إِذَا مَاتَ فِيْهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ

پس برداشت آنحضرت ؐ سر خود را پس فرمود آنجماعت اند که چون بمیرد در ایشان مرد صالح

بَنَوْا عَلٰی قَبْرِہٖ مَسْجِدًا ثُمَّ صَوَّرُوْا فِیْہِ تِلْكَ الصُّوَرَ اُولٰٓئِكَ

بنا کنند بر سر گور او مسجدے را پس تر تصویر کنند در آن مسجد آن صورتہا را آنہا

شِرَارُ خَلْقِ اللّٰہِ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضہ قَالَ

بدترین خلق خدا اند متفق علیہ و مرویست از ابن عباس رضہ

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ اِنَّ

گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم بدرستیکہ

اَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا یَّوْمَ الْقِیٰمَةِ مَنْ قَتَلَ نَبِیًّا اَوْ قَتَلَہٗ

سخت ترین مردم از روی عذاب روز قیامت کسی است کہ کشتہ است پیغمبر را یا کسیکہ کشتہ اورا

نَبِیٌّ اَوْ قَتَلَ اَحَدَ وَالِدَیْہِ وَالْمُصَوِّرُوْنَ وَعَالِمٌ لَمْ

پیغمبر یا کسیکہ کشتہ یکے از پدر و مادر خود را و صورت گران و عالمے کہ

یَنْتَفِعْ بِعِلْمِہٖ رَوَاہُ الْبَیْہَقِیُّ فِیْ شُعَبِ الْاِیْمَانِ

سود مند نشود بعلم خود رواہ البیہقی در شعب الایمان

بَابُ الْفَاْلِ وَالطِّیَرَةِ

عَنْ اَبِیْ ہُرَیْرَةَ رضہ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ

روایت است از ابی ہریرہ رضہ گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ

عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ لَا طِیَرَةَ وَخَیْرُہَا الْفَاْلُ قَالُوْا وَمَا

علیہ وسلم را کہ میفرمود شگون بد گرفتن را تاثیری نیست و بہترین اقسام طیر فال نیک گرفتن است

الْفَاْلُ قَالَ الْکَلِمَةُ الصَّالِحَةُ یَسْمَعُہَا اَحَدُکُمْ مُتَّفَقٌ عَلَیْہِ

گفتند چیست فال؟ بود سخن نیک کہ بشنود آنرا یکے از شما و فال گیرد از آن متفق علیہ

وَعَنْہُ رضہ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

و ہم از وی مرویست گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

لَا عَدْوٰى وَلَا طِيَرَةَ وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفَرَ وَفِرَّ مِنَ

نیست تجاوز علت از یکی بدیگری و نیست طیرہ و نہ ہامہ و نہ صفر و بگریز از

الْمَجْذُوْمِ كَمَا تَفِرُّ مِنَ الْاَسَدِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَعَنْ

مجذوم چنانکہ میگریزی از شیر روایت کرد بخاری و از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رضـ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عبد اللہ بن مسعود رضـ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ الطِّيَرَةُ شِرْكٌ قَالَهُ ثَلٰثًا وَمَا مِنَّا اِلَّا وَلٰكِنَّ

وسلم فرمود فال بد گرفتن از اعمال مشرکانست این سخن را سہ بار فرمود و فرمود نیست ہیچ یکی از ما

اللّٰهَ يُذْهِبُهُ بِالتَّوَكُّلِ رَوَاهُ اَبُوْدَاوٗدَ وَالتِّرْمِذِيُّ

ولیکن خدا تعالی می برد آنرا بسبب توکل روایت کرد ابوداود و ترمذی

وَعَنْ بُرَيْدَةَ رضـ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از بریدہ رضـ کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

كَانَ لَا يَتَطَيَّرُ مِنْ شَيْءٍ فَاِنْ بَعَثَ عَامِلًا سَاَلَ عَنِ اسْمِهٖ

بود کہ فال بد نمی گرفت از ہیچ چیز پس چون میفرستاد کسی را بعملی می پرسید از نام وی

فَاِذَا كَانَ اَعْجَبَهُ اسْمُهُ فَرِحَ بِهٖ وَرُئِيَ بِشْرُ ذٰلِكَ

پس چون خوش می آمد آنحضرت صلعم را نام وے خوشحال میشد بدان وظاہر میشد اثر خوشحالی آن

فِيْ وَجْهِهٖ وَاِنْ كَرِهَ اسْمَهُ رُئِيَ كَرَاهَةُ ذٰلِكَ

از روے مبارک وی صلعم و اگر مکروہ میداشت نام وی را دیدہ میشد اثر کراہت آن

فِيْ وَجْهِهٖ فَاِذَا دَخَلَ قَرْيَةً سَاَلَ عَنِ اسْمِهَا فَاِنْ

در روی مبارک وی صلعم پس چون در می آمد دیہی را می پرسید نام آن را پس اگر

اَعْجَبَهُ اسْمُهَا فَرِحَ بِهٖ وَرُئِيَ بِشْرُ ذٰلِكَ فِيْ وَجْهِهٖ

خوش می آمد آنحضرت صلعم را نام وی خوشحال میشد بدان و دیدہ میشد اثر خوشی آن در روی مبارک وی صلعم

وَاِنْ كَرِهَ اسْتِهَارُ رُئِيَ كَرَاهَةُ ذٰلِكَ فِيْ وَجْهِهٖ رَوَاهُ اَبُوْدَاوُدَ

واگر ناخوش میداشت نام او را ظاهر میشد اثر ناخوشی آن در روی شریف وی صلعم رواه ابوداود

بَابُ الْكَهَانَةِ

عَنْ عَائِشَةَ رض قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى

از عائشه رض مرویست که گفت شنیدم آنحضرت صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ الْمَلٰٓئِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ

الله علیه وسلم را که میفرمود بدرستیکه فرشتگان فرود می آیند در عنان

وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْاَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرِقُ

که وی سحاب است پس ذکر می کنند کارها که تقدیر کرده شده است در آسمان پس می دزدند

الشَّيَاطِيْنُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوْحِيْهِ اِلَى الْكُهَّانِ

شیاطین سمع را پس می شنوند پس میرسانند آن را بسوی کاهنان

فَيَكْذِبُوْنَ مَعَهَا مِائَةَ كِذْبَةٍ مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ رَوَاهُ

پس دروغ می بندند کاهنان با آن کلمات صد دروغ را از نزد خود رواه

الْبُخَارِيُّ وَعَنْ حَفْصَةَ رض قَالَتْ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بخاری رح و روایت است از حفصه رض گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰى عَرَّافًا فَسَاَلَهٗ عَنْ شَيْءٍ

صلی الله علیه وسلم کسیکه بیاید عراف را پس بپرسد او را از چیزی

لَمْ تُقْبَلْ لَهٗ صَلٰوةُ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً رَوَاهُ مُسْلِمٌ

قبول کرده نشود آن کس را نماز چهل شب و روز رواه مسلم

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و مرویست از ابن عباس رض گفت فرمود آنحضرت صلی الله

١ در بیان نطق ... [illegible]

٢ ... [illegible]

٣ ... [illegible]

٤ ... [illegible]

٥ ... [illegible]

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ عِلْمًا مِنَ النُّجُوْمِ اِقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنَ

علیه وسلم کسیکه حاصل می کند پاره از علم نجوم حاصل می کند شاخے از

السِّحْرِ زَادَ مَا زَادَ رَوَاهُ اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَابْنُ مَاجَةَ

سحر زیادت کرد اقتباس سحر را چندانکه زیادت کرد اقتباس نجوم را روایت کرد احمد وابوداود وابن ماجه

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ رضـ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وازابی هریره رضـ گفت فرمود آنحضرت صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ اَتٰى كَاهِنًا فَصَدَّقَهٗ بِمَا يَقُوْلُ اَوْ اَتٰى

علیه وسلم هرکه بیاید کاهن را پس تصدیق کند در آنچه می گوید یا بیاید

اِمْرَاَتَهٗ حَائِضًا اَوْ اَتٰى اِمْرَاَتَهٗ فِيْ دُبُرِهَا فَقَدْ بَرِئَ

یعنے وطی کند زن خود را در حالت حیض یا وطی کند زن خود را در دبر او پس بتحقیق بیزار شد

مِمَّا اُنْزِلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ

از آنچه فرستاده شده است بر محمد صلی الله علیه وسلم روایت کرد

اَحْمَدُ وَاَبُوْدَاوٗدَ وَعَنْ قَتَادَةَ رضـ قَالَ خَلَقَ اللّٰهُ

احمد وابوداود واز قتاده رضـ مرویست گفت که فرمود پیدا کرد خدا تعالے

تَعَالٰى هٰذِهِ النُّجُوْمَ لِثَلٰثٍ جَعَلَهَا زِيْنَةً لِّلسَّمَآءِ وَرُجُوْمًا

این ستارها را برای سه فائده اول گردانیده است الله تعالی آنرا زینت آسمان

لِّلشَّيَاطِيْنِ وَعَلَامَاتٍ يُهْتَدٰى بِهَا فَمَنْ تَاَوَّلَ فِيْهَا

مر شیاطین را ونشانها که راه یافته شود بدان پس کسیکه بیان کرد در وی

بِغَيْرِ ذٰلِكَ اَخْطَاَ وَاَضَاعَ نَصِيْبَهٗ وَتَكَلَّفَ مَا لَا

سوای این خطا کرد از منهج صواب وضائع کرد بهرۀ خود را وبرخود گرفت کاری را که

يَعْلَمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا وَفِيْ رِوَايَةِ رَزِيْنٍ

نمی تواند دانست روایت کرد بخاری بطریق تعلیق ودر روایت رزین این است

وَتَكَلَّفَ مَا لَا يَعْنِيهِ وَمَا لَا عِلْمَ لَهُ بِهِ وَمَا عَجَزَ عَنْ عِلْمِهِ
و تکلف کرد چیزیکه سود مند نیست وچیزی که نیست او را علم بدان و تکلف کرد در آن چیزیکه عاجز اند از

الْأَنْبِيَاءُ وَالْمَلَائِكَةُ وَعَنِ الرَّبِيعِ مِثْلَهُ وَزَادَ وَاللّٰهِ مَا جَعَلَ
پیغمبران و فرشتگان و از ربیع مرویست مانند آن و زیادہ کرد و سوگند بخدا نگردانیده است

اللّٰهُ فِي نَجْمٍ حَيَاةَ أَحَدٍ وَلَا رِزْقَهُ وَلَا مَوْتَهُ وَإِنَّمَا يَفْتَرُونَ
اللہ تعالیٰ در هیچ کو کبے زندگانی کسے و نه رزق کسے و نه موت کسے و جز این نیست که بر می بندند

عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَيَتَعَلَّلُونَ بِالنُّجُومِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض
بر خدا تعالیٰ دروغ را و بهانه مے جویند به نجوم و روایت است از ابن عباس رض

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنِ اقْتَبَسَ
گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم کسیکه حاصل کند

بَابًا مِنْ عِلْمِ النُّجُومِ لِغَيْرِ مَا ذَكَرَ اللّٰهُ فَقَدِ اقْتَبَسَ
علم نجوم را برائے غیر کارے که ذکر کرده است اللہ تعالیٰ پس تحقیق حاصل کرد

شُعْبَةً مِنَ السِّحْرِ الْمُنَجِّمُ كَاهِنٌ وَالْكَاهِنُ سَاحِرٌ
شعبۂ از سحر منجم حکم کاهن دارد و کاهن حکم ساحر

وَالسَّاحِرُ كَافِرٌ رَوَاهُ رَزِينٌ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رض
و ساحر کافر است رواه رزین و از ابی سعید رض مرویست

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ
گفت فرمود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم اگر

أَمْسَكَ اللّٰهُ الْقَطْرَ عَنْ عِبَادِهِ خَمْسَ سِنِينَ ثُمَّ أَرْسَلَهُ
بند کند خدا تعالیٰ باران را از بندگان خود پنج سال مثلاً پس تر بفرستد باران را

لَأَصْبَحَتْ طَائِفَةٌ مِنَ النَّاسِ كَافِرِينَ يَقُولُونَ سُقِينَا
هر آئینه صبح کنند طائفه از مردم بحالت کفر میگویند آب داده شدیم ما

بِنَوْءِ الْمِجْدَحِ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ

بمنزل قمر که نام وے مجدح است رواه نسائی

بَابُ الرُّؤْيَا

باب در بیان رؤیا

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از ابی ہریرہ مرویست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم

قَالَ مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ

فرمود کسیکہ دیدمرا در خواب پس بتحقیق دیدمرا زیراکہ شیطان متمثل نمی تواند

فِي صُورَتِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در صورت من متفق علیہ وازابی ہریرہ رض مرویست گفت فرمود آنحضرت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَسَيَرَانِي

صلے اللہ علیہ وسلم کسیکہ دیدمرا درخواب پس قریب است کہ ببیند مرا

فِي الْيَقَظَةِ وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ

در بیداری ونمی تواند کہ تمثل کند شیطان بصورت من متفق علیہ واز

أَبِي قَتَادَةَ رض قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی قتادہ رض مرویست گفت فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم

الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللّٰهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا رَأَى

خوابہای خوش از جانب خدا است وعلامت لطف اوست وخوابہای ناخوش از شیطان است پس چون بیند

أَحَدُكُمْ مَا يُحِبُّ فَلَا يُحَدِّثْ بِهِ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ وَإِذَا رَأَى

یکے از شما خوابے کہ خوش دارد آن راپس باید کہ نگوید مگر کسے را کہ دوست دارد وچون بیند

مَا يَكْرَهُ فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّهَا وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ

خوابے راکہ ناخوش دارد آن راپس باید کہ پناہ جوید بخدا از شر آن واز شر شیطان

ام بعض ... سرورا ... پس ... اوراحق تعالی ... بجزیت ... کردرا ... ۱۳

وَلْيَنْفُلْ ثَلٰثًا وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا اَحَدًا فَاِنَّهَا لَنْ تَضُرَّهُ

وباید کہ تف کند سہ بار و نگوید آن خواب را بکسے زیرا کہ نگفتن البتہ ضرر نمی کند او را

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

متفق علیہ از جابر مروی است گفت فرمود رسول خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا رَاٰى اَحَدُكُمُ الرُّؤْيَا يَكْرَهُهَا

اللہ علیہ وسلم چون بیند یکے از شما خوابے را کہ ناخوش دارد آن را

فَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهٖ ثَلٰثًا وَلْيَسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ثَلٰثًا

پس باید کہ آب از دہن افگند بجانب دست چپ خود سہ بار و باید کہ پناہ جوید بخدا از شیطان سہ بار

وَلْيَتَحَوَّلْ عَنْ جَنْبِهِ الَّذِيْ كَانَ عَلَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و باید کہ بگردد از پہلوے خود کہ بود بر آن پہلو رواہ مسلم

وَعَنْ اَبِيْ رَزِيْنِ الْعُقَيْلِيِّ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

واز ابی رزین عقیلی رض مروی است گفت فرمود رسول خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِّنْ سِتَّةٍ

صلی اللہ علیہ وسلم خوابہاے مومن پارہ ایست از شش

وَّاَرْبَعِيْنَ جُزْءًا مِّنَ النُّبُوَّةِ وَهِيَ عَلٰى رِجْلِ طَائِرٍ

و چہل پارہ ہاے از نبوۃ واین رؤیا بر پاے طایر است

مَا لَمْ يُحَدِّثْ بِهَا فَاِذَا حَدَّثَ بِهَا وَقَعَتْ وَاَحْسِبُهٗ قَالَ

تا آنکہ نگفتہ است آنرا پس چون گفت خواب را بغیر واقع میگردد آنکہ تعبیر کرد و می پندارم آنحضرت را

لَا تُحَدِّثْ اِلَّا حَبِيْبًا اَوْ لَبِيْبًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَعَنِ

کہ فرمود و نگو خواب را مگر با دوست یا شخص دانا رواہ ترمذی و مرویست از

ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابن عباس رض گفت شنیدم آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را

يَقُوْلُ مَنْ تَحَلَّمَ بِحُلُمٍ لَمْ يَرَهُ كُلِّفَ اَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيْرَتَيْنِ

که پیغمبر فرمود کسیکه دروغ بندد خوابے را که ندیده است آنرا تکلیف کرده میشود که بندد میان دو جو

وَلَنْ يَّفْعَلَ وَمَنِ اسْتَمَعَ اِلٰى حَدِيْثِ قَوْمٍ وَهُمْ لَهُ كَارِهُوْنَ

و هرگز نمی تواند کرد و کسیکه گوش بنهد بسوی سخن قومی که آنرا بشنود حال آنکه آن قوم شنیدن او را

اَوْ يَفِرُّوْنَ مِنْهُ صُبَّ فِيْ اُذُنَيْهِ الْاٰنُكُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمَنْ

یا میگریزند از وے ریخته میشود در هر دو گوش وے سرب روز قیامت

صَوَّرَ صُوْرَةً عُذِّبَ وَكُلِّفَ اَنْ يَّنْفُخَ فِيْهَا

و کسیکه تصویر کند صورتے را عذاب کرده میشود و تکلیف کرده میشود بانیکه روح دمد

وَلَيْسَ بِنَافِخٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و نیست دمنده روح رواه مسلم

تمت

قَدْ تَمَّ طَبْعُ النِّصْفِ الْاَوَّلِ مِنْ هٰذَا الْكِتَابِ الْمُسْتَطَابِ

بِعَوْنِ اللهِ الْوَهَّابِ فِيْ شَهْرِ الْمُحَرَّمِ ١٣٣٢ھ وَيَلِيْهِ النِّصْفُ الثَّانِيْ

اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالٰى

صحتنامه خیر المواعظ جلد اول

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۰	۱	مَاعندالله	ماعندالله من	۱۸	۱۷	شُعْیب	شُعَیب
			الوجهـة	〃	۲۲	بستر آمدیم	پستر آمدیم
۱۱	۸	آمرزنس	آمرزش	〃	〃	پیشیم	پیشیم
〃	۱۵	قَلْبُ	قَلْبِ	۱۹	۶	درنمیکرد	درنمیگیرد
۱۲	۵	جَوَادَ	جَوَادٌ	〃	۱۲	برابر	رابر
۱۳	۱۰	ورانچه	درانچه	۲۰	۴	بفرستادیم	نفرستادیم
〃	۱۳	وبر	بر	〃	۱۲	گردانند	گردانید
۱۳	۷	رَجُل	رَجُلٍ	۲۲	۵	فَاکْتَلی	فَاکْتَنی
۱۳	۱۰	وادمیان	وآدمیان	〃	۱۱	جَامَعَ	جَامِعِ
〃	۲۰	بیاید	بیابد	〃	۱۶	جامع وصول	جامع اصول
۱۵	۴	مرنج	رنج	〃	۲۲	پایا	پایه
۱۶	۱۸	نخستن	نخستین	۲۳	۴	وائله	واثله
〃	۲۲	وروز	درروز	۲۳	۷	هَاشَمِ	هَاشِمِ
۱۷	۱۶	میشودومردم	میشود	〃	۹	هَاشَمِ	هَاشِمِ
〃	۲۱	مَنْشُوْرٌ	مَنْشُوْرٌ	〃	۱۳	صَلّی الله	صَلَّی الله
۱۸	۲	وبهشت	دربهشت	〃	۱۸	رومی	گروحی
〃	۱۰	راست	است	۲۴	۱۰	آمینه است	آئینه است

۲۵	۱۰	درگذ	درگذرہ	۵۴	۷	مجری	مجریٰ
۲۶	۴	بدی	بدی	//	//	مُتَّفِقٌ	مُتَّفَقٌ
//	//	بہ بدی را	بہ بدی	۵۸	۷	التَّوْرٰیةُ	التَّوْرٰیةَ
۲۶	۷	تَحْمِدُ	تَحْمَدُ	//	//	مَخِیًّا	بَخِیًّا
۲۶	۲۰	دارے می	دارمی	۵۹	۱۴	چاپایہ	چارپایہ
۲۸	۹	فَیُدْخِلِیْنَهَا	فَیُدْخِلُنِیْهَا	۶۰	۳	نَتَدَاوِیْ	نَتَدَاوٰی
۲۹	۶	علیسہا	عیبہا	۶۳	۵	آذَ لَهُ	آذَ لَّهُ
۳۰	۵	اَنْتَا	اَنْتَاءَ	۶۴	۵	رَسُوْلُ اللّٰهُ	رَسُوْلُ اللّٰهِ
۳۱	۲	آیہ	آیۃ	۶۸	۷	وَمَا اشکم	وَمَا اُتکم
۳۱	۷	وَغَیْرَ	وَغَیْرِ	۶۹	۴	روکردان	روگردان
۳۲	۱	لِکَیْلَا	لِکَیْلَا	//	۴	یست	نیست
۳۳	۳	لِوَقْتِهَا	لِوَقْتِهَا	۷۰	۴	شیر	بشیر
۳۷	۱۰	زمانہ	زمانہ	//	۸	چیرہا	چیزہا
//	//	بازوفرمود	باز فرمود	۷۱	۱۴	تگذیب	تکذیب
۳۸	۱۱	بُنِی	بُنِیَ	۷۱	۱۷	مَثَلَ	مَثَلُ
۳۹	۱۱	شُعْبَةٌ	شُعْبَةً	۷۲	۵	یَغْلِیْنَهُ	یَغْلِبُنَّهُ
۴۰	۹	مُتَّفِقٌ	مُتَّفَقٌ	۷۲	۹	تَفْحَمُوْنَ	تَفْخَمُوْنَ
۴۱	۷	رَسُوْلَ	رَسُوْلُ	//	۱۳	یُجْبِزْکُمْ	یُحْزِنْکُمْ
۴۱	۱۷	النَّبِيِّ	النَّبِیَّ	//	۱۵	تَفْحَمُوْنَ	تَفْخَمُوْنَ
۵۰	۱۳	کَذِبَ	کَذَبَ	۷۳	۲	ایشان	ازیشان
۵۳	۹	عَنِ ابْنِ	عَنِ ابْنِ	۷۵	۸	از لازم	لازم

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۷۵	۱۵	عُمَرِو	عَمرِو	۹۹	۱۳	شُعُبِ	شُعَبِ
۷۶	۱۰	باشد	مانند	۱۰۰	۷	شُعُبِ	شُعَبِ
۷۷	۱	رَسُوْلُهُ	وَرَسُوْلُهُ	۱۰۲	۱	شُعُبِ	شُعَبِ
〃	۳	لَایَنقِصُ	لَایَنْقُصُ	〃	۶	اسماد	اسناد
۷۸	۸	ایک	یک	〃	۱۱	کَیَتَمادٰی	فَیَتَمادٰی
۷۹	۵	اَلکَلْبُ	اَلْکَلَبُ	۱۰۳	۹	آقَرَأیتَ	اَفَرَأیتَ
〃	۱۲	سلم	سلم را	۱۰۴	۱۶	یسار	چهار
۸۱	۲	صواب	ثواب	۱۰۶	۱۰	دریاختند	درباختند
۸۱	۲	الذہد	الزہد	〃	۱۷	اِبْنِ	ابْنُ
〃	۸	اوزیشان	ازیشان	〃	۲۱	فی الذین	فِی الدِّیْنِ
۸۲	۹	قَلیَستَنَّ	فَلْیَستَنَّ	۱۰۷	۵	اِبْنِ	ابْنُ
۸۳	۳	قَالَ رَسُوْلُ	قَالَ رَسُوْلُ	〃	۱۲	دروع	دروغ
۸۴	۱۴	تعاوت	تفاوت	۱۰۸	۱۵	رَؤُسًا	رُؤُسًا
۸۵	۳	مُحَبَّةً	مَحَبَّةً	۱۰۹	۲	ازانس	ازانس
〃	۱۳	اَوْبَهِ	اَوْبِهِ	〃	۳	لِیُجَارِیْ	لِیُجَارِیَ
〃	۱۵	وَبِهِ	وَبِهَ	〃	۵	لِیُمَارِیْ	لِیُمَارِیَ
۸۷	۹	فَصْلِ	فَضْلِ	〃	۱۷	ابْنِ	ابْنُ
۸۹	۱۴	راویرا	ویرا	〃	۲۱	فَیَلْقَیٰ	فَیُلْقَیٰ
۹۴	۷	شُتُبُ	شُعَبُ	۱۱۰	۲	روهای	رودهای
۹۸	۶	ر	نو	〃	۱۸	ردهای	روهای
۹۸	۹	لِیُخْیِیْ	لِیُحْیِیَ	۱۱۱	۱۷	یَخْرُجُ	یَخْرُجَ.

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۱۲	۷	مَشتہا	مَشتّہا
〃	۸	تا	تاآکہ
۱۱۳	۱۹	فیتہ	فیشہ
۱۱۶	۷	الغائط	الغائط
〃	۱۰	ہی	نہی
〃	۱۲	اذ	اذ
〃	۲۰	دو	رض
۱۱۷	۲	یکی	یکی
〃	۷	لَمْ یَنبہا	لَمْ یبیّنہا
〃	۱۱	اللاعنین	اللاعنَین
۱۱۸	۳	ابنِ ماجہ	ابنُ ماجۃ
۱۱۹	۵	مَطہرۃٌ	مَطہَرۃٌ
۱۲۱	۳	الصلوٰت	الصَّلوات
〃	۹	الترغیب	الترغیب
〃	۱۱	اقوا	اتوا
〃	۱۲	شائستہ	شائستہ
۱۲۵	۸	حبوٓ	حبوًا
〃	۱۲	لا توہما	لاتوہما
〃	۲۱	غدا الی	غدا الی
۱۲۶	۱	عنْ	عن
۱۲۹	۷	لاتشرب	لاتشرب
۱۲۹	۲۰	مرادیرا	مرادرا
۱۳۰	۱	شعْب	شُعَب
〃	۴	امر	امرکنید
〃	۲۰	وازد	وارد
۱۳۱	۵	لاتؤخروھا	لاتؤخروھا
〃	۱۲	کنند	نکنند
۱۳۲	۴	برزگ	بزرگ
۱۳۳	۱۱	التثویب	التثویب
〃		المؤذّنُ	المؤذّنُ
۱۳۴	۸	اذان	اذان
〃	۱۴	طہار	طہاری
〃	۱۸	خاز	نماز
〃	〃	اردو	درود
۱۳۷	۱۴	گفتی	گفتنی
۱۳۹	۳	یَرضیک	یُرضیک
〃	۱۷	کلّھا	کُلّھا
۱۴۰	۳	صلّی	صلّی
〃	۱۲	درازاز	درار
〃	۱۷	شیئٌ	شیئٌ
۱۴۱	۵	یَوْمَ	یَوْمُ
〃	۹	قالوْ	قالوا

١٤٢	٥	سُلَيْمَانَ	سَلْمَانَ	١٦٠	٣	الرُّجُلَ	الرَّجُلَ
١٤٣	٣	بن وداعہ	ابْنُ وَدَاعَةَ	١٦١	١٣	دَنُوْتُ	دَنَوْتُ
〃	١٥	بْنُ سَبْعٍ	ابْنُ سَبْعٍ	١٦٢	٣	شُعُبِ	شُعَبِ
١٤٤	١٥	خَمْسِمِائَةَ	خَمْسِمِائَةٍ	〃	٩	شُعُبِ	شُعَبِ
〃	١٧	ابْنُ وَدَاعَةَ	ابْنُ وَدَاعَةَ	〃	١٩	بِمَائَةٍ	بِمِائَةٍ
〃	٢١	يَنْبَقِي	يَبْقَى				
〃	〃	وَتَمْرٌ	وَتَمْرٌ	١٦٤	٦	بحث	بحث
١٤٥	١	فَلَانِ	فُلَانٍ	〃	١٢	درجہ	درجہ
١٤٦	٧	اِبْنِ	ابْنُ	〃	١٦	خدابا	خدایا
〃	١٤	ترا	تر	١٦٦	٣	الشُّكُب	الرُّكُب
١٤٨	٣	مُحَمَّدَ	مُحَمَّدٍ	〃	١٤	بشناسم	نیتناسم
١٥٠	٣	عَمَرَو	عَمْرٍو	〃	١٧	عُمَرَبْنِ	عُمَرَبْنَ
〃	١١	مُجْتَبَيْ	مُجْتَبِيْ	١٦٨	١	عَنْ	عَنِ
〃	٢١	اُمَّنَتْ	اَمِنَتْ	〃	١٤	کلات	کلمات
١٥١	٣	اَلْجَنَّةَ	اَلْجَنَّةَ	〃	٢٠	افت	رفت
١٥٢	٣	یانند	مانند	١٦٩	٥	بَرَاةٌ	بَرَاءَةٌ
〃	٤	نقرا	فقراء	〃	٧	نُوابَةِ	نَوَابَةِ
١٥٣	١	المَائَةِ	المِائَةِ	〃	١٥	الجَهَادُ	الجِهَادُ
١٥٤	٢٠	مکر	گر	〃	〃	ابْنِ	ابْنَ
١٥٧	٤	خبر	جز	١٧٠	٣	ثنِ	ثُمَّ
〃	١٢	میترسم	میترسم	١٧١	٣	يَحْفَظُهُ	يَخْفِضُهُ
١٦٠	١	آپِي	آبِي	〃	٢١	رَضِيَ	رَضِيَ

۱۷۳	۱۱	يَتَخَلَّفُ	يَتَخَلَّفُ	۲۰۸	۱۵	عَن	عَنِ
۱۷۴	۴	کرگ	گرگ	〃	۱۹	لَيَكُوْنَنَّ	لَيَكُوْنَنَّ
۱۷۵	۱	البَشِيْرِ	البَشِيْرِ	〃	〃	كَمْ	كَمْ
۱۷۶	۱۹	يُؤَخِّرُ	يُؤَخَّرَ	۲۱۱	۳	قِيَامِ	قِيَامُ
۱۸۳	۵	الاٰخِرَ	الاٰخِرُ	〃	۱۷	الْاَضَاحِىْ	الأَضَاحِيْ
۱۸۴	۲۱	عَقْدٍ	عُقَدٍ	۲۱۲	۷	يَارَسُوْلُ الله	يَارَسُوْلَ الله
〃	〃	عَقْدَةٍ	عُقْدَةٍ	۲۱۳	۳	اَجْلُهُمْ	اَجَلُهُمْ
۱۸۵	۵	المُغِيْرَةَ	المُغِيْرَةِ	۲۱۴	۱۱	بِعِبَادَةٍ	بِعِيَادَةٍ
۱۸۶	۱۹	نِيَامُ	نِيَامٌ	〃	۱۷	رَوَايَة	رِوَايَةٍ
۱۸۷	۳	قِيَامَ	قِيَامُ	۲۱۵	۳	رَدَّ	رَدُّ
۱۸۹	۱	بَيْنَ	بَيْنِ	〃	۱۳	فَحَمِدَ اللهُ	فَحَمِدَ اللهَ
۱۹۲	۹	لَيَقْتُلْ	لِيَقْتُلْ	۲۱۶	۱۱	فَلَان	فُلَان
〃	۲۱	وَاقْدَرْ	وَاقْدُرْ	۲۱۷	۱۱	المُوضُوءَ	الوُضُوْءَ
۱۹۳	۱۱	لَمْ يَذْكُرَ	لَمْ يَذْكُرِ	۲۲۱	۷	تَحُطَّ	تَحُطُّ
〃	۱۹	حَدَثُ	حَدَثٌ	〃	۱۵	يُذْهَبُ	يُذْهِبُ
۱۹۴	۱	عِن	عَنِ	۲۲۲	۹	الْمَجْذِيَةِ	الْمُجْذِيَةُ
۲۰۴	۱۳	عُثْمَانَ	عُثْمَانُ	۲۲۷	۲۱	يُبْلُغَهَا	يَبْلُغْهَا
۲۰۵	۲۱	الشَّافِعِيُّ	الشَّافِعِيُّ	۲۲۸	۲۱	اطنا به	اَصَابَهُ
۲۰۶	۲۰	دودرو	دورو	۲۲۹	۱۵	اَمْرَأَة	اِمْرَأَةً
۲۰۷	۷	عِن	عَنِ	〃	۱۹	آتَكَفَّفُ	آتَكَشَّفُ
۲۰۸	۹	عِن	عَنِ	۲۳۱	۳	آضَحَفُ	آصْبَحْتُ

۲۳۲	۱۱	شُعُبِ	شُعَبِ	۲۷۷	۱۳	قَبْلِ	قِبَلِ
۲۳۹	۱۵	لَاتَتَمَنَّ	يَتَمَنَّ	"	۱۵	النَّبُوَّةِ	النُّبُوَّةِ
۲۴۲	۵	بَا	يَا	۲۷۹	۷	يَا ثَنَ	يَا ابْنَ
"	۹	تُوُفِّيَ	تُوُفِّيَ	۲۸۲	۱	فَالمُومِنُ	فَالمُؤْمِنُ
۲۴۳	۳	ابْنِ	ابْنَ	۲۸۴	۹	اَلْبُخَارِيُّ	البُخَارِيِّ
۲۵۱	۱۳	فَلَانُ	فُلَانُ	"	۱۵	فَأُجَابَهُ	فَأَجَابَهُ
۲۵۳	۱	طِيِّبُ	طَيِّبٌ	۲۸۷	۱۱	اَوِ ثْنَانِ	اَوِ اثْنَانِ
۲۵۵	۱۷	يَسُوْلَكَ	يَسُوْءُ لَكَ	۲۸۹	۷	يَدْخِلُهُ	يُدْخِلُهُ
۲۵۶	۷	تُنْزَعَ	تُنْزَعُ	۲۹۲	۲۱	شُعُبِ	شُعَبِ
۲۵۷	۱	رَسُوْلُ	رَسُوْلَ	۳۰۲	۱	عَن	عَنِ
"	۳	يَرْجِعَهُ	يُرْجِعَهُ	۳۰۷	۵	وَاسْتَحِلُّوْا	وَاسْتَحَلُّوْا
۲۵۹	۷	فَاخْبِرُهُمْ	فَأَخْبِرْهُمْ	۳۰۸	۹	بِمِائَةٍ	بِمِائَةٍ
۲۶۱	۷	وَالْبِسُوْهُ	وَالْبِسُوْهُ	۳۰۹	۷	نُشِرُ	نَشَرُ
"	۱۵	جَبَلُ	جَبَلٌ	۳۱۳	۱	الجِبَالُ	الجِبَالُ
"	۲۱	لِحْيَتُهُ	لِحْيَتُهُ	۳۲۱	۱۳	التِّرْمِذِی	التِّرْمِذِيِّ
۲۶۶	۵	يُعَذِّبُ	يُعَذَّبُ	۳۲۴	۹	فَاَقْبَلُ	فَاَقْبَلَ
۲۶۷	۵	فَلَمْ يَصِبْ	فَلَمْ يُصِبْ	۳۲۸	۱	رُوَاهُ	رَوَاهُ
"	۲۱	نَاقَتَهُ	نَاقَتُهُ	"	۷	اَجْرًا	آخَرًا
۲۶۸	۷	عَنِ	عَنِ	۳۳۰	۲۱	شُعُبِ	شُعَبِ
۲۶۹	۱۹	يَسْمِعُ	يَسْمَعُ	۳۳۱	۱۳	عَجِّلُوا	عَجِّلُوا
۲۷۲	۳	ابْنُ	ابْنُ	۳۳۵	۳	يَطِيْقُ	يُطِيْقُ

٣٤٥	٢١	وَلِدتُ	وُلِدْتُّ	٤٢٠	١٧	مِثْلَكَ	مِثْلِكِ
٣٤٨	١٠	اَقْرَ	آمَرَ	٤٢١	٩	واللهُ	وَاللهِ
٣٥٢	١٣	لَأُجَيِّنَهُمْ	لَأُجِيبَنَّهُمْ	٤٢٥		جُدرات	جُدُرَانُ
٣٥٥	١٧	فَصَلُّوْا	فَصَلُّوا	″	١١	لَامَتَيْهَا	لَابَتَيْهَا
٣٥٦	٧	قِيَامَ	قِيَامِ	″	١٣	اسْتَطَاءَ	اسْتَطَاعَ
٣٦٤	١٩	أُعْطِيَ	أُعْطِيَ	٤٢٩	٩	مُنَاقِب	مَنَاقِب
٣٧١	١٧	شَانَهُمْ	شَانُهُمْ	٤٣٢	١٧	آلِيَنْ	آنِيَنُ
٣٧٤	٣	عَادَا	عَادَى	٤٣٧	٥	يُقَالُ	أَرْضٌ يُقَالُ
٣٧٦	١٣	شَرْقٌ	شَرْقٌ	٤٣٩	١٢	حُوَامٌ	حَرَامٌ
٣٨٤	١٥	شُعُبِ	شُعَبِ	٤٤٢	٥	طَمَانِيَةٌ	طُمَانِيْنَةً
٣٩١	١١	أُبَيٍّ	أُبَيٍّ	٤٤٨	٣	شُعْبِ	شُعَبِ
٣٩٥	٢١	كَكَشْتَ	كُنْتُ	٤٥٠	١٥	تُعْبِ	شُعَبِ
٣٩٦	٥	تَرَدَّتْ	تَرَدَّدْتُ	٤٥٥	١١	تَعَلَّ اللهُ	تَعَلَّ اللهَ
″	١٥	يَتَحَفَّوْنَهُمْ	فَيُحْفُونَهُمْ	٤٦٣	٩	سَبُعِ	سَبْعِ
٣٩٨	١	فَلَان	فُلَان	٤٦٥	١	ضَلَالًا	ضُلَّالًا
″	٥	اَعْرَابِيُّ	اَعْرَابِيٌّ	٤٦٨	١١	اَحَدَكُمْ	اَحَدُكُمْ
٤٠١	٣	اِلَى	فِي	٤٧٧	١	اِخْوَاتِهِنَّ	اَخَوَاتِهِنَّ
٤١٢	١١	كَيَوْم	كَيَوْمِ	″	٣	الْأَرْبَعَةِ	الْأَرْبَعَةِ
٤١٤	١٣	نِسَائِى	نَسَائِى	٤٨١	١	شُعْبِ	شُعَبِ
٤١٨	١٨	لِلْمَظْلُوْمَ	لِلْمَظْلُوْمِ	٤٨٢	٨	اِمْرَأَتُهُ	اِمْرَأَتَهُ
٤١٩	٩	عُدْوَةٌ	عَدُوٌّ	٤٨٥	١١	شُعْبِ	شُعَبِ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۴۸۵	۱۹	شُعبِ	شُعَبِ	۵۵۴	۲۱	لَاتَقْبَضْ	لَاتَقْبِضْ
۴۹۲	۱۵	اَیُّ النَّبِیَاءِ	اَیُّ النِّسَاءِ	۵۵۷	۱۳	آمَارَۃَ	آمَارَۃٍ
۵۰۰	۵	اُنَبِّئُکُمْ	اُنَبِّئُکُمْ	۵۵۸	۲۱	بن عباس	ابنِ عَبَّاس
۵۰۲	۱	عِبَادَۃُ اللّٰہِ	عِبَادَۃُ اللّٰہِ	۵۵۹	۹	اِلَّاَنْ داد	اِلَّا اَنْ دَادَ
〃	۲۱	اَلْبَرَّاء	اَلْبَرَاءِ	۵۹۶	۵	فَقَصٰی	فَقَضٰی
۵۰۴	۱۹	تَلُمْ	تَکُمْ	〃	۷	دُرَّۃ	دِرَّۃ
۵۰۵	۱	عُرْضَۃً	عُرْضَۃً	۵۷۱	۱۵	مَن	مَنِ
〃	۱۵	مِلَّۃٍ	مِلَّۃٍ	۵۷۷	۵	یُسَاقُوْنَ	یُسَاقُوْنَ
۵۱۱	۹	اَلْاُنْثٰی	اَلْاُنْثٰی	۵۸۲	۷	لَایُخْرِجُہٗ	لَایَخْرُجُہٗ
		بِالْاُنْثٰی	بِالْاُنْثٰی	〃	۱۵	اُجِدُ	اَجِدُ
۵۱۴	۹	قَلَانٌ	فُلَانٌ	۵۹۴	۱۵	وَانْفُقَ	وَانْفَقَ
۵۱۸	۱۵	مَغَطِّیًا	مُغَطِّیًا	۶۰۰	۱	یَرْجِعُ	یَرْجِعَ
۵۲۴	۱۵	ولعزی	وَالعُزّٰی	〃	۲۱	لَاتَحْسَبَنَّ	لَاتَحْسَبَنَّ
۵۲۵	۵	شُعُبِ	شُعَبِ	۶۰۸	۱	مُؤَمِّنٌ	مُؤْمِنٌ
〃	۱۵	شُعُبِ	شُعَبِ	۶۰۹	۱۳	فِسَق	فِسْقٌ
۵۲۹	۱۱	رَجُلُ	رَجُلٌ	۶۱۳	۲۱	اِذا الطُّفَیتَیْنِ	ذا الطُّفْیَتَیْنِ
۵۳۸	۵	سَاقِیَّھَا	سَاقِیِھَا	۶۲۱	۷	یَأْکُلُ	یَاکُلُ
۵۵۲	۱۹	یُوْتٰی	یُؤْتٰی	۶۲۲	۷	فَخَبَطَتْ	فَخَبَطْتُ
۵۵۴	۱۷	سَرَّ	سِرَّ	۶۲۴	۷	رَوَایَۃٍ	رِوَایَۃٍ
〃	〃	عَلَانِیَّتِہٖ	عَلَانِیَتِہٖ	۶۲۵	۵	الشُّرب	المشراب
〃	۲۱	لَاتُقْبِضُ	لَاتَقْبِضُ	〃	۱۱	اِنَاءٍ	اِنَاءٍ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۴۸	۵	یُحِلُّ	یَحِلُّ	۶۵۱	۱۷	باالمصورین	بالمصورین
۶۳۰	۱۴	شود	شد	۶۵۳	۳	شِرَح	شِرَاسر
۶۴۶	۱۳	اوتوکوا	اواتوکو	۶۵۴	۴	میگوید	میگریزی

صحتنامہ حواشی خیر المواعظ جلد اوّل

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۰	۱	چیز	خبر	۳۳	۶۳	بدرنے	بندے
〃	〃	مبتدا	مبتدای	۳۳	۱۴	آفت	افتد
〃	۶	فیت	ظرفیت	۳۴	۶۶	آن باولی	بآن اولی
۱۱	۱	یعنی دل	یعنی اگر	۳۵	۳۰	وازپنجم	پنجم
۱۷	۲	عطاکش	عصاکش	۳۶	۵۴	اوچیت	او بیست
〃	۶	دہ	در	〃	۷۲	بنورپسین	بروزپسین
۲۷	۲۷	بجرد	برد	〃	۸۰	بصحت	وبصحت
〃	۴۴	الاایمان	الایمان	۳۸	۶۷	خداند	خوانند
۲۹	۸	نورالنبی	نورانیتے	۳۹	۳۲	ہراسر	ہرسر
۳۰	۲۰	لیثر	کثیر	〃	۳۴	وابتہ	دابتہ
〃	۲۳	زلفت	زلف	〃	۳۸	زوزی	روزی
۳۱	۲۶	ممسترشابن	مسترشدین	〃	۴۷	ستور	مسطور
〃	۴۶	کجابکجا	کجابکجا	〃	۴۹	فوائدالفوائد	فوائدالفواد

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳۹	۶۵	کس ر	کس را	۶۲	۲۴	اور	اورا
″	۸۹	دیرا	زیرا	۶۷	۱۴	کہ	کبر
″	۹۵	القطع	بالقطع	″	۲۵	مسلمان	سلمان
۴۴	۳۴	لَا یَخۡلَدَ	لَا یُخَلَّدُ	۶۸	۴	خلقّت	خلفت
۴۵	۱۳	جارہ	چارہ	″	۹۴	مگر	گمراہان
″	۲۳	فقہا	فقرا	″	۹۷	نفناعد	تصاعد
۵۱	۲۱	درکہ کر	درکہ	۷۱	۳۰	سوای	سواری
″	۲۲	بالاسریع	آوردہ	۷۵	۱۱	زان	زمان
۵۴	۷۱	موے	دعاے	۷۵	۱۷	صلالہ	ضلالتہ
″	۷۹	دفتر	دختر	″	۲۹	فس	نفس
″	۸۵	یادا اختہ	تا باو بفاحشہ	۷۶	۹	اعتقاد	واعتقاد
۵۶	۳	برنبدو	برنبدہ	۷۸	۱	درموافق	درمواقف
″	۱۰	صواب وعقاب	ثواب وعقاب	″	۳	شہبیہ	مشبہہ
″	۲۳	ولکن امرین	امرین الامرین	″	″	معتزلہ	معتزلہ را
″	۲۷	سرنیت	سرییت	″	″	شیعہ بہینہ	شیعہ بیت داو
″	۳۱	ہر	مہ	″	۵	شبیہ	مشبہہ
۶۰	۲۸	ورضائی حکمی	ورضی حکمی	″	۸	خدا	راہ خدا
″	۳۱	لقضا	بقضاء	″	۹	مجرد	بمجرد
″	۳۳	بالہا	الہا	″	۱۱	دانی	وافی
۶۲	۲۶	گرددمحرات	گردمحرات	″	۲۸	استزلال	استدلال
″	۱۹	کتا	کتاب	″	۳۰	اشادان	استادان

۷۸	۳۶	ولاعتاف	والاعتاف	۸۸	۳۱	وادل وے	ودل وے
"	"	بقول	بقو ل	"	۵۷	متاووبرا	متاوبرا
"	۴۱	صداد	سداد	۸۹	۲۶	وزم	لازم
۷۹	۲	کذیدن	گزیدن	"	۶۷	طوطیہ	توطیہ
"	۱۵	سائل	مسائل	۹۰	۲۵	ال	مال
"	"	باص	باطن	"	۵۹	حدت	حدیث
"	۲۰	طرف	طرق	"	۹۲	متیحر	متحیر اید
"	۳۸	رشناخت	وہ شناخت	"	۹۴	سلت	ملت
۸۰	۸	مرضہ	مرضیہ	"	۱۰۹	بموب	بموجب
"	۵۹	ہفتادو	ہفتادود	۹۱	۲۳	ادارے	اداے
"	۶۵	ہزاہا	ہزارہا	"	۴۰	راہے ر	راہے را
۸۲	۴	ویزاں	ویران	"	۴۵	تعمیم	تعلیم
۸۳	۶۸	ومال	اہل ومال	"	۵۹	مسجد	بہ مسجد
۸۴	-	مردکسے	مرد باکسے	"	۹۸	رسیدہ	رسیدند
۸۵	۶۷	ورجا	ورجا	"	۱۰۴	ازیشاز	ازیشانرا
۸۶	۱۳	دردمے	دردے	"	"	کماز	بخواند
"	"	درد	ورد	"	۱۰۹	دعالت	وصالت
"	۳۳	دردے	ورے	۹۳	۳۷	اضالتہ	ضالتہ
"	۳۴	فردافتم	فردارفتم	"	۵۳	بشنودہ	بشنودو
"	۴۴	لشں	حالش	"	۸۵	زاہب	مذاہب
۸۷	۴۳	اسے	است	"	۱۰۳	مکایر	مکاید

زاد السبیل الی دار الخلیل مولفہ مولانا مولوی مفتی محمد سعد اللہ خان صاحب مرحوم یہ رسالہ حجاج و زائرین بیت حرام کے لئے نہایت مفید ہے اسمیں مناسک و فضائل حج و عمرہ و ممنوعات و مکروہات احرام و خطبہاے حج و مقامات قبولیت دعا و بقاع متبرکہ وغیرہ معتبر کتب فقہ سے اخذ کرکے نہایت خوبی کیساتھ لکھے گئے ہیں یہ رسالہ پیشتر دو دفعہ چھپا تھا لیکن ابکے مجلس اشاعۃ العلوم نے ایک تہذیب اور دلکش طرز سے اسکو مرتب کرکے اپنے سلسلۂ اشاعت میں داخل کرلیا ہے چھپائی عمدہ اور کاغذ سفید چکنا ۵ پونڈی حجم ۳۷ صفحات قیمت ۴؍

العروۃ الوثقیٰ مولفہ جناب مولوی سید غلام محمد برہان الدین صاحب قادری مہاجر یہ رسالہ عربی زبان میں لکھا گیا ہے مولف سلمہ اللہ تعالیٰ نے آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم کی رویت مبارک اور فضائل رویت بہت عمدگی کیساتھ بیان کئے ہیں اپنے رنگ میں بہت عمدہ رسالہ ہے حجم ۱۴ صفحات قیمت

الوسیلۃ العظمیٰ مولفہ جناب مولوی سید غلام محمد برہان الدین صاحب قادری مہاجر یہ رسالہ بھی عربی زبان میں لکھا گیا ہے مولف سلمہ اللہ نے اس رسالہ میں آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کے ذکر ولادت باسعادت کے وقت جواز قیام اور فضائل قیام کا ثبوت دیا ہے اور دلائل عقلیہ و نقلیہ سے اچھی طرح ثابت کردیا ہے کہ قیام کی اصلی علت اور لم کیا ہے حجم ۳۲ صفحات قیمت ۴؍

مکارم الحفظہ جناب مولوی حبیب اللہ خان صاحب انصاری مولوی فاضل کی یہ ایک عمدہ تصنیف ہے قرآن اور حفظ قرآن کتاب کا موضوع ہے حفظ قرآن کے متعلق عمدہ عمدہ نکات اور اسکے تفصیلی آداب و قواعد بیان کئے ہیں۔ بڑے بڑے حفاظ کے دلچسپ تذکروں نے اور ضمناً دلپذیر لطائف و قصص نے کتاب کو بہت بارونق بنادیا ہے۔ مطالعہ سے مؤلف سلمہ اللہ کی قابل قدر جانکاہی اور کتاب کی قدر و قیمت ظاہر ہوسکتی ہے ضخامت ۸۰ صفحہ قیمت فی جلد ۳؍

مقاصد الاسلام حصہ پنجم

حضرت مولانا مولوی حاجی حافظ عارف باللہ محمد انوار اللہ صاحب قبلہ مدظلہ کی

مفید تصانیف اور انکی برکات سے کون واقف نہیں ہے حضرت قبلہ ممدوح کی

تصانیف موجودہ زمانہ کی اقتضا کے موافق حمایت اسلام کی کافی ضمانت

اور علوم و برکات اسلام کی اشاعت کے لئے پوری کفیل ہیں۔

مقاصد الاسلام کے نام سے حضرت ممدوح نے ایک مفید سلسلہ تصانیف کی

بنیاد ڈالی ہے انعقاد مجلس اشاعۃ العلوم کے پیشتر اس سلسلہ کے چار حصے

شایع ہو چکے ہیں اب مجلس نے یہ پانچواں حصہ شایع کیا ہے اور دیگر حصص

زیر طبع ہیں اس حصہ میں تصوف سزا و جزا، فقر و فقیری خلافت ثبوت اہلبیت

و صحابہ کے مفید حالات اور خلفائے راشدین کی خلافت پر نہایت عمدہ پیرایہ میں عقلی و نقلی

بحثیں کیگئی ہیں اور نہایت محققانہ طرز سے ہر ایک بات ثابت کیگئی ہے چھپائی عمدہ کاغذ سفید

چکنا بچاس پونڈی حجم ۲۶۸ صفحات قیمت ۸ر

المعلن

ابو الدحیات حافظ محمد ولی الدین فاروقی مہتمم مجلس اشاعۃ العلوم